

Bundel van de PS-vergadering van 30 september 2019

Agenda bijlagen

besluitenlijst PS 30-09-2019

notulen PS 30-09-2019 def

- 1 Opening en mededelingen.
- 2 Vaststelling agenda en regeling van werkzaamheden.
agenda PS 30 september 2019 -met overzicht van spreektijden-
- 2.a Installatie en beëdiging duo-commissieleden fracties FvD, PVV en PvdD.
- 2.b Actualiteiten (onder voorbehoud van instemming Provinciale Staten).
CDA: Verzoek actualiteit Aanpak stikstofproblematiek
CDA: act.-vragen CDA Aanpak stikstofproblematiek
Brief GS Stand van zaken dossier stikstof
Bijlage brief GS dossier stikstof: Niet_alles_kan_Eerste_advies_Adviescollege_Stikstofproblematiek_25-09-2019
Bijlage 2 brief GS dossier stikstof: Eerste reactie provincies rapport Niet alles kan
Mondelinge vragen PvdD en ChristenUnie Circuit Zandvoort en Formule 1 -ingebracht bij actualiteit-
M42-2019 -VERWORPEN- CDA, Provinciaal informatiepunt Stikstof
SP: Verzoek actualiteit Formule 1
- 3.a Bekrachtiging besluit GS inzake opgelegde verplichting tot geheimhouding.
- 3.b Lijst geheimhouding PS.
lijst geheime stukken PS 30-09-2019
- 4 Vaststelling notulen van de vergadering van 8 juli 2019.
*Op verzoek van fractie D66 zijn er in regels 1091 en 1092 een tweetal correcties doorgevoerd.
Tevens is een correctie in naam uitgevoerd op pagina 4. Vastgestelde notulen zijn hierbij ingevoegd na de vergadering.*
notulen PS 08-07-2019 def
- 5 Vaststelling Strategische Statenagenda.
StrA cie M&B september 2019
StrA cie EFB september 2019
StrA cie NLG september 2019
StrA cie RWK september 2019
- 6 Vaststelling lijst ingekomen stukken.
ingekomen stukken 26 juni t/m 31 juli 2019
ingekomen stukken augustus 2019
ingekomen stukken t/m 18 september 2019
- 7 Voortgangslijst van moties.
memo PS lijst moties PS 30-09-2019
lijst moties PS 30-09-2019
- 8 Voorlopig aangemerkt als hamerstuk (indien de commissie besluit dat het stuk geen hamerstuk is, dan wordt het als volledig agendapunt aan de agenda toegevoegd):
- 8.a Tijdelijke benoeming plaatsvervangend griffier voor Statenvergadering (VD-66).
Voordracht 66-2019 Tijdelijke benoeming plaatsvervangend griffier voor Statenvergadering
- 8.b Vergaderschema PS en commissies 2020 (VD-72).
Vergaderschema 2020 PS en commissies
Voordracht 72-2019 Vergaderschema PS en Statencommissies 2020
- 8.c Tweede Actualisering Provinciaal Meerjarenprogramma Infrastructuur (PMI) 2019-2025 (VD-69).
1226546-1226560 fasen PMI 2019 tweede act

Voordracht 69-2019 Tweede Actualisering PMI 2019-2025

Advies cie M&B tweede actualisatie PMI

brief GS beantw. vragen cie M&B PMI

8.d

Derde begrotingswijziging 2019 (68-2019).

Dossier 772 voorblad

Brief GS aan PS over Derde begrotingswijziging 2019

Derde begrotingswijziging 2019

Voordracht 68-2019 Derde Begrotingswijziging 2019

Advies cie EFB 16 september 2019 bij voordracht 3e begrotingswijziging

Bref GS beantw. vraag inz 3e begrotingswijziging cie EFB 6-9-2019

8.e

Wijziging Verordening nazorgheffing stortplaatsen provincie Noord-Holland 1999 (VD-71).

Dossier 782 voorblad

Brief GS aan PS inz. Ontwerpbesluit tot wijziging van de Verordening nazorgheffing stortplaatsen provincie Noord-Holland 1999

Voordracht 71-2019 wijziging Verordening nazorgheffing stortplaatsen provincie Noord-Holland 1999

Advies cie EFB 16 september 2019 bij voordracht nazorg stortplaatsen

9

Startnotities Regionale Energiestrategieën (VD-65).

Dossier 719 voorblad

Brief GS aan PS. Startnotities Regionale Energiestrategieën Noord-Holland noord en Noord-Holland zuid

20190425 startnotitie RES NHN_DEF

20190524 startnotitie RES NHZ (definitief)

Voordracht 65-2019 Startnotities Regionale Energiestrategieën N-H Noord en N-H Zuid

Advies cie RWK bij voordracht Startnotities Regionale Energiestrategieën

M45-2019 -AANGENOMEN- GroenLinks, Communicatietraject Klimaat

M46-2019 -AANGENOMEN- VVD, Andersoortige energietechnieken

M47-2019 -AANGENOMEN- SP, Draagvlak en participatie RES

M43-2019 -VERWORPEN- FvD, Moratorium Wiebelstroom NH

M44-2019 -VERWORPEN- PVV, Thoriumkernenergie

10

Uitbreiding fondsvermogen, voorstel tot scopewijziging, Participatiefonds Duurzame Economie Noord-Holland (PDENH, VD-70).

Dossier 859 voorblad

Bijlage 8 - Voorstel scopewijziging PDENH consultatie cie M&B_v2

225842 PDENH

Voordracht 70-2019 Verzoek uitbreiding fondsvermogen en voorstel scopewijziging PDENH

Advies cie M&B PDENH

M48-2019 -VERWORPEN- FvD, Geen investeringen PDENH in waterstof voor mobiliteit

M49-2019 -VERWORPEN- SP, Transparantie binnen financiële kader PDENH

11

Benoemen nieuw jurylid en nieuwe voorzitter jury Ribbius Peletier Penning (VD-67).

-gewijzigde- Voordracht 67-2019 Benoemen nieuw jurylid en nieuwe voorzitter jury Ribbius Peletier Penning

12

Vragenuur. (Het Statenlid dat tijdens dit vragenuur mondelinge vragen wil stellen, meldt dit onder aanduiding van het onderwerp uiterlijk een werkdag voor aanvang van de vergadering bij de voorzitter via de statengriffier.)

M.b.t. de mondelinge vragen inzake Circuit Zandvoort en Formule 1: fractie PvdD zal in het geval de Staten instemmen met behandeling van de ingediende actualiteit van fractie SP over ditzelfde onderwerp, deze vragen bij die actualiteit aanvullend aan de orde stellen.

mondelinge vragen PvdD inzake Tata Steel

mondelinge vragen PvdD inzake Amerikaanse rivierkreeft als streekproduct

13

Indien aan de orde: stemming motie(s) Vreemd aan de Orde van de Dag.

M36-2019 -AANGENOMEN- PvdD, Geen steun voor levend koken kreeften en krabben

M39-2019 -AANGENOMEN- FvD, Aanleggen erfgoedregisters N-H gemeenten

M40-2019 -AANGENOMEN- PvdA, Uitvoering provinciestrijd 2019

M37-2019 -AANGEHOUDEN- FvD, Terugdraaien bezuiniging Cultureel erfgoed NH

M38-2019 -VERWORPEN- FvD, Ontwerp uitvoeringsregeling ondersteuning onderhoud gemeentelijk erfgoed (URGE).

M41-2019 -INGETROKKEN- FvD, Breng kosten faillissement AEB voor Provincie NH in kaart

Sluiting.

Besluitenlijst PS

■ ■ ■ ■ ■

Datum vergadering : **30 september 2019**
Voorzitter : *dhr. A.Th.H. van Dijk*
Griffier : *mw. K. Bolt*
Vergaderstukken : [online beschikbaar PS 30-09-2019](#)

1. Opening en mededelingen.

Afwezig zijn dhr. Bond (CDA), dhr. Everduim (DENK) en mw. Van der Waart (GroenLinks).

Gedeputeerde Van der Hoek is afwezig en zal tijdens deze vergadering worden vervangen door gedeputeerden Rommel en Tekin.

De voorzitter verlaat de vergadering om 15.45 uur vanwege andere verplichtingen.

Burgemeester Heiligers van de gemeente Uithoorn spreekt de Statenleden kort toe als dank voor de uitnodiging en ontvangst als Gasten van de Staten vanwege het 200-jarig bestaan van de gemeente Uithoorn.

2. Vaststelling agenda en regeling werkzaamheden.

- PS heeft ingestemd met het behandelen van twee ingediende actualiteiten over Aanpak Stikstofproblematiek (CDA) en over Formule 1 (SP). De actualiteiten worden behandeld bij agendapunt 2b.
 - De ingediende mondelinge vragen van fractie PvdD over Circuit Zandvoort en Formule 1 worden niet bij het Vragenuur behandeld, maar worden bij de behandeling van de actualiteit van fractie SP betrokken.
 - Er zijn zes moties Vreemd aan de Orde van de Dag ingediend:
 - M36–2019 door fracties PvdD, ChristenUnie, FvD, DENK en GroenLinks; Geen steun voor levend koken kreeften en krabben.
 - M37–2019 FvD; Terugdraaien bezuiniging Cultureel erfgoed NH.
 - M38–2019 FvD; Ontwerp uitvoeringsregeling ondersteuning onderhoud gemeentelijk erfgoed (URGE).
 - M39–2019 FvD; Aanleggen erfgoedregisters noord-hollandse gemeenten.
 - M40–2019 PvdA, CDA, GroenLinks en D66; Uitvoering provinciestrijd 2019.
 - M41–2019 FvD; Breng kosten faillissement AEB voor Provincie NH in kaart.
- Stemming van deze moties vindt plaats bij punt 13.

De agenda is vastgesteld.

2a. Installatie en beëdiging duo-commissieleden fracties FvD, PVV en PvdD.

- dhr. Kerklingh namens fractie FvD
- dhr. Van den Born namens fractie PVV
- dhr. Mosmuller namens fractie PvdD

hebben in handen van de voorzitter de eed of belofte afgelegd en zijn daarmee als duo-commissieleden geïnstalleerd.

2b. Actualiteiten (onder voorbehoud van instemming Provinciale Staten).

De door fractie CDA ingediende actualiteit inzake Aanpak stikstofproblematiek is behandeld.

Motie M42–2019 fracties CDA en 50PLUS/PvdO is verworpen. Voor 9 en tegen 43 stemmen. Voor motie M42 stemmen de fracties: CDA, PvdD en PVV.

- Fractie 50PLUS/PvdO wenst aantekening tegen de motie te stemmen; zij hadden als mede–indiener graag uit willen stellen.
- Fracties FvD, VVD, D66, SP, GroenLinks en ChristenUnie wensen aantekening tegen de motie te stemmen; vinden de motie te vroeg met de toezegging van de gedeputeerde voor bespreking op 14 oktober 2019 in de commissie.

De door fractie SP ingediende actualiteit inzake Formule 1 is behandeld. Er zijn geen moties ingediend.

3a. Bekrachtiging besluit GS inzake opgelegde verplichting tot geheimhouding.

Er zijn geen stukken ter bekrachtiging binnen gekomen.

3b. Lijst geheimhouding PS.

De lijst wordt voor kennisgeving aangenomen.

4. Vaststelling notulen van de vergadering van 8 juli 2019.

Op pagina 4, regel 116 wordt de naam “Terwal (VVD)” aangepast in de naam “Steeman (D66)”. De notulen van 8 juli 2019 zijn met in achtneming van deze wijziging vastgesteld.

5. Vaststelling Strategische Statenagenda.

De Strategische Statenagenda wordt ongewijzigd vastgesteld.

6. Vaststelling lijst Ingekomen stukken.

De lijst ingekomen stukken wordt vastgesteld.

7. Vaststelling lijst aangenomen moties.

De lijst aangenomen moties wordt vastgesteld.

8. Hamerstukken.

Totaal aanwezig 52 leden.

- 8a. Tijdelijke benoeming plaatsvervangend griffier voor Statenvergadering.
Voordracht 66–2019
 - 8b. Vergaderschema PS en commissies 2020.
Voordracht 72–2019
 - 8c. Tweede Actualisering Provinciaal Meerjarenprogramma Infrastructuur (PMI) 2019–2025.
Voordracht 69–2019
 - 8d. Derde begrotingswijziging 2019.
Voordracht 68–2019
 - 8e. Wijziging Verordening nazorgheffing stortplaatsen provincie Noord-Holland 1999.
Voordracht 71–2019
- Fractie PvdD wenst aantekening voor punt 8c te stemmen; maar spreekt de wens uit voor meer overzicht op kredietwijzigingen en meer invloed daarop van PS, apart aandacht voor fietsinfrastructuur en meer duidelijkheid over de effecten van de PAS-uitspraak, wat vanuit de commissie breed werd ingebracht. De fractie PvdD heeft er alle vertrouwen in dat de gedeputeerde deze zorgen deelt en dat hij zich volledig zal inzetten om deze wensen uit te dragen en uit te voeren in het mobiliteitsbeleid.
 - Fractie FvD wenst aantekening **tegen** punt 8d te stemmen.

De besluiten van punten 8a t/m 8e zijn aangenomen en zijn bij het betreffende agendapunt op de website [gepubliceerd](#).

9. Startnotities Regionale Energiestrategieën.
Voordracht 65–2019

Tevens afwezig vanaf dit agendapunt: dhr. Jensen (FvD); totaal aanwezig 51 leden.

Niet aanwezig bij stemming motie M43–2019: mw. Strens (D66); bij die stemming aanwezig 50 leden.

Motie M43–2019 van fractie FvD is verworpen. Voor 12 en tegen 38 stemmen. Voor stemmen de fracties FvD, PVV, 50PLUS/PvdO en fractie Baljeu.

Motie M44–2019 van fractie PVV is verworpen. Voor 24 en tegen 27 stemmen. Voor stemmen de fracties VVD, FvD, CDA, PVV, 50PLUS/PvdO en fractie Baljeu.

Motie M45–2019 van fracties GroenLinks, PvdA en SP is aangenomen. Voor 37 en tegen 14 stemmen. Tegen stemmen de fracties FvD, CDA, PVV en 50PLUS/PvdO.

Dictum:

PS verzoekt het college om:

- in het licht van het actieprogramma “Klimaat en gevoel van urgentie” een duidelijk communicatietraject te ontwikkelen en dit voor te leggen aan PS.
 - **Fractie VVD** wenst aantekening voor de motie te stemmen; zij zien dat probleem meer als een uitdaging dat ook goede kansen geeft en goede communicatie voor draagvlak lijkt de fractie goed.
 - **Fractie ChristenUnie** wenst aantekening voor de motie te stemmen; de fractie steunt de

intentie van de motie, maar met de kanttekening te denken dat die niet veel verder zal brengen. De fractie vindt dat elkaar overtuigen niet door het doen van stevige uitspraken moet gebeuren, maar door met elkaar in gesprek te gaan op basis van feiten en overtuigingen.

- **Fractie PvdD** wenst aantekening voor de motie te stemmen en zich bij de ChristenUnie aan te sluiten, met kanttekening dat de fractie het heel belangrijk vindt dat er een stap in de goede richting gezet wordt, maar toch liever voor een iets consequentere woordkeuze had gekozen.
- **Fractie CDA** wenst aantekening tegen de motie te stemmen; vindt dat het klimaatprobleem niet wordt opgelost door uit te spreken dat het een probleem is. De fractie is meer van realistisch haalbaar en betaalbaar, hoort dat het actieprogramma nog helemaal ingericht moet worden en vindt het voorbarig om daarvoor nu al een communicatietraject in te richten.

Motie M46–2019 van fracties VVD, D66 en PvdA is aangenomen. Voor 48 en tegen 3 stemmen. Tegen stemt de fractie PvdD.

Dictum:

PS draagt het college op:

- ook voor andersoortige energietechnieken (zoals innovaties, CO2 transport en –gebruik, waterstof, getijdenenergie, superkritischwatervergassing, aquathermie etc.) de mogelijkheden gelijktijdig in kaart te brengen en ze te stimuleren;
- deze andersoortige technieken ook nadrukkelijk naast de RES-sen inzichtelijk te maken.
 - **Fractie PVV** wenst aantekening voor de motie te stemmen; veronderstelt dat ‘et cetera’ ook slaat op thorium.
 - **Fractie FvD** wenst aantekening voor de motie te stemmen; denkt dat ‘et cetera’ ook slaat op kernenergie in brede zin.
 - **Fractie PvdA** wenst aantekening voor de motie te stemmen; in de overtuiging dat ‘et cetera’ niet slaat op kernenergie.

Motie M47–2019 van fractie SP is aangenomen. Voor 48 en tegen 3 stemmen. Tegen stemt de fractie CDA.

Dictum:

PS besluit het college van GS te verzoeken:

- de begrippen ‘draagvlak’ en ‘participatie’ zorgvuldig te definiëren volgens een werkbaar toetsingskader;
- te onderzoeken of de begrippen vormvast kunnen worden opgelegd bij interventies in het fysieke domein die voortvloeien uit de RES.
 - **Fractie PvdA** wenst aantekening voor de motie te stemmen; vindt dat het om regionaal maatwerk gaat. Per gemeente moet gekeken worden wat werkt. Door de uitleg van de gedeputeerde kan de fractie de motie volgen.
 - **Fractie GroenLinks** wenst aantekening voor de motie te stemmen in lijn van de brede definitie van het onderzoek zoals de gedeputeerde heeft aangegeven.
 - **Fractie VVD** wenst aantekening voor de motie te stemmen; sluit zich hierbij aan.
 - **Fractie D66** wenst aantekening voor de motie te stemmen; sluit zich bij fractie PvdA aan; vooral ruimte bieden voor maatwerk en geen vormvaste manier van draagvlak opleggen.

Voordracht 65–2019 is aangenomen. Voor 41 en tegen 10 stemmen. Tegen voordracht 65 stemmen de fracties: FvD en PVV. Besluit [65–2019](#) is bij agendapunt 9 van deze vergadering op

de website gepubliceerd.

- Fractie PvdD wenst aantekening voor voordracht 65 te stemmen; vindt het nog steeds een moeilijk punt, maar de gedeputeerde heeft de fractie ervan overtuigd dat hij van mening is dat het biomassaverhaal niet helemaal daar op zijn plaats is en vertrouwen erop dat hij dit zal uitdragen in het vervolg van het traject.

10. Uitbreiding fondsvermogen, voorstel tot scopewijziging, Participatiefonds Duurzame Economie Noord-Holland (PDENH).

Voordracht 70-2019.

Totaal aanwezig 51 leden.

Niet aanwezig bij stemming motie M48-2019: mw. Kaamer van Hoegee (VVD); bij die stemming 50 leden aanwezig.

Motie M48-2019 van fractie FvD is verworpen. Voor 10 en tegen 40 stemmen. Voor motie M48 stemmen de fracties FvD en PVV.

Motie M49-2019 van fractie FvD is verworpen. Voor 18 en tegen 33 stemmen. Voor motie M49 stemmen de fracties FvD, PvdD, PVV, SP, 50PLUS/PvdO en fractie Baljeu

- **Fractie FvD** wenst aantekening voor de motie te stemmen; met kanttekening dat zo'n ontwikkelingsfonds niet zou hoeven te bestaan, omdat de markt deze leegte prima kan opvullen. Maar als het dan toch bestaat, graag transparantie.

Voordracht 70-2019 is aangenomen. Voor 40 en tegen 11 stemmen. Tegen voordracht 70 stemmen de fracties FvD, PVV en fractie Baljeu. Besluit [70-2019](#) is bij agendapunt 10 van deze vergadering op de website gepubliceerd.

11. Benoemen nieuwe voorzitter en nieuw jurylid Ribbius Peletier Penning.

Voordracht 67-2019.

Totaal aanwezig 51 leden.

Voordracht 67-2019 is bij acclamatie aangenomen. Besluit [67-2019](#) is bij agendapunt 11 van deze vergadering op de website gepubliceerd.

12. Vragenuur.

- De mondelinge vragen ingediend door fractie PvdD inzake Tata Steel zijn door gedeputeerde Tekin beantwoord.
- De mondelinge vragen ingediend door fractie PvdD inzake de Amerikaanse rivierkreeft als streekproduct zijn door gedeputeerde Rommel namens gedeputeerde Van der Hoek beantwoord.

13. Stemming motie(s) Vreemd aan de Orde van de Dag.

Totaal aanwezig 51 leden.

Motie M36–2019 van fracties PvdD, ChristenUnie, FvD, DENK en GroenLinks is aangenomen. Voor 34 en tegen 17 stemmen. Tegen stemmen de fracties VVD en D66; fractie PvdA heeft verdeeld gestemd: dhr. Voskuil en mw. De Vries van PvdA stemmen tegen.

Dictum:

PS verzoeken het college van Gedeputeerde Staten om:

geen middelen meer te steken in evenementen en activiteiten waarbij niet uitgesloten kan worden dat krabben en kreeften levend worden gekookt.

- **Fractie PvdA** wenst aantekening voor de motie te stemmen; is blij met de toezegging van de gedeputeerde en begrijpt goed dat er situaties zijn waarin het moeilijk is om na te gaan of er bij een evenement –en ze noemde terecht SAIL– zo'n controle kan zijn, maar het is een goed begin om in ieder geval zelf geen activiteiten te ontplooiën waarin deze praktijken worden gebezigd.
- **Fractie CDA** wenst aantekening voor de motie te stemmen; is van mening dat kreeften wel gegeten mogen worden, maar denkt dat er betere manieren voor de dieren zijn van bereiding dan levend koken.
- **Fractie ChristenUnie** wenst aantekening voor de motie te stemmen; dankt de gedeputeerde voor haar toezeggingen.

Motie M37–2019 van fractie FvD is aangehouden.

Motie M38–2019 van fractie FvD is verworpen. Voor 11 en tegen 40 stemmen. Voor motie M38 hebben gestemd de fracties FvD, PVV en 50PLUS/PvdO.

Motie M39–2019 van fractie FvD is aangenomen. Voor 27 en tegen 24 stemmen. Tegen motie M39 hebben gestemd de fracties GroenLinks, VVD, PvdA en ChristenUnie.

Dictum:

PS verzoekt Gedeputeerde Staten de Noord-Hollandse gemeenten zonder erfgoedregister op te roepen om een erfgoedregister aan te leggen.

- **Fractie D66** wenst aantekening voor de motie te stemmen; vindt de motie eigenlijk overbodig vanwege de toezegging van de gedeputeerde, maar wel sympathiek.

Motie M40–2019 van fracties PvdA, CDA, GroenLinks en D66 is unaniem aangenomen.

Dictum:

PS verzoeken het college om:

namens de provincie Noord-Holland steun uit te spreken dat er vanuit de communicatieafdeling eenmalig financiën worden vrijgemaakt zodat de 'Provinciestrijd' in november 2019 georganiseerd kan worden en er Noord-Hollandse jongeren geselecteerd kunnen worden voor de nationale jeugdebatten in de Tweede Kamer.

- **Fractie FvD** wenst aantekening voor de motie te stemmen; enkel vanwege het eenmalige karakter van deze motie en niet dat de fractie hier een continu mandaat in ziet.

Motie M41–2019 van fractie FvD is ingetrokken.

14. Sluiting.

De vicevoorzitter sluit de vergadering.

Notulen

Vergadering van Provinciale Staten van Noord-Holland

Datum	:	30 september 2019
Voorzitter	:	dhr. A.Th.H. van Dijk
Griffier	:	mw. K. Bolt
Contactpersoon griffie	:	mw. V. Mulder – statengriffie@noord-holland.nl

5

10

15

20

Aanwezig: Mw. R. Alberts-Oosterbaan (SP), dhr. R.J.P. Baljeu (Fractie Baljeu), mw. I.A. Bezaan (PVV), dhr. D.J. van den Berg (FvD), dhr. M.N. Bolkestein (VVD), dhr. M.T. Cardol (GL), dhr. J.J. Carton (PvdA), dhr. M. Deen (PVV), dhr. R.J. Dekker (FvD), dhr. J. Dessing (FvD), mw. S.S. Doevendans (PvdA), dhr. J.W. Dulfer (GL), mw. A. Er (GL), mw. A. Gielen (GL), dhr. J.P.H.M. van Gilse (VVD), dhr. J. Gringhuis (GL), dhr. G.J.W. Hartog (VVD), dhr. D.G. Heijnen (CDA), dhr. J.P. Hollebeek (PvdD), dhr. W. Hoogervorst (SP), mw. A.A.J. Jellema (PvdA), dhr. E.W.J. Jensen (FvD), mw. J.F.L. Kaamer van Hoegee (VVD), dhr. E.B. Kanik (D66), mw. A.C. Kapitein (D66), dhr. N. Kaptheijns (PVV), mw. S. Klaassen (D66), dhr. M.C.A. Klein (CU), mw. R.P.M. Kocken (GL), dhr. G.H.J. Kohler (FvD), mw. W. Koning-Hoeve (CDA), Ines Kostić (PvdD), mw. C.D.M. Kuiper-Kuijpers (CDA), mw. C.R. Larson (VVD), dhr. G.L.J. Leerink (PvdA), dhr. E.J. van der Maas (VVD), dhr. I.J.M. Mantel (FvD), mw. M.A.H. van Meerten-Kok (VVD), mw. A. Nanninga (FvD), mw. Z. Pels (GL), dhr. E.M.A. Smaling (SP), mw. W. van Soest (50PLUS/PvdO), dhr. M.C. Steeman (D66), mw. A.J.C.E. Strens (D66), dhr. K.J. Terwal (VVD), mw. J. Vastenhouw (FvD), dhr. L.Hj. Voskuil (PvdA), mw. A.T.B. de Vries (PvdA), mw. T.K. van Wijnen (GL), dhr. B.G.P. de Wit (VVD), mw. I. Zaal (D66), dhr. G.R. Zaal (GL), dhr. F.A.S. Zoon (PvdD)

Afwezig: dhr. J. Bond (CDA), dhr. G.E.E. Everduim (DENK), mw. N.M. van der Waart (GL)

Agenda

Paginanummer

25	1.	Opening en mededelingen	03
	2.	Vaststellen agenda en regeling van werkzaamheden	04
	2.a.	Installatie en beëdiging duo-commissieleden FvD, PVV en PvdD	14
	2.b.	Actualiteiten	15
	3.a.	Bekrachtiging besluit GS inzake opgelegde verplichting tot geheimhouding	32
30	3.b.	Lijst geheimhouding PS	32
	4.	Vaststelling notulen van de vergadering van 8 juli 2019	32
	5.	Vaststelling strategische Statenagenda	33
	6.	Vaststelling lijst ingekomen stukken	33
	7.	Voortgangslijst van moties	33
35	8.	Hamerstukken	33
	8.a.	Statenvoordracht 66 Tijdelijke benoeming plaatsvervangend griffier voor Statenvergadering	33
	8.b.	Statenvoordracht 72 Vergaderschema PS en commissies 2020	33
	8.c.	Statenvoordracht 69 Tweede Actualisering Provinciaal Meerjarenprogramma	
40		Infrastructuur (PMI) 2019–2025	33

	8.d.	Statenvoordracht 68 Derde begrotingswijziging 2019	33	
	8.e.	Statenvoordracht 71 Wijziging Verordening nazorgheffing stortplaats Provincie Noord-Holland 1999		33
	9.	Statenvoordracht 65 Startnotities Regionale Energiestrategieën	34	
45	10.	Statenvoordracht 70 Uitbreiding fondsvermogen, voorstel tot scope wijziging, Participatiefonds Duurzame Economie Noord-Holland (PDENH)	55	
	11.	Statenvoordracht 67 Benoemen nieuw jurylid Ribbius Peletier Penning	65	
	12.	Vragenuur	65	
	13.	Indien aan de orde, stemming moties Vreemd aan de orde van de dag	69	
50	14.	Sluiting	74	

1. Opening en mededelingen

- De **VOORZITTER**: Dames en heren, van harte welkom. Ik verzoek u uw mobiele telefoons op stil te zetten. Bericht van verhindering is ontvangen van de heer J. Bond (CDA), de heer G.E.E. Everduim (DENK) en mevrouw N.M. van der Waart (GL). Gedeputeerde Van der Hoek heeft verplichtingen elders en is vandaag niet aanwezig. Hij zal worden vervangen door gedeputeerde Rommel en/of Tekin. Ik moet de vergadering om 15.45 uur verlaten omdat ik het koningspaar zal vergezellen bij een afspraak in Amsterdam. Mevrouw Kocken zal mij als vicevoorzitter vervangen, waarvoor mijn dank. U ziet een camera, de afdeling Communicatie is bezig met het maken van een zogenaamde corporate video, wat doet de provincie. Het is ook een beetje een wervingsvideo en vandaag worden opnamen gemaakt van de Statenvergadering. Sinds enige tijd kennen wij het principe van Gasten van de Staten en vandaag zijn het college en de gemeenteraad van Uithoorn aanwezig in het kader van Gasten van de Staten, omdat op 1 oktober 2019 de gemeente 200 jaar bestaat en daarom is het een feestjaar. Ik heet de gasten van harte welkom. Op 1 oktober 1819 werden De Kwakel en Uithoorn bij de grensbepaling tussen de provincies Holland en Utrecht aan de provincie Holland overgedragen. Het is ook 200 jaar geleden dat zij onderdeel zijn gaan uitmaken van onze mooie provincie, die in 1840 Noord-Holland is gaan heten. Op 10 februari 1820 werden de gemeenten Thamen en Uithoorn samengevoegd tot de gemeente die wij nu kennen en dat zijn de dorpen De Kwakel, Thamen en Uithoorn, vanaf 10 februari 1820 een gemeente. Dat wordt gevierd, de gemeenteraad en het college hebben een mooie rondleiding gekregen en het wordt een mooi feestjaar. Ik geef burgemeester Heilieggers van Uithoorn de gelegenheid om u toe te spreken en volgens mij wil hij u ook nog wat aanbieden.
- De heer **HEILIEGERS**: Voorzitter, laat ik formeel beginnen met geachte Statenleden, geachte Commissaris en gedeputeerden, dames en heren, een volle zaal hier en dat is mooi want de provincie doet ertoe. U hoort het, ik begin niet met: "Edelgrootachtbare heren" want in het midden van de 19^e eeuw sprak men op deze toon, ook in deze zaal. Ik dank u voor de gelegenheid en gastvrijheid die u mij biedt. De gemeenteraad en het college van Uithoorn feliciteren u en ik kom daar zo meteen nog op terug, maar eerst toch even een correctie. Voor onze gemeente start een heel belangrijk jubileumjaar, want op 10 februari 1820 – volgend jaar dus – is het 200 jaar geleden dat Thamen en Uithoorn werden samengevoegd. De dorpen Uithoorn, Thamen en De Kwakel zijn dan een gemeente zoals wij die nu kennen. Dat is een belangrijk feit en dat willen wij graag vieren met inwoners en ondernemers. Op 12 oktober a.s. gaan wij vast starten met het feestjaar, de gemeente Uithoorn 200 jaar. Waarom zijn wij ook hier? Zo'n 200 jaar geleden is er een andere belangrijke bestuurlijke verschuiving geweest. Ik neem u even mee terug in de tijd. Toen Nederland deel uitmaakte van het eerste Franse keizerrijk waren de dorpen Thamen, Uithoorn en De Kwakel in 1812 samengevoegd tot een gemeente. Ten tijde van het Verenigd Koninkrijk der Nederlanden werd Thamen in 1818 weer afgesplitst van Uithoorn. En per 19 september werd Uithoorn bij de provincie Utrecht gevoegd. Deze situatie duurde kort. 1 oktober 1819, morgen dus precies 200 jaar geleden, ging Uithoorn weer deel uitmaken van de provincie Holland – na 1840 provincie Noord-Holland – en wij zijn er trots op om aan de zuidflank van onze provincie dan ook de grens te zijn. Als je op deze manier jubileert,

dan vier je dat meestal met cadeaus en als dank krijgt u als Statenlid allemaal een pentekening,
100 ingelijst dorps- en landschapsgezicht uit ons gebied en een roos uit het kassengebied van De Kwakel. Dank u wel. (*applaus*) Symbolisch overhandig ik de eerste set aan de Commissaris.

De **VOORZITTER**: Dank u wel, burgemeester. Het is een mooi jubileum. Ik wil de Statenleden eraan herinneren dat als u tussentijds vertrekt, u dat even meldt bij de griffie ten behoeve van
105 het elektronisch stemmen wat wij straks zullen gaan doen. Het systeem is weer getest, want bij de laatste stemming in de laatste vergadering ging het even fout. Als het nu fout mocht gaan, als het knopje blijft hangen, dan komt een van de bodes bij u langs en die zal kijken of het opgelost kan worden. Maar als het goed is, moet het goed functioneren vandaag. In het presidium van 9 september is ook afgesproken dat wij voortaan twee exemplaren van de uitgedeelde moties en
110 amendementen krijgen, zodat de fractievoorzitter een exemplaar aan de woordvoerder kan geven, dat is ook op verzoek van de fractievoorzitters dat wij dat gedaan hebben. Ik ga even staan, want tot slot nog een mededeling namens de Statenleden aan iemand die voor ons heel bijzonder is en die hier vandaag voor de laatste keer zal acteren. Dat is onze bode en huismeester Frans Bergman. Zoals u weet, dit is de laatste Statenvergadering waar Frans zal
115 assisteren, want morgen op 1 oktober gaat hij genieten van een welverdiend pensioen, om in jouw termen te blijven, je hebt een homerun gelopen met 40 jaar en dat is echt een enorme prestatie. Als je 40 jaar lang bij de provincie hebt gewerkt en sinds 2013 als bode ondersteuning hebt geboden bij Staten- en commissievergaderingen, maar eigenlijk – en dat geldt ook voor jouw collega's – zien wij jullie overal waar iets te doen is om ons te ondersteunen en soms is dat
120 onzichtbaar, maar wij weten als geen ander hoe belangrijk het is dat jullie je werk op een goede manier vervullen. Dit is de laatste dag en het zou niet goed geweest zijn als we dat zo voorbij hadden laten gaan. Namens iedereen hier aanwezig ontzettend bedankt. Je hebt op 3 oktober nog je eigen afscheid en dan zal er zeker gesproken worden en zul je persoonlijk van mensen afscheid nemen. Maar dat je dat 40 jaar met volle inzet hebt gedaan, namens iedereen dank je
125 wel. Ik heb een bosje bloemen en een mooi cadeau.

Mevrouw **KOCKEN** (GL): Misschien wat ongebruikelijk, maar voordat u de agenda vaststelt, zou ik graag even een schorsing willen. Er is iets niet goed afgehecht en als wij dat nu niet doen, dan is straks iemand of boos of verdrietig en dat zou ik vervelend vinden.

130

De **VOORZITTER**: Ik schors de vergadering voor vijf minuten. Ik heropen de vergadering.

Mevrouw **KOCKEN** (GL): Hartelijk dank, probleem verholpen.

135 2. Vaststelling agenda en regeling van werkzaamheden

De **VOORZITTER**: Het vaststellen van de primus. Conform artikel 18 van ons reglement van orde wordt voor aanvang van de vergadering bepaald indien wij overgaan tot hoofdelijke stemming, waar de stemming zal gaan plaatsvinden, bij welk Statenlid. Dat is nr. 20, de heer Kaptheijns
140 (PVV). Er zijn twee verzoeken tot het houden van een actualiteit ingediend conform artikel 48 van ons reglement van orde. Door het CDA over de aanpak stikstofproblematiek en de SP over de

Formule I. Het presidium adviseert positief over de actualiteit aanpak stikstof, negatief over de actualiteit Formule I, maar het is aan PS om daarover te beslissen. Verlangt iemand daarover het woord? Dat is niet het geval. Dan open ik nu de elektronische stemming. Op de schermen ziet u
145 stemming nummer 1, de actualiteit van het CDA over aanpak stikstofproblematiek. Door plus of min in te drukken stemt u voor of tegen. De stemming is gesloten. Alle fracties hebben voor gestemd en daarmee is het verzoek voor deze actualiteit aangenomen. De volgende actualiteit betreft het verzoek van de SP over de Formule I. Op het scherm ziet u stemming 2. De stemming is geopend, ik sluit de stemming. Het verzoek is afgewezen met 27 stemmen tegen en 25 voor,
150 maar wij hebben een vijfde van de stemmen van PS nodig om een actualiteit aan te nemen en dat betekent dat ook de actualiteit Formule I is aangenomen. De PvdD heeft mondelinge vragen gesteld over het circuit Zandvoort en de Formule I en de fractie zal deze aanvullend bij de behandeling van de actualiteit aan de orde stellen. Dan zijn er mondelinge vragen ingediend door de PvdD over Tata Steel en de rivierkreeften. De vragen over Formule I gaan naar de actualiteiten
155 toe. Dan de moties Vreemd aan de orde van de dag. Als u een motie Vreemd heeft, dan moet u hem nu indienen, want later in de vergadering kan dat niet meer. GL heeft een motie Vreemd aangekondigd over het klimaat.

Mevrouw **KOCKEN** (GL): Dat was waar de schorsing net voor nodig was. Wij zullen hem indienen
160 bij het agendapunt RES, omdat die daar thematisch goed bij past.

De **VOORZITTER**: Dan de PvdD die een motie Vreemd heeft over krabben en kreeften.

INES KOSTIC (PvdD): Voorzitter. Ongeacht onze verschillen, weet ik zeker dat iedereen hier pijn
165 en lijden van andere dieren wil voorkomen. Dit is geen discussie over wel of niet eten van dieren of over ons exotenbeleid. Dat is voor een ander moment. Met deze motie doen we slechts een dringend appèl op het gevoel van mededogen van elk Statenlid hier. In de zomer bleek dat de provincie een event had gesteund waarvoor mogelijk dieren (in dit geval Amerikaanse rivierkreeften) levend zijn gekookt. We kunnen niet uitsluiten dat de provincie ook in de toekomst
170 activiteiten en events zal ondersteunen waarvoor dieren zoals kreeften en krabben, levend worden gekookt. Daarom eerst vier voorbeelden uit de wetenschap over kreeften en krabben. 1. Wist u dat ze soms hun eigen klauw amputeren als ze zichzelf zo kunnen redden uit een pan met kokend water? 2. Wist u dat kreeften meer complexe gevoelens zoals angst kunnen ervaren, zelfs als de directe aanleiding voor die angst al weg is? Een kreeft die angstig is, gaat zich
175 terugtrekken op een rustige plek. Lang dachten we dat alleen zoogdieren die complexere emoties konden ervaren. Sommige mensen krijgen antidepressiva om angstige gevoelens weg te nemen. Precies diezelfde antidepressiva blijken ook angstgevoelens van kreeften weg te nemen. Zo bleek uit Frans onderzoek gepubliceerd in Science. 3. Wanneer andere dieren, waaronder mensen, extreme pijn ervaren, kan hun zenuwstelsel ermee stoppen. Als een soort coping-mechanisme.
180 Zoölogen hebben ontdekt dat kreeften en andere schaaldieren door hun zenuwstelsel niet in staat zijn om in zo'n 'shock' te raken, dus wanneer ze worden blootgesteld aan wrede procedures (zoals levend worden gekookt) wordt hun lijden alleen maar verlengd. 4. Kreeften hebben een erg goed ontwikkelde tastzin en zijn gevoelig voor temperatuurveranderingen. Ze detecteren temperatuurverschuivingen van elke graad. Dit plaatst

185 een dood in een pot kokend water wat meer in perspectief. Etholoog Frans de Waal laat zien dat we dieren jarenlang hebben onderschat en dat emoties en intelligentie niet voorbehouden zijn aan de mens. En dat geldt volgens hem ook voor kreeften die we levend koken. De Waal laat zien: als we vermoeden dat kreeften en krabben angst, pijn, verdriet en empathie kennen, wordt het des te gruwelijker wat we ze aandoen. Hij noemt het een 'woordeloze pijn'. In het Verenigd

190 Koninkrijk hebben o.a. de grootste dierenwelzijnsorganisatie van het land (RSPCA), neurowetenschappers en dierenartsen in een brief gevraagd om een verbod op het levend koken van schaal- en schelpdieren. In Zwitserland en Nieuw Zeeland is het al verboden. Volgens wetenschappelijk onderzoek voldoen kreeften en krabben aan belangrijke criteria voor pijnbeleving, het is alleen nog niet te zeggen hoe ze de pijn beleven. En aangezien we zelf geen

195 kreeften en krabben zijn, zullen we dat ook nooit 100% weten. Maar dat hoeft ook niet. We hoeven het volgens de Wet dieren alleen redelijkerwijs te vermoeden. Die zegt immers dat "een ieder die redelijkerwijs kan vermoeden dat door zijn handelen of nalaten nadelige gevolgen voor dieren worden veroorzaakt, verplicht is dergelijk handelen achterwege te laten". Dit is cruciaal: als er steeds meer aanwijzingen zijn dat een dier lijdt, is het absurd om dan te zeggen: "Ah! Maar

200 we weten het nog niet 100% zeker, dus laten we doorgaan met de kwelmethoden." Nee, dan geldt het omgekeerde: we hebben aanwijzingen dat het dier pijn lijdt, angst en stress ervaart. Laten we stoppen met de kwelmethode, een simpel voorzorgsbeginsel. Ons alleen beroepen op achterhaalde nationale lijnen rond dit onderwerp, is het weigeren van het nemen van eigen morele verantwoordelijkheid. De provincie kan bij het besteden van haar middelen eigen keuzes

205 maken. Ik rond af. Met het levend koken van kreeften en krabben wordt een morele ondergrens overschreden. De huidige informatie over de pijn- en stresservaring van deze dieren geeft meer dan genoeg reden om "redelijkerwijs te vermoeden" dat de dieren kunnen lijden. Laten we vandaag in ieder geval als provincie het goede voorbeeld geven en het dictum van onze motie steunen. Laten we niet dezelfde fout maken die we eeuwenlang hebben gemaakt, door dieren

210 alleen barmhartigheid te gunnen als ze op ons lijken. Of zoals de bioloog Midas Dekkers het zo eloquent verwoordt: "Dit is de eerste stap richting beschaving. We moeten stoppen met levende beesten in heet water te flikkeren."

Motie Vreemd aan de orde van de dag 36/30-09-2019

215

Provinciale Staten van Noord-Holland in openbare vergadering bijeen op 30 september 2019

Consterende dat:

- *De provincie in mei een 'exclusieve Masterclass Rivierkreeften' heeft ondersteund, waarvoor mogelijk rode Amerikaanse rivierkreeften levend werden gekookt;*
 - *De projectleider en adviseur van de provincie Noord-Holland toen aangaf dat deze masterclass een opmaat zou zijn naar een groot festival aan het einde van het seizoen, waaraan de provincie gaat bijdragen;*
 - *De provincie overweegt in te zetten op vermarkten van de Amerikaanse rivierkreeft, waarbij de mogelijkheid bestaat dat ook in de toekomst mede met hulp van de provincie deze dieren levend gekookt worden;*
- 220
- 225

- *Nu niet uitgesloten is dat er provinciaal geld kan gaan naar andere activiteiten waarbij kreeften en krabben levend worden gekookt.*

230 *Overwegende dat:*

- *In Zwitserland het vanaf 1 maart 2018 verboden is om kreeften nog langer levend te koken. Daarnaast is het niet langer toegestaan levende kreeften te vervoeren op ijs of in ijswater en dienen de kreeften in een natuurlijke omgeving gehouden te worden. Dit met als reden dat dierenwelzijn bij zulke praktijken in het geding is. Ook in Nieuw-Zeeland*
235 *geldt een vergelijkbaar verbod;*
- *In Nederland kreeften vaak nog wel levend in een pan kokend water worden gegoooid, maar daar steeds meer weerstand tegen is. 58 procent van de Nederlanders vindt dat er een verbod moet komen op het levend koken van de schaaldieren;*
- *Het levend koken van schaal- en schelpdieren volstrekt onnodig is en het dier blootstelt*
240 *aan grote en langdurige stress. De doodsstrijd kan drie minuten duren waarbij het dier probeert te ontsnappen. Kreeften gaan spartelen en al hun spieren aanspannen als ze in een bak kokend water terechtkomen;*
- *Volgens wetenschappelijk onderzoek kreeften en krabben aan belangrijke criteria voor pijnbeleving voldoen, maar is niet te zeggen hoe ze de pijn beleven. Zo is bijvoorbeeld*
245 *aangetoond dat kreeften en krabben een morfine-achtige stof aanmaken als een van hun poten wordt afgeknipt en vermijden krabben en heremietkreeften een hokje waar ze een schok krijgen;*
- *In het Verenigd Koninkrijk hebben o.a. de RSPCA, de grootste dierenwelzijnsorganisatie van het land, neurowetenschappers en de belangenvereniging voor dierenartsen een brief*
250 *ondertekend waarin ze vragen om een verbod op het levend koken van schaal- en schelpdieren;*
- *Steeds meer koks aangeven dat het levend koken van dieren zoals kreeften volstrekt onnodig is;*
- *Ook de minder aaibare dieren respectvolle behandeling verdienen;*
- *Zelfs als nog niet zeker is dat dieren lijden, mogelijke pijn moet worden voorkomen*
255 *(voorzorgsbeginsel).*

Verzoeken het college:

260 *Geen middelen meer te steken in evenementen waarbij niet uitgesloten kan worden dat kreeften en krabben levend worden gekookt*

en gaan over tot de orde van de dag.

Fractie PvdD, CU, FvD, DENK, GL

265 De **VOORZITTER**: De motie maakt onderdeel uit van de beraadslagingen. Ik verzoek u de volgende keer graag ietsje korter, ik zal niet zo streng zijn vandaag, maar in het vervolg moeten wij in acht nemen dat wij een toelichting op een motie Vreemd aan de orde van de dag kort doen. De volgende motie zal ingediend worden door FvD over monumenten.

270 De heer **KOHLER** (FvD): Voorzitter. Ik sta hier voor het eerst, dus het is mijn maidenspeech, maar u mag mij gerust onderbreken en vragen stellen, wat niet gebruikelijk is bij een maidenspeech, want het is een onderwerp wat mij nogal aan het hart gaat en tijdens het Statenweekend vorige week heb ik gemerkt dat het meerdere mensen aan het hart gaat, eigenlijk ons allemaal, dus niet alleen Forum en mijn persoon. Suzanne en Mariëtte ben ik dankbaar want zij hebben het
275 Statenweekend georganiseerd en zij hebben mij geïnspireerd om hier vandaag te gaan staan over dit onderwerp. Ik heb van u begrepen dat u vandaag coulant bent wat betreft de tijd en voor de maidenspeech.

De **VOORZITTER**: U bent met uw maidenspeech bezig, iedereen is vandaag coulant, maar alleen
280 vandaag kan ik u verzekeren.

De heer **KOHLER** (FvD): Mijn collega heeft ook al gezegd dat ik alle leuke dingen eruit moet houden, maar er staat nog het een en ander in. In 2011 heeft de provincie besloten om zich vooral te richten op het behoud en ontwikkelen van monumenten die bepalend zijn voor de
285 identiteit van Noord-Holland. Als gevolg van dit besluit is de lijst met provinciale monumenten van 620 naar 500 teruggebracht. In de toelichting wordt vermeld dat de laatste gemeente Hollands Kroon betrof waar 21 van de 56 provinciale monumenten uit het provinciale Erfgoedregister werden geschrapt. Hollands Kroon heeft momenteel nog geen gemeentelijk erfgoedregister, vooralsnog blijft Hollands Kroon steken op een vissershuisje aan de Afsluitdijk.
290 Hollands Kroon is niet de enige, want Koggenland, Beemster, Medemblik hebben ook geen register. In die gemeenten liggen oude walvisplaatsjes als Kolhorn, maar ook de in Noord-Holland zeer zeldzame kop-rompboerderijen, zoals de Maria en Jacobahoeve aan de Middenweg 433 in Heerhugowaard. Deze trots van Heerhugowaard is in particuliere handen, maar de gemeente leidt er graag gasten rond. De oude bewoonster is niet in staat om de boerderij te
295 onderhouden. Via de loodsbestemmingsregeling wordt met externe financiering geprobeerd de boerderij te redden. Dan komt de provincie zich ermee bemoeien, het is een moeizaam proces. Dit in tegenstelling tot het naastgelegen stukje kennelijk waardeloze akkergrond waar in een recordtempo – roept uitbater Ecorus kortgeleden – de gigantische ongeveer 12 voetbalvelden grote gezichtsbepalende zonneweide De Vaandel verrees. Met het steunpunt Monumenten en
300 Archeologie ondersteunt de provincie een prima organisatie. Ook hulde aan de duidelijke wegwijzers op de website van de provincie. Dat hebben wij beter voor elkaar dan elke andere provincie, maar wij hebben dan ook veruit de meeste monumenten binnen onze provincie, zelfs twee UNESCO monumenten waarvan wij de Stelling van Amsterdam zelfs fors willen gaan uitbreiden tot de hele Hollandse Waterlinie. Daar voorzie ik nog wel wat problemen met de
305 uitbreiding A8/A9. Dan past het niet om te bezuinigen zoals in de begroting. Nou ja, de Rijksmonumenten en UNESCO kunnen onder voorwaarden een beroep doen op een provinciale pot van ongeveer 5 miljoen euro. Dat is vreemd, voor gemeenten is een dergelijke pot er niet. Die moeten het zelf regelen of kunnen eventueel een beroep doen op een ander potje, een uitvoeringsregeling voor het toekennen van een andere bestemming. En ze zijn inmiddels ook
310 verantwoordelijk voor het toezicht op alle monumenten. Lees hiervoor de beantwoorde vragen van de commissie CFB bij de derde begrotingswijziging. Echter, zonder regiefunctie en zonder dat er extra geld voor beschikbaar wordt gesteld. U woont in de buurt, dus hou het maar een

beetje in de gaten. UNESCO bezuinigt steeds meer op het World Heritage Fund en wij zien het Rijk steeds meer taken afstoten naar gemeenten. Tegelijk gaat de provincie het Rijk steunen en dat getuigt niet van goed rentmeesterschap, laat het Rijk zelf zijn broek ophouden. Onze
315 provincie heeft dus nog maar 500 monumenten in Noord-Holland, het Rijk 14.000 en gemeenten 10.000 waarvan 6.600 in Amsterdam. Nu sla ik een stukje over, want dat is een stukje Amsterdam bashing en dat ga ik niet doen, maar dat kunt u allemaal in de kranten lezen en misschien dat mijn collega Nanninga daar zo direct nog wat over vertelt. Ik noem AEB,
320 metrolijnen, maar historische bruggen worden verboden voor vrachtverkeer in Amsterdam en kades storten in. Waar liggen de prioriteiten? Zorgelijker is de situatie in andere gemeenten in de provincie, die krijgen er de laatste jaren steeds meer taken bij. Het gevolg is gemeentelijke fusies om zo meer geld te krijgen uit Den Haag, er ontstaan gemeenten met rare a-historische namen, waar bewoners zich helemaal niet in thuis voelen. Wij raken zelf ook de draad kwijt gezien enkele
325 vragen in de recente quiz voor Statenleden waarin om gedateerde antwoorden werd gevraagd. Er is inmiddels dikke ruzie tussen Alkmaar en Heerhugowaard over wie fuseert met Langendijk? Wij komen een half miljard tekort, zucht de VNG. Buurthuizen verdwenen al uit de kernen, de bibliotheken werden vervangen door bussen, onderhoudsgevoelige plantsoenen worden bestraat. Een ander kind van de rekening is het eigen erfgoed. In mijn rondleiding door Bergen tijdens het
330 Statenweekend liet ik een paar bijzondere objecten zien. Een daarvan was het prachtig gerestaureerde Meerhoek, het pareltje van de Amsterdamse School in park Meerwijk te Bergen. De betrokken liefhebber heeft blijkbaar genoeg vermogen om het bij te houden, maar andere bewoners – zou je bijna zeggen – die de pech hebben in een monument te wonen, hebben het geld niet voor onderhoud, laat staan voor verfraaiing. De gezichtsbepalende ruinekerk in Bergen,
335 ook in dezelfde rondleiding, moet elk jaar een bedelronde starten, tragisch en uitzichtloos, vooral als je bedenkt dat Bergen na Amsterdam de meeste gemeentelijke monumenten heeft, maar Bergen heeft geen geldboompjes zoals Amsterdam die wel heeft. Als je beseft dat de werkelijke gezichtsbepalende monumenten in Noord-Holland juist een woonfunctie of een gecombineerde functie hebben en je houdt de huidige erfgoedregeling ertegen aan, dan staat
340 onze provincie een ramp te wachten, vooral omdat uit een recente rapportage blijkt dat wij flink achterstallig onderhoud hebben. Daarmee staan wij op de laatste plaats in Nederland. Nu de moties.

Motie Vreemd aan de orde van de dag 37/30-09-2019

345 Terugdraaien bezuinigingen Cultureel Erfgoed Noord-Holland

Provinciale Staten van Noord-Holland in openbare vergadering bijeen op 30 september 2019

Kennis genomen hebbende van:

350 *Het voornemen van GS om verder te bezuinigen op Noord-Hollands cultureel erfgoed – meer specifiek monumentenzorg – zoals neergelegd in de begroting 2020, in het bijzonder onder het punt ‘investeren in behoud en herbestemming monumenten’ van de begroting.*

Constaterende dat:

- 355 – *Van de Noord-Hollandse monumenten slechts 28% in goede conditie verkeert, 48% in redelijke conditie, 19% in matige conditie en 5% in slechte conditie, en dit staat tegenover een landelijk gemiddelde van 41% dat in goede conditie verkeert; 42% in redelijke conditie, 14% in matige conditie en 4% in slechte conditie;*
- 360 – *In de begroting extra gelden zijn uitgetrokken voor het financieren van vergaande, controversiële klimaattransitieprojecten en ‘inclusiviteitsbeleid’.*

Overwegende dat:

- 365 – *Monumenten, cultuurhistorische schatten en archeologische bezittingen van een land en in dit geval de provincie, van onschatbare waarde zijn;*
- 370 – *De Noord-Hollandse monumenten in slechtere staat verkeren dan het landelijk gemiddelde, hetgeen zorgelijk is en juist meer gelden voor monumentenzorg zou rechtvaardigen;*
- *Monumentenzorg prioriteit verdient boven controversiële klimaatpolitiek, zeker in de provincie Noord-Holland, het Nederlandse visitekaartje voor toerisme.*

Van mening zijnde dat:

Het niet verantwoord is dat in de begroting gelden worden uitgetrokken voor controversieel, voorbarig beleid dat ten koste gaat van monumentenzorg;

- 375 *Dat er niet bezuinigd moet worden maar juist meer geld beschikbaar moet worden gesteld voor behoud van Noord-Hollandse monumenten, te meer nu de staat hiervan onder het landelijk gemiddelde ligt.*

Verzoeken GS:

- 380 – *De bezuinigingen zoals aangekondigd in de begroting 2020 op monumentenzorg en cultureel erfgoed, terug te draaien en deze te handhaven op het niveau 2018;*
- *Deze te financieren vanuit de extra uitgave (€19 mln) binnen het Participatiefonds Duurzame Economie Noord-Holland*

en gaan over tot de orde van de dag.

385 *Fractie FvD*

Motie Vreemd aan de orde van de dag 38/30-09-2019

Ontwerp Uitvoeringsregeling Ondersteuning Onderhoud Gemeentelijk Erfgoed (“URGE”)

390 *Provinciale Staten van Noord-Holland in openbare vergadering bijeen op 30 september 2019*

Kennis genomen hebbende van:

De problematische staat van Noord-Hollandse monumenten, de onduidelijkheid ten aanzien van het monumentenbeleid binnen de provincie en de urgentie van de huidige situatie.

395

Constaterende dat:

- Noord-Hollands monumentenbeleid voor gemeenten op het moment op punten onduidelijk is en dikwijls vragen oproept;
- Het gemeenten ook niet altijd duidelijk is wat hun financiële positie is, en wat de (financiële) mogelijkheden zijn die voortvloeien uit de wet WABO en het provinciale monumenten-beleidskader.

Overwegende dat:

- Het de Noord-Hollandse gemeenten — en de provincie in algemene zin — ten goede zou komen als er op de bovenstaande twee punten helderheid wordt verschaft door het implementeren van een uitvoeringsregeling 'ondersteuning onderhoud gemeentelijk erfgoed';
- Deze regeling provinciebreed bestaande onduidelijkheden in het monumentenbeleidskader weg kan nemen evenals het verbeteren van efficiënt monumentenbeleid en zo ook het versoepelen van provinciaal bestuur

Van mening zijnde dat:

Noord-Hollandse gemeenten en de provincie in brede zin aldus gebaat zijn bij een dergelijke regeling.

Verzoeken GS:

Een ontwerp voor een 'uitvoeringsregeling ondersteuning onderhoud gemeentelijk erfgoed' te maken die helderheid schept in het monumenten-beleidskader

en gaan over tot de orde van de dag.

Fractie FvD

Motie Vreemd aan de orde van de dag 39/30-09-2019

Aanleggen Erfgoedregisters Noord-Hollandse gemeenten

Provinciale Staten van Noord-Holland in openbare vergadering bijeen op 30 september 2019

Kennis genomen hebbende van:

Het Noord-Hollandse monumentenbeleid dat op verscheidene punten te wensen overlaat, zoals ook beschreven in andere aanhangige moties van Forum voor Democratie.

Constaterende dat:

Verschillende Noord-Hollandse gemeenten momenteel geen erfgoedregister hebben, waaronder de gemeenten Hollands Kroon, Koggenland, Beemster en Medemblik.

Overwegende dat:

- Gemeenten zonder erfgoedregister het risico lopen om gebrekkig(er) erfgoedbeleid te voeren, onvoldoende overzicht hebben en mogelijk financiën mislopen, althans het risico lopen deze niet goed te kunnen beheren;

- 440 – *Het aanleggen van erfgoedregisters in Noord-Hollandse gemeenten bovenstaande problematiek weg kan nemen.*

Van mening zijnde dat:

- 445 *Er simpelweg geen gedegen erfgoedbeleid gevoerd of monumentenzorg verleend kan worden zonder het aanleggen van erfgoedregisters.*

Verzoeken GS:

- 450 *De Noord-Hollandse gemeenten zonder erfgoedregister op te roepen om een erfgoedregister aan te leggen*

en gaan over tot de orde van de dag.

Fractie FvD

- 455 De **VOORZITTER**: De moties maken onderdeel uit van de beraadslagingen.

- Mevrouw **DOEVENDANS** (PvdA): Voorzitter. De vorige maand stond ik hier ook al en toen hebben wij een jeugdwerkgroep ingesteld voor jeugdparticipatie. Toen bleek doordat wij plannen gaan maken voor de periode 2020 – 2023 dat er een gat valt bij de jeugdparticipatie dit jaar. Wij hebben de afgelopen periode succesvol programma's gedraaid met NJR over de provinciestrijd, 460 waarin door middel van de provinciestrijd onze Noord-Hollandse jongeren werden geselecteerd voor het nationale jeugddebate in de Tweede Kamer. Dat dreigde bijna te mislukken, ware het niet dat intern Communicatie zo vriendelijk was om het deze keer eenmalig vanuit het eigen budget te doen. Daarom een motie.

- 465 **Motie Vreemd aan de orde van de dag 40/30-09-2019**

Uitvoering 'Provinciestrijd' 2019

Provinciale Staten van Noord-Holland in openbare vergadering bijeen op 30 september 2019

- 470 *Constaterende dat:*

- *Er in de vorige periode een succesvolle pilot gedraaid is ten behoeve van jeugdparticipatie in Noord-Holland;*
- *De 'Provinciestrijd' van de NJR erg succesvol was en bijdroeg aan het informeren, raadplegen en mee laten beslissen van Noord-Hollandse jongeren aangaande provinciale uitdagingen;*
- 475 – *Tijdens de 'Provinciestrijd' Noord-Hollandse jongeren worden geselecteerd voor de nationale jeugddebatten in de Tweede Kamer;*
- *De ingestelde werkgroep jeugdparticipatie samen met de communicatieafdeling een activiteiten- en communicatieplan opstelt over de periode 2020-2023;*
- 480 – *De 'Provinciestrijd' dreigt in 2019 niet uitgevoerd te worden en daarmee de kans dat Noord-Holland geen deelnemers bijdraagt aan de nationale jeugddebatten.*

Overwegende dat:

485 *De provincie Noord-Holland staat voor het motiveren, informeren, adviseren, raadplegen en waar mogelijk mee laten beslissen van de Noord-Hollandse jeugd.*

Verzoeken GS om:

490 *Namens de provincie Noord-Holland steun uit te spreken dat er vanuit de communicatieafdeling eenmalig financiën worden vrijgemaakt zodat de 'Provinciestrijd' in november 2019 georganiseerd kan worden en er Noord-Hollandse jongeren geselecteerd kunnen worden voor de nationale jeugddebatten in de Tweede Kamer*

en gaan over tot de orde van de dag.

495 *Fracties PvdA, CDA, GL, D66, PvdD, CU*

Mevrouw **NANNINGA** (FvD): Voorzitter. Ik hou het kort, ik ben niet zo goed bij stem, vast tot plezier van jullie allen, maar wat mij betreft wordt het een rustige middag. Ik wil wel een motie indienen die gaat over AEB en de brief van gedeputeerde Tekin van 6 augustus en de vraag eerder gesteld door de heer Deen (PVV). Dit is een heel hoog risicodossier. As we speak is het 500 afvalenergiebedrijf vooral een geldverbrandingsoven, er gaat een half miljoen per dag doorheen en met iedere dag tikt de klok verder naar een faillissement. Wij zijn er in Amsterdam ook al een wethouder op verloren. De gevolgen van het falen en het eventueel faillissement van AEB voor de provincie is ons niet geheel duidelijk. Met deze motie willen wij verzoeken de financiële positie van AEB te onderzoeken in relatie tot een kostenraming. Wij hebben in de begroting ook geen 505 reservering of what if-plan hiervoor gezien.

Motie Vreemd aan de orde van de dag 41/30-09-2019

Breng kosten faillissement AEB voor provincie Noord-Holland in kaart

510 *Provinciale Staten van Noord-Holland in openbare vergadering bijeen op 30 september 2019*

Constaterende dat:

- *AEB in grote financiële problemen verkeert;*
- *Er tot op heden geen vooruitzicht is op verbetering van de financiële situatie bij het AEB door het afketsen van verschillende overnamepogingen;*
- *Uit de brief van gedeputeerde Tekin van 6 augustus 2019 blijkt dat betrokken overheden verantwoordelijk worden voor de kosten die gemoeid zijn met het verwijderen van het achterblijvende afval en saneren van eventuele verontreinigingen van de grond;*
- *In welke mate of in welke omvang deze gevolgen ook de provincie Noord-Holland raken*
- 520 *afhankelijk is van wat op het terrein van AEB aanwezig is en achterblijft;*
- *De provincie Noord-Holland in alle gevallen als bevoegd gezag te maken kan krijgen met de kosten die zij en/of de OD NZKG maken voor intensivering van toezicht en handhaving en mogelijke juridische procedures.*

525 *Overwegende dat:*

- *De financiële positie van AEB dagelijks met 500.000 euro verslechtert en daarmee de kans op een faillissement iedere dag groter wordt;*
- *Het daarom wenselijk is de financiële risico's voor de provincie Noord – Holland in kaart te brengen.*

530

Verzoeken GS:

Om een grove kostenraming te maken voor de provincie Noord-Holland bij een faillissement van AEB

535

en gaan over tot de orde van de dag.

Fractie FvD

De **VOORZITTER**: De motie maakt onderdeel uit van de beraadslagingen. Over de moties wordt gestemd aan het einde van de vergadering nadat GS een advies hebben gegeven.

540

2.a. Installatie en beëdiging duo-commissieleden fracties PvdA, CDA, PvdD

De **VOORZITTER**: De fractievoorzitters van FvD, PVV en PvdD hebben als duo-commissielid voorgedragen de heer Kerklingh namens FvD, de heer Van den Born namens PVV en de heer Mosmuller namens de PvdD. Op grond van het bepaalde in artikel 61 lid 4 van ons reglement van

545 orde voor de vergaderingen en andere werkzaamheden van PS en Statencommissies dient een commissielid dat geen lid van PS is, in de vergadering van PS in handen van de voorzitter de eed en de verklaring en/of belofte af te leggen. Ik vraag de duo-commissieleden hier vooraan te komen staan en ik verzoek de overige Statenleden te gaan staan. Ik zal de formule van de eed of

550 verklaring en belofte voorlezen. Vervolgens noem ik uw naam en het commissielid wiens naam wordt genoemd, wordt verzocht om indien hij of zij de eed wenst af te leggen, onder het opsteken van de voorste twee vingers van de rechterhand uit te spreken de woorden: Zo waarlijk

555 helpe mij God almachtig of indien hij of zij de verklaring/belofte wenst af te leggen: Dat verklaar en belooft ik. De voorgeschreven eed of verklaring/belofte luidt als volgt: "Ik zweer of verklaar dat ik om tot lid van een commissie benoemd te worden, rechtstreeks noch middellijk onder welke naam of voorwendsel ook, enige gift of gunst heb gegeven of beloofd. Ik zweer of verklaar en

560 belooft dat ik om iets in deze functie te doen of te laten, rechtstreeks nog middellijk enig geschenk of enige belofte heb aangenomen of zal aannemen, ik zweer of belooft dat ik getrouw zal zijn aan de Grondwet, dat ik de wetten zal nakomen en dat ik mijn plichten als adviseur van het provinciale bestuur naar eer en geweten zal vervullen."

De heer **KERKLINGH** (FvD): Dat verklaar en belooft ik.

De heer **VAN DEN BORN** (PVV): Zo waarlijk helpe mij God almachtig.

565

De heer **MOSMULLER** (PvdD): Dat verklaar en belooft ik.

De **VOORZITTER**: Ik wens u allen veel geluk en succes met het duo-lidmaatschap. Ik schors de vergadering voor de felicitaties. De vergadering is heropend.

570

2.b. Actualiteiten

De **VOORZITTER**: Ik geef mevrouw Koning (CDA) het woord om de actualiteit van de aanpak van de stikstofproblematiek aan de orde te stellen.

575

Mevrouw **KONING** (CDA): Voorzitter. Dank dat wij deze actualiteit aan de orde kunnen stellen. De aanpak van de stikstofproblematiek houdt velen in de samenleving bezig. Er leven grote zorgen. Hoe bouwen wij de huizen die wij zo hard nodig hebben? Hoe beschermen wij onze natuur en hoe houden wij Nederland bereikbaar en hoe leggen wij dijken aan om ons te beschermen tegen het water? Afgelopen woensdag kwam de commissie Remkes met de eerste aanbevelingen en volgend jaar mei komt de commissie met aanbevelingen voor de lange termijn. Het Rijk moet zich er nog over buigen, maar het is duidelijk dat de provincie een belangrijke rol gaat spelen bij de aanpak van de stikstofproblematiek. Er leven ontzettend veel vragen en er zijn veel belangen mee gemoeid. Wij vinden het belangrijk dat er zo snel mogelijk meer duidelijkheid komt en dat de informatievoorziening helder is. Wij zien de woningnood en begrijpen de zorgen van gemeenten en bouwondernemingen die aan de slag willen met hun projecten. Wij verbazen ons over dijkversterkingen die stilliggen. Infrastructurele projecten die oplossingen moeten bieden voor de doorstroming en verkeersveiligheid en leefbaarheid liggen stil. Wij zien ondernemers die zich het hoofd breken over de toekomst van hun bedrijf doordat ruimte die er eerst binnen de PAS wel was, nu opeens is ingeperkt. Dat is economisch niet lang vol te houden. Wij zien verontruste agrariërs/ondernemers/familiebedrijven die soms onder zware druk staan, die zorgen voor voedsel voor de samenleving en nu geconfronteerd worden met nieuwe eisen en inperkingen voor hun bedrijven. Zij lijken weer te moeten inleveren, terwijl ze voor de fosfaatreductie al veel dieren hebben ingeleverd en inmiddels ook al 67% stikstofreductie hebben gerealiseerd. Daarnaast zijn er vele andere bedrijven die in de problemen komen zoals de bouwsector, weg- en waterbouw omdat geplande projecten on hold zijn gezet. De complexiteit van het geheel vraagt om een goed en gedegen plan van aanpak. Balans tussen daadkracht en voorkomen dat een sector de dupe wordt. Voorkomen dat er te snel onomkeerbare stappen worden gezet die achteraf misschien niet nodig blijken te zijn geweest.

595
600

De heer **ZOON** (PvdD): Ik hoor u zeggen dat de voedselproductie in gevaar komt. Klopt dat?

Mevrouw **KONING** (CDA): Ik zeg dat wij bedrijven zien die zorgen voor voedsel, die nu bedreigd worden met nieuwe inperkingen.

605

De heer **ZOON** (PvdD): Weet u welk percentage – want wij praten over het algemeen over de melkveehouderij – van de melkveehouderij voor Nederland produceert? Ik zal meteen antwoord geven, dat is 65% van wat wij in Nederland produceren aan melk, is niet voor de Nederlandse consumptie. Wat vindt u daarvan?

610

Mevrouw **KONING** (CDA): Mijn betoog gaat niet over percentages en over een sector, ik had het over de hele agrarische sector, dus dat betekent ook andere bedrijven. Ik heb die percentages op dit moment niet voorradig. Er moet nu gekeken worden waar ruimte zit en hoe die op korte termijn uitgedeeld kan worden. In onze tweede termijn zal ik ingaan op de brief die GS ons
615 vrijdag hebben doen toekomen over de stikstofaanpak, maar nu vinden wij het eerst belangrijk om onze vragen te stellen die wij bij de actualiteit hebben ingediend. Dat zijn 10 vragen en die zijn al gedeeld met iedereen. Daarom denk ik niet dat het nodig is om ze voor te lezen, tenzij daar behoefte aan bestaat. Anders kunnen GS dat in de beantwoording meenemen. De laatste vraag over communicatie heeft voor ons zeker prioriteit en afhankelijk van het antwoord van GS,
620 zullen wij in tweede termijn een motie indienen.

De **VOORZITTER**: Ik geef het woord aan de heer Leerink en die houdt zijn maidenspeech.

De heer **LEERINK** (PvdA): Voorzitter. Uiteraard hebben wij het rapport van de commissie Remkes met grote belangstelling gelezen. Zelden zal een rapport door zoveel mensen zo snel zijn
625 gedownload en bekeken, denk ik. Het CDA heeft een aantal vragen gesteld over het vervolg, voor een belangrijk deel procesvragen en voor een deel zijn die beantwoord in het antwoord van het college. Voor een deel wachten wij de antwoorden met belangstelling af. Hoewel het logisch is dat het college even tijd nodig heeft om op een adequate manier aan te kunnen geven wat dit
630 rapport in haar ogen gaat betekenen voor de provincie, geven wij het college graag een aantal van onze overwegingen mee. Voor ons is het belangrijk dat er nu echt wordt doorgepakt. Wij willen zonder mitsen en maren recht doen aan dat wat wij hebben afgesproken over de bescherming van onze natuur en leefgebieden. Niet nog meer stikstof en andere schadelijke stoffen in de lucht. Wij zijn blij dat de commissie Remkes niet op zoek gegaan is naar een nieuwe
635 truc, list of uitzondering maar voor reële oplossingen pleit. Waar schade is opgetreden, zal die moeten worden hersteld, als er extra stikstof wordt uitgestoten in de buurt van Natura2000-gebieden zal dat direct en aantoonbaar moeten worden gecompenseerd. Dit betekent wat ons betreft niet dat de provincie op slot gaat. Wel dat er scherpe keuzes zullen moeten worden gemaakt. Als wij het dan hebben over de scherpe keuze, wij zullen naast natuurherstel en
640 bescherming bovenal zo snel mogelijk doorgaan met het bouwen van duurzame woningen in de provincie. Te veel mensen wachten al te lang op een fatsoenlijk huis. Wij beseffen dat deze nadrukkelijke keuze voor natuur en wonen consequenties kan hebben voor andere beleidsterreinen, ook als het gaat om de prioritering van het door de provincie ingestelde PAS-team. Niet alles kan en niet alles kan tegelijk. Wij horen graag binnenkort van het college of zij
645 onze prioriteitstelling deelt en zo ja, hoe zij denken deze handen en voeten te geven. Afgelopen zaterdag vond de eerste Roel de Wittezing plaats en die werd uitgesproken door Berno Strootman, landschapsarchitect en Rijksadviseur voor de Leefomgeving, u was daarbij. Hij merkte op dat wij geneigd zijn al onze grote opgaven te formuleren in 'moeten', wij moeten nog een miljoen huizen bouwen, wij moeten Parijs halen, wij moeten ons van de Raad van State aan
650 Europese afspraken houden. Hij merkte vervolgens op dat er al een wereld gewonnen zou zijn als wij die toch wat negatieve agenda van moeten, moeten, moeten zouden weten om te zetten in een positieve agenda van willen en kunnen. Het zou mij een lief ding waard zijn als wij die omslag van moeten naar willen en kunnen ook in het stikstofdossier zouden weten te maken.

655 De **VOORZITTER**: Mijnheer Leerink, gefeliciteerd met uw maidenspeech. Voor alle duidelijkheid, u ziet een klok lopen. Wij hebben ongeveer een half uur per actualiteit.

Mevrouw **BEZAAN** (PVV): Voorzitter. Wij kunnen het vandaag heel kort houden. Wij hebben op 18 september 2019 in het kader van de begroting 2020 een tweeledige technische vraag ingediend
660 en wij wachten het antwoord rustig af. Wel zijn wij van mening dat er momenteel een heksenjacht gaande is op stikstof en hopen dat er geen uitruil gaat plaatsvinden tussen allerlei projecten. Immers, uit cijfers van het CBS en RIVM blijkt dat de afgelopen decennia de uitstoot van stikstofoxiden een dalende trend vertoont.

665 De heer **KLEIN** (CU): Voorzitter. Afgelopen woensdag heeft de commissie Remkes in haar tussenadvies verteld wat we eigenlijk allemaal al wisten: we moeten daadwerkelijk de stikstofuitstoot terugdringen en extra inspanning plegen om de Natura 2000-gebieden te versterken. Als dat gebeurt, kunnen we duidelijkheid bieden over de ruimte voor nieuwe activiteiten. Op die duidelijkheid zitten velen met smart te wachten. Agrariërs met activiteiten die
670 onder de drempelwaarde zaten en nu plotseling in onzekerheid verkeren, ondernemers die willen weten of ze hun bedrijf uit kunnen breiden op de plek waar ze nu zitten of inwoners die hopen op een woning in een gepland bouwproject. De commissie adviseert een gebiedsgerichte aanpak en de provincie heeft daarin logischerwijs een grote rol. Onze beleidskeuzes zijn daarom heel belangrijk. Wij willen daarom het college van GS alvast het volgende meegeven dat relevant is
675 voor de uitwerking van het beleid. 1. Als u bij PS komt met een verzoek om extra geld, omdat de oplossingen geld kosten, dan zijn wij bereid daarover na te denken. 2. Wij willen u vragen om naast de agrariërs te gaan staan. In deze discussie is een enorme polarisatie aan het optreden en dat is niet goed. Laten wij samen gaan werken aan een manier om de landbouw circulair te maken en te laten passen bij de draagkracht van het gebied. 3. In aansluiting op het rapport van
680 Remkes willen wij u vragen om als eerste de kleine knelpunten op te lossen. De situaties waar vroeger een melding voldoende was. 4. Wij willen u vragen, kijk waar het echt schrijnt. Maak een inventarisatie van schrijnende gevallen, bijvoorbeeld ondernemers die door de uitspraak van de Raad van State in financiële problemen zijn gekomen en geef prioriteit aan het oplossen van deze situaties. 5. Benader de oplossing integraal, kijk naar de totale effecten, denk ook na over wat het
685 betekent voor het klimaat en voor onze economische transitie. 6. Geef projecten voorrang die mede bijdragen aan de oplossing van het stikstofprobleem. Denk bijvoorbeeld aan OV-verbindingen die ervoor zorgen dat er minder auto gereden gaat worden. 7. Wees heel terughoudend met extern salderen. Het moet niet zo zijn dat wij straks overal in de provincie situaties krijgen waar boerderijen worden opgekocht omdat er ergens verderop een weg wordt
690 aangelegd of waar bos gekapt wordt omdat er elders stallen worden aangelegd. Laten wij zoveel mogelijk proberen dat ieder nieuw project intern oplossingen probeert te vinden voor de stikstofuitstoot die dat zou veroorzaken. Wij hopen dat u deze input wilt meenemen bij de uitwerking van het beleid en wij danken u vast voor de toezegging in uw brief om op 14 oktober om met ons in gesprek te gaan over het verdere proces.

695

De heer **ZOON** (PvdD): Voorzitter, de adviescommissie vermeldt dat bij intern salderen er de mogelijkheid is dat een depositietoename gaat plaatsvinden. Denkt u echt dat een interne saldering de oplossing is voor dit probleem?

700 De heer **KLEIN** (CU): Die zin heb ik niet gelezen, dus daar mag u mij straks even over bevragen. Ik heb juist gelezen dat de commissie zegt, laten wij zorgen dat alle latente vergunningsruimte wordt ingetrokken en laten wij zorgen dat de afoming plaatsvindt van alles wat wij intrekken. Ik zie niet in hoe dat samen kan gaan met een toename, maar wellicht heeft u meer informatie.

705 Mevrouw **STRENS** (D66): Voorzitter. Ook wij hebben afgelopen woensdag kennis genomen van het rapport van de commissie Remkes en dank voor de brief van GS, waarin zij aangeven dat zij langs drie lijnen willen kijken hoe wij met dit complexe dossier verder gaan. Als eerste de reductie van de stikstofdepositie, als tweede herstelmaatregelen voor de natuur en als derde het verantwoord opstarten van de vergunningverlening. Bij punt 1 willen wij het college met name meegeven dat
710 wij het van belang vinden dat goed gekeken wordt naar de Natura2000-gebieden in onze provincie, dat er een gedegen analyse wordt gemaakt per gebied van de kritische depositiewaarden en welke bronnen er in de omgeving zijn om de reductie te beperken, zodat wij als wij in de commissie op 14 oktober in gesprek gaan, weten welke maatregelen welk effect sorteren en dat wij niet in een keer zeggen, wij gaan allemaal massaal voor het een of het ander
715 kiezen, het is een complex dossier dat nauwkeurige afwegingen vraagt. Als het gaat over ontwikkelingen, welke ontwikkelingen geef je voorrang of niet? De heer Klein heeft het ook al gezegd, er zijn veel ontwikkelingen die wachten op een uitspraak of het nou gaat over woningbouw, dijkherstel en zelfs soms natuurontwikkelingsprojecten die nu stilliggen vanwege de PAS. Laten wij goed kijken hoe wij met name met die ontwikkelingen verder gaan die in de
720 toekomst zorgen voor een afname van stikstofreductie en die laten prevaleren boven andere ontwikkelingen.

Mevrouw **ALBERTS** (SP): Voorzitter. Dat rapport van de commissie Remkes 'Niet alles kan' is niet door iedereen unaniem omarmd. Sommigen vonden dat de conclusies te ver gingen, bijvoorbeeld
725 de veestapel terugdringen of de snelheid op wegen verlagen, anderen vonden de conclusies juist vaag en vonden ze niet ver genoeg gaan, dus er is nogal wat discussie over het rapport, maar feit is dat er een gigantische opdracht ligt. Naast de vragen die het CDA stelde, wil ik er namens de SP de volgende aan toevoegen. Zijn GS het met de SP eens dat door de invoering van PAS ruimte is gegeven die ons in de huidige situatie heeft gebracht? Delen GS de mening dat een dergelijk
730 programma PAS niet in een soort van aangepaste vorm weer moet worden doorgezet? Kunnen GS alvast een doorkijkje geven van hoe zij in deze wedstrijd zitten: gaat u de grenzen opzoeken van wat nog kan of zegt u nou juist, de grenzen, nee, wij moeten nu echt meters maken en zorgen dat de stikstofreductie toeneemt, want er zou bijvoorbeeld een versoepeling van de ADC-toets kunnen komen die ons misschien niet eens verder gaat helpen, of wel verder, maar in de
735 problematiek waar wij mee zitten.

De heer **ZOON** (PvdD): Voorzitter. Ik denk dat wij hier even de tijd voor moeten nemen, want het is een groot probleem. Afgelopen jaren zijn alle signalen en adviezen ter zijde geschoven. In

2010 heeft de PvdD al melding gemaakt van de stikstofproblemen en de oplossingsrichting
740 daarvan. Dat was nog voordat de heer Remkes hier Commissaris van de Koningin werd. Maar we
hebben het in de jaren die volgden, herhaald en herhaald. Dit adviesrapport kan dus voor
niemand een verrassing zijn. De adviescommissie Remkes focust echter op de impact voor
industrie, mkb, agrarische sector en overheden, maar het echte probleem is de aantasting van de
745 natuur. Natuur is niet de oorzaak, maar het kind van de rekening van de ongeremde
economische groei. De huidige stop komt omdat de ecologische grenzen niet gerespecteerd
worden. De huidige situatie wordt als complex beschreven, maar het is zo simpel. Heel Noord-
Holland ligt onder een deken van stikstof. Alle natuurgebieden hebben daar last van en vrijwel
overal wordt de Kritische Depositie Waarde overschreden. Dat is het maximum dat een
natuurgebied kan hebben zonder verder achteruit te gaan. Dus eerst moet die depositie van
750 stikstof omlaag en daarmee de uitstoot. De grootste oorzaak van stikstof is de veeindustrie. De
tijd van foefjes is voorbij. We zullen politieke keuzes moeten maken en die is of de veeindustrie
laten doorrommelen ten koste van mens, dier en natuur of we vinden al het andere belangrijker
en we gaan de grens van deze veeindustrie herbepalen en kiezen voor natuurherstel, schone
lucht en woningbouw. De PvdD kiest al jaren voor dat laatste.

755

De heer **DE WIT** (VVD): Voorzitter, u praat over eenvoud. Kunt u zich eens verplaatsen in de
mensen die een boerenbedrijf hebben, aan de keukentafel zitten en krantenkoppen lezen waarin
staat dat de veestapel zou moeten worden gehalveerd? Kunt u ook eens kijken naar mensen die
al een aantal jaren een woning zoeken en nu ingeschreven zijn voor een woningproject dat
760 stilstaat. Hoe complex denkt u dat dat is voor die mensen hetgeen u hier allemaal vertelt?

De heer **ZOON** (PvdD): Dat is ongelooflijk complex en ik zie die zorgen heus wel qua woningbouw
en ik zie heus wel de zorgen van de veeindustrie. Je ziet heel duidelijk dat bij het loskoppelen van
het melkquotum er weer een stijging is gekomen in de ammoniakuitstoot van de veeindustrie.
765 Dus je ziet dat als wij geen paal en perk stellen aan de groei van de veeindustrie en die
verkleinen en weer gezond maken, zij het probleem gaan zijn en ook gaan worden, juist ook voor
andere projecten of woningbouw.

De heer **DE WIT** (VVD): Dat is precies wat ik bedoel met dat het toch allemaal niet zo eenvoudig
770 is. Ik hoor u een aantal analyses maken die tamelijk complex zijn, niet alleen voor mij, maar ook
voor de mensen aan de keukentafel. Het zou mij een lief ding waard zijn als u afstand zou nemen
van de woorden dat het een eenvoudige oplossing vergt om het probleem op te lossen. Ik vind
het een zeer complex probleem met een zeer complexe oplossing. Ik zou u willen vragen daar
ook recht aan te doen.

775

De heer **ZOON** (PvdD): Ik neem er geen afstand van, want het rapport van Remkes is vrij duidelijk.
Daarin staat dat 46% afkomstig is van de landbouw en een groot deel van het buitenland. Ik weet
niet wat wij hier in de provincie kunnen doen aan het buitenland, daar kunnen wij niet veel aan
doen en als je dat wegstreept, dan heeft de provincie maar een knop waar wij aan kunnen draaien
780 en dat is de veeindustrie.

Mevrouw **KONING** (CDA): Hoor ik u nu zeggen dat u van het buitenland niks vraagt, maar wel van de agrarische sector in Noord-Holland? Vindt u dat reëel of vindt u dat er ook in het buitenland wat moet gebeuren?

785

De heer **ZOON** (PvdD): Ik vind zeker dat er wat in het buitenland moet gebeuren, maar ik zie ook in dat wij als provincie daar niet veel invloed op hebben.

790

Mevrouw **KONING** (CDA): Vindt u dan niet dat wij via het IPO en het Rijk wel een oproep moeten kunnen doen dat het buitenland ook moet leveren?

795

De heer **ZOON** (PvdD): Wij hebben nu een crisis, wij moeten nu echt iets gaan doen, dat zegt het rapport ook. Wij kunnen niet door blijven discussiëren en praten en verder overleggen om te kijken of wij ergens anders de problemen kunnen oplossen. Nee, de problemen moeten wij hier nu in de provincie gaan oplossen. Daar hebben wij maar een mogelijkheid voor en dat is reductie van de veestapel. Het RIVM rapporteert zelfs een stijging van de ammoniakemissie in de afgelopen jaren, met name veroorzaakt door de rundveehouderijen. Rundvee, dát onderdeel waar we in Noord-Holland zo veel van hebben. Dat onderdeel dat ligt nabij Veenmosrietland, daar waar wij ook last hebben van bodemdaling met CO₂-uitstoot. Daar waar we ook problemen hebben met de Kaderrichtlijn Water door uitspoeling van stikstof en fosfor. Tevens zoeken we nog uitbreiding van natuur. Wij zien heel veel mogelijkheden in hetzelfde gebied. Radicale keuzes betekenen niet doormodderen met potdichte stallen, koeien uit de wei en luchtwassers. Dit zijn technische foefjes die de randen van de veehouderij opzoeken. Einde aan de foefjes. In de brief van GS wordt ingegaan op salderen en de ADC-toets, maar geen van deze maatregelen lost het onderliggende probleem op en het gebruiken van foefjes ligt ook hier weer op de loer. Bij de spreadsheetbenadering worden vervuiling en herstel onder de streep verrekend. Het is zelfs ook maar de vraag in hoeverre het "afromen van reductie" voor nieuwe vervuiling juridisch houdbaar is. Zolang de Kritische Depositie Waarde van een gebied overschreden wordt, zal eerst de neerslag naar beneden moeten tot onder de grens van het toelaatbare. De substantiële verkleining van bestaande emissies door bronmaatregelen zal pijn doen. Die pijn kan de overheid verzachten door hulp te bieden bij de omschakeling. En als de motie van het CDA daarover gaat, zullen wij die motie steunen. De overheid mag niemand in de kou laten staan. Ook ontvangen we signalen dat gemeenten hulp zoeken en nu aanvragen loskoppelen van de Wet natuurbeschermingsvergunningen om door te kunnen gaan. Dat lijkt ons een verkeerde aanpak. We adviseren GS om ook deze gemeenten te betrekken bij de omschakeling.

800

805

810

815

De **VOORZITTER**: De heer De Wit houdt zijn maidenspeech.

820

De heer **DE WIT** (VVD): Voorzitter. Ik zal ervan genieten dat ik niet onderbroken word en ik hoop u ook, als ademloos toehoorder. Opgegroeid in een ondernemersfamilie heb ik geleerd dat alles kan, als je er je best voor doet en duidelijke keuzes maakt over wat je wel en niet doet. Dat betekent voor mij bijvoorbeeld dat ik mijn werk thuis voor het bedrijf en mijn studie goed kon combineren met mijn vrijwilligerswerk bij de voetbalvereniging en mijn activiteiten in de politiek. Aan de andere kant zat een zorgeloze studententijd en een onvergetelijke vakantie er voor mij

825 niet in. Toch was dit voor mij de manier om mezelf te ontdekken en bij te dragen aan zaken die ik belangrijk vind en samen met mij nog velen. Een optimistische levensovertuiging die mij veel heeft gebracht. Vorige week hebben wij echter moeten lezen dat niet alles meer kan in Nederland. Het land raakt vol. Hoe komt dat eigenlijk, was de vraag die ik mij stelde. Ik denk omdat wij in het mooiste land ter wereld leven, een land dat wij samen veroverden op de natuur

830 in onze eeuwige strijd tegen het water, een land waarin slimme en hardwerkende mensen hun ideeën en ambities omzetten in wereldwijde toegevoegde waarde en een land waarin wij altijd met elkaar de balans weten te vinden tussen diverse belangen. Toen was daar opeens het einde van de PAS. Wij troffen een land aan in rep en roer. Bouwprojecten staan stil, ondernemers leven in onzekerheid en lange wachtlijsten op de woningmarkt blijven bestaan. Met een flinke dosis

835 overmoed polariseren sommigen dat nog verder door hun persoonlijke hobbyprojecten in de discussie te brengen, maar wat ons betreft laten wij deze hobbyprojecten links liggen en focussen wij op het oplossen van de crisis op de woningmarkt, het verbeteren van de bereikbaarheid in Noord-Holland en behoud van het goede ondernemersklimaat. In onze dichtbevolkte provincie zal dat balanceren zijn met de natuurbelangen. Wij accepteren deze

840 uitdaging en geloven dat wij met onze typisch Hollandse ondernemerschap en innovatiekracht dat tot een goed einde kunnen brengen. Voor ons is de eerste prioriteit om het vergunningsaanvraagproces weer hervat te krijgen. Dat vraagt een ‘can do’-mentaliteit, ook bij de overheid. Wij vragen het college dan ook hoeveel capaciteit er is om het vergunningsproces weer aan de praat te krijgen, wanneer wij mogen verwachten dat dat het geval is en wat daar

845 verder nog voor nodig is. Ook vragen wij aandacht voor de relatief kleine projecten, beperkt uitstoot genererend met de oproep, geef aanvragers duidelijkheid. Daarnaast vinden wij dat wij meer inzicht moeten hebben in de specifieke problemen in de Noord-Hollandse Natura2000-gebieden. In welke gebieden spelen de problemen en welke factoren dragen daaraan bij? Zijn er concrete metingen beschikbaar of komen deze beschikbaar? Zijn er andere factoren die de

850 natuurkwaliteit beïnvloeden naast de stikstofuitstoot en hoe moeten wij dit probleem zien in internationaal perspectief? Met de antwoorden op deze vragen op zak willen wij inzetten op een gebiedsgerichte aanpak, want wij onderschrijven het advies van Remkes dat generieke maatregelen geen oplossing kunnen zijn. Wij willen inzicht in de oplossingsmogelijkheden per gebied, kijkend naar de effectiviteit en doelmatigheid van de maatregelen. Hoe kunnen GS ons dit

855 inzicht geven, zodat wij goed geïnformeerd soms moeilijke besluiten kunnen nemen? Laat een ding helder zijn, wij zullen geen permanente besluiten nemen met verstrekkende gevolgen voor onze inwoners en ondernemers zonder deze informatie. Bovendien willen wij deze besluiten niet alleen nemen in het kader van de PAS-discussie, maar juist in samenhang met andere uitdagingen, ik denk aan de grote klimaatopgave waar wij voor staan, samenhangend

860 bijvoorbeeld met de toename van de wereldbevolking en de voedselvoorziening voor dezelfde bevolking. Kijk dus integraal en zie ook dat de Nederlandse industrie en agrarische sector juist bij deze vraagstukken een grote rol spelen, wellicht zelfs een voortrekkersrol. Het is een kwestie van kiezen en wij kiezen voor de mensen, hun vrijheid, veiligheid en welvaart, want het zijn juist die mensen geweest die alles waar wij hier in dit land trots op zijn, hebben opgebouwd, van

865 ondernemerschap, natuur tot ons poldermodel. Wij zijn dan misschien een land waarin niet alles meer kan, wij hebben wel mensen die alles kunnen.

De **VOORZITTER**: Dan geef ik het woord aan mevrouw Van Wijnen, die haar maidenspeech uitspreekt vandaag.

870

Mevrouw **VAN WIJNEN** (GL): Voorzitter. Na de vorige maidenspeech is die van mij buitengewoon kort en bondig. Ik denk dat die daarom niet aan duidelijkheid verliest. Het houdt ons al maanden bezig, dus goed dat wij hier als eerste stap er kort met elkaar over spreken, hoewel wij inmiddels bijna bij de tijd van de actualiteit zitten. Vorige week is het langverwachte rapport van Remkes c.s. uitgekomen, dat is de reden van deze actualiteit, dus daar wil ik kort op focussen, hoewel het rapport en het onderwerp zeker om een bredere bespreking roepen. Wij zijn blij dat er in het rapport nadrukkelijk gevraagd wordt om een integrale afweging van de stikstofproblematiek, natuurontwikkeling, energietransitie, verduurzaming in brede zin. Dat is een aanpak die wij al jaren voorstaan en die wat ons betreft noodzakelijk is om alle uitdagingen die voor ons liggen, op te kunnen lossen. De heer Leerink zal blij zijn dat ik het woord 'moeten' hierin heb vermeden. Wij willen betaalbaar en goed wonen hier zeker bij betrekken. Wij erkennen de ingewikkelde spanning die uit het rapport blijkt om zowel snel als zorgvuldig te zijn, snel omdat belangrijke projecten niet verder vertraging mogen oplopen en zorgvuldig, omdat wij al een te groot voorschot genomen hebben op de toekomst van natuurontwikkeling. Ook wordt duidelijk dat de politieke betrokkenheid onmisbaar is, welke keuzes moeten wij gaan maken, waar zijn die op gebaseerd, hoe gaan wij toezicht houden op versnelde toepassing van innovatieve technieken, de inzet op natuurbeheer of de uitvoering van landelijke systematiek. GS hebben in hun brief als reactie op deze actualiteit een tijdpad geschetst voor de komende week. Wij als GL en als Staten willen nauwkeurig geïnformeerd en nadrukkelijk betrokken zijn bij hoe dit verder loopt. De bespreking van GS in het IPO volgende week kan mooi als basis dienen voor een uitgebreidere commissiebespreking op 14 oktober a.s.

880
885
890

Gedeputeerde **ROMMEL**: Voorzitter. Ik ben wel blij met deze actualiteit, want het laat uw betrokkenheid goed zien en dat u hierover nadenkt, want dat doen wij ook in GS, in IPO-verband en landelijk en daar zijn wij hard mee bezig. U krijgt vandaag nog stukken over de beleidslijn waar de regering aan gaat denken. Daar is overleg over met IPO, want wij zijn heel hard bezig om als provincie aan de lijn te staan om mee te denken met het Rijk. Morgen hebben wij een overleg in GS waar wij een concept gaan bespreken. Morgen is er een IPO-overleg en morgenmiddag is er een overleg met alle gedeputeerden uit Nederland met dit onderwerp in hun portefeuille. Ik zit zelf in de kopploeg en dat zijn drie gedeputeerden die op 3 oktober met de minister gaan praten. Geloof mij, er zijn nog veel dingen die wij nog gaan bespreken. Op 8 oktober willen wij het dan weer in GS hebben. Op 4 oktober is er een ministerberaad, vanavond coalitieoverleg, dus u ziet dat wij er allemaal heel hard mee bezig zijn. Het voorstel om u in de commissievergadering van 14 oktober mee te nemen, ik hoop en denk dat dat wel overgenomen wordt, want dan kunnen wij weer een stap verder gaan bespreken. Vergunningverlening en natuurherstel staan voorop en daar moet een goede balans zijn. Eerst de vragen van het CDA. U vraagt, moet daarvoor op korte termijn een budget beschikbaar worden gesteld? De begroting houdt rekening met herstelmaatregelen die wij snel willen oppakken. Wij kunnen niet precies overzien wat er nog meer van ons gevraagd wordt. Het werd al genoemd, de gebiedsgerichte aanpak, het lijkt dat de provincie een hele grote rol krijgt bij de gebiedsgerichte aanpak. Wij moeten nog een eigen

900
905
910

inventarisatie gaan maken nadat wij de interbestuurlijke afspraken hebben gemaakt. Ook kennen wij nog niet de bijdragen van het Rijk voor de verschillende maatregelen die uiteindelijk genomen moeten worden. Dan zegt mevrouw Koning, PS informeren, zeker, wij blijven u informeren en wij willen het thema regelmatig agenderen en naar u luisteren. Daarom het voorstel van 14 oktober.

915 Vraag 5, de gebiedsgerichte benadering en het in kaart brengen van de Natura2000-gebieden. Diverse partijen hebben daarom gevraagd. Dat is een heel belangrijk punt en ik wil toezeggen dat wij komen met een overzicht van de kwetsbare gebieden, waarbij wij bijvoorbeeld de uitstoot, de depositie en hoeveel een gebied aan stikstof kan hebben in kaart brengen. Wij hebben dat nog

920 niet direct op orde omdat AERIUS vorige week is losgekomen en daar moeten wij ook mee werken, maar dat gaan wij zeker doen. Wanneer kunnen wij een eerste plan van aanpak rond alle aanbevelingen uit het rapport "Niet alles kan" verwachten? Wij zijn dit nog aan het bestuderen maar wij kennen allemaal de urgentie en wij nemen de maatregelen heel serieus. Wij overleggen ook met het Rijk over hoe het Rijk dit ziet en wat wij als provincie als standpunten innemen. Dat werd ook gevraagd in de commissie van 14 oktober, ik hoop al wel een richting te kunnen

925 aangeven, maar omdat de Tweede Kamer op 17 oktober vergadert, is het niet echt mogelijk om precies aan te geven welke maatregelen wij gaan nemen en daar wil ik u als Staten graag in meenemen. De vergunningverlening, daar praten wij nu over met het IPO, over hoe wij zo snel mogelijk de vergunningverlening weer kunnen hervatten. In ieder geval is dit het eerste stukje, dat je kleine zaken wel kunt opstarten, het grote geheel komt nadat Remkes in mei met zijn

930 verdere rapport komt met de langere termijnregeling. Er is nog veel onzekerheid bij ons en bij u en bij alle partijen Nederland-breed, maar wij werken er hard aan. Vraag 10, de helpdesk. Er zijn al veel informatievoorzieningen, maar ik kan mij goed voorstellen dat u vraagt, hoe neemt u dan Noord-Holland mee? Nederland, wij hebben BIJ12.nl en de omgevingsdiensten die informatie moeten geven maar hoe nemen wij dan Noord-Holland mee. Ik heb zelf even gekeken naar

935 aanleiding van uw vragen, hoe staat het op onze site vermeld? Ik wil daar goed naar kijken, dat wij dat heel helder vindbaar hebben op onze website. Ik heb begrepen dat er vandaag al een aanpassing is gedaan, zodat het makkelijker vindbaar is, maar ik moet u wel meegeven dat veel vragen bij de omgevingsdienst liggen en als wij als tussenportaal naar de omgevingsdienst vragen en antwoorden moeten doorgeven, het moet wel praktisch uitvoerbaar zijn. Ik wil u

940 aanbieden dat wij gaan kijken hoe wij de informatievoorziening zo goed mogelijk kunnen verstrekken en doorgeven en dat het gemakkelijk vindbaar is voor iedereen in Noord-Holland. De CU sprak over kleine projecten, net zoals de VVD, of die misschien snel kunnen komen. Wij nemen deze mee in onze overleggen, want wij vinden het ook belangrijk ook met de projecten die uiteindelijk een stikstofreductie geven en nu in eerste instantie een deductie geven, dus dat

945 we ook kijken naar projecten die goed zijn voor de stikstofreductie, of we daar iets mee kunnen doen. Ik begrijp heel goed, het moet allemaal juridisch haalbaar en uitvoerbaar zijn, daarop worden al onze plannen getoetst. Dan kom ik meteen bij de SP, die zei, wordt het een aangepaste vorm van PAS? Daar wordt niet aan gewerkt, wij zijn juist bezig om te kijken hoe wij de reductie kunnen bewerkstelligen en op welke wijze met behoud van de natuur. De andere vraag van de SP

950 of GS het ermee eens zijn dat bij de invoering van PAS ruimte is gegeven. De Raad van State heeft juist aangegeven dat de onderbouwing van het systeem onvoldoende was. Een doorkijkje van wat wij gaan doen, dat is helaas nog niet mogelijk, dat heb ik net ook al gezegd en ik hoop dat u daar begrip voor heeft, want het is een heel complexe zaak en daar hebben wij nog tijd voor

nodig. Ik kijk ernaar uit om op 14 oktober met u in overleg te gaan. De heer De Wit, hoeveel
955 capaciteit is er? Er is al extra capaciteit geregeld en wij houden de vinger aan de pols voor de
vergunningen die komen. Wanneer is het mogelijk om weer vergunningen te gaan verlenen? Wij
verwachten nadat het beleid is voorgesteld, dat de vergunningverlening weer op gang kan
komen. De gebieden waar het speelt, ik heb al toegezegd dat wij met een kaart van de gebieden
waar het speelt, zullen komen. Er zijn ook veel vragen gesteld over internationaal perspectief en
960 ook in het land zijn hier vragen over gesteld. De commissie Remkes heeft aangegeven hier in het
vervolgadvies naar te zullen kijken.

De **VOORZITTER**: Dank voor deze uitgebreide beantwoording, wij zijn aardig door de tijd heen. Ik
kijk nog even naar mevrouw Koning die aan had gegeven wellicht in tweede termijn nog iets te
965 willen doen. Op 14 oktober is er een belangrijke commissievergadering, dan is er volgens de
gedeputeerde meer bekend. Op veel vragen is nog niet een duidelijk antwoord gegeven, dat heeft
ook te maken met landelijk beleid.

Mevrouw **KONING** (CDA): Mogen wij een korte schorsing?
970

De **VOORZITTER**: Ik schors de vergadering voor drie minuten. De vergadering is heropend.

Tweede termijn

975 Mevrouw **KONING** (CDA): Voorzitter. Dank aan de gedeputeerde voor de antwoorden en blij dat
bijna alle partijen inbreng hebben geleverd voor deze actualiteit. Dat geeft wel aan dat het een
heel belangrijk onderwerp is. Onze vraag of het PAS-team nu groot genoeg is, is nog niet
beantwoord volgens mij, die leeft nog. Wij hadden gezegd, afhankelijk van het antwoord zullen
wij een motie indienen. Bij onze vraag 10 hebben wij gevraagd om een centraal provinciaal
980 informatiepunt in te stellen, een soort helpdesk en die toezegging heb ik niet gehoord van de
gedeputeerde. Zij geeft wel aan dat de website nu is aangepast en dat men ermee bezig is om de
informatievoorziening goed te hebben, maar nog steeds wordt verwezen naar BIJ12.nl en naar de
OD. Wij vinden dit zo'n belangrijk onderwerp dat de provincie het zelf in de hand moet houden.
Natuurlijk kunnen bij de helpdesk de mensen van de OD ook een rol spelen, maar wij vinden dat
985 het een eigen provinciale helpdesk moet zijn. Je kunt ook nog zeggen, nu is nog helemaal niet
bekend wat de opdracht is van de provincie, dat wordt nu uitgewerkt, maar wij vinden het
principe dat zo'n informatiepunt wordt ingesteld, dat willen wij nu duidelijk hebben dat het ook
echt gebeurt. Daarom dienen wij toch de motie in en dan kan er op 14 oktober in de commissie
verder inhoudelijk over gesproken worden. Dan kunnen wij ook verder spreken over de motie.

990

Motie 42/30-09-2019

Verzoek tot instellen provinciaal informatiepunt Aanpak Stikstofproblematiek

Provinciale Staten van Noord-Holland in openbare vergadering bijeen op 30 september 2019

995

Concluderende dat:

1000 *Rondom de aanpak van de stikstofproblematiek en de gevolgen voor de woningbouw, wegen, dijkversterking, landbouw en andere dossiers in Noord-Holland veel zaken onduidelijk zijn. De provincies volgens het Adviescollege Stikstofproblematiek een regierol hebben in de te treffen maatregelen en toekomstige vergunningverleningen.*

Overwegende dat

- 1005
 - *De provincie in beleid en uitvoering van de aanpak stikstofproblematiek een cruciale rol gaat spelen en gebiedsgericht aan het werk moet gaan en daarover ook zelf zal moeten communiceren naar inwoners, bedrijven en gemeenten;*
 - *De provincie mede gezien haar regierol de informatieverstrekking over dit dossier zelf in de hand moet houden omdat het zo'n verstrekkend item is;*
 - *Gemeenten en Rijksoverheid ook informatie kunnen verstrekken, maar op een ander niveau;*
- 1010
 - *De provincie een lijst van stilliggende projecten heeft waar veel vragen over leven;*
 - *Belanghebbenden adequaat door de provincie moeten worden geïnformeerd en ondersteund aangaande de vragen die zij hebben over de aanpak stikstofproblematiek;*
 - *Er voorlopig nog veel vragen zullen zijn omdat de aanpak stikstofproblematiek in diverse fasen gaat gebeuren en er landelijke wetgeving in aankomst is die ook weer zijn*
- 1015
 - *uitwerking zal krijgen in de provincie.*

Verzoeken het college van GS

Een centraal informatiepunt/helpdesk, specifiek voor Noord-Holland, in te stellen voor vragen met betrekking tot de aanpak Stikstofproblematiek

1020 *en gaan over tot de orde van de dag.*
Fracties CDA, 50plus/PvdO

De **VOORZITTER**: De motie maakt onderdeel uit van de beraadslagingen.

1025 Mevrouw **KONING** (CDA): Die vragen leven nu, dus er moet gewoon op korte termijn een informatiepunt zijn. Dan wil ik nog wat punten meegeven, omdat er morgen al overleggen zijn.

1030 De heer **DESSING** (FVD): Ik heb een vraag voor het steunen van deze motie. Hebben jullie nagedacht over de dekking voor het inrichten van het loket?

1035 Mevrouw **KONING** (CDA): Wij hebben er geen specifiek voorstel voor, maar in onze vragen hebben wij gevraagd naar de kosten van de gehele aanpak stikstofproblematiek en ik neem aan dat het daarin wordt meegenomen. Dat is dan het voorstel. De gedeputeerde gaf aan dat het nog niet helemaal duidelijk is en dat daar verder naar gekeken moet worden, dus de kosten van een informatiepunt moeten daarin meegenomen worden. Dat hoort daar nadrukkelijk bij. Wat wij mee willen geven is, probeer de belangrijkste vergunningen op korte termijn vlot te trekken. Onze kinderen moeten ook kunnen wonen. Kijk door de aanpassing van de AERIUS welke woonprojecten door kunnen gaan en breng dat in beeld, zodat wij daar inzicht in hebben. De

- 1040 prioriteiten die de commissie Remkes in de aanbevelingen meegeeft, zijn een goede start, vul die aan met maatwerk voor specifieke gevallen en knelpunten. Laat de lasten niet alleen bij ondernemers terechtkomen. Het kan ook niet zo zijn dat buitenlandse emissie ongehinderd doorgaat, terwijl de Nederlandse bedrijven en bevolking in moeten leveren. Kijk ook wat daar mogelijk is. Kijk naar de mogelijkheid van drempelwaarden die ecologisch en juridisch goed
- 1045 onderbouwd zijn, die worden ook in de naburige landen gehanteerd. Kijk of dat ook in Nederland mogelijk is en in Noord-Holland. Neem in de eerste fase geen rigoureuze drastische maatregelen die onomkeerbaar zijn en waarvan misschien in de tweede fase blijkt dat ze niet nodig waren. Houd er rekening mee dat de agrarische sector al veel heeft ingeleverd. Verplicht opkopen van bedrijven is zeer ingrijpend en heeft niet onze voorkeur. Doe dat op basis van vrijwilligheid.
- 1050 Weeg alle belangen zorgvuldig tegen elkaar af en zorg er met de helpdesk voor dat inwoners en bedrijven en alle belanghebbenden goed geïnformeerd en ondersteund worden.

- De heer **LEERINK** (PvdA): Voorzitter. Wij vinden het idee van de motie sympathiek, maar het idee moet nog verder vorm krijgen en is het nu net iets te vroeg om er op dit moment iets over te
- 1055 zeggen. U zei net zelf dat het nuttig zou zijn om daar in de commissievergadering over door te spreken. Daarom het verzoek om de motie aan te houden – nog voor u hem heeft ingediend – zodat wij over het idee wat wij sympathiek vinden, kunnen doorspreken in de commissievergadering. Dat zou mijn suggestie zijn.

- 1060 Mevrouw **VAN WIJNEN** (GL): Voorzitter. Ik sluit mij hierbij aan.

De **VOORZITTER**: U kunt straks ook een stemverklaring afleggen bij de stemming.

- Gedeputeerde **ROMMEL**: Voorzitter. Ik heb de motie nog niet helemaal kunnen lezen, dus daarom
- 1065 graag even een schorsing. Ik zal de vraag over het PAS-team wel beantwoorden. In het PAS-team van de provincie zitten voldoende mensen en wij zien er echt op toe dat er voldoende mensen blijven.

- De **VOORZITTER**: De vergadering is kort geschorst voor overleg door GS over de ingediende
- 1070 motie. Ik heropen de vergadering.

- Gedeputeerde **ROMMEL**: Voorzitter. Wij hebben kort even overleg gehad. GS willen u graag vragen de motie aan te houden, zodat wij op 14 oktober met een voorstel kunnen komen over hoe wij de helpdesk vorm kunnen geven, hoe dit eruit zou kunnen zien.

- 1075 Mevrouw **KONING** (CDA): Ik beluister uit uw woorden dat u toezegt dat u een helpdesk wilt inrichten en dat wij op de 14^e over de inhoud gaan praten.

- De **VOORZITTER**: Dat heb ik niet helemaal gehoord. Volgens mij heeft de gedeputeerde
- 1080 aangegeven dat zij graag met u en de Staten verder wil praten op 14 oktober over wellicht de mogelijkheid om tot de instelling van een dergelijke helpdesk te komen. Gaat u de motie aanhouden of breng ik hem in stemming?

Mevrouw **KONING** (CDA): Voorzitter. Wij brengen hem in stemming .

1085

De **VOORZITTER**: Goed. Ik heb voor mij liggen M42, verzoek tot het instellen van een provinciaal informatiepunt aanpak stikstofproblematiek. Wenst iemand hoofdelijke stemming of stemverklaring?

1090

De heer **DESSING** (FvD): Voorzitter. Wij hadden graag gehoopt dat de motie was aangehouden, dan hadden wij er beter over kunnen praten. Wij waren van plan om hem te steunen als er een toezegging was geweest. Wij vinden het nu te vroeg om er nu over te stemmen, dus wij zullen tegen deze motie stemmen om deze reden.

1095

De heer **DE WIT** (VVD): Wij sluiten ons hierbij aan.

Mevrouw **STRENS** (D66): Het wordt een beetje eentonig, maar wij gaan ook graag eerst het gesprek in de commissie aan en stemmen daarom tegen.

1100

Mevrouw **ALBERTS** (SP): Wij vinden dit net iets te vroeg, hoewel ik weet dat wij haast hebben. Op 14 oktober praten wij verder, dus wij stemmen nu tegen.

Mevrouw **VAN WIJNEN** (GL): Wij sluiten ons hierbij aan. Een sympathiek idee, maar nu te vroeg.

1105

Mevrouw **VAN SOEST** (50plus/PvdO): Voorzitter. Het is normaal gebruikelijk dat je even overleg pleegt met je mede-indiener, dat is even niet gebeurd, sorry. Maar wij wilden dit wel even gezegd hebben. Wij zullen tegen stemmen, want ik had graag voor uitstel gestemd.

1110

De heer **KLEIN** (CU): Wij vinden een centraal informatiepunt, een helpdesk heel belangrijk, dus wij zien dat GS gaan nadenken over hoe dit vorm te geven en aanbieden om met ons te overleggen, dus wij vinden het iets te vroeg.

1115

De **VOORZITTER**: Dan gaan wij stemmen over M42. De stemming is geopend. Ik sluit de stemming. De motie is verworpen met 43 stemmen tegen en 9 voor (CDA, PVV, PvdD). De tweede actualiteit gaan wij proberen in een half uur af te ronden.

1120

De heer **SMALING** (SP): Voorzitter. Ik denk dat wij in deze zaal allemaal van sporten houden, voetbal – Bas de Wit is zelfs scheidsrechter, dus die houdt zeker van voetbal – tennis en autosport hoort daar ook bij. Veel mensen in mijn partij houden van autosport en kijken graag naar de Formule 1. Die brede liefde voor sport is een belangrijk facet in ons leven. De reden voor deze actualiteit is het feit dat zich de afgelopen weken twee zaken hebben voorgedaan die mogelijkwijze GS in een andere positie brengen ten aanzien van het dossier, daarom heb ik het geagendeerd. Ten eerste, het stikstofarrest van de Raad van State. Het organiseren van een Formule 1-evenement is iets anders dan er alleen van te houden. Het heeft veel voeten in de

1125

aarde, het is een sport die beslag legt op klimaatruimte, het heeft een hoeveelheid overlast voor

- de omgeving tot gevolg, maar daar is bijgekomen en daar zit de stapeling in, dat het stikstofarrest er nu ligt. Mijn vraag aan GS is, hoe beoordeelt u de situatie van het stikstofarrest bovenop de andere kwesties die het organiseren van dit evenement moeilijk maken? Het tweede punt is meer nog de actualiteit waard en dat is de rol van de andere overheden. De gemeente
- 1130 Zandvoort komt blijkbaar momenteel miljoenen tekort om haar aandeel van dit evenement te kunnen financieren. Gaan GS dat bijlappen, wat ik niet hoop? Het andere punt is opvallender. Vorige week zondag was minister Bruins van Volksgezondheid en Sport te gast bij WNL op zondag en die toonde zich daar een fervent supporter van de Formule 1 en dat mag natuurlijk, maar de man is wel minister en ministers spreken met een mond en zij vormen samen de
- 1135 regering. Je kunt uit de bijdrage van minister Bruins en de vraagstelling die Rik Nieman op hem losliet, opmaken dat het kabinet een list gaat verzinnen zodat op 3 mei 2020 in heel Nederland vroem! te horen is. De uitwisseling tussen de interviewer en de minister vond ik een beetje klinken als een via de televisie verstuurd aanwijzing aan de lagere overheid, in dit geval de provincie, om toch vooral te zorgen dat dit doorgaat en dat andere projecten als gevolg van het
- 1140 stikstofarrest spaak lopen, dat moest ondergeschikt gemaakt worden aan het doorgaan van de Formule 1. Dat vind ik een politiek feit, ik heb gewacht tot afgelopen dinsdag om te kijken of de Tweede Kamer dat in het vragenuur zou behandelen. Als dat het geval was geweest, had ik hier nu niet gestaan. Dat is niet gebeurd en omdat het ons toch erg raakt en ik vind dat PS heel nauwkeurig moeten volgen hoe GS met dit evenement omgaan, wil ik het hier agenderen.
- 1145 Nogmaals, ik heb niks tegen autosport, hoewel het geen schone sport is. Ik denk dat schoonspringen eigenlijk de meest duurzame sport is, dan sta je met je potentiële energie op die toren en dan donder je met kinetische energie het zwembad in en dat zou een hele duurzame sport zijn. Misschien kan dat georganiseerd worden, mochten GS om een of andere reden besluiten om de Formule 1 niet door te laten gaan.
- 1150
- Mevrouw **BEZAAN** (PVV): Voorzitter. Op 25 september jl. hebben wij schriftelijke vragen ingediend waarvan wij de beantwoording afwachten. Onze insteek is glashelder, stikstof wordt net als CO₂ gebruikt als boeman met alle gevolgen van dien. Zoals bij de vorige actualiteit al aangegeven, kan uit cijfers van het CBS en RIVM duidelijk worden opgemaakt dat de afgelopen decennia de
- 1155 uitstoot van stikstofoxiden een dalende trend vertoont. Wat ons betreft stopt het stikstofgeneuzel en laten wij het race-evenement niet dwars zitten door beroepsactivisten. Vroem!
- De heer **ZOON** (PvdD): Voorzitter. Het is een politiek beladen onderwerp, dan zien wij in het
- 1160 bijzonder aan de uitspraak van de minister, maar dat zien wij ook in de stapel met schriftelijke vragen van diverse partijen die op dit moment nog onbeantwoord zijn. Toch zijn wij benieuwd naar de uitspraak van GS van 27 mei dit jaar in het kader van natuur en geluid. De gedeputeerde zegt: "Het circuit maakt gebruik van de vergunningen die zijn afgegeven", maar in hoeverre klopt deze uitspraak nog? Want er blijkt ondertussen een ontheffing te zijn verleend en er zullen
- 1165 natuurvergunningen nodig zijn. Zodra die vergunningen worden aangevraagd, gaat de provincie deze toetsen. Bij vergunningen is er een onderscheid tussen een eenmalige vergunning en herhalende vervuilende activiteiten. In het achtergrondrapport Haalbaarheid Formule 1 staat de eis dat het circuit elk jaar verandert, hiermee is het geen eenmalige verstoring, maar zal het elk

jaar weer zijn. In hoeverre wordt dit dan meegenomen bij de afweging van de vergunningsaanvragen? In hetzelfde rapport wordt gesproken over 150 tot 175.000 bezoekers die nodig zijn om uit de kosten te komen en financieel rendabel te zijn. Het huidige genoemde bezoekersaantal is 150.000, je kunt dus zeggen dat het niet bedrijfseconomisch rendabel is zoals op dit moment berekend wordt. Hoeveel bezoekers vinden GS nog verantwoord voor de aangrenzende natuur en wordt dit meegenomen in de verdere beoordeling van de vergunningaanvragen? Want laten wij wel wezen: niet alles kan.

De heer **KLEIN** (CU): Voorzitter, enkele maanden geleden is de keuze gevallen op Zandvoort als locatie voor de Dutch Grand Prix van de Formule I, een keuze die historisch misschien te verklaren is maar qua logistiek en natuur bijzonder ongelukkig. Verschillende overheden hebben desondanks enthousiast gereageerd op de keuze en aangeboden om graag mee te helpen aan de realisatie. Hoewel wij vinden dat wij dat aanbod niet hadden moeten doen, vinden wij het vanzelfsprekend dat de provincie ieder verzoek om een vergunning of ontheffing zorgvuldig beoordeelt, zo ook de vergunningen die nodig zijn voor deze race. Door al die enthousiaste reacties van verschillende overheden, het juichende persbericht van de provincie, het vroem van de minister, gaat toch een beetje de indruk ontstaan dat de vergunningverlening een formaliteit is en zo'n indruk schaadt het vertrouwen in de overheid. Wij verzoeken GS daarom om maximaal transparant te zijn over het proces van vergunningverlening en daar schort het tot nu toe aan. Wij hebben op 26 juni 2019 vragen gesteld over de vergunningsplichtigheid van activiteiten rondom deze race in het kader van de PAS. Wij hebben drie maanden moeten wachten op antwoord en dat was: wij weten het nog niet. De antwoorden kwamen bovendien een week later dan toegezegd. Recent moesten wij uit de krant vernemen dat er nog helemaal geen vergunningsaanvraag zou zijn ingediend. Ons eerste verzoek aan GS is daarom om ons en de inwoners transparant te informeren over het hele vergunningsproces via een speciale pagina op de provinciale website waar precies staat welke vergunningen zijn aangevraagd en wat de status daarvan is. Aanvullend hebben wij nog twee vragen die ook in onze schriftelijke vragen stonden, maar we zijn nu twee weken later, dus misschien heeft u betere antwoorden dan 'wij weten het nog niet'. U antwoordde namelijk dat momenteel gekeken werd voor welke activiteiten in het kader van de stikstofdepositie een toestemmingsbesluit nodig is en dat momenteel ook bekeken wordt voor welke wijzigingen aan de inrichting van het circuit een vergunning nodig is. Kunt u ons wellicht een update geven? Ten derde, welke vergunningen zijn er op dit moment aangevraagd en welke verwacht u dat er nog komen? Een afsluitende opmerking, ik hecht eraan te zeggen dat het duidelijk moet zijn dat wij niet willen dat het vergunningstraject ingezet wordt om een race te traineren. Zoals ook opgemerkt door de PVV, wij vinden dat de overheid zo snel als redelijk mogelijk is duidelijkheid moet geven over vergunningsaanvragen, maar het moet voor iedereen kraakhelder zijn dat dit objectief en zorgvuldig gebeurt om te kijken of het past binnen de regels.

De **VOORZITTER**: De heer Zaal houdt zijn maidenspeech.

De heer **ZAAL** (GL): Voorzitter, een maidenspeech over Zandvoort, dan kun je niet van tevoren bedenken. Toen ik gisteren aan mijn dochter Nina – zij is 16 – vertelde dat ik het vandaag op een kritische manier over de Formule I race zou hebben, zei zij: hoe leg je dat uit aan Piet, de vader

van een goede vriendin. Piet is een fervent voorstander van de Formule 1 die ook achter Max Dorp over de wereld reist. Die heb ik in mijn achterhoofd bij wat ik nu ga zeggen. De race gaat heel veel mensen heel veel plezier geven als hij doorgaat, maar u zult niet verbaasd zijn dat het voor ons vooral gaat om de risico's voor milieu en natuur en overlast. Mijn eerste stuk hoef ik eigenlijk niet te herhalen, dat werd door de heer Klein al goed gedaan, want ik zou bijna dezelfde woorden hebben gebruikt als het gaat om de rol van de provincie bij de vergunningverlening en het belang om daar heel open en transparant over te zijn waar wij staan. Dat is uitstekend verwoord. Ik wil voor een ander aspect aandacht vragen en dat is de te verwachten verkeersoverlast. Ondanks de extra spoorvoorzieningen die in de maak zijn, wordt er toch in de regio, de gemeenten Bloemendaal, Haarlem, Haarlemmermeer wel met angst en beven gekeken naar de mogelijke verkeersoverlast die er nog steeds zal zijn, hoogstwaarschijnlijk ondanks de verbeterde OV-mogelijkheden. Hebt u vertrouwen in de aanpak van de gemeente Zandvoort en de Formule 1 organisatie dat dat goed onder controle is en bent u bereid om net als bij de vergunningen PS actief te informeren over de aanpak van de verkeersproblematiek, de voortgang en eventuele knelpunten? Want het zou heel jammer zijn als in een laat stadium provinciale besluiten over vergunningen of bezwaren tegen vergunningen tot verrassingen leiden, niet alleen voor de organisatie of mensen die in de omgeving wonen, maar ook voor mensen die zich verheugen op de race, bijvoorbeeld Piet. Ik was wel blij met de suggestie van de heer Smaling, mocht die race niet doorgaan, dan zal ik Piet zeker in overweging geven om zich te verdiepen in het schoonspringen.

Gedeputeerde **TEKIN**: Voorzitter. Ik doe de mobiliteitskant en gedeputeerde Rommel beantwoordt de overige vragen. De heer Zaal en de heer Zoon vroegen naar het mobiliteitsplan. Voor de zomer heb ik al gevraagd vanuit mijn verantwoordelijkheid voor mobiliteit om een mobiliteitsplan dat nu in concept gereed is. Daar is de hele zomer hard aan gewerkt, dat doen wij niet alleen maar samen met de VRA, de vervoersregio die ook wat capaciteit heeft vrijgesteld, die wat meer ervaring heeft met dit soort grootschalige evenementen, de gemeenten Haarlem en Zandvoort en het circuit. Zodra dit mobiliteitsplan klaar is, zal ik dit actief met u delen, naar verwachting in de commissie van december dat het uw kant op komt. Daar moeten wij natuurlijk ook iets van vinden en u zegt terecht, die maatregelen aan het spoor helpen daarbij om te kijken wat wij er aan de andere kant aan doen, maar het lijkt mij goed u daarover in de breedte te informeren. Ik kan er nu inhoudelijk nog weinig over zeggen, maar wat u ook heeft gehoord en dat houden wij ook in ons achterhoofd, is dat toen het circuit hiermee begon, zij de ambitie heeft uitgesproken dat het een van de meest duurzame races ter wereld zou moeten zijn, ook qua mobiliteit, het aantal toeschouwers en de mensen die daar naartoe vervoerd moeten worden, dus vanuit die blik kijken wij er ook naar. En er zit ook nog een hele andere kant aan, namelijk de openbare orde en veiligheid en nood- en hulpdiensten, dat heeft zijn eigen spoor. Wij moeten er alles aan doen dat de mobiliteit in ieder geval in goede banen wordt geleid.

Gedeputeerde **ROMMEL**: Voorzitter. Het begon in eerste instantie met de uitlating van minister Bruins en onze reactie daarop. Deze uitlatingen zijn inmiddels teruggetrokken, maar het Rijk gaat niet over een groot deel van de vergunningen die nodig zijn. Voor alle helderheid, het circuit is een bedrijf dat 365 dagen in het jaar echt een bedrijf heeft. Er worden slipcursussen gegeven en

- 1255 evenementen georganiseerd en de Formule I is daar onderdeel van. GS hebben gezegd dat voor de race op zichzelf een soort geluidsvergunning, BUO-dagen, van toepassing is. Daarvan hebben zij gezegd, die wisselen wij in voor de jumbodagen. Voor de overige werkzaamheden moet het circuit vergunning aanvragen, net zoals ieder ander bedrijf en de OD die daarvoor door ons gemandateerd is, gaat de vergunningtoets uitvoeren. Ik kijk even naar de vragen. De eerste vraag
- 1260 heb ik al beantwoord, dat de bestaande vergunningen gebruikt kunnen worden voor de race zelf, de 12 dagen. De vraag dat de eisen van het circuit elk jaar veranderen en hoe gaat dat dan? Als er wezenlijke aanpassingen aan het circuit plaatsvinden, zal getoetst moeten worden of bij de huidige regelgeving er opnieuw een vergunning aangevraagd moet worden voor W en B. Ook werd gevraagd om een update te geven over de vergunningsaanvraag zelf. Op 25 september jl. is
- 1265 een vergunning aangevraagd in het kader van de Wet natuurbescherming voor de aanpassing van het circuit. De OD toetst of de vergunning verleend kan worden. De ingediende aanvragen die zijn geweest en ik lees ze even op, is de ontheffing Wet natuurbescherming voor ruimtelijke ingrepen, dat is een soortenbescherming, die is afgegeven door de OD op 23 augustus 2019. De aanvraag vergunning Wet natuurbescherming voor gebieden is op 26 september 2019 door het
- 1270 circuit bij de OD ingediend. Wat wij kunnen bedenken dat er nog aan mogelijke aanvragen zouden kunnen komen, maar dat weten wij niet, omdat zij nog niet zijn ingediend, kan bijvoorbeeld zijn een aanvraag voor helikoptervluchten of voor het graven in een aardkundig monument. Dat zijn de plannen van het circuit en die moet dat zelf aangeven.

- 1275 De heer **KLEIN** (CU): Dank voor dit overzicht, maar bent u bereid om dat op een provinciale website pagina te melden en te updaten zodat het voor iedereen inzichtelijk is?

- Gedeputeerde **ROMMEL**: Ik wil ernaar kijken maar ik vind het wel heel erg ingewikkeld. De OD gaat hierover en op vragen zal de OD antwoord geven. Ik heb met de OD overlegd en daarin
- 1280 vanwege de laatste aanvraag ook gezegd, laten wij daarin gewoon vertellen dat die aanvraag er is zonder dat de mensen daar zelf naar moeten kijken, maar of dat op onze website moet, daar moet ik naar kijken of dat de handigste manier is. Ik kan ook de commissie informeren tijdens de vergadering, daar wil ik graag naar kijken.

- 1285 De heer **KLEIN** (CU): Het gaat mij deels om de commissie, maar ook om de inwoners. Het is belangrijk dat iedereen ziet wat de status is, want er wordt heel veel over geschreven en er worden allerlei dingen over geroepen. Als wij laten zien wat de status is, welke aanvragen wij hebben gekregen en welke wel of niet gehonoreerd zijn, dan geeft dat iedereen veel duidelijkheid in het proces en komt het vertrouwen ten goede. De OD doet dat in opdracht van de provincie,
- 1290 dus ik zou het niet zo gek vinden als wij de informerende rol op ons nemen.

Gedeputeerde **ROMMEL**: Vindt u het goed dat ik dit meeneem en er in de commissievergadering op terugkom wat een handige manier is?

- 1295 De heer **KLEIN** (CU): Dat vind ik goed.

De heer **SMALING** (SP): Voorzitter, dank voor de antwoorden, maar het zijn wel een beetje business as usual antwoorden. In mijn vragen lag ook wel besloten, Is er niet een nieuwe situatie ontstaan door het stikstofarrest? Is er niet een soort drang door de uitspraken van de minister van 'gij zult racen', want dat is wat de minister min of meer te melden had op de televisie. Mijn vraag aan GS is, hebben die twee zaken niet tot een heroverweging van het hele project geleid?

Gedeputeerde **ROMMEL**: Dit is een project dat een bedrijfsmatige uitvoering is. Ik kan begrijpen dat u zegt, het zijn antwoorden business as usual, maar dat komt ook omdat het een juridische aanvraag is die bij de OD ligt en die toetst dat. Verder hebben wij daar niets mee van doen. Wij hebben goede contacten met het circuit, dat wel, maar dat hebben wij met alle bedrijven.

De heer **SMALING** (SP): Het punt is, er is al een datum geprikt en door het stikstofarrest staan veel vergunningverleningen on hold, en dat geldt eigenlijk ook hiervoor, want je hebt te maken met een van de mooiste en meest kwetsbare Natura2000-gebieden, Kennemerland-Zuid, wat nu ook een rol speelt. Dan zou ik verwachten ook gezien de deadline, dat je kunt heroverwegen van, moeten wij dit wel doen?

Gedeputeerde **ROMMEL**: De deadline is wat het circuit gesteld heeft en om die deadline te halen, is het hun eigen project en verantwoordelijkheid om daar de vergunningaanvragen voor te doen. Verder past het binnen het bedrijf en wordt er dus gekeken bij iedere nieuwe vergunning, die aangevraagd wordt, hoe het staat met de stikstofdeductie.

De heer **ZOON** (PvdD): Maar wij zijn als provincie toch de natuurbeschermers en zou je niet – en ik quote nu de VVD – over de vergunningsaanvragen duidelijkheid moeten geven en moeten zeggen van, wij zien dit niet mogelijk worden.

Gedeputeerde **ROMMEL**: Om aan te geven, de OD toetst de vergunningen en daar gaan wij verder niet over.

De **VOORZITTER**: Een duidelijk antwoord, mevrouw Rommel. Is er nog behoefte aan een tweede termijn? Ik zie geen vingers, dan sluiten wij hierbij de actualiteit over circuit Zandvoort, Formule 1.

3.a. Bekrachtiging besluit GS inzake opgelegde verplichting tot geheimhouding

De **VOORZITTER**: Er zijn geen stukken ter bekrachtiging van geheimhouding binnengekomen.

3.b. Lijst geheimhouding PS

De **VOORZITTER**: Er zijn geen opmerkingen ontvangen door de griffie. Verlangt iemand daarover het woord? Zo niet, dan stel ik voor de lijst ter kennisgeving aan te nemen.

4. Vaststelling notulen van de vergadering van 8 juli 2019

1340 De **VOORZITTER**: Er zijn op verzoek van mevrouw Kapitein (D66) een tweetal correcties aangebracht in haar betoog onderaan bladzijde 26.

De heer **TERWAL** (VVD): Voorzitter, op pagina 4 van de notulen staat dat de heer Terwal (VVD):
1345 “Voorzitter, ik wil mij onthouden van stemmen. Kan dat?” Dat was na uw uitleg over elektronisch stemmen. Nou moet dat zijn of er de mogelijkheid is om me te onthouden van stemmen. Het is op zich een hele intelligente vraag, maar het tweede is, de intelligente vraag kan niet aan mij worden toegeschreven, maar aan de heer Steeman van D66.

De **VOORZITTER**: Dat passen wij aan in de notulen. Nog andere opmerkingen? Nee. Ik stel voor
1350 om de gewijzigde notulen van de vergadering van 8 juli 2019 goed te keuren.

5. Vaststelling strategische Statenagenda

De **VOORZITTER**: Wenst iemand hierover het woord? Nee? Dan is daarmee de agenda vastgesteld.
1355

6. Vaststelling lijst ingekomen stukken

De **VOORZITTER**: De griffie heeft geen opmerkingen ontvangen. Verlangt nog iemand daarover het woord? Nee, dan is voor wat betreft de afdoening van de brieven conform het voorstel van het
1360 presidium besloten.

7. Voortgangslijst van moties

De **VOORZITTER**: Door de griffie zijn tot op heden geen opmerkingen ontvangen. Verlangt
1365 iemand hierover het woord? Nee, dan stel ik voor de lijst als zodanig vast te stellen.

8. Hamerstukken

- 8.a. Statenvoordracht 66 Tijdelijke benoeming plaatsvervangend griffier voor de
Statenvergadering
1370 8.b. Statenvoordracht 72 Vergaderschema PS en commissies 2020
8.c. Statenvoordracht 69 Tweede Actualisering Provinciaal Meerjarenprogramma Infrastructuur
(PMI) 2019–2025
8.d. Statenvoordracht 68 Derde begrotingswijziging 2019
8.e. Statenvoordracht 71 Wijziging Verordening nazorgheffing stortplaatsen provincie Noord-
1375 Holland 1999

De **VOORZITTER**: Het presidium heeft geadviseerd in te stemmen met de hamerstukken. Verlangt
iemand hoofdelijke stemming of een stemverklaring?

1380 De heer **DESSING** (FvD): Voorzitter. Wij geven aan dat bij wij bij agendapunt 8.d. tegen de begrotingswijziging stemmen.

De heer **HOLLEBEEK** (PvdD): Voorzitter. Over agendapunt 8.c, tweede actualisering PMI, wij zijn van mening – en dat is ook gebleken tijdens de commissie M&B van 16 september – dat er nogal
1385 wat schort aan de actualisering en de wens voor meer overzicht op kredietwijzigingen en meer invloed daarop van PS, apart aandacht voor fietsinfrastructuur en meer duidelijkheid over de effecten van de PAS-uitspraak, werden vanuit de commissie breed ingebracht, naast nog enkele andere dingen. Omdat wij er alle vertrouwen in hebben dat de gedeputeerde deze zorgen deelt en dat hij zich volledig zal inzetten om deze wensen uit te dragen en uit te voeren in het
1390 mobiliteitsbeleid, zullen wij voor de eerste keer instemmen met de actualisering van het PMI.

De **VOORZITTER**: Verlangt iemand hoofdelijke stemming, stemverklaringen of aantekening? Dan kunnen wij met inachtneming van het feit dat in de notulen wordt opgenomen dat bij agendapunt 8.d., voordracht 68, derde begrotingswijziging 2019, de FvD tegen heeft gestemd en dit verder
1395 als hamerstuk afdoen.

9. Statenvoordracht 65 Startnotities Regionale Energiestrategieën

Mevrouw **DE VRIES** (PvdA): Voorzitter. Ruim 40 jaar geleden stond mijn vader hier ook, al was hij toen voorzitter van de PvdA-fractie in PS. Ik heb nooit gedacht dat ik in navolging van hem hier ook zou staan. En dan ook nog over zo'n belangrijk onderwerp als de energietransitie. Dit was voor mij een van de belangrijkste punten om nu de politiek in te gaan. Een groot gevoel van urgentie is mijn drijfveer op dit punt. Wij kunnen niet blijven consumeren en produceren in de mate en op de wijze zoals wij dat nu doen. De aarde overleeft ons wel, maar willen wij ook nog
1400 op deze aarde kunnen leven, dan zal er iets moeten veranderen. Dat laten wij niet aan onze kinderen over, die nu massaal de straat op gaan en ons vragen om actie te ondernemen. De opdracht is helder en de urgentie is hoog en wat ons betreft, gaan wij daarnaar handelen waarbij wij alle Noord-Hollanders meenemen. Tot mijn vreugde constateer ik dat de provincie de opdracht al heeft opgepakt. Wij zijn heel blij met de systeemstudie infrastructuur
1405 energietransitie. Dit is een belangrijk instrument om daadkrachtig en efficiënt de RES'en te vertalen naar oplossingen. Dank aan alle betrokkenen bij deze studie. Wat betreft de conceptstartnotities, dit is een stevige opdracht voor de regio's. De provincie heeft daarin een serieuze rol als ondersteuner qua kennis, coördinator en aanjager. De opdracht van 49% minder CO₂-uitstoot is hierbij leidend, zo benadrukte ook de gedeputeerde in de commissievergadering.
1415 Voor ons staat voorop dat er vanaf het begin een heldere en zorgvuldige communicatie is over de te nemen stappen en maatregelen, ook met de inwoners die misschien niet zo snel hun vinger zullen opsteken. Draagvlak voor de plannen is essentieel. Het belang van betaalbaarheid en uitvoerbaarheid van de maatregelen is vanzelfsprekend. Het tijdig consulteren van de netwerkbeheerders zodra plannen concreet worden, is cruciaal, zeker als knelpunten in de
1420 elektra-infrastructuur van invloed zijn op de oplossingen. Wij vragen de gedeputeerde met spoed een vervolg te geven aan de aanbevelingen uit de systeemstudie, de urgentie van de aanpak van de verduurzaming en de afspraken rond de RES'en leggen de focus daarbij stevig op bewezen technieken, zoals zon en wind en dat is begrijpelijk. In een parallel traject zullen wij daarnaast echter moeten blijven inzetten op nieuwe technieken, zoals biothermie en winnen van brandstof
1425 uit zeewier. In de conceptstartnotities staat biomassa onder de voorwaarde dat het duurzaam is,

dat is immers Rijksbeleid. De gedeputeerde heeft naar aanleiding van de commissievergadering een verdiepende sessie over biomassa aangekondigd voor Statenleden, zodat dan voor iedereen helder is waarover wij praten en waar wij al dan niet mee instemmen. Wij staan heel kritisch tegenover biomassa als alternatief, dat is helder. Tot slot wil ik vragen hoe GS zullen acteren als gemeenten en regio's niet leveren in het kader van de RES'en. In de tweede termijn kom ik terug op de diverse moties die zijn ingediend.

De **VOORZITTER**: Gefeliciteerd met uw maidenspeech.

1435 De heer **DEKKER** (FvD): Voorzitter. Het onderwerp RES raakt aan een van de redenen om mij aan te sluiten bij FvD. Klimaat en energie. Ik heb behalve een bancaire ook een geologische achtergrond, daarom vrees ik de Noord-Hollandse wiebelstroomcrisis, maar daarover later meer. De onderwerpen klimaat en energie zijn in de hedendaagse discussie sterk met elkaar verbonden waar zij dat in het verleden niet waren. Over klimaat en de vermeende relatie tussen klimaat en energie valt veel te zeggen. Dat zal ik nu niet doen, laat ik nu volstaan met de opmerking dat er in mijn ogen op klimaatgebied voorlopig geen crisis in zicht is. De energiemaatregelen die in dit verband niettemin worden genomen, zijn niet alleen vaak absurde verspilling, ze kunnen tevens ernstige risico's inhouden. Bij dat laatste doel ik op het gebruik van energiebronnen als windturbines en zonneakkers zoals die breed gepromoot worden. Ook in onze provincie zijn de RES'en op de inzet van dit soort installaties gebaseerd. Critici vermelden vaak het landschapsverstorende karakter, de lage rendementen, de hoge kosten en enorme subsidies, maar het belangrijkste bezwaar van windmolens en zonnepanelen is het intermitterende karakter. Zij produceren wiebelstroom. Afhankelijk van het weer en dus volledig buiten onze invloed, geven ze veel, weinig of helemaal geen stroom. En let op, deze wiebelstroom gaat met voorrang ons elektriciteitsnet op. Dat is de regel, een oneerlijke voorrangregel. Als er wiebelstroom wordt geleverd, moet de gewone centrale snel terugschakelen om overbelasting van het elektriciteitsnet te voorkomen. Als de wind wegvalt of er komen wolken voor de zon en de wiebelstroom stopt, moet de centrale meteen weer opschakelen om ons elektriciteitsnet op niveau te houden. Dit is voor de centrales voortdurend start en stop als een auto die in een drukke stad rijdt. De centrale werkt op die manier een stuk minder efficiënt met meer CO₂-uitstoot als gevolg. De stroom wordt per kWh afgerekend. De onbetrouwbare wiebelstroom krijgt daarbij dezelfde prijs als de stroom van de betrouwbare centrale. Dat is de regel, maar op de wereldenergiemarkt is de stroom zonder leveringszekerheid geen cent waard. De prijs is zelfs vaak negatief, omdat het op- en terugschakelen van centrales geld kost. Dit is veruit de belangrijkste subsidiestroom en die wordt vaak over het hoofd gezien. Wiebelstroom is geen geld waard, het kost geld. Geen enkel huishouden kan op wiebelstroom draaien. Zolang de wiebelstroom minder dan ca. 5% van de totale stroomvoorziening beslaat, zijn deze regels oneerlijk en verspillend maar nog niet gevaarlijk. De reguliere energiecentrales en het elektriciteitsnetwerk kunnen het op- en afschakelen nog wel aan, maar zodra de wiebelstroombronnen substantieel worden – en daar gaan wij nu naartoe – komt de stabiliteit van de stroomvoorziening in gevaar. Het belang van leveringszekerheid van elektriciteit wordt onderschat, misschien omdat het als vanzelfsprekend wordt ervaren.

De **VOORZITTER**: Sorry, ik moet u even onderbreken. Wij hebben het even nagekeken en er was
1470 geen geel streepje bijgezet, maar mijnheer Dekker is toch echt bezig met zijn maidenspeech, dus ademloos luisteren wij verder.

De heer **DEKKER** (FvD): Dank u wel. Misschien omdat de leveringszekerheid als vanzelfsprekend wordt ervaren, maar een black-out in de provincie zou al snel een catastrofe kunnen worden. Na
1475 korte tijd ontstaan er al chaotische toestanden, verlichting, verwarming, betalingsverkeer, communicatie en transport vallen uit en na een paar dagen worden ook de gemalen, de drinkwater- en rioleringsvoorziening ernstig verstoord. Onze hele moderne samenleving is volledig gebaseerd op leveringszekerheid van elektriciteit. In onze provincie staan wij bij een black-out van een paar dagen al snel onder water. Stelt u zich die ramp eens voor, een stuk
1480 realistischer, gevaarlijker en dichterbij dan de veelbesproken klimaatverandering. Een groeiend aandeel van wiebelstroom brengt de leveringszekerheid serieus in gevaar. De elektriciteitsvraag in onze provincie is volgens de recent door CE Delft uitgebrachte systeemstudie tot 2050 minstens verdubbeld tot verviervoudigd, onder andere door de massaal geplande inzet van warmtepompen. Het belang van een betrouwbare stroomvoorziening gaat dus belangrijk
1485 toenemen. Volgens de plannen zal het aandeel van wiebelstroom in dezelfde periode bijna vertienvoudigen. Het wiebelige karakter van onze stroomvoorziening wordt op deze manier enorm verergerd met een theoretisch aandeel tot bijna 100%, dat ook bij het wegvallen van wind of bij wolken weer naar nul kan terugvallen. Het netwerk van de provincie kan dit soort situaties niet aan, dit soort gewiebel. De basiscentrales trouwens ook niet. Ik sluit af met een conclusie en
1490 wil graag een motie indienen. Wij vinden de ongebreidelde groei van intermitterende en wiebelige energiebronnen in onze provincie een onverantwoord risico voor de leveringszekerheid van elektriciteit. Daarom willen wij een moratorium op de verdere installatie van windturbines en zonneakkers in onze provincie totdat wij landelijk bevredigende oplossingen beschikbaar hebben die dit risico mitigeren. Anders voorzien wij grote problemen die wij nu nog met zijn allen
1495 kunnen voorkomen, nu nog wel.

Motie 43/30-09-2019

Moratorium Wiebelstroom Noord-Holland

1500 *Provinciale Staten van Noord-Holland in openbare vergadering bijeen op 30 september 2019*

Consterende dat:

Uit de systeemstudie energie-infrastructuur Noord-Holland blijkt dat er in Noord-Holland op grote schaal knelpunten zullen ontstaan op twee niveaus:

1505 *1. Hoogspanningsnet: In NH-Noord en rond Amsterdam ontstaat er op korte termijn al bij 37% van de bestaande 150 kV-stations een capaciteitsknelpunt en dat loopt in 2050 op naar 90-95%. Ongeveer 85% van die stations kampt in 2050 met een vraagknelpunt (door lokaal te hoge consumptie) en afhankelijk van het toekomstscenario kampt 50 tot 95% met een aanbodknelpunt (door lokaal te veel aanbod van zonne-/windenergie). Tenminste 50% van de stations heeft in*
1510 *2050 zowel een aanbod- als vraagknelpunt, op verschillende momenten in het jaar. Ook een deel*

van de 150 kV-verbindingen (TenneT) vertoont knelpunten in de scenario's, met name verbindingen die de toe- en afvoer van elektriciteit naar en van NH-Noord verzorgen.

2. Midden- en laagspanningsnet: Ook de Liander-netten van 50 kV en lager vertonen op grote schaal capaciteitsknelpunten in de scenario's. Afhankelijk van het toekomstscenario vertoont 35-50% van de circa 200 onderverdeelininstallaties in 2050 een capaciteitsknelpunt. Dat geldt daarnaast voor 60-80% van de circa 11.500 midden- spanningsruimtes.

Overwegende dat:

- De ongebreidelde groei van intermitterende en wiebelige energiebronnen in onze provincie een onverantwoord risico vormt voor de leveringszekerheid van elektriciteit;
- Grote delen van Noord-Holland in de problemen kunnen komen wanneer er ongebreideld en zonder visie en kennis van zaken zonne- en windparken worden aangesloten op het huidige stroomnet;
- Bij eventuele herhaaldelijke stroomstoringen ten gevolge van het overladen van het stroomnet dit de economie in Noord-Holland niet ten goede komt en de aantrekkingskracht voor bedrijven zich in Noord-Holland te vestigen zal afnemen en bestaande bedrijven zou kunnen weggagen;
- In het uiterste geval de grootschalige aansluiting van intermitterende bronnen kan leiden tot 'black-outs' met potentieel catastrofale gevolgen.

Verzoeken GS:

Tot nader order geen nieuwe vergunningen voor wind- en zonneparken te verlenen totdat er landelijk bevredigende oplossingen beschikbaar zijn die dit risico mitigeren

en gaan over tot de orde van de dag.

Fractie FvD

De **VOORZITTER**: De motie maakt onderdeel uit van de beraadslagingen. Dank voor uw maidenspeech.

Mevrouw **KONING** (CDA): Voorzitter, wij zijn content met de toezegging van de portefeuillehouder om duidelijk oog te houden voor de lokale insteek om bureaucratisering te voorkomen. Lokale corporaties en andere initiatieven, dat is waar draagvlak is. Wij hebben in de voorbereiding van de RES'en zorgen uitgesproken over de kaders. De portefeuillehouder heeft op 9 september aangegeven dat ten aanzien van wind voor NHN geldt dat het huidige regiem van toepassing is en dat in de regio zuid ruimte wordt gegeven. Het is van belang om in het proces van de RES duidelijkheid te hebben over kaders zonder dat zij dromen en lef in de weg staan. Is dit nu ook voor alle gemeenten duidelijk? De gedeputeerde heeft aangegeven in de commissie dat de Statenleden worden uitgenodigd voor de regionale sessies. De raden en Staten worden betrokken bij de concept-RES, dat vinden wij prettig. De gedeputeerde geeft aan dat hij zal nagaan wat er precies over kernenergie in het nationale programma staat, dat lijkt ons verstandig. Verder lijkt het ons goed om op een gegeven moment geothermie toe te voegen aan de RES'en. Tot slot, deze RES zadelt gemeenten op met een behoorlijk stevige opdracht. Waar tot nu toe misschien

1555 een initiatief al veel stof deed opwaaien, moet het nu nog veel meer worden. Kunt u toezeggen dat de provincie de gemeenten zowel bestuurlijk als ambtelijk ter zijde staat, meedenkt over hoe de processen het beste kunnen verlopen, begrip voor tegenstand, meedenkt en zoekt naar oplossingen? Deze rol zien wij voor de provincie weggelegd. Kunt u zich daar ook in vinden?

1560 Mevrouw **KLAASSEN** (D66): Meer een opmerking, want volgens mij hoeft de heer Stigter niet iets op te zoeken over kernenergie, want wij hebben in dit huis de uitspraak gedaan dat wij geen nieuwe kerncentrale meer willen in Noord-Holland.

1565 Mevrouw **KONING** (CDA): Maar toch zijn wij blij met de toezegging die hij in de commissie heeft gedaan.

De heer **KAPTHEIJNS** (PVV): Voorzitter, vandaag bespreken we de startnotitie Regionale Energiestrategieën voor Noord-Holland-Noord en -Zuid en u zult begrijpen dat onze fractie verre van enthousiast is. Zo is de basis van deze energiestrategieën het Nationaal Klimaatakkoord dat op haar beurt weer drijft op de volstrekt ridicule internationale klimaatafspraken van Parijs die ook nog eens niet bindend zijn. De grootste vervuilers blijven buiten schot. De PVV vindt dit onderwerp te belangrijk om als hamerstuk te laten passeren. We willen vandaag extra duidelijk maken wat onze bezwaren hiertegen zijn. Daarnaast hebben we een aantal vragen aan de gedeputeerde. Op 29 juni 1989 verzekerden de Verenigde Naties ons dat we nog tot het jaar 2000 hadden om de planeet te redden. Het was 2 voor 12. Wij zijn nu 30 jaar verder en we horen nog steeds mensen zeggen dat het 2 voor 12 is. Dit komt de geloofwaardigheid niet ten goede. De klimaatalarmisten doen bij voortduring voorspellingen waarvan tot op heden nog geen enkele is uitgekomen, ook dit is niet positief van invloed op de geloofwaardigheid van de doemscenario's. Zo zouden Vanuatu, Tuvalu en andere eilanden inmiddels geheel of gedeeltelijk onder de zeespiegel moeten zijn verdwenen. Deze liggen in de Stille Oceaan. Niet gebeurd. Vanaf 2013 zou de Noordpool in de zomer ijsvrij zijn. Ook niet gebeurd. De PVV is tegen vervuiling van het milieu die plaatsvindt bij de productie van de neodymiummagneten in de kop van windmolens. Honderden tonnen chemisch afval per windmolen die worden gedumpt in de natuur. Daar groeit geen grassprietje meer, moet dat groene stroom voorstellen? De PVV is tegen vernieling van landschap en natuur. Vogels, vleermuizen en insecten worden massaal geslacht. Ook de aanleg van windmolens op zee verstoren het zeeleven. Gezondheidsaantasting van mensen die in de nabijheid van windmolens wonen door infrason geluid – zoals uit Duits onderzoek blijkt – vinden wij ongewenst. Zowel de kop van windmolens als de wieken zijn zeer lastig of niet te recyclen. Wat is daar duurzaam en groen aan? Gaarne een toelichting. Zonnepanelen hebben een beperkte levensduur – niks duurzaam aan – en zijn ook lastig op economische wijze te recyclen. Bomen die er tientallen jaren over doen om te groeien, in enkele minuten verbranden lijkt ons niet duurzaam. Dit gaan de bomen niet bijhouden. Aangezien bomen voor verkoeling zorgen, werkt dit ook nog eens contraproductief. Gas is goedkoop en nog voor honderden jaren voorradig. De Nordstreamleiding ligt er al en de bijbehorende infrastructuur ook. Het lijkt erop dat duurzaam beslist duur moet zijn en elke goedkope oplossing wordt afgewezen. De stroomprijs in Frankrijk – met kerncentrales – is ongeveer de helft van het tarief in Duitsland waar men uitgebreide energiearmoede kent. Armoede die bijvoorbeeld

- in het Verenigd Koninkrijk al tot vele duizenden extra winterdoden heeft geleid door onderkoeling. Energietransitie naar bronnen waar je niet op kunt rekenen heeft altijd back-up nodig, extra kosten waar de burger voor mag opdraaien. Waar men dit tegen hoge kosten het
- 1600 meest fanatiek heeft geprobeerd. is het op een regelrechte mislukking uitgelopen. Kan de gedeputeerde uitleggen wat we in Noord-Holland anders gaan doen teneinde de mislukkingen in Duitsland en Australië niet te reproduceren? Vernieling van landschap en natuur, milieuvervuiling en gezondheidsproblemen, veel kosten zonder baten. Het ontbreken van aansluiting tussen vraag en aanbod. Andere partijen zien daar geen probleem in. Waar men wel een probleem in ziet:
- 1605 draagvlak. Hoe krijgen we de PVV zover dat zij dit ondersteunen? Wij bevelen aan om daar geen energie meer in te steken. In de voordracht valt op bladzijde 4 te lezen dat maatschappelijk draagvlak zeer belangrijk is in het RES-proces. De samenleving – bewoners, bedrijven en organisaties in de regio – wordt betrokken bij het opstellen van de RES, waarbij het gaat om raadplegen, adviseren en coproductie. Dat is heel mooi en aardig, maar wat als bijvoorbeeld
- 1610 bewoners helemaal geen zin hebben in overlast gevende en landschap verziekende windturbines in hun omgeving? Of wat als bewoners helemaal geen zin hebben om afgesloten te worden van het perfect werkende aardgasnetwerk? Wat als er steeds meer burgers zijn die maling krijgen aan de geïnstitutionaliseerde hoon die criticasters van de energietransitie vaak ten dele valt in de media, het onderwijs, de politiek en noem maar op? Hoe wordt die kritiek dan gewogen? Graag
- 1615 een reactie van de gedeputeerde. Ik sluit af met een motie die nogal oplossingsgericht is. Wij zouden het namelijk zeer kortzichtig vinden om innovaties uit te sluiten waar onze provincie juist bij gebaat is.

Motie 44/30-09-2019

- 1620 Thoriumkernenergie

Provinciale Staten van Noord-Holland in openbare vergadering bijeen op 30 september 2019

Constaterende dat:

- 1625 – *Weersafhankelijke energiebronnen zonder leveringszekerheid altijd back-up nodig zullen hebben met extra kosten tot gevolg, alsmede het landschap aantasten en het milieu vervuilen;*
- *Kernenergie al decennialang een stabiele, betrouwbare en betaalbare energievoorziening is;*
- 1630 – *Welvaart en toegang tot betaalbare energie hand-in-hand gaan;*
- *Klassieke kernenergie zich ontwikkeld heeft tot een zeer veilige energievoorziening, maar thoriumkernenergie zelfs nog veiliger is, aangezien thoriumcentrales niet kunnen ontploffen en bij eventuele calamiteiten zichzelf kunnen uitschakelen zonder menselijk ingrijpen;*
- 1635 – *Reeds volgend jaar in China twee (proef) centrales operationeel zullen zijn;*
- *In Petten momenteel al kleinschalige proeven worden gedaan met thorium;*
- *De TU Delft veel expertise in huis heeft op het gebied van thorium.*

Overwegende dat:

- 1640
- *In voorliggende voordracht geen aandacht is voor (thorium) kernenergie;*
 - *De Staten van de provincie Friesland op 25 september 2019 akkoord zijn gegaan met een voorstel om de ontwikkeling van kerncentrales met een thoriumreactor te volgen en er jaarlijks over te rapporteren aan Provinciale Staten;*
 - *Een meerderheid van de Tweede Kamer ook geïnteresseerd is in thoriumkernenergie.*

1645

Roepen het college op om:

Kerncentrales met een thoriumreactor als energievoorziening niet uit te sluiten m.b.t. de Regionale Energiestrategieën, de ontwikkelingen inzake thoriumkernenergie op de voet te volgen en daar jaarlijks aan de Staten over te rapporteren

1650

en gaan over tot de orde van de dag.

Fractie PVV

- De **VOORZITTER**: De motie maakt onderdeel uit van de beraadslagingen. Ik moet uw vergadering om 15.33 uur verlaten vanwege koninklijke verplichtingen elders. Fijne vergadering die ik graag overgeef aan de vicevoorzitter mevrouw Kocken. Overigens voor de stemming is het zo dat mevrouw Kocken als Statenlid vanaf deze stoel kan meestemmen.
- 1655

- De heer **KLEIN** (CU): Voorzitter. Ik zou mijn resterende spreektijd graag willen gebruiken om te proberen de PVV over te halen, maar misschien gaat het niet lukken, maar toch een poging, en ook de collega's van FvD. Energie is ontzettend belangrijk in onze moderne samenleving en daarom subsidieert onze overheid al decennialang de energievoorziening. Deze jaren nog in deze tijd gaat er 7,6 miljard euro per jaar aan subsidie naar fossiele brandstoffen en het is goed dat wij dat steeds meer ombuigen naar subsidies voor duurzame energie, want dan zijn wij minder afhankelijk van gas uit Rusland en van olie uit het Midden-Oosten en bovendien stoten wij minder CO₂ uit. En wat hebben wij gelukkig voortgang geboekt in de afgelopen jaren. Stroom uit wind op zee is al net zo goedkoop als voorheen kolenstroom en dankzij innovaties in de opslag en dynamisch gebruik, kunnen wij steeds beter omgaan met die intermitterende energiebronnen – een mooi woord dat u gebruikte – en zon en wind vullen elkaar heel goed aan, in de zomer zon en in de herfst en winter wind. De afgelopen vier dagen zelfs stonden alle Nederlandse kolencentrales uit omdat het voldoende waaide en de zon voldoende scheen.
- 1660
- 1665
- 1670

- De heer **DEKKER** (FvD): Waar ik op bedoeld heb en waar u nu overheen stapt, is het feit dat intermitterende stroom niet betrouwbaar is en je er daardoor niet op kunt bouwen, wat niet wegneemt dat het af en toe werkt, maar je kunt er niet op vertrouwen in de toekomst.
- 1675

- De heer **KLEIN** (CU): Ik snap heel goed wat u bedoelt, maar de afgelopen dagen hebben wij gezien dat er vier dagen lang voldoende stroom wordt geleverd door alle duurzame bronnen, zodat de kolencentrales uit staan – er staan nog wel gascentrales aan, daar heeft u een punt – en dat is juist het bewijs – hoewel je een individuele windmolen en zonneveldje niet kunt vertrouwen – dat als je dat op voldoende schaal doet, het heel betrouwbaar wordt. Op de ene plek schijnt wel de zon en op de andere plek niet en op de ene plek waait het wel en op de andere niet en juist met
- 1680

de grote energiekabels die wij aanleggen naar Noorwegen en Duitsland, zijn wij steeds meer voorbereid om de verschillen in vraag en aanbod per locatie goed te verdelen over heel Europa.

1685

De heer **DEKKER** (FvD): Ik zou graag 365 dagen stroom hebben en niet 4.

De heer **KLEIN** (CU): Dat ben ik geheel met u eens. Wij gaan met de RES'en een heel belangrijk traject in, want samen met gemeenten gaan wij plannen maken die bij elkaar voldoende duurzame energie moeten opwekken, zodat het doel van het akkoord van Parijs in zicht blijft. We beperken de opwarming van de aarde tot ruim beneden de 2 graden. Het is spannend want wij weten niet waar wij uitkomen. Wij zijn bij met de toezegging van de gedeputeerde in de commissie voor de startnotitie Noord-Holland-Noord om aandacht te vragen voor het uitgangspunt te streven naar 50% lokaal eigenaarschap, want voor het halen van de doelen en voor het draagvlak is het essentieel dat zoveel mogelijk mensen kunnen meedenken en meedelen in dit proces. De startnotitie biedt voldoende basis om de plannen in de regio's te gaan maken, maar wij maken ons zorgen of het nou echt gaat lukken om dat gezamenlijke doel te realiseren. Daarom roepen wij de gedeputeerde op zijn invloed maximaal aan te wenden dat het aanbod van de RES'en meer dan voldoende wordt.

1700

Mevrouw **GIELEN** (GL): Voorzitter. Vandaag stellen wij de startnotitie over de RES'en vast en dat is een belangrijke eerste stap in het proces dat ons te wachten staat, want ook deze week is weer gebleken dat het ontzettend belangrijk is dat we haast maken met de energietransitie. Het IPCC, het u vast wel bekende klimaatpanel van de VN, vertelt ons dat de zeespiegel nog sneller stijgt dan al gedacht. De temperatuur stijgt verder dan gedacht en het point of no return komt steeds dichterbij. Daar maak ik mij zorgen om en vele mensen met mij, over deze ontwikkelingen.

1705

De heer **DEKKER** (FvD): Ik wil even corrigeren, het IPCC-rapport over de versnelde zeespiegelstijging is ingetrokken wegens verkeerd statistisch gebruik.

1710

Mevrouw **GIELEN** (GL): Bent u het met mij eens dat het IPCC een vrij vooraanstaande factor is op het gebied van klimaatbeleid en onderzoek daarnaar?

De heer **DEKKER** (FvD): Het IPCC is een coördinerend lichaam van de VN en dus een politiek lichaam.

1715

De heer **KAPTHEIJNS** (PVV): Het zou u sieren dat als u het IPCC als de autoriteit bij uitstek beschouwt, daarop vertrouwt, dat zij inmiddels al tientallen publicaties hebben moeten intrekken omdat het gewoon niet klopt. Dan gaat de mainstream media ermee aan de haal, jullie hebben blijkbaar nog niet door gehad dat die publicatie al is ingetrokken.

1720

Mevrouw **GIELEN** (GL): Er zijn verschillende IPCC-publicaties en ik vertrouw hen daar uitstekend op. Daarnaast is er in de verdere wetenschap ruime consensus over de klimaatcrisis waar wij in zitten. Ik maak mij zorgen om die ontwikkelingen en met mij maken zich heel veel mensen zich zorgen over de klimaatcrisis. Dat bleek deze week en vorige week tijdens de wereldwijde acties

1725

die plaatsvonden en ik kan niet anders dan er hier even bij stilstaan, want het beleid dat wij hier maken, heeft invloed. Afgelopen vrijdag liepen ruim 30.000 mensen door Den Haag om te laten zien dat het tijd is voor ambitie voor een beter klimaatbeleid. Wereldwijd waren dat miljoenen mensen want overal worden de gevolgen van de klimaatcrisis zichtbaar en overal doen mensen de oproep aan de politiek om aan de slag te gaan. In New York verwoorde Greta Thunberg, inspiratiebron en activiste, de oproep aan de politiek het allerbeste: Alle mensen op straat zouden niet nodig moeten zijn, de wetenschap ligt er namelijk al. En wij als politiek moeten die oproep serieus nemen en dus ook als provincie, want ook in de provincie moeten wij luisteren naar de oproep die al die mensen die de straat opgaan, verkondigen. Daarom een motie.

Motie 45/30-09-2019

Provinciale Staten van Noord-Holland in openbare vergadering bijeen op 30 september 2019

Constaterende dat:

- *Klimaatverandering volgens ruime consensus in de wetenschap wordt veroorzaakt door menselijk toedoen en er dus ruime wetenschappelijke consensus is over de oorzaak van klimaatverandering;*
- *Het IPCC constateert dat eind deze eeuw de zeespiegel 84 centimeter zal zijn gestegen en dat dat 10 centimeter hoger is dan gedacht;*
- *Noord-Holland volop de doelstellingen van het klimaatakkoord van Parijs onderschrijft.*

Overwegende dat:

- *Er afgelopen week wereldwijd miljoenen mensen de straat opgingen om de urgentie van het klimaatprobleem kenbaar te maken;*
- *Er in Nederland afgelopen vrijdag ruim 30.000 mensen aanwezig waren bij de klimaatstaking in Den Haag en er dus breed draagvlak blijkt onder de bevolking voor de urgentie van klimaatverandering;*
- *De provincie Noord-Holland zelf bepaalt hoe zij de ambities (gaat) invullen om aan het Klimaatakkoord van het Parijs te gaan voldoen.*

Spreken uit dat:

De wereld een groot klimaatprobleem heeft.

Verzoeken het college om:

In het licht van het actieprogramma "Klimaat en gevoel van urgentie" een duidelijk communicatietraject te ontwikkelen en dit voor te leggen aan PS

en gaan over tot de orde van de dag.

Fractie GL, PvdA, SP

De **VOORZITTER**: De motie maakt onderdeel uit van de beraadslagingen.

1770 Mevrouw **KLAASSEN** (D66): Misschien kunt u de motie nader toelichten want in het kader van de RES'en zijn de gemeenten vooral aan zet voor de communicatie naar hun inwoners. Het Rijk neemt een campagne op zich. Wat is dit middel, wat voegt het toe, wat is onze rol hierin?

1775 Mevrouw **GIELEN** (GL): Als provincie is het heel belangrijk om duidelijk en helder te hebben dat wij het over hetzelfde hebben en dat wij als provincie de urgentie van het klimaatprobleem duidelijk maken, ook in het kader van de RES.

1780 De heer **VAN DEN BERG** (FvD): Ik zou graag een toevoeging willen doen op de motie. Jij sprak over ambitieus klimaatbeleid, of er misschien een toevoeging gedaan kan worden voor ambitieus milieubeleid, gezien de rotzooi die dezelfde demonstranten afgelopen vrijdag hebben achtergelaten. Dus niet alleen op klimaat richten, maar ook op milieu.

1785 De **VOORZITTER**: Sorry, mijnheer Van den Berg, het is gebruikelijk dat er maar een woordvoerder interrumpeert, en aangezien uw fractiegenoot dat al gedaan heeft, is het u eigenlijk niet toegestaan, maar de vraag is nu gesteld. Misschien wil mevrouw Gielen daar evengoed antwoord op geven, maar hier blijft het wel bij.

Mevrouw **GIELEN** (GL): Ik was afgelopen vrijdag op de Koekamp en ik weet niet over welke rotzooi u het heeft. Maar goed. Misschien lijkt het nu een grote stap, nog een interruptie.

1790 De heer **HOLLEBEEK** (PvdD): Mevrouw Gielen spreekt over 'klimaaturgentie' maar in Haarlem, Amsterdam en Utrecht onder andere is ook een motie aangenomen die spreekt van de klimaatcrisis. Dat is toch de term die landelijk ook gebruikt wordt, omdat men vindt dat de klimaatverandering niet duidelijk genoeg is en richting aangeeft. Uw partij GL was indiener in Haarlem, in Amsterdam en in Utrecht heeft GL in ieder geval voor gestemd. Ik zie de andere
1795 coalitiepartijen PvdA en D66 ook overal of indienen of voor zijn. Waarom gaan wij die term dan zo afvlakken? Laten wij gewoon duidelijk zijn en gewoon één term hanteren. Bent u dat met mij eens?

1800 Mevrouw **GIELEN** (GL): Het gaat niet om een afvlakking, ik denk dat de strekking van de motie compleet hetzelfde is. Het gaat erom dat wij als provincie nogmaals aangeven dat de urgentie van het klimaatprobleem hier is.

1805 De heer **HOLLEBEEK** (PvdD): Maar bent u het niet met mij eens dat het gewoon duidelijker is om gewoon een term te kiezen en die te blijven hanteren? Als wij allemaal verschillende termen gaan gebruiken, dan hebben wij het toch niet meer over hetzelfde? Dat wordt lastig.

1810 Mevrouw **GIELEN** (GL): Het gaat om de strekking van de motie en het idee daarachter en niet om welk woord wij gebruiken. Misschien lijkt het een grote stap van massale demonstraties naar het vaststellen van deze startnotities, maar ook juist met het vaststellen van de startnotities en voornamelijk met het ambitieniveau dat wij straks laten zien in de RES, maken wij verschil. Het is goed dat wij aan de slag gaan met bewezen technieken, zon en wind, om de klimaatcrisis de baas

te worden. Het lijkt mij dus ook uitermate onwenselijk om daarin biomassa per definitie als oplossing mee te nemen en het lijkt mij goed om dat zoals afgesproken, binnenkort nog eens in de Staten als onderwerp te bespreken. Laten wij in de RES'en vooral aandacht geven aan het democratische proces, want ik ben heel blij dat het proces nu bottom-up is ingericht en ik hoop dat de verschillende deelregio's deze regie dan met beide handen aan zullen pakken. Tegen hen zou ik willen zeggen, grijp je kans en neem de verantwoordelijkheid en kom met een ambitieus bod. Nu is de kans daar om invloed te hebben en pak die kans. Ik kijk uit naar het proces dat wij nu aangaan en ik hoop dat raden, Staten en inwoners daarin zoveel mogelijk zullen worden meegenomen. Ik begon mijn bijdrage met de oproep die afgelopen weken door de straten galmde, dus laten wij daar ook mee afsluiten: laten wij aan de slag gaan.

De **VOORZITTER**: De heer Van Gilse houdt ook zijn maidenspeech.

1825 De heer **VAN GILSE** (VVD): Voorzitter. Het college vraagt ons om in te stemmen met de startnotitie voor de RES'en NHN en NHZ als logisch uitvloeisel van het klimaatakkoord en Parijs. Wij staan voor een stevige opdracht. Voor ons staat een rationeel klimaatbeleid voorop. Wij willen de klimaatambities op een haalbare en betaalbare manier aanpakken en vooral zorgen voor draagvlak. Zinnige dingen doen en geen maatregelen nemen alleen voor het goede gevoel, uit emotie of voor het goede voorbeeld en zeker niet zonder dat draagvlak bij de inwoners. Over het laatste is het coalitieakkoord terecht glashelder. Wij gaan de komende 25 jaar noodgedwongen grote littekens in het landschap aanbrengen en dat kan niet zonder brede steun en begrip. Wij willen in Noord-Holland immers geen Drentse toestanden. In de commissie hebben wij reeds onze zorgen geuit over de beperkt beschikbare tijd voor inspraak en met name lokale besluitvorming. Er komt een proces van scenariobijeenkomsten, werkateliers, tafels, dat is allemaal prima voor de professionals, de activisten en de belangengroepen. Maar hoe gaat de gedeputeerde ervoor zorgen dat bij al deze bijeenkomsten representativiteit gewaarborgd is? Wij moeten ons geen illusies maken. De gemiddelde Noord-Hollander zal niet in grote getalen naar deze bijeenkomsten komen, die zal het moeten hebben van de lokale volksvertegenwoordigers.

1830

1835

1840 Er is tegen de RES geen beroep mogelijk, dus dat stelt extra hoge eisen aan participatie. Daarom vragen wij van GS de toezegging dat de gemeenteraden voldoende mogelijkheid zullen krijgen om een goede afweging te maken over het eindresultaat inclusief eventuele amendering, dus niet aan het eind van het proces alleen maar de keuze tussen 'take it or leave it'. Wij hebben begrepen dat als de doelstelling van 35 terrawattuur niet wordt gehaald, er uiteindelijk bestuurlijk juridische maatregelen genomen worden na een escalatieladder, zoals de gedeputeerde dat noemde. Dat zou kunnen uitmonden in bijvoorbeeld provinciale inpassingsplannen. Mogen wij aannemen dat het college ook dan draagvlak als leidend principe blijft hanteren? Wij gaan er zonder tegenbericht vanuit dat tussen de 30 regio's een evenredige verdeling van de doelstelling zal plaatsvinden. Een andere zorg is de eenzijdige focus op zon en wind, ook bij de inwoners gaat dit tot onbegrip leiden. Het Nationaal Programma Regionale Energiestrategieën is duidelijk. De deadline van 2030 is dichtbij, waardoor op korte termijn slechts gekozen kan worden voor bewezen technieken van grootschalige zon en wind op land, dat snappen wij. Het risico is echter groot dat de aandacht volledig op het behalen van deze doelstelling komt te liggen, terwijl wij juist meerdere en andere energieplannen hard nodig

1845

1850

- 1855 hebben, zeker met de doorkijk naar 2050. Wind en zon zijn geen betrouwbare bronnen voor wat betreft leveringszekerheid – de heer Dekker noemde het wiebelstroom – ze zijn beperkt in de totale bijdrage aan de energievraag en zij tasten het landschap aan. Wij zullen dus ook moeten inzetten op innovatie en nieuwe technieken – in de commissie hebben wij daar al wat over gezegd – om recht te doen aan de ambities in het coalitieakkoord dat innovatie ziet als wezenlijk onderdeel van de energietransitie. Daarvoor dienen wij een motie in.
- 1860

Motie 46/30-09-2019

Andersoortige energietechnieken

- 1865 *Provinciale Staten van Noord-Holland in openbare vergadering bijeen op 30 september 2019*

Constateerende dat:

- *De beide RES'en gezien de deadline van 2030, voor wat betreft de duurzame elektriciteitsopwekking slechts inzetten op de bewezen technieken (grootschalige) wind op land en zon op land;*
 - *Het coalitieakkoord 'Duurzaam Doorpakken' innovatie als een wezenlijk onderdeel van de energietransitie ziet;*
 - *Vanuit de belanghebbenden uit de regio's volgens de startnotitie nadrukkelijk is gevraagd om innovatie en eigen initiatief als uitgangspunt te nemen;*
- 1870
- *Inspanningen voor andersoortige energieplannen meegenomen kunnen worden in een inhoudelijke onderbouwing in de RES'en.*
- 1875

Overwegende dat:

- *Nieuwe technieken mogelijk minder ruimtelijke nadelen hebben dan de huidige technieken;*
 - *De RES'en niet alleen tot 2030 zijn, maar ook een doorkijk geven naar 2050;*
 - *Richting 2050 alle zeilen bijgezet moeten worden om de doelstellingen te behalen;*
 - *Ook voor 2030 de context reeds kan veranderen, blijkens het voorzien in een tweejaarlijkse evaluatie;*
- 1880
- *De regio's ervoor kunnen kiezen andersoortige energieplannen binnen de RES sen inzichtelijk te maken, en waar mogelijk aan te jagen en op te schalen.*
- 1885

Dragen het college op:

- *Ook voor andersoortige energietechnieken (zoals innovaties, CO2 transport en -gebruik, waterstof, getijdenenergie, superkritischwatervergassing, aquathermie etc.) de mogelijkheden gelijktijdig in kaart te brengen en ze te stimuleren;*
 - *Deze andersoortige technieken ook nadrukkelijk naast de RES'en inzichtelijk te maken*
- 1890

en gaan over tot de orde van de dag.

- 1895 *Fractie VVD, D66, PvdA*

De **VOORZITTER**: De motie maakt onderdeel uit van de beraadslagingen.

- 1900 Mevrouw **KLAASSEN** (D66): Voorzitter. Wij waarderen het dat de Statenleden op deze manier betrokken worden bij de totstandkoming van de RES'en. Het is een uitdagend proces dat wij met elkaar ingaan, lokaal opgebouwd nog zonder hele duidelijke doelstelling waar wij naartoe werken. De provincie heeft daarbij verschillende rollen, wij zijn kaderstellend, wij zien onszelf als partner en natuurlijk hebben wij ook een eigen verantwoordelijkheid. Dat vraagt om een heel actieve inzet van ons allemaal. Wij zijn vooraf helder over wat voor ons belangrijk is waar de
- 1905 RES'en straks uiteindelijk aan zullen moeten voldoen. Uiteraard is daar de doelstelling. Wij willen echt toetsen of dat recht gaat doen aan ons verbruik, zo staat het ook verwoord in de startnotitie en wij hebben er alle vertrouwen in dat het college zich daar vol op gaat inzetten. Natuurlijk is er het draagvlak, dat ook door vele andere Statenleden is genoemd. Is er een goed proces doorlopen? Konden de mensen op voldoende momenten van gedachten wisselen met elkaar?
- 1910 Zoals wij nu al zien, worden de Statenleden op verschillende momenten uitgenodigd en kunnen wij ook daar onze inspiratie en ons oor te luisteren leggen over het draagvlak. Ik roep iedereen op om daar naartoe te gaan en mee te kijken en mee te luisteren. Daarnaast is er de haalbaarheid en de betaalbaarheid, ook daarover praten wij verder in de commissie. Daarnaast herkennen wij ons in een groot aantal kaders in de startnotitie. Genoemd zijn de Omgevingsvisie, aandacht voor
- 1915 landschappelijke kwaliteit, bescherming NNN en natuurlijk de mogelijkheid van lokaal eigenaarschap in de projecten, allemaal wezenlijke punten in de RES waar wij straks het college op gaan toetsen. Tot slot hebben wij ook in de laatste commissievergadering benadrukt dat een integrale benadering van de inspanningen op het gebied van industrie, mobiliteit en landbouw zeer relevant zijn. Wij hebben er natuurlijk vertrouwen in dat het college deze uitdagingen in
- 1920 samenhang bekijkt en kansen pakt waar deze zich aandienen. Wij zien dat al door de verankering van de energiebesparing bij de industrie in het coalitieakkoord, maar er moet ook nog gedacht worden aan een toekomstvisie over alle elektrische auto's die straks in onze provincie gaan rijden. Met de voedselvisie wordt straks ook richting gegeven aan de gewenste en noodzakelijke transitie in de landbouw. Zo ziet u maar, wij werken op al die terreinen en wij zijn overal aan de slag. Ook levert Noord-Holland haar bijdrage op het gebied van innovatie. Het is zojuist door
- 1925 mijn collega van de VVD al benoemd. Wij zijn actief om te ontdekken wat de mogelijkheden van de toekomst zijn. Natuurlijk, het gaat nu om bewezen technieken, maar wij moeten ook vooruitkijken en op dat moment voorbereid zijn. Het zou daarom goed zijn om deze ontwikkelingen naast de RES goed in beeld te krijgen en te stimuleren, te stimuleren zoals wij dat
- 1930 nu doen met verschillende subsidiefondsen die wij daarvoor al hebben. Daarom de motie die de VVD mede namens ons en de PvdA heeft ingediend. Dit college is net begonnen, wij kijken uit naar de eerste resultaten van de concept-RES en zullen GS scherp houden op de bovengenoemde punten.
- 1935 De heer **HOLLEBEEK** (PvdD): Voorzitter. De startnotitie voor de Regionale Energiestrategieën (RES-sen), hoe diep moet ik daar nou op ingaan? Het lijkt er vooral op dat de echte klimaatwinst elders moet worden behaald, want de opgave voor mobiliteit, industrie en agrarisch wordt niet uitgewerkt tot een strategie. De RES'en lijken slechts over de opwekking van energie te gaan. Volgens de Statenvoordracht is een uitgangspunt hierbij dat er gebruik gemaakt wordt van
- 1940 bewezen technologie. In de startnotitie zelf wordt daarop aangevuld dat het hierbij om zonne- en

windenergie gaat. In dat kader bevreemdt het ons ten zeerste dat in de leidende principes wordt gesteld dat biomassa onder voorwaarden duurzaam is. Er is een vijftal redenen waarom wij deze stellingname ietwat voorbarig vinden. 1. Provinciale Staten moeten het complexe biomassavraagstuk nog bespreken, zoals ook aangegeven door Gedeputeerde Staten. 2. Het

1945 onderzoek van het Planbureau voor de Leefomgeving (PBL) naar de voorwaarden waaronder biomassa duurzaam is, loopt nog. 3. De Sociaal Economische Raad (SER) moet hierover ook nog advies uitbrengen. 4. Het Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM) waarschuwde in 2018 voor extra (fijn)stof in de lucht door energieproductie door middel van houtige biomassa. 5. Het RIVM riep in april 2019 op om naast onderzoek naar de duurzaamheid, door het PBL/SER

1950 ook onderzoek te doen naar de gezondheidsaspecten ervan. Gezien de onduidelijkheid over de duurzaamheid en invloed op de luchtkwaliteit vinden wij het te voorbarig om nu al iets over biomassa als onderdeel van "leidende principes" van het RES-proces te zeggen. Helemaal wanneer men beseft dat biomassa geen onderdeel lijkt uit te maken van de opgave voor energieopwekking. Laten we als provincie nou toch eindelijk eens een voortrekkersrol op ons

1955 nemen en écht duurzaam doorpakken met écht schone energiebronnen. Het duurt minstens 20 jaar voordat een nieuwe boom de hoeveelheid CO₂ op kan slaan, die verloren gaat bij het verbranden van een vergelijkbare boom. Bovendien werkt de markt nog altijd zo dat vraag aanbod creëert, zodat er altijd genoeg hout moet worden aangevoerd om de centrales rendabel te laten draaien. Betekent dit dat we onze bomen en struiken massaal gaan opofferen, nu men

1960 het erover eens lijkt dat hout importeren ongewenst is? Men ziet deze tendens al op veel plekken in Nederland, waar overal struikgewas verdwijnt om plaats te maken voor ecologische woestijnen van kale zwarte aarde of gras met hier een daar een boom als een stukje straatmeubilair. Hoewel wij de RES als een eerste kleine (te klein) stapje zien in de goede richting, kunnen wij de voordracht in de huidige vorm niet steunen wegens te veel onzekerheid en te weinig

1965 duurzaamheid omtrent een van de leidende principes.

De heer **SMALING** (SP): Voorzitter. In de commissievergadering van een paar weken geleden al een goed gesprek gehad met de nieuwe gedeputeerde die over dit onderwerp gaat. Er is veel langs gekomen wat ik hier niet ga herhalen. Ik ben de laatste spreker en er is al veel gezegd wat

1970 ik zou kunnen herhalen, dus dat doe ik niet. Ik beperk mij tot twee onderwerpen. Er wordt een nieuwe structuur met 30 RES'en ingericht en er wordt een heel lichaam omheen gebouwd dat moet toezien op de uitvoering van deze plannen. De momenten waarop wij als PS die plannen kunnen controleren en daar een ja of nee aan geven, zijn mij niet duidelijk. Ik zou het erg op prijs stellen om van de gedeputeerde te horen op welke momenten en op welke onderdelen van

1975 de RES'en PS kunnen ingrijpen en zeggen van, dit doen wij wel of niet, anders krijg je er weer een organisatievorm bij, waarvan de bevolking zich afvraagt, wie gaat nou eigenlijk over deze interventies die vaak raken aan de private levenssfeer van mensen? Punt twee is draagvlak en participatie, daarover is door mijn collega van de VVD al veel zinvols gezegd, waar ik bij zou willen aansluiten. Ik zou er nog wat verder in willen gaan. Ik heb de afgelopen weken wat

1980 veldwerk gedaan en je ziet dat mensen vrij gauw in onzekerheid raken als de innovaties niet voldoende zijn uitgelegd. Het moet echt helemaal naar binnen gaan voordat mensen de stap durven te zetten. Er was een wijk in Landsmeer waar huizen zijn gerenoveerd naar nul op de meterwoningen. De huizen zien er prima uit op zich, maar als je naar binnengaat, dan hoor je

- 1985 allerlei klachten, gebrek en onbegrip ook, gebrek aan informatie. Mensen melden je dingen waarvan je op grond van je kennis kunt zeggen, dat is niet waar, maar zo simpel gaan dingen niet. Mensen moeten ook het vertrouwen hebben dat het nuttig en betaalbaar is en dat het ergens toe dient. Ik was in West-Friesland, een regio waar veel datacenters worden neergezet en mensen maken zich daar zorgen over het feit dat al die duurzaam opgewekte energie dan regelrecht die datacentra ingaat en dat de bevolking meedoet aan iets wat alleen maar in die dozen belandt. Het is belangrijk dat dat wordt uitgelegd, dus ik zou de gedeputeerde willen uitnodigen om daar ook nog aandacht aan te schenken, dan kan ik dat ook weer teruggeven aan die mensen in Bovenkarspel. Ik heb daarom een motie over draagvlak en participatie.

Motie 47/30-09-2019

- 1995 Draagvlak en participatie in de Regionale Energiestrategieën (RES)

Provinciale Staten van Noord-Holland in openbare vergadering bijeen op 30 september 2019

Constaterende dat:

- 2000 *In de startnotities voor de Regionale Energiestrategieën (RES) begrippen als 'draagvlak' en 'participatie' meerdere keren voorkomen.*

Overwegende dat:

- 2005
 - *Deze begrippen dikwijls slecht zijn gedefinieerd en daardoor politiek en juridisch moeilijk te toetsen zijn;*
 - *Een zo groot mogelijk draagvlak en een zo uitgebreid en zorgvuldig mogelijk uitgevoerde participatie van groot belang zijn voor het succes van de uitwerking van de RES.*

Besluiten het college van GS te verzoeken:

- 2010
 - *De begrippen 'draagvlak' en 'participatie' zorgvuldig te definiëren volgens een werkbaar toetsingskader;*
 - *Te onderzoeken of de begrippen vormvast kunnen worden opgelegd bij interventies in het fysieke domein die voortvloeien uit de RES*

- 2015 *en gaan over tot de orde van de dag.*

Fractie SP

- 2020 De **VOORZITTER**: De motie maakt onderdeel uit van de beraadslagingen. Ik ziet dat meerdere mensen mij aankijken om de vergadering te schorsen voor een bezoek aan de toiletten. Nu krijg ik weer een andere suggestie en wordt voorgesteld om de schorsing te baat te nemen om de moties Vreemd in GS en wellicht ook in de fracties te bespreken. Ik schors de vergadering voor overleg van het college over de moties voor 20 minuten. De vergadering is heropend.

- 2025 Gedeputeerde **STIGTER**: Voorzitter. Net als bij de bespreking van de startnotitie RES in de commissie is de betrokkenheid van PS overweldigend en dat belooft wat voor de komende jaren, want dit was nog maar een processtuk over hoe gaan wij het de komende tijd doen. Het

inhoudelijk enthousiasme van de Staten is in ieder geval bemoedigend voor de portefeuillehouder Klimaat en Energie. Ik zal proberen het grote aantal vragen en de opmerkingen die zijn gemaakt aan het begin, te beantwoorden. Dan geef ik ook al een duiding mee van hoe ik aankijk tegen de

2030 verschillende moties. Even vooraf, de provincie is een van de partners, partijen van de RES, dus alle oproepen en opmerkingen die ik van u heb meegekregen, zal ik in het proces inbrengen richting de overleggremia waarin ik er met mijn partners over spreek. De provincie is niet de enige partij die in zijn eentje kan beslissen over de RES'en althans. De RES gaat ook over de duurzame opwekking van elektriciteit en daar is een doelstelling aan verbonden van 35

2035 terrawattuur die wij in het land moeten gaan opwekken. Dat gaat niet over warmte of andere vormen en daarmee zeg ik niet dat de warmte en de warmtepotentie die zit in de bodem, water of het riool of allerlei andere vormen waar wij energie kunnen opwekken, niet van belang zijn, maar dat maakt geen onderdeel uit van de optelsom die moet uitmonden in de 35 terrawattuur die de RES'en moeten gaan opwekken. Omdat er ook een stevige tijdsdruk zit op de zogenaamde

2040 opwekking van duurzame elektriciteit in de RES'en is ook aangegeven en dat is ook de opdracht die wij van het Rijk meekrijgen en waar wij ons als provincies aan hebben gebonden, dat het vooral moet zijn gebaseerd op aantoonbare energie die binnen de komende vijf jaar vergund kan worden, namelijk de energie uit windmolens en zonnepanelen. Daarnaast zijn wij als provincie heel actief als het gaat om het in kaart brengen wat de potentie is van aardwarmte, waterstof,

2045 dus wij doen veel meer dan dat, maar voor de RES'en baseren wij ons op duurzame energieopwekking uit wind en zon. Er zijn veel vragen gesteld over de leveringszekerheid en de kwetsbaarheid van het netwerk en de infrastructuur die eraan ten grondslag ligt. In de commissie heb ik aangegeven dat dit voor mij een heel belangrijk onderwerp is, als een soort onderlegger voor de hele beweging die wij aan het maken zijn bij deze energietransitie, want je kunt je niks

2050 ergers voorstellen dan dat wij energie aanboren in de samenleving om hiermee aan de slag te gaan, energie aanboren om al dan niet met een eigen corporatie met een plan te komen en vervolgens af worden gewezen, omdat er onvoldoende capaciteit is op het netwerk. Daarmee verlies je de energie in de samenleving, dus ik zie de hele energietransitie als een heel belangrijk goed en de energie-infrastructuur die daarvoor nodig is, als een hele belangrijke randvoorwaarde

2055 om daarmee aan de slag te kunnen gaan. Gelijktijdig om de leveringszekerheid te garanderen. Tegelijkertijd, in de systeemstudie die voorligt nu, is onderkend dat dit een vraagstuk is dat nodig is om de leveringszekerheid te garanderen, om ook te voldoen aan een aantal economische ontwikkelingen binnen de provincie, dus de systeemstudie moet er aan een kant voor zorgen dat wij de energietransitie kunnen dragen en aan de andere kant ervoor zorgen dat wij ons

2060 economisch handelen kunnen verrichten de komende tijd. Daarom wordt in de systeemstudie een aantal oplossingsrichtingen voorgesteld die niet eendimensionaal zijn in de zin van, ga alleen elektriciteitsleidingen aanleggen. In de systeemstudie wordt aangegeven, versterk op een aantal punten in de provincie het net, dat voorkomt dat je straks echt in de problemen komt, maar zorg ervoor dat er ook andere dragers komen, zoals waterstof bijvoorbeeld een alternatief zou kunnen

2065 zijn, zorg ervoor dat er opslag komt voor energie en dat je hiermee in de ruimtelijke planning rekening houdt en nog een aantal maatregelen. Het totaalpakket moet ervoor zorgen dat de leveringszekerheid geborgd is in deze provincie. Om dat extra te waarborgen in het RES-proces, zitten de netbeheerders er bovenop op samen met de provincie en met de gemeenten, om te kijken welke oplossingsrichtingen op termijn relevant zijn voor de hele energie-infrastructuur en

2070 zijn wij samen met de directe partners aan de slag om snel vervolg te geven aan de systeemstudie. Een belangrijk onderwerp dat ik een aantal van u heb horen zeggen, is de betrokkenheid van de raden en Staten bij het participatietraject. In de commissie heb ik gezegd dat PS uiteraard aan bod zijn bij de vaststelling van een definitieve RES, dus in die zin is de betrokkenheid van PS geborgd bij de vaststelling van het RES-traject, maar lijkt het mij gezien

2075 het hele voortraject om te komen tot het bod vanuit de provincie, wel goed om te kijken hoe betrokkenheid op een andere manier geborgd en georganiseerd kan worden. In de commissie van oktober zal ik daarvoor een voorstel voorleggen, maar dat zal er in ieder geval uit bestaan om ook te kijken hoe de Statenleden kunnen worden uitgenodigd en betrokken bij ateliersessies en andere bijeenkomsten die plaatsvinden, samen met de raadsleden op locatie om uiteindelijk

2080 de wisselwerking tussen het provinciale en lokale niveau tot uitdrukking te brengen en gaan wij ook kijken hoe wij PS kunnen betrekken bij de concept-RES die er volgend jaar moet liggen. Waar ik moeite mee heb in het verzoek van de heer Smaling rondom de participatie, is dat wij vanuit de provincie gaan bepalen hoe gemeenten het draagvlak in het participatieproces precies gaan vormgeven. Er is geen discussie dat het participatie- en draagvlakproces van heel groot belang is

2085 om te komen tot een RES, maar wij zien nu al dat Amsterdam dat op haar manier doet, voor haar inwoners, wat afwijkt van de manier waarop gemeenten in het Gooi gaan samenwerken, omdat ze het koppelen aan het energiebesparingstraject voor de woningbouw. In West-Friesland koppelen ze het aan het Klimaatpact wat ze in regionaal verband doen en gekoppeld aan een aantal ruimtelijke keuzes die eraan vastzitten. Het gaat wat ver om daar als provincie in vorm of op een

2090 andere manier aan te geven hoe dat zou moeten. Wij zien wel dat het een belangrijke uitdaging is ook voor gemeenten, en daarom hebben wij een handreiking aangeboden met heel veel voorbeelden en inspiratie hoe gemeenten hier gebruik van zouden kunnen maken en worden de gemeenten ondersteund vanuit het bureau om maximaal daar gebruik van te maken.

2095 De heer **SMALING** (SP): De motie die hierover gaat, vraagt nadrukkelijk om dit te onderzoeken, niet om het te doen, maar om te onderzoeken om het enigszins vormvast te krijgen. Dus u kunt het ook lezen als, inventariseer op 56 niveaus in de provincie hoe men het doet en probeer met succesvolle manieren de participatie echt handen en voeten te geven omdat meer te veralgemeniseren en daardoor een sterkere positie in het hele proces te geven.

2100 Gedeputeerde **STIGTER**: Als ik dan de motie zo mag interpreteren dat de verschillende goede voorbeelden in het land ter beschikking worden gesteld aan gemeenten die hier primair mee aan de slag moeten gaan, dan kan ik hem ondersteunen. Als wordt gevraagd om te komen tot een sluitende definitie van de manier hoe gemeenten hun participatie moeten gaan inrichten, dan zal

2105 ik hem afraden.

De heer **SMALING** (SP): Dat onderzoeken heb ik er speciaal ingezet om u die ruimte te geven.

Gedeputeerde **STIGTER**: Dan ga ik een zeer brede definitie van onderzoeken hanteren en dan kan

2110 ik hem overnemen.

De heer **VAN GILSE** (VVD): In aanvulling daarop, ik heb met name ruimte gevraagd ook voor de raden als representatieve vertegenwoordiging om aan het einde voldoende tijd te hebben om een afweging te maken inclusief amenderen en dat soort zaken. Neemt u dat mee in dat voorstel?

2115

Gedeputeerde **STIGTER**: In de startnotitie is aangegeven hoe de gemeenteraden en Staten worden betrokken, omdat net als PS ook de gemeenteraden uiteindelijk de RES moeten vaststellen, inclusief de mogelijkheid om daar iets van te vinden. Dat zal altijd wel in een gesprek moeten plaatsvinden, omdat er niet een partij is die over de andere partijen heen kan zeggen dat iets niet acceptabel is daarin. Dat zal altijd een inbreng zijn wat wij voeren op RES-niveau om te kijken als daar vanuit PS of de gemeenten wordt gezegd, mijn raad of mijn Staten hebben hier moeite mee, om dat met elkaar verder te brengen daarin. De betrokkenheid van de raden is geborgd bij het definitief vaststellen van de RES, maar evenzeer aan de voorkant met de ateliers die nu plaatsvinden, dat is juist bedoeld om de representatieve lichamen daarin te laten participeren, echt aan de voorkant voordat is ingetekend, maar meer hoe vanuit verschillende scenario's bepaalde opties in beeld kunnen worden gebracht. Dat is de waarborg van de betrokkenheid van de raden en Staten van het begin tot het eind.

2120

2125

2130

De heer **VAN GILSE** (VVD): Ik probeer hem nog iets duidelijker te krijgen. Het gaat erom dat het aan het eind voor de gemeenteraden niet alleen take it or leave it is, maar dat er ruimte is dat die nog een keer in een ronde terug kan komen.

2135

2140

2145

Gedeputeerde **STIGTER**: Er is geen sprake van take it or leave it, dit proces doe je met elkaar inclusief de betrokkenheid van de verschillende bestuurders van de gemeenten en het is aan hen de raden mee te nemen in het proces. Er is een aantal opmerkingen gemaakt over de biomassa en of die wel of niet duurzaam is. Voor alle helderheid, biomassa maakt geen onderdeel uit van de doelstelling van de RES'en. Het telt ook niet op of af van die 35 terrawattuur die erin zit. Het is meer een gegeven dat het op dit moment onderdeel uitmaakt van onze energievoorziening. Ik stel voor dat wij biomassa buiten deze startnotitie houden met de aankondiging die ik al eerder in de commissie heb gedaan, om over biomassa in brede zin het debat hier nog goed te gaan voeren, omdat wij niet alleen moeten gaan kijken naar de energievoorziening, maar ook naar andere toepassingsvormen van biomassa, dan zullen wij met elkaar zien dat het een genuanceerd debat dreigt te worden. Richting de PvdD, de opgave van de RES'en is inderdaad 35 terrawattuur, maar dat is een gigantische opgave, kijkend naar de totale opgave voor het klimaatdebat, dat is 49 megaton dat moet worden geleverd en bijna de helft ervan moet komen uit de RES'en. Dus het gaat niet over alles en dat komt omdat mobiliteit en de gebouwde omgeving en industrie eigenstandige opgaven hebben daarin.

2150

De heer **HOLLEBEEK** (PvdD): Voorzitter. Hoor ik u nu zeggen dat u de biomassa vooralsnog uit de startnotitie laat?

Gedeputeerde **STIGTER**: De manier waarop het nu geformuleerd staat, is op zijn minst wat ongemakkelijk omdat je er allerlei dingen in kunt gaan lezen. Maar ik zeg het duidelijk, biomassa maakt geen onderdeel uit van de opgave van de 35 terrawattuur van de RES'en. Er is een aantal

2155 malen gevraagd hoe het proces eruitziet en wat er gaat gebeuren als die RES'en uiteindelijk niet tot die 35 terrawattuur gaan optellen en hoe ik mij als gedeputeerde ga opstellen. Wij zijn dit begonnen en zo staat het ook helder in de startnotitie, als een gezamenlijk traject met gemeenten, waterschappen en andere maatschappelijke partijen. Het is niet een partij die dat in zijn eentje kan doen, dit kun je alleen met elkaar doen en daar geloof ik ook heilig in, want ik

2160 ben ervan overtuigd dat het ook ten goede komt aan het draagvlak dat nodig is voor de transitie. Wij zijn daar een van de partijen in, zeker met een heldere ambitie in het coalitieakkoord en opdracht van PS, daarom voel ik mij wel verantwoordelijk dat wij uiteindelijk komen tot een ruimtelijk samenhangende RES die goed past bij het ruimtelijk beleid van de provincie. Het is een duidelijke opdracht dat wij uiteindelijk met een goede ambitie een RES-aanbod moeten gaan

2165 doen daarin. Mocht blijken dat er in een deel van de provincie of bij gemeenten geen bereidheid is om daarover te praten, dan begint dat niet van bovenaf sturend, maar dat begint met het goede gesprek. Ik weet niet hoe dat bij u thuis is, maar als mijn vriendin zegt "Wij moeten eens praten", dan betekent dat meestal niet heel veel goeds. Ik hoor een lach van herkenning. Ik meen het serieus, ik vind wel dat je zo het gesprek zou moeten gaan voeren op dat punt. Een tweede

2170 stap is dat wij binnen Noord-Holland met twee RES'en met een bod komen en dat daarnaast nog 28 andere RES'en in ontwikkeling zijn en dat alles bij elkaar moet gaan optellen tot 35 terrawattuur. Om dat proces te faciliteren, mocht dat niet spontaan leiden tot 35 terrawattuur of meer, lopen wij een route 35 traject waarin wij samen met de andere bestuurlijke partners, de gemeenten via de VNG en de waterschappen via de Unie van Waterschappen, in kaart aan het

2175 brengen zijn wat die vervolgstappen dan gaan worden daarin. Wij hebben heel bewust tegen het Rijk gezegd, mochten de concept-RES'en niet tot het aanbod komen, dan gaan wij eerst zelf aan de slag voordat het Rijk daar weer op gaat interveniëren want dat hebben wij liever niet. Route 35 is net gestart, daar kan ik nog niet zo heel veel over zeggen. Uiteindelijk moeten de RES'en neerslaan in het ruimtelijk instrumentarium dat wij kennen, de Omgevingsvisie en -verordening

2180 en de omgevingsplannen van de gemeenten. Het Huis van Thorbecke blijft ook met de Omgevingswet overeen, om daarop te interveniëren indien nodig, maar wel even in die volgorde. Dan is aan de orde dat daar beroep tegen mogelijk is. De RES is op zich vormvrij, bestaat ook niet in het juridische instrumentarium, dat is een afspraak die je met elkaar maakt, maar uiteindelijk tegen de indaling van de RES in het ruimtelijk instrumentarium, staat het reguliere beroep en

2185 bezwaar open. Dan heb ik een groot deel van de vragen en opmerkingen geadresseerd. Nog even over de leveringszekerheid, het is een palet aan maatregelen en wij gaan ook niet wachten tot wij die systeemstudie hebben uitgevoerd, totdat wij met een stevige ambitie beginnen rondom het opwekken van duurzame energie. Nee, wij starten nu met die RES'en, met het vinden van locaties voor duurzame energie, met grote betrokkenheid van de netbeheerders en tegelijkertijd gaan wij

2190 aan de slag met alle betrokken partijen om het systeem in staat te stellen om dat ook te dragen met een veelheid aan verschillende oplossingen. Mevrouw Koning van het CDA gaf aan dat de kaders voor windenergie niet veranderen. Even heel precies, wij hebben gezegd dat de RES'en voor Noord-Holland-Noord leidend zijn daarin en binnen dat kader zou het kunnen zijn dat een aantal dingen knelt met de huidige kaders en dan gaan wij daarover het gesprek aan. Zo hebben

2195 wij dat met elkaar geformuleerd. Kernenergie komt een aantal malen terug, met thorium als ultimo oplossing voor heel veel vraagstukken. Ik herhaal maar even wat ook in de vorige periode een aantal keren aan bod is geweest, daar gaat de provincie niet over, nog even los van dat het

2200 niet mijn voorkeursoptie zou zijn en al helemaal niet als je dat voor 2030 zou willen realiseren. Het is niet in beeld gebracht voor de RES'en, het doet er ook niet toe, want het Rijk is daarvoor aan bod en dat wachten wij even af. Wat dat betreft is ook het punt hoe het college aankijkt tegen kernenergie. De heer Kaptheijns heeft veel bezwaren aangegeven bij hoe hij kijkt naar het voorstel dat er nu ligt en de heer Klein heeft hier een helder antwoord op gegeven.

2205 De heer **KLEIN** (CU): Ik denk dat u echt behoefte heeft aan interactie, als ik u zo beluister. De eerste keer was het niet gelukt, maar dit keer, ik denk dat u niet recht doet aan onze fractie als u deze bewoordingen gebruikt.

2210 Gedeputeerde **STIGTER**: Ik doe niet helemaal recht aan uw fractie, ik weet dat u mij de komende tijd heel scherp zult gaan houden op een aantal onderwerpen, maar ik doel met name op de urgentie van dit vraagstuk en de kansen die het biedt voor het bedrijfsleven en innovatie. Dat zou ik voor de PVV willen benadrukken, dat het niet alleen maar zorgen geeft, maar ook heel veel kansen biedt voor het bedrijfsleven om daar goed op te boeren. De heer Klein vroeg mij met kracht mijn invloed aan te wenden om te zorgen dat het aanbod meer dan voldoende is. U snapt dat als vertegenwoordiger binnen het IPO-bestuur het een schande zou zijn als Noord-Holland
2215 niet haar bijdrage zou leveren, dus daar kunt u van op aan. Dan de moties langslopen. Motie wiebelstroom, die term wiebelstroom krijgt de prijs voor originaliteit, maar ik kan hem niet ondersteunen, want wij moeten nu aan de slag met de energietransitie op dit vlak en de leveringszekerheid is een belangrijk uitgangspunt daarin, ook voor de economie. Dat hebben wij op allerlei manieren geborgd, onder andere door de betrokkenheid van de netbeheerders en wij
2220 gaan aan de slag met de leveringszekerheid en de energie-infrastructuur, maar niet in die volgorde. De motie over thorium kan ik niet ondersteunen, dat mag helder zijn. Kernenergie is nu niet aan de orde voor deze periode en valt ook buiten de bevoegdheid van de provincie. Dan de motie van GL die oproept om steviger aan de slag te gaan met het klimaat, omdat het een urgent vraagstuk is en dat te verbinden aan een communicatietraject. Dat wil ik heel graag omarmen,
2225 want het coalitieakkoord heeft stevige ambities op het vlak van klimaat en energie. Er liep ook al heel veel binnen de provincie. Het klimaatakkoord is daar bovenop gekomen, dus er wordt veel gevraagd van de provincie. Op dit moment brengen wij dit in kaart, zodat er een samenhangend programma kan ontstaan om de samenhang tot uitdrukking te brengen in de verschillende sporen. Ik vind het een heel goed idee om aan dit programma een communicatietraject te
2230 verbinden om aan te geven hoe en op welke wijze de burgers worden betrokken bij de uitvoering van dat programma. De motie van de VVD over andersoortige energietechnieken. Naast de RES is de provincie actief bezig met het stimuleren van andersoortige energietechnieken, zoals geothermie en waterstof dat daar voorbeelden van zijn en dat zullen wij blijven doen, omdat wij in het brede palet actief willen zijn in de energietransitie. Als ik hem zo mag uitleggen dat wij dit
2235 buiten de RES'en sterk zullen benadrukken en ondersteunen, dan beschouw ik de motie als ondersteuning van het beleid. De laatste motie van de SP over draagvlak en participatie. Met de brede definitie van onderzoek zou ik hem wel willen omarmen, maar met nadruk op de brede definitie.

2240 De **VOORZITTER**: Ik constateer dat er geen behoefte is aan een tweede termijn. Dan gaan wij nu stemmen over de moties, te beginnen met M43, moratorium wiebelstroom. Verlangt iemand hoofdelijke stemming, een stemverklaring of aantekening? Dat is niet het geval. De stemming is geopend. De stemming is gesloten. Wij zitten op dit moment met 50 mensen in de zaal. De motie is verworpen met 38 stemmen tegen en 12 stemmen voor (FvD, PVV, 50plus/PvdO, fractie

2245 Baljeu).

Dan gaan wij stemmen over M44, thorium kernenergie. Verlangt iemand hoofdelijke stemming, een stemverklaring of aantekening? Dat is niet het geval. De stemming is geopend. De stemming is gesloten. Inmiddels zijn er 51 mensen aanwezig. De motie is verworpen met 27 stemmen tegen en 24 voor (VVD, FvD, CDA, PVV, 50plus/PvdO, fractie Baljeu). Dan gaan wij stemmen over

2250 M45 zonder titel, ik noem hem klimaat en gevoel voor urgentie. Verlangt iemand hoofdelijke stemming, een stemverklaring of aantekening?

De heer **VAN GILSE** (VVD): Gedeputeerde Stigter heeft er ook al een en ander over gezegd. Wij zien dat probleem meer als een uitdaging, dat geeft ook zeker kansen en een goede

2255 communicatie voor draagvlak lijkt ons heel goed, dus wij zullen voor stemmen.

De heer **KLEIN** (CU): Wij steunen de intentie van de motie van harte, maar denken dat die ons niet veel verder brengt. Wij overtuigen elkaar namelijk niet door het doen van stevige uitspraken, maar door met elkaar in gesprek te gaan op basis van feiten en overtuigingen. Wij hebben ervoor

2260 gekozen deze motie niet mee in te dienen, maar wij zullen hem met deze kanttekening wel steunen.

De heer **HOLLEBEEK** (PvdD): Voorzitter, ik sluit mij bij de CU aan, met de kanttekening dat wij het heel belangrijk vinden dat er een stap in de goede richting gezet wordt, maar toch liever voor een

2265 iets consequentere woordkeuze hadden gekozen.

Mevrouw **KONING** (CDA): Je lost het klimaatprobleem niet op door uit te spreken dat het een probleem is. Wij zijn meer van realistisch haalbaar en betaalbaar. Wij horen dat het actieprogramma nog helemaal ingericht moet worden en het is voorbarig om daar nu al een

2270 communicatietraject voor in te richten. Wij steunen de motie niet.

De **VOORZITTER**: De stemming is geopend. De stemming is gesloten. De motie is aangenomen met 37 stemmen voor (GL, VVD, D66, PvdA, PvdD, SP, CU, fractie Baljeu) en 14 stemmen tegen. Dan gaan wij stemmen over M46, andersoortige energietechnieken. Verlangt iemand hoofdelijke

2275 stemming, een stemverklaring of aantekening?

De heer **KAPTHEIJNS** (PVV): Wij gaan voor stemmen, omdat wij veronderstellen dat 'et cetera' ook slaat op thorium.

2280 De heer **DEKKER** (FvD): Wij gaan ook voor stemmen omdat wij denken dat 'et cetera' ook slaat op kernenergie in brede zin.

De heer **VOSKUIL** (PvdA): Wij zullen deze steunen in de stellige overtuiging dat 'et cetera' niet slaat op kernenergie.

2285

De **VOORZITTER**: De stemming is geopend. De stemming is gesloten. De motie is aangenomen met 48 stemmen voor (GL, VVD, FvD, D66, PvdA, CDA, PVV, SP, CU, 50plus/PvdO, fractie Baljeu) en 3 stemmen tegen. Dan gaan wij stemmen over M47, draagvlak en participatie RES'en. Verlangt iemand hoofdelijke stemming, een stemverklaring of aantekening?

2290

Mevrouw **DE VRIES** (PvdA): Het gaat om regionaal maatwerk. Per gemeente moet gekeken worden wat werkt. Door de uitleg van de gedeputeerde kunnen wij de motie volgen.

Mevrouw **GIELEN** (GL): Wij kunnen deze motie steunen in lijn van de brede definitie van het onderzoek zoals de gedeputeerde aangaf.

2295

De heer **VAN GILSE** (VVD): Voor ons geldt hetzelfde.

Mevrouw **KLAASSEN** (D66): Ik sluit mij aan bij de woorden van de PvdA, vooral ruimte bieden voor maatwerk en geen vormvaste manier van draagvlak opleggen.

2300

Mevrouw **VASTENHOEW** (FvD): Het is goed om te horen dat gedeputeerde Stigter het eens is met dat draagvlak belangrijk is en hoe mooi zou het dan zijn als de provincie middels een referendum toetst hoeveel draagvlak er is. Het blijkt toch een heel belangrijk onderwerp te zijn dat mij referendabel lijkt en bij deze een oproep aan de burgers, laat uw stem horen!

2305

De **VOORZITTER**: Dit is niet wat normaal gesproken een stemverklaring inhoudt. Ik zal niet bij alles direct ingrijpen, maar ik wil u wel allemaal verzoeken om niet al te veel de ruimte te zoeken in welke mogelijkheden u allemaal ziet om van alles te communiceren. De stemming is geopend. De stemming is gesloten. De motie is aangenomen met 48 stemmen voor (GL, VVD, FvD, D66, PvdA, PvdD, PVV, SP, CU, 50plus/PvdO, fractie Baljeu) en 3 stemmen tegen. Dan gaan wij stemmen over de voordracht. Verlangt iemand hoofdelijke stemming, een stemverklaring of aantekening?

2310

De heer **HOLLEBEEK** (PvdD): Ik vind het nog steeds een moeilijk punt maar de houding van de gedeputeerde heeft ons overtuigd dat hij van mening is dat het biomassaverhaal niet helemaal daar op zijn plaats is. Wij vertrouwen erop dat hij dit zal uitdragen in het vervolg van het traject. Wij gaan mee.

2315

De **VOORZITTER**: De stemming is geopend. De stemming is gesloten. De voordracht is aangenomen met 41 stemmen voor (GL, VVD, D66, PvdA, CDA, PvdD, SP, CU, 50plus/PvdO, fractie Baljeu) en 10 stemmen tegen.

2320

10. Statenvoordracht 70 Uitbreiding fondsvermogen, voorstel tot scopewijziging, Participatiefonds Duurzame Economie Noord-Holland (PDENH)

2325

De **VOORZITTER**: Nu volgt de maidenspeech van de heer Kanik.

De heer **KANIK** (D66): Voorzitter, vanwege het oprukkende populisme ben ik in 2009 lid
2330 geworden van D66. Als een product van twee culturen – mijn vader is Turks, m'n moeder is
Nederlands – kon ik niet langer lijdzaam toezien hoe er pertinente onzin werd uitgekraamd over
mij en een gedeelte van mijn familie. Ik sloot me dus aan bij, destijds de enige partij die daar
tegenwicht aan bood, D66. Echter, alleen lid zijn was al heel snel niet genoeg meer en ik werd al
heel snel politiek actief. Binnen een maand ongeveer deed ik mee aan de campagne voor de
2335 Europese verkiezingen. Dat resulteerde uiteindelijk in het toetreden tot de gemeenteraad in
Zaanstad in 2010. Helaas heb ik die periode niet af kunnen maken, omdat ik met mijn vrouw in
2012 naar Zuid-Korea, haar geboorteland, vertrok. De intentie was om niet meer terug te komen.
Jullie raden het misschien al, dat is niet helemaal gelukt. Vijf jaar lang hebben we het
volgehouden en ondertussen twee kinderen gekregen en het is vanwege de toekomst van deze
2340 twee kleintjes dat we weer in Nederland zijn. Zuid-Korea kampt namelijk met een enorm
luchtvervuilingsprobleem. Het land ligt naast China waarvandaan grote hoeveelheden fijnstof
naar Korea overwaaien. Daarnaast heeft Zuid-Korea een reeks rechts-conservatieve regeringen
gehad die een hoop kolencentrales hebben laten bouwen, om maar zo goedkoop mogelijk
energie te produceren voor een alsmaar groeiende economie. Dit resulteert in een bijna
2345 constante deken van fijnstof over het land, waar wij onze kinderen niet in op wilden laten
groeien. Dus zijn we eind 2017 teruggekomen. En wat constateerde ik bij terugkomst? Er werd
niet alleen nog steeds onzin uitgekraamd over mij en mijn familie, maar daarbij werd ook nog de
klimaatverandering ontkent en gezegd dat we daarom daar vooral geen maatregelen tegen
hoeven te nemen. U begrijpt het vast al, het vliegtuig was nog maar net op Schiphol geland en ik
2350 ben meteen maar weer politiek actief geworden. En waar beter dan hier in de provincie Noord-
Holland, waar we het meest te maken hebben met de energietransitie en het overgaan van een
lineaire naar een circulaire economie. Dat is dan meteen een mooi bruggetje naar het PDENH,
want daarin investeert de provincie in bedrijven die juist daarin willen innoveren. Het was ook
D66 die het PDENH initieerde en dat is dan nog een teken dat ik nog steeds bij de juiste partij zit.
2355 Op dit moment worden er hele mooie dingen gedaan op het gebied van duurzaamheid met de
leningen uit dit fonds. Zo wordt er bijvoorbeeld vloeistofkoeling ontwikkeld om datacenters
klimaatonafhankelijk en duurzaam te laten functioneren, een 3D-printtechnologie ondersteund
waarbij complexe stalen constructies op een duurzame manier gefabriceerd worden en daarmee
een significante materiaalbesparing gerealiseerd wordt, en maritieme batterij- en
2360 energieopslagsystemen ontwikkeld waardoor binnenvaartschepen volledig emissieloos kunnen
varen. Tegenover al dat positieve zijn er ook projecten die we bij voortschrijdend inzicht niet
meer met dit fonds willen ondersteunen. De D66-fractie is het dan ook eens met de
scopewijziging die het college voorstelt om houtige biomassa te beperken. Desalniettemin vindt
onze fractie het nodig dat een overheid ondernemers ondersteunt in het innoveren op gebied van
2365 duurzaamheid en circulaire economie. Het geloof in de mythe dat de markt dit alleen kan
oplossen delen wij niet, maar we zijn zeker ook niet voor centralistische vijf-jaren-plannen
zonder initiatief van het bedrijfsleven. Het is juist de wisselwerking tussen overheid en
bedrijfsleven waarbij de mate van innovatie het hoogste is en onderzoek toont dat dan ook aan.

2370 Hogere overheidsinvesteringen in onderzoek en ontwikkeling leiden ook tot hogere investeringen van het bedrijfsleven op dat vlak, constateert de Koninklijke Nederlandse Academie van Wetenschappen (KNAW) in het rapport Wederzijdse versterking uit 2018. We zijn dan ook verheugd dat we inmiddels bij het vrijgeven van deel twee van de derde tranche zijn aanbeland en ondersteunen dat van harte. Dit geeft aan dat er werkelijk behoefte is aan de leningen die wij verstrekken om innovatie in Noord-Holland te stimuleren, maar het roept bij onze fractie ook de
2375 vraag op of het genoeg is. Wanneer bespreken we de toekomst van dit fonds en welke mogelijkheden zijn er om het duurzaam te continueren als het een goede bijdrage levert aan onze doelen? Ik hoor dat graag van het college.

De heer **DEEN** (PVV): Voorzitter, de PVV kan kort zijn op dit agendapunt, aangezien onze inbreng
2380 in de commissie M&B op 16 september jl. glashelder was. Onze fractie is van mening dat het verstrekken van financiële middelen voor behoeftige ondernemers geen taak van de overheid is, maar van de markt. Daar zijn we altijd heel duidelijk over geweest. Dat is niet alleen vanwege de duurzaamheidsaspecten die ten grondslag liggen aan dit fonds, maar ook vanwege de financiële risico's voor de provincie en dus voor de Noord-Hollandse belastingbetaler. Want deze risico's,
2385 zijn er. Zo gaf onze fractie tijdens de genoemde commissievergadering al het voorbeeld van zonnepanelenfabrikant Energyra dat begin 2019 failliet ging, waardoor het Participatiefonds ongeveer 3 miljoen euro belastinggeld zag verdampen. Over de voorgestelde scopewijziging kan de PVV ook kort zijn. De kritiek op houtige biomassa ondersteunen we, maar wat onze fractie betreft wordt volledig afgezien van investeringen in alle vormen van biomassa en als er al
2390 gekeken moet worden naar eventuele investeringen in alternatieve bronnen van energieopwekking, dan moet de focus wat ons betreft liggen op onderzoek naar thorium, zoals mijn fractiegenoot zojuist al heeft verduidelijkt. Ik hoorde zojuist dat ze daar in Zuid-Korea heel verstandig mee omgaan. Dat, gecombineerd met ons uitstekend werkende aardgasnetwerk, is oog hebben voor onze energiebehoefte en welvaart in de toekomst. Gezien de wagonladingen
2395 nadelen die kleven aan zon, wind en biomassa, kan onze fractie het college alleen maar oproepen om de tunnelvisie op deze bronnen van energieopwekking te laten varen. Beter ten halve gekeerd dan ten hele gedwaald. Wij stemmen tegen de voordracht.

De heer **VAN DEN BERG** (FvD): Voorzitter en beste burgers van Noord-Holland, want voor hen
2400 staan wij hier. Vanochtend was ik nog aan het mijmeren over welk Bijbels verhaal ik vandaag zou gaan vertellen, maar goed, dat zal ik jullie vandaag besparen. Waar dan wel over? Waterstof, ineens dacht ik eraan, waterstof, waar hebben wij dan mee te maken? Het lijkt soms alsof de politiek iets geweldigs heeft uitgevonden, het ei van Columbus, de heilige graal misschien? Wie kan mij een succesverhaal vertellen over de magische eigenschappen van waterstof? Ik nodig
2405 iedereen van harte uit voor een interruptie. Ik ben oprecht benieuwd. Kennelijk zijn er geen succesverhalen. Waterstof, behoorlijk wat politici dichten het magische eigenschappen toe. Wil je een volstrekt onbetrouwbare energievoorziening op basis van zon en wind, geen probleem, waterstof vangt alle tekorten en overschotten op. Wil je graag elektrisch vervoer om benzine en diesel uit te bannen, waterstof helpt je op weg. Of wil je onze aardgasinfrastructuur slopen
2410 ondanks de zeer hoge rendementen van onze cv-ketels? Waterstof, het heeft voor elk gat een spijker en voor ieder probleem een oplossing. Ik heb mij oprecht zitten verbazen over hoeveel

partijen zo vol kunnen zijn over dit goedje. Laten wij alsjeblieft ophouden met deze ongein en word wakker van links tot rechts. Het moge duidelijk zijn dat voor een omschakeling naar een volledig elektrische economie er gigantische hoeveelheden energie nodig zijn. Het stoken door middel van aardgas vervangen door warmtepompen, wat gigantische hoeveelheden elektriciteit zal eisen, alle benzine, diesel en lpg vervangen door batterijen, de cijfers zijn bijna astronomisch. Maar het wordt nog veel erger dan dit alles door te verwarmen en te vervoeren met waterstofgas. Voor uw perspectief, mochten wij 8,5 miljoen personenauto's laten overschakelen naar batterijen, dan heeft ons land ongeveer een kwart meer elektriciteit nodig dan nu. Zouden wij kiezen voor waterstof om de auto's te laten overschakelen, dan hebben wij – schrik niet – meer dan de helft meer elektriciteit nodig dan dat wij nu jaarlijks in geheel Nederland verbruiken, 63 miljard, 112,5 kWh om precies te zijn. Laat het even op u inwerken. Om nog niet eens te spreken over de gigantische hoeveelheden die nodig zijn voor het verwarmen van woningen of het sprookjesachtige molecuulengedoe, wat niet meer dan een bypass is om knelpunten te verdoezelen. Het is waanzin. Dat waterstof komt niet zomaar uit de lucht vallen. Door middel van elektrolyse wordt van elektriciteit waterstof geproduceerd, het moet getransporteerd worden, er volgt compressie, nog eens omzetten terug in elektriciteit et cetera. Je praat al snel over 60 tot 90% verlies aan energie. Als je alles optelt, dan kun je deze energie gemakkelijk opwekken. Vier kern- of thoriumcentrales zouden hiervoor voldoende zijn, maar daarover later meer. Als we het meerverbruik van waterstof ten opzichte van bijvoorbeeld batterijen moeten opwekken met windmolens, dan zullen er 5.300 windmolens bijgebouwd moeten worden. Voor de beeldvorming, dat zal onze bevolking tussen de 32 en 48 miljard euro kosten. Voor deze waanzin kan geen mens, geen bevolking, geen partij of volksvertegenwoordiger zijn. Nog hogere kosten en het hard verdiende geld van onze burgers wordt hier verkwist. Ik ga geen oordeel vellen over wie goed of fout is, maar laten wij met zijn allen verstandig zijn. Intussen vraag ik mij wel af hoeveel CO₂ de reis naar Korea heeft gekost voor de heer Kanik.

De heer **KANIK** (D66): Voorzitter, ik vind het een mooi verhaal over waterstof, maar u heeft nog steeds niet verteld wat u met PDENH wilt. Komt u met een motie of amendement om PDENH waterstofvrij te maken?

De heer **VAN DEN BERG** (FvD): Als u nog 30 seconden wacht, dan kom ik daarop. Daarom wil ik graag een motie indienen die het gebruik van waterstof uitsluit uit het PDENH, zolang de efficiëntie niet eerst acceptabele vormen aanneemt.

2445

Motie 48/30-09-2019

Geen investeringen vanuit het PDENH in waterstof voor mobiliteit

Provinciale Staten van Noord-Holland in openbare vergadering bijeen op 30 september 2019

2450

Constaterende dat:

- *Er bij waterstof als energiedrager, met de rekenmethode van 'Well to Wheel' (W2W), relatief veel energie verloren gaat. In perspectief: mochten wij de 8,5 miljoen personenauto's in Nederland laten overschakelen naar batterijen, dan heeft ons land*

- 2455 *ongeveer een kwart meer elektriciteit nodig dan nu. Mochten wij dezelfde personenauto's laten overschakelen op waterstof, dan hebben wij meer dan de helft meer elektriciteit nodig dan nu;*
- *Bij implementatie van waterstof in personenauto's, met de rekenmethode van 'Well to Wheel', 78% aan energie verloren gaat (22% efficiency). In perspectief, bij elektrisch rijden*
- 2460 *gaat er met de rekenmethode van 'Well to Wheel, 27% aan energie verloren (73% efficiency).*

Overwegende dat:

- *Het efficiënt en zuinig omgaan met energie een nobel streven is;*
- 2465 - *Het onwaarschijnlijk is dat waterstof binnen afzienbare tijd een bruikbaar alternatief wordt voor mobiliteit op fossiele brandstoffen en/of accu's;*
- *Investerings in waterstofprojecten daardoor aanzienlijk grotere financiële risico's met zich meebrengen dan in andere duurzame projecten vanwege de lage efficiency van waterstof in relatie tot mobiliteit.*

2470

Verzoeken GS:

Om projecten waarbij wordt ingezet op de ontwikkeling van waterstof voor mobiliteit uit te sluiten van steun vanuit het Participatiefonds Duurzame Economie Noord-Holland tot het energieverlies van 'Well to Wheel' is teruggebracht naar minimaal 40% (dus 60% efficiency)

2475

en gaan over tot de orde van de dag

Fractie FvD

De **VOORZITTER**: De motie maakt onderdeel uit van de beraadslagingen.

2480

INES KOSTIC (PvdD): Voorzitter, ter verduidelijking. Wij hebben onlangs een cursus gehad van Liander, die had allemaal mooie plannen en die had het inderdaad over waterstof en ik heb expliciet gevraagd, wat denkt u, kunnen wij bij PDENH het beste inzetten op waterstof in plaats van biomassa? Ja, zei zij volmondig. Wilt u nou Liander tegenspreken?

2485

De heer **VAN DEN BERG** (FvD): Ja, absoluut. Liander is een openbaar instituut, die wordt gefinancierd door de overheid en dus door de bevolking en die heeft dit beleid uitgestippeld, dus dat wil ik zeker tegenspreken. Er zijn talloze nadelen die ook Liander gaat ervaren, het gasnetwerk is niet zo maar een-op-een over te zetten op waterstof. Wij vragen en zij draaien,

2490 over de kosten konden zij ook geen uitsluitsel geven.

INES KOSTIC (PvdD): Als je het over de kosten hebt, dan wil ik ook graag dat u een overzicht geeft van wat het kost om de status quo te behouden en uw voorstellen uit te voeren ten opzichte van waterstof en andere echt duurzame initiatieven.

2495

De heer **VAN DEN BERG** (FvD): Kijk, je hebt batterij elektrisch vervoer, dat is een ding. Dat wil niet zeggen dat wij er per se voor zijn, maar als er gekozen moet worden, dan ben ik daar nog liever

2500 voor dan voor waterstof in de zin van mobiliteit, omdat je daarmee twee tot drie keer zoveel energie voor nodig hebt en ik denk dat niemand het daarmee eens kan zijn. Over kosten van een andere energievoorziening, daar zal ik PS niet mee vermoeien, dat wil ik graag persoonlijk toelichten.

2505 De heer **HOOGERVORST** (SP): Voorzitter. Wij zien PDENH als een goed instrument om de ontwikkeling van nieuwe innovatieve technieken in de energie en economietransitie een financiële ondersteuning te geven. Het feit dat dit een fonds is, is voor ons belangrijk. Bij succesvolle interventies komt het verstrekte geld ook weer terug om daarmee nieuwe interventies mogelijk te maken. Wij begrijpen uiteraard dat er aan de financiële component van dit fonds altijd een risico zit. Bij niet succesvolle interventies bestaat de kans dat het fonds het geïnvesteerde bedrag kwijt is en daarmee verzwakt uiteindelijk de financiële buffer van het fonds. Denk aan het fiasco met
2510 Energyra, mijn collega van de PVV noemde dat al. Wordt die verloren 3 miljoen euro overigens zonder slag of stoot weer toegevoegd aan het fonds? De provincie neemt dus een risico met geld van ons allemaal, geld van de belastingbetaler. Voor alle duidelijkheid, dat wisten wij bij de oprichting van het fonds. Er wordt door meer en meer bedrijven een beroep gedaan op het fonds en daarmee wordt ook het risico op fondsverlies groter. Wij zeggen overigens niet per definitie
2515 dat het nemen van risico's verkeerd is, maar omdat wij te maken hebben met provinciaal geld, vinden wij dat er open en transparant moet worden omgegaan met de financiële middelen van het fonds. In een vorige bespreking voor het zomerreces stelde de gedeputeerde klip en klaar dat openheid en transparantie niet mogelijk of niet wenselijk zijn – vult u maar in – vanwege bedrijfsgevoelige informatie bij bedrijven die een beroep doen op het fonds. Wat ons betreft
2520 komen GS daar niet mee weg. Het is provinciaal geld en elke burger heeft het recht te weten wat hiermee gebeurt. Bovendien, als bedrijven deze informatie niet willen prijsgeven, kunnen zij net zo gemakkelijk naar de bank stappen voor een lening om onderzoek naar innovatieve technieken mogelijk te maken. Lenen uit ons PDENH zou moeten betekenen, wij delen met de burger wat wij met hun geld hebben gedaan. Daarom een motie.

2525

Motie 49/30-09-2019

Transparantie binnen het financiële kader PDENH

Provinciale Staten van Noord-Holland in openbare vergadering bijeen op 30 september 2019

2530

Constaterende dat:

- *Het Participatiefonds Duurzame Energie Noord-Holland een goed instrument is om (financiële) ondersteuning te geven aan de ontwikkeling van innovatie technieken binnen de energietransitie;*
- 2535 – *Het financieel vermogen na deze Statenvergadering zal zijn gemaximaliseerd tot € 85 miljoen.*

Overwegende dat:

- 2540 – *Het PDENH in principe gevuld is met provinciaal geld, geld dat is opgebracht door de belastingbetaler of in elk geval ter beschikking is gesteld door de Noord-Hollander;*

- *Het verstrekken van een financiële bijdrage niet altijd per definitie succesvol is, maar dat er een onzekere mate van risico bestaat dat het geïnvesteerde geld in een project niet terugkomt in het fonds;*
- *De burger van Noord-Holland recht heeft om te weten in welk project geld wordt geïnvesteerd.*

2545

Besluiten het college van GS te verzoeken:

- *Te komen met een voorstel tot verregaande transparantie in het verstrekken alsmede terug ontvangen van bedragen in het kader van de werking van het PDENH;*
- *Een dergelijk voorstel op korte termijn, doch uiterlijk 1-1-2020, aan PS voor te leggen*

2550

en gaan over tot de orde van de dag.

Fractie SP

2555 De **VOORZITTER**: De motie maakt onderdeel uit van de beraadslagingen.

De heer **HOOGERVORST** (SP): Daarmee hopen wij op steun van onze collega-fracties. GS hebben in de opzet van het fonds het mandaat om het investeringsreglement te wijzigen. Wij willen GS complimenteren dat men zo snel na de vorige behandeling van het fonds komt met de vraag naar input om eventueel de scope te wijzigen. Wij kunnen hier kort over zijn, voorlopig totdat nader onderzocht is wat de uitwerking en effecten zijn van verbranding van biomassa, willen wij GS adviseren het reglement dusdanig te wijzigen dat activiteiten met biomassa geen kans maken op een deel van het fondsvermogen.

2560

2565 Mevrouw **DOEVENDANS** (PvdA): Voorzitter. In de vorige periode waren wij ook voorstander en mede-indiener van dit fonds. Het feit dat wij bij de laatste tranche zijn aangeland, wil ook zeggen dat het gewoon een succesvol initiatief is. Wij kunnen dan ook meestemmen met de scopewijziging en het vrijgeven van de laatste tranche. Ik begrijp dat niet alle partijen in de Staten het hiermee eens zijn en ik denk dat wij dat ook niet zullen worden met sommige partijen.

2570 Toch als wij kijken naar afgelopen vrijdag toen meer dan 35.000 mensen de straat op zijn gegaan en het doel voor 2050, zelfs als je er niet in zou geloven dat het nodig is, is het nogal een grote gok. Ik ben in 2050 60 jaar als ik het mag worden. Ik denk, er zijn er een aantal jonger, er zijn er een aantal ouder, ik denk dat wij niet kunnen gokken met de toekomst van ons en zeker niet van onze kinderen en kleinkinderen. Wij stemmen in met het vrijgeven van de rest van het fonds.

2575

De **VOORZITTER**: Dan houdt de heer Gringhuis nu zijn maidenspeech, dus er wordt niet geïnterrupteerd.

De heer **GRINGHUIS** (GL): Voorzitter. Dit is mijn kans om mijn kortste maidenspeech sinds mensenheugenis te houden. De vraag die voorligt, is namelijk een simpele ja/nee-vraag. Willen wij een laatste storting in PDENH doen? Toch ga ik u vragen nog wat langer naar mij te luisteren. De doelen van dit fonds steunt mijn fractie ten volle, maar toen ik daar nog eens goed over nadacht, dacht ik ook hoe goed dit fonds eigenlijk past bij de coalitie. Het is een groen fonds

2580

- omdat het de duurzame innovatieve initiatieven ondersteunt, het is een links fonds omdat het
- 2585 innovaties financiert die niet door de markt worden gefinancierd, het is een liberaal fonds omdat er met deze leningen ook nog eens geld kan worden verdiend. Ik zie de VVD lachen, die zal er heel blij mee zijn. U begrijpt dat dit fonds onze steun verdient en daarom stemmen wij in met de laatste storting.
- 2590 **INES KOSTIC** (PvdD): Voorzitter, mijn complimenten aan iedereen hier voor hoe fijn wij hebben samengewerkt rondom de hele scopewijziging en het scherper stellen van de kaders van PDENH. Wij zijn heel blij met provinciaal geld voor echte duurzaamheidsmaatregelen maar wij kunnen dat geld niet verspillen aan schijnoplossingen, zoals pelletkachels. Wij kunnen constateren dat er momenteel provinciaal geld naar de business van pelletkachels gaat. Dat gebeurt in ieder geval
- 2595 via investeringen van PDENH in Volgroen, een bedrijf dat duurzame projecten heeft, maar ook het leasen van pelletkachels aan andere bedrijven mogelijk maakt en dat als duurzaam beschrijft. Wij kunnen ook niet uitsluiten dat via andere wegen provinciaal geld naar de business van pelletkachels op dit moment gaat. Dit gebeurt terwijl landelijk in het kader van het schone
- 2600 luchtakkoord, ISDE-subsidie, juist is besloten niet meer in te zetten in pelletkachels. Dit omdat uit onderzoek bleek dat de nadelen groter zijn dan de eventuele voordelen en dat de CO2 reductie niet opweegt tegen de negatieve milieueffecten. Ook RIVM en het Longfonds willen een stop op de financiële steun van de business van pelletkachels, omdat deze bijdragen aan luchtverontreiniging. Minister Van Veldhoven heeft namens het kabinet van VVD, D66, CDA, CU
- 2605 helder aangegeven, wij weten steeds meer hoe slecht luchtvervuiling is voor de gezondheid, wij zien steeds meer dat de pelletkachels toch veel fijnstof opleveren. Daar willen wij in ieder geval geen subsidie meer aan geven. Aangezien alle genoemde partijen hier in zowel oppositie als coalitie zitten, en wetenschappelijk onderzoek en advies van onder andere RIVM vast serieus nemen, gaan wij ervan uit dat er verder niet veel discussie hoeft te worden gevoerd over de wenselijkheid van pelletkachels. Is de gedeputeerde het met ons eens dat het onwenselijk is om
- 2610 provinciaal geld in die business te stoppen? De vraag is alleen of de huidige scopewijziging garandeert dat er echt geen geld naar de business van pelletkachels gaat. Volgens ons biedt het die garantie niet. De enige eisen in de nieuwe scope zien op het soort hout, die kennen wij, resthout en categorie A afvalhout en het mag geen importhout zijn. Maar als binnenlandse houtkachels die wel voldoen aan onze houteisen, worden gebruikt voor pelletkachels, dan mag
- 2615 het nog steeds gewoon gebruikt worden in de pelletkachels binnen de huidige scope. Klopt dat? Graag een heel helder antwoord. Waar het ons om gaat, wij willen zeker weten dat er geen provinciaal geld meer gaat naar de business van pelletkachels. Welk soort hout daarin gaat, is dan niet eens meer van belang omdat juist het verbrandingsproces van pelletkachels niet goed is voor het milieu en onze leefomgeving. Kan de gedeputeerde bevestigen dat er geen provinciaal
- 2620 geld zal gaan naar de business van pelletkachels? Wij zien ook geen reden om daar langer op te wachten, aangezien landelijk heel helder is gemaakt dat pelletkachels niet bij onze duurzaamheidsambities passen. Het is ongewenst als de provincie maatregelen neemt om de luchtkwaliteit te verbeteren en dat is hard nodig, want wij hebben ook een zeker aantal ambities richting WHO-normen, maar tegelijkertijd geld steekt in pelletkachels die bijdragen aan de
- 2625 luchtverontreiniging. Nu wij de klimaatcrisis of urgentie hebben uitgeroepen, hebben wij de plicht aan onze burgers om het geld in echt duurzame initiatieven te steken en daar passen

pelletkachels echt niet bij. Wij hebben een motie klaar voor de tweede ronde, als de gedeputeerde ons onvoldoende kan verzekeren dat er echt geen geld meer gaat naar de pelletkachels.

2630

De **VOORZITTER**: Prima, gaat uw gang. Ja, dat doet u misschien in tweede termijn. Er is dus nu nog geen motie, die is misschien bij mevrouw Pels wel al bekend, want volgens mij is die gewoon rondgemaild, maar die is nog niet ingediend.

2635

Gedeputeerde **PELS**: Voorzitter. Zoals al is gezegd, is het een mooi fonds waarmee wij zowel de verduurzaming als de gehele transitie kunnen versnellen en een mooie manier om samen te werken met de markt, want het is niet zo dat wij alleen instappen maar wij werken samen met de markt om initiatieven mogelijk te maken. Daarom moeten wij wel scherp blijven en vandaar de scopewijziging, dat wij moeten kijken naar wat is duurzaam en wat niet. Wat ik wel mooi vond

2640

want wij moeten natuurlijk grotendeels de dag toekijken, was de discussie over de grote onderwerpen bij dit punt, maar dat betekent ook dat het alle kanten opgaat en dat het niet meer altijd over het fonds gaat. Als u het niet erg vindt, dan houd ik mijn beantwoording wel bij het fonds. Jammer? Oké. Voor de borrel, goed? De eerst de vragen van D66. Wanneer bespreken wij de toekomst van het fonds en hoe ziet die eruit. We kunnen allerlei opties verzinnen die geld

2645

kosten, dat is de korte beantwoording, maar het lijkt mij goed om dat te bespreken als wij alweer even op weg zijn zodat wij de tijd hebben om te evalueren, ook wat de huidige investeringen nou doen en wat wij er daarna eventueel mee zouden willen. Het fonds is ook revolverend, dus uit zichzelf kan er weer geld in komen en heel veel investeringen hebben een lange termijn. Als wij nu al snel gaan besluiten wat wij willen doen, dan kunnen wij dat onvoldoende meenemen, dus mijn voorstel is om als het fonds 50% van de laatste tranche heeft uitgekeerd, ik met een aantal opties naar de Staten kom wat wij dan kunnen bespreken. Dan de motie FvD geen investeringen vanuit PDENH in waterstof voor mobiliteit. Het fonds an sich is gericht op innovatie en ook als een techniek nog niet perfect is, willen wij juist graag dat die techniek kan innoveren, dus helaas moet ik uw motie ontraden, want wij denken wel dat waterstof een kans biedt.

2655

De heer **VAN DEN BERG** (FvD): Ik wil toelichten dat wij innovatie van harte ondersteunen, maar er zijn talloze initiatieven die waterstof ondersteunen vanuit de markt. Ik denk niet dat PDENH daar een waardevolle toevoeging voor zou zijn. Het is ontzettend inefficiënt, dus die middelen kunnen veel beter besteed worden. Ik vraag u ook om dat te doen.

2660

Gedeputeerde **PELS**: Zoals gesteld, wij willen graag investeren in innovatie en dan moet je volgens mij niet vooraf zeggen, wij denken niet dat dit gaat werken en moet je juist kijken naar wat kan er misschien wel gaan werken. Misschien is er nu een techniek waarvan wij denken, nou echt? En uiteindelijk blijkt dat enorme winst op te leveren, daarom willen wij het niet uitsluiten.

2665

De heer **VAN DEN BERG** (FvD): Ik ben toch wel erg benieuwd, heeft u op dit moment kennis van enige techniek die zich gaat ontwikkelen dat er een substantiële efficiencyverbetering bereikt kan worden? Dat vraag ik mij af.

- 2670 Gedeputeerde **PELS**: Nu gaan wij hetzelfde doen als wat ik net zei, dan gaan wij weer buiten de discussie om. Ik heb gereageerd op uw voorstel en welke technieken er allemaal zijn, die zijn dan misschien voor bij de borrel of voor een ander moment. Dit is niet het moment om breed alle vormen van duurzame energie te bespreken, maar ik zie u staan, dus misschien wilt u een suggestie meegeven?
- 2675 De heer **VAN DEN BERG** (FvD): Ik verzoek u om te sturen op innovatie voor efficiencyverbetering. Dat zou mijn suggestie zijn, dat die substantieel rendementsverbetering kan krijgen boven de 50%.
- 2680 Gedeputeerde **PELS**: Dan de opmerkingen en vragen van de SP. De eerste vraag was, wordt er extra geld toegevoegd? Nee, er is geen bijstorting gedaan. Dat geld zit nu minder in het fonds, maar wij vullen het niet aan wanneer er een niet succesvolle uittreding is geweest. Wij hebben het hierover ook al in de commissie gehad al voor het reces en ik zal proberen het nu nog beter uit te leggen en de toezeggingen die ik toen al heb gedaan, maar die zijn misschien niet duidelijk
- 2685 genoeg overgekomen. Dat ga ik nu nogmaals doen. Ons standpunt over bedrijfsgevoelige informatie komt niet alleen van ons vandaan dat wij iets niet zouden willen delen, dat is juist omdat wij samenwerken met marktpartijen, met banken en die zeggen, jullie mogen dat niet zo maar delen, want daarmee beïnvloed je de positie van die bedrijven waarmee wij investeren, dat is informatie die ook de partijen zelf niet willen delen. Dat is wel een voorwaarde waarop wij dit
- 2690 fonds zijn aangegaan. Wij hebben in de commissie al toegezegd dat op het moment dat PDENH zelf bekend maakt in welke bedrijven er geïnvesteerd is – want dat doen ze zo af en toe – dat wij dat ook zullen doen en dat met u zullen delen, dat geldt ook voor succesvolle en niet succesvolle uittredingen. Die toezegging staat nog steeds en ik hoop dat ik nu voldoende aan uw overwegingen toekom, want verder moeten wij helaas vanwege de wijze waarop het fonds is
- 2695 ingericht, de motie ontraden. De PvdD heeft de suggestie gewekt of wij nu investeren of dat nu voorligt dat wij gaan investeren in pelletkachels. Dat is niet zo, er is in het verleden een investering gedaan in een bedrijf dat zich vooral richt op onder andere ledverlichting en ook pelletkachels, maar die investering is reeds gedaan en daar kunnen wij nu niets meer aan doen. Om u gerust te stellen, in onze ogen voldoet de huidige scopewijziging wel, omdat wij aangeven
- 2700 dat wij niet willen investeren in bedrijven gericht op houtige biomassa in de vormen zoals beschreven en daar zou dit dan dus ook onder vallen. Wat u misschien ook helpt – voordat u opstaat – GS krijgen elke investering te zien. Als ik u nu de toezegging doe dat wanneer wij een initiatief voor een pelletkachel ontvangen, wij ten eerste zullen zeggen tegen PDENH, goh, hier hadden wij toch een afspraak over, dit is niet conform de scope en als tweede zullen zeggen, dat
- 2705 gaan wij dus niet doen, want dat past niet bij de scope die wij hebben. U gaf aan rondom schone lucht dat u het daarom niet zou willen en rondom biomassa en ik raad u van harte aan ook die discussie te voeren op een moment waar die het beste past, want ook schone lucht is geen onderdeel van PDENH nu.
- 2710 De **VOORZITTER**: Ik constateer dat er geen tweede termijn nodig is. Wij gaan over tot stemming over de moties. Wij beginnen met M48, geen investeringen vanuit PDENH in waterstof voor mobiliteit. Verlangt iemand hoofdelijke stemming, een stemverklaring of aantekening? Dat is niet

2715 het geval. De stemming is geopend. De stemming is gesloten. Wij zijn nu met 50 mensen, want mevrouw Kaamer van Hoegee zit niet op haar plek, misschien komt die nog terug. De motie is verworpen met 40 stemmen tegen en 10 stemmen voor (FvD, PVV). Dan M49, transparantie binnen het financiële kader PDENH. Verlangt iemand hoofdelijke stemming, een stemverklaring of aantekening?

2720 De heer **VAN DEN BERG** (FvD): Wij ondersteunen deze motie van harte, wel met de kanttekening dat zo'n ontwikkelingsfonds volgens ons niet zou hoeven te bestaan en dat de markt deze leegte prima kan opvullen. Maar als het dan toch bestaat, graag transparantie.

2725 De **VOORZITTER**: Wij gaan nu weer met 51 mensen een stem uitbrengen. De stemming is geopend. De stemming is gesloten. De motie is verworpen met 33 stemmen tegen en 18 voor (FvD, PvdD, PVV, SP, 50plus/PvdO, fractie Baljeu). Dan stemmen wij over de voordracht. Verlangt iemand hoofdelijke stemming, een stemverklaring of aantekening? De stemming is geopend. De stemming is gesloten. De voordracht is aangenomen met 40 stemmen voor (GL, VVD, D66, PvdA, CDA, PvdD, SP, CU, 50plus/PvdO) en 11 stemmen tegen.

2730 **11. Statenvoordracht 67 Benoemen nieuw jurylid Ribbius Peletier Penning**

2735 De **VOORZITTER**: Wij gaan bij acclamatie stemmen over de voordracht. Het betreft twee kandidaten, mevrouw S.M. Dekker als voorzitter van de jury en mevrouw C. van Rooij als nieuw jurylid. Stemt u hiermee in? Dan is dat bij deze gebeurd. De voordracht is unaniem aangenomen.

12. Vragenuur

2740 De **VOORZITTER**: Conform het gestelde in artikel 46 van het Reglement van Orde zijn tijdens het vragenuur geen interrupties toegestaan en er kunnen geen moties worden ingediend. Bij de mondelinge vragen wordt een spreektijd gehanteerd van 3 minuten in de eerste termijn en 1 minuut in de tweede termijn. In de tweede termijn krijgt de vragensteller eerst de gelegenheid om te reageren en daarna worden andere leden van PS ook in de gelegenheid gesteld nadere vragen te stellen indien daar behoefte aan is. De PvdD heeft twee mondelinge vragen ingediend. Omdat mevrouw Rommel eerder weg moet, zal zij in haar beantwoording van de vragen ook preadviseren op de motie Vreemd die pas later in stemming wordt gebracht. Wij gaan beginnen met de mondelinge vragen over de rivierkreeften.

2745

2750 **INES KOSTIC** (PvdD): Voorzitter. Op 28 mei 2019 stelde de PvdD Statenvragen over het provinciaal beleid rondom de Amerikaanse rivierkreeft. Op 2 juli 2019 kregen we een aantal antwoorden en wij gebruiken deze gelegenheid om een aantal daarvan uit te lichten om een verduidelijking te krijgen. Op onze vraag of GS het met ons eens is dat "het absurd is om juist exoten – waarvan de provincie zegt dat ze niet in onze streek horen – te marketen als 'streekproduct' ", kregen we een ontkennend antwoord. GS beweerden zelfs: "De rivierkreeft wordt, juist omdat deze over land migreert, regelmatig in het gebied waargenomen en kan daardoor als streekproduct worden betiteld." Wij hebben navraag gedaan over landelijk beleid rondom streekproducten en de regels

2755

- rondom het benoemen van de Amerikaanse rivierkreeft als 'streekproduct'. Wij kregen het volgende antwoord van het ministerie van LNV: "De Amerikaanse rivierkreeft heeft geen keurmerk Erkend Streekproduct. Om in aanmerking te komen voor het keurmerk moet een product aan een aantal eisen voldoen. Gezien het feit dat de Amerikaanse rivierkreeft een invasieve exoot is die
- 2760 wijdverspreid is in Nederland en de nodige problemen met zich meebrengt, is het niet aannemelijk dat de Amerikaanse rivierkreeft zich zal kunnen kwalificeren als Erkend Streekproduct." Dit gaat dus regelrecht in tegen de antwoorden van GS. Daarom een aantal vragen: 1. Waren GS op de hoogte van deze regels rond streekproducten? 2. Hoe rijmt u het antwoord van LNV met uw antwoorden op onze vragen als het gaat om het mogelijk vermarkten
- 2765 van de Amerikaanse rivierkreeft als 'streekproduct'? 3. Bent u het met ons eens dat het onwenselijk is verwarring te scheppen over wat echte streekproducten zijn en dat het gebruik van het woord 'streekproduct' door de provincie daarom te allen tijde moet voldoen aan landelijke regels voor streekproducten? Dit ook om de devaluatie van het keurmerk streekproduct te voorkomen. 4. Gaat u stoppen met het beweren dat de Amerikaanse rivierkreeft als
- 2770 'streekproduct' kan worden betiteld? 5. In een antwoord op onze vragen stelt u ook: "Mocht het wegvangen echter een goede beheermaatregel zijn, dan is vermarkten in plaats van vernietigen een optie die nader overwogen zal worden. " Gaat u, nu u de regels van LNV kent, uw onderzoek naar het vermarkten van de Amerikaanse rivierkreeft als 'streekproduct' staken?
- 2775 Gedeputeerde **ROMMEL**: Voorzitter. Het moge duidelijk zijn dat hier twee begrippen in verwarring staan. Een streekproduct is in de normale bewoording een product uit de streek of een lokale delicatessen. Daarnaast bestaan er erkende streekproducten met een keurmerk. Dat is met de rivierkreeft niet het geval en dat is ook niet nodig en dat is ook niet iets wat wij willen, het is gewoon een product dat uit een lokale omgeving komt door een lokale sportvisser op het menu
- 2780 van een lokale kok. Dat is wat wij hierover kunnen zeggen. Zoals de motie nu verwoord is, is deze eigenlijk onuitvoerbaar voor ons, maar als wij deze zo mogen lezen dat wij zeggen dat wij geen evenementen of activiteiten sponsoren die direct tot gevolg hebben dat kreeften en krabben levend worden gekookt, dan willen wij dat aan PS meegeven om over te stemmen. En anders zouden wij het afwijzen.
- 2785 De **VOORZITTER**: Dan is ook M36 Vreemd aan de orde van de dag nu gepreadviseerd. Voor de tweede termijn van uw mondelinge vragen heeft u 1 minuut de tijd.
- INES KOSTIC** (PvdD): Voorzitter. Dank voor de antwoorden door de gedeputeerde, maar helaas zijn mijn vragen helemaal niet beantwoord. Er is slechts een vaag iets van een definitie gegeven die blijkbaar de gedeputeerde heeft verzonnen en een volksmonddefinitie gebruikt. Maar een van de vragen nummer 3, bent u het met ons eens dat het onwenselijk is, juist voor de provincie die een voorbeeldfunctie heeft, zo'n naam met allerlei positieve connotaties zoals streekproduct, te gebruiken juist omdat er duidelijke landelijke regels voor bestaan. Dat lijkt mij bijzonder
- 2795 onwenselijk. Daar verwacht ik nog een antwoord op en anders bespreken wij dat weer op een later moment.

De **VOORZITTER**: U vroeg net, moet of mag ik nog iets zeggen in reactie op het preadvies op de motie en ik zei dat we dat dan buiten die minuut zouden doen, dus als u wilt, bent u in de
2800 gelegenheid om daar nog kort een vraag over te stellen als u dat nodig vindt. Dat hoeft niet, u kunt ook bij het in stemming brengen van de moties aangeven of u hem handhaaft, maar dan volgt er geen nadere toelichting meer.

INES KOSTIC (PvdD): Dank u wel voor deze gelegenheid. Het is mij een beetje onduidelijk wat
2805 precies het verschil is met wat wij al hebben ingediend. De gedeputeerde zegt, wij willen het wel zo steunen als het gaat om het vermijden van het levend koken van kreeften en krabben. Ik begrijp nog niet zo goed hoe het afwijkt van onze motie. Daarom graag een verduidelijking.

De **VOORZITTER**: Dan is nu eerst de gelegenheid voor andere Statenleden die hierover wellicht
2810 ook nog een vraag zouden willen stellen, over de mondelinge vragen en niet over de motie, hoewel dat allemaal dicht bij elkaar ligt. Dat is niet het geval.

Gedeputeerde **ROMMEL**: Voorzitter. Wij zien de verwarring niet, want bij een erkend
streekproduct met een keurmerk zit er daadwerkelijk een keurmerk op het product. Bijvoorbeeld
2815 bij het Groene Hart heb je een erkend keurmerk voor streekproducten die daarvoor aangemerkt zijn. Een streekproduct zoals wij dat zien, is een product uit de streek of een lokale delicatessen. Over de motie hebben wij gezegd, als wij bijvoorbeeld direct – ik noem maar wat – een kreeftenfestival sponsoren waar kreeften en krabben levend worden gekookt, dan willen wij wel opnemen dat wij daar ons geld niet in stoppen. Maar het kan wel zo zijn dat als wij SAIL
2820 sponsoren en er worden aan boord kreeften levend gekookt, dat kunnen wij niet garanderen of uitzoeken. Daarom zeggen wij, dat is niet uitvoerbaar.

De **VOORZITTER**: Daarmee zijn wij aan het einde gekomen van de eerste mondelinge vraag. Dan
gaan wij over naar de tweede mondelinge vraag over Tata.

INES KOSTIC (PvdD): Voorzitter. Tata Steel stoot minstens 20% meer CO₂ uit dan het bedrijf
officieel rapporteert. Tot die conclusie komt een gepensioneerd luchtdeskundige van de
provincie Noord-Holland, die 25 jaar lang alle milieurapportages van alle installaties van Tata
heeft beoordeeld. Dit is 2,5 miljoen ton CO₂ per jaar en al jarenlang. Als dit klopt, brengt dit
2830 zelfs het Klimaatakkoord in gevaar. Er zijn twee methoden om te bepalen hoeveel CO₂ er vrijkomt bij het productieproces: berekenen en meten. Tata Steel hanteert de berekeningsmethode: het verschil in koolstof in de te verbranden grondstoffen (als steenkool en gas) en in het eindproduct, in dit geval staal. De gepensioneerd luchtdeskundige hanteert de meetmethode: meten in de schoorstenen wat er daadwerkelijk aan koolstof wordt uitgestoten. Op
2835 zich zijn beide methoden toegestaan, maar ze zouden wel ongeveer dezelfde uitkomst moeten geven. Daarbij is de berekeningsmethode goed toepasbaar bij bijvoorbeeld een energiecentrale. Die verbrandt kolen of aardgas en dat is het. Maar bij een staalbedrijf is het plaatje complexer. Voor de uitkomst van de berekening is een enorme hoeveelheid data nodig. Daarover een aantal vragen die ik niet allemaal ga voorlezen want dat gaat allemaal van mijn spreektijd af, maar de
2840 gedeputeerde heeft ze tijdig kunnen lezen. Voor de zomer bespraken we het onderzoek van het

RIVM rond de grafietregens. De resultaten van de risicobeoordeling laten zien dat voor de metalen lood, mangaan en vanadium de geschatte blootstelling zodanig hoog is dat dit ongewenst is voor de gezondheid. Maar uit onderzoek van RIVM blijkt ook dat er vóór die grafietregens al sprake was van ernstige vervuiling. Door de hoeveelheid aanwezige PAK's, kwam zelfs voor de grafietregen (bij het eerste veegmonster) naar voren dat het extra kankerrisico boven het verwaarloosbare ligt. Ofwel, er is een structureel probleem, dat breder is dan alleen de grafietregens. We hebben voor de zomer de gedeputeerde al gevraagd wat hij gaat doen om dat extra kankerrisico weg te nemen. Hij verwees toen naar het advies voor vervolgonderzoek van RIVM, dat eind juli zou verschijnen. Daar hebben wij nog niet veel gehoord en daarover heb ik ook nog twee vragen gesteld.

Gedeputeerde **TEKIN**: Voorzitter. Om met het laatste te beginnen, Statenlid Kostic zegt, daar hebben wij niets meer over gehoord, maar ik heb u in de vorige commissie geïnformeerd dat wij druk bezig zijn met het RIVM om de vragen op te stellen over de tweede onderzoeksopzet. Wij doen nu ook een ronde langs alle partijen, gemeenten, GGD, alle relevante partijen worden gehoord in de onderzoeksopzet en ik ben van plan om in de commissie van november daar nader met u over door te praten. Wij gaan gewoon de koninklijke route volgen en ik wil het samen met de gemeenten doen, dus de gemeenten hebben zelf ook tijd nodig om hun colleges en gemeenteraden te consulteren. Omdat wij wel in de herfst zijn aangekomen, is er wel een fase nul en dat betekent met name de stikstofdeposities opnemen in de herfst, daar willen we heel snel mee beginnen en daarmee willen wij niet wachten op een totaalakkoord van alle partijen, anders zouden wij deze herfstperiode missen. U kunt ervan uitgaan dat wij daar heel serieus mee bezig zijn en dat heb ik u ook al in de vorige commissie verteld. Dan over de NEA, De Nederlandse Emissieautoriteit. CO₂ is eigenlijk de portefeuille van mijn collega Stigter, alleen om nou steeds twee gedeputeerden te hebben op dit onderwerp, hebben wij afgesproken dat ik die beantwoording ook doe. Zoals u weet, zijn wij het bevoegd gezag voor de VTH-taken, maar de controle op juistheid van de aangeleverde cijfers over CO₂-uitstoot valt daar niet onder. Deze taak ligt bij de NEA en die heeft desgevraagd aan ons laten weten dat het artikel in De Groene een onjuiste conclusie bevat en dat het artikel is gebaseerd op niet geverifieerde aannames die afwijken van de gegevens die Tata aanlevert bij de NEA. Er is geen aanleiding te veronderstellen dat de aannames juist zijn, de NEA ziet in het onderzoek van De Groene geen reden om zelf een nader onderzoek in te stellen. Deze gegevens zijn ook al bij het bevoegd gezag terechtgekomen, dat is in dit geval de minister en het is volgens mij aan de Tweede Kamer en de minister om hierin verdere stappen in te zetten. U hebt het zelf allemaal overgeslagen, maar u hebt een negental vragen waarvan ik er al een of twee heb beantwoord. Op 14 oktober gaan wij de verdieping in met de commissie over hoe het vergunningenstelsel in elkaar zit. Ik hoop dan een paar van uw vragen die u heeft gesteld, te kunnen beantwoorden. U heeft lood eruit gehaald en het voorbeeld gedaan van 2010. Dat heb ik ook moeten constateren, 9 jaar na dato dat zij meer hebben uitgestoten dan die 28.000, dat was 29.800. Dan kan ik twee dingen doen, de archieven induiken en heel veel tijd en aandacht eraan besteden of vooruitkijken en ik zie ook dat de loodemissies zijn teruggebracht naar 2,3 ton op dit moment. Ik kan ook vooruitkijken en dat zit hem met name in het actualiseren van de best beschikbare technieken en daar gaan wij u op 14 oktober nader in meenemen, maar ook de hele operatie rondom de zeer zorgwekkende stoffen.

2885 Daar hebben wij wel wat meer tijd voor nodig, maar dat zal op 14 oktober ook terugkomen om daar de tijd voor te nemen om deze vergunningen allemaal te actualiseren. Ik heb u al eerder een bijlage meegestuurd bij het debat in juli dat wij hier in de Statenzaal hadden met een actualisatie van sommige vergunningen, dus die heeft u ook al. Daar zijn wij druk mee bezig, maar soms kost het enige tijd en daar wil ik op 14 oktober wat meer over zeggen. Volgens mij heb ik de meeste vragen hiermee beantwoord.

2890

INES KOSTIC (PvdD): Voorzitter. Dank aan de gedeputeerde voor de antwoorden. Toch nog twee vragen. Op de vragenlijst gaat het mij vooral om vraag 5. Daarin heeft de OD NZKG uitspraken gedaan die rechtstreeks ingaan tegen wat u nu zegt en wat NEA zegt en wat Tata zegt. Daar wil ik graag nog een reactie op. U zegt, u wilt vooruitkijken en dat willen wij ook en liefst wat sneller dan in het verleden. Juist daarom is vraag 8 gesteld over 2010 dat er toen veel meer is uitgestoten dan volgens de belachelijk lage eisen van de vergunning mocht, dat ze toen al over de schreef zijn gegaan. Ik ben gewoon benieuwd, hoe gaan jullie dan te werk? Hoe handhaven jullie dan? Dat is belangrijk om te weten.

2900 De **VOORZITTER**: Is er nog iemand anders die misschien aanvullende vragen heeft? Dat is niet zo.

Gedeputeerde **TEKIN**: Voorzitter. De laatste vraag is een terechte, die houdt mij ook bezig. De OD bestaat nu vijf jaar en daarvoor zat het in eigen huis. Ik moet dan echt de archieven induiken, ik moet dan echt met mensen proberen te praten over hoe dat precies is gegaan, 9 tot 10 jaar geleden. Ik denk dat dat ondoenlijk is, als ik dat nu had geweten dan had ik in eerste instantie een pittig gesprek gehad met Tata en een pittig gesprek wat u dan met mij heeft, van hoe heeft dit nou kunnen gebeuren en kunnen wij alle feiten op tafel krijgen. Ik denk dat het na bijna 10 jaar ook in verband met de gewijzigde situatie nu met een OD – daarvoor deden wij dat zelf – lijkt het mij vrij ondoenlijk. De vraag over de informatie van de OD, het is terecht dat u daarop terugkomt. Wat ik heb meegekregen is dat die informatie die de OD aan De Groene heeft gegeven, verkeerd is weergegeven. De OD heeft in haar reactie aan De Groene aangegeven dat bij een aanvraag voor een vergunning wordt uitgegaan van de verwachte uitstoot. Nadat de installatie is gebouwd, worden relevante emissies gemeten om maximale emissies vast te leggen in de vergunning. Het bedrijf moet daarna via metingen aantonen dat zij de maximale emissies niet overschrijdt. Blijkbaar bestaat daar een interpretatieverschil tussen wat de OD heeft aangeleverd en wat De Groene heeft geconcludeerd en opgeschreven.

2910 De **VOORZITTER**: Daarmee ronden wij het vragenuur af.

2920 **13. Indien aan de orde, stemming moties Vreemd aan de orde van de dag**

De **VOORZITTER**: M36 is reeds door mevrouw Rommel gepreadviseerd. De overige moties worden nu gepreadviseerd.

2925 Gedeputeerde **PELS**: Dat ga ik voor de meesten doen op een na, die is voor gedeputeerde Tekin. M37, terugdraaien bezuinigingen cultureel erfgoed Noord-Holland. Ik ben ontzettend blij dat wij

in de FvD als college een medestander hebben gevonden in het beschermen van onze monumenten en ons unieke werelderfgoed, volgens mij hebben wij mooie jaren voor de boeg met elkaar. U rept over een bezuiniging en wij hebben goed gezocht, maar wij konden alleen de
2930 bezuiniging van het Rijk vinden die wij grotendeels compenseren, omdat het Rijk heeft besloten veel minder te investeren in Rijksmonumenten en daarover heeft de coalitie besloten om dit grotendeels te compenseren. Dus mogelijk is sprake van een misverstand. Ik praat er graag met u over verder. Wij vullen de bezuiniging van het Rijk aan, eerst volledig en daarna wat minder, omdat er daarna ook minder nodig is, want wat wij zien, wij hebben heel erg veel
2935 Rijksmonumenten in de provincie en dat maakt dat het inlopen van de achterstand minder snel gaat dan in andere provincies, maar het heeft onze volledige aandacht. Ik raad u aan om met ons verder te spreken in de komende commissie of anders de motie aan te houden tot de bespreking van de begroting, omdat als u dan nog steeds hetzelfde standpunt heeft, dit de beste plek is om de motie te bespreken.

2940

De heer **KOHLER** (FvD): Ik heb in de wandelgangen begrepen dat het beter is om deze motie aan te houden en dat doe ik ook.

De **VOORZITTER**: M37 is aangehouden.

2945

Gedeputeerde **PELS**: Dan M38, URGE, dat vond ik een goede vondst. Monumenten krijgen al erg veel aandacht van ons en in uw motie stelt u dat er onduidelijkheid is in onze verordening. Dat vind ik heel vervelend, maar als u het zelf wilt opzoeken, als u gaat naar noord-holland.nl en op onderwerpen klikt, is het eerste onderwerp cultuur en erfgoed, dan is het eerste kopje
2950 monumenten en daar kunt u alles terugvinden over ons beleid. Als er nog onduidelijkheid resteert, dan kunt u vragen stellen in de commissie, zodat wij die onduidelijkheid kunnen wegnemen. Wij gaan over provinciale monumenten en het college en de coalitie hebben besloten om een deel van de bezuinigingen van het Rijk voor Rijksmonumenten te compenseren, maar gemeentelijke monumenten en het financieren van het onderhoud is echt wel een taak van de
2955 gemeenten. Wat wij wel doen is via het steunpunt Monumenten en Archeologie gemeenten structureel informeren over wat zij zouden kunnen doen en daarnaast communiceren wij proactief over de verschillende subsidiemogelijkheden van de provincie en daarom ontraden wij deze motie ook. Dan M39, aanleggen erfgoedregisters Noord-Hollandse gemeenten. Een gemeente hoeft geen erfgoedregister te hebben om een goed erfgoedbeleid te hebben. Maar ik
2960 deel een deel van uw zorgen wel over een aantal gemeenten waar wij ook met archeologie wat problemen hebben gezien, wat ook de SP al eerder heeft aangekaart. Ik zeg u graag toe dat wanneer ik een gesprek heb met een wethouder van een gemeente die geen erfgoedregister heeft, daarover het gesprek te voeren met die wethouder. Daarmee kunt u of de motie aanhouden of intrekken, want u heeft hierbij mijn toezegging. Dan M40, uitvoering
2965 provinciestrijd 2019. Het college beaamt volledig dat jeugdparticipatie heel erg belangrijk is en wij willen de provinciestrijd dit jaar absoluut door laten gaan. Daarom omarmen wij deze motie.

Gedeputeerde **TEKIN**: Voorzitter. M41. Mevrouw Nanninga doet mij altijd verrassen, maar deze keer in positieve zin. Zij begon haar verhaal en daaruit zou je kunnen concluderen dat wij

- 2970 aandeelhouder zijn, maar wij zijn geen aandeelhouder, mevrouw Nanninga schudt ook nee, wij zijn het bevoegd gezag voor AEB, niets meer en niets minder. In de brief namens het college hebben wij aangegeven dat wij nog uitdagingen voorzien met name in de grond en de bodem. Het is dus een terechte vraag van mevrouw Nanninga om hier op dit moment aandacht voor te vragen, maar ik neem u mee in onze positie daarin. Zoals u weet staat AEB op gemeentegrond
- 2975 van Amsterdam. In het kader van de Wet bodembescherming is de gemeente Amsterdam bevoegd gezag voor de bodemtaken net zoals Zaanstad, Haarlem en Alkmaar dat zijn. Op dit moment hebben wij voor de bodemsaneringstaken geen bemoeienis, echter met ingang van de Omgevingswet is de provincie Noord-Holland-Noord het bevoegd gezag voor de BRZO en gelijktijdig de bodemtaken hierbij. Indien AEB voor 2021 failliet zou gaan, dan zouden er geen
- 2980 risico's of financiële gevolgen voor de provincie zijn voor zover ons nu bekend, maar daarna eventueel wel. Ik kan u wel toezeggen – want ik wil deze aap niet op mijn schouder krijgen als wij deze motie aannemen op dit moment – is om zodra ik iets meer weet over deze situatie, ik u hierover actief zal gaan informeren. Op dit moment ontraden wij de motie, want die is echt nog te prematuur.
- 2985
- Mevrouw **NANNINGA** (FvD): Ik dank de gedeputeerde voor de toezegging en ik wil de motie graag intrekken.
- De **VOORZITTER**: M41 is ingetrokken. Dan gaan wij stemmen over M36, over rivierkreeften.
- 2990 Verlangt iemand hoofdelijke stemming, een stemverklaring of aantekening?
- Mevrouw **JELLEMA** (PvdA): Voorzitter. Ik ben blij met de toezegging van de gedeputeerde. Ik begrijp heel goed dat er situaties zijn waarin het heel moeilijk is om na te gaan of er bij een evenement – en ze noemde terecht SAIL – er zo'n controle kan zijn, maar het is een goed begin
- 2995 om in ieder geval zelf geen activiteiten te ontplooiën waarin deze praktijken worden gebezigd. Ik ga in ieder geval mee met deze motie.
- Mevrouw **KONING** (CDA): Voorzitter. Wij zijn van mening dat kreeften wel gegeten mogen worden, maar wij denken dat er betere manieren voor de dieren zijn van bereiding dan levend
- 3000 koken. Daarom zullen wij voor stemmen.
- De heer **KOHLER** (FvD): Wij kunnen ons heel goed vinden in de toelichting van de gedeputeerde, maar wij zijn sowieso altijd tegen het steunen van culinaire evenementen met gemeenschapsgeld. In de discussie in het open vragendeel van mevrouw Kostic kwamen ook nog
- 3005 de Amerikaanse rivierkreeften uitdrukkelijk aan de orde, of dat wel of geen streekproduct kan zijn. Dat kan nooit een streekproduct worden....
- De **VOORZITTER**: Sorry dat ik u interrompeer, deze stemverklaring gaat nu over deze motie en een eventuele discussie over wat wel of niet een streekproduct is, was onderwerp van de
- 3010 mondelinge vragen, dus als u daarover nog iets hadden willen vragen aan de gedeputeerde, had u dat zojuist moeten doen en dat valt buiten deze stemverklaring. De stemverklaring gaat over deze motie en een toelichting op of u voor of tegen stemt. Ik wil echt dat u zich daartoe beperkt.

3015 De heer **KOHLER** (FvD): Dan wil ik alleen nog zeggen dat de rode Amerikaanse rivierkreeft op een EU-lijst staat als invasieve exoot en niet verhandeld, vervoerd of wat dan ook mag. Daar laat ik het bij.

De **VOORZITTER**: Daar laat u het bij.

3020 De heer **KLEIN** (CU): Ik dank de gedeputeerde voor haar toezeggingen en daarom zal ik voor stemmen.

3025 De **VOORZITTER**: De stemming is geopend. De stemming is gesloten. De motie is aangenomen met 34 stemmen voor (GL, FvD, PvdA, CDA, PvdD, PVV, SP, CU, 50plus/PvdO, fractie Baljeu) en 17 stemmen tegen. Binnen de PvdA is verdeeld gestemd, 4 stemmen voor en 2 stemmen tegen. Dan gaan wij stemmen over M38, URGE. Verlangt iemand hoofdelijke stemming, een stemverklaring of aantekening?

3030 De heer **HOLLEBEEK** (PvdD): Hoewel wij de intentie van FvD best kunnen steunen, vinden wij het dictum niet echt heel helder en wat er uiteindelijk beoogd wordt met deze motie, dus ondanks alle goede bedoelingen kunnen wij deze motie met deze formulering helaas niet steunen.

3035 De heer **KANIK** (D66): Wij zullen tegen stemmen, omdat wij de woorden van de gedeputeerde dat dit al bekend is, genoeg vinden.

De **VOORZITTER**: De stemming is geopend. De stemming is gesloten. Er zijn 51 stemmen uitgebracht. M38 is verworpen met 40 stemmen tegen en 11 stemmen voor (FvD, PVV, 50plus/PvdO). Dan gaan wij stemmen over M39, aanleg erfgoedregister Noord-Hollandse gemeenten. Verlangt iemand hoofdelijke stemming, een stemverklaring of aantekening?

3040 De heer **KANIK** (D66): Voorzitter. Eigenlijk is deze motie een beetje overbodig vanwege de toezegging van de gedeputeerde. Desalniettemin vinden wij hem erg sympathiek en zullen wij voor stemmen.

3045 De **VOORZITTER**: De stemming is geopend. De stemming is gesloten. De motie is aangenomen met 27 stemmen voor (FvD, D66, CDA, PvdD, PVV, SP, 50plus/PvdO, fractie Baljeu) en 24 stemmen tegen. Dan gaan wij stemmen over M40, uitvoering provinciestrijd 2019. Verlangt iemand hoofdelijke stemming, een stemverklaring of aantekening?

3050 De heer **DESSING** (FvD): Wij stemmen voor deze motie met de aantekening dat wij voor stemmen enkel vanwege het eenmalige karakter van deze motie en niet dat wij hier een continu mandaat in zien.

3055 De **VOORZITTER**: De stemming is geopend. De stemming is gesloten. De motie is met 51 stemmen unaniem aangenomen.

14. Sluiting

3060 De **VOORZITTER**: Ik sluit voor het eerst de vergadering als uw vicevoorzitter. U bent voor de volgende Statenvergadering op 11 november uitgenodigd en deze start om 10.00 uur. Beneden staat er helaas geen eten, maar wel een borrel met hapjes klaar. Als u de borrel wilt overslaan, dan mag dat natuurlijk, maar vergeet dan niet om het geschenk van de gemeente Uithoorn op te halen, want dat ligt voor u allemaal klaar. Fijne avond verder.

3065

3070

3075

Agenda PS

■ ■ ■ ■ ■

Datum vergadering : 30 september 2019
Vergaderlocatie : Statenzaal, Dreef 3, 2012 HR Haarlem
Aanvangstijd : **13.00 uur**
Voorzitter : dhr. mr. A.Th.H. van Dijk
Griffier : mw. K. Bolt
Telefoonnummer/e-mail : (023)5144755 statengriffie@noord-holland.nl

1. Opening en mededelingen.
2. Vaststelling agenda en regeling van werkzaamheden.
 - 2a. Installatie en beëdiging duo-commissieleden fracties FvD, PVV en PvdD.
 - 2b. Actualiteiten (onder voorbehoud van instemming Provinciale Staten).
- 3a. Bekrachtiging besluit GS inzake opgelegde verplichting tot geheimhouding.
- 3b. Lijst geheimhouding PS.
4. Vaststelling notulen van de vergadering van 8 juli 2019.
5. Vaststelling Strategische Statenagenda.
6. Vaststelling lijst ingekomen stukken.
7. Voortgangslijst van moties.
8. Voorlopig aangemerkt als hamerstuk (indien de commissie besluit dat het stuk geen hamerstuk is, dan wordt het stuk als volledig agendapunt aan de agenda toegevoegd):
 - 8a. Tijdelijke benoeming plaatsvervangend griffier voor Statenvergadering
Voordracht 66
Presidium
 - 8b. Vergaderschema PS en commissies 2020.
Voordracht 72
Presidium
 - 8c. Tweede Actualisering Provinciaal Meerjarenprogramma Infrastructuur (PMI) 2019–2025.
Voordracht 69
Commissie M&B
 - 8d. Derde begrotingswijziging 2019.
Voordracht 68

- Commissie EFB
- 8e. Wijziging Verordening nazorgheffing stortplaatsen provincie Noord-Holland 1999.
Voordracht 71
Commissie EFB
9. Startnotities Regionale Energiestrategieën.
Voordracht 65
Commissie RWK
10. Uitbreiding fondsvermogen, voorstel tot scopewijziging, Participatiefonds Duurzame Economie Noord-Holland (PDENH).
Voordracht 70
Commissie M&B
11. Benoemen nieuw jurylid Ribbius Peletier Penning.
Voordracht 67
Presidium
12. Vragenuur.
(Het Statenlid dat tijdens dit vragenuur mondelinge vragen wil stellen, meldt dit onder aanduiding van het onderwerp uiterlijk een werkdag voor aanvang van de vergadering bij de voorzitter met een afschrift aan de statengriffier.)
13. Indien aan de orde: stemming motie(s) Vreemd aan de Orde van de Dag.
14. Sluiting.

Spreektijdsverdeling

Het presidium heeft besloten de spreektijdsverdeling te baseren op 4 uren vergaderen.

Voor de vergadering van 30 september 2019 wordt de volgende verdeling gehanteerd:

Fractie	Spreektijd PS 30-09-2019
GroenLinks	18 min.
VVD	18 min.
Forum voor Democratie	16 min.
D66	14 min.
PvdA	14 min.
CDA	10 min.
Partij voor de Dieren	10 min.
PVV	10 min.
SP	10 min.
ChristenUnie	10 min.

50PLUS/Partij van de Ouderen	10 min.
DENK	10 min
Fractie Baljeu	2 min.
<i>Totaal PS</i>	<i>152 min.</i>
Spreektijd GS	61 min.
Technische tijd	27 min.
Totaal	240 min.

ACTUALITEIT*

Voor de Statenvergadering van 30-09-2019

Onderwerp :

Aanvraag actualiteit Stikstof

Toelichting :

In het rapport "Niet alles kan" over de Stikstofproblematiek met aanbevelingen voor de korte termijn staat dat de provincie moet zorgen dat voldoende reductie stikstofemissie plaatsvindt in NH

Reden van spoedeisendheid :

Vanwege de vragen over eventuele beschikbaarstelling van budget en de consequenties voor de begroting die we in november vaststellen, is de volgende commissievergadering te laat.
Daarnaast is het ond

Daarnaast is het onderwerp van groot belang gezien de vele vragen die in de samenleving leven. Ook het kabinet gaat aan de slag met de eerste aanbevelingen van Remkes en daarin is een rol weggelegd voor de provincie. Dat moet nu ook door PS besproken worden.

Indiener (naam/namen invullen)

CDA: Willemien Koning-Hoeve

* Actualiteiten kunnen tot uiterlijk vrijdag voorafgaand aan de Statenvergadering om 12.00 uur schriftelijk worden ingediend bij de griffie.

statengriffie@noord-holland.nl.

Zie verder artikel 48 van het Reglement van orde voor de vergaderingen en andere werkzaamheden van Provinciale Staten en Statencommissies van Noord-Holland 2015.

Vragen Actualiteit Stikstofaanpak

1. In het rapport "Niet alles kan" over de Stikstofproblematiek met aanbevelingen voor de korte termijn staat dat de provincie via gebiedsgerichte aanpak ervoor moet zorgen dat er voldoende reductie van stikstofemissie plaatsvindt in Noord-Holland en dat er voldoende natuurherstel mogelijk is. Moet daarvoor op korte termijn een budget beschikbaar worden gesteld?
2. Zal dit consequenties hebben voor de begroting voor 2020, die we in november moeten vaststellen?
3. Heeft u al een eerste indicatie van het bedrag dat de provincie hiervoor nodig heeft?
4. Hoe wordt PS betrokken bij het beleid rond stikstofaanpak dat gevoerd gaat worden vanuit de provincie en de prioriteiten die gesteld zullen worden?
5. Het rapport "Niet alles kan" adviseert in paragraaf 4,6 om tot een gebiedsgerichte aanpak te komen. Daarvoor zal de huidige staat van instandhouding van de stikstofgevoelige natuur in kaart gebracht moeten worden en zal per N2000 gebied een actueel beeld moeten worden gemaakt over hoe het gebied ervoor staat en welke bronnen in de omgeving van invloed zijn. Wanneer zal GS hiermee starten en hoeveel tijd denk u daarvoor nodig te hebben?
6. Wanneer kunnen wij een eerste plan van aanpak rond alle aanbevelingen uit het rapport "Niet alles kan" verwachten?
7. Op welke manier denkt GS de maatregelen die genomen moeten worden te prioriteren en kan PS er van uitgaan dat zij daarbij ook de aanbevelingen uit het rapport 'Niet alles kan' (blz 31) opvolgen, waarin wordt aangegeven waarvoor de ruimte in ieder geval benut moet worden?
8. Hoe gaat GS de vergunningverlening zo snel mogelijk weer opstarten en hoe worden gemeenten, belangenorganisaties en andere belanghebbenden hierover geïnformeerd?
9. Is het reeds ingestelde PAS-team in Noord-Holland groot genoeg om adequaat de regie te nemen voor de gebiedsgerichte aanpak met het oog op het snel vlottrekken van vastgelopen vergunningverlening of is GS van plan het PAS-team uit te breiden?
10. Wij achten het van toenemend belang dat gemeenten, inwoners, bedrijven en instellingen bij de provincie terecht kunnen met vragen over hun eigen projecten in relatie tot de stikstofaanpak en met andere vragen betreffende de stikstofaanpak in Noord-Holland. Er zullen ongetwijfeld heel veel vragen leven over het reduceren en uitdelen van stikstofruimte in Noord-Holland. Het instellen van een dergelijk informatiepunt kan natuurlijk gebeuren met hulp van de OD en BIJ12 maar wij zijn van mening dat het wel een goed bereikbaar en herkenbaar provinciaal

informatiepunt/nummer moet zijn, dat we als provincie zelf moeten faciliteren. Gezien de complexiteit en de komende fases waarin de opstart van vergunningverlening weer opgestart kan worden, moeten wij als provincie mensen zo goed mogelijk van informatie voorzien. Is GS bereid een dergelijke provinciale Helpdesk/informatiepunt in te stellen?

POSTBUS 3007 | 2001 DA HAARLEM

Provinciale Staten van Noord-Holland
door tussenkomst van de statengriffier mw. drs. K. Bolt
Dreef 3, tweede etage
2012 HR HAARLEM

Gedeputeerde Staten

Uw contactpersoon

mw I.J.M. Speekenbrink

BEL/BS

Telefoonnummer +31 235143074

speekenbrini@noord-holland.nl

1 | 3

Verzenddatum

Betreft: stand van zaken dossier stikstof

Geachte leden,

Ter uitvoering van art. 167, tweede lid, van de Provinciewet (inzake de actieve informatieplicht) informeren wij u over de stand van zaken van het dossier stikstof. Dit is het vervolg op onze brieven aan u van 18 juni en 3 september en de technische briefing aan uw Statencommissie Natuur, Landbouw en Gezondheid van 9 september jongstleden.

Het dossier stikstof heeft onze volle aandacht. Het onderwerp is doorlopend onderwerp van interbestuurlijk gesprek tussen onder andere IPO, Rijk en andere bestuurlijke partners. Gedeputeerde Rommel is lid van de kopgroep stikstof van het IPO, welke gesprekspartner is van de Kabinetsdelegatie.

De Adviescommissie Stikstofproblematiek, onder leiding van de heer Remkes, heeft afgelopen woensdag 25 september haar eerste advies "Niet alles kan" aan de minister aangeboden. De provincies hebben een eerste reactie hierop gegeven, die als bijlage bij deze brief is gevoegd. Voor ons college ligt de oplossingsrichting in de combinatie van reductie van stikstofdepositie, herstelmaatregelen voor de natuur en het verantwoord opstarten van de vergunningverlening. De komende tijd is alle energie gericht op deze drie zaken.

Maatregelen om op korte termijn te komen tot de reductie van stikstofdepositie is onderdeel van ons interbestuurlijk overleg. Daar worden de adviezen van de Adviescommissie Stikstofproblematiek nadrukkelijk in meegenomen. Wij onderzoeken momenteel wat de effecten hiervan zijn binnen onze provincie. De gebiedsgerichte benadering zoals die wordt geadviseerd vinden wij een begrijpelijk advies, passend binnen werkwijze die wij vaker hanteren in het landelijk gebied, en betrekken wij bij de uitwerking.

Kenmerk

1245063/1285763

Uw kenmerk

Postbus 3007
2001 DA Haarlem
Telefoon (023) 514 3143

Houtplein 33
2012 DE Haarlem
www.noord-holland.nl
Kvk-nummer 34362354
Btw-nummer NL.0010.03.124.B.08

Wij hebben in de afgelopen periode, samen met de terrein beherende organisaties, een uitgebreid programma van natuurherstelmaatregelen geformuleerd. Dit is opgenomen in het Programma Natuurontwikkeling 2020-2023. Inmiddels zijn de eerste maatregelen gerealiseerd en wij zullen de voorgenomen natuurherstelmaatregelen onverminderd voortzetten. De herstelmaatregelen worden gemonitord. In dat kader doen wij mee aan veldbezoeken waarbij met de beheerder(s) wordt besproken hoe het Natura2000-gebied zich ontwikkelt.

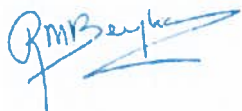
Het verantwoord opstarten van de vergunningverlening op korte termijn kent inhoudelijk een drietal pijlers, te weten intern salderen, extern salderen en de ADC-toets. Het beschikbaar stellen van de herziene reken-tool Aerius, vorige week maandag, is hierin de eerste stap geweest. Initiatiefnemers kunnen bij de Omgevingsdienst NHN, die als uitvoeringsorgaan in mandaat van ons college werkt, terecht voor de meest actuele informatie als het gaat om de vergunningverlening. Ook als provincie staan wij in contact met gemeenten en maatschappelijke organisaties over de ontstane situatie. Waar nodig informeren wij hen actief.

Interbestuurlijk wordt momenteel hard gewerkt aan maatregelen voor de korte termijn en afspraken voor de middellange en lange termijn. Dinsdag 1 oktober a.s. vergadert ons college over korte-termijnmaatregelen en afspraken. Diezelfde dag wordt in IPO-verband het interprovinciale standpunt hierover ingenomen. Dit vormt de basis voor het bestuurlijk overleg met de minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit op 3 oktober a.s. en besluitvorming door het Kabinet. De planning is erop gericht dat wij in onze vergadering van 8 oktober a.s. een besluit kunnen nemen over het beleidskader voor de korte termijn.

Wij realiseren ons dat de planning uitermate strak is. De provincies zijn volgend in de planning die het Rijk hanteert. Wij zullen in de komende tijd alles in het werk stellen om uw Staten zo goed mogelijk te blijven informeren over de actuele ontwikkelingen. Graag bieden wij aan om u in uw volgende commissievergadering van 14 oktober 2019 opnieuw te informeren over de actualiteiten in dit dossier. Graag gaan wij dan ook met u in gesprek over de wijze waarop wij uw Staten blijven betrekken. Indien u ons college uw gevoelens ten aanzien van dit dossier wilt meegeven, ten behoeve van de hiervoor geschetste besluitvorming, dan geven wij u in overweging om deze brief te betrekken in uw Statenvergadering van 30 september aanstaande.

Hoogachtend,
Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

provinciesecretaris

voorzitter

A. Telen (BA)

2 bijlagen:

Eerste advies Adviescommissie Stikstofproblematiek

Eerste reactie provincies op "Niet alles kan", het rapport van de Advies-
commissie Stikstofproblematiek

Niet alles kan

Eerste advies van het Adviescollege Stikstofproblematiek

Aanbevelingen voor korte termijn

25 september 2019

Opdrachtgever
Samenstelling

Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit

Adviescollege Stikstofproblematiek

De heer J.W. Remkes, voorzitter

De heer prof. dr. E. Dijkgraaf

Mevrouw mr. dr. A. Freriks

De heer drs. G.J. Gerbrandy

Mevrouw W.H. Maij MBA

Mevrouw ir. A.G. Nijhof MBA

Mevrouw E. Post MMC

De heer prof. dr. ir. R. Rabbinge

De heer dr. M.C.Th. Scholten

Mevrouw prof. dr. L. Vet

Secretariaat: Lysias Advies, Amersfoort

Datum:

25 september 2019

Niet alles kan

Eerste advies van het Adviescollege Stikstofproblematiek Aanbevelingen voor korte termijn

Inhoud	Blz.
Samenvatting	1
1. Aanleiding en opdracht	5
1.1. Aanleiding	5
1.2. Opdrachtformulering	8
1.3. Leeswijzer	9
2. Interpretatie van de opdracht, uitgangspunten en aanpak	10
2.1. Interpretatie van de opdracht	10
2.2. Uitgangspunten	10
2.3. Aanpak	12
3. Context	14
3.1. Inleiding	14
3.2. Natuurperspectief	16
3.3. Economisch perspectief	17
3.4. Wetenschappelijk perspectief	18
3.5. Juridisch perspectief	18
3.6. Bestuurlijk perspectief	19
4. Aanbevelingen korte termijn	23
4.1. Inleiding en hoofdlijn advies	23
4.2. Emissiereductie	24
4.3. Herstel van de natuur	29
4.4. Benutten vrijgekomen ruimte	30
4.5. Juridische aspecten	32
4.6. Organisatie, uitvoering en financiering	35
5. Reflectie Adviescollege op notities interbestuurlijke programmadirectie stikstof	39
5.1. Inleiding	39
5.2. Sturen op stikstofdepositie	39
5.3. Intern en extern salderen	40
5.4. ADC-toets	42
6. Afwegingskader voor prioritering	44
7. Doorkijk advies lange termijn	46

Bijlage: overzicht gesprekspartners.

Samenvatting: Niet alles kan

Opdracht en werkwijze

Het Adviescollege Stikstofproblematiek heeft de opdracht gekregen om de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit te adviseren over hoe om te gaan met de stikstofproblematiek in Nederland. Als gevolg van de uitspraak van de Raad van State van 29 mei jl. kan het Programma Aanpak Stikstof (PAS) niet langer worden gebruikt voor toestemmingverlening van activiteiten die stikstofemissie veroorzaken in (de buurt van) kwetsbare Natura 2000-gebieden. De uitspraak van de Raad van State heeft er in de praktijk toe geleid dat vergunningprocedures stil zijn komen te liggen. Terwijl deze uitspraak niet betekende dat er geen enkele vergunning meer mag worden verleend en evenmin dat er in het geheel geen ruimte meer is voor vergunningverlening. De uitspraak geeft vooral aan dat een deugdelijke onderbouwing van het PAS ontbrak en dat opnieuw moet worden gekeken naar de onderbouwing voor besluiten en vrijgestelde activiteiten.

Voor dit eerste advies was de belangrijkste vraag aan het Adviescollege onder welke voorwaarden op korte termijn toestemming kan worden verleend aan activiteiten die stikstofuitstoot veroorzaken. In dit advies richt het Adviescollege zich op maatregelen die op korte termijn effect sorteren. Voor de langere termijn brengt het Adviescollege voor de zomer van 2020 advies uit over een nieuwe aanpak van de stikstofproblematiek. Het Adviescollege heeft zich in dit eerste advies gebaseerd op relevante studies, de inbreng van een breed scala aan deskundigen, belanghebbenden en betrokkenen, voorstellen van de interbestuurlijke programmadirectie stikstofproblematiek en op de kennis en ervaring van de leden van het Adviescollege.

In dit advies formuleert het Adviescollege zijn aanbevelingen. Gezien de grote maatschappelijke urgentie, roept het Adviescollege de politiek op om voortvarend keuzes te maken, besluiten te nemen en deze tot uitvoering te brengen.

Emissiereductie en natuurherstel

Om uit de huidige impasse te raken, adviseert het Adviescollege maatregelen te treffen die gericht zijn op emissiereductie. Tegelijkertijd is het advies versneld herstel- en verbetermaatregelen uit te voeren in de kwetsbare Natura 2000-gebieden, gericht op geloofwaardig en aantoonbaar herstel van Natura 2000-gebieden. Het Adviescollege adviseert een gebiedsgerichte aanpak, die is gekoppeld aan de mate waarin de huidige kritische depositiewaarde overschreden wordt.

Reductie van emissies en deposities, en versneld natuurherstel zijn randvoorwaardelijk voor de oplossing van de gerezen knelpunten en voor toekomstige toestemmingverlening.

Aan de maatregelen voor emissiereductie verbindt het Adviescollege de volgende voorwaarden: de uitvoering van de maatregelen moet zijn geborgd en handhaafbaar zijn en de maatregelen moeten aantoonbaar tot emissiereductie leiden. Emissiereductie dient te worden bereikt via korte-termijnmaatregelen, zowel gebiedsgericht (op voor depositie kwetsbare gebieden) als doelgericht (op grotere emissies). Alle economische sectoren die stikstofuitstoot kennen, dienen een bijdrage te leveren, in een evenwichtige verhouding, waarbij kosteneffectiviteit in ogenschouw wordt genomen.

De aanbevelingen in dit eerste advies betreffen maatregelen gericht op sectoren waar op korte termijn winst kan worden behaald. De maatregelen voor de korte termijn hoeven niet per definitie een permanent karakter te hebben. De effecten van de maatregelen voor de korte termijn moeten wel duurzaam verzekerd zijn voor die situaties waarvoor op basis van deze effecten een vergunning is verleend.

Maatregelen veehouderij

Voor de veehouderij adviseert het Adviescollege een selectieve, gebiedsspecifieke en doelgerichte reductie van de ammoniakemissies, door gerichte verwerving of sanering van agrarische bedrijven met relatief hoge emissies of verouderde stalsystemen in en nabij kwetsbare Natura 2000-gebieden. De gebiedsgerichte benadering houdt in dat naarmate een specifieke sector een substantiële bijdrage levert aan stikstofproblemen in gebieden die kwetsbaar zijn voor deposities, doelgerichte maatregelen worden getroffen. Daarnaast adviseert het Adviescollege om op korte termijn de toepassing van emissie-reducerende technieken en praktijken in de veehouderij te versnellen door deze via experimenteerruimte vroegtijdig toe te staan.

Maatregelen mobiliteit

Op het gebied van mobiliteit adviseert het Adviescollege een snelheidsverlaging door te voeren op rijks- en provinciale wegen, zo nodig gedifferentieerd naar wegen of gebieden, waarbij de snelheidsbeperkende maatregelen worden gericht op aantoonbare effecten in kwetsbare Natura 2000-gebieden. Het Adviescollege richt zich tijdens de tweede fase van de opdracht op mogelijke emissiebeperkende maatregelen voor de andere vormen van mobiliteit (openbaar vervoer, vrachtvervoer, scheepvaart en luchtvaart).

Maatregelen industrie

Het Adviescollege adviseert de provincies op korte termijn in beeld te brengen in hoeverre verschillende industriële sectoren een negatieve bijdrage leveren aan de stikstofdepositie in stikstofgevoelige Natura 2000-gebieden, welke maatregelen nodig zijn, en welk (activerend) beleid kan worden gevoerd vanuit het Rijk en de provincies voor het stimuleren van de toepassing van nieuwe technieken en voor innovaties in de industriële sector. Steeds vanuit een integrale blik van het stikstofprobleem in samenhang met klimaatdoelen en de transitie naar duurzame energie.

Maatregelen bouwsector

Het Adviescollege is van mening dat er in de bouw winst is te behalen door modulair, energieneutraal, circulair en natuurinclusief bouwen en door beter gebruik van innovatieve technieken en materialen. Datzelfde geldt voor bedrijven die aanleg-, beheer- en onderhoudswerkzaamheden uitvoeren in Natura 2000-gebieden. Deze bedrijven dienen te worden gestimuleerd deze werkzaamheden emissiearm uit te voeren. Het Adviescollege adviseert aanbestedingsvoorwaarden en vergunningsvoorwaarden hierop aan te passen.

Benutten vrijgekomen ruimte

De gerealiseerde reductie mag slechts deels worden benut voor het oplossen van knelpunten voor activiteiten en het mogelijk maken van ontwikkelingen. Gezien de doelstelling om structureel emissies te reduceren, is het Adviescollege van mening dat in alle gevallen afroaming van de gerealiseerde reductie moet plaatsvinden in het licht van de behoud- en herstelopgave voor Natura 2000-gebieden.

Het is aan de politiek om keuzes te maken over de benutting van de vrijgekomen ruimte. Hierbij tekent het Adviescollege aan dat de maatregelen noodzakelijk zijn, maar niet in alle gevallen voldoende zullen zijn om alle activiteiten in de buurt van alle Natura 2000-gebieden weer op gang te brengen.

Salderen en ADC-toets

Voor dit advies voor de korte termijn gaat het Adviescollege uit van de bestaande wetgeving. Salderen is een instrument dat kan worden ingezet, waarbij in alle gevallen afroaming moet plaatsvinden. Ook het uitvoeren van de ADC-toets is onderdeel van de vigerende wetgeving. Het Adviescollege waarschuwt voor te hooggespannen verwachtingen van deze toets, want zeker niet alle vastgelopen projecten voldoen aan de criteria van de ADC-toets. De huidige juridische instrumenten bieden derhalve niet voor alle projecten en regio's in hetzelfde tempo een oplossing.

Belangrijke rol voor overheden

Het Adviescollege ziet een belangrijke rol voor Rijk, provincies en in wat mindere mate voor gemeenten, waterschappen en waterbedrijven. Het Rijk bepaalt de condities waaronder gesaldeerd mag worden. Daarnaast stelt het Rijk voldoende financiële middelen ter beschikking voor verwerving of sanering, natuurherstel, stimuleren van versnelde implementatie van nieuwe technieken en het inrichten van een ondersteuningsstructuur (helpdesk). Ook verwacht het Adviescollege dat het Rijk bij projecten het goede voorbeeld zal geven door emissiearm te bouwen. Tot slot is een taak van het Rijk zorg te dragen voor een snelle actualisatie van alle relevante informatie en die informatie beschikbaar te stellen aan alle belanghebbenden.

De provincies zijn als bevoegd gezag verantwoordelijk voor de verlening van natuurvergunningen of andere toestemmingsbesluiten voor activiteiten waarbij stikstof vrijkomt. Zij treden op als gebiedsregisseur en geven invulling aan de gebiedsgerichte aanpak, bestaande uit de strategische inzet van gerichte verwerving of sanering, en de regievoering voor extern salderen. Rol van de provincies is ook handhaving op de versnelde toepassing van innovatieve technieken en bedrijfsmethoden, het inzetten van instrumenten voor natuurbeheer en versterking van de natuur, en uitvoering geven aan een landelijke systematiek voor monitoring, dataopslag en informatie, analyse en rapportages van natuurgegevens.

Gemeenten zijn als bevoegd gezag verantwoordelijk voor vergunningverlening en handhaving voor (bouw)projecten en evenementen in het kader van de Wabo. Voor gemeenten ziet het Adviescollege vooral een rol in het inzetten van het ruimtelijk beleid, het formuleren van voorwaarden in bestemmingsplannen, en in informatievoorziening en voorbeeldgedrag in lokale projecten.

Waterschappen en waterbedrijven kunnen een belangrijke bijdrage leveren aan natuurherstel, ook als terreinbeheerder. Ditzelfde geldt vanzelfsprekend ook voor terreinbeherende organisaties.

Vervolg

Na de oplevering van dit eerste advies start het Adviescollege met de tweede fase. Deze vervolgfase staat in het teken van het uitbrengen van een advies voor een nieuwe aanpak van de stikstofproblematiek. Tijdens de tweede fase zal het Adviescollege een beleidsreconstructie van het PAS opstellen, in de context van ontwikkelingen die voor het PAS relevant zijn geweest, zoals de aanwijzing en indeling van Natura 2000-gebieden. Andere onderwerpen voor deze tweede fase zijn een afwegingskader en een samenhangende lange-termijnaanpak van (aanvullende) maatregelen voor bestaande activiteiten in alle sectoren die stikstofuitstoot kennen, en aanvullende maatregelen om de robuustheid van Natura 2000-gebieden te vergroten.

1. Aanleiding en opdracht

1.1. Aanleiding

Nederland kent een stikstofoverschot¹ dat grote gevolgen heeft voor kwetsbare natuurgebieden en voor de volksgezondheid. Door overbelasting met stikstof zijn veel habitats² er slecht aan toe. De bodem verzuurt en de balans van voedingsstoffen in de bodem wordt ontwricht. Te veel stikstof heeft een negatief effect op de biodiversiteit, zowel bovengronds als ondergronds. Plantensoorten die juist voedselarme omstandigheden nodig hebben, verdwijnen. Een beperkt aantal stikstofminnende soorten neemt hun plaats in. Dat kan betekenen dat de plantensoorten, die kenmerkend zijn voor het gebied, verdwijnen en dat de kwaliteit van de overgebleven soorten minder wordt, of zelfs dat het gebied zijn natuurlijke kenmerken verliest. Aangezien planten aan de basis staan van de voedselketen, beïnvloedt het verlies aan plantensoorten en plantkwaliteit ook de fauna, zoals insecten en vogels.

Het Programma Aanpak Stikstof

Het PAS trad op 1 juli 2015 – na een lange voorbereidingstijd – in werking. Doel van het programma was om een aanpak te bieden voor de overbelasting van stikstofgevoelige habitats in veel Natura 2000-gebieden. Deze overbelasting zorgde er in de periode voorafgaand aan het PAS voor dat voortdurend knelpunten optraden in de besluitvorming over ontwikkelingen die stikstofdepositie veroorzaken op overbelaste gebieden.

Opzet van het PAS was enerzijds het behoud en, waar nodig, het herstel van de in het PAS opgenomen Natura 2000-gebieden om zo op landelijk niveau een gunstige staat van instandhouding te bereiken en anderzijds het mogelijk maken van economische ontwikkelingen die stikstofdepositie veroorzaken op deze gebieden. De in het PAS opgenomen gebiedsspecifieke herstel- en bronmaatregelen moesten zorgen voor verbetering van de draagkracht van de natuur en voor het opvangen van de negatieve effecten van stikstofdepositie. De daarmee gepaard gaande voorziene daling van de stikstofdepositie kon deels worden ingezet als depositie- en ontwikkelingsruimte waarmee (economische) ontwikkelingen mogelijk konden worden gemaakt.

¹ Ongeveer 80% van onze atmosfeer bestaat uit stikstof. Deze lucht is essentieel voor alle leven. De term stikstof zoals bedoeld en gebruikt in de stikstofproblematiek heeft betrekking op een verzameling van chemische verbindingen met het atoom stikstof (N). In geoxideerde vorm heet die verbinding stikstofoxide (NOx) en in gereduceerde vorm, ammoniak (NH3). Wanneer in deze rapportage wordt gesproken over stikstofemissies en -deposities, wordt daarmee NOx en NH3 bedoeld.

² Habitats is een verzamelnaam voor habitattypen en leefgebieden van soorten. De definitie van habitatype luidt: *‘Type natuurlijke habitat, zijnde een geheel van een natuurlijke of halfnatuurlijke land- of waterzone met bijzondere geografische, abiotische en biotische kenmerken.’* Leefgebied is als volgt gedefinieerd: *‘Habitat van een soort, zijnde door specifieke abiotische en biotische factoren bepaald milieu waarin de soort tijdens één van de fasen van zijn biologische cyclus leeft.’*

Tegelijkertijd met het PAS trad ook de daarbij behorende regelgeving in werking. Deze stond aanvankelijk in de Natuurbeschermingswet 1998 (Nbw), het Besluit grenswaarden programmatische aanpak stikstof en de Regeling programmatische aanpak stikstof. Met de inwerkingtreding van de Wet natuurbescherming (Wnb) op 1 januari 2017 verhuisden de bepalingen naar met name het Besluit natuurbescherming (Bnb) en de Regeling natuurbescherming (Rnb).

De regelgeving is met de inwerkingtreding van de Wnb niet principieel gewijzigd³. De regelgeving die met het oog op de uitvoering van het PAS is ingevoerd, behelst – voor zover hier van belang – het volgende:

- De AERIUS Calculator moest worden gebruikt voor de bepaling van stikstofdepositie van een activiteit op Natura 2000-gebieden die in het programma zijn opgenomen. In AERIUS waren de uitgangspunten van de PAS-systematiek verwerkt.
- Er gold een uitzondering op de vergunningplicht voor projecten en andere handelingen:
 - waarvan de stikstofdepositie onder de drempelwaarde van 0,05 mol N/ha/jaar bleef (deze maakte onder het PAS onderdeel uit van de berekende totale depositie);
 - die een stikstofdepositie veroorzaakten boven 0,05 mol N/ha/jaar, maar beneden de grenswaarde van 1 mol N/ha/jaar bleven (voor deze activiteiten was depositieruimte gereserveerd). Voor een aantal categorieën projecten en andere handelingen in deze categorie gold een meldingsplicht. De grenswaarde werd verlaagd naar 0,05 mol N/ha/jaar wanneer uit het AERIUS-Register bleek dat ten aanzien van een hectare van een stikstofgevoelige habitat in het betreffende Natura 2000-gebied 5% of minder van de depositieruimte voor grenswaarden nog beschikbaar was;
 - die op een grotere afstand gerekend tot het Natura 2000-gebied werden gerealiseerd dan was vastgesteld voor hoofdwegen (3 km) of hoofdvaarwegen (5 km).
- Voor projecten en andere handelingen die de grenswaarde overschreden, gold de vergunningplicht. Voor de beoordeling van de vergunningaanvraag diende te worden gezien of de aangevraagde activiteit tot een toename van stikstofdepositie zou leiden. Bepalend daarvoor was of de aangevraagde situatie een hogere depositie tot gevolg zou hebben dan de depositie waarvoor eerder een Nbw-vergunning was verleend, of tot een hogere depositie dan de feitelijk veroorzaakte hoogste depositie in de periode 1 januari 2012 – 31 december 2014. Was sprake van een toename van stikstofdepositie, dan kon de toestemming worden verleend als voor de activiteit ontwikkelingsruimte werd toegedeeld uit segment 1 (prioritaire projecten) of segment 2 (overige projecten). Van de vrije ontwikkelingsruimte (segment 2) mocht in de eerste helft van het PAS-tijdvak van zes jaar maximaal 60% worden toegedeeld, in de tweede helft 40%.

Vanaf de inwerkingtreding van het PAS kon bij de verlening van toestemming voor activiteiten die stikstofdepositie veroorzaken voor het aspect stikstof, gebruik worden gemaakt van het programma en de daaraan ten grondslag liggende passende beoordeling.

³ Beide uitspraken van de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State van 29 mei jl. zien nog op de situatie van vóór inwerkingtreding van de Wnb, maar dat maakt voor de betekenis van de uitspraken geen verschil.

De categorale vrijstelling van de vergunningplicht voor beweiden en bemesten hield niet direct verband met het PAS. De effecten van deze vergunningvrije activiteiten zijn echter wel onderdeel geweest van de aan (de passende beoordeling van) het PAS ten grondslag liggende berekeningen, en waren daardoor van invloed op de depositieruimte.

Uitspraken Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State

Op 29 mei 2019 oordeelde de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State (hierna: Raad van State) – als interpretatie van het arrest van 7 november 2018 van het Europese Hof van Justitie⁴ en van andere jurisprudentie – dat toestemmingverlening op basis van het PAS in strijd is met de Habitatrichtlijn. Op basis van het PAS was het mogelijk om vooruitlopend op toekomstige positieve gevolgen van maatregelen voor Natura 2000-gebieden, alvast toestemming te geven voor activiteiten die mogelijk schadelijk zijn voor die gebieden. Daarnaast werd in het PAS ook toestemming voor activiteiten gegeven op basis van maatregelen in Natura 2000-gebieden die nodig zijn om achteruitgang van deze natuurgebieden te voorkomen. Nederland heeft de verplichting om op grond van de Vogelrichtlijn en de Habitatrichtlijn een gunstige staat van instandhouding te realiseren voor de habitats van soorten en de natuurlijke typen habitats waarvoor de Natura 2000-gebieden zijn aangewezen. Zowel het Hof van Justitie als de Raad van State oordeelden dat maatregelen, die nodig zijn op grond van art. 6 lid 1 en 2 Habitatrichtlijn, niet mogen worden gebruikt voor toetsing van activiteiten volgens art. 6 lid 3 van die richtlijn.

De Raad van State heeft (evenals het Hof van Justitie) geen principieel bezwaar tegen de programmatische aanpak. Kern van de uitspraak is dat de relatie tussen ‘afname van stikstof’ en ‘vrijgeven van ruimte voor emissies’ onvoldoende is aangetoond. Waar het PAS uitgaat van afname van emissies, blijken deze op sommige plaatsen te zijn toegenomen. Veel maatregelen zijn nog niet uitgevoerd en er is deels onvoldoende borging van maatregelen. Voor zover de maatregelen zijn uitgevoerd, is in de Natura 2000-gebieden nog weinig verbetering zichtbaar.

Als gevolg van de uitspraak van de Raad van State kunnen het PAS en de daaraan ten grondslag liggende passende beoordeling niet langer worden gebruikt voor toestemmingverlening. Ook de met het PAS verband houdende regelgeving (waaronder het systeem van drempelwaarden en toedeling van ontwikkelingsruimte) kan niet meer worden gebruikt. Uit een andere uitspraak van de Raad van State over beweiden en bemesten, eveneens van 29 mei 2019, volgt dat het categoriaal vrijstellen van beweiden en bemesten van de vergunningplicht in strijd is met de Habitatrichtlijn. Omdat beweiden en bemesten als vergunningvrije activiteiten in het PAS-traject zijn meegenomen, heeft de PAS-uitspraak ook tot gevolg dat beweiden en bemesten opnieuw moeten worden beoordeeld.

De uitspraak van de Raad van State heeft er in de praktijk toe geleid dat vergunningprocedures stil zijn komen te liggen, hoewel de uitspraak vooral aangeeft dat een deugdelijke onderbouwing van het PAS ontbrak. Dat betekent dat opnieuw moet worden gekeken naar de onderbouwing voor de vele besluiten en vrijgestelde activiteiten, maar niet dat er geen enkele vergunning meer mag worden verleend en evenmin dat er in het geheel geen ruimte meer is voor vergunningverlening.

⁴ Op 17 mei 2017 heeft de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State prejudiciële vragen gesteld aan het Hof van Justitie over de verenigbaarheid van het PAS met de Habitatrichtlijn.

Toch is het praktische gevolg van de uitspraak dat overheden vergunningverlening en het vaststellen van andere besluiten waar stikstof een rol speelt (mede ook gelet op de kritiek op het rekenmodel AERIUS) vrijwel volledig hebben stilgelegd. Dit heeft grote impact op activiteiten van industrie, mkb, agrarische sector en overheden. Gebiedsprocessen van provincies (waarin onder andere natuurorganisaties participeren) vallen stil, de investeringsonzekerheid in veel sectoren is groot, (buitenlandse) investeerders trekken zich terug, bedrijven geven aan verliezen te lijden en bouwprojecten kunnen niet van start, terwijl de druk op de woningmarkt enorm hoog is. Ook de eerste nadelige gevolgen voor de werkgelegenheid zijn reeds zichtbaar.

De ontstane situatie is maatschappelijk urgent en inhoudelijk en bestuurlijk complex. Echter, de indruk dat 'ons dit is overkomen', is hierbij niet op zijn plaats. Aan de ontstane situatie liggen weloverwogen politieke besluiten ten grondslag. De weg van het PAS is bewust ingeslagen.

De brief van Minister Schouten aan de Tweede Kamer van 13 september 2019⁵ beschrijft enkele stappen die zijn gezet om op basis van de Wet natuurbescherming zo snel mogelijk weer toestemming te kunnen verlenen aan activiteiten die het stikstofprobleem niet verder vergroten. Met deze stappen worden echter de belangrijkste problemen niet opgelost.

1.2. Opdrachtformulering

Voor de advisering over de oplossing van dit vraagstuk is het Adviescollege Stikstofproblematiek samengesteld, met kennis en ervaring vanuit relevante achtergronden: juridisch, ecologisch, economisch en bestuurlijk.

De opdracht aan het Adviescollege is om advies uit te brengen over oplossingen voor de problematiek die is ontstaan in het licht van de uitspraken van de Raad van State van 29 mei 2019 over het Programma Aanpak Stikstof 2015-2021, over twee daarmee samenhangende vrijstellingsregelingen voor activiteiten met een zeer lage stikstofuitstoot en voor het weiden van vee en het gebruik van meststoffen.

Op 17 juli 2019 is de 'Regeling instelling Adviescollege stikstofproblematiek' verschenen in de Staatscourant en per die datum in werking getreden. Deze regeling beschrijft in artikel 2 dat het Adviescollege tot taak heeft de Minister van LNV te adviseren over:

- "a. de wijze waarop en de voorwaarden waaronder op korte termijn toestemming kan worden verleend voor ontwikkelingen die stikstofdepositie veroorzaken op daarvoor gevoelige habitats in Natuur 2000-gebieden en legalisering kan plaatsvinden van ontwikkelingen die zijn gerealiseerd op basis van de vrijstellingen die waren verbonden aan het programma aanpak stikstof 2015-2021;*
- b. een kader, ter verzekering van een evenwichtige afweging van de belangen van verschillende sectoren en maatschappelijke belangen, dat kan worden gehanteerd voor toestemmingverlening en legalisering op grond van de geldende wetgeving en voor de prioritering bij die toestemmingverlening en legalisering; en*

⁵ 'Stand van zakenbrief met inventarisatie projecten die mogelijk gevolgen ondervinden van de PAS-uitspraak', d.d. 13 september 2019.

-
- c. *een nieuwe aanpak van de stikstofproblematiek die past in het streven om in de Natura 2000-gebieden een gunstige staat van instandhouding te realiseren en daartoe de voor stikstof gevoelige habitats te herstellen en die ertoe strekt om de balans tussen natuur en economische ontwikkeling te herstellen.*

Bij de formulering van de aanpak, bedoeld in onderdeel c, worden zo mogelijk ook andere schadelijke emissies betrokken en wordt in ieder geval voorkomen dat de aanpak tot een toename van andere schadelijke emissies leidt.”

In artikel 4 van de instellingsregeling staat dat het Adviescollege binnen twee maanden nadat de voorzitter en de leden van het Adviescollege zijn benoemd, schriftelijk advies uitbrengt aan de minister over de onderdelen a en b (korte termijn). Binnen elf maanden na benoeming van de voorzitter en de leden van het Adviescollege dient advies uitgebracht te worden over onderdeel c (langere termijn).

In het kader van deze opdracht heeft de interbestuurlijke programmadirectie stikstof op 29 augustus 2019 aan het Adviescollege vier notities ter advisering voorgelegd. Deze notities hebben betrekking op ‘sturen op stikstofdepositie’, ‘intern en extern salderen’, ‘ADC-toets’, en ‘mogelijkheden afwegingskader projecten en plannen’.

1.3. Leeswijzer

Hoofdstuk 2 van dit advies bevat een beknopte toelichting op de wijze waarop het Adviescollege de opdracht heeft geïnterpreteerd, de uitgangspunten die het Adviescollege hanteert en hoe het Adviescollege de eerste fase van de opdracht heeft aangepakt. In het derde hoofdstuk schetst het Adviescollege de context. In dit hoofdstuk wordt de stikstofproblematiek belicht vanuit vijf perspectieven: natuurontwikkeling, economische ontwikkeling, wetenschappelijke inzichten, juridische overwegingen en het bestuurlijk perspectief. De hoofdstukken 4 en 5 bevatten de aanbevelingen van het Adviescollege voor de korte termijn. In het zesde hoofdstuk komt het afwegingskader aan de orde. Dit advies wordt afgesloten met een globale doorkijk naar de volgende fase, waarin het Adviescollege is gevraagd te adviseren over een nieuwe aanpak van de stikstofproblematiek.

2. Interpretatie van de opdracht, uitgangspunten en aanpak

2.1. Interpretatie van de opdracht

De inzet van het Adviescollege is erop gericht oplossingen te formuleren om uit de ontstane impasse te komen. De vraagstelling is gericht op het weer op gang brengen van de toestemmingverlening, alsmede op de legalisering van de gevallen die ten tijde van het PAS waren vrijgesteld van een vergunning. Het Adviescollege beschouwt het als onderdeel van zijn opdracht om aanbevelingen te doen gericht op het verminderen van stikstofemissies (zowel ammoniak als stikstofoxiden). Voorts beschouwt het Adviescollege het als zijn opdracht aanbevelingen te formuleren gericht op behoud en herstel van Natura 2000-waarden.

2.2. Uitgangspunten

Het Adviescollege is zich zeer bewust van de maatschappelijke urgentie van dit vraagstuk. Een goede afweging van alle belangen vraagt om stevige uitgangspunten voor de adviezen. Het Adviescollege hanteert de volgende uitgangspunten.

Integrale blik op het vraagstuk

De stikstofproblematiek hangt samen met andere transitieopgaven. Het Adviescollege beschouwt het oplossen van het stikstofprobleem in samenhang met bijvoorbeeld luchtkwaliteit, CO₂-reductie en kringlooplandbouw. Bij de advisering betreft het Adviescollege vijf perspectieven, te weten: natuurontwikkeling, economische ontwikkeling, wetenschappelijke inzichten, juridische overwegingen en het bestuurlijk perspectief. Deze vijf perspectieven zijn in het volgende hoofdstuk nader uitgewerkt.

Besluitvorming op korte termijn richten op wat knelt

Het Adviescollege verstaat onder 'korte termijn' de periode vanaf het verschijnen van dit advies (september 2019) tot en met eind 2020. Het advies voor de korte termijn heeft betrekking op de aanpak van de direct als gevolg van de uitspraken van de Raad van State ontstane knelpunten (onder het PAS vrijgestelde activiteiten, vernietigde bestemmingsplannen en vergunningen) die in de komende periode opnieuw moeten worden beoordeeld. Daarnaast zullen binnen de genoemde termijn ook nieuwe aanvragen worden ingediend. Het Adviescollege zal daar in dit advies – voor zover mogelijk – nader op ingaan.

Bestaande wetgeving en beschikbare gegevens

Voor dit eerste advies voor de korte termijn gaat het Adviescollege uit van de bestaande wetgeving. Het eventueel aanpassen van wetgeving is een zaak voor de langere termijn en verhoudt zich daarom niet met het vinden van oplossingen voor de korte termijn.

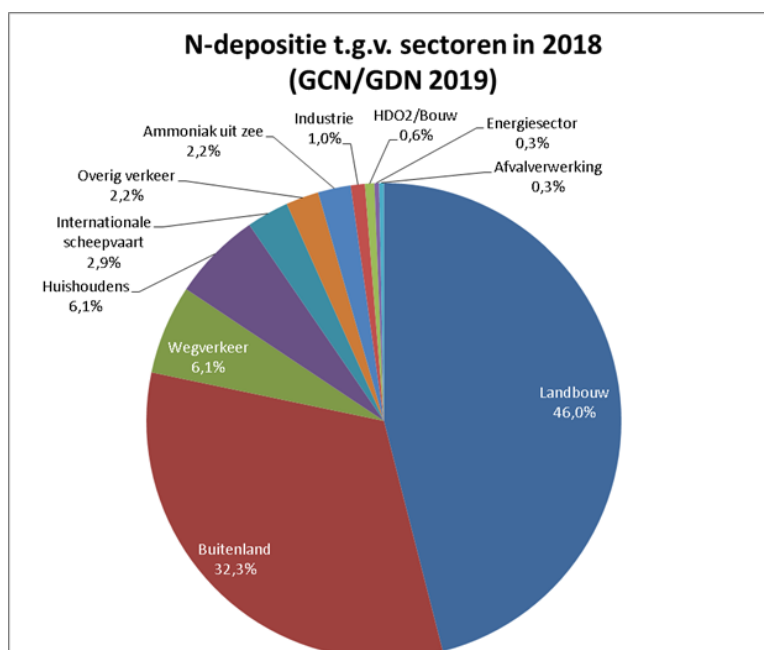
Het Adviescollege baseert zich daarnaast op gegevens die op dit moment voorhanden zijn, waarbij het Adviescollege opmerkt dat exacte gegevens over de huidige staat van instandhouding van habitattypen in de afzonderlijke Natura 2000-gebieden en de resultaten van bron- en herstelmaatregelen tot nu toe, niet volledig beschikbaar zijn. Dat heeft gevolgen voor de mate waarin de (effecten van) door het Adviescollege voorgestelde maatregelen specifiek te onderbouwen zijn.

Geloofwaardig en aantoonbaar herstel van natuur

Het verzinnen van een 'juridische list' is, los van de vraag of die er zou zijn, in de ogen van het Adviescollege onacceptabel. Geloofwaardig en aantoonbaar herstel van Natura 2000-gebieden en een reductie van emissies is noodzakelijk. Nederland staat in Europa onderaan de lijst als het gaat om de staat van instandhouding van habitattypen in EU27, 2007-2012. De Raad van State heeft nadrukkelijk aangegeven dat voor habitattypen en -soorten die zich niet in een gunstige staat van instandhouding bevinden, de Habitatrichtlijn niet slechts verplicht tot het behoud van de staat van instandhouding en het voorkomen van verslechtingen en verstoringen, maar tevens tot het treffen van positieve maatregelen gericht op het herstel van de gunstige staat van instandhouding. Het betreft de habitattypen en -soorten waarvoor in het aanwijzingsbesluit voor een Natura 2000-gebied een herstel- of verbeterdoelstelling is opgenomen. Dit vraagt om kwalitatieve ingrepen en een scherp doel op de lange termijn, te weten: een drastische daling van stikstofemissies en -depositie. Volledigheidshalve wordt opgemerkt dat zich niet in alle Natura 2000-gebieden in Nederland stikstofgevoelige habitattypen bevinden. Niet alle habitattypen zijn in dezelfde mate gevoelig voor stikstof. Uitgangspunt van het Adviescollege is te adviseren over behoud en herstel van Natura 2000-gebieden door daadwerkelijke vermindering van uitstoot van stikstofdioxide (NO_x) en ammoniak (NH₃), waarbij deze reductie slechts deels mag worden gebruikt voor de aanpak van knelpunten.

Bijdrage van alle sectoren aan oplossende maatregelen

Verschillende sectoren leveren een bijdrage aan de stikstofoverbelasting van Natura 2000-gebieden en worden nu geraakt door de uitspraak van de Raad van State. Dit betekent naar de mening van het Adviescollege dat van al deze sectoren ook een bijdrage aan oplossende maatregelen mag worden gevraagd, in een evenwichtige verhouding, waarbij kosteneffectiviteit in ogenschouw wordt genomen. Daarbij mag niet onbenoemd blijven dat de veehouderij binnen Nederland nog altijd veruit de grootste veroorzaker is van de bestaande ammoniakemissies, waarbij overigens sprake is van regionale verschillen en een grote variatie tussen bedrijven. Onderstaande figuur geeft de stikstofdeposities vanuit de verschillende sectoren weer. (Bron: RIVM 2019)

Politiek aan zet voor besluitvorming

Het Adviescollege is zich ervan bewust dat de verwachtingen hooggespannen zijn, en dat het beeld bestaat dat de vergunningverlening vanaf oktober 2019 weer (al dan niet volledig) kan worden vlot getrokken. Het is van belang deze verwachting te voorzien van realiteitszin. De huidige impasse is zodanig complex, dat de vergunningverlening op korte termijn niet over de volle breedte weer kan worden vlot getrokken. Dit heeft het Adviescollege gebracht tot de titel van dit advies: *Niet alles kan*.

Hoe snel verbetereffecten zichtbaar worden, en daarmee ruimte ontstaat voor het oplossen van knelpunten, is afhankelijk van hoe voortvarend wordt besloten over te treffen maatregelen en de omvang daarvan, en hoe snel uitvoering wordt gegeven aan deze besluiten.

In dit advies formuleert het Adviescollege zijn aanbevelingen. De besluitvorming over de adviezen en de afweging van de te maken keuzen zijn aan de politiek. De uitvoering is afhankelijk van bestuurlijke beleidskeuzes. Gezien de grote maatschappelijke urgentie, roept het Adviescollege de politiek op om voortvarend keuzes te maken, besluiten te nemen en deze tot uitvoering te brengen.

2.3. Aanpak

Verzoek aan het Adviescollege was om het eerste advies voor de korte termijn binnen twee maanden na de publicatie van de instelling van het Adviescollege op 17 juli 2019 op te leveren aan de minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit. Dit korte tijdsbestek heeft ervoor gezorgd dat het Adviescollege zeer scherp is geweest in de afbakening van deze periode.

Hierbij is het van belang onderscheid te maken tussen projecten die direct geraakt zijn door de uitspraak van de Raad van State, en projecten die op stapel staan en worden vertraagd. De lijst prioritaire projecten PAS is daarvoor niet doorslaggevend, omdat over veel van deze projecten (nog) geen besluitvorming heeft plaatsgevonden. Het Adviescollege gaat uit van de volgende indeling:

- Activiteiten onder de drempelwaarde van 0,05 mol N/ha/jaar die zijn uitgevoerd zonder melding.
- Activiteiten boven de drempelwaarde, maar onder de grenswaarde van 1 mol/ha/jaar (of 0,05 indien de grenswaarde was verlaagd), die meestal zijn uitgevoerd op basis van een melding (de meldingsplicht gold alleen voor industrie, landbouw en infrastructuur, niet zijnde hoofdwegen).
- Activiteiten die zijn uitgevoerd op een grotere afstand tot het Natura 2000-gebied dan was vastgesteld voor hoofdwegen (3 km) of hoofdvaarwegen (5 km).
- Vernietigde vergunningen/bestemmingsplannen.
- Nieuwe aanvragen/lopende besluitvormingstrajecten.

Een doorkijk naar het advies voor de langere termijn is essentieel, omdat de aanpak van knelpunten op korte termijn niet mag leiden tot vergroting van de problematiek op langere termijn, of tot belemmering van een lange-termijnoplossing.

Het Adviescollege heeft zich verdiept in de stikstofproblematiek en gereflecteerd op voorstellen en mogelijke oplossingsrichtingen die door de interbestuurlijke programmadirectie stikstof in vier notities aan het Adviescollege zijn voorgelegd.

Veel betrokkenen en belanghebbenden reikten schriftelijk hun ideeën en voorstellen aan. Het Adviescollege dankt hen daar hartelijk voor en heeft deze input betrokken bij de afwegingen om tot dit eerste advies te komen. Daarnaast voerde het Adviescollege gesprekken met belanghebbenden vanuit de agrarische sector, het bedrijfsleven, natuur- en milieuorganisaties, met wetenschappers, praktijkdeskundigen, met de koepelorganisaties van de decentrale overheden (IPO, VNG, UvW) en met de VEWIN. Het overzicht van geconsulteerde gesprekspartners is opgenomen in de bijlage bij dit advies. De uitkomsten van deze gesprekken zijn benut voor het opstellen van dit eerste advies.

Het Adviescollege heeft op basis van de binnen het college beschikbare deskundigheid en deze input intensief van gedachten gewisseld over mogelijke denkrichtingen en dit eerste advies opgesteld.

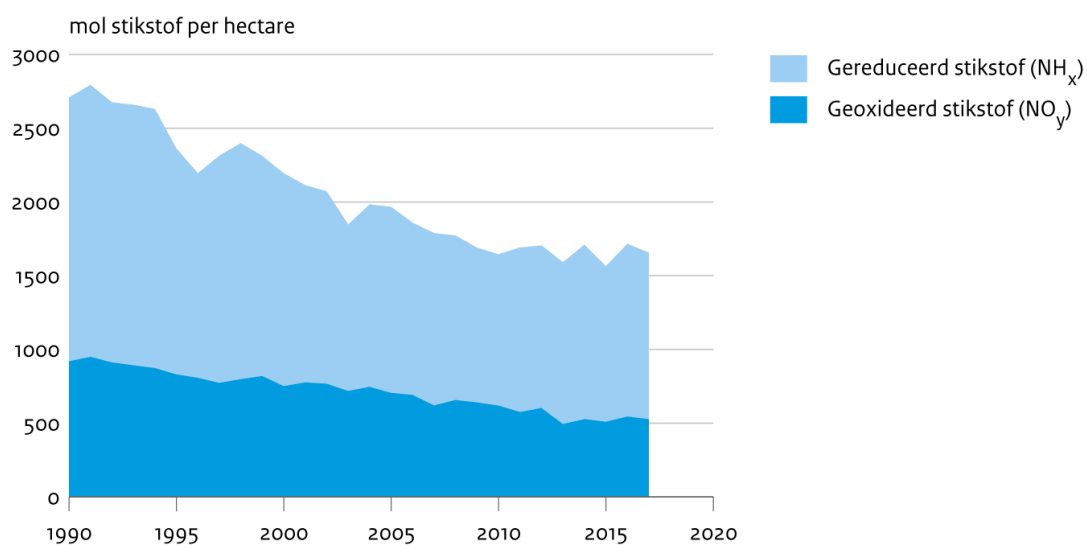
3. Context

3.1. Inleiding

Kenmerk van een complex vraagstuk is dat het vele dimensies en perspectieven kent en vraagt om een niet-traditionele aanpak. In dit hoofdstuk belicht het Adviescollege de stikstofproblematiek vanuit vijf perspectieven, te weten: natuurontwikkeling, economische ontwikkeling, wetenschappelijke inzichten, juridische overwegingen en het bestuurlijk perspectief. Deze perspectieven beschouwt het college – in samenhang – als agenderend voor de advisering.

Vanaf de jaren '90 is de totale emissie en depositie van stikstof (na de invoering van het Mineralenaangiftesysteem, MINAS⁶, in 1998) eerst gedaald. Deze daling is de laatste jaren afgevlakt. Sinds 2015 is de ammoniakuitstoot nauwelijks meer gedaald en de laatste jaren zijn de emissies zelfs weer gestegen. Onderstaande figuur en de tabel op de volgende pagina illustreren de ontwikkeling sinds 1990. De ontwikkeling van stikstofemissies is terug te zien in de trend van stikstofdeposities.

Vermestende depositie

Bron: RIVM 2019

RIVM/jun19
www.clo.nl/nl018917

⁶ Hierbij werd per bedrijf bijgehouden hoeveel fosfaat en stikstof werd aan- en afgevoerd. Vanaf 2006 heeft Nederland een nieuw mestbeleid moeten invoeren. Aanleiding hiervoor was een uitspraak van het Europese Hof van Justitie dat MINAS (na amendering) niet langer toereikend is om aan de eisen van de Nitraatrichtlijn te voldoen. MINAS is daarom per 1 januari 2006 vervangen door een stelsel op basis van gebruiksnormen. De systematiek van MINAS en de stimulering van ondernemerschap werden daarmee doorbroken.

In onderstaande tabel is de ontwikkeling van uitstoot van ammoniak en stikstofoxiden per sector in kiloton⁷ weergegeven, voor de periode vanaf 1990 tot 2017.

Stof per NEC-sector	1990	1995	2000	2005	2010	2015	2016	2017	Plafond 2010
Ammoniak (NH₃)									
Industrie, Energie en Raffinaderijen	4,6	4,4	3,1	3,0	2,2	1,9	2,2	2,1	
Verkeer	0,9	2,2	4,4	5,4	4,8	4,4	4,3	4,4	
Consumenten	10,3	7,8	6,8	8,3	7,5	8,2	8,2	8,0	
HDO en Bouw	4,2	4,3	3,9	3,8	3,6	3,6	3,9	3,9	
Landbouw	331,2	205,4	158,3	134,2	116,0	111,2	109,8	114,0	
Totaal	351.3	224.1	176.4	154.7	134.1	129.3	128.5	132.4	128
Stikstofoxiden (NO_x)									
Industrie, Energie en Raffinaderijen	188,4	142,8	101,6	92,2	65,7	55,6	52,0	50,7	
Verkeer	347,2	289,3	256,0	214,9	174,7	148,2	141,6	137,3	
Consumenten	23,3	25,2	21,3	18,0	15,7	10,1	9,9	9,1	
HDO en Bouw	12,3	12,2	11,9	10,7	10,2	7,6	7,3	7,3	
Landbouw	58,0	57,9	49,7	45,3	45,4	43,7	43,1	41,4	
Totaal	629.3	527.3	440.6	381.1	311.7	265.3	253.8	245.9	260

Bron: emissieregistratie <http://www.emissieregistratie.nl/erpubliek/erpub/international/nec.aspx>

In alle gebieden, waaronder Natura 2000-gebieden, is de stikstofdepositie nog steeds veel te hoog. Dit betekent dat er geen ruimte is om de stikstofgevoelige Natura 2000-gebieden verder te belasten. Sterker nog, de stikstofbelasting zal in veel gebieden fors naar beneden moeten, en er zal natuurherstel moeten plaatsvinden.

Met de uitspraak van de Raad van State zijn de tegenstellingen tussen het natuurbelang, de economische belangen en andere belangen, die enigszins naar de achtergrond waren verdwenen, opnieuw aangescherpt. Het Adviescollege acht het benadrukken van deze tegenstelling niet productief en wil zich voor de langere termijn richten zich op (economische) kansen die een overgang naar een groenere economie biedt, waarbij de druk op het milieu en het gebruik van natuurlijke hulpbronnen worden geminimaliseerd. Economische en maatschappelijke ontwikkelingen leiden doorgaans tot een vermindering van het areaal aan natuur en een verslechtering van de kwaliteit en vitaliteit van de resterende natuur. Tegelijkertijd zijn ontwikkelingen van duurzame economische groei en van een natuurinclusieve landbouw erop gericht economische ontwikkelingen te laten samengaan met een veerkrachtig voedsel- en ecosysteem. Dat vergt evenwel heldere keuzes ten aanzien van landinrichting en landgebruik. Deze ontwikkelingen zijn relevant voor de aanpak van de stikstofproblematiek, maar ook voor CO₂-reductie, klimaatadaptatie en een vitaal platteland.

⁷ Overigens is een kiloton NH₃ niet vergelijkbaar met een kiloton NO_x. Daarom wordt stikstof vaak in mol uitgedrukt, zodat het wel vergelijkbaar wordt.

3.2. Natuurperspectief

Natuur is belangrijk. In de eerste plaats omdat mensen niet zonder natuurbeleving in hun omgeving kunnen. We waarderen intrinsiek de aanwezigheid van natuur, het belang van schoon water, een schone lucht en een gezonde bodem. In de tweede plaats omdat natuur een essentieel onderdeel uitmaakt van ons welzijn en onze gezondheid en Nederland er veel slechter voorstaat zonder goede natuur. Daarmee heeft natuur ook een sociaaleconomische waarde. Tot slot vormt natuur een belangrijke oplossing voor het opvangen van de gevolgen van klimaatverandering (groen in de stad, klimaatbuffers, groene longen). Natuur is ook kwetsbaar en behoeft actieve zorg van de overheid. Daarom is er Europese wetgeving op grond waarvan alle lidstaten beleid moeten maken ten aanzien van het behoud en de ontwikkeling van natuur.

Nederland heeft al sinds lange tijd natuurwetgeving die beoogt het natuurbelang te beschermen. Zo was Nederland binnen Europa met de borging van de Ecologische Hoofdstructuur in de ruimtelijke ordening een voorloper met natuurbeleid vanuit een gezamenlijke visie op landbouw en natuur. De afgelopen jaren heeft deze inzet van de Nederlandse overheid een ander karakter gekregen, is er bezuinigd op natuurontwikkeling en heldere keuzes zijn achterwege gebleven. Veel Natura 2000-gebieden zijn er in ons land momenteel slecht aan toe. De biodiversiteit in Nederland is nadrukkelijk toe aan herstel.

Iedere Europese lidstaat heeft zijn eigen waardevolle en kwetsbare natuurgebieden in kaart gebracht en voor deze Natura 2000-gebieden doelstellingen geformuleerd. Hierbij gaat het niet alleen over het in stand houden van een areaal, maar ook over het zorgdragen voor condities die de vitaliteit van die natuur vergroten. Hiervoor zijn twee zaken noodzakelijk:

- De zogenaamde standplaatsfactoren moeten geschikt zijn. Dit gaat bijvoorbeeld over de hydrologie en de bodemgesteldheid (abiotische randvoorwaarden). Flora en fauna reageren op deze standplaatsfactoren.
- De belasting van deze gebieden met stikstof moet worden beperkt, omdat de standplaatsfactoren ongeschikt zijn geworden. Binnen de 160 door Nederland aangewezen Natura 2000-gebieden zijn 118 gebieden stikstofgevoelig. Dit betekent dat de natuurkwaliteit die hoort bij die plek niet tot goede ontwikkeling kan komen als gevolg van de hoge stikstofbelasting. Voor deze gebieden heeft Nederland zich gecommitteerd aan behoud en herstel.

Voor alle stikstofgevoelige gebieden zijn plannen (gebiedsanalyses, behorend bij het PAS) uitgewerkt en zijn of worden maatregelen uitgevoerd om de standplaatsfactoren te verbeteren. Dit proces verloopt trager dan verwacht, want het is complex: zo leidt bijvoorbeeld het vernatten van gebieden ook tot wijzigingen in de hydrologie en het landgebruik buiten het natuurgebied. Daar komt bij dat als gevolg van de verandering van het klimaat veel natuurgebieden aanmerkelijke schade hebben opgelopen als gevolg van de droogte. Daarnaast zorgt cumulatie van stikstof in de bodem voor een belangrijk na-ijleffect. Het vitaal krijgen van deze gebieden is dan ook een enorme opgave.

In het gesprek met wetenschappers en praktijkdeskundigen is het Adviescollege erop gewezen dat de ruimtelijke effecten van stikstofoxide (NOx) en ammoniak (NH3) onderlinge verschillen kennen, als het gaat om de afstanden tussen emissie en depositie en de effecten op natuurwaarden. Tijdens de tweede fase van de opdracht van het Adviescollege zal dit nader onderwerp van onderzoek zijn.

Bij dit onderwerp is ook aandacht nodig voor het gegeven dat milieudoelen in elkaars verlengde kunnen liggen, maar elkaar ook kunnen bijten. Zo draagt het verlagen van de temperatuur bij bepaalde industriële processen tot een afname van de uitstoot van CO₂, maar tot een toename van emissie van NO_x.

3.3. Economisch perspectief

Nederland is een dichtbevolkt en welvarend land. We hebben de drassige delta en hoge gronden omgetoverd tot een land van dorpen en steden, verbonden door havens en goede infrastructuur. Ons land kent een grote variëteit aan landschappen, cultuurhistorische waarden en prachtige, gevarieerde natuur die past bij onze bijzondere ondergrond van zee, kust, rivierdelta's, zand, veen en kleigronden.

Het maatschappelijk belang van economische ontwikkelingen staat buiten kijf. Ons land werkt aan de welvaart in de toekomst. We willen meer mensen huisvesten, betere vervoersverbindingen en meer werkgelegenheid. Al deze ontwikkelingen vragen ruimte. De schade is enorm als alle voorgenomen projecten in Nederland geen doorgang kunnen vinden.

Kenmerkend voor de manier waarop Nederland probeert economische ontwikkelingen doorgang te laten vinden, is die te koppelen aan versterking van ruimtelijke kwaliteit, natuur en volksgezondheid. Met het Nationaal Samenwerkingsprogramma Luchtkwaliteit (NSL) werd al in 2009 een programmatische aanpak vastgesteld die het mogelijk maakte om generieke maatregelen voor verbetering van de luchtkwaliteit te verbinden aan lokale of regionale ontwikkelruimte. Deze aanpak was succesvol en is een inspiratie geweest voor het PAS.

Ons ruimtelijk beleid is geroemd om zijn zorgvuldige afwegingen. Tien jaar geleden is de ontwikkeling tot de Omgevingswet ingezet. Belangrijkste doelen waren: meer ruimte voor integrale afwegingen tussen ruimtelijke kwaliteit, milieukwaliteit en economische ontwikkelingen. De echo van 'luchtkwaliteit' en 'externe veiligheid' als twee belemmeringen voor ontwikkelingen klonk hierin door. Eén belang zou niet verabsoluteerd mogen worden: de metafoor van het mengpaneel werd geïntroduceerd. Er worden ondergrenzen aangegeven voor milieufactoren, gebaseerd op de volksgezondheid, maar daarboven is er vrije schuifruimte voor het bevoegd gezag om uit te ruilen tussen verschillende aspecten die voor de leefomgevingskwaliteit van belang zijn: geluid, bodem, lucht, water, etc. Plannen zouden niet te allen tijde 'op een salamander of geluidsnorm mogen sneuvelen'.

Zoals weergegeven in de figuur in paragraaf 2.2 vormt de landbouw van alle economische sectoren de grootste bron van stikstofuitstoot. Deze uitstoot wordt vooral veroorzaakt door ammoniakemissies uit de veehouderij. Een belangrijk deel van onze landbouw is efficiënt en innovatief, en behoort tot de top van de wereld. Tegelijkertijd is een deel van onze (agrarische) economie ook zeer vervuילend. Voor een deel van de veehouderij geldt dat al veel stappen zijn gezet, forse investeringen zijn gedaan en maatregelen zijn getroffen op het gebied van verduurzaming.

In het huidige regime duurt het lang voordat innovatieve ontwikkelingen geïmplementeerd worden. Voorbeelden van innovatieve ontwikkelingen zijn nieuwe agrarische bedrijfsvormen - waaronder natuurinclusieve landbouw – nieuwe (emissievrije) stalsystemen, diervoer uit reststromen, mest verwaarden als hoogwaardige organische mest en andere fokdoelen voor vee. De daadwerkelijke toepassing van innovatieve ontwikkelingen gaat vaak gepaard met het doorlopen van procedures die veel tijd kosten. Betrokkenen ervaren dit als procedurele tegenwerking en als tijdrovend om positieve bijdragen van nieuwe agrarische bedrijfsvormen vast te stellen. Dit geldt overigens niet alleen voor de agrarische sector en is niet bevorderlijk voor een innovatieklimaat. Mogelijkheden om emissievrij te produceren, worden niet altijd bevorderd, maar door regelgeving soms zelfs tegengewerkt (zie ook paragraaf 4.2.1).

3.4. Wetenschappelijk perspectief

Het beste dat de wetenschap te bieden heeft, is voortschrijdend inzicht. De relaties tussen stikstofemissie, stikstofconcentratie in de lucht en stikstofdepositie zijn zeer complex. Deze relaties worden beïnvloed door onder andere klimatologische omstandigheden. Er zijn onvoldoende data, meetpunten en inzichten om dit goed te kunnen modelleren. Het AERIUS-model is een poging om de werkelijkheid te benaderen, maar is in belangrijke mate gebaseerd op aannames. Dat leidt tot discussie over onzekerheidsmarges. Op grond van de Habitatrichtlijn moet bij plannen en projecten worden onderzocht of al dan niet sprake is van een mogelijk significant effect. Momenteel wordt dit berekend met AERIUS met een enkelvoudige puntschatting op het niveau van een hexagoon met een oppervlakte van een hectare. In de tweede fase zal het Adviescollege nader ingaan op de bezwaren die hiertegen bestaan. Omgekeerd geldt voor maatregelen dat de werking en effectiviteit daarvan moeten vaststaan, ook deze onderbouwing is complex.

Vanuit wetenschappelijk perspectief wordt aandacht gevraagd voor de ‘grauwe deken van schadelijke stoffen’ die over Nederland ligt (CO₂, stikstof, fosfaat, methaan) en voor de effecten van accumulatie van stikstof in de bodem. Alleen vermindering van uitstoot zal niet voldoende zijn om de kwaliteit van Natura 2000-gebieden te verbeteren. Herstelmaatregelen zijn daarnaast noodzakelijk.

Ingewikkelder wordt het als we kijken naar de impact die stikstofdepositie heeft op het behoud en de verbetering van de vitaliteit van de natuur. Onomstreden is dat stikstofgevoelige habitattypen niet goed tot ontwikkeling komen bij te hoge stikstof-bodemconcentraties. Ook staat vast dat stikstofdepositie een uiterst belangrijke factor vormt voor het verlies aan biodiversiteit. Deze negatieve effecten van stikstofdeposities worden versterkt door andere factoren als klimaatverandering, hydrologische factoren en invasieve soorten.

3.5. Juridisch perspectief

Juristen zijn de maatschappelijke ‘verkeersregelaars’. In een democratisch land dat zo intensief wordt gebruikt, zouden op basis van politieke afwegingen alle belangen zorgvuldig geborgd moeten zijn, in het ontstaan van wet- en regelgeving en in de uitvoeringspraktijk. Het PAS is met goede intenties tot stand gekomen, en was gericht op het herstellen van Natura 2000-gebieden en het bieden van ruimte voor economische ontwikkelingen.

Naast deze goede intenties zijn er vanaf het begin ook grote zorgen geweest, onder andere bij natuurorganisaties, over de vraag of met het PAS het natuurherstel wel voldoende was gewaarborgd, en of de aanpak juridisch houdbaar was in het licht van de verplichtingen uit de Habitatrichtlijn. Op 17 mei 2017 heeft de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State prejudiciële vragen gesteld aan het Hof van Justitie over de verenigbaarheid van het PAS met de Habitatrichtlijn. Met het arrest van het Hof van Justitie van 7 november 2018 werd duidelijk dat het PAS op een aantal - cruciale – punten niet aansloot bij de verplichtingen uit de Habitatrichtlijn. Het Adviescollege heeft de indruk dat de waarschuwing, die uitging van de inhoud van het arrest van het Hof, aanvankelijk geen weerslag heeft gekregen in acties van de overheid. De overheid lijkt zich te hebben laten 'overvallen' door het uiteindelijke oordeel van de Raad van State over het PAS. Dat leidde na deze uitspraak van de ene op de andere dag tot een hoge urgentie.

Particuliere initiatiefnemers en overheden verkeren sinds de uitspraak van de Raad van State in grote onzekerheid over hun eigen rechtspositie. Er is onduidelijkheid of vergunningen kunnen worden verkregen, terwijl activiteiten op basis van het PAS reeds worden verricht. Er is discussie over hoe onherroepelijk een onherroepelijke vergunning nu eigenlijk is. Verder is het de vraag wie de ontstane schade moet vergoeden.

3.6. Bestuurlijk perspectief

Er zullen weinig mensen van mening zijn dat er in Nederland niks meer mag veranderen de komende jaren, in afwachting van aantoonbaar herstel van de natuur. Ook zullen weinig mensen vinden dat alles moet kunnen en dat de natuur de resultante moet zijn van andere ontwikkelingen. Dit vraagt om het vinden van synergieoplossingen, waarbij reductie van stikstofemissies, ruimte voor economische ontwikkeling, mobiliteit, wonen en herstel van biodiversiteit zoveel mogelijk hand in hand gaan. Met integrale maatregelen kan aan deze positieve benadering worden gewerkt, zoals dit eerder is gerealiseerd met bijvoorbeeld het programma 'Ruimte voor de Rivier', in het Deltaplan Biodiversiteitsherstel, in het Panorama Nederland, in de Nationale Omgevingsvisie, met vormen van agrarische (natuurinclusieve) bedrijfsvoering en met gericht gebiedsbeleid.

Daarbij moet ook onder ogen worden gezien dat niet alles kan in ons land, zonder dat dit beperkingen voor iets of iemand oplevert. De wens om verschillende belangen zoveel mogelijk met elkaar in harmonie te brengen, laat onverlet dat de ruimte in Nederland beperkt is, de kwaliteit van de leefomgeving onder druk staat en consequenties van beleidskeuzen onder ogen moeten worden gezien. De emissies moeten omlaag, er moet worden geïnvesteerd in natuurareaal en -kwaliteit, en de mogelijkheden dienen te worden verkend hoe doelstellingen en ambities sneller en/of anders kunnen worden gerealiseerd, zodat de natuur herstelt, er ruimte blijft voor economische ontwikkeling, en natuur en biodiversiteit worden bevorderd.

Daarmee is duidelijk dat dit van alle betrokken overheden vraagt om het in gezamenlijkheid zorgdragen voor deze balans. Het is noodzakelijk dat de verschillende overheden, ook in gezamenlijkheid, een bijdrage leveren aan de oplossing van de stikstofproblematiek, langs de lijnen die hierna zijn beschreven.

Rijksoverheid

De Rijksoverheid vervult in dit dossier verschillende rollen. Allereerst raakt de stikstofproblematiek aan diverse actuele beleidsdossiers van de Rijksoverheid, zoals het beleid op het gebied van circulaire landbouw en het klimaatakkoord. Ten tweede is de Rijksoverheid medeverantwoordelijk voor het bereiken van doelen op het gebied van vitaal platteland, het klimaat en de woningbouw. Het Rijk heeft over deze doelen en de realisatie daarvan in het Interbestuurlijk Programma (IBP) afspraken gemaakt met (de koepels van) medeoverheden. Als derde is het Rijk opdrachtgever voor grote (infrastructurele) projecten. Daarmee wordt het Rijk in de realisatie van deze projecten direct geraakt door de uitspraak van de Raad van State. In de vierde plaats is de rijksoverheid stelselverantwoordelijke voor natuur, voor een deel vergunningverlener Wnb en voor een deel natuurbeheerder (Rijkswaterstaat). Tot slot is het Ministerie van LNV opdrachtgever voor (het verder ontwikkelen van) de rekenmodellen en meetinstrumenten op het gebied van stikstof.

De Rijksoverheid kan een belangrijke rol spelen in de oplossing van het vraagstuk, door - waar nodig - wet- en regelgeving en beleidsregels te ontwikkelen, maatregelen te financieren, een ondersteuningsstructuur (helpdesk) te helpen oprichten en het goede voorbeeld te geven met eigen projecten (zie ook hoofdstuk 4).

Provincies

Provincies spelen een belangrijke rol bij verduurzaming van de landbouw, de vitaliteit van het platteland, de realisatie van het Natuurpact, de uitvoering en handhaving van de Wet Natuurbescherming en de uitwerking van het Klimaatakkoord in regionale energiestrategieën. Provincies treden op als gebiedsregisseurs en zijn verantwoordelijk voor natuur(beheer). Belangen vanuit het Rijk, de provincies en de gemeenten kunnen voor bepaalde gebieden concurrerend zijn. De rol van de provincie als gebiedsregisseur houdt in te komen tot een afweging van deze belangen.

In het merendeel van de Natura 2000-gebieden zijn de provincies als bevoegd gezag verantwoordelijk voor het uitvoeren van de herstel- en uitbreidingsmaatregelen. Daarnaast zijn provincies als bevoegd gezag verantwoordelijk voor het verlenen van natuurvergunningen, en de handhaving daarvan, of voor andere toestemmingsbesluiten voor activiteiten waarbij stikstof vrijkomt (bijvoorbeeld in de landbouw, woningbouw, wegenbouw of de industrie). Ook zijn de provincies partner in het Interbestuurlijk Programma (IBP). Ze geven uitvoering aan een landelijke systematiek voor monitoring, dataopslag en informatie, analyse en rapportages van natuurgegevens.

De bijdrage van de provincies kan gestalte krijgen langs de lijn van vergunningverlening en handhaving. Daarnaast kunnen provincies voor versterking van de natuur en voor het natuurbeheer instrumenten inzetten als grondverwerving, sanering, subsidie, planologische en wettelijke bescherming en financiering. Ook provincies kunnen met eigen projecten het goede voorbeeld geven (zie ook hoofdstuk 4).

Gemeenten

Ook de VNG is partner in het Interbestuurlijk Programma (IBP). Gemeenten hebben op twee manieren te maken met het stikstofdossier. Enerzijds als bevoegd gezag (vergunningverlener en handhaver) voor (bouw)projecten en evenementen in het kader van de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (Wabo). Anderzijds als verantwoordelijke voor (de uitvoering van) gemeentelijke projecten. Tot op heden hadden gemeenten weinig betrokkenheid bij het PAS omdat de vergunningverlening op het gebied van de Wet natuurbescherming een verantwoordelijkheid is van het Rijk en met name de provincies. De uitspraak van de Raad van State heeft bij gemeenten geleid tot vragen over de impact op gemeentelijke projecten en wat ze kunnen doen om vooral de bouwproductie weer op gang te brengen.

Waterschappen

De Unie van Waterschappen is ook partner in het Interbestuurlijk Programma (IBP). De waterschappen voeren vanuit hun wettelijke taakstellingen werkzaamheden uit om in Nederland te zorgen voor waterveiligheid, schoon en voldoende water. Het gaat hierbij bijvoorbeeld om dijkversterkingsprojecten (in samenwerking met Rijkswaterstaat), gebiedsverbeteringsprojecten (zoals natuurherstel, waterberging of verbeterde waterafvoer) of beheer en onderhoud aan persleidingen, rioolgemalen en zuiveringsinstallaties.

Een aanknopingspunt voor de bijdrage van waterschappen zit in hun investeringen in dienst van opgaven met een groot maatschappelijk belang, zoals waterveiligheid, klimaatadaptatie en waterzuiveringsinvesteringen. Deze investeringen worden opgepakt in samenwerking met andere overheden en private organisaties. Waterschappen kunnen ook een belangrijke rol spelen (en spelen die ook) bij natuurherstel, bijvoorbeeld bij hydrologische maatregelen.

Drinkwaterbedrijven

Drinkwaterbedrijven hebben op grond van de Drinkwaterwet de wettelijke taak om een duurzame en doelmatige openbare drinkwatervoorziening tot stand te brengen en iedereen drinkwater van goede kwaliteit te leveren. De openbare drinkwatervoorziening geldt als een dwingende reden van groot openbaar belang en drinkwaterbedrijven behoren tot de vitale infrastructuur. Bestuursorganen zijn op grond van de Drinkwaterwet verplicht om zorg te dragen voor de duurzame veiligstelling van de openbare drinkwatervoorziening.

Daarnaast heeft het drinkwaterbedrijf tot taak om bij te dragen aan de bescherming van de bronnen voor drinkwater, bijvoorbeeld door het beheren of mede beheren van (natuur)terreinen rondom deze bronnen gericht op het voorkomen of beperken van verontreiniging. In dit kader levert de drinkwatersector een grote bijdrage aan het natuurbeheer in Nederland. Een groot deel van de natuurgebieden die de drinkwaterbedrijven beheren in de omgeving van hun bronnen, is Natura 2000-gebied. Drinkwaterbedrijven voeren daarom diverse herstelmaatregelen uit in het kader van het PAS.

Omgevingsdiensten

Omgevingsdiensten zijn in veel gevallen namens het bevoegd gezag – provincies en gemeenten – verantwoordelijk voor de vergunningverlening, toezicht en handhaving op verschillende wetten en regels die het milieu en de leefomgeving moeten beschermen. Denk hierbij aan expertises als energie, duurzaamheid, luchtkwaliteit, bodemkwaliteit en geluidsoverlast, maar ook aan het gebruik en vervoer van gevaarlijke stoffen.

Terreinbeherende organisaties

Er zijn veel verschillende organisaties die eigenaar zijn van natuurgebieden (ook Natura 2000-gebieden) en die daarmee een verantwoordelijkheid hebben – en willen nemen – op het gebied van natuurherstel. Denk aan Natuurmonumenten, Staatsbosbeheer, de provinciale landschappen, en particuliere landeigenaren.

4. Aanbevelingen korte termijn

4.1. Inleiding en hoofdlijn advies

De hoofdstukken 4 en 5 bevatten de aanbevelingen van het Adviescollege voor de korte termijn en de daarmee verband houdende reflecties op de vier eerdergenoemde notities van de interbestuurlijke programmadirectie stikstof. De aanbevelingen hebben betrekking op de vragen a en b in de opdracht aan het Adviescollege (zie hoofdstuk 1). De hoofdlijn van het advies is hieronder toegelicht.

Hoofdlijn advies voor korte termijn

1. Om uit de impasse te raken, zijn specifieke, gebiedsgerichte bronmaatregelen nodig, gericht op het reduceren van emissies en deposities. Alle sectoren die stikstofuitstoot kennen, dienen een bijdrage te leveren, in een evenwichtige verhouding, waarbij kosteneffectiviteit in ogenschouw wordt genomen. Voor alle stikstofgevoelige Natura 2000-gebieden zijn maatregelen nodig. In dit eerste advies richt het Adviescollege zich op maatregelen die op korte termijn effect sorteren (paragraaf 4.2).
2. Het Adviescollege beveelt aan om alle herstel- en verbetermaatregelen onverkort en zo snel mogelijk uit te voeren en waar nodig te intensiveren, gericht op geloofwaardig en aantoonbaar herstel van Natura 2000-gebieden. Het Adviescollege beveelt hiervoor een gebiedsgerichte aanpak aan (paragraaf 4.3).
3. De punten 1 en 2 zijn randvoorwaardelijk voor het oplossen van de gerezen knelpunten en voor toekomstige toestemmingverlening. Er dient in beeld te worden gebracht tot welke emissiereductie deze maatregelen leiden en wat de gevolgen zijn voor de depositie in de afzonderlijke Natura 2000-gebieden en op de locaties met stikstofgevoelige habitats. Uitgangspunt in dit advies is dat afroming plaatsvindt. De mate waarin wordt afgeroomd en hoe wordt omgegaan met de vrijgekomen ruimte, zijn bestuurlijke keuzes. Het Adviescollege doet daartoe een aantal aanbevelingen (paragraaf 4.4).
4. Voor dit advies voor de korte termijn gaat het Adviescollege uit van de bestaande wetgeving. Activiteiten die onder het PAS waren vrijgesteld, moeten alsnog onder een vergunning worden gebracht. Het Adviescollege beveelt aan de ruimte die ontstaat na het treffen van maatregelen, allereerst hiervoor te benutten, met de kanttekening dat latente ruimte hiervoor niet moet worden benut om depositiestijging te voorkomen (paragraaf 4.5).
5. Intern en extern salderen zijn instrumenten die kunnen worden ingezet, waarbij in alle gevallen afroming moet plaatsvinden. Deze afroming betreft allereerst de latente ruimte. Daarnaast moet ook worden bijgedragen aan emissiereductie (paragraaf 5.3). Ook het uitvoeren van de ADC-toets is onderdeel van de vigerende wetgeving. Het Adviescollege waarschuwt voor te hooggespannen verwachtingen van deze toets, want zeker niet alle vastgelopen projecten voldoen aan de criteria van de ADC-toets (paragraaf 5.4). De huidige juridische instrumenten bieden niet voor alle projecten en regio's in hetzelfde tempo een oplossing.
6. Het Rijk en de provincies bepalen in onderlinge afstemming de condities waaronder de ruimte mag worden benut. Daarnaast dient het Rijk voldoende financiële middelen ter beschikking te stellen voor verwerving of sanering en voor natuurherstel (paragraaf 4.6).
7. Provincies nemen de regie voor de gebiedsgerichte aanpak (paragraaf 4.6).

4.2. Emissiereductie

Om uit de ontstane impasse te geraken, adviseert het Adviescollege – omwille van de urgentie van het vraagstuk – om op de kortst mogelijke termijn een pakket aan noodmaatregelen te nemen, gericht op het substantieel verkleinen van bestaande emissies door bronmaatregelen te treffen. Daarbij is het Adviescollege van mening dat alle sectoren in een evenwichtige verhouding moeten bijdragen. Voor de korte termijn zijn de maatregelen gericht op sectoren waar binnen de eerste adviestermijn (zie paragraaf 2.2) winst kan worden behaald.

De maatregelen voor de korte termijn hoeven niet per definitie een permanent karakter te hebben, maar ze moeten wel aan een aantal randvoorwaarden voldoen. De belangrijkste daarvan zijn dat de uitvoering van de maatregelen moet zijn geborgd en handhaafbaar moet zijn, en dat de maatregelen aantoonbaar tot emissiereductie leiden. De effecten van de maatregelen voor de korte termijn moeten wel duurzaam verzekerd zijn voor die situaties waarvoor op basis van deze effecten een vergunning is verleend.

Gezien de doelstelling om structureel emissies te reduceren, is het Adviescollege van mening dat in alle gevallen afoming van de gerealiseerde reductie moet plaatsvinden in het licht van de behoud- en herstelopgave voor Natura 2000-gebieden. Dat wil zeggen dat slechts een deel van de gerealiseerde reductie beschikbaar is voor de aanpak van knelpunten. Het is aan het Rijk en de provincies om zorg te dragen voor maatregelen die ook tot zodanige reductie leiden dat knelpunten kunnen worden aangepakt.

Emissiereductie dient te worden bereikt via korte-termijn-maatregelen. Van de hierna voorgestelde maatregelen verwacht het Adviescollege dat deze effect sorteren. Het Adviescollege adviseert voor de korte-termijn-maatregelen te treffen in de volgende sectoren:

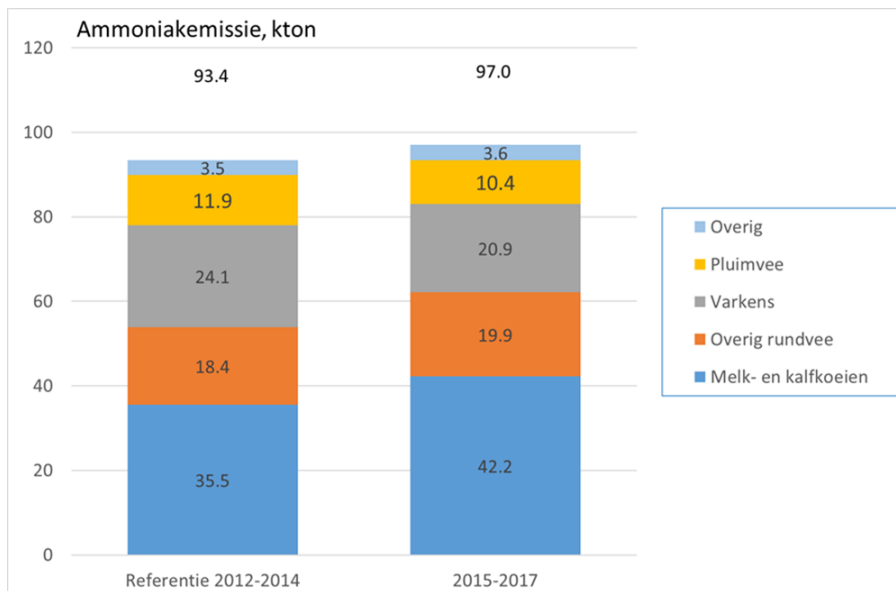
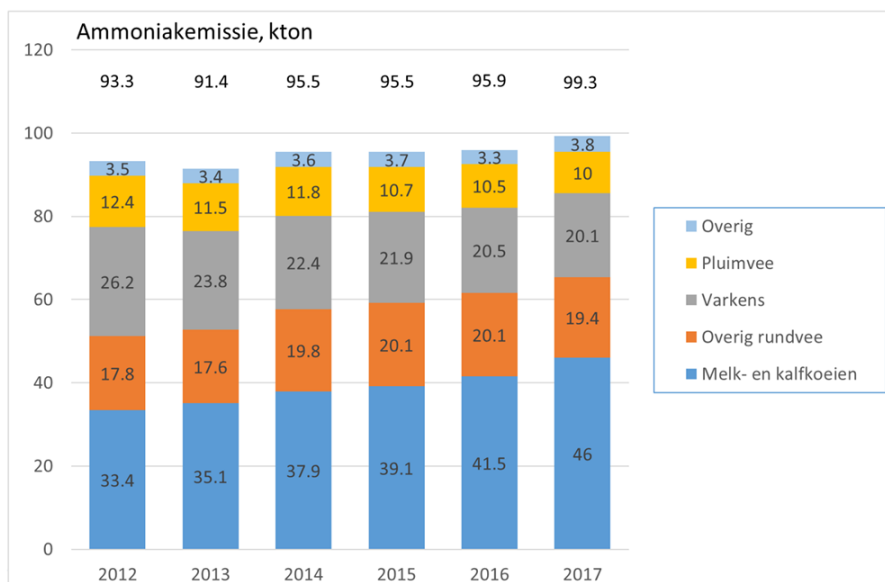
- Veehouderij
- Mobiliteit
- Industrie
- Bouwsector

Deze sectoren, evenals de hieronder uitgewerkte maatregelen, zijn geen limitatieve lijst, maar binnen deze thema's is reductie op korte termijn haalbaar. De korte-termijnaanpak is bedoeld om de eerder in dit advies beschreven knelpunten aan te pakken. In het tweede advies zal het Adviescollege ingaan op een samenhangende lange-termijnaanpak, en op aanvullende bronmaatregelen voor alle sectoren die stikstofuitstoot kennen.

4.2.1 Maatregelen in de veehouderij

Gerichte aanpak reductie ammoniakemissies veehouderij

In de onderstaande tabellen is weergegeven hoe de ammoniakemissie uit de veehouderij is verdeeld over de verschillende sectoren. (Bron: Wageningen UR/NEMA – Presentatie 27 maart 2019)

Het Adviescollege adviseert *geen* generieke volumebeperkingen in de verschillende veehouderijsectoren, omdat er op dit moment grote verschillen bestaan in ammoniakemissies tussen en binnen sectoren. Een generieke volumemaatregel is daarmee naar verwachting onvoldoende effectief ten aanzien van de impact op de stikstofgevoelige Natura 2000-gebieden. Bovendien maakt een generieke maatregel geen onderscheid tussen ondernemers die wel of niet geïnvesteerd hebben in verduurzaming van de bedrijfsvoering en in emissiebeperking. Daarnaast worden met een stopperspremie mogelijkserwijs economisch minder goed presterende bedrijven beloond met een generieke maatregel.

Een generieke volumebeperking van de veestapel zal daarom niet zonder meer leiden tot de beoogde verbetering van de milieu- en natuurkwaliteit via een transitie naar een emissiearme veehouderij, en kan dat proces zelfs vertragen. Daardoor is een generieke volumemaatregel niet proportioneel.

Het Adviescollege beveelt een – door het Rijk gefinancierde – selectieve, gebiedsspecifieke en doelgerichte reductie van de ammoniakemissies aan, die gerelateerd zijn aan de veehouderij, door gerichte verwerving of sanering van agrarische bedrijven met relatief hoge emissies of verouderde stalsystemen in en nabij Natura 2000-gebieden. De gebiedsgerichte benadering houdt in dat naarmate een specifieke sector een substantiële bijdrage levert aan stikstofproblemen in gebieden die kwetsbaar zijn voor deposities, doelgerichte maatregelen worden getroffen.

De provincies nemen de regie voor deze gebiedsgerichte aanpak, waarbij op basis van analyses van het betrokken gebied in beeld wordt gebracht op welke wijze de gerichte verwerving of sanering invulling dient te krijgen, en welke maatregelen per gebied nodig zijn.

De uitvoering van bronmaatregelen, die door de veehouderij zouden worden genomen in het kader van het PAS, was slechts beperkt geborgd en sommige maatregelen werden pas op termijn genomen. Het gaat daarom niet alleen om nieuwe maatregelen, maar ook om het dwingend (met een tijdpad) vastleggen van de uitvoering van PAS-bronmaatregelen.

Voor de blijvende veehouderijbedrijven geldt dat versneld moet worden ingezet op toepassing van de ‘best environmental means’ (praktijk en techniek) door middel van een Algemeen Verbindend Verklaring en een duidelijk tijdpad, zodat verdergaande emissiereductie versneld wordt bewerkstelligd. Deze Algemeen Verbindend Verklaring vraagt om verankering in Rijkswetgeving, bijv. in de vorm van een Besluit emissiearme bedrijfsvoering, waarbij het toepassen van de meest actuele milieupraktijk (waaronder innovatieve technieken en bedrijfsmethoden) een voorwaarde is.

De verantwoordelijkheid voor de gebiedsspecifieke aanpak ligt bij de provincies, waarbij de aanpak is gericht op snelle en effectieve vermindering van emissies in en nabij kwetsbare Natura 2000-gebieden. De provincie bepaalt de strategische inzet van de gerichte verwerving of sanering. Daarnaast ziet de provincie toe op de toepassing van de (in Rijkswetgeving verankerde) ‘Algemeen Verbindend Verklaring’ voor de toepassing van de ‘best environmental means’. Daarnaast is het van belang dat er een juridisch afdwingbare set aan maatregelen wordt vastgelegd. Uiteindelijk is op basis van een beheerplan onteigening juridisch mogelijk.

Snellere implementatie innovatieve ontwikkelingen

De ontwikkeling naar emissieneutrale stallen en emissiearme vormen van agrarische bedrijfsvoering vragen om sturing via vergunningen en handhaving, en om flankerend beleid dat eraan bijdraagt dat innovaties sneller geïmplementeerd kunnen worden. Er dient meer inzet te worden gepleegd om wetenschappelijke ontwikkelingen en daaraan gekoppelde innovaties versneld in de praktijk te brengen, door nieuwe technologieën sneller te erkennen. In het huidige regime duurt de daadwerkelijke toepassing van innovatieve ontwikkelingen vele jaren door de versnippering van commerciële technische doorontwikkeling, en het vertraagde marktaanbod van innovaties als Best Beschikbare Techniek door moeizame certificering (denk aan de Regeling ammoniak en veehouderij, Rav).

Deze beperking in het innovatieklimaat geldt in alle sectoren, maar bovenal in de veehouderij waar ook nog eens een lange afschrijvingstermijn voor stalsystemen geldt. Daardoor worden de mogelijkheden om emissies te verminderen niet optimaal benut, en ontwikkelt de emissiereductie zich niet snel genoeg.

Het Adviescollege staat positief tegenover het voorstel vanuit de agrarische sector om de uitvoering van de sectorplannen (bestaande uit maatregelen gericht op milieuverbetering, herstel van biodiversiteit en het voorkomen van en omgaan met de effecten van klimaatverandering) voortvarend voort te zetten. Daarnaast spreekt het Adviescollege waardering uit voor het gezamenlijke advies van de zuivelsector (via Zuivel NL). Het Adviescollege onderschrijft de voorgestelde aanpak, en is van mening dat de maatregelen die Zuivel NL voorstelt een constructieve bijdrage leveren aan de reductie van ammoniakemissies.

Experimenteerruimte

Het Adviescollege adviseert om op korte termijn de toepassing van emissie-reducerende technieken en -praktijken te versnellen door deze via experimenteerruimte vroegtijdig toe te staan. Ook is financiële steun essentieel om bestaande technieken vervroegd te kunnen afschrijven ten behoeve van de aanschaf van innovatieve emissie-reducerende technieken.

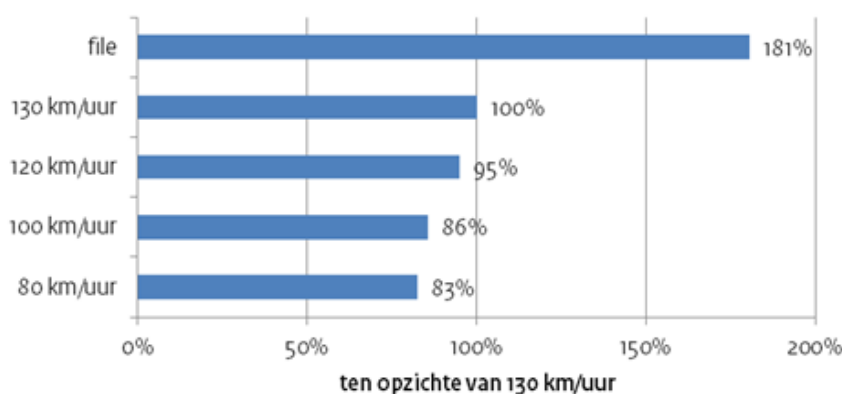
4.2.2 Maatregelen op het gebied van mobiliteit

Wegverkeer

Een korte-termijn-maatregel die impact heeft op stikstofemissies, is snelheidsverlaging. Indien op een groot deel van het wegennet een substantiële verlaging wordt doorgevoerd, leidt dit tot minder NO_x-emissies en daarmee tot een vermindering van de NO_x-‘deken’ (zie paragraaf 3.4). Deze deken is medebepalend voor de algemene depositie en voor de volksgezondheid.

Onderstaande figuur van het RIVM geeft een beeld van de emissiereductie ten opzichte van een snelheid van 130 km/uur. Lagere snelheden leiden tot langere reistijden, maar ook tot betere doorstroming. Hiermee wordt geen landelijk beeld gegeven van het effect op emissies en ook niet van het effect op deposities in Natura 2000-gebieden.

**Wegverkeer emissies per km per etmaal
voor 100.000 voertuigbewegingen**

Het Adviescollege adviseert een snelheidsverlaging door te voeren op rijks- en provinciale wegen, zo nodig gedifferentieerd naar wegen of gebieden, waarbij de snelheidsbeperkende maatregelen worden gericht op aantoonbare effecten in kwetsbare Natura 2000-gebieden.

Overige mobiliteit

Uitgangspunt van het Adviescollege is dat alle sectoren een bijdrage leveren, in een evenwichtige verhouding. In dit eerste advies richt het Adviescollege zich op sectoren, waar maatregelen op korte termijn effect sorteren. Het Adviescollege richt zich tijdens de tweede fase op mogelijke emissiebeperkende maatregelen voor andere vormen van mobiliteit. Dan gaat het om het openbaar vervoer, het vrachtvervoer, de scheepvaart (m.n. de binnenvaart en de kustvaart) en de luchtvaart. In de tweede fase zal het Adviescollege hier nader op ingaan.

4.2.3 Maatregelen in de industrie

In navolging van het uitgangspunt dat alle stikstof-emitterende sectoren een evenwichtige bijdrage moeten leveren aan verdere vermindering van stikstofemissies en -deposities, ligt er ook een opgave bij de industriële bedrijvigheid en de energieproductie. Hierbij moet worden opgemerkt dat de emissies uit deze sectoren circa 1,6% van het totaal uitmaken, en dat reducties derhalve niet op korte termijn tot significante ruimte zullen leiden.

Alhoewel grote energiecentrales, chemische productiefaciliteiten en raffinaderijen via aanbestedingsvoorwaarden en vergunningsvoorwaarden aan strenge NO_x-emissie-eisen moeten voldoen, bestaan er toch aanzienlijke verschillen tussen emissies, afhankelijk van de gebruikte energiedragers (kolen, biomassa en gas) en verbrandingstechnieken.

Grote centrales zijn voorzien van afgasreinigingsinstallaties die aan strenge eisen moeten voldoen, en die met frequente meetprogramma's worden gewaarborgd. Hierbij maakt de bron voor de verbranding geen verschil voor de toelaatbare NO_x-emissies. Het stoppen met de bijstook van biomassa in grote centrales, levert dan ook nauwelijks een bijdrage aan de vermindering van emissies en deposities van stikstof. Echter, het levert wel een duidelijke bijdrage aan vermindering van NO_x in de energieopwekking en ook een duidelijke vermindering van CO₂-uitstoot. Gezien het integrale karakter van het advies, vraagt het Adviescollege aandacht voor een heroverweging van het nut van subsidies die momenteel worden verstrekt voor het bijstoken van biomassa in energiecentrales.

Voor kleinere, specifieke biomassacentrales die in wijken of steden thans worden ontwikkeld om in de lokale of regionale energie- of warmtevraag te voldoen, is zelden sprake van 'end-of-pipe-technieken' en is er veelal geen inputcontrole. Het is onvoldoende duidelijk of deze installaties aan dezelfde emissie-eisen worden onderworpen. Bovendien is als gevolg van de schaal van de installaties de afstand ten opzichte van het maaiveld waarop de uitstoot in de lucht plaatsvindt kleiner dan bij grote installaties, hetgeen tot hogere deposities kan leiden in Natura 2000-gebieden⁸.

⁸ In het algemeen geldt dat alles wat geëmitteerd wordt, ook weer ergens naar beneden komt. Dus de bijdrage aan de totale depositie zal gelijk blijven, maar als de verspreidingsafstand kort is, dan zal lokaal de depositie toenemen.

Het Adviescollege adviseert provincies de opdracht te geven om te verkennen in hoeverre verschillende industriële sectoren een negatieve bijdrage leveren aan de stikstofdepositie van stikstofgevoelige Natura 2000-gebieden, welke maatregelen nodig zijn, en welk (activerend) beleid kan worden gevoerd vanuit het Rijk en de provincies voor het stimuleren van de toepassing van nieuwe technieken en voor innovaties in de industriële sector. Steeds vanuit een integrale blik van het stikstofprobleem in samenhang met luchtkwaliteit, CO₂-reductie, de transitie naar duurzame energie en de kringlooplandbouw.

In de tweede fase wil het Adviescollege ook nader verkennen of de chemie indirect een bijdrage kan leveren aan het verminderen van de emissies afkomstig uit meststromen door technieken te ontwikkelen die daaraan kunnen bijdragen.

4.2.4 Bouwsector

De bouwsector is een van de sectoren die in de uitvoering van projecten hard wordt getroffen doordat de vergunningverlening is stilgelegd.

Het Adviescollege is van mening dat er in de bouw winst is te behalen door modulair, energieneutraal, circulair en natuurinclusief bouwen en beter gebruik van innovatieve technieken en materialen. Datzelfde geldt voor bedrijven die aanleg-, beheer- en onderhoudswerkzaamheden uitvoeren in Natura 2000-gebieden. Deze bedrijven dienen te worden gestimuleerd deze werkzaamheden emissiearm uit te voeren. Het Adviescollege adviseert aanbestedingsvoorwaarden en vergunningsvoorwaarden hierop aan te passen. Dit zal een positief effect hebben op duurzame innovaties.

4.3. Herstel van de natuur

Om de staat van instandhouding van de stikstofgevoelige Natura 2000-gebieden te verbeteren, zijn voor alle gebieden herstelmaatregelen uitgewerkt. Uit de 'oriënterende studie evaluatie Natura 2000-doelensystematiek' (juni 2019) blijkt dat de uitvoering van deze herstelmaatregelen trager verloopt dan verwacht en dan noodzakelijk is. Het Adviescollege adviseert een intensivering en versnelling van het natuurherstel en het waar nodig beschikbaar stellen van de daarvoor benodigde financiële middelen, door het Rijk en de provincies. Op korte termijn moeten zo mogelijk aanvullende maatregelen worden geprogrammeerd en dient een versneld realisatie-pad te worden uitgezet.

Alle partijen dienen prioriteit te geven aan de herstelprogramma's in stikstofgevoelige Natura 2000-gebieden. Hierbij dient nader te worden gezien wat mogelijkheden zijn om de besluitvorming rond deze herstelprojecten te versnellen, door snellere besluitvorming over bestemmingsplannen.

Door verschillende partijen is tevens gesuggereerd om te bezien in hoeverre rond de begrensde Natura 2000-gebieden door herinrichting van het landelijk gebied (door inbreng van gronden van Staatsbosbeheer, of inbreng van rijksgronden) robuustere condities voor (hydrologisch) herstel van de stikstofgevoelige natuur kan ontstaan.

Door extensivering van het landgebruik rond de natuur (het creëren van bufferzones met natuurinclusieve landbouw), zonder dit onder het regime van de natuurbeschermingswet te brengen, kan de vitaliteit van de te beschermen natuur vergroot worden en kan tevens ruimte worden geboden aan de transitie naar circulaire landbouw. Agrarische ondernemers moeten hiervoor beloond worden. Dat kan op verschillende plaatsen, bijvoorbeeld in veenweidegebieden, maar ook in gebieden waar de intensieve veehouderij domineert. Het beeld is dat deze ontwikkeling een lange adem vergt, maar dat hoeft niet zo te zijn. Een transitie naar natuurinclusieve landbouw kan binnen een korte termijn worden gerealiseerd met behulp van een fonds om deze transitie te faciliteren. Op korte termijn is het mogelijk hierover in gesprek te gaan met deze agrarische ondernemers.

4.4. Benutten vrijgekomen ruimte

Het treffen van maatregelen, zoals beschreven in de voorgaande paragrafen, gericht op emissiereductie en herstel van de natuur, is randvoorwaardelijk voor de oplossing van de gerezen knelpunten en toekomstige toestemmingverlening (zie paragrafen 4.5 en 4.6).

De aard en omvang van de maatregelen en de snelheid waarmee deze worden gerealiseerd, zijn bepalend voor de reductie van emissie, het herstel van Natura 2000-gebieden, voor het tempo waarin de knelpunten kunnen worden opgelost en toestemmingverlening weer kan worden opgepakt. Uit de uitspraak van de Raad van State volgt dat de effecten van de bronmaatregelen (de emissiedaling door de bronmaatregelen) en herstelmaatregelen op hectareniveau moeten worden beoordeeld.

Zoals hiervoor reeds is opgemerkt, is het Adviescollege van mening dat in alle gevallen een deel van de gerealiseerde reductie moet worden afgeroomd in het licht van de behoud- en herstelopgave voor de stikstofgevoelige habitats in de 118 stikstofgevoelige Natura 2000-gebieden. Dit komt hierna nader aan de orde.

Het Adviescollege merkt op dat in verband met de behoud- en herstelopgave ook de wijziging of intrekking van bestaande vergunningen worden genoemd. Het Adviescollege wijst erop dat een dergelijke verstreckende maatregel ten aanzien van individuele bedrijven alleen aan de orde kan zijn indien wordt aangetoond dat intrekking of wijziging van de toestemming voor deze specifieke activiteit de enige passende maatregel is om verslechtering of significante verstoringen te voorkomen, ofwel indien een dergelijke maatregel onderdeel uitmaakt van generiek beleid voor een gebied of sector.

Het Adviescollege acht een maatregel ten aanzien van vigerende vergunningen ter voorkoming van nieuwe deposities wel denkbaar en wenselijk, in de vorm van afoming van niet-benutte (latente) vergunningruimte. Daarbij verwijst het Adviescollege naar de door de provincies onder het PAS als beleidslijn gehanteerde realisatietermijn van twee jaar voor niet-prioritaire projecten en de daarover gemaakte afspraken. Het Adviescollege beveelt aan de uitvoering van de afspraken over deze realisatietermijn weer op te starten (omdat dit na de uitspraak van de Raad van State is stilgevallen).

Dit geldt ook bij de latente ruimte bij onder het PAS van een vergunning vrijgestelde activiteiten, die thans alsnog een vergunning behoeven. Daarbij wijst het Adviescollege erop dat het hierbij gaat om maatwerk, waarbij reeds gedane investeringen of andere uitvoeringshandelingen in beschouwing moeten worden genomen. Mede om die reden adviseert het Adviescollege om de beoordeling van latente ruimte – als het gaat om niet-gerealiseerde vrijgestelde ruimte – te laten plaatsvinden bij het alsnog vergunnen van deze gevallen en in overige gevallen te laten plaatsvinden in het kader van interne of externe saldering.

Voor vergunningen, die zijn verleend voorafgaand aan het PAS, geldt de termijn van twee jaar niet. Ook hier moet worden onderzocht of er mogelijkheden zijn om latente ruimte terug te nemen (omdat het hier gaat om aantasting van bestaande rechten, lijken deze mogelijkheden echter beperkt).

Zoals ook aangegeven in paragraaf 2.2 is prioritering in de aanpak van knelpunten een bestuurlijke keuze. Aanbeveling van het Adviescollege in dit verband is deze ruimte in ieder geval te benutten om knelpunten op te lossen die betrekking hebben op:

- Activiteiten die onder het PAS waren vrijgesteld van een vergunning (activiteiten onder grenswaarden). Op beweiden en bemesten wordt hierna afzonderlijk ingegaan.
- Tijdelijke emissies indien na realisatie sprake zal zijn van een lagere emissie of nul-emissie. Het Adviescollege wijst erop dat in bepaalde gevallen mogelijk ook een ecologische onderbouwing kan worden gegeven waaruit volgt dat tijdelijke emissies, gelet op het lange-termijn-effect van de activiteit, aanvaardbaar zijn.
- Vernietigde vergunningen, waarvoor opnieuw een aanvraag moet worden ingediend bij het bevoegd gezag. Het is denkbaar dat via beleidsregels voorrang wordt gegeven aan deze aanvragen ten opzichte van andere nieuwe aanvragen.

Beweiden en bemesten

Zoals toegelicht in hoofdstuk 1 volgt uit de uitspraak van de Raad van State over beweiden en bemesten dat het categoriaal vrijstellen van beweiden en bemesten van de vergunningplicht in strijd is met de Habitatrichtlijn. Omdat beweiden en bemesten als vergunningvrije activiteiten in het PAS-traject zijn meegenomen, heeft de PAS-uitspraak ook tot gevolg dat beweiden en bemesten opnieuw moeten worden beoordeeld.

Weidegang is een maatschappelijke wens inzake grondgebonden melkveehouderij, ook vanuit het oogpunt van landschapsbeleving. Bovendien geldt dat de ammoniakemissie bij weidegang gereduceerd is omdat de urine plaatselijk gescheiden van de feces in de bodem doordringt. Pas bij menging van urine met feces (zoals in drijfmest) wordt de ureum (een voor plantengroei waardevolle stikstofverbinding) volop omgezet in ammoniak. Mest uit beweiding kent dan ook een lagere ammoniakemissie dan mest die in de stal is opgevangen en opslagen, en vervolgens op land wordt uitgereden.

Op grond van de uitspraak van de Raad van State is beweiden een onlosmakelijk onderdeel van de bedrijfsvoering. Dat betekent dat beweiden in samenhang met het agrarisch bedrijf moet worden beoordeeld en vergund. Een generieke regeling via het beheerplan past hiervoor niet. Wel kan het beheerplan op dit punt nader beleid formuleren.

Het Adviescollege wil hier nader onderzoek naar doen en zal voor het eind van 2019 over dit onderwerp een tussentijds advies uitbrengen. Het Adviescollege adviseert in afwachting van dit advies de huidige gedoogstatus te handhaven.

Bemesten van landbouwgronden is essentieel voor de voedselproductie. Met de uitspraak van de Raad van State dreigt de situatie dat elke individuele boer een vergunning voor bemesten moet aanvragen, op basis van een passende beoordeling. Dit is niet werkbaar en leidt tot veel bureaucratie. Mogelijk kan een regeling via het beheerplan worden getroffen of een andere meer generieke oplossing worden gevonden. Daarvoor dient echter meer inzicht te worden verkregen in de haalbaarheid en de mogelijke effecten van de verschillende oplossingsrichtingen.

Het Adviescollege zal ook hier nader onderzoek naar verrichten en daarover eind 2019 nader adviseren. Het Adviescollege adviseert ook voor bemesten de huidige gedoogstatus te handhaven, in afwachting van het tussentijdse advies eind 2019.

4.5. Juridische aspecten

Voor de korte-termijn-aanpak van knelpunten en het weer op gang brengen van toestemmingverlening komt het Adviescollege tot onderstaande aanbevelingen. Deze aanbevelingen zijn aanvullend op de reflectie op de notities van de interbestuurlijke programmadirectie stikstof (zie hoofdstuk 5).

Het toepassingsbereik van de AERIUS Calculator 2019 is nog beperkt. Allereerst moet ervoor worden gezorgd dat AERIUS zo snel mogelijk ook operationeel is voor het doorrekenen van activiteiten in de agrarische sector.

Het Adviescollege is van mening dat een duidelijke neerwaartse lijn moet worden ingezet als het gaat om emissies van NH₃ en NO_x. Van de emissiereductie, die wordt gerealiseerd met de te treffen maatregelen, dient een deel te worden afgeroomd, zoals eerder toegelicht. De mate van afroaming dient nader te worden bepaald en gemotiveerd in onderlinge afstemming tussen Rijk en provincies. Volledigheidshalve wordt opgemerkt dat het Adviescollege de resultaten van gerealiseerde PAS-bron- en herstelmaatregelen niet in dit advies heeft betrokken of heeft kunnen betrekken, vanwege het ontbreken van informatie daarover. Het Adviescollege beveelt aan deze resultaten alsnog inzichtelijk te maken in de komende periode.

De emissiereductie dient per Natura 2000-gebied vast te staan en inzichtelijk te worden gemaakt. Het is aan het Rijk en de provincies om keuzes te maken als het gaat om de benutting van vrijgekomen ruimte. Er is al opgemerkt dat ruimte moet worden beschouwd op hectareniveau, in lijn met de uitspraak van de Raad van State. Het Adviescollege heeft op verschillende plaatsen in dit advies uiteengezet aan welke randvoorwaarden moet worden voldaan om ruimte te kunnen benutten.

Door verschillende stakeholders is nadrukkelijk de wens naar voren gebracht van het (opnieuw) introduceren van een drempelwaarde voor kleine deposities. Het Adviescollege staat hier op zich positief tegenover, mits het reductiebeleid daarvoor voldoende ruimte biedt. Vooral nog ontbreekt het aan een deugdelijke juridische onderbouwing hiervoor, daarom acht het Adviescollege dit op de korte termijn niet haalbaar. Een dergelijke systematiek is alleen haalbaar als wordt voldaan aan bepaalde condities. Op dit moment zijn deze condities nog onvoldoende scherp in beeld. Het Adviescollege beveelt aan deze condities op korte termijn nader te bepalen, voordat een dergelijke systematiek kan worden geïmplementeerd. Het Adviescollege gaat in het tweede advies nader in op dit onderwerp.

Het Adviescollege acht het, mede gelet op de administratieve lasten, niet wenselijk dat kleine bijdragen aan de depositie die onder het PAS waren vrijgesteld van een vergunning (dit betreft niet beweiden en bemesten) en tijdelijke emissies (zoals hiervoor omschreven in paragraaf 4.4) alsnog worden onderworpen aan langdurige vergunningprocedures. Aangezien de urgentie bij sommige projecten groot is, dient te worden gestreefd naar besluitvorming op korte termijn. Het Adviescollege beveelt Rijk en provincies aan beleid te formuleren langs de volgende lijnen.

Aanvraag

- bij gebreke van een vrijstellingsregeling zal met het oog op legalisering een vergunningaanvraag moeten worden ingediend;
- aanvragers moeten – na bekendmaking van het beleid – een redelijke termijn krijgen voor indiening van de aanvraag;
- aanvrager zal een nieuwe AERIUS-berekening moeten overleggen;
- aanvragers zijn gehouden om informatie te verstrekken over welke inspanningen zij verrichten om emissies zoveel mogelijk te beperken (toepassen van best beschikbare technieken);
- aanvrager dient inzicht te geven in de gerealiseerde activiteiten per 29 mei 2019. Latente ruimte komt niet in aanmerking voor legalisering (behoudens maatwerk, zie paragraaf 4.4).

Faciliteren individuele beoordeling

- er dient te worden gezocht naar een systematiek waarin de benodigde vergunningruimte wordt geïnventariseerd door de provincies;
- deze vraag wordt per activiteit inzichtelijk gemaakt en de totale vraag wordt gerelateerd aan de ruimte die na afroaming beschikbaar is. Het gaat daarbij om een collectieve passende beoordeling waarin individuele activiteiten inzichtelijk worden gemaakt. Voor de activiteiten waarvoor ruimte beschikbaar is, is naar de mening van het Adviescollege nader individueel onderzoek niet zinvol;
- gezocht moet worden naar een mogelijkheid om in lijn met het voorgaande een eenvoudige afdoening te bewerkstelligen, die leidt tot een vergunning;
- bij het ontbreken van voldoende ruimte kan aanvrager ervoor kiezen de stappen van salderen of de ADC-toets te doorlopen.

Bij de herbeoordeling van vernietigde vergunningen, bij een eerste beoordeling van situaties die als gevolg van de uitspraak van de Raad van State weer vergunningplichtig zijn geworden (anders dan de hiervoor genoemde vrijgestelde activiteiten, bijvoorbeeld omdat nog geen vergunning is verleend voor wijziging of uitbreiding ten opzichte van de referentiesituatie) adviseert het Adviescollege in het te ontwikkelen beleid aanvullend aandacht te besteden aan de volgende punten:

- Aanvraag (in aanvulling op hetgeen hiervoor is genoemd)
 - inzicht verschaffen in de situatie ten tijde van de referentiesituatie, behoudens voor zover de aanvraag (legalisering van) nieuwe activiteiten betreft;
 - aanvrager kan een voorstel doen voor intern of extern salderen overeenkomstig het door Rijk en provincies in onderlinge afstemming geformuleerde beleid. Het salderingsbeleid moet onder andere betrekking hebben op de mate van afoming (latente ruimte en reductie). Bij de formulering van het beleid dient acht te worden geslagen op de randvoorwaarden die door de Raad van State worden verbonden aan saldering;
 - aanvrager kan een voorstel doen voor een ADC-toets;
 - onderzoek moet – behoudens bij interne saldering – plaatsvinden in het kader van een passende beoordeling;
 - het beschikbaar komen van ruimte voor vergunningverlening uit (gebiedsspecifieke) reductiemaatregelen, kan tot aanpassing van beleid leiden. In dat geval moet inzichtelijk worden gemaakt wat van aanvrager wordt verlangd.
- Onderzoek ruimte vergunningverlening:
 - Er dient – evenals onder het PAS – een plafond te worden gesteld aan uit te geven ruimte. Daarbij moet wel worden voorzien in een hardheidsclausule voor bijzondere gevallen.
 - In de lijn van het voorgaande dient ook beleid te worden ontwikkeld voor de (her)beoordeling bestemmingsplannen en van nieuwe aanvragen.

Het is aan te bevelen afspraken te maken over een evaluatie van het te formuleren beleid.

Toetsen maatregelen aan staatssteunrecht

Bij de voorgestelde maatregelen kan op verschillende manieren sprake zijn van staatssteun. Een maatregel waarbij veehouderijbedrijven, die overlast veroorzaken, steun ontvangen om hun bedrijf te beëindigen, betreft staatssteun en deze moet worden getoetst aan de Richtsnoeren van de Europese Unie voor staatssteun in de landbouw- en de bosbouwsector en in plattelandsgebieden 2014-2020. De belangrijkste voorwaarden voor een beëindigingsmaatregel op grond van deze richtsnoeren zijn:

- De capaciteit moet worden gesloten om dier-, plant- of volksgezondheidsredenen, sanitaire, ethische of milieuredenen, zoals een vermindering van de totale veebezetting, of om andere redenen zoals met het oog op de herstructurering van de sector, diversificatie of vervroegde uittreding.
- De begunstigde van de steun moet een tegenprestatie leveren, die erin bestaat dat definitief en onherroepelijk wordt besloten de betrokken productiecapaciteit (gronden, gebouwen, installaties, machines en uitrusting) te slopen of onherroepelijk te sluiten.

- In gevallen waarin de productiecapaciteit al definitief gesloten is of waarin een dergelijke sluiting onvermijdelijk lijkt, is er geen tegenprestatie van de begunstigde en mag geen steun worden verleend. Om dezelfde reden zijn ondernemingen, die niet aan die normen voldoen en hun productie hoe dan ook moeten stopzetten, uitgesloten van steun.

Een stoppersregeling naar analogie van de regeling die momenteel in het kader van een warme sanering van de varkenshouderij wordt ontwikkeld, behoeft de voorafgaande goedkeuring van de Europese Commissie.

Er kan ook sprake zijn van staatssteun bij het (her)verdelen van productiecapaciteit van overheidswege. Hierbij is van belang op welke wijze en onder welke voorwaarden de (al dan niet als gevolg van een stoppersregeling vrijkomende) productiecapaciteit door de overheid ter beschikking wordt gesteld. Als sprake is van het opnieuw verdelen van bestaande productiecapaciteit op basis van generiek vergunningenbeleid dat op alle ondernemingen gelijkelijk van toepassing is, en waarbij de overheid zelf geen nieuwe rechten creëert, zal minder snel sprake zijn van staatssteun dan in een situatie waarbij sprake is van het 'gratis' uitgeven van verhandelbare productieruimte door de overheid, op een wijze die vergelijkbaar is met het stelsel van fosfaatrechten, of waarbij bepaalde partijen voorrang krijgen bij de verdeling (een 'selectief voordeel' in staatssteuntermen). Indien sprake is van staatssteun of daarover twijfel bestaat, dan moet de maatregel worden getoetst aan de Richtsnoeren voor staatssteun ten behoeve van Milieubescherming en Energie en is voorafgaande goedkeuring van de Europese Commissie vereist.

Gelet op het bovenstaande zijn de mogelijkheden van overheidsinterventie bij verdeling van productieruimte op korte termijn vanuit het staatssteunrecht beperkt.

4.6. Organisatie, uitvoering en financiering

Gedeeld inzicht in de huidige situatie

Om maatregelen en prioriteiten te kunnen bepalen, is een overzicht van de huidige staat van instandhouding per gebied, de doelen, de geplande maatregelen voor herstel en de grootste belastingen op de gebieden van cruciaal belang. Per Natura 2000-gebied moet er een actueel beeld zijn hoe het gebied ervoor staat en welke bronnen in de omgeving van invloed zijn. Zoals eerder gezegd, ontbreekt dat inzicht nu.

Metten en monitoren

Het Adviescollege vraagt aandacht voor de verhouding tussen een modelmatige benadering en metingen. Beide spelen een belangrijke rol in de discussie, waarbij vooral aandacht is gevraagd voor het meten. Het is nodig te weten wat echte oorzaken zijn van de stikstofproblematiek. *Welke deposities hebben aantoonbaar nadelige effecten?* In de praktijk wordt al veel en steeds meer gemeten, en het verdient aanbeveling om meer gebruik te maken van validatie op basis van metingen.

Het Adviescollege wijst erop dat niet de indruk moet ontstaan dat een ander of beter model ertoe zal leiden dat er meer mogelijk is. In dit eerste advies doet het Adviescollege geen aanbevelingen over mogelijke verbetering van modellen en de techniek achter rekenmodellen. Tijdens de tweede fase van de opdracht zal het Adviescollege nadere aandacht besteden aan het gebruik van de modellen.

Kennisdeling en ondersteuning

Het is het Adviescollege gebleken dat er veel behoefte is aan feitelijke kennis over de stikstofproblematiek en de mogelijkheden om de huidige impasse te doorbreken. Het Adviescollege pleit er daarom voor een helpdesk in te richten waar betrokken partijen terecht kunnen met vragen en waar ook capaciteit beschikbaar is voor het wegwerken van het huidige stuwmeer aan aanvragen. Deze helpdesk zou de opvolger, danwel een aanvulling, kunnen zijn van het huidige PAS-programmabureau bij Bij12. Rijk en provincies kunnen deze helpdesk faciliteren, onder meer door te zorgen voor eenduidige informatie over bron- en herstelmaatregelen, duidelijkheid over afroaming van latente ruimte en gerealiseerde emissiereducties, eisen aan aanvragers/ecologische onderbouwing, randvoorwaarden voor interne en externe saldering en ADC-toets. Het Rijk moet daarnaast zorgen voor een snelle actualisatie van alle relevante informatie, zoals emissiefactoren, landgebruikskaarten en habitatkaarten en die informatie – via de helpdesk – beschikbaar stellen aan alle belanghebbenden.

Financiële consequenties

Het Adviescollege vindt dat financiële belemmeringen voor het uitvoeren van de korte-termijnmaatregelen weggenomen moeten worden, omdat anders onvoldoende ruimte ontstaat om de impasse in de vergunningverlening te doorbreken. Dit betekent een snelle en substantiële investering van het Rijk en de provincies om te zorgen dat er voldoende reductie van stikstofemissie plaatsvindt en dat voldoende natuurherstel mogelijk is. De maatregelen waarvoor financiering benodigd is, zijn hierna nader toegelicht.

Governance, rol van verschillende overheden

In het algemeen geldt dat het totale pakket aan maatregelen alleen kan worden uitgevoerd als de betrokken overheden intensief samenwerken. De voorwaarden daarvoor zijn gecreëerd door het inrichten van een interbestuurlijke programmadirectie stikstof (met de bijbehorende bestuurlijke structuur), waarin naast de verschillende betrokken departementen ook provincies, gemeenten en waterschappen acteren. In het Interbestuurlijke Programma (IBP) weten deze partijen elkaar ook al te vinden op enkele grote aanpalende opgaven, zoals toekomstbestendig wonen, vitaal platteland en klimaat. Het Adviescollege pleit voor een regionale gebiedsgerichte aanpak, met flankerend rijksbeleid op sectordoelstellingen en financiële ondersteuning.

Rol Rijksoverheid

Voor de Rijksoverheid is een belangrijke rol weggelegd voor het oplossen van het vraagstuk, door:

- Het waar nodig ontwikkelen van wet- en regelgeving en formuleren van beleid in afstemming met de provincies (waaronder het verankeren van de 'Algemeen Verbindend Verklaring best environmental means' in Rijkswetgeving, bijvoorbeeld in de vorm van een Besluit emissiearme bedrijfsvoering).
- Financiering van maatregelen; het Rijk stelt voldoende financiële middelen ter beschikking voor:
 - een intensivering en versnelling van maatregelen gericht op herstel van Natura 2000-waarden;
 - een door de provincies uit te voeren regeling voor gebieds- en doelgerichte verwerving of sanering;
 - stimulering van de toepassing van 'best environmental means' (praktijk en techniek) in alle sectoren;
 - de in te richten ondersteuningsstructuur (helpdesk), vanuit de systeemverantwoordelijkheid voor de stikstofproblematiek.
- Het goede voorbeeld geven met eigen projecten.
- Zorgdragen voor een snelle actualisatie van alle relevante informatie, zoals emissiefactoren, landgebruikskaarten en habitatkaarten en die informatie – via de helpdesk – beschikbaar stellen aan alle belanghebbenden.

Rol provincies

De provincies spelen in beleid en uitvoering een cruciale rol. Samengevat is voor de provincies in dit vraagstuk de volgende rol weggelegd:

- Optreden als gebiedsregisseur en vanuit die rol invulling geven aan gebiedsgerichte aanpak:
 - regie voeren voor verwerving of sanering (zie paragraaf 4.2.1);
 - in afstemming met het Rijk beleidsregels formuleren voor afroming van latente ruimte en gerealiseerde emissiereducties, prioritering bij aanpak knelpunten, eisen aan aanvragers/ecologische onderbouwing, randvoorwaarden interne en externe saldering;
 - intensivering en versnelling van maatregelen gericht op herstel van Natura 2000-waarden.
- Inzet van financiële middelen vanuit verantwoordelijkheid voor natuurbeleid.
- Uitvoering geven aan een landelijke systematiek voor monitoring, dataopslag en informatie, analyse en rapportages van natuurgegevens.
- Het goede voorbeeld geven met eigen projecten.

Een aantal terreinbeherende organisaties heeft aangegeven waar mogelijk te willen versnellen, natuur te versterken en eventueel ook te bezien waar terreinen kunnen worden uitgewisseld, bijvoorbeeld voor het creëren van nieuwe natuur en bufferzones. De provincies zijn als gebiedsregisseur de aangewezen partij om deze beweging op gang te brengen.

Rol gemeenten

De rol van gemeenten voor de aanpak van dit vraagstuk laat zich als volgt samenvatten:

- Bevoegd gezag (vergunningverlener en handhaver) voor (bouw)projecten en evenementen in het kader van de Wabo.
- Verantwoordelijkheid voor (de uitvoering van) gemeentelijke projecten.
- Inzetten van ruimtelijk beleid en voorwaarden formuleren in bestemmingsplannen.
- Het goede voorbeeld geven met eigen projecten.

5. Reflectie Adviescollege op notities interbestuurlijke programmadirectie stikstof

5.1. Inleiding

De interbestuurlijke programmadirectie stikstof heeft op 29 augustus 2019 vier notities ter advisering aan het Adviescollege voorgelegd. In deze notities zijn verschillende mogelijkheden of opties met voor- en nadelen uitgewerkt. De notities hebben betrekking op de volgende onderwerpen:

- Sturen op stikstofdepositie.
- Intern en extern salderen.
- ADC-toets.
- Mogelijkheden afwegingskader projecten en plannen.

Dit hoofdstuk bevat de reacties van het Adviescollege op de eerste drie notities. De reactie van het Adviescollege op het afwegingskader komt in hoofdstuk 6 aan de orde.

5.2. Sturen op stikstofdepositie

Notitie interbestuurlijke programmadirectie stikstof

De notitie 'Sturen op stikstofdepositie' heeft tot doel te verkennen hoe toestemmingverlening voor nieuwe activiteiten zonder het PAS mogelijk kan worden gemaakt. In de notitie komen drie oplossingsrichtingen aan de orde:

- *“Daling van bestaande emissies: Het grootste effect op korte termijn is te behalen met een daling van bestaande emissies. Dit betekent dat bovenop huidige herstel- en bronmaatregelen extra bronmaatregelen worden voorgesteld. Zowel op landelijk als lokaal niveau, met als voorwaarde dat ze direct uit te voeren en te monitoren zijn.*
- *Beperking toestemming nieuwe activiteiten: Nieuwe activiteiten dragen voor een zeer beperkt deel bij aan de gemiddelde totale depositie, maar kunnen wel een groot effect op de lokale depositie hebben. Het voorstel is om tot emissieverlaging te komen door het ambitieniveau van nieuwe activiteiten te verkleinen of door voorwaarden te creëren voor vergunningverlening. Daarbij kan gedacht worden aan het gebruik maken van de beste technieken of andere stikstofbeperkende maatregelen.*
- *Verminderen ambities natuurbehoud: Wanneer de doelen voor natuur lager zijn of er minder natuur is, zijn er meer mogelijkheden voor stikstofemissies. De opties zijn het verlagen van de ambitie voor natuur of het verkleinen van het aantal Natura 2000-gebieden. De uitspraak van de Raad van State en de jurisprudentie bieden hiervoor weinig tot geen aanknopingspunten. Aan de andere kant is er ook een mogelijkheid om natuurherstelmaatregelen uit te breiden, om zo sneller tot een gunstige staat van instandhouding te komen. Uitgevoerde natuurherstelmaatregelen waarvan de effecten zichtbaar zijn, mogen op die wijze worden betrokken bij de passende beoordeling zodra de positieve gevolgen vaststaan.”*

Reactie Adviescollege

De reactie van het Adviescollege op deze mogelijke oplossingsrichtingen laat zich als volgt samenvatten. De hoofdlijn van het advies van het Adviescollege betreft twee duurzame oplossingsrichtingen, namelijk emissiereductie en natuurherstel. Het Adviescollege beschouwt het verminderen van ambities in de vorm van wijziging van de Natura 2000-aanwijzingsbesluiten en inperking van de voor de gebieden geformuleerde instandhoudingsdoelen als een niet-realistische oplossingsrichting. Dit zal op korte termijn weinig tot geen soelaas bieden. Op grond van de Habitatrichtlijn en de jurisprudentie van het Hof van Justitie kan slechts in uitzonderingsgevallen tot intrekking of wijziging van de beschermde status van Natura 2000-gebieden worden overgegaan. Tijdens de tweede fase van de opdracht aan het Adviescollege zal wel nader worden verkend wat de eventuele bewegingsruimte is bij het behalen van de landelijk gestelde doelen.

5.3. Intern en extern salderen

Notitie interbestuurlijke programmadirectie stikstof

De notitie van de interbestuurlijke programmadirectie stikstof 'Intern en extern salderen' bevat een toelichting op de bestuurlijke beleidskeuzes die moeten worden gemaakt voordat toestemmingverlening op basis van intern of extern salderen mogelijk is voor de korte termijn. Daarbij wordt opgemerkt dat een aantal beleidskeuzes van invloed kan zijn op duurzame oplossingen voor de langere termijn.

Intern salderen

De notitie geeft de volgende toelichting: Bij intern salderen leidt de beoogde situatie binnen de begrenzing van een project of locatie niet tot een toename van stikstofdepositie op alle relevante voor stikstofgevoelige habitats in een Natura 2000-gebied (op hexagoonniveau⁹) ten opzichte van de vergunde situatie op die locatie. Of in geval van een plan, ten opzichte van de feitelijke, planologisch legale situatie. Voor intern salderen zijn twee mogelijke hoofdrichtingen voor de korte termijn beschreven. Richting 1: Interne saldering vindt plaats conform bestaande voorwaarden en jurisprudentie, zonder aanvullende regelgeving of eisen. Richting 2. Aan interne saldering worden, via beleidsregels of anderszins, nadere randvoorwaarden gesteld.

Extern salderen

In de notitie van de interbestuurlijke programmadirectie stikstof worden verschillende mogelijkheden van extern salderen geschetst (individueel/depositiebank), worden mogelijkheden benoemd voor het vullen van een salderingsbank en wordt ingegaan op verschillende opties voor afkomen van de rechten van de saldo-gevende activiteit. Daarnaast bevat de notitie suggesties voor het formuleren van extra randvoorwaarden (beleidsregels) aan het extern salderen (bijvoorbeeld duurzaamheidseisen, uitsluiten van ongewenste categorieën, aanvullende onderbouwing over emissiebeperkende maatregelen of het gebruik van de best beschikbare technieken).

⁹ Bij intern salderen moet zijn gegarandeerd dat de toename van depositie door het ene onderdeel van het plan of project, op elk deel van het habitat waarop depositie neerkomt, volledig wordt goedge maakt door gelijktijdige afname van depositie door het andere onderdeel van het plan of project op exact hetzelfde habitat.

Reactie Adviescollege

Salderen is een beschikbaar juridisch instrument, dat kan worden ingezet. Zoals beschreven in het voorgaande hoofdstuk, is het Adviescollege van mening dat, gezien de doelstelling om structureel emissies te reduceren, in alle gevallen afoming moet plaatsvinden, dus ook bij interne of externe saldering.

Zonder aanvullende eisen of beleidsregels kan intern salderen leiden tot depositietoename, wanneer niet-benutte (latente) ruimte alsnog wordt benut. Omdat doelen gehaald moeten worden, is afoming van latente ruimte naast de reductie van emissies een leidend principe in dit advies. In antwoord op de vraag of in relatie tot dit punt aanvullende regelgeving passend zou zijn, adviseert het Adviescollege om de randvoorwaarden vast te leggen in beleid en bij intern salderen minder vergaand af te romen dan bij externe saldering.

Vanuit economisch perspectief is het Adviescollege voorstander van extern salderen omdat daarmee een prikkel ontstaat om zo efficiënt mogelijk met emissies om te gaan. Stikstof krijgt hierdoor een prijs waardoor er voor de vrager een financiële prikkel ontstaat om de stikstofuitstoot te verminderen en voor de andere partij om te stoppen met zijn activiteiten. Het marktmechanisme zorgt ervoor dat stikstof geprijsd wordt naar de schaarste die regionaal ontstaat.

Bij externe saldering zijn er in zijn algemeenheid twee mogelijkheden:

- Externe saldering tussen private partijen. Daarbij moet het in stand houden van piekbelastingen worden voorkomen. Dit kan door een plafond in beleidsregels op te nemen (bijvoorbeeld de maximering zoals onder het PAS, met een hardheidsclausule). Externe saldering bergt het gevaar in zich van verrommeling van locaties die zijn opgekocht. Indien op grotere schaal wordt gesaldeerde, neemt dit probleem toe. Vanuit gemeenten en provincies dient te worden onderzocht hoe aandacht kan worden besteed aan de ruimtelijke kwaliteit.
- Een tweede mogelijkheid is saldering via overheidsinterventie, bijvoorbeeld door het (weer) oprichten van depositiebanken. Ook in dat geval moeten randvoorwaarden worden gesteld aan onder andere afoming en uitgifte.

Het realiseren van de natuurdoelen is essentieel. Differentiatie van de mate van afoming per Natura 2000-gebied kan daaraan bijdragen. Aangezien dit nader onderzoek vergt, is het voor de korte termijn aan te bevelen om aanvankelijk uit te gaan van hetzelfde afomingspercentage in alle gebieden en op een later moment invulling te geven aan gebiedsspecifieke afoming, waarbij bij extern salderen de dan geldende overschrijding van de kritische depositiewaarde (KDW) als maatstaf kan worden gehanteerd voor het percentage dat wordt afgeroomd.

Verdeling van ruimte is een taak van de overheid. Regie is nodig, omdat schaarse ruimte zo goed mogelijk moet worden benut. Van belang is dat op dit gebied in alle provincies en door het Rijk dezelfde werkwijzen worden gehanteerd. Het Adviescollege beveelt Rijk en provincies aan hierover op korte termijn gezamenlijk beleidsregels te formuleren. Deze werkwijze betekent dat er op de langere termijn een depositiebank kan ontstaan. Het is zinvol hier nader onderzoek naar te doen.

Bij deze ontwikkeling dient ook goed te worden nagedacht over de juiste prijsprikkel zodat op de langere termijn prikkels blijven bestaan om zo efficiënt mogelijk met stikstof om te gaan. Zolang er geen depositiebank is ingericht, voeren de provincies – vanuit de rol van vergunningverlener – de regie op het extern salderen.

5.4. ADC-toets

Notitie interbestuurlijke programmadirectie stikstof

De notitie van de interbestuurlijke programmadirectie stikstof beschrijft dat de ADC-toets een uitzondering is, die alleen onder strenge voorwaarden kan worden gebruikt, namelijk wanneer uit de passende beoordeling de conclusie wordt getrokken dat significant negatieve effecten niet (volledig) uitgesloten kunnen worden, ondanks het toepassen van mitigerende maatregelen én:

- 1) er geen Alternatieve oplossingen zijn;
- 2) het project nodig is om Dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard;
- 3) de nodige Compenserende maatregelen worden getroffen om te waarborgen dat de algehele samenhang van Natura 2000 bewaard blijft.

Het doorlopen van de ADC-toets is een complex proces. De eisen die aan een ADC-onderbouwing en de compensatie (moeten) worden gesteld, zijn hoog.

Reactie Adviescollege

De ADC-toets is opgenomen in artikel 6, vierde lid Habitatrichtlijn en op basis daarvan verankerd in artikel 2.8, vierde tot en met achtste lid Wet natuurbescherming. De mogelijkheid om deze toets uit te voeren, is dus onderdeel van de vigerende wetgeving. De uitspraak van de Raad van State verandert daar niets aan, maar de ADC-toets zal voor een aantal projecten in beeld gaan komen als significante effecten niet kunnen worden uitgesloten. Het is evident dat de ADC-toets in lang niet alle gevallen een begaanbare route vormt. Voor specifieke plannen en projecten van groot maatschappelijk belang zou het doorlopen van een ADC-toets op zichzelf een mogelijkheid zijn.

Voor zover de alternatieventoets en de dwingende redenen goed kunnen worden onderbouwd, zal echter compensatie in veel gevallen niet eenvoudig zijn. Allereerst zal ook compensatie in beginsel moeten worden gerealiseerd voordat de uitvoering van een plan of project kan starten. Ook zal een locatie moeten worden gezocht waar compenserende maatregelen kunnen worden uitgevoerd in de vorm van kwaliteitsverbetering of het creëren van habitats. In dit laatste geval is van belang dat de ruimte voor compensatie schaars is. Verder wijst het Adviescollege erop dat maatregelen die nodig zijn op grond van artikel 6, lid 1 en lid 2 Habitatrichtlijn, niet als compenserende maatregel kunnen worden ingezet.

De ADC-toets is daarmee geen oplossing voor de kern van de stikstofproblematiek onder meer niet omdat veel getroffen initiatieven en toekomstige initiatieven niet kunnen worden gekwalificeerd als dwingende reden van groot openbaar belang. Daarnaast biedt deze toets weinig soelaas voor de korte termijn, omdat compensatie in beginsel gereed moet zijn voordat de uitvoering van een project kan starten. En ruimte voor compensatie is zeer schaars in Nederland.

Het Adviescollege waarschuwt voor te hooggespannen verwachtingen van deze toets, want zeker niet alle vastgelopen projecten voldoen aan de criteria van de ADC-toets.

De notitie van de interbestuurlijke programmadirectie stikstof bevat het voorstel een handreiking op te stellen. Het Adviescollege onderschrijft dit voorstel en beveelt aan daarbij rekening te houden met de volgende punten.

Er dient te worden verduidelijkt wat wordt verstaan onder compensatie en welke eisen daaraan worden gesteld. Compensatie *binnen* de grenzen van de bestaande Natura 2000-gebieden verdient de voorkeur, waar mogelijk door (herstel)maatregelen te intensiveren. Ook de Europese Commissie gaat ervan uit dat compensatie binnen de bestaande Natura 2000-gebieden de voorkeur verdient. Er is algemene consensus dat de lokale omstandigheden, die vereist zijn voor het herstel van de bedreigde natuurwaarden, zo dicht mogelijk bij het door het plan of project beschadigde gebied moeten liggen. Daarom verdient het de voorkeur compensatiemaatregelen toe te passen in of dichtbij het betrokken Natura 2000-gebied op een locatie waar de omstandigheden bevorderlijk zijn voor het welslagen van de compensatiewerkzaamheden. Dit is echter niet altijd mogelijk en bij het zoeken naar locaties die aan de vereisten van de Habitatrichtlijn voldoen, moet dan ook een lijst van de relevante prioriteiten worden gemaakt. Ook bij de prioriteiten ligt de eerste keuze binnen bestaande Natura 2000-gebieden.

Indien er geen mogelijkheden zijn binnen bestaande Natura 2000-gebied is de suggestie *zo dicht mogelijk bij, of aangrenzend aan* bestaande Natura 2000-gebieden te compenseren. Dit vereist wel het maken van heldere afspraken over wie dan zorgdraagt voor instandhouding. Het Adviescollege is hier op zich geen voorstander van omdat dit leidt tot het verschuiven van grenzen van Natura 2000-gebieden, hetgeen tot nieuwe complicaties kan leiden.

Tegelijkertijd moet worden opgemerkt dat de mogelijkheid tot compensatie buiten bestaande Natura 2000-gebieden op voorhand niet is uit te sluiten. De Europese Commissie gaat in meerdere handreikingen over art. 6 Habitatrichtlijn uit van de mogelijkheid om compenserende maatregelen te treffen *buiten* een Natura 2000-gebied waarna dit gebied onder het beschermingsregime voor Natura 2000 moet worden gebracht. Er zijn omstandigheden denkbaar, bijvoorbeeld ontwikkelingen die maatschappelijk van zeer groot belang zijn, waarin deze optie uitkomst kan bieden. Het Adviescollege adviseert hier de voorwaarde aan te verbinden dat een initiatiefnemer moet aantonen dat compensatie binnen bestaande Natura 2000-gebieden niet tot de mogelijkheden behoort. Indien vervolgens compensatie buiten Natura 2000 wordt voorgesteld, zou het bevoegd gezag in de overwegingen moeten betrekken of bestaande activiteiten of andere ontwikkelingen daardoor in hun mogelijkheden worden beperkt. Een aanpalende vraag is of de habitattypen waarover we hier spreken (stikstofgevoelige habitattypen) zo eenvoudig op een andere locatie zijn te ontwikkelen. Het Adviescollege beveelt aan deze vraag te laten beantwoorden door ecologen.

6. Afwegingskader voor prioritering

Notitie interbestuurlijke programmadirectie stikstof

Het adviseren over een afwegingskader is onderdeel van de opdracht aan het Adviescollege voor fase 1. De interbestuurlijke programmadirectie stikstof heeft hierover de notitie *'Mogelijkheden afwegingskader projecten en plannen'* aangeleverd. Doelstelling van deze notitie was het uitwerken van een afwegingskader waarmee het mogelijk is vanaf 1 oktober 2019 te prioriteren tussen plannen en projecten waarvoor toestemming in het kader van de Wet natuurbescherming is vereist.

De interbestuurlijke programmadirectie stikstof besluit in de notitie dat het creëren en implementeren van een compleet afwegingskader op de korte termijn niet realiseerbaar is door complexe beleidsmatige, juridische, bestuurlijke en uitvoeringstechnische aspecten. Wel is in de notitie onderscheid gemaakt in de mogelijkheden voor een afwegingskader op de langere termijn en wordt er een alternatieve aanpak geboden voor de korte termijn. De volgende uitwerkingen zijn gemaakt voor de korte termijn:

- Mogelijkheden alternatieve aanpak voor extern salderen op korte termijn.
- Mogelijkheden alternatieve aanpak voor ADC op korte termijn.
- Geen afwegingskader op korte termijn, maar uitgaan van de kracht en efficiëntie van de (vrije) markt, met als basis de huidige wettelijk beschikbare opties.

Reactie Adviescollege

Op grond van artikel 4:81 van de Algemene wet bestuursrecht kan een kader voor prioritering gegeven worden voor de afhandeling van aanvragen of voor het uitgeven van schaarse compensatieruimte of andere ruimte.

Het bevoegd gezag hanteerde onder het PAS voor de afhandeling van aanvragen de volgorde van binnenkomst. Verder was er beleid over de inhoudelijke afhandeling, bijvoorbeeld voor de maximaal toe te kennen ruimte. Het bevoegd gezag kan ook informatie vragen aan aanvrager waaruit blijkt dat men inspanningen verricht om emissies te beperken.

Voor de langere termijn is een completer afwegingskader van belang. Het Adviescollege betreft dit in de opdracht voor fase 2. Dit kader vraagt om samenhang met het ruimtelijk beleid, vanuit een visie op de grote transities. Bestaande beleidskaders en akkoorden (zoals het Klimaatakkoord) lopen in de praktijk door elkaar. Advies is om de grote transities (zoals de transitie van de landbouw, energietransitie en de circulaire economie) als uitgangspunt te nemen, om te zorgen voor een meer integrale afweging.

Overigens biedt het ruimtelijk beleid reeds mogelijkheden voor het maken van afwegingen. Ruimtelijke ordening betekent: ver vooruitdenken en conflicterende belangen een plek geven binnen de schaarse ruimte die beschikbaar is in ons land. Hiervoor is de Omgevingswet in ontwikkeling. Daarbij is het Adviescollege van mening dat ruimtelijke ordening meer aandacht moet krijgen in de sectorale benadering van het Rijk. Immers, sectoraal beleid van het Rijk heeft ruimtelijke consequenties (denk bijvoorbeeld aan het melkquotum, maar ook de energietransitie). De politiek heeft op basis van het ruimtelijk beleid instrumenten om keuzes te maken.

Het Adviescollege adviseert de Omgevingswet en de (nationale en provinciale) Omgevingsvisies te benutten voor ruimtelijke voorsortering op de korte termijn, evenals de principes van de ruimtelijke ontwikkelingspolitiek. Als op regionale schaal een bepaald project van groot belang is, kunnen de regionaal verantwoordelijke overheden besluiten nemen waarmee extra ruimte wordt gecreëerd. De regionale politiek kan hierin keuzes maken over waar emissiebeperking wordt gerealiseerd en wat daarmee wordt vlot getrokken.

Op dit moment is het te vroeg om te zeggen dat een nationaal coördinator voor deze problematiek de juiste manier is om regie te voeren. Met het aanstellen van een coördinator zonder geld of gezag, zijn in ons land weinig goede ervaringen opgedaan. Bovendien heeft het stikstofprobleem niet de kenmerken van een vraagstuk waarvoor bijv. de Deltacommissaris is aangesteld.

7. Doorkijk advies lange termijn

De opdracht aan het Adviescollege valt uiteen in twee fasen. Na de oplevering van dit eerste advies start het Adviescollege met de tweede fase, de opdracht voor de langere termijn. De opdracht voor fase 2 is als volgt geformuleerd:

“Een nieuwe aanpak van de stikstofproblematiek die past in het streven om in de Natura 2000-gebieden een gunstige staat van instandhouding te realiseren en daartoe de voor stikstof gevoelige habitats te herstellen en die ertoe strekt om de balans tussen natuur en economische ontwikkeling te herstellen.

Bij de formulering van deze aanpak worden zo mogelijk ook andere schadelijke emissies betrokken en wordt in ieder geval voorkomen dat de aanpak tot een toename van andere schadelijke emissies leidt.”

Tijdens de tweede fase zal het Adviescollege een beleidsreconstructie van het PAS opstellen, in de context van ontwikkelingen die voor het PAS relevant zijn geweest, zoals de aanwijzing en indeling van Natura 2000-gebieden. Daarnaast zal het Adviescollege zich nader verdiepen in de Europese regelgeving in relatie tot Nederlands beleid en Nederlandse keuzen, en in relatie tot keuzen die zijn gemaakt in ons omringende landen.

Conform de aan het Adviescollege verstrekte opdracht, zal tijdens de tweede fase nader advies worden uitgebracht over een afwegingskader en over een samenhangende lange-termijnaanpak van (aanvullende) bronmaatregelen voor bestaande activiteiten in alle sectoren, om tot verdere vermindering van emissie en depositie te komen. En zullen tegelijkertijd aanbevelingen worden gedaan voor maatregelen om de robuustheid van Natura 2000-gebieden te vergroten. Mogelijke onderwerpen die zullen worden betrokken in de afwegingen tijdens de tweede fase, zijn optimalisatie van het rekenmodel AERIUS, en de mogelijkheden om meer gebruik te maken van validatie op basis van metingen, de drempelwaarden, een nadere verkenning van een depositiebank (op landelijk of regionaal niveau) en de mogelijkheden van nieuwe technologische ontwikkelingen en innovaties.

Onderdeel van de samenhangende lange-termijnaanpak is een integrale aanpak van stikstofreductie met opgaven vanuit aanpalende agenda's op het gebied van klimaat, biodiversiteit en volksgezondheid, door middel van veehouderij die past in de kringlooplandbouw.

Zoals toegelicht in paragraaf 4.4 zal het Adviescollege voor het einde van 2019 een tussentijds advies uitbrengen over het vraagstuk van beweiden en bemesten.

Bijlage: overzicht gesprekspartners

Veel betrokkenen en belanghebbenden reikten schriftelijk hun ideeën en voorstellen aan. Het Adviescollege heeft deze input betrokken bij de afwegingen om tot dit eerste advies te komen. Daarnaast voerde het Adviescollege gesprekken met belanghebbenden vanuit de agrarische sector, het bedrijfsleven, natuur- en milieuorganisaties, met wetenschappers, praktijkdeskundigen, met de koepelorganisaties van de decentrale overheden (IPO, VNG, UvW) en met de vereniging van waterbedrijven (VEWIN). De uitkomsten van deze gesprekken zijn benut voor het opstellen van dit eerste advies. Het Adviescollege sprak met onderstaande organisaties en personen.

Agrarische ondernemers	
Boer en Natuur	Alex Datema, voorzitter
CUMELA (Brancheorganisatie voor ondernemers in groen, grond en infra)	Teun Jansen, adviseur ruimtelijke ordening en milieu
Land- en tuinbouw organisatie Nederland (LTO)	Trienke Elshof, portefeuillehouder gezonde leefomgeving Gerbrand van 't Klooster, medewerker natuur- en landschapsontwikkeling
Nederlandse Vakbond Pluimveehouders (NVP)	Aalt den Herder, secretaris Dick Schieven, algemeen bestuurslid
Peelhoender	Jurgen Driessen, agrarisch ondernemer
Producenten Organisatie Varkenshouderij (POV)	Wouter Oude Voshaar, lid dagelijks bestuur Marieke van Beers, beleidsadviseur
Stichting Brancheorganisatie Kalversector	Jacques de Groot, Van Driegroep Onno Hidding, PALI group
Zuivel NL	Janine Luten, directeur

Bedrijfsleven	
ANWB	Ronald de Jong, teammanager mobiliteit & verkeersveiligheid
Bouwend Nederland	Martijn Verwoerd, belangenbehartiger Anne-Marie Frissen, beleidsadviseur infrastructuur
Branche Organisatie Zeehavens (BOZ)	Eric van der Schans, directeur omgevingsmanagement, Haven van Rotterdam
Energie Nederland	Wouter Verduyn, programmamanager energietransitie
Neprom (Vereniging van Nederlandse Projectontwikkeling Maatschappijen)	Patrick Joosen, commissie woningmarkt Nicolette Zandvliet, commissie juridische zaken
VNCI (Vereniging Nederlandse Chemische Industrie)	Jos Roosen, juridische zaken
VNO-NCW / MKB Nederland	Willem Henk Streekstra, senior adviseur Jan van de Broek, senior legal counsel

Natuur- en Milieuorganisaties	
Federatie Particulier Grondbezit	Janneke Snijder, bestuurslid
Landschappen.nl	Hank Bartelink, directeur-bestuurder
Mobilisation for the environment	Johan Vollenbroek, senior adviseur
Natuurmonumenten	Kirsten Haanraads, public affairs Fen van Rossum, teamleider projectmanagement
Staatsbosbeheer	Sylvo Thijsen, directeur
Werkgroep Behoud de Peel	Wim van Opbergen, voorzitter
Wösten juridisch advies	Valentijn Wösten, advocaat

Wetenschappers en praktijkdeskundigen	
Louis Bolk Instituut	Jan Willem Erisman, directeur
Tilburg University	Kees Bastmeijer, professor of Nature Conservation and Water Law
Wageningen University & Research	Wim de Vries, professor
Min. EZK/LNV	Bertram Burggraaf Staatssteundeskundige

Overheden & publieke organisaties	
Interprovinciaal Overleg (IPO)	Peter Drenth, gedeputeerde provincie Gelderland Hennie Schumann, hoofd eenheid Natuur en Milieu, provincie Overijssel
Unie van Waterschappen (UvW)	Albert Vermuë, algemeen directeur
Vereniging van waterbedrijven in Nederland (Vewin)	Hans de Groene, directeur
Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG)	Jantine Kriens, algemeen directeur Isabelle Wever, beleidsmedewerker leefomgeving

Den Haag,
25
september
2019

Eerste reactie provincies op rapport "Niet alles kan"

van Adviescommissie Stikstofproblematiek

Vandaag heeft de Adviescommissie Stikstofproblematiek onder leiding van Johan Remkes haar advies aan het kabinet uitgebracht. Met de titel 'Niet alles kan' maakt de adviescommissie klip en klaar hoe ze naar het stikstofprobleem in Nederland kijkt.

Rol provincies t.a.v. stikstof

Provincies hebben in het stikstofdossier meerdere rollen:

1. De provincies zijn bevoegd gezag vanuit Wet Natuurbescherming en geven vanuit die rol vergunningen af. De provincies hebben daarin belang bij juridisch houdbare oplossingen;
2. Provincies voeren de Europese natuurdoelen uit, in samenspraak met het ministerie van LNV, dat hiervoor systeemverantwoordelijk is. Vanuit die rol voeren we onder meer herstelmaatregelen uit;
3. Provincies zijn belanghebbend, want ze voeren diverse maatschappelijke projecten uit, zoals woningbouwopgave, windenergieopgave, provinciale infrastructuur (wegen, bruggen etc).

Begin oktober

Gedeputeerde Peter Drenth, in een eerste reactie namens de provincies: "Het is goed dat het advies van Remkes er nu ligt. Niet alles kan en er zijn noodmaatregelen nodig om stikstofuitstoot terug te dringen. Tegelijkertijd is er een groot maatschappelijk belang om ontwikkelingen weer op gang te brengen. Mensen moeten een dak boven hun hoofd hebben en we moeten dijken kunnen versterken. Dit zal bestuurlijke moed en keuzes vergen."

De commissie Remkes ziet voor provincies een belangrijke rol in een gebiedsgerichte aanpak van de stikstofproblematiek. De provincies zullen het advies van Remkes vanuit hun verantwoordelijkheden beoordelen. Begin oktober komen provincies met een gezamenlijke reactie op het rapport en hoe we de vergunningsverlening weer op gang krijgen.

Mondelinge vragen t.b.v. Vragenuur PS 30 september 2019

PvdD en ChristenUnie

Inzake circuit Zandvoort en de Formule 1

Voor komende maandag willen CU (dhr. Klein) en PvdD (dhr. Zoon) tijdens het vragenuur de volgende mondelinge vragen stellen over het circuit in Zandvoort en de Formule 1 in het bijzonder.

De SP heeft zojuist een Actualiteit aangevraagd over hetzelfde onderwerp. Indien deze wordt toegevoegd aan de agenda zullen onze mondelinge vragen komen te vervallen en zullen we deze meenemen in onze bijdrages en daar gesteld worden aan GS.

Vragen

- In PS van 27-5-2019 heeft GS gezegd in het kader van natuur en geluid: “Het circuit maakt gebruik van de vergunningen die zijn afgegeven” [334]
Nu blijkt dat er een ontheffing verleend is en dat er een natuurvergunning nodig is. In hoe verre klopt de eerdere uitspraak van de gedeputeerde?
- Volgens Achtergrondrapport Haalbaarheid Formule 1 blijkt dat eisen aan het circuit elk jaar veranderen. Hiermee is het niet een éénmalige verstoring, maar is deze elk jaar weer. In hoeverre wordt dit meegenomen in de afweging bij vergunningsaanvragen?
- In dat zelfde rapport wordt gesproken over 150 en 175 duizend bezoekers. Hoe veel bezoekers vindt GS verantwoord voor de aangrenzende natuur? Wordt dit meegenomen in de beoordeling bij vergunning aanvragen?
- In de beantwoording van vragen 44-2019 heeft u aangegeven dat “voor wijzigingen aan de inrichting van het circuit wordt bekeken of een vergunning (in het kader van gebiedsbescherming) op grond van de Wet natuurbescherming nodig is”. Ook geeft u aan dat “op dit moment wordt bekeken voor welke activiteiten in het kader van stikstofdepositie een toestemmingsbesluit vereist is.” Kunt u ons hierover een update geven?
- Welke vergunningen rondom de organisatie van de Formule 1 en / of de aanpassing van het circuit zijn op dit moment aangevraagd en welke aanvragen verwacht u dat komen?

M42/30-g-'19
punt 2b

VERWORPEN

Motie: Verzoek tot instellen provinciaal informatiepunt Aanpak Stikstofproblematiek

Provinciale Staten van Noord-Holland, in vergadering bijeen op maandag 30 september 2019,

Constaterende dat

- Rondom de aanpak van de stikstofproblematiek en de gevolgen voor de woningbouw, wegen, dijkversterking, landbouw en andere dossiers in Noord-Holland veel zaken onduidelijk zijn. De Provincies volgens het Adviescollege Stikstofproblematiek een regie-rol hebben in de te treffen maatregelen en toekomstige vergunningverleningen;

Overwegende dat

- De provincie in beleid en uitvoering van de aanpak stikstofproblematiek een cruciale rol gaat spelen en gebiedsgericht aan het werk moet gaan en daarover ook zelf zal moeten communiceren naar inwoners, bedrijven en gemeenten.
- De Provincie mede gezien haar regie-rol de informatieverstrekking over dit dossier zelf in de hand moet houden omdat het zo'n verstrekkend item is.
- Gemeenten en rijksoverheid ook informatie kunnen vertrekken, maar op een ander niveau.
- De provincie een lijst van stilliggende projecten heeft waar veel vragen over leven. Belanghebbenden adequaat door de provincie moeten worden geïnformeerd en ondersteund aangaande de vragen die zij hebben over de aanpak stikstofproblematiek.
- Er voorlopig nog veel vragen zullen zijn omdat de aanpak stikstofproblematiek in diverse fasen gaat gebeuren en er landelijk wetgeving in aankomst is die ook weer zijn uitwerking zal krijgen in de provincie.

Verzoekt het College van GS

- Een centraal informatiepunt/helpdesk, specifiek voor Noord-Holland, in te stellen voor vragen met betrekking tot de aanpak Stikstofproblematiek,

en gaan over tot de orde van de dag.

Willemien Koning-Hoeve (CDA)

Wil van Soest (50Plus/PvdO)

ACTUALITEIT*

Voor de Statenvergadering van 30-09-2019

Onderwerp : Formule-1 Zandvoort

* Actualiteiten kunnen tot uiterlijk vrijdag voorafgaand aan de Statenvergadering om 12.00 uur schriftelijk worden ingediend bij de griffie.

statengriffie@noord-holland.nl.

Zie verder artikel 48 van het Reglement van orde voor de vergaderingen en andere werkzaamheden van Provinciale Staten en Statencommissies van Noord-Holland 2015.

Toelichting :

Minister Bruins deed in WNL op Zondag (22 sep 2019) uitlatingen over de grote wenselijkheid van de Formule-1, ongeacht het lopende stikstofarrest. Ik zou graag de reactie van GS horen.

Reden van spoedeisendheid :

De uitlatingen van minister Bruins kunnen uitgelegd worden als een aanwijzing aan de provincie Noord-Holland om niet dwars te liggen. Het provinciebestuur moet o.i. reageren op dit politieke feit.

Indiener (naam/namen invullen)

Eric Smaling (SP)

Lijst geheime stukken PS 30 september 2019 (bekrachtiging geheimhouding in PS)

(bijgewerkt t/m GS-besluitenlijst van 17-09-2019 en PS-vergadering van 08-07-2019)

PS- besluit- nummer (t/m 2018 ID- nr.)	Betreft onderwerp en zaaknummer (uit GS-besluit)	Motivering GS	Voorstel GS tot wanneer geheimhouding	Besluitdatum GS	Besluitdatum PS	Datum PS opheffing bekrachtiging geheimhouding
2018-05	Businesscase SolaRoad (nummer 1083815/1155048)	Dit document is onder geheimhouding ter inzage gelegd voor PS bij de Statengriffie. De geheimhouding duurt voort gedurende het bestaan van SolaRoad B.V.		04-12-2018	10-12-2018	
2018-04	Businesscase Pallas (versie 3.1) en de analyse daarop van Strategy& (1083186/1083817).	Geheimhouding duurt voort totdat de exploitatie van de Pallas-reactor is beëindigd, waarbij elke tien jaar wordt beoordeeld of de geheimhouding al dan niet dient voort te duren.		29-05-2018	11-06-2018	
2018-03	Adviezen van Pels Rijcken betreffende de bestuurlijke afspraken "wonen en vliegen" (910083/1064974).	De geheimhouding geldt voor een periode van vijf jaar (tot april 2023).		10-04-2018	23-04-2018	
2018-02	SSK-raming (Standaard Systematiek voor Kostenramingen) en andere ingeschatte kosten voor Variant I binnen project N236 Franse Kampweg (1027121/1027124).	De geheimhouding duurt voort totdat het project N236 is afgerond.		30-01-2018	12-02-2018	
2018-01	Rapportage van PWC, behorende bij de openbare Statenvoordracht nr. 03-PS12- 02-2018, inzake aandeelhouderslening voor SADC (905620/1033755).	Bevat vertrouwelijke bedrijfsgegevens. De geheimhouding duurt voort gedurende de looptijd van de te verstrekken lening, maximaal 9 jaar.		09-01-2018	12-02-2018	

PS- besluit- nummer (t/m 2018 ID- nr.)	Betreft onderwerp en zaaknummer (uit GS-besluit)	Motivering GS	Voorstel GS tot wanneer geheimhouding	Besluitdatum GS	Besluitdatum PS	Datum PS opheffing bekrachtiging geheimhouding
2017-07	Offerte Connexxion m.b.t. OV- concessie Noord-Holland Noord (714608-1018469).	Concurrentiegevoelige informatie. Niet openbaar op grond van de Aanbestedingswet en de WOB.		28-11-2017	18-12-2017	
2017-06	Verslag vergadering van Stuurgroep Verbinding A8-A9 van 24 maart 2017 (94721/947211).	Artikel 10, tweede lid, sub b en g, Wob Geheimhouding duurt voort totdat besluitvorming over het project heeft plaatsgevonden. Vroegtijdige openbaarmaking kan onderhandelingen schaden. Het gaat verder om een intern document, openbaarmaking zou er tevens toe kunnen leiden dat de deelnemers aan de vergadering niet langer vrijuit hun gedachten willen uitspreken.	01-01-2023 of zoveel eerder als mogelijk is.	16-05-2017	29-05-2017	
2017-05	Geheimhouding op bijlage 3 (930794-939942) bij Vaststellingsovereenkomst (930794-940884) met Heijmans over de N23. <i>(Geheimhouding van Vaststellingsovereenkomst en bijlage 1 (930794-939935) Heijmans N23 is komen te vervallen per 1 maart 2018 (930794-940884) besluit GS 30-01-2018, PS 12-02-2018)</i>	De geheimhouding van bijlage 3 dient voort te duren omdat openbaarmaking van deze bijlage de positie van Heijmans zou kunnen schaden. Artikel 10, tweede lid, sub b en g, Wob.	Geheimhouding van bijlage 3 dient voort te duren totdat de werkzaamheden volledig zijn afgerond.	18-04-2017	29-05-2017	
2015-05	Besluit, voordracht en alle onderliggende stukken m.b.t. de Toekomst RON/Hoogtij (702724/681248).	Artikel 10, tweede lid, sub b, Wob. Geheimhouding opgelegd tot het einde van de exploitatie van HoogTij, welke wordt voorzien in 2035, dan wel zoveel eerder als	01-01-2035 of zoveel eerder als mogelijk is.	29-09-2015	09-11-2015	

PS- besluit- nummer (t/m 2018 ID- nr.)	Betreft onderwerp en zaaknummer (uit GS-besluit)	Motivering GS	Voorstel GS tot wanneer geheimhouding	Besluitdatum GS	Besluitdatum PS	Datum PS opheffing bekrachtiging geheimhouding
		het project is afgerond.				
2015-04	Consultatie Pallas (verseonn. 648323/666397).	Artikel 10, tweede lid, sub b, Wob Het genoemde belang bestaat eruit dat vroegtijdige openbaarmaking van deze informatie een vertekend beeld zou kunnen opleveren en de voortgang van het project ernstig zou kunnen belemmeren. Het is wenselijk dat de geheimhouding voortduurt totdat onderhandelingen met partijen ten behoeve van de bouw en exploitatie zijn afgerond.	01-01-2023 of zoveel eerder als mogelijk is.	15-09-2015	28-09-2015	
2015-02	Aanvullend rapport second opinion (Zaanstad) inzake de RON (375176/537299).	Artikel 10, eerste lid, sub c en tweede lid, sub b, Wob Het rapport bevat bedrijfsgevoelige informatie. Openbaarmaking kan de onderhandelingspositie van de provincie schaden. De geheimhouding is opgelegd tot aan het moment van de definitieve besluitvorming inzake de toekomst van RON/Hoogtij.	01-01-2035 of zoveel eerder als mogelijk is.	03-02-2015	02-03-2015	
2015-01	GS brief d.d. 15 december 2014, inzake de Second Opinion RON/Hoogtij (375176/522583).	Artikel 10, eerste lid, sub c en tweede lid, sub b, Wob. De geheimhouding is opgelegd totdat definitieve besluitvorming inzake de toekomst van RON/Hoogtij heeft plaatsgevonden, naar verwachting niet vóór 2035.	01-01-2035 of zoveel eerder als mogelijk is.	25-11-2014	02-02-2015	
2014-06	2 Bijlagen bij voordracht 94-2014 inzake herbenoeming bestuurder/directeur Randstedelijke Rekenkamer.	Artikel 10, tweede lid, sub e, bescherming persoonlijke levenssfeer. Het gaat om gespreksverslagen over functioneren van bestuurder/directeur. Omdat over vijf jaar de privacy nog steeds een zwaarwegend belang zal zijn wordt de geheimhouding	01-01-2035 of zoveel eerder als mogelijk is.	n.v.t.	<i>Bekrachtiging PS nvt Er is wel door PS geheimhouding op de bijlagen gelegd</i>	

PS- besluit- nummer (t/m 2018 ID- nr.)	Betreft onderwerp en zaaknummer (uit GS-besluit)	Motivering GS	Voorstel GS tot wanneer geheimhouding	Besluitdatum GS	Besluitdatum PS	Datum PS opheffing bekrachtiging geheimhouding
		opgelegd voor langere duur.			<i>op 15-12-2014.</i>	
2014-04	Brief seniorenconvent provincie Flevoland d.d. 28 mei 2014 (kenmerk 1620294) m.b.t. Randstedelijke Rekenkamer.	Artikel 10, tweede lid, sub e, Wob De brief bevat privacy gevoelige gegevens over de bestuurder-directeur van de randstedelijke rekenkamer. Omdat over vijf jaar de privacy nog steeds een zwaarwegend belang zal zijn wordt de geheimhouding opgelegd voor langere duur.	01-01-2035	Geheimhouding opgelegd door CdK op 05-06-2014	23-06-2014	
2014-02	Het onderzoeksrapport "notitie financiële analyse van de Fast Flying Ferry" kenmerk 311187/312241.	Artikel 10, tweede lid, sub g en sub e, Wob Het is een intern stuk met persoonlijke beleidsopvattingen. Het dossier is nog steeds niet helemaal afgerond. Openbaarmaking zou gevolgen kunnen hebben voor de interne advisering. Ambtenaren zouden zich niet langer vrij voelen advies uit te brengen.	01-01-2023 of zoveel eerder als mogelijk is	28-01-2014	03-02-2014	
2012-20	De juridische bijlage 2 van 10-12-2012 bij nota GS en de brief van Pels Rijcken van 10-12-2012, met als onderwerp Second Opinion juridische analyse Vos & Vennoten (18404/123180).	Artikel 10, tweede lid, sub b, Wob Er lopen nog juridische procedures, vroegtijdige openbaarmaking kan deze procedures frustreren.	01-01-2019	11-12-2012	17-12-2012	
2012-19	De brief van Pels Rijcken van 22-11-2012, met als onderwerp onderzoek risicoanalyse (81404/111663).	Financiële en economische belangen provincie	In 2018 of zoveel eerder als daartoe aanleiding is.	27-11-2012	17-12-2012	
2012-15	De bijlagen 1, 2 en 3 bij de Risico-analyse Wind op Land (81404-83688).	Artikel 10, tweede lid, sub b, Wob Deze documenten bevatten informatie over projectrisico's, openbaarmaking kan de financiële en economische belangen van de	In 2019 of zoveel eerder als daartoe aanleiding is.	04-09-2012	24-09-2012	

PS- besluit- nummer (t/m 2018 ID- nr.)	Betreft onderwerp en zaaknummer (uit GS-besluit)	Motivering GS	Voorstel GS tot wanneer geheimhouding	Besluitdatum GS	Besluitdatum PS	Datum PS opheffing bekrachtiging geheimhouding
		provincie schaden. Er lopen nog procedures.				
2012-12	Bijlagen over Pallas Kernreactor: – Businessplan Pallas, versie 2.0 – Assesment Booz & Co 5 juni 2012 (2012-23938).	Artikel 10, eerste lid, sub c, en tweede lid, sub b, Wob. De stukken bevatten concurrentiegevoelige informatie. Er zijn onderhandelingen gaande. Openbaarmaking kan financiële en economische belangen van de provincie en van derden schaden.	01-01-2023 of zoveel eerder als daartoe aanleiding is.	12-06-2012	25-06-2012	
2012-8	Brief GS als reactie op brief van minister BZK d.d. 13 maart 2012 over Herindeling Gooi en Vechtstreek (2012-15911).	Artikel 10, tweede lid, sub b en g, Wob Arhi procedure is gestart. Vroegtijdige openbaarmaking kan leiden tot onnodige vertraging en financiële en economische schade toebrengen aan betrokken partijen.	01-01-2023 of zoveel eerder als daartoe aanleiding is.	04-04-2012	07-05-2012	
2012-4	Geheimhouding opgelegd t.a.v. 2 bijlagen (2012-1145): • bijlage “lijst van projecten met initiatiefnemers/uitvoeder s, geraamde kosten per project” • bijlage “vervaldata betaling bijdragen van de samenwerkingsovereenkomst Ruimtelijke kwaliteit zwakke schakels”.	Artikel 10, tweede lid, sub b, Wob. Projecten zijn nog niet afgerond en er lopen nog juridische procedures. Vroegtijdige openbaarmaking kan de financiële en economische belangen van de provincie schaden, mede gelet op aanbestedingsprocedures.	01-01-2020 of zoveel eerder als daartoe aanleiding is.	31-01-2012	05-03-2012	
2011-3	• aandeelhoudersovereenkomst Provincie NH, gem. Amsterdam en gem. Zaanstad inzake Regionale Ontwikkelingsmaatschappij voor	Artikel 10, eerste lid, sub c en tweede lid, sub b, Wob. De geheimhouding is opgelegd totdat definitieve besluitvorming inzake de toekomst van RON/Hoogtij heeft plaatsgevonden, naar verwachting niet vóór 2035	01-01-2035 of zoveel eerder als daartoe aanleiding is.	31-05-2011	27-06-2011	

PS- besluit- nummer (t/m 2018 ID- nr.)	Betreft onderwerp en zaaknummer (uit GS-besluit)	Motivering GS	Voorstel GS tot wanneer geheimhouding	Besluitdatum GS	Besluitdatum PS	Datum PS opheffing bekrachtiging geheimhouding
	Noordzeekanaalgebied (RON); • Ondernemingsplan RON; • Samenvatting Businesscase RON; • Term scheet Hoogtij.					
2010-9	Bijlage 5 “werkplan en begroting Pallas” behorende bij de openbare voordracht “behoud onderzoeksreactor Pallas te Petten en verzoek NRG verstrekken van een financiële bijdrage”.	Artikel 10, eerste lid, sub c, en tweede lid, sub b, Wob De stukken bevatten concurrentiegevoelige informatie. Er zijn onderhandelingen gaande. Openbaarmaking kan financiële en economische belangen van de provincie en van derden schaden.	01-01-2023 of zoveel eerder als daartoe aanleiding is.	25-05-2010	27-09-2010	
2010-5	Notitie over Eikenrode (kenmerk besluit GS 2010-15795). Agendering van deze notitie op 26-04-2010 t.b.v. cie FEPO.	Artikel 10, tweede lid, sub e, Wob Wegens bescherming persoonlijke levenssfeer van betrokkenen is openbaarmaking niet gewenst. Omdat de privacy ook over langere tijd nog in het geding is dient de geheimhouding langer voort te duren.	01-01-2035 of zoveel eerder als daartoe aanleiding is.	16-03-2010	12-04-2010	
2009-13	Achtergrondnotitie vaststellingsovereenkomst in relatie tot de N201 en de vaststellingsovereenkomst m.b.t. de overeenkomst tussen de provincie en de Chipshol-groep.	Artikel 10, tweede lid, sub b, Wob. Openbaarmaking kan de onderhandelingspositie van de provincie schaden. Er lopen nog juridische procedures.	01-01-2023 of zoveel eerder als daartoe aanleiding is.	24-11-2009	07-12-2009	
2009-10	Businesscase SADC.	Artikel 10, eerste lid, sub c, Wob. Het document bevat bedrijfsgevoelige informatie. Openbaarmaking kan concurrentiepositie van derden schaden.	01-01-2023 of zoveel eerder als daartoe aanleiding is.	22-09-2009	28-09-2009	
2009-7	Toelichting bij het besluit van	Artikel 10, tweede lid, sub e, Wob Wegens	01-01-2035 of	18-8-2009	28-09-2009	

PS- besluit- nummer (t/m 2018 ID- nr.)	Betreft onderwerp en zaaknummer (uit GS-besluit)	Motivering GS	Voorstel GS tot wanneer geheimhouding	Besluitdatum GS	Besluitdatum PS	Datum PS opheffing bekrachtiging geheimhouding
	GS inzake Landgoed Eikenrode (kenmerk GS 2009-47179).	bescherming persoonlijke levenssfeer van betrokkenen is openbaarmaking niet gewenst. Omdat de privacy ook over langere tijd nog in het geding is dient de geheimhouding langer voort te duren.	zoveel eerder als daartoe aanleiding is.			
2009-4	Brief BJZ d.d. 21-01-2009 (2009-5959) en de adviezen van PricewaterhouseCoopers en PelsRijcken (2009-17776) behorende bij het besluit over de kosten overdracht Lokaal jeugdbeleid.	Artikel 10, tweede lid, sub e, Wob In deze stukken komt het functioneren van medewerkers aan de orde. Openbaarmaking van deze stukken schaadt de persoonlijke levenssfeer van betrokkenen. Anonimisering voorkomt niet dat de informatie te herleiden is tot de desbetreffende medewerkers. Omdat de privacy ook over vijf jaar nog aan de orde zal zijn wordt de geheimhouding voor langere tijd vastgelegd.	01-01-2035 of zoveel eerder als daartoe aanleiding is.	14-04-2009	15-06-2009	
2009-3	Onderzoekscommissie: 1. Brieven van GS aan de onderzoekscommissie met daarbij verstrekte documenten onder het opleggen van geheimhouding door GS, waaronder afschriften van geheime besluitenlijsten van GS en het werkplan en voortgangsverslag van de treasurer over 2007. 2. De uitnodigingsbrieven van de onderzoekscommissie aan de geïnterviewden voor vertrouwelijke informatieve voorgesprekken, tenzij	Artikel 10, tweede lid, sub e, Wob De documenten bevatten privacy gevoelige informatie. Omdat de privacy ook over vijf jaar nog aan de orde zal zijn wordt de geheimhouding voor langere tijd vastgelegd.	01-01-2035	Door onderzoeks- commissie: 13-11-2008 15-06-2008	15-06-2009	

PS- besluit- nummer (t/m 2018 ID- nr.)	Betreft onderwerp en zaaknummer (uit GS-besluit)	Motivering GS	Voorstel GS tot wanneer geheimhouding	Besluitdatum GS	Besluitdatum PS	Datum PS opheffing bekrachtiging geheimhouding
	betrokkenen instemt met openbaarmaking. 3. De verslagen van de vertrouwelijke informatieve voorgesprekken evenals de geluidsbestanden, tenzij betrokkene instemt met openbaarmaking. 4. De opdrachtverleningen aan derden en correspondentie met de treasurer, tenzij betrokkene instemt met openbaarmaking. (beheerder dossier: statengriffie)					
2009-1	Aantal geheime bijlagen bij Statenvoordracht 14-2009, Life Science Fund (2008-53600).	Artikel 10, eerste lid, sub c en tweede lid, sub b, Wob. Het fonds is nog actief, de participaties daaruit ook. Zolang deze niet verkocht zijn is geheimhouding wenselijk. Het gaat om concurrentiegevoelige informatie.	01-01-2023 of zoveel eerder als daartoe aanleiding is.	03-02-2009	16-03-2009	
2008-4	Aanbesteding openbaar vervoer Noord-Holland (2008-46377).	Artikel 10, eerste lid, sub c en tweede lid, sub b, Wob Het gaat om stukken die in het kader van een aanbestedingsprocedure door inschrijvers aan GS zijn aangeboden. Deze stukken zijn per definitie vertrouwelijk gelet op de Aanbestedingswet. Openbaarmaking schaadt de concurrentiepositie van de desbetreffende inschrijvers.	01-01-2035	Door GS aan te geven	22-09-2008	

Notulen

Vergadering van Provinciale Staten van Noord-Holland

Datum	:	8 juli 2019
Voorzitter	:	dhr. A.Th.H. van Dijk
Griffier	:	mw. K. Bolt
Contactpersoon griffie	:	mw. V. Mulder – statengriffie@noord-holland.nl

5

10

15

20

Aanwezig: Mw. R. Alberts-Oosterbaan (SP), dhr. R.J.P. Baljeu (Fractie Baljeu), mw. I.A. Bezaan (PVV), dhr. D.J. van den Berg (FvD), dhr. M.N. Bolkestein (VVD), dhr. M.T. Cardol (GL), dhr. J.J. Carton (PvdA), dhr. M. Deen (PVV), dhr. R.J. Dekker (FvD), dhr. J. Dessing (FvD), mw. S.S. Doevendans (PvdA), dhr. J.W. Dulfer (GL), mw. A. Er (GL), dhr. G.E.E. Everduim (DENK), mw. A. Gielen (GL), dhr. J.P.H.M. van Gilse (VVD), dhr. J. Gringhuis (GL), dhr. G.J.W. Hartog (VVD), dhr. D.G. Heijnen (CDA), dhr. J.P. Hollebeek (PvdD), dhr. W. Hoogervorst (SP), mw. A.A.J. Jellema (PvdA), dhr. E.W.J. Jensen (FvD), mw. J.F.L. Kaamer van Hoegee (VVD), dhr. E.B. Kanik (D66), mw. A.C. Kapitein (D66), dhr. N. Kaptheijns (PVV), mw. S. Klaassen (D66), dhr. M.C.A. Klein (CU), mw. R.P.M. Kocken (GL), dhr. G.H.J. Kohler (FvD), mw. W. Koning-Hoeve (CDA), Ines Kostić (PvdD), mw. C.D.M. Kuiper-Kuijpers (CDA), mw. C.R. Larson (VVD), dhr. G.L.J. Leerink (PvdA), dhr. E.J. van der Maas (VVD), mw. M.A.H. van Meerten-Kok (VVD), mw. A. Nanninga (FvD), mw. Z. Pels (GL), mw. W. van Soest (50PLUS/PvdO), dhr. M.C. Steeman (D66), mw. A.J.C.E. Strens (D66), dhr. K.J. Terwal (VVD), mw. J. Vastenhouw (FvD), dhr. L.Hj. Voskuil (PvdA), mw. A.T.B. de Vries (PvdA), mw. N.M. van der Waart (GL), mw. T.K. van Wijnen (GL), dhr. B.G.P. de Wit (VVD), mw. I. Zaal (D66), dhr. G.R. Zaal (GL), dhr. F.A.S. Zoon (PvdD)

Afwezig: dhr. J. Bond, dhr. I.J.M. Mantel (FvD), dhr. E.M.A. Smaling (SP)

Agenda

Paginanummer

25	1.	Opening en mededelingen	03
	2.	Vaststellen agenda en regeling van werkzaamheden	04
	2.a.	Installatie en beëdiging duo-commissieleden PvdA CDA, PvdD	06
	2.b.	Actualiteiten	07
	3.a.	Bekrachtiging besluit GS inzake opgelegde verplichting tot geheimhouding	07
30	3.b.	Lijst geheimhouding PS	07
	4.	Vaststelling notulen van de vergaderingen van 27 mei en 17 juni 2019	07
	5.	Vaststelling strategische Statenagenda	07
	6.	Vaststelling lijst ingekomen stukken	07
	7.	Voortgangslijst van moties	08
35	8.	Hamerstukken	08
	8.a.	Statenvoordracht 60 Instellen Statencommissies en Rekeningencommissie	08
	8.b.	Statenvoordracht 61 Aanwijzen voorzitters en plaatsvervangend voorzitters Statencommissies en Rekeningencommissie	08
	8.c.	Statenvoordracht 49 Aanwijzen 3e vaste lid van de Programmaraad	
40		Rekenkamer	08

	8.d.	Statenvoordracht 62 Aanwijzen vertegenwoordiger en plaatsvervanger algemeen bestuur Plassenschap Loosdrecht e.o. uit het college van GS	08
	8.e.	Statenvoordracht 63 Aanwijzen vast plaatsvervangend lid Algemeen Bestuur gemeenschappelijke regeling Waddenfonds uit het college van GS	08
45	8.f.	Statenvoordracht 53 Onteigening Brug Ouderkerk aan de Amstel	08
	8.h.	Statenvoordracht 55 Zienswijze ontwerpbegroting 2020 en jaarstukken 2018 van de Omgevingsdienst IJmond	08
	8.i.	Statenvoordracht 56 Zienswijze ontwerpbegroting 2020 en jaarstukken 2018 van de Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied	08
50	8.j.	Statenvoordracht 57 Zienswijze ontwerpbegroting 2020 en 1e begrotingswijziging Omgevingsdienst Flevoland, Gooi en Vechtstreek	08
	8.k.	Statenvoordracht 58 Zienswijze ontwerpbegroting 2020, jaarstukken 2018 en resultaatbestemming van de RUD Noord-Holland Noord	08
55	8.l.	Statenvoordracht 59 Zienswijze financiële stukken recreatieschappen Groengebied Amstelland, Alkmaarder- en Uitgeestermeer, Spaarnwoude en Twiske-Waterland	08
	9.	Statenvoordracht 50 Jaarstukken 2018	08
	10.	Statenvoordracht 51 Kaderbrief 2020	12
	11.	Statenvoordracht 52 Tweede begrotingswijziging	26
60	11.a	Statenvoordracht 54 Verzoek tot uitbreiding van het fondsvermogen van het Participatiefonds Duurzame Economie Noord-Holland BV (PDENH)	26
	12.	Vragenuur	34
	12.a	Fractiedebat CU en CDA inzake openstaande vragen coalitieakkoord	36
	13.	Indien aan de orde, stemming moties Vreemd aan de orde van de dag	45
65	14.	Sluiting	46

1. Opening en mededelingen

De **VOORZITTER**: Dames en heren, van harte welkom. Ik open de laatste vergadering voor het
75 zomerreces met aan het einde van de vergadering de bekende niet over te slaan barbecue waar
wij met elkaar nog even nagenieten van een mooi en politiek druk jaar met voor velen van u na
de verkiezingen een start als Statenlid van Noord-Holland. Ik hoop dat wij elkaar straks aan het
eind van de dag even kunnen ontmoeten en daar nog even gezellig over kunnen napraten. De
heer Smaling (SP), de heer Bond (CDA) en de heer Mantel (FvD) hebben zich afgemeld. Een aantal
80 Statenleden is later, mevrouw Van Wijnen (GL), de heer Dessing (FvD), de heer Kohler (FvD), de
heer Zaal (GL). Het is straks bij de stemming heel belangrijk dat wij precies weten hoeveel
Statenleden aanwezig zijn, dus mocht een van de Statenleden de zaal tussentijds verlaten en niet
meer terugkeren voor de stemming, dat u dat aangeeft zodat wij precies weten hoeveel
Statenleden er zijn. De heer Loggen verlaat ons om 15.15 uur voor een afspraak met de minister,
85 maar hij komt hopelijk wel weer terug. Wij hebben een programma, de gasten van PS – er zijn
geen aanmeldingen vandaag – maar het is na de zomer ook mogelijk dat fracties groepen
aankomen, die krijgen dan een rondleiding en zijn te gast bij de Statenvergadering. Daar is de
afgelopen jaren goed gebruik van gemaakt en het past mooi in het programma om onze burgers
en maatschappelijke organisaties mee te nemen bij het mooie werk wat wij hier doen. Op
90 maandag 30 september ontvangen wij hier de raad van Uithoorn en er zijn nog plekken vrij op 11
november en 16 december. Wij gaan vandaag elektronisch stemmen zoals wij hebben
afgesproken. Het is belangrijk dat u zich afmeldt bij de griffie als u tussentijds vertrekt en niet
meer terugkomt en dat u op de juiste plaats zit waar uw naambordje staat. In het presidium van
24 juni hebben wij daarover besloten. Ik heb met de griffie en een aantal medewerkers uit de
95 organisatie droog geoefend en het liep allemaal perfect. Toch nog een paar instructies. Het is
belangrijk dat u zit op de plaats waar uw naambordje staat, want daar is het stemapparaat op
ingesteld. De uitslag zal straks voor de totale fractie zichtbaar zijn, uw namen komen niet in
beeld. Als een fractie verdeeld gestemd heeft, dan ziet u het aantal voor- en tegenstemmen. Een
hoofdelijke stemming doen wij op de ouderwetse manier waarbij de griffier de namen voorleest
100 waarop u hardop zegt of u voor of tegen bent. Het is niet toegestaan om bij afwezigheid van een
Statenlid op het knopje te drukken, dat kan gewoon niet en dat doet u ook niet als hij wel
aanwezig is, het Statenlid drukt zelf op het knopje. Er is overal rekening mee gehouden. Als de
voorzitter tijdens de stemming onverhoopt weg moet, dan zal de vicevoorzitter hier plaatsnemen
en die kan dan vanaf deze plek stemmen. De stem gaat niet verloren. Als wij een stemming gaan
105 starten geef ik aan welk nummer de stemming heeft en waarover u gaat stemmen, dat kan een
amendement, motie of voordracht zijn. Dan drukt u op de knop min als u tegen bent en plus als
u voor bent. Als u een foute keuze heeft gemaakt en de stemming is nog open, dan kunt u een
keuze maken en switchen. Zodra ik zeg “wij gaan de stemming sluiten” dan kunt u niet meer
wisselen. Vervolgens lees ik de stemuitslag voor en dan gaan wij door naar de volgende
110 stemming. Ik lees de stemming voordat zodat deze in de notulen wordt opgenomen en daarmee
wordt deze vastgelegd. Als er in een fractie voor- en tegenstemmers zijn, dan zal ik dat
vermelden. Nu gaan wij oefenen. Wij zijn met 48 Statenleden, dus er worden 48 stemmen

uitgebracht. Dat zal elke keer gecontroleerd worden. Wij hebben een proefstelling: bent u voor of tegen elektronisch stemmen?

115

De heer **STEEMAN** (D66): Voorzitter, ik wil mij onthouden van stemmen, kan dat?

120

De **VOORZITTER**: Dat kan altijd, het kan zijn dat u betrokken bent bij een onderwerp waarover u niet wilt stemmen en dan zijn er geen 48 maar 47 stemmen uitgebracht. Dat meldt u voordat de stemming wordt gestart, dan kunt u daar nog altijd een opmerking over maken. Ik verzoek bij deze stelling alle 48 Statenleden voor of tegen te stemmen. Aan de orde is stemming nr. 1 over de stelling of u voor of tegen elektronisch stemmen bent. Verlangt iemand een hoofdelijke stemming, een stemverklaring of aantekening? Dat is niet het geval, dan open ik nu de stemming. U ziet op het scherm dat sommigen er heel lang over doen om op het knopje in te drukken. Ik sluit de stemming. Verstandig is om meteen de juiste keuze te maken, want als ik de stemming sluit, dan bent u te laat. In dit geval is de stelling aangenomen. Het is een lastig onderwerp moet ik zeggen. Het zal even wennen worden, maar wij denken dat met het elektronisch stemmen er heel snel duidelijkheid is. Wij hebben dat twee vergaderingen geleden gezien waarbij wij 27/28 aangenomen en wij hebben een keer 28/27 verworpen gehad.

130

Mevrouw **VASTENHOUW** (FvD): Ik stel als suggestie voor om ook achter u een scherm te plaatsen.

135

De **VOORZITTER**: Ik hoor van de griffier dat wij gaan uitzoeken of dat kan. Wij gaan het proberen met de schermen die wij nu hebben. U hebt gezien dat een ruime meerderheid heeft ingestemd met elektronisch stemmen en daarmee hebben wij dat vastgelegd. Nee, alle gekheid op een stokje.

2. Vaststelling agenda en regeling van werkzaamheden

140

De **VOORZITTER**: Het vaststellen van de primus conform artikel 18 van ons reglement van orde, dat is nr. 23, Ines Kostić (PvdD). Op de agenda staat een aantal hamerstukken, een aantal daarvan heeft betrekking op voordrachten van voorzitters en vicevoorzitters van Statencommissies alsmede het aanwijzen van Statenleden en gedeputeerden in verschillende functies. Per mail is door de Statengriffie aan u gevraagd of u daarmee bij acclamatie kunt instemmen, daar hebben wij geen bericht op gehad, dus wij gaan ervan uit dat dat geldt voor alle benoemingen bij punt 8.b. tot en met 8.e.. Bent u daarmee akkoord? Dank u wel. De PvdD heeft aangekondigd dat hamerstuk 8.g. als bespreekpunt op de agenda wordt gezet en daar willen zij een motie bij indienen. Het gaat over het Participatiefonds Duurzame Economie Noord-Holland (PDENH). Gaat u daarmee akkoord? Dan wordt dat agendapunt 11.a. De PvdD heeft mondelinge vragen ingediend en die komen bij het vragenuur aan de orde aan het eind van de vergadering. De CU en het CDA hebben een verzoek ingediend tot het houden van een fractiedebat, conform artikel 47 van ons reglement van orde. Dat gaat over openstaande vragen over het coalitieakkoord van GL, VVD, D66 en PvdA. Het is aan u om te beslissen of u met dit verzoek kunt instemmen. Verlangt iemand het woord? Dan gaan wij elektronisch stemmen. De stemming is geopend. De stemming is gesloten. Er zijn 11 stemmen nodig, maar er zijn 32 stemmen voor. De fracties GL en PvdD

155

hebben tegen gestemd. Het fractiedebat wordt gevoerd onder agendapunt 12.a. De PvdD heeft aangekondigd een motie Vreemd aan de orde van de dag te willen indienen over de OV-frequentie Oostzaan en Landsmeer.

- 160 De heer **HOLLEBEEK** (PvdD): Een kleine week geleden werd ik geattendeerd op de terinzagelegging van het ontwerp-PvE voor de aanbesteding van het openbaar busvervoer in Zaanstreek Waterland. Dit ontwerp is vastgesteld op 29 mei door het dagelijks bestuur van de Vervoerregio Amsterdam. De huidige OV-concessie voor het busvervoer in de Zaanstreek Waterland loopt in december 2021 af. Van 3 juni tot en met 14 juli ligt deze ter inzage en kan
- 165 iedereen een reactie indienen. Het gebied Zaanstreek Waterland bestaat uit de gemeenten Beemster, Edam-Volendam, Landsmeer, Oostzaan, Purmerend, Waterland, Wormerland en Zaanstad. De gemeente Oostzaan en Landsmeer waar het hier om gaat, liggen beide direct aan de noordzijde van de ringweg A10. Het zijn voormalige lintdorpen met maar een doorgaande verkeersader richting Amsterdam en tevens zijn beide sinds de jaren 50 getransformeerd tot
- 170 forensengemeenten, zodat er dagelijks tienduizenden inwoners van en naar Amsterdam reizen voor werk, onderwijs, zorg en andere redenen. Het vele autoverkeer op de linten heeft beide gemeenten recent genoodzaakt om maatregelen voor de verkeersveiligheid te nemen waardoor op een gedeelte van de bustrajecten aldaar de maximumsnelheid is teruggebracht van 50 naar 30 km per uur. Om de doorstroming van het autoverkeer te garanderen, is de voorrangsregeling
- 175 zoveel mogelijk aangepast, zodat het verkeer en de bus hier zo min mogelijk last van hebben. Ook hebben beide gemeenten in- en uitrijverboden tijdens de spitsuren uitgevaardigd om het sluipverkeer terug te dringen. Alle maatregelen zijn zoveel mogelijk genomen na consultatie van betrokken partijen als ANWB, Fietzersbond, politie, bewoners en de vervoerregio die inderdaad niet altijd even gecharmeerd bleken te zijn van de plannen. De bewoners van Oostzaan,
- 180 Landsmeer en de Noord-Amsterdamse stadswijken Oostzanerwerf en Kadoelen, bij elkaar bijna 34.000 mensen, lijken nu de dupe te worden van onenigheid tussen twee gemeenten en de vervoerregio Amsterdam die in het ontwerp-PvE aangeeft dat de vervoersvraag in deze kernen een verbindende lijn rechtvaardigt, maar dat de doorstroming en de snelheid op de trajecten onvoldoende is daarvoor. De consequentie is dat de minimaal geëiste frequentie nu terug wordt
- 185 gebracht naar 2 bussen per uur, zelfs in de spits, terwijl er nu 8 bussen van en naar Amsterdam rijden op deze trajecten tijdens de spitsuren. Voor sommige inwoners – voornamelijk forensen – van deze gemeenten zal dit waarschijnlijk een reden zijn om voortaan de auto te nemen naar het werk. Deze zullen allemaal vlak voor de Coentunnel in gaan voegen op de A8/A10 zodat de dagelijkse verkeersdruk rond het knooppunt Coenplein nog meer toe zal nemen. Dit zal ertoe
- 190 leiden dat forensen uit Zaanstad, Purmerend en Hoorn nog langer in de file staan, het onvermijdelijke domino-effect. Het zal de bewoners van Oostzaan, Landsmeer Oostzanerwerf en Kadoelen een zorg zijn welke kleur de bus heeft en of er R-Net op staat of niet, maar bij het dusdanig rigoureuus terugbrengen van de OV-frequentie is niemand gebaat. Het voor deze korte afstanden van mensen gedwongen de file insturen, is in het belang van geen enkele Noord-
- 195 Hollandse burger, fietser, buspassagier of automobilist. Daarom een motie vreemd aan de orde van de dag.

Motie Vreemd aan de orde van de dag

OV-frequentie Oostzaan en Landsmeer

200

Provinciale Staten van Noord-Holland in openbare vergadering bijeen op 8 juli 2019

Constaterende dat:

205

- *Het ontwerp Programma van Eisen (PvE) van de Vervoerregio Amsterdam voor de OV-concessie Zaanstreek-Waterland tot en met 14 juli ter inzage ligt;*
- *Aan de provincie Noord-Holland als aangrenzende concessieverlener advies wordt gevraagd;*
- *In het ontwerp-PvE de minimale frequentie op de routes naar Oostzaan en Landsmeer op 2 keer per uur is gezet, zelfs tijdens de spitsuren.*

210

Overwegende dat:

215

- *De verbinding Oostzaan en Landsmeer volgens het ontwerp-PvE qua bezettingsgraad een verbindende lijn is;*
- *De huidige frequentie van de buslijnen in Oostzaan en Landsmeer tijdens de spitsuren 6 tot 8 per uur is.*

Gehoord de discussie, roepen het college van GS op:

Een zienswijze in te dienen om de minimale frequentie voor Oostzaan en Landsmeer gelijk te stellen aan die van de verbindende lijnen

220

en gaan over tot de orde van de dag.

Fracties PvdD, SP, D66, CDA, GL

De **VOORZITTER**: De motie maakt onderdeel uit van de beraadslagingen.

225

2.a. Installatie en beëdiging duo-commissieleden fracties PvdA, CDA, PvdD

230

De **VOORZITTER**: De fractievoorzitters van VVD, PvdD, CDA en PvdD hebben als duo-commissielid voorgedragen mevrouw Van Geffen (VVD), de heer Muurlink (PvdA), mevrouw Van Andel (CDA) en mevrouw Zeggelink (PvdD). Op grond van het bepaalde in artikel 61 lid 4 van ons reglement van orde voor de vergaderingen en andere werkzaamheden van PS en Statencommissies zal een fractielid dat geen lid van PS is in de vergadering van PS in handen van de voorzitter de eed en de verklaring en/of belofte afleggen. Ik vraag de duo-commissieleden hier vooraan te komen staan en ik verzoek de overige Statenleden te gaan staan. Ik zal de formule van de eed of verklaring en belofte voorlezen. Vervolgens noem ik uw naam en het commissielid wiens naam wordt genoemd, wordt verzocht om indien hij of zij de eed wenst af te leggen, onder het opsteken van de voorste twee vingers van de rechterhand uit te spreken de woorden: Zo waarlijk helpe mij God almachtig of indien hij of zij de verklaring/belofte wenst af te leggen: Dat verklaar en beloof ik. De voorgeschreven eed of verklaring/belofte luidt als volgt: "Ik zweer of verklaar dat ik om tot lid van een commissie benoemd te worden, rechtstreeks noch middellijk onder welke naam of voorwendsel ook, enige gift of gunst heb gegeven of beloofd. Ik zweer of verklaar en beloof dat

240

ik om iets in deze functie te doen of te laten, rechtstreeks nog middellijk enig geschenk of enige
belofte heb aangenomen of zal aannemen, ik zweer of beloof dat ik getrouw zal zijn aan de
Grondwet, dat ik de wetten zal nakomen en dat ik mijn plichten als adviseur van het provinciale
245 bestuur naar eer en geweten zal vervullen.”

Mevrouw **VAN GEFFEN** (VVD): Zo waarlijk helpe mij God almachtig.

250 De heer **MUURLINK** (PvdA): Dat verklaar en beloof ik.

Mevrouw **VAN ANDEL** (CDA): Zo waarlijk helpe mij God almachtig.

Mevrouw **ZEGGELINK** (PvdD): Dat verklaar en beloof ik.

255 De **VOORZITTER**: Ik wens u allen veel geluk en succes met het duo–lidmaatschap. Ik schors de
vergadering voor de felicitaties. De vergadering is heropend.

2.b. Actualiteiten

260 De **VOORZITTER**: Er zijn geen actualiteiten aangemeld.

3.a. Bekrachtiging besluit GS inzake opgelegde verplichting tot geheimhouding

265 De **VOORZITTER**: Er zijn geen stukken ter bekrachtiging van geheimhouding binnengekomen.

3.b. Lijst geheimhouding PS

270 De **VOORZITTER**: Er zijn geen opmerkingen ontvangen. Ik stel voor de lijst ter kennisgeving aan
te nemen.

4. Vaststelling notulen van de vergaderingen van 27 mei en 17 juni 2019

275 De **VOORZITTER**: Ik stel voor om de notulen van de vergaderingen van 27 mei en 17 juni 2019
goed te keuren. Door de griffie zijn verder geen opmerkingen ontvangen. Verlangt iemand nog
het woord? Nee, dan zijn de notulen van 27 mei en 17 juni 2019 ongewijzigd vastgesteld.

5. Vaststelling strategische Statenagenda

280 De **VOORZITTER**: Wenst iemand hierover het woord? Nee, dan is daarmee de agenda vastgesteld.

6. Vaststelling lijst ingekomen stukken

De **VOORZITTER**: De griffie heeft geen opmerkingen ontvangen. Verlangt nog iemand daarover het woord? Nee, dan is voor wat betreft de afdoening van de brieven conform het voorstel van het presidium besloten.

7. Voortgangslijst van moties

De **VOORZITTER**: Door de griffie zijn tot op heden geen opmerkingen ontvangen. Verlangt iemand hierover het woord? Nee, dan stel ik voor de lijst als zodanig vast te stellen.

8. Hamerstukken

- 8.a. Statenvoordracht 60 Instellen Statencommissies en Rekeningencommissie
- 8.b. Statenvoordracht 61 Aanwijzen voorzitters en plaatsvervangend voorzitters
Statencommissies en Rekeningencommissie
- 8.c. Statenvoordracht 49 Aanwijzen derde vaste lid van de Programmaraad Rekenkamer
- 8.d. Statenvoordracht 62 Aanwijzen vertegenwoordiger en plaatsvervanger algemeen bestuur
Plassenschap Loosdrecht e.o. uit het college van GS
- 8.e. Statenvoordracht 63 Aanwijzen vast plaatsvervangend lid Algemeen Bestuur
gemeenschappelijke regeling Waddenfonds uit het college van GS
- 8.f. Statenvoordracht 53 Onteigening Brug Ouderkerk aan de Amstel
- 8.g. Statenvoordracht 54 Verzoek tot uitbreiding van het fondsvermogen van het
Participatiefonds Duurzame Economie Noord-Holland BV (PDENH)

De **VOORZITTER**: We hebben zojuist besluiten om deze voordracht 8.g. als agendapunt 11.a te agenderen.

- 8.h. Statenvoordracht 55 Zienswijze ontwerpbegroting 2020 en jaarstukken 2018 van de
Omgevingsdienst IJmond
- 8.i. Statenvoordracht 56 Zienswijze ontwerpbegroting 2020 en jaarstukken 2018 van de
Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied
- 8.j. Statenvoordracht 57 Zienswijze ontwerpbegroting 2020 en 1e begrotingswijziging
Omgevingsdienst Flevoland, Gooi en Vechtstreek
- 8.k. Statenvoordracht 58 Zienswijze ontwerpbegroting 2020, jaarstukken 2018 en
resultaatbestemming van de RUD Noord-Holland Noord
- 8.l. Statenvoordracht 59 Zienswijze financiële stukken recreatieschappen Groengebied
Amstelland, Alkmaarder- en Uitgeestermeer, Spaarnwoude en Twiske-Waterland

De **VOORZITTER**: Verlangt iemand hoofdelijke stemming, stemverklaring of aantekening? Zo nee, dan zijn de besluiten 8a tot en met 8f en 8h tot en met 8l aangenomen.

9. Statenvoordracht 50 Jaarstukken 2018

De heer **HEIJNEN** (CDA): Voorzitter. Er is de afgelopen weken op verschillende plaatsen gesproken over de jaarstukken, zowel in de technische vragen, rekeningencommissie en interim-commissie

en nu ronden wij het stuk af in PS. Wij hebben in de behandeling zorgen geuit over de grote hoeveelheid aanbevelingen van de accountant en wij zullen erop toezien dat deze aanbevelingen snel en grondig worden verwerkt. Ik dank de gedeputeerde voor haar toezegging in de commissie om PS daarin mee te nemen. Wij kunnen ons verder vinden in de verwerking van het resultaat van het boekjaar 2018. Wij zien terug op een uiterst succesvol jaar en wij zijn trots op de behaalde resultaten.

De heer **ZOON** (PvdD): Voorzitter. Om vooruit te kijken moet je terugkijken en dat blijkt lastiger te zijn dan je zou verwachten. Wij hebben dan ook waardering voor de hoeveelheid werk die verzet is door de ambtelijke organisatie en door iedereen die hiermee bezig is geweest. Versimpeld kijkt men naar de ingaande en uitgaande gelden. Volgens de accountant blijkt dat te kloppen en op dat punt is de jaarrekening technisch goed en kunnen wij als PvdD instemmen, maar er is ook een hoop mis en wij zijn daarom geschokt en wel om twee redenen. Boekhoudkundig. De accountant constateert tekortkomingen aan de interne werkwijze, dat het zo ingewikkeld is om een jaarverslag te maken vergt niet alleen heel veel ambtelijke tijd en doorlooptijd, maar betekent ook dat niet op ieder moment inzichtelijk is hoe wij er financieel voor staan. Dat baart zorgen en wij willen graag van de gedeputeerde weten hoe het zover heeft kunnen komen. Dan beleidsmatig, dan als er staat dat iets conform is uitgevoerd, wil dat nog niet zeggen dat het ook daadwerkelijk goed is uitgevoerd. Dat laatste haal je namelijk niet uit de jaarrekening. Ik noem twee voorbeelden. Het onderhoud van faunapassages valt onder beheer en onderhoud. De jaarrekening geeft aan dat het beheer en onderhoud grotendeels goed is uitgevoerd, echter, de faunapassages zijn stuk doordat deze niet zitten in de meetmethodiek. Je kunt dus nog zo goed meten en het op papier goed is, maar dat het in de praktijk toch niet goed is. De gedeputeerde heeft overigens in de commissie al de toezegging gedaan om dit op te pakken en daar zijn wij blij mee. Het jaarverslag bevat echter 200 keer het woord conform en wij vragen ons af in hoeverre dat in de praktijk klopt. Het tweede voorbeeld, uitbreiding NNN valt in twee delen uiteen, natuur inrichten en groei van het areaal. Beide hadden de vorige periode de magere 250 ha per jaar. Door het samen te voegen en een getal te noemen lijkt dat het allemaal goed gaat, er staat conform. Uiteindelijk is het wel ingericht maar niet aangeschaft. Een jaarverslag hoog over betekent dus niet dat de uitvoering geen problemen heeft. Beide problemen, boekhoudkundig en beleidsmatig moeten wij oplossen. Het is fijn dat de accountant adviezen geeft waar wij invulling aan moeten geven en wij waarderen de onafhankelijkheid van de accountant en zijn controlerende rol. De jaarrekening moet echter geen dictaat van de accountant worden en wij moeten zorgen dat de boekhoudkundige verbeteringen het niet lastig maken om ook het beleid te controleren. Wij vragen GS hoe zij invulling gaan geven aan deze hygiëne waar zij nu mee bezig zijn en wat wij daarvan terugzien. Bij terugkijken moet je ook vooruitkijken en hoewel wij vaak zien dat de geschiedenis zich herhaalt, blijven wij hoopvol en kritisch.

De heer **KLEIN** (CU): Voorzitter. Er ligt een goedkeurende verklaring van de accountant en de onderbesteding is afgenomen. Wij willen het college en ook een beetje het vorige college van GS daarmee feliciteren en wij kunnen ons vinden in de bestemming van het resultaat. Tegelijkertijd maakt de accountant een aantal zeer kritische opmerkingen over de interne beheersing en informatievoorziening en hij doet een aantal dringende aanbevelingen. Wij zijn blij dat GS zeggen

deze aanbevelingen te gaan oppakken en dat zij dit jaar al een aantal stappen hebben gezet.
370 Gelijktijdig lees ik in de reactie van GS dat dit een situatie is die niet in een jaar kan worden
opgelost en dat het proces een langere doorlooptijd heeft. Daar kan ik mij iets bij voorstellen,
maar ik vind het wel moeilijk om in te schatten hoe snel wij verbeteringen gaan zien. Daarom een
tweeledige vraag. Hoe gaan GS ons precies betrokken houden bij de voortgang en kunt u dat
doen door een aantal concrete doelen te stellen? Ik heb de accountant horen zeggen dat het
375 afgelopen jaar iets van 60% van de correcties aan het einde van het jaar plaatsvond bij de
boekensluiting, het lijkt mij een mooi doel om dat met de helft terug te brengen of zo iets.

Mevrouw **STRENS** (D66): Voorzitter. Dank aan het college en de ambtenaren voor het opstellen
van de stukken en dat het ook dit jaar – weliswaar op de valreep – gelukt is alles tijdig gereed te
380 hebben voor besluitvorming met gelukkig ook een goedkeurende controleverklaring van de
accountant. In de commissie en met de accountant tijdens de rekeningencommissie is er veel
gesproken over het verslag van bevindingen. Het zijn stevige aanbevelingen die voornamelijk
betrekking hebben op de interne beheersing. De rechtmatigheid staat gelukkig niet ter discussie.
Wij staan voor een open en transparant bestuur en een goede informatievoorziening is hiervoor
385 een noodzakelijke basis. Hierdoor wordt het voor PS en onze inwoners mogelijk te controleren
wat wij als provincie doen en waar ons geld aan uitgegeven wordt. Wij zijn blij dat de noodzaak
van een stevige ontwikkelopgave door het college wordt gedeeld en dat de gedeputeerde de
toezegging heeft gedaan om PS in de rekeningencommissie bij te praten over het project
Financiële Hygiëne. Dan nog een laatste opmerking over de inhoud van de jaarstukken. Het
390 rekeningenresultaat 2018 bedraagt 53,4 miljoen euro positief. Dit wordt grotendeels veroorzaakt
door de vrijval van de balanspost van de Rijksbijdrage ILG van 37,5 miljoen euro. Dit resultaat
wordt toegevoegd aan verschillende reserves. Technisch gezien is dit juist en kunnen wij hiermee
instemmen. Echter, wij zijn geen voorstander van onnodig geld op de plank laten liggen. Wij
staan als provincie voor grote opgaven waarvoor geld nodig is. Door het vorige college zijn alle
395 provinciale reserves al eens doorgelicht en is met motie 110 aan het begin van dit jaar een extra
financiële impuls gegeven aan o.a. de energietransitie en het afmaken van NNN, waardoor de
reserves weer een bestemming hebben gekregen en wij tot de noodzakelijke bestedingen kunnen
komen.

400 De **VOORZITTER**: Het woord is aan de heer Carton (PvdA) en het is zijn maidenspeech.

De heer **CARTON** (PvdA): Ik heb geen extra toevoegingen, ik zie af van het woord.

De **VOORZITTER**: Dan houdt u het nog tegoed. Dan het woord aan de heer Dulfer, ook zijn
405 maidenspeech.

De heer **DULFER** (GL): Voorzitter. Ook wij stellen ons achter het ontwerpbesluit van de
jaarstukken en stemmen in met de resultaatsbestemming. Samen met andere fracties hebben wij
geconstateerd dat de jaarstukken best moeilijk te lezen zijn en dat zij omvangrijk zijn en
410 complex. Wij praten graag verder met de portefeuillehouder in de rekeningencommissie over hoe
wij de jaarstukken meer focus kunnen geven zonder ze aan informatiekwaliteit in te laten boeten.

Ook constateert de accountant dat het binnen de provinciale organisatie best lastig is om tijdig cijfers boven tafel te krijgen en dat het veel inspanning vergt om op tijd met stukken te komen. De accountant raadt aan om met een verbeterplan te komen. In de reactie van GS wordt verwezen naar het programma Financiële Hygiëne dat die verbetering zou moeten brengen en wordt
415 aangegeven dat de komende begroting al een stuk scherper en helderder zal zijn. Wij kijken daarnaar uit, maar ook hierin vinden wij het belangrijk dat de portefeuillehouder ons via de rekeningencommissie goed bij de les houdt en ons daarbij betreft. In de kaderbrief memoreert het college dat in de begroting 2019 is geconstateerd dat het niveau van de algemene reserve
420 onvoldoende is en dat daarvoor een verbeterplan wordt opgesteld. Volgens de verordening van het financieel beheer van Noord-Holland zou dat niveau op 25% van de structurele algemene dekkingsmiddelen moeten liggen. Uit de jaarstukken blijkt dat dit percentage inmiddels bereikt is. Dat is mooi en dat is een compliment waard. Graag spreken wij de komende tijd verder met de portefeuillehouder hoe wij nu moeten verder gaan met de algemene reserve, de
425 weerstandscapaciteit en ons financieel risicomanagement, want inhoudelijk kunnen wij constateren dat de provincie er financieel goed voor staat. Daar is het vorige college maar natuurlijk ook de organisatie voor te prijzen. Voor de bewoners van Noord-Holland is het van belang dat de provincie een solide financieel beleid voert met een structureel sluitende begroting. Voor de overheid is geld echter geen doel, maar een middel om de taken uit te voeren
430 waar de provincie wettelijk toe verplicht is en waar de bewoners in ons gebied om vragen tegen zo laag mogelijke kosten. Niet om zo weinig mogelijk te doen maar om de dingen die wij moeten doen, goed te doen. Daarom is het van belang dat wij een slim financieel beleid voeren om de aan ons beschikbaar gestelde middelen zo effectief mogelijk in te zetten. Vraag is dan ook of de huidige situatie waarbij een groot deel van onze reserve vastligt onder een bestemming een
435 optimaal effectieve uitvoering van het beleid niet in de weg staat. De nieuwe coalitie heeft terecht kritisch gekeken naar de bestaande reserves en een taakstellende doorlichting hiervan afgesproken. Wij kunnen ons voorstellen dat er structureel naar het financieel beleid op dit punt wordt gekeken en ook daarover spreken wij graag verder met de portefeuillehouder. Een financieel beleid dat inzet van middelen mogelijk maakt om door te pakken op duurzaamheid,
440 om de groene opgave waarvoor wij staan op het gebied van woningbouw, bereikbaarheid, bodemdaling, biodiversiteit en de transities in de landbouw en de energievoorziening structureel en waarachtig duurzaam aan te pakken, samen met de bewoners en bedrijven van Noord-Holland in een steeds sneller veranderende omgeving, waarbij een grote inspanning en wendbaarheid van de overheid wordt gevraagd. Een financieel beleid dat die ontwikkelingen kan accommoderen.
445

Gedeputeerde **PELS**: Voorzitter. Ik wil als eerste dit podium even gebruiken om mijn dank uit te spreken aan alle ambtenaren die keihard hebben gewerkt, die zijn niet zo zichtbaar omdat ik namens het college het woord voer, maar er is ontzettend hard gewerkt en zij hebben wel een borrel verdiend met het binnenhalen van de goedkeurende verklaring die wij allemaal met groot
450 enthousiasme hebben ontvangen. Het is duidelijk geworden dat wij een aantal stappen moeten zetten waarvan een deel is gedaan maar waarvan een deel nog nodig is en dat hebben wij samen gevangen in het project Financiële Hygiëne en zoals gezegd is, graag nemen wij PS via de Rekeningencommissie daarin mee. Ik stel voor een presentatie over het project te doen en daar met elkaar verder de vragen bespreken. Er is ook gezegd, de stukken zouden er misschien beter

455 uit kunnen zien en daar is al een goede stap in gezet in de vorige periode met de wijziging van
de opzet van de begroting, maar een financieel stuk leeft altijd verder en is altijd toe aan een
verbetering of herziening en ook daarover kunnen wij het gesprek in de rekeningencommissie
met elkaar voeren. Alle stukken, ook de jaarstukken, zijn van PS en als PS het graag anders zien,
460 dan staan wij natuurlijk open voor suggesties. Dan de vragen. De PvdD vraagt, hoe heeft het
zover kunnen komen? Dat heeft meerdere oorzaken. Als eerste de wisseling van de accountant.
De vorige accountant vond het grotendeels goed hoe wij werkten en nu hebben wij een nieuwe
accountant die nieuwe aandachtspunten meegeeft, die daardoor bij ons naar voren zijn gekomen,
maar ook bijvoorbeeld, je maakt een systeem over hoe onze jaarstukken eruitzien maar ook alle
systemen daarachter. Het systeem moet het doen met nieuwe informatie en plannen van de
465 politiek of nieuwe eisen van het AFM en daardoor wordt het na een tijdje steeds minder
overzichtelijk en zijn wij op het punt aangekomen dat wij stevige veranderingen door moeten
voeren om het goed werkbaar te maken. De CU vraagt hoe gaan wij als PS zien dat er
verbeteringen worden doorgevoerd? In september gaan wij een hard closure doen, dus wij gaan
de boeken sluiten en maken eigenlijk intern een mini-jaarrekening. We gaan hem niet opzetten
470 zoals die er nu uit ziet, want dat is ongelofelijk veel werk, maar wij gaan wel het proces
doorlopen. Vanuit daar kunnen wij heel goed zien, wat staat er nu nog open en dat wij dat
terugleggen in de rekeningencommissie en daar met elkaar verder spreken over de stappen die
gezet moeten worden voor de jaarrekening volgend jaar. Een opmerking van D66, we moeten
geen geld op de plank laten liggen. Daar zijn wij het helemaal mee eens en daarom hebben wij in
475 het coalitieakkoord opgenomen dat we zowel de reserves als de exploitatie gaan doorlichten,
want wij zitten hier inderdaad om plannen uit te voeren en niet om te sparen. Een kleine
opmerking over de bijdrage van GL. Er staat nu in de jaarstukken, als u kijkt naar de percentages
dan zou de algemene reserve nu volledig op orde zijn, maar wij zien ontwikkelingen in 2019
waarvoor wij toch mogelijk een herstelplan moeten gaan opzetten maar daarop komen wij
480 bij u terug.

De **VOORZITTER**: Er is geen behoefte aan een tweede termijn constateer ik. Wij gaan over tot
stemming over de jaarstukken 2018. Stemverklaringen?

485 De heer **DEEN** (PVV): Voorzitter. Wij vinden het positief dat het college serieus werk maakt van de
kritiekpunten en aanbevelingen van de accountant en op zich stemt het ons tevreden dat de
accountant de goedkeuring heeft uitgesproken middels een controleverklaring. Desondanks
kunnen wij niet instemmen met het voorliggende besluit, aangezien in 2018 maar liefst 23,2
miljoen euro aan belastinggeld is besteed aan duurzaamheidswaanzin, te weten beleidsdoel
490 4.2.1. Dit geld had wat ons betreft beter besteed kunnen worden.

De **VOORZITTER**: Wij gaan elektronisch stemmen. Ik heet de heer Dessing van harte welkom. Als
het goed is zijn wij met 50 Statenleden. Dat klopt. De stemming is geopend. Voordracht 50 is
aangenomen, tegen gestemd hebben de fracties PVV en 50plus/PvdO.

495

10. Statenvoordracht 51 Kaderbrief 2020

De heer **HEIJNEN** (CDA): Voorzitter. De kaderbrief die voorligt kent relatief weinig beleidskeuzes, toch is het geen onbelangrijke kaderbrief. Een aantal belangrijke programma's kunnen met deze
500 kaderbrief doorgang vinden in het komende jaar, zoals het PDENH. De meest belangrijke keuze is echter wel de structurele capaciteitsuitbreiding, en naast extra personeel voor de OD's, de afdelingen financiën en ICT worden ook bij overige afdelingen mensen bijgeplaatst. Nog steeds zijn wij met de gevraagde capaciteitsuitbreiding een provincie met relatief weinig ambtenaren in relatie tot het aantal inwoners. Graag wil ik van GS weten of wij met deze uitbreiding weer op
505 orde zijn of dat wij nog steeds structureel te weinig ambtenaren hebben om onze doelen te bereiken. Hoe houden GS deze balans in de gaten, ook richting de toekomst en hoe worden PS geïnformeerd? Wij stemmen met deze opmerkingen en vragen in met de kaderbrief en verwachten dat deze samen met het coalitieakkoord zullen worden verwerkt in de begroting 2020.

De heer **ZOON** (PvdD): Voorzitter. De kaderbrief is een vreemde eend in de bijt. Hij voldoet niet aan de standaardopmaak van de financiële stukken en de beleidsmatige financiële onderbouwing is beperkt. Het is eigenlijk slechts een kladpapiertje voor de begroting. De keuze om de
510 kaderbrief sober te houden, staat haaks op de grote ecologische en klimaatcrisis en de natuuropgave die wij hebben. De aarde had vorige maand een hittesterecord, in Nederland is de droogte van de vorige zomer nog niet aangevuld, de monoculturen zorgen voor achteruitgang in biodiversiteit en dit alles met grote veranderingen, zichtbaarheid door de buxusmot, veldmuizen, verdere achteruitgang van weidevogels, insecten, toename van eiken- en dennenprocessierups. Een kaderbrief om jeuk van te krijgen, zou je denken. Toch moeten wij de kaderbrief altijd sober
520 houden en vooral technisch van aard laten zijn, want door een sobere kaderbrief – in dit geval een coalitieakkoord – en in mijn verwachting een hele stapel met amendementen zal de discussie gevoerd gaan worden waar deze hoort plaats te vinden, namelijk bij de behandeling van de begroting. Dan heb je overzicht van alle aspecten en zul je zien dat door het niet ophogen van de opcenten en bij het aanleggen van de A8/A9 er niet voldoende geld is voor natuur en hulp bij
525 omschakeling van boeren naar duurzame teelt, zowel in financieel als ecologisch opzicht, ondersteuning aan innovatie voor nieuwe energie, snellere fietsroutes en het goed betaalbaar en snel houden van het OV als alternatief voor de auto. GS zullen deze zomer bezig zijn met een conceptbegroting neem ik aan en wij zullen dit reces gebruiken voor het schrijven van een hoop amendementen. Dat het een vruchtbare zomer mag worden.

De heer **DEEN** (PVV): Voorzitter. Ook in 2020 wordt er helaas flink ingezet op de energietransitie en circulaire economie. Er wordt gekeken naar het mogelijk sluiten van kolencentrales en de ruimtelijke inpassing van zonne- en windenergie, maatregelen die volgens ons nutteloos en onnodig zijn. Dit college zet in op meer windmolens en solarvelden waardoor er juist groen
530 verdwijnt en dieren doodgaan. Dat noemt men dan eufemistisch duurzaam doorpakken. Er wordt inderdaad flink doorgepakt met klimaatwaan op 2.600 vierkante km van onze aarde. Dat is namelijk het oppervlak van de provincie Noord-Holland. De totale oppervlakte van de aarde is 510 miljoen vierkante km en op dit stukje op provinciaal niveau denken GL, D66, PvdA en VVD dat zij het klimaat op de aarde kunnen redden over de rug van de hardwerkende belastingbetaler
540 in Noord-Holland. Het klimaat wordt al 4,5 miljard jaar door duizend-en-een factoren bepaald.

Denken dat de mensen het klimaat kan bijsturen of zelfs redden slaat de plank mis. Miljarden euro's veranderen daar helemaal niks aan. Wij praten hier over een historische misser die wat ons betreft catastrofale sociaaleconomische gevolgen gaat hebben en waarover de toekomstige generaties keihard zullen oordelen. Zij zullen zich afvragen wat ons bezielde om burgers en bedrijven op te zadelen met torenhoge kosten met alle gevolgen van dien voor onze welvaart en welzijn. Ook zullen zij zich afvragen waarom wij onze uitstekende energievoorziening hebben ondermijnd, aangezien aanbodgerichte energiebronnen zoals zonne- en windenergie nooit kunnen voldoen aan de vraag naar energie. Ook zullen zij zich afvragen waarom ons uitstekend renderende aardgasnetwerk werd afgebroken terwijl in landen als Duitsland, Portugal, Frankrijk en Spanje vol op aardgas is ingezet. Als je in Nederland aan de grens met Duitsland woont, krijgt je buurman subsidie om aardgas te gaan gebruiken, terwijl je zelf verplicht wordt om van het aardgas af te gaan. Dat is waanzin.

Mevrouw **KOCKEN** (GL): Ik heb twee vragen. Kennelijk de veronderstelling dat wij alleen in Noord-Holland maatregelen nemen en dat wij daarmee de wereld niet kunnen redden. Ik vraag me af hoe wij dan de wereld moeten redden. De tweede vraag, de heer Deen gaat ervan uit dat er toekomstige generaties zijn die zullen terugkijken naar nu. In uw eigen scenario, hoeveel generaties verwacht u dat er nog komen?

De heer **DEEN** (PVV): De eerste vraag, dat doen wij provinciaal omdat wij hier nou eenmaal in Noord-Holland zijn. Ook de landelijke input die daaraan besteed wordt, heeft totaal geen zin. Ten tweede denk ik dat de volgende generaties veel langer kunnen genieten van het mooie Nederland als wij niet gaan voldoen aan alle waanzin.

Mevrouw **KOCKEN** (GL): Wie moet het dan doen als niemand de verantwoordelijkheid neemt en iedereen naar de volgende wijst? Moeten wij in Noord-Holland dan wachten tot China het oplost?

De heer **DEEN** (PVV): Dat is een goed voorstel, want in China gaan ze de komende jaren 1.100 kolencentrales bij bouwen en dat bedoel ik met het in perspectief zien van uw mening. Daar kom ik zo nog op. Hoe kan het zo zijn dat in het qua oppervlakte nietige Nederland met een hoop borstklopperij kolencentrales zijn gesloten, terwijl er alleen al in China bijna duizend worden bijgebouwd? Waarom halsstarrig en afkeurend blijven omgaan met kernenergie? Een betrouwbare en duurzame energiebron met veel minder nadelen dan zonne- en windenergie. Het college zal op deze vragen antwoorden dat het beter is om iets te doen dan niets, maar voor ons is duidelijk dat je er dan niet veel van begrijpt. Ondanks al deze fundamentele tegenstrijdigheden wordt toch besloten om miljarden in de put te gooien en de Noord-Hollandse burger nodeloos op te zadelen met extra lasten. Het zal duidelijk zijn dat wij onmogelijk kunnen instemmen met deze kaderbrief.

Mevrouw **ALBERTS** (SP): Voorzitter. Mijnheer Deen heeft natuurlijk gewoon gelijk. De enige oplossing om de boel te veranderen is het afschaffen van het kapitalisme, maar ondertussen zijn wij nog even bezig op een andere manier. Ik dacht, laat ik eens alternatief beginnen. Wij hebben

een beleidsarme kaderbrief, maar wij hebben wel de behoefte om een aantal zorgpunten voor te leggen. Ik ga geen speech houden maar drie moties indienen.

585

Motie nr. 31/08072019

Provinciefonds

Provinciale Staten van Noord-Holland in openbare vergadering bijeen op 8 juli 2019

590

Constaterende dat:

- *De Rijksoverheid een flink bedrag (11 miljard euro) als overschot heeft in 2018 en dit kan worden gezien als ‘onderbesteding’ (“het Rijk heeft minder uitgegeven”);*
- *Tussen de diverse overheden sprake is van het ‘trap-op, trap-af’ — principe;*
- 595 - *Door de onderbesteding de omvang van het Provinciefonds zeer waarschijnlijk kleiner wordt;*
- *Er vanuit de afspraken in het Klimaatakkoord opgaven zullen worden gesteld op provincieniveau.*

600

Overwegende dat:

- *Er op veel vlakken sprake is van een dubbele bezuiniging: het Rijk geeft minder uit en de provincie ontvangt daardoor minder geld om kunnen besteden;*
- *Er een stevige ambitie in het coalitieakkoord Noord-Holland ligt om afspraken te maken die leiden de aanpak van klimaatverandering, energietransitie en circulaire economie;*
- 605 - *De provincie de mogelijkheden moet kunnen uitbreiden om voor alle inwoners financiële maatregelen te treffen om de afspraken in het Klimaatakkoord zo financieel-neutraal mogelijk te kunnen uitvoeren en vooral de mensen met een lager en middeninkomen een tandje bij zouden moeten kunnen zetten.*

610

Besluiten het college op te roepen:

- *Een krachtig signaal af te geven richting het Rijk, waarmee ze haar zorgen uit over de ontwikkelingen betreffende de omvang van het provinciefonds, dat kan zowel apart als in IPO-verband;*
- *Alles in het werk te stellen om de omvang van het provinciefonds te vergroten om de ambities gesteld in het Klimaatakkoord op provinciaal niveau voor zoveel mogelijk inwoners te kunnen bekostigen en te ondersteunen*

615

en gaan over tot de orde van de dag.

Fractie SP, PvdD

620

Motie nr. 32/08072019

Bescherming natuur in recreatiegebied 't Twiske

Provinciale Staten van Noord-Holland in openbare vergadering bijeen op 8 juli 2019

625

Constaterende dat:

- *Het aantal bezoekers van 't Twiske, dat in 2017 reeds 1,2 miljoen was, naar verwachting flink zal groeien;*
- *Door het toenemende bezoekersaantal met name in de zomermaanden zich steeds meer zwerfaval ophoopt en er meer verstoring van de natuur plaatsvindt;*
- *'t Twiske op zoek is naar het vergroten van het verdienvermogen om de begroting dekkend te krijgen.*

Overwegende dat:

- *Er bij het vergroten van het verdienvermogen van Twiske–Waterland nog niet in kaart werd gebracht welke, tot op heden onzichtbare, kosten (extra zwerfafval, adequaat beschermen van beschermde soorten en de benodigde extra handhavingscapaciteit) hieruit voortvloeien;*
- *Er maatschappelijke discussie is over de (ecologische) draagkracht van 't Twiske door onder meer de komst en de uitbreiding van festivals en meer horeca- en verblijfsmogelijkheden.*

Besluiten het college op te roepen:

- *Het recreatieschap Twiske–Waterland in kaart te laten brengen wat de impact is van de toenemende bezoekersaantallen in 't Twiske;*
- *Welke bijpassende en aanvullende maatregelen er getroffen moeten worden om de ecologische waarde van het gebied te behouden;*
- *Bij de voorstellen om de verdien capaciteit van het gebied te vergroten inzichtelijk te maken voor het bestuur en de gemeenteraden wat de impact is van deze voorstellen en deze expliciet mee te nemen bij de besluitvorming.*

en gaan over tot de orde van de dag.

Fractie SP

655 Motie nr. 33/08072019

Versterken betrokkenheid jongeren bij de politiek – het financieel ondersteunen van jeugdebatten

Provinciale Staten van Noord-Holland in openbare vergadering bijeen op 8 juli 2019

Constaterende dat:

- *Het vergroten van de betrokkenheid van de jeugd bij de politiek bijdraagt aan een sterkere democratie;*
- *Er in de vorige Statenperiode verschillende activiteiten ontwikkeld zijn ten behoeve van jeugdparticipatie in onze provincie;*
- *Een aantal van deze activiteiten erg succesvol was en bijdroeg aan het informeren en raadplegen van jongeren;*

- *Het onderwijsveld graag ziet dat de provincie Noord-Holland de jeugddebatten weer financieel gaat ondersteunen en helpen organiseren;*
- 670 - *De provincie Noord-Holland op dit moment de enige provincie is die de debatcompetitie 'Op weg naar het Lagerhuis' niet financieel en organisatorisch ondersteunt.*

Overwegende dat:

- 675 - *Provinciale Staten streeft naar een goede, brede participatie van onze inwoners in het algemeen en van onze jongeren in het bijzonder;*
- *Het coalitieakkoord 'Duurzaam Doorpakken' streeft naar bestuurlijke vernieuwing en vergroting van de burgerparticipatie in de breedste zin van het woord;*
- *De provincie ook de afgelopen periode energie en geld stak in activiteiten om jongeren bij de politiek te betrekken en dat deze inzet ook buiten het Provinciehuis kan worden*
- 680 *uitgebreid.*

Verzoeken het college op te roepen:

- *Steun uit te spreken voor de verbetering van de participatie van de jeugd in onze provincie in het algemeen en in de politiek in het bijzonder;*
- 685 - *Op korte termijn het initiatief te nemen tot het instellen van een werkgroep Jeugdparticipatie en deze werkgroep opdracht te geven om met voorstellen te komen die bijdragen aan het versterken van de betrokkenheid van de Noord-Hollandse jeugd bij het politieke en bestuurlijke proces;*
- *Bij de provinciale begroting voor het jaar 2020 een substantieel bedrag vrij te spelen ten*
- 690 *behoefte van het financieel ondersteunen van activiteiten georganiseerd door de werkgroep*

en gaan over tot de orde van de dag.

Fractie SP

695

De **VOORZITTER**: De drie moties maken onderdeel uit van de beraadslagingen.

Mevrouw **ALBERTS** (SP): Dan nog een drietal vragen. Wij hebben afgelopen vrijdag het gesprek kunnen horen met de minister-president en dat ging over Schiphol. De minister-president zei, wij moeten de groei wel toestaan want anders zullen de vliegtuigen uitwijken naar het buitenland. Maar wat als in hetzelfde buitenland allerlei maatregelen worden genomen volgens het akkoord van Parijs wat allemaal aan CO₂-reductie gaat doen? Wij hebben een diplomatiek woord en een minder diplomatiek woord, ik doe het laatste: is het nou lariekoek wat de minister-president zei, want er valt niks uit te wijken want daar mag je ook niet komen. Tweede vraag, een hele praktische. Ook afgelopen vrijdag kwam in het nieuws, retteketet, trommels en bellen want er is geld voor Pallas, zei minister Bruins. Kan er na het reces een bijeenkomst worden georganiseerd, nu de nieuwe ontwikkelingen bekend zijn geworden? De derde vraag, wanneer krijgen PS meer te horen over de gevolgen van de uitspraak van de Raad van State over de PAS en welk tijdspad houden GS aan? Tot slot, als ik deze motie zou hebben ingediend dan zou die breed worden

700

705

710

gedragen in PS. Maar afgelopen donderdag is een motie in de Tweede Kamer aangenomen die is

nagenoeg unaniem ondersteund, met als besluit 'Verzoekt de regering haar belofte na te komen huishoudens en het mkb niet te laten opdraaien voor de kosten van de transitie in de industrie.' Dat ging over de klimaattransitie. Ik kan alle namen opnoemen die eronder staan, maar ik heb eerder hier moties ingediend over klimaatrechtvaardigheid. De Kamer is het erover eens, 715 huishoudens en het mkb draaien niet op voor de kosten en het zou mij een lief ding waard zijn als deze provincie nu eens een keertje niet zelf denkt, maar gewoon doet wat er in de Kamer is afgesproken.

De heer **KLEIN** (CU): Voorzitter. Voordat ik inga op de kaderbrief, wil ik even terugkomen op het 720 vorige agendapunt, want ik ben erg teleurgesteld dat twee fracties PVV en 50plus tegen de jaarrekening stemmen zonder mee te doen aan het debat. Ik vind het heel raar om in een stemverklaring te zeggen dat je het niet eens bent met de jaarstukken, want het gaat niet over de inhoudelijke keuzes die zijn gemaakt – die bespreken we bij het vaststellen van de begroting – maar het gaat over de juistheid en correctheid. Tot zover. Met de kaderbrief stellen wij normaal 725 gesproken de financiële kaders voor het nieuwe beleid vast, maar dit jaar bevat de kaderbrief niet zoveel beleid. Dat gaan wij zien bij de uitwerking van het coalitieakkoord. Het is daarom belangrijk wel goed te kijken waar de budgetten die nu gevraagd worden, aan besteed worden en waarom die gevraagd worden. Wij hebben in de commissiebespreking aangegeven drie vragen te hebben. Ten eerste ging het over het opnieuw beschikbaar stellen van structureel geld voor ICT 730 en data gedreven werken. U vraagt nu opnieuw 700.000 euro voor 7 fte en opleidingen en dat komt bovenop de 2,75 miljoen euro structureel die wij exact een jaar geleden bij de kaderbrief 2019 ter beschikking hebben gesteld. Wij onderkennen het belang maar wij vinden het heel veel geld en wij maken ons vooral zorgen dat het bedrag nu zo maar weer oploopt. In de schriftelijke beantwoording is aangegeven waarom dit geld nodig is, maar wij zouden graag van de 735 gedeputeerde willen horen of nu voorzien is in alle verwachte structurele kosten die samenhangen met het nieuwe data gedreven werken en onze informatieagenda. Kunt u aangegeven of u uit de voeten kunt met deze 3,5 miljoen euro of zien wij bij de volgende begroting opnieuw een voorstel om de structurele kosten te verhogen? Het tweede betreft de kosten voor het Waddenfonds. Er wordt nu gevraagd om geld ter beschikking te stellen op basis 740 van een eerder vastgesteld investeringskader. Ook hierbij willen wij graag een langjarig doorzicht. Wij hebben gelezen dat wij nu 5 miljoen euro per jaar structureel beschikbaar gaan stellen voor de cofinanciering. Is dat voldoende of komt er straks weer een verzoek voor cofinanciering van nieuwe projecten als wij de rest van de Waddenfondsmiddelen gaan besteden? Ten derde, er wordt extra geld gereserveerd voor het project Zuidasdok. In 2011 hebben wij een 745 bijdrage toegezegd van 75 miljoen euro als provincie en dat bedrag wordt ieder jaar geïndexeerd. Nu lezen wij in de krant en heeft de minister een brief gestuurd aan de Tweede Kamer dat het project heel slecht verloopt. Ingenieurs zijn naar huis gestuurd, bouwwerkzaamheden mislukken en de geplande einddatum is vooruitgeschoven. Waar hebben wij dat eerder gehoord? Hadden wij niet een hoofdpijndossier? Ik vraag de gedeputeerde of hij 750 kan toelichten wat de risico's zijn voor de provincie bij dit project. Hoeveel geld hebben wij al betaald? De eerste tranche is 31 januari 2019 overgemaakt. Is daarmee onze bijdrage gerealiseerd die wij hebben afgesproken? Wat voor risico's voorziet u in de toekomst, is het niet

verstandig om aan te geven dat wij het bedrag dat wij gereserveerd hebben, fixeren en dat wij het niet blijven indexeren als het nu weer uitgesteld wordt? Wij horen graag uw reactie.

755

Mevrouw **VAN SOEST** (50plus/PvdO): Voorzitter, allereerst heb ik commentaar op de heer Klein. Wij hebben tegen gestemd omdat wij het niet eens zijn met de

760

De **VOORZITTER**: Ik grijp nu even in, dat had ik eigenlijk al moeten doen bij de heer Klein, maar die was mij net voor. Ik wil graag verzoeken om het debat te voeren bij de voordracht die actueel is en wij zitten nu bij de kaderbrief 2020.

765

Mevrouw **VAN SOEST** (50plus/PvdO): Wij hebben hier een informatieavond gehad over de energietransitie. Daarin heeft iedereen kunnen zien dat wat wij nu allemaal in deze kaderbrief voorstellen, dat absoluut niet allemaal kan. Wij kunnen niet met zijn allen elektrisch gaan rijden omdat wij niet genoeg elektriciteit hebben. Je kunt dus wel iets willen maar wat niet kan, kan niet en dat is allemaal aan u uitgelegd in die bijeenkomst. Deze coalitie wil het nu toch doorduwen, prima, maar zonder mijn steun.

770

Mevrouw **STRENS** (D66): Voorzitter, kort, want zoals al geconstateerd is dit een relatief beleidsarme kaderbrief omdat het coalitieakkoord pas later is gekomen. Toch twee punten die ik er inhoudelijk even uit wil lichten. Het data gedreven werken en basis op orde. De wereld om ons heen wordt steeds digitaler en wij zien kansen om in de digitalisering en data gedreven werken een organisatie te zijn die hier proactief op handelt. Dit vraagt dat wij veilig en verantwoord om kunnen gaan met deze data en dat onze organisatie hiervoor gesteld staat. Wij kunnen dan ook akkoord gaan met de extra financiële middelen die hier structureel voor worden vrijgemaakt. Basis op orde hangt nauw samen met onze interne bedrijfsvoeringsprocessen en ook de verbetertrajecten die nodig zijn naar aanleiding van het verslag van de accountant. Voorgesteld wordt om structureel 35,5 fte toe te voegen aan onze organisatie waar de heer Heijnen vraagt, is er niet nog meer nodig. Kan het college toezeggen dat gestreefd blijft worden naar een compacte en efficiënte overheid en dat uitbreiding van ons ambtenarenapparaat niet de regel wordt, maar eerder uitzondering? Wij stemmen in met de kaderbrief.

775

780

785

Mevrouw **DOEVENDANS** (PvdA): Voorzitter. Het is een beleidsarme kaderbrief, daar heb ik niet heel veel aan toe te voegen, maar wij hebben een motie over de werkgroep jeugdparticipatie. De afgelopen periode hebben wij daar als PS veel aandacht aan besteed en verschillende activiteiten ontwikkeld. Daar zouden wij graag mee door willen gaan. Daarom een motie.

Motie 34/080719

790

Werkgroep Jeugdparticipatie

Provinciale Staten van Noord-Holland in openbare vergadering bijeen op 8 juli 2019

Constaterende dat:

- 795 - *Er in de vorige Statenperiode verschillende activiteiten zijn ontwikkeld ten behoeve van jeugdparticipatie in Noord-Holland;*
- *Een aantal van deze activiteiten erg succesvol was en bijdroeg aan het informeren en raadplegen van Noord-Hollandse jongeren aangaande provinciale uitdagingen zoals ProDemos en de NJR 'Provinciestrijd';*
- 800 - *Het activeren van jeugd bijdraagt aan een sterkere democratie.*

Overwegende dat:

- *De provincie Noord-Holland staat voor een transparante en open democratie;*
- *De provincie Noord-Holland staat voor goede burgerparticipatie;*
- 805 - *Het motiveren, informeren, laten adviseren, raadplegen en waar mogelijk mee laten beslissen van de Noord-Hollandse jeugd daar onderdeel van uitmaakt;*
- *Het coalitieakkoord streeft naar bestuurlijke vernieuwing en vergroting van de burgerparticipatie in de breedste zin van het woord;*
- *Jeugdparticipatie een andere aanpak vereist dan 'gewone' burgerparticipatie bij provinciale besluiten;*
- 810 - *ProDemos overgenomen door het concern als doorgaand beleid.*

Spreken uit:

- *Opnieuw een werkgroep Jeugdparticipatie in te stellen;*
- 815 - *Deze werkgroep Jeugdparticipatie opdracht te geven om bij de behandeling van de begroting 2020 met voorstellen te komen die bijdragen aan het verbeteren van de betrokkenheid van de Noord-Hollandse jeugd het politieke en bestuurlijke proces;*
- *Daarin mee te nemen de bestaande activiteiten op dit gebied, als ook nieuwe activiteiten zoals bijvoorbeeld een 'JongerenStaten en JongerenCDK'*

820

en gaan over tot de orde van de dag.

Fracties PvdA, GL, CDA, SP, PvdD, DENK, CU, D66, VVD, 50plus/PvdO

- 825 De **VOORZITTER**: De motie maakt onderdeel uit van de beraadslagingen. Een jongere CdK kan nooit kwaad natuurlijk.

- 830 Mevrouw **DOEVENDANS** (PvdA): Ik heb vandaag mijn oranje pakje aangetrokken want we zijn weliswaar gisteren tweede geworden, maar dat is voor Nederland en het vrouwenvoetbal heel groots voor ons kleine landje. Zo zie je dat als je veel meer participatie en veel meer aandacht besteedt aan een bepaald onderwerp, dus mede met deze motie willen wij zorgen dat jeugdparticipatie en de betrokkenheid van de jeugd bij de politieke democratie in de provincie meer kleur krijgt.

- 835 De **VOORZITTER**: De SP heeft drie moties ingediend, en nummer 3 was niet genummerd. Die zit achter motie 32 en dat moet motie 33 zijn. Ik schors de vergadering voor tien minuten zodat het college zich kan voorbereiden op de eerste termijn en een advies over de moties kan geven. De vergadering is heropend.

840 Gedeputeerde **PELS**: Voorzitter. Twee vragen voor mijn portefeuille en een motie. Zowel het CDA als D66, de een vroeg is dit wel genoeg en de ander vraagt, worden het er niet steeds meer. Ik denk dat ik u beiden enigszins moet teleurstellen, want wij weten niet wat de toekomst brengt, of wij bijvoorbeeld nieuwe taken krijgen of juist weer taken moeten gaan afstoten, maar om ons daar goed op voor te bereiden hebben wij het instrument interne capaciteitssturing en dat is een middel waarmee wij in de gaten kunnen houden, wat is nodig, voldoen wij aan de eisen en
845 tegelijkertijd zetten wij iedereen efficiënt in. Er wordt dus intern op gestuurd. De motie 31 over het provinciefonds is overbodig, want dat doen wij eigenlijk al. Dit wordt al besproken en een voorbeeld zijn de opcenten. Dat gaf ik ook mee in de commissievergadering. In IPO-verband spreken wij met alle provincies over het grote gedeelde probleem dat wij moeten zorgen dat wij in de toekomst, ook als bijvoorbeeld de opcenten veranderen, zorgen voor een open huishouding
850 bij de provincies. Dit heeft de zorg van alle provincies en wij moeten die gesprekken vooral voortzetten. Wij delen de zorgen van de SP dat wij daar goed op moeten letten, maar vooral dat wij dat verder moeten oppakken in IPO-verband en dus eigenlijk bestaand beleid kunnen voortzetten.

855 Mevrouw **ALBERTS** (SP): Voorzitter. Wij roepen als PS GS op, u zegt wij doen het al, want vindt u ervan als de Staten allemaal ja zeggen tegen die motie, voelt dat als een steuntje in de rug?

Gedeputeerde **PELS**: Dat voelt als status quo. Het is iets wat wij al doen en wij blijven het doen. Wij hebben er niets op tegen, wij delen deze zorg, maar als wij moties gaan indienen over
860 voortzetting van bestaand beleid, dan krijgen wij er misschien veel moties bij. In die zin is hij overbodig en ik hoop dat ik jullie kan geruststellen dat wij dit dus al doen.

Gedeputeerde **LOGGEN**: Voorzitter. De vraag van de CU over het Waddenfonds. In het meerjarenprogramma investeringskader is weergegeven wat wij op dit ogenblik weten over
865 projecten die er aan zitten te komen en daarop is de cofinanciering gebaseerd. Begin 2019 hebben wij in de midterm-review gekeken welke projecten er aankomen. Op dit moment is het niet mogelijk om een langjarig overzicht te geven over welke projecten eraan gaan komen, want wij weten dat er opnieuw geld aan PS kan worden gevraagd op het moment dat er nieuwe projecten komen. Het IKW is een financieringsinstrument waarmee wij kijken welke opgave wij in
870 dat gebied hebben, hoe vinden wij de provinciale betrokkenheid daarbij en dan komen wij bij u terug met die projecten en of wij er cofinanciering voor over hebben.

De heer **KLEIN** (CU): Ik heb gelezen dat wij 10% cofinanciering doen. U weet waarschijnlijk hoeveel middelen er nog in het Waddenfonds zitten, daarvan is nu twee derde besteed en een derde moet
875 nog besteed worden. Kunt u misschien een inschatting geven? Wij gaan nu structureel 5 miljoen euro ter beschikking stellen, moeten wij nog een keer 5 miljoen of 20 miljoen euro doen. Orde grootte.

Gedeputeerde **LOGGEN**: Nu lopen er een aantal dingen door elkaar. Het investeringskader staat
880 los van het Waddenfonds. Het Waddenfonds kan projecten uit het investeringskader financieren.

Binnen het Waddenfonds hebben wij een verdeling gemaakt. Een derde en twee derde, een derde blijven de thematische openstellingen zoals wij altijd al deden en twee derde houden wij gereserveerd voor de zes thematische opgaven die wij hebben vanuit het investeringskader. Er worden projecten uit geselecteerd die kansrijk zijn en kunnen rekenen op meerdere
885 financieringsstromen en daar kan het Waddenfonds voor gebruikt worden, maar er kunnen ook derden aan financieren, zoals waterschappen of gemeenten. Omdat wij nog niet weten welke projecten dat zijn en welke omvang zij hebben, kunnen wij u dat nog niet geven. Wij hebben er niet voor gekozen om een reserve op te tuigen met bijvoorbeeld 20 miljoen euro om te kijken of we daarmee uitkomen. Nee, we kijken per project wat hebben we nodig en dan komen wij bij u
890 terug en dan kunt u zeggen, dit gaat een richting uit die wij helemaal niet willen. Dat hebben wij bij de start afgesproken met elkaar. Omdat er een fors aantal nieuwe Statenleden is en dat komt misschien een beetje tegemoet aan de wens van de heer Klein, om wellicht een themabijeenkomst met de nieuwe Staten over wat het Waddenfonds en het investeringskader precies zijn, omdat wij dat de komende vier jaar nog regelmatig langs zullen krijgen. Als u dat
895 goed vindt, dan zou ik dat best in het najaar voor u willen organiseren.

Gedeputeerde **VAN DER HOEK**: Voorzitter. Een vraag van de SP over Pallas om na het reces een bijeenkomst voor PS te organiseren, ik neem aan om bijgepraat te worden over de stand van zaken. Wij kunnen prima afspreken een technische briefing te houden en dan bent u weer
900 helemaal bij. Dan een aantal moties. De motie over 't Twiske van de SP, met een terecht punt in het dictum. Wij zijn bezig met dat soort punten, wij zijn bezig met de visie voor het recreatieschap en er zijn een aantal zaken beschreven in de WKW's. Het dictum gaat ervan uit alsof wij het voor het zeggen hebben en dat is niet zo bij het recreatieschap, daar zijn ook andere partijen bij betrokken. Als ik hem zo mag lezen dat wij dit inbrengen bij de anderen om mee te
905 gaan nemen in het vervolg, dan nemen wij een positieve houding aan bij deze motie. Dan motie 33. Die geeft een opdracht aan GS en vanuit die optiek ontraden wij deze motie. In de vorige Statenperiode was het aan PS om dit te doen en is er ook gevolg aan gegeven. GS willen dat graag zo houden. Motie 34 is aan PS gericht en laten wij aan het oordeel van PS. Gehoord het voorgaande, past deze op zich meer in hoe wij het de afgelopen vier jaar hebben gedaan met
910 elkaar.

Gedeputeerde **TEKIN**: Voorzitter, twee vragen, een van de SP over de woorden van de minister-president. Wie ben ik om de woorden te duiden van de minister-president, dat ga ik ook niet doen. Wij hebben afgelopen vrijdag ook kennis genomen van de brief van de minister van IenW
915 over het groeibesluit van Schiphol. Wij zijn op dit moment bezig om dat goed tot ons te nemen en ik stel wel voor dat als wij hier als college mee naar buiten gaan en als BRS – u kent mijn dubbelrol als voorzitter van een van de onderhandelende delegaties – ik u daar een afschrift van geef. Dat debat komt eraan en daarom lijkt het verstandig om na de zomer in de eerste commissievergadering dit gesprek met elkaar te voeren. De vraag van de CU over het Zuidasdok.
920 Wij zijn nog in gesprek met Amsterdam en andere partijen en dan moet je in openbaarheid een beetje terughoudend zijn. Ik vraag ook aan u die terughoudendheid. U hebt mij een aantal concrete vragen gesteld. De eerste tranche is nog niet overgemaakt, maar wij zijn wel in gesprek met elkaar. Onze bijdrage gaat zitten in de OV-terminal. De OV-terminal is en blijft heel urgent,

u kent de situatie daar. Daar zitten op zich geen risico's voor budgetoverschrijdingen bij.
925 Misschien wel in het algehele project, maar de fixatie van ons zit op de OV-terminal. Die is 75 miljoen euro en het is in deze sector heel gebruikelijk om dat te indexeren middels de prijs bruto overheidsinvesteringen. Dat zijn de gebruikelijke afspraken die wij hebben en dat is hier ook gebeurd. Op dit moment zijn twee dingen van belang. Dat is de prioritering van de hele Zuidasdok en de volgtijdelijkheid en juist op die twee punten zijn wij met elkaar in gesprek, maar
930 ook hier de toezegging om hierover in de commissie na de zomer met elkaar door te praten. Dan kan ik u daar iets meer over melden.

Gedeputeerde **ROMMEL**: Voorzitter. De uitspraak over de PAS. Even het verloop hoe het gegaan is. Iedereen is behoorlijk overrompeld over de uitspraak en snel na de uitspraak is een PAS-team
935 ingesteld binnen de provincie om na te gaan wat er in de provincie speelt. Maar daar zijn wij nog steeds mee bezig. In IPO-verband ben ik toegetreden tot de kerndelegatie, omdat de problematiek van de PAS vele malen groter is dan je zou denken, want het raakt alle beleidsterreinen. Ik heb vrijdagavond met de minister gesproken en afgesproken is om op hele korte termijn te kijken naar wat wij gaan doen met de kortetermijnvergunningen en de
940 langetermijnvergunningen en middellange termijnvergunningen. Op dit moment weten wij nog niets concreets. Er zal een adviescommissie ingesteld worden, waarschijnlijk morgen, die direct aan het werk gaat gedurende de komende zomer en ook de kerndelegatie zal aan het werk blijven om na te gaan hoe wij dit op kunnen lossen. Zodra ik iets meer weet, dan zal ik u direct informeren. Op dit moment is dit de stand van zaken.
945

Gedeputeerde **STIGTER**: Voorzitter. De CU vraagt naar de extra inzet rond ICT en datastrategie. Hij vroeg mij ongeveer om te waarborgen dat dit de laatste extra investering is tot in de eeuwigheid. Die laatste toezegging kan ik uiteraard niet doen. De eeuwigheid is best lang, het is een speelveld waar heel veel in verandert. Eind vorig jaar is wel een datastrategie vastgesteld hier
950 in dit huis en in die strategie is aangekondigd dat er een personele verkenning zou plaatsvinden wat er nodig is om die strategie uit te voeren. Daaruit is gekomen dat er een extra inzet zal moeten plaatsvinden van rond 700.000 euro in nieuwe mensen en in het opleiden van bestaande mensen. Ik kan u wel de garantie geven dat wij deze datastrategie met deze extra investering kunnen uitvoeren daarin, maar de ontwikkelingen gaan heel snel en ik sluit niet helemaal uit dat
955 ik toch de komende jaren vaker met u en anderen het gesprek zal aangaan, maar dat is uiteindelijk onderdeel van het politieke debat dat wij hierover met elkaar voeren.

De **VOORZITTER**: Is er behoefte aan een tweede termijn?

960 *Tweede termijn*

Mevrouw **ALBERTS** (SP): Voorzitter. Dank voor de antwoorden. In willekeurige volgorde het volgende. Gedeputeerde Tekin zegt een brief te sturen aan PS over Schiphol, maar ik stel voor deze meteen voor de commissie te agenderen. Dat beperkt weer een maand en dat zou ik prettig
965 vinden. Gedeputeerde Rommel zegt overvallen te zijn door de uitspraak van de PAS, maar deze kwestie liep al heel lang bij de Raad van State en er was al heel lang voor gewaarschuwd, het zou

best weleens kunnen gaan tegenvallen omdat er namelijk in het Kamerdebat toentertijd was gewaarschuwd, jongens dat gaat niet goed. Ik vraag mij af waar komt die overval vandaan, want het zal al in de pijplijn. Ik ben blij met de toezegging dat u meteen met info gaat komen als u
 970 meer weet. Het gaat nog een keertje goedkomen zou ik bijna zeggen, hoewel het een hele complexe situatie is. Dan de motie over het provinciefonds. U geeft als antwoord dat doen wij al en dat is heel geruststellend om te horen, maar u komt met als voorbeeld de opcenten maar dat is ons eigen mandaat en dat is geen Rijksgeld. Ik vraag naar de trap-op/trap-afregeling die te maken heeft met Rijksgeld dat hier naartoe komt. Ter vergelijking, wij weten dat gemeenten
 975 inmiddels de ozb verhogen vanwege tekorten op het gemeentefonds, dat is een parallel. Daarom willen wij niet horen, wij gaan het in onze eigen portemonnee zoeken, want het moet bij het Rijk vandaan komen, want die hebben nog geld op de plank maar daar krijgen wij minder van en dat vind ik een wonderlijke variant. De motie over 't Twiske. U geeft een perfecte duiding van de motie zoals u die zou willen lezen, we nemen het mee naar het recreatieschap, helemaal top,
 980 maar ik vraag u weer om een verslag over hoe het gelopen is als dat zou kunnen. De motie over de jeugddebatten wil ik aanhouden en ten gunste laten vallen aan de motie waar meer namen op staan. Het belangrijkste argument is: die is aan PS gericht. Onder andere ook om die reden.

De **VOORZITTER**: Motie 33 is aangehouden.

985
 De heer **KLEIN** (CU): Voorzitter. Goed om met elkaar over het Waddenfonds door te spreken straks in het najaar. Wij maken ons toch wel zorgen over onze grip op dit geheel. Aan de ene kant stellen wij dus de grote kaders vast met een visie Waddengebied en dan zegt u tegelijkertijd, als het om geld gaat, dan kom ik bij u terug. Dan is het zo concreet als wij nu zien, namelijk er
 990 moet 5 miljoen euro bij want er komen weer nieuwe projecten aan. Ik zou als PS iets meer zicht willen hebben op waar wij het geld aan besteden en welke criteria wij daarvoor kunnen hanteren en als wij dat besloten hebben, wat de totale kosten zijn die ermee gemoeid gaan. Dank aan gedeputeerde Tekin om over het Zuidasdok verder te praten. Wij willen u vragen om in de gesprekken die u nog voert, aan te dringen op voortgang van de OV-terminal want dat is
 995 belangrijk en aan te geven dat vertraging voor ons financiële kosten met zich meebrengt en dat mee te nemen in het gesprek. Tot slot, complimenten aan de heer Stigter voor zijn duidelijke taakopvatting en dat u geen garantie geeft over de eeuwigheid, dat lijkt mij ook geen rol die wij ons moeten aanmeten, maar wel heel goed dat u toezegt dat u de vastgestelde strategie met dit budget denkt te kunnen uitvoeren.

1000
 Gedeputeerde **PELS**: Voorzitter. Voor de SP ben ik denk ik, te snel langs de discussie over de open huishouding gegaan, want dat gaat over meer dan alleen de opcenten. Dat is niet een discussie die wij voeren, oh, straks moeten wij het verhogen. Het is juist dat wij bij het Rijk de consequenties van elektrisch vervoer neerleggen omdat wij die niet op die manier willen gaan
 1005 dragen, dat de provincie sowieso moet gaan verhogen. De discussie over de open huishouding gaat ook verder en gaat ook over het provinciefonds, want wij moeten uiteindelijk een oplossing vinden voor bijvoorbeeld de teruggang in opcenten. Dat kan mogelijk ook in het provinciefonds gevonden worden, dus dat gesprek over de open huishouding is al breder.

1010 Mevrouw **ALBERTS** (SP): Voorzitter. Ik denk ook dat het een beetje blijft hangen. Het Rijk stort geld in het provinciefonds maar door de trap-op/trap-afregeling krijgen wij nu minder. De motie pleit ervoor om je best te doen om samen met het IPO ervoor te pleiten dat het provinciefonds op de juiste manier gevuld wordt. Ik heb het niet over de opcenten. Het gaat erom wat krijgen wij van het Rijk overgemaakt en als dat minder wordt omdat zij een bepaalde systematiek hebben

1015 waar wij last van hebben, dan mogen zij het voor ons gaan opknappen. PS geven u een steuntje in de rug zodat u voortvarend daarvoor kunt gaan pleiten. Dat moet toch eigenlijk hartstikke mooi zijn, niet dan?

Gedeputeerde **PELS**: Wij begrijpen elkaar volgens mij heel goed, maar blijven om de motie heen draaien. Dit is al onderdeel van het gesprek, dat wij dat mogelijkerwijs moeten gaan aanpassen willen wij tot een goede open huishouding komen, want die discussie gaat juist over dat je als provincie je eigen afwegingen kunt blijven maken. Als daarin besluiten van het Rijk leiden tot het mogelijk in gevaar brengen daarvan, dan moeten wij het daarover hebben. Dat gesprek vindt al plaats in IPO-verband. Wij hebben het in die zin meer over een principiële procesvraag. Als wij

1020 het al doen, moeten wij er dan een motie voor aannemen. Daarom is deze motie volgens GS overbodig.

Mevrouw **ALBERTS** (SP): Dus als GS het al doen, dan is het niet aan PS om daar een motie over aan te nemen.

1030 Gedeputeerde **PELS**: Als PS graag willen herhalen wat GS al aan het doen zijn, ja, dan staat het PS vrij, maar volgens mij zit u hier vooral om ons beleid scherper te maken of een bepaalde kant op te trekken en niet om te herhalen wat GS al aan het doen zijn.

1035 De **VOORZITTER**: Wij gaan over tot stemming nr. 4 over motie 31, Provinciefonds. Wij zijn met 50 Statenleden. Stemverklaringen?

Mevrouw **KOCKEN** (GL): Voorzitter. Wij onderschrijven de motie wel maar wij vertrouwen er wel op dat als de gedeputeerde zegt, dit doe ik al en ik heb niet een nadere motivering nodig, dan zullen

1040 wij haar daarop vertrouwen.

De heer **KLEIN** (CU): Voorzitter. Wij vertrouwen er ook op dat GS dit al doen en ik zou ook GS willen vragen om in het overleg met de Rijksoverheid over het klimaatakkoord het over meer te hebben dan alleen dit onderwerp. Ik zag dat deze fitty het had geschopt tot het klimaatakkoord,

1045 maar ik vond het wel wat karig dat het de belangrijkste rol van de provincie leek te zijn.

De **VOORZITTER**: De stemming is open. Ik sluit nu de stemming. Motie 31 is verworpen. Voor gestemd hebben de fracties PvdD, SP, 50plus/PvdO en DENK. Dan de stemming over motie 32. Stemverklaringen?

1050 Mevrouw **DOEVENDANS** (PvdA): Voorzitter. Wij zullen tegen de motie stemmen, want de gedeputeerde zegt, wij doen het al en de toezegging van de gedeputeerde nu niet precies

hetzelfde op papier staat als de motie. Dus wij vertrouwen erop dat de gedeputeerde en GS wel doen wat de toezegging zegt, maar wij zien dus niet in waarom deze motie dan nodig is.

1055

De **VOORZITTER**: De stemming is open. De stemming is gesloten. De motie is verworpen met 29 stemmen tegen en 21 voor van de fracties GL, PvdD, SP, CU, 50plus/PvdO en D66. Dan de stemming over motie 34. Stemverklaringen? Geen. De stemming is open. De stemming is gesloten. De motie is met 44 stemmen voor tegen 6 aangenomen, tegen gestemd heeft de fractie FvD. Dan de stemming over de voordracht. Stemverklaringen?

1060

De heer **DESSING** (FvD): Voorzitter. Wij zijn in principe tegen de maatregelen aangaande het klimaat en de circulaire economie en ook het negatieve saldo van de uitgaven dat dat tot gevolg heeft. Daarom stemmen wij tegen de kaderbrief.

1065

De **VOORZITTER**: Stemming nr. 7 is open. De stemming is gesloten. De voordracht is aangenomen met 39 stemmen voor en tegen stemmen van de fracties FvD, PVV, 50plus/PvdO en fractie Baljeu.

1070

11. Statenvoordracht 52 Tweede begrotingswijziging 2019

De **VOORZITTER**: Er zijn geen insprekers. Dan gaan we over tot stemming nummer 8. Stemverklaringen?

1075

De heer **DEEN** (PVV): Voorzitter. Wij stemmen voor met als voorbehoud dat wij tegen de subsidies voor duurzaamheid zijn en daarnaast verwachten wij dat volgend jaar meer toelichting wordt gegeven bij deze subsidies.

1080

De heer **KLEIN** (CU): Voorzitter. Dank voor de extra toelichting naar aanleiding van de bespreking in de commissie. Wij kunnen op basis daarvan voor de voordracht stemmen.

De **VOORZITTER**: De stemming is open. De stemming is gesloten. De voordracht is aangenomen met 43 stemmen voor en tegen gestemd hebben de fracties FvD en 50plus/PvdO.

1085

11.a. Statenvoordracht 54 Verzoek tot uitbreiding van het fondsvermogen van het Participatiefonds Duurzame Economie Noord-Holland BV (PDENH)

De **VOORZITTER**: Ik geef het woord aan mevrouw Kapitein en het is haar maidenspeech.

1090

Mevrouw **KAPITEIN** (D66): Voorzitter. Fantastisch dat ik juist over dit mooie participatiefonds mijn maidenspeech mag gaan houden. Ik ben namelijk crowdfund coach bij Collin Crowdfund geweest in de afgelopen tijd en de werkwijze van dit platform qua risicomanagement en de beoordeling van kredieten kent veel overeenkomsten, maar dit is even persoonlijk. In de vorige periode is onder meer op initiatief van D66 dit participatiefonds opgezet. Daarom zijn wij blij dat in deze

1095

periode conform de gemaakte afspraken dit fonds verder wordt uitgebouwd. Wij vinden dit een

voorbeeld van hoe wij als provincie op slimme innovatieve wijze innovatie van het Noord-Hollandse mkb op het thema duurzame energie kunnen stimuleren. Het is een slimme wijze, want het gaat immers niet om subsidies, maar vooral om de inzet van leningen, dus het gaat om geld dat in principe weer terugkomt naar de provincie als alles goed gaat. Wij zijn ons heel goed bewust van de risico's dat een lening niet wordt terugbetaald, maar daar hebben wij geen problemen mee om dit risico te accepteren. Het gaat immers om bedrijven die werken aan het realiseren van verbeteringen in onze provincie op het gebied van de energietransitie, circulaire economie en duurzame mobiliteit, precies belangrijke prioriteiten voor ons. Wat voor u ligt, is het vrijgeven van het eerste deel van de derde tranche. Dit is volledig conform eerder genomen besluiten en het tweede deel komt nog later in de tijd weer terug aan de orde. Wij zullen hier dus van harte voor gaan stemmen.

De **VOORZITTER**: De volgende maidenspeech is van de heer Van den Berg (FvD).

1110 De heer **VAN DEN BERG** (FvD): Voorzitter. Wat een eer om hier te staan. Verkozen als grootste partij met een ontzettend groot mandaat. Elk Statenlid van ons staat gelijk aan bijna 55.000 inwoners van onze provincie. Wij hebben wat waar te maken naar onze kiezers. Ook voor mij persoonlijk is dit een hele missie, ik ben een Christen en in elke stap die ik nam richting de verkiezingen, heb ik God gevraagd mij hiervan af te houden als het niet voor mij bestemd was en
1115 toch sta ik hier. Een hele verantwoordelijkheid. Wij zijn niet zo maar verkozen tot grootste partij. Al ruim anderhalf jaar stellen wij kritische vragen bij de waanzin van de klimaatplannen. Ook in onze provincie worden de komende decennia honderden, miljoenen in deze bodemloze put gestopt, zoals met het participatiefonds Duurzame Energie waarvoor totaal 85 miljoen euro wordt uitgetrokken met de nodige investeringsrisico's. Daarnaast spreekt Rotterdam alleen over
1120 50 miljard, Gelderland over 200 miljard en landelijk geven wij er ruim duizend miljard euro aan uit en het is nooit genoeg. Ondanks dat de koopkracht al jaren fors onder druk staat terwijl de economie groeit, brengt D66 in de vorige Statenvergadering naar voor om de opcenten te verhogen. Schandalig. En waar doen wij dit allemaal voor? Voor het milieu? Absoluut niet. Al lang is bekend dat windmolens een slachting veroorzaken onder vogels en insecten en zonnepanelen
1125 het bodem- en waterleven vernietigen. Voor het klimaat dan? Zeker niet. Al zouden wij in Nederland alle klimaatafspraken nakomen, dan zou dat in het jaar 2100 tot 0,0007 graden Celsius minder opwarming leiden. Als je sommige politici mag geloven, dan bekruipt je het gevoel dat ons een zondvloed staat te wachten en dat deze door de menselijke zonde sneller en sneller gaat komen. Bijna niets kan ons nog redden. Niets is minder waar. Uit onderzoek blijkt
1130 dat de afgelopen 128 jaar de zeespiegel aan de Nederlandse kust met gemiddeld 19 cm per eeuw is toegenomen en hier geen versnelling valt waar te nemen, aldus een rapport van Deltaris uitgevoerd voor RWS. Wij constateren dat dit fonds uit de koker komt van het CDA. Dat de CU soms groener lijkt te willen zijn dan GL, wil ik hen bij deze ook herinneren aan de belofte die ons allen is gegeven. De belofte die is gegeven door Noach nadat het water was gezakt en Noach de
1135 ark verliet. "Ik zal nooit meer zoiets doen" zei God. Ik beloof dat ik de aarde nooit meer zal verwoesten met een grote watervloed. Ik ben mij ervan bewust dat de regenboog in de moderne tijd een andere associatie heeft gekregen, maar ik wil u eraan herinneren dat de regenboog een teken is van deze eeuwige belofte. FvD is een common sense partij. Wij willen werken aan een

- 1140 uitstekend milieu waar de samenleving en de economie baat bij hebben. Het kan dus zijn dat wij voorstander zijn van het vervangen van biomassa door kolen, kolen door aardgas en aardgas door kernenergie. Fors minder luchtvervuiling en daardoor minder maatschappelijke kosten. Het kan ook zijn dat wij voorstander zijn van het verlagen van de opcenten voor auto's op gas, zodat de burger meer geld overhoudt en de luchtkwaliteit verbetert, maar dan zonder de levensgevaarlijke mijnen voor het produceren van de accu's voor deze elektrische auto's. U kunt
- 1145 van ons te allen tijde een kritische noot verwachten als uw beleid ten koste gaat van onze bevolking. Dat betekent ook een uitgestoken hand naar jullie allen om samen te werken ten goede van onze bevolking. Ik constateer dat die uitgestoken hand is aangenomen door de PvdD. Wij zullen samen een motie indienen, bedankt daarvoor. Afrondend zullen wij deze voordracht niet steunen.
- 1150 Ines **KOSTIC** (PvdD): Voorzitter. Wij zien in het PDEH veel potentie en zien dat er geïnvesteerd wordt in innovatieve projecten die bijdragen aan het leefbaar houden van deze mooie planeet. Investeren in leefbaarheid en echt duurzame innovatie, daar is de meerderheid van deze PS enthousiast over. Houd dat even in je achterhoofd. Maar er zijn ook projecten waar je
- 1155 vraagtekens bij kunt plaatsen bij dit fonds, bijvoorbeeld investeringen in Volgroen, een bedrijf dat biomassaketels en palletkachels leaset aan andere bedrijven. Financiering van houtstook dus, wat is daar precies innovatief aan? Uit de beantwoording van onze technische vragen blijkt dat het huidige investeringsreglement vaag is over de kaders voor biomassa en niet uitsluit dat kan worden geïnvesteerd in vervuilende biomassa, zoals die uit houtstook. Zo kunnen wij als PS
- 1160 onvoldoende controleren. Tegelijk zien wij, mensen maken zich meer zorgen over milieuschade en luchtvervuiling. Afgelopen tijd hebben wij dan ook veel maatschappelijke ophef gezien over vervuilende vormen van biomassa. Zelfs kinderen gaan de straat op omdat zij geen bomen in de verbrandingsoven willen zien. Uit onderzoek van onder andere de Koninklijke Nederlandse Academie van Wetenschappen, de Princeton University en EACAC, de Europese Koepel voor
- 1165 wetenschapsacademies waar die van ons bijhoort, zeggen allemaal, winnen van biomassa uit houtstook is absoluut niet duurzaam. Subsidies voor dit soort initiatieven leiden niet tot de beoogde duurzaamheidsdoelen. Dat is heel helder. Daar is wetenschappelijk consensus over. Deze week zei de directeur van het Nederlands Instituut voor Ecologie het volgende op de radio:
- 1170 "Er zit geen toekomst in de biomassa uit houtstook, noch klein, noch groot, er zit gewoon geen toekomst in. Het verdienmodel is subsidie. Het is publiek geld dat nu wordt gestopt in iets waar geen toekomst in zit en niet bijdraagt aan het leefbaar houden van onze planeet. Vergis je dus niet, ik herhaal, grote biomassacentrales zijn vervuilend maar kleine nog vervuilerder."
- Afrondend wil ik terug naar de constatering dat de meerderheid van deze Staten wil investeren in leefbaarheid en echt duurzame innovatie. Er is niets innovatiefs aan biomassa uit houtstook, dat
- 1175 hebben wij 30 jaar geleden ook bedacht. Toen was er misschien nog wel iets mee te doen, maar nu zijn we veel te laat en nu zijn er veel betere technologieën waarover FvD ongetwijfeld nog heel leuk over mee kan denken. Ik hoor graag uw ideeën. Wij zijn onze burgers echt verschuldigd om hun geld in echt innovatieve en duurzame projecten te steken. Biomassa uit algen bijvoorbeeld heeft potentie, dat heb ik ook opgezocht in dezelfde publicatie door de KNAW, dat daar
- 1180 inderdaad potentie in zit. Door vervuilende en op zijn zachtst gezegd wetenschappelijk twijfelachtige biomassa uit te sluiten van de investering, blijft er meer geld over om te investeren

1185 in echte innovatieve en toekomstgerichte methoden. Als PS hebben wij niet altijd alle touwtjes in handen, maar in dit geval kunnen wij zorgen van onze burgers wegnemen door in ieder geval investeringen in vervuilende biomassa uit te sluiten. Daarom een motie en complimenten aan alle partijen want dit is een prachtig voorbeeld van brede samenwerking van links tot rechts en midden en buiten alle kaders, gezamenlijk met GL, FvD, DENK, SP, PvdA, VVD en CU.

Motie 35/08072019

1190 Geen investeringen in vervuilende biomassa

Provinciale Staten van Noord-Holland in openbare vergadering bijeen op 8 juli 2019

Constaterende dat:

- 1195
 - *De provincie in 2014 het Participatiefonds Duurzame Economie Noord-Holland BV (PDENH) heeft opgericht voor de verwezenlijking van de ambities op het gebied van duurzame energie;*
 - *PDNH tot nu toe 1,3 miljoen euro heeft geïnvesteerd in biomassa;*
 - *Volgens het huidige investeringsreglement PDENH in biomassa zou kunnen investeren, waarbij de winning van biomassa door het verbranden van hout niet uit te sluiten is.*

1200

Overwegende dat:

- *In het coalitieakkoord "Duurzaam doorpakken" erkend wordt dat er steeds meer maatschappelijke weerstand is tegen biomassacentrales;*
- *O.a. de Koninklijke Nederlandse Academie van Wetenschappen en Natuur en Milieu tot de*
1205 *conclusie zijn gekomen dat het winnen van biomassa uit houtstook niet duurzaam is en subsidies voor dit soort initiatieven niet de beoogde duurzaamheidsdoelen bereiken;*
- *Het nu niet helder afgebakend is welke soort biomassa als duurzaam wordt gezien en in welke soort wel en niet mag worden geïnvesteerd in het kader van PDENH.*

1210 *Gehoord de discussie, verzoeken het college om:*

- *Voordat een nieuw investeringsvoorstel van PDENH wordt goedgekeurd, met PDENH in overleg te treden en de duurzaamheidsdoelstellingen zo aan te passen dat er geen investeringen kunnen worden gedaan in projecten die winning van biomassa uit hout(stook) beogen;*
- 1215
 - *Zich uit te spreken tegen investeringen in biomassa die bijdragen aan een verslechtering van de luchtkwaliteit;*
 - *In de eerste commissievergadering na het reces het investeringsreglement van PDENH te agenderen, teneinde de commissie in de gelegenheid te stellen voorstellen te formuleren om dit aan te passen*

1220

en gaan over tot de orde van de dag.

Fracties PvdD, FvD, DENK, SP, PvdA, GL, VVD, CU

De **VOORZITTER**: De motie maakt onderdeel uit van de beraadslagingen.

1225

De heer **KLEIN** (CU): Voorzitter. Ik bedank de heer Van den Berg voor zijn open en persoonlijke bijdrage. Mijnheer Van den Berg, u heeft mij al uitgenodigd om een keer een kop koffie te gaan drinken en ik heb daarmee toegestemd. Wij hebben het nog niet concreet gemaakt, maar er is alle reden om dat binnenkort te doen. Toch is er een ding wat ik nu al graag tegen u wil zeggen.

1230

Ik geloof met u in de belofte dat uiteindelijk alles goed zal komen, maar voor mij betekent dat niet dat wij nu niks hoeven te doen. Onze opdracht is nu om het goede te doen, om nu te doen wat onze hand vindt om te doen en bij te dragen aan die goede wereld die ons beloofd is. Een van de dingen die wij kunnen doen, is zorgen voor innovatie, kijken hoe wij ons menselijk verstand in kunnen zetten dat de talenten die wij gekregen hebben om juist het goede bij te

1235

dragen aan deze wereld en daarbij kan het innovatiefonds een prachtige rol vervullen. Ik denk ook dat het goed is dat wij blijven sturen op zo goed mogelijke innovatie. Daarom ondersteun ik van harte de motie van de PvdD, omdat deze ons een stap verder helpt om juist die innovatie vorm te geven.

1240

De **VOORZITTER**: Het woord is aan mevrouw Gielen die haar maidenspeech houdt.

1245

Mevrouw **GIELEN** (GL): Voorzitter. Investeren in duurzame energie is belangrijk en daarom is GL heel blij met het bestaan van een fonds als PDENH en het investeren in duurzame projecten en bedrijven dat ermee verkregen kan worden. Ook in het coalitieakkoord onderstrepen wij dat belang en ik ben ook heel blij dat duurzaamheid daar integraal in terugkomt, om dat nog maar eens te onderstrepen. Want PDENH draagt bij aan het behalen van de doelstellingen op het gebied van energietransitie, circulaire economie en duurzame mobiliteit. Duurzaamheid komt voor in veel verschillende vormen en de meningen over wat de meest duurzame keuze is, verschillen, dat hebben wij gezien. Vorige week demonstreerden tientallen kinderen tegen de

1250

komst van een biomassacentrale in Diemen waar dus hout verbrand gaat worden en deze kindermars volgt in een hele lange lijn van talloze scholieren- en studentenprotesten voor een beter klimaatbeleid. Ik stond vaak met hen op de Dam en deze protesten laten zien dat er draagvlak is voor duurzaamheid en de energietransitie. Het laat ook zien dat de discussie over wat nu echt duurzaam is, heel ingewikkeld kan zijn. Biomassa uit zeewier of algen op kleine

1255

schaal kan heel duurzaam zijn, maar biomassa op grote schaal met aangevoerde houtsnippers ingevoerd uit gekapte oerbossen in Canada is niet meer duurzaam te noemen. Daarom moet in PDENH het verschil tussen zulke soorten biomassa helder zijn, zodat er geïnvesteerd kan worden in echt duurzame projecten. Elke euro telt immers. Daarom dienen wij graag met de PvdD de motie in, Laat ik er duidelijk over zijn. Wij zijn heel blij met het PDENH en het geld wat

1260

beschikbaar komt maar laten wij helder onderscheid maken tussen wat wel en niet bijdraagt aan een duurzame economie en aan een duurzame wereld.

1265

De heer **HOOGERVORST** (SP): Voorzitter. Ik haal eigenlijk mijn spreektijd in die ik in de laatste commissie niet meer kreeg, omdat mijn spreektijd toen op was. Dank voor de gelegenheid om alsnog de vragen te stellen die ik toen wilde stellen. Het toevoegen van het laatste deel van het beschikbare budget aan het participatiefonds PDENH is voor ons geen enkel probleem. Ook de in wezen goede doelstellingen van het fonds ondersteunen wij nog steeds. In 2014 is deze regeling

ingesteld en is nu toe aan een financiële vervolmaking, zodat het volledige vermogen straks beschikbaar is. Wij willen er wel voor pleiten de toekenning van fondsbedragen transparanter te maken. Nu zijn de bedrijven en initiatieven wel te vinden op de website van PDENH maar wij vinden dat als de provincie een vermogen leent aan een bedrijf of initiatief, ook de provincie daar helderheid over zou moeten geven. Welke initiatieven van welke bedrijven en organisaties verdienen een stimulans met provinciaal geld en met welk resultaat? Hebben onze inwoners niet het recht om te weten wat er met ons geld gebeurt? Kunnen GS toezeggen dat zij komen met een overzicht zoals hierboven en samen met een laten we zeggen, jaarlijks financieel overzicht van in- en binnenstromende bedragen zou dit veel helderheid maar ook veel meer waarde geven aan het geheel dat PDENH beoogt.

Mevrouw **JELLEMA** (PvdA): Voorzitter. Ja, hoewel ook groot geworden met de verhalen van Noach ben ik toch wel tot de conclusie gekomen dat ik veel meer waarde hecht aan een humanistische visie op klimaat en mensheid en vooral aan wetenschap en daarin is natuurlijk wel onomstotelijk vast komen te staan dat wij echt ontzettend hard aan de bak moeten om onze aarde te redden.

De heer **VAN DEN BERG** (FvD): Het was een kleine verwijzing naar het CDA en CU. Ik heb een rapport genoemd van Deltaris, dat is ook wetenschap, precies waar u over spreekt, dus die betwist ik ook totaal niet, maar de verwijzing was het enige.

Mevrouw **JELLEMA** (PvdA): Dat is mooi, dat is aan u verder. Ik wil hier alleen woordvoering doen om nog even te ondersteunen dat wij hebben meegetekend aan de motie van de PvdD. Ook ik heb mevrouw Louise Vet, hoogleraar Ecologie gehoord op Radio 1 afgelopen zaterdag en zij heeft nogmaals onderstreept hoe onduurzaam houtgestookte biomassa is voor centrales, klein of groot, en daarmee onderschrijven wij die visie met de ondersteuning van deze motie.

De **VOORZITTER**: Ik schors de vergadering voor tien minuten. De vergadering is heropend.

Gedeputeerde **PELS**: Voorzitter. Wij hebben naar motie 35 gekeken die door diverse partijen is ingediend. En waar wij eigenlijk tegenaan lopen, is dat wij de doelen die delen we met elkaar, alleen dat de motie zoals die er nu staat, niet goed uit te voeren is en daarom ook zelfs ambtelijk wordt ontraden, omdat wij niet willen dat wij het hele biomassaspectrum op slot zetten en dat is wat hiermee gebeurt. Wat vaak in nieuwe installaties wordt gedaan, bijvoorbeeld ook bij algen of zeewier, dan starten ze met gebruik van schoon hout, want daarmee kunnen ze de installaties goed testen. Met het dictum zouden wij dat onmogelijk maken. Dat geldt ook voor het tweede punt. De komende tijd gaan wij zien dat er naast bestaande energievormen, biomassa ingezet gaat worden maar dat beide systemen nog draaien. Dan zou je kunnen zeggen dat die vorm van biomassa op dat moment dus leidt tot verslechtering van de luchtkwaliteit, terwijl wij weten dat wij het op termijn inzetten om de luchtkwaliteit te kunnen verbeteren. Het zou jammer zijn als u dat laat staan. Het is belangrijk, het gaan maar betrekkelijk kort over PDENH zelf en veel meer over, wat gaan wij doen met biomassa, wat is het kader. In het coalitieakkoord staat wat wij met elkaar willen ontwikkelen om grootschalige biomassa te voorkomen. Daar moeten wij het gesprek met elkaar over aangaan tussen GS en ook in PS en na de zomer het brede gesprek met elkaar te

voeren en niet puur en alleen te kijken naar het investeringsreglement van PDENH, maar vooral breder te kijken naar wat wij gaan doen met biomassa.

- 1315 Ines **KOSTIC** (PvdD): Voorzitter. Wij begrijpen denk ik waar dit vandaan komt. Als de ambtenaren zeggen het is een bezwaar op twee punten, een punt omdat hout wordt gebruikt in testfases voor hele goede dingen zoals biomassa uit algen, dan wijzigen wij de motie behoudens de testfases. Wij willen graag meedenken hoe het anders kan. Het tweede probleem in het dictum betreft de luchtkwaliteit. Dat kunnen wij schrappen. Is het dan oké? Mijn tweede vraag specifiek over PDENH. Wij hebben het bij dit project over duurzaamheid en innovatie en toch wordt er
- 1320 geïnvesteerd in een bedrijf dat biomassaketels en palletkachels least aan andere bedrijven. Wisten jullie daarvan en hoe past dat in dat beeld van innovatie en duurzaamheid binnen PDENH?

- Gedeputeerde **PELS**: GS krijgen alle besluiten te zien, dat is een besluit dat het college neemt, dus wij zijn natuurlijk op de hoogte van waarin geïnvesteerd wordt. Het voorbeeld dat u geeft, laat
- 1325 mooi de weg ergens naartoe zien. Dit voldeed aan alle voorwaarden die door PDENH zijn gesteld en liet ook zien dat je de opbrengst enorm zou kunnen verbeteren van die apparaten die zij aanbieden via de lease. Daar zit misschien een verschil van mening, maar om ergens te komen, heb je soms een innovatie nodig die je een beetje op weg brengt ergens naartoe.

- 1330 Ines **KOSTIC** (PvdD): Voorzitter. Is de gedeputeerde dan van mening dat het leasen van biomassaketels en palletkachels aan andere bedrijven echt iets innovatiefs en duurzaam is? Dan weet ik ook waar we het later over gaan hebben, wat de kaders daarvoor zijn.

- Gedeputeerde **PELS**: Ik vind het ingewikkeld om daar antwoord op te geven, want dit is een hele
- 1335 specifieke casus van een bedrijf en gaan we dan alle vormen van pallets uitsluiten in houtkachels, terwijl wij weten dat het bijvoorbeeld van afvalhout afkomstig is. Ik ga daar nu geen uitspraak over doen. U vroeg, kunnen wij de motie aanpassen zodat het wel uitvoerbaar is? Ik zou er voor zijn om de motie aan te houden totdat wij het over de derde tranche hebben – in antwoord op de SP: er komt dus nog een tranche aan – waar wij nog over gaan spreken. Dat staat ook in het
- 1340 coalitieakkoord dat wij samen willen spreken over eventuele aanscherping. Dat wij de doelen van de motie meenemen bij de uitwerking van de eventuele aanscherping en dat aan u voorleggen opnieuw in PS net zoals nu, hoe dat uitwerkt en dat u dan kunt kijken, hebt u dat voldoende gedaan of niet. Dan een vraag van de SP, waarom kunnen PS niet meer informatie hebben? Dat heeft een hele duidelijke oorzaak, dat is bedrijfsgevoelige informatie. Wij doen een investering in
- 1345 het fonds en het fonds investeert weer in een bedrijf en als wij dat allemaal publiek maken, dan brengen wij de concurrentiepositie van die bedrijven in gevaar.

- De heer **EVERDUIM** (DENK): Het klinkt een beetje als water naar de zee dragen met het houtgebeuren, maar wat bedoelt u precies met schoon hout en hoe draagt schoon hout bij aan
- 1350 duurzaamheid?

Gedeputeerde **PELS**: Dat gebruiken ze om een installatie rond algen te testen. Dat is niet afvalhout of vervuild hout. Dan kan gewoon van de plank afkomen als ze het hebben geschaafd.

1355 Dat gebruiken ze om een installatie te testen, dat wordt bedoeld met schoon hout, dan doe ik geen uitspraak over waar het vandaan komt of anderszins.

De heer **EVERDUIM** (DENK): Dus als het van de plank afkomt, waar komt het dan precies vandaan? Komt het dan uit de Amazone?

1360 Gedeputeerde **PELS**: Ik kan niet voor elk schaafsel dat wij gebruiken, nu raden waar dat vandaan komt. Ik hoor in de discussie dat er grote zorgen zijn over waar het hout vandaan komt en wat moeten wij daarvan vinden. Dat doel is ook te lezen in de motie en kunnen wij meenemen in de uitwerking van de strengere voorwaarden in de derde tranche, ook om te kijken naar certificaten, voldoen die wel, kunnen wij daar echt van uitgaan, dat wij dat meenemen in de uitwerking.

1365

Tweede termijn

1370 Ines **KOSTIC** (PvdD): Voorzitter. Het was een prachtig voorbeeld van een gezamenlijke motie. Wij denken nog steeds dat het haalbaar is, omdat wij het volgens mij in de kern nog eens zijn. De gedeputeerde adviseert toch nog om dit door te schuiven naar de volgende bespreking in de commissie. Ik vertrouw er nu even op dat de gedeputeerde dit serieus meeneemt en meedenkt en dat er straks alle ruimte is om dit goed te bespreken en strengere eisen aan biomassa toe te passen. Wat ons betreft helemaal geen biomassa uit hout meer. De restjes uit Nederland dat kan, maar dat hoeven wij toch niet met ons prachtige fonds voor echte innovatie en fantastische
1375 andere dingen zoals waterstof om in te stoppen. De testfases kunnen wij natuurlijk altijd meenemen. Prima, wij houden de motie aan en daar zijn de overige indieners het mee eens zie ik. Ik hoop dat wij het straks kunnen aanpakken en dat het niet verzandt in niets.

1380 De **VOORZITTER**: Daarmee is motie 35 aangehouden. Mevrouw Kostić, natuurlijk straks in de eerste Statenvergadering na het reces zult u de notulen van deze vergadering vaststellen en daar kunt u de toezeggingen van het college nog een keer teruglezen en daar kunt u ze ook aan houden.

1385 Mevrouw **JELLEMA** (PvdA): Voorzitter. Het was in eerste instantie aan de PvdD om deze aan te houden met goedkeuring van alle ondertekenaars en daar horen wij ook bij. Toch wil ik de gedeputeerde oproepen om in de geest van deze motie verder te handelen, want dit is precies waar het om gaat, het gaat nu pijn doen. Daar moeten wij dus keuzes in maken. Wij komen steeds verder bij het gaatje om nu echt kleur te bekennen. Ik ken de gedeputeerde als een groen mens, dus daar heb ik alle vertrouwen in, maar laten wij vooral met zijn allen de vinger stevig aan
1390 de pols gaan leggen. Dat ben ik eens met de PvdD. Ik las vanochtend een column in De Volkskrant over duurzaamheid en keuzes maken en hij eindigde met 'het huis staat in brand, pak de plantenspuit'. Dat kan dus niet, wij moeten er met een grote spuit op af.

1395 De **VOORZITTER**: Wij gaan over tot stemming over de voordracht. Ik open stemming nr. 9. Stemverklaringen?

De heer **KAPTHEIJNS** (PVV): Voorzitter. Wij kunnen niet instemmen met de voordracht, omdat het verstrekken van financiële middelen door de markt moet gebeuren en geen taak is van de provincie. Daarbij worden er wel financiële middelen verstrekt aan initiatieven die ons inziens
1400 weinig innovatief zijn. Een provincie die onderneemt en zich als een soort bank opstelt met belastinggeld, zien wij dan ook niet zitten.

De **VOORZITTER**: De stemming is geopend. De stemming is gesloten. Er zijn nu 51 Statenleden aanwezig want de heer Kohler (FvD) is ook binnen. De voordracht is aangenomen met 39
1405 stemmen voor en tegen stemmen van de fracties FvD, PVV, 50plus/PvdO en fractie Baljeu.

12. Vragenuur

De **VOORZITTER**: Ik wil u erop wijzen dat het conform het reglement van orde niet is toegestaan
1410 om interrupties te plegen en er kunnen ook geen moties worden ingediend. De PvdD heeft mondelinge vragen ingediend over de biomassacentrale.

De heer **ZOON** (PvdD): Voorzitter. Ik verwijs voor de uitgebreidere tekst naar bijgevoegd stuk in iBabs en op de website. Ik zal de tekst iets inkorten. Aanleiding is de beantwoording van onze
1415 schriftelijke vragen en ook de behandeling van de verklaring van geen bedenkingen (vvgb) in Diemen en natuurlijk ook de protestmars die al eerder genoemd is door de kinderen afgelopen woensdag tegen deze biomassacentrale. De vragen zijn opgedeeld in vier blokjes: ZZS, Stikstof, het covenant en het vervolg. Eerst de Zeer Zorgwekkende Stoffen (ZZS). In de beantwoording van de schriftelijke vragen wordt bevestigd dat Vattenfall zal voldoende aan de strengere ZZS-
1420 normen. Ik zie dat er 22 kg Kwik en Cadmium per jaar wordt uitgestoten en de vrijstellingsgrens is 0,075 kg per jaar. Dat kan ik niet rijmen, dus de vraag aan de gedeputeerde hoe dat kan en hoe GS omgaan met de ZZS-stoffen in de vergunning van de biomassacentrale. Hierover hebben we de volgende vragen. In de beantwoording van schriftelijke vragen (35-2019) over ZZS wordt gemeld dat "Nuon/Vattenfall zal kunnen voldoen aan de strengste ZZS-normen". Kunnen GS
1425 uitleggen hoe de 22,78kg MVP1 kan voldoen aan de vrijstellingsgrens van 0,075kg in het activiteitenbesluit milieubeheer? Hoe wordt er door GS omgegaan met de ZZS-stoffen in de vergunningverlening van deze biomassacentrale? Het tweede blokje is stikstof. De aanvraag en de ontwerpvergunning zijn gebaseerd op de PAS. Deze zullen deels aangepast moeten worden. Minister Schouten geeft aan in de brief "Stand van zaken PAS voor de korte termijn" van 27 juni
1430 dat stikstofruimte gezocht moet worden in interne of externe saldering. In dit geval lijkt het dat er gekozen is voor interne saldering door NUON. Om de interne saldering mogelijk te maken wordt een geactualiseerde Calculator beschikbaar gesteld, door het ministerie. Klopt het dat er inderdaad interne saldering wordt gebruikt om de stikstofuitstoot van de centrale mogelijk te maken? Wordt er gewacht met het aanpassen van de aanvraag en de ontwerpvergunning tot de
1435 geactualiseerde Calculator beschikbaar is? Qua voertuigbewegingen is er geen duidelijkheid welke haven gebruikt wordt voor de aanlevering van de enorme hoeveelheden hout. Welke gevolgen heeft dit voor de stikstofuitstoot? Is dit geen omissie in de Stikstofuitstootberekening? Het derde blokje is het covenant. Het covenant wordt in juli 2019 ondertekend, zodra de vvgb door Diemen is afgegeven. In dit covenant staat 12 jaar plus 1 jaar uitloop voor het continue

- 1440 verstoken van hout toe, de basislast. Aangevuld zolang het nodig is. Het convenant wordt wellicht ondertekend door diverse partijen, ook de provincie. Waarom is ervoor gekozen dat er ontsnappingsclausules in het convenant zitten en dat het convenant door alle partijen beëindigd kan worden? Welk mandaat hebben GS om dit convenant te ondertekenen en wordt er inderdaad specifiek gewacht met de ondertekening, totdat de gemeenteraad van Diemen de vvgb heeft
- 1445 afgegeven? In de beantwoording op de Statenvragen staat dat er geen wettelijk kader is waarop de vergunning geweigerd kan worden. De gemeente Diemen twijfelt nog of ze de vvgb gaan afgeven. Klopt het dat bij het niet afgeven van de vvgb de provincie geen vergunning kan afgeven? Het is een maatschappelijk beladen onderwerp. Hoe en op welke momenten worden PS betrokken bij de verdere behandeling van dit vergunningsproces?
- 1450
- Gedeputeerde **TEKIN**: Voorzitter. Ik zal de blokjes nalopen. Het eerste gaat over ZZS en u vraagt hoe wordt omgegaan met ZZS. Ik concentreer mij op Kwik en Cadmium. Nuon heeft in de aanvraag aangegeven dat er mogelijk emissies optreden van de zware metalen. Deze emissies zullen met behulp van het doekfilter en het actief kool uit het afgassen gereinigd worden en
- 1455 zullen ruim onder de vergunde emissiegrenswaarden blijven. De opgenomen normen in de Omgevingsvergunning zijn gebaseerd op BBT in die BREF. Nou komt u met een rekensom dat ik niet kan achterhalen. U spreekt over kilogramnormen en ik heb het over milligramnormen. In algemene zin kan ik zeggen dat deze in de omgevingsvergunning Milieu worden opgenomen. Het activiteitenbesluit Milieubeheer is niet van toepassing, dat zijn algemene regels. Stel dat je geen
- 1460 omgevingsvergunning hebt, dan gelden die, maar nu is er een omgevingsvergunning waarin geen vrijstelling is gegeven en gelden de hierna genoemde normen altijd. In de vergunningen heeft de OD NZKG voor kwik een emissiegrenswaarde opgenomen van maximaal 0,002 NG en deze waarde ligt aan de onderkant van de BBT-range en is veel scherper dan het gestelde in het activiteitenbesluit. Voor Cadmium is een emissiegrenswaarde opgenomen van maximaal 0,015 en
- 1465 is veel scherper dan genoemd in het activiteitenbesluit. We moeten nog eens doorpraten over hoe u aan kilogram komt, niet vandaag, maar op een ander moment. Dan uw vraag over de interne saldering. Voor het realiseren van de biomassacentrale is geen extra stikstofruimte nodig ten opzichte van de reeds vergunde rechten. Als het gebruik van onherroepelijk verkregen rechten onder intern salderen moet worden verstaan, is in dit geval sprake van intern salderen. De vraag
- 1470 over de calculator. Op dit moment is landelijk bepaald dat er geen vergunningen op grond van de Wet Natuurbescherming worden verleend waarbij stikstof aan de orde is. Een definitieve vergunning kan pas worden verleend als landelijk het licht daarvoor op groen wordt gezet. Welke gevolgen hebben voertuigbewegingen voor de stikstofberekening? Deze hebben geen gevolgen voor de stikstofberekening, want in het convenant is afgesproken dat het vervoer van de haven
- 1475 naar de centrale uitstootvrij zal verlopen. Er zal geen stikstofemissie via wegvervoer plaatsvinden. Over de beëindiging van het convenant zijn standaardbepalingen opgenomen die u ook in andere overeenkomsten tegenkomt. De vraag over het mandaat van GS. GS hebben nog niet getekend maar hebben wel de bevoegdheid om privaatrechtelijke overeenkomsten met partijen af te sluiten, dat staat zo in de Provinciewet, en wij hebben hierover op 25 februari in de commissie
- 1480 NLWM met elkaar gesproken. Partij-breed ben ik uitgedaagd om hier actief aan mee te doen. Die opdracht hebben wij ter hand genomen en het college meent dat er een goed convenant is. Wij gaan het convenant pas tekenen als de vvgb is afgegeven. Dan uw laatste twee vragen over het

1485 wettelijk kader waarop de vergunning geweigerd kan worden. U vraagt of het klopt dat bij het niet afgeven van de vvgb de provincie geen vergunning kan afgeven. Dit klopt, maar wij kunnen wel in beroep gaan tegen het besluit van de gemeenteraad. Op welke momenten worden PS betrokken? U kent de werkwijze, de OD NZKG geeft de omgevingsvergunning af en de OD NHN de Wet Natuurbeschermingsvergunning. Zij zijn hiertoe door ons gemandateerd, maar omdat dit maatschappelijke weerstand oproept, zijn wij als college vanuit verschillende portefeuilles daar direct bij betrokken en zullen wij u op de hoogte houden van het eventuele vergunningsproces.

1490

De **VOORZITTER**: Heeft mijnheer Zoon of andere Statenleden nog vragen? Dat is niet het geval.

12.a. Fractiedebat CU en CDA inzake openstaande vragen coalitieakkoord

1495 De **VOORZITTER**: Er zijn onlangs schriftelijke vragen over gesteld en die zullen nog door het college worden beantwoord. Het is een debat tussen fracties, dus GS hebben hier geen rol.

1500 De heer **KLEIN** (CU): Voorzitter. Onderstaande fracties verzoeken om een fractiedebat te houden tijdens de vergadering van de PS van Noord-Holland op 8 juli aanstaande. Aanvragers willen graag met de fracties van GroenLinks, VVD, D66 en de PvdA in debat over het door hen gesloten coalitieakkoord. Tijdens de vergadering van 17 juni jl. zijn hierover door de indieners reeds vragen gesteld, maar om begrijpelijke redenen zijn deze vragen in het vorige debat niet beantwoord gezien de loop van de vergadering. Wat ons hoopvol stemde was dat partijen aangaven open te staan voor verdere input van de oppositie bij de uitwerking van de ideeën. Wij denken echter dat het geen recht doet aan het belang van het coalitieakkoord om daar in het geheel niet met elkaar over te praten, over de hoofdlijnen dan, want met dit akkoord leggen de coalitiepartijen de richting van hun beleid vast en het is van belang dat wij met elkaar kunnen discussiëren over de keuzes die wij daarmee maken. Ik heb van verschillende inwoners van Noord-Holland vragen gehad, wat er bedoeld wordt met bepaalde keuzes en waarom bepaalde keuzes gemaakt zijn. Sommige begrijp ik, sommige kan ik niet beantwoorden. Wij willen o.a. de volgende vragen stellen. U stelt voor een aantal reserves te laten vrijvallen. Waarom is minder cofinanciering van Interbestuurlijk Programma (IBP) en de regiodeals nodig? Wat zijn de consequenties van deze vrijval op de regiodeal ZaanIJ? Wat zijn de consequenties van deze vrijval op de ambities die we samen met andere overheden hebben uitgesproken in het kader van het IBP, bijvoorbeeld op onze inzet op de energietransitie, klimaatadaptatie, toekomstbestendig wonen, vitaal platteland, regionale economie en het tegengaan van ondermijning? Waarom kan er 9,5 miljoen euro uit de reserve HOV 't Gooi gehaald worden terwijl we een jaar geleden 10 miljoen euro hebben bijgestort? Welke effecten heeft dit op het project? Heeft dit consequenties voor de wens om een fietstunnel aan te leggen bij de Van Linschotenlaan in Hilversum? Waarom kan er 10 miljoen euro uit de Zuidtangente reserve? U wilt werken aan de bereikbaarheid van de kust van Zuid-Kennemerland. U schrijft daarover: "Hierbij richten we ons op slimme OV-oplossingen, investeringen in fietsbereikbaarheid, het afstemmen van pendelvervoer met parkeerbeleid en andere innovatieve vormen van verkeersmanagement." Kunt u ons vertellen of het uitgesloten is dat dit verbreding van bestaande of aanleg van nieuwe autowegen betreft? Wij zien dat u het budget voor sponsoring verhoogt van 1,5 miljoen naar 2,1 miljoen euro per vier

- jaar. Met sponsoring realiseren wij niet onze doelen maar daarmee gaan wij onze naam hangen aan evenementen die wij belangrijk vinden en dat vinden wij sowieso heel vreemd. Waarom heeft u tot deze verhoging besloten? U schrijft “u te willen richten op publieksevenementen die aansluiten bij onze kerntaken. Onze sponsorbijdrage richt zich bij voorkeur op het realiseren van
- 1530 een maatschappelijk doel, zoals verduurzaming of participatie.” Kunt u uitsluiten dat het voor de sponsoring van de Formule 1 wordt gebruikt? U schrijft over het faunabeheer dat u “meer prikkels wilt aanbrengen om ganzen snel en doelgericht te verjagen”. U noemt slechts één indirect en bot middel, namelijk de verhoging van het eigen risico van agrarische ondernemers, terwijl wij de afgelopen drie jaar bezig zijn geweest in IPO-verband om na te denken over de
- 1535 toekomst van het Faunafonds. Heeft u uw eigen motie M30-2017 (d.d. 10 juli 2017) en het eindrapport waartoe u in uw eigen motie heeft opgeroepen, dat heet Verbinden en Vernieuwen gelezen, waarin u GS verzoekt vaart te zetten via het IPO achter het onderzoek naar regelgeving voor gecoördineerd en gebiedsgericht beleid voor faunabeheer met daarin een tegemoetkoming aan boeren en tuinders ten behoeve van het nemen van preventieve maatregelen tegen
- 1540 wildschade? Heeft u het resulterende eindrapport van de Maatschappelijke Adviesraad Faunaschade (dd. 5 december 2018) in opdracht van de gezamenlijke provincies gelezen, getiteld “Verbinden en vernieuwen”? Beoordeelt u uw aanpak van de herziening van het Faunafonds als verbindend en vernieuwend? Bent u bereid ook andere middelen te overwegen, bijvoorbeeld de middelen die genoemd worden in het rapport, zoals het beschikbaar stellen van een
- 1545 gebiedsbudget voor preventie en het vervangen van het huidige systeem van een vast percentage eigen risico door een drempelmodel? Bent u bereid om bij de herziening van het Faunafonds het advies uit het rapport op te volgen om voor invoering van de wijziging onderzoek te doen naar de impact op de omvang van de schadetegemoetkoming op de agrarische bedrijfsvoering en het administratieve proces? In het hoofdstuk “Vitaal landelijk gebied” gaat het voornamelijk over
- 1550 milieu, natuur, landbouw en toerisme. Bent u het met ons eens dat een vitaal landelijk gebied ook vraagt om een gezondere sociale basis, waarbij de voorzieningen in overeenstemming zijn met de behoeften van bewoners en gebruikers? Bent u bereid om met ons in de komende tijd ook na te denken over het stimuleren van initiatieven die kunnen bijdragen aan de leefbaarheid en de regionale economie van het landelijk gebied en de kleine kernen, zoals initiatieven die zijn
- 1555 gericht op het in stand houden van het basisniveau aan voorzieningen, het waarborgen van de sociale samenhang en het voorkomen van eenzaamheid?

- De heer **HEIJNEN** (CDA): Voorzitter, de behandeling van het coalitieakkoord drie weken geleden verliep voor ons onbevredigend. Na 8 weken in spanning te hebben gezeten over het
- 1560 onderhandelingsresultaat hebben wij samen met inwoners en belanghebbenden in de provincie het coalitieakkoord met zeer veel aandacht gelezen. Met sommige afspraken waren wij tevreden, met andere niet. Er zijn vooral nog veel vragen, niet alleen van ons, maar ook van bewoners en medebestuurders en gemeenten en belangstellenden. Na een weekend lang schaven aan de inbreng en onderlinge afstemming waren wij klaar voor een goed inhoudelijk debat. Het is
- 1565 terecht dat er zoveel aandacht is voor het belangrijke coalitieakkoord – de heer Klein kwam er zelfs met de trein voor uit Parijs – maar helaas leidden de inbrengen van alle partijen tot een hele korte reactie van mevrouw Pels namens de coalitie. Het is een akkoord op hoofdlijnen en op geen van de vragen kan antwoord worden gegeven. Ik waardeer het dat het akkoord niet is

1570 dichtgetimmerd en dat wij in de komende jaren met elkaar van gedachten kunnen blijven wisselen over de inzet en koers van deze provincie. Ik wil ook niet de indruk wekken dat wij met dit debat alles op slot zetten. Onze schriftelijke vragen aan GS voor nadere informatie zijn uitdrukkelijk niet bedoeld om het debat dood te slaan, integendeel. Met deze vragen en aanvullende vragen vandaag tussen de Staten, zoeken wij vooral duidelijkheid over de hoofdpijnen, deels voor onszelf maar vooral voor de belanghebbenden. Wat wordt er bedoeld met

1575 de tekst zodat wij daarover op een later moment het gesprek kunnen aangaan? Ik heb de volgende vragen. Op pagina 6 van het coalitieakkoord staat dat wordt onderzocht of er zonnepanelen rond Schiphol geplaatst kunnen worden. Wat zal dit onderzoek extra opleveren ten opzichte van het eerder gedane onderzoek naar dit onderwerp door de Nationale Regiegroep Vogelaanvaringen? In het akkoord staat dat de partijen hun invloed willen aanwenden om de

1580 uitbreiding van bestaande of bouw van nieuwe grootschalige biomassacentrales tegen te gaan. Dit standpunt is mogelijk ingegeven door de biomassacentrale in Diemen en ook wij zijn daar ongelukkig mee. Er zijn daarentegen ook kansen voor energieopwekking uit biomassa zonder overlast en fijnstof door andere ontwikkelingen en technieken ontwikkeld bij ECN in Petten. Bij een bezoek aan dit bedrijf hebben wij mogen vernemen dat deze technieken van groot belang

1585 zijn voor schone energieopwekking uit reststromen in de toekomst. Hoe verhouden deze ontwikkelingen zich tot de tekst in het coalitieakkoord? Hoe zien partijen dat in relatie tot de succesvolle biomassacentrales in bijvoorbeeld Purmerend? Mogen deze ook niet uitbreiden? In het akkoord wordt vermeld dat de provincie geld wil steken in spoorverbindingen en binnenstedelijke metroverbindingen. Is dit een uitbreiding van de provinciale taken? Welke

1590 verantwoordelijkheid zien partijen nog voor het Rijk? Welke aansprakelijkheid verwachten de partijen nu zij de afspraken met Zuid-Holland over de Duinpolderweg hebben teruggedraaid door te stellen dat de voorkeursvariant opnieuw tegen het licht wordt gehouden en er opnieuw gesprekken zullen plaatsvinden met belanghebbenden? Wat betekent dit voor het principe 'betrouwbare overheid'? Wat is de visie van de partijen op het Noordzeekanaalgebied? We zien

1595 dat de Visie Noordzeekanaalgebied leidend blijft. Tegelijkertijd wordt opgemerkt dat als de woonopgave het noodzakelijk maakt, de zonering wordt aangepast en hierover het gesprek wordt gevoerd met partners. Verder wordt aangegeven dat er ruimte noodzakelijk is voor verduurzaming. Wat zijn de plannen van de partijen met dit gebied? Breder geformuleerd: welke van de drie doelstellingen werk, wonen of opwekking van duurzame energie is leidend? Er zijn

1600 verschillende organisaties – in het debat de vorige keer heb ik Dorpswerk Noord-Holland genoemd – die vanuit het voormalige coalitieakkoord subsidie ontvangen tot en met 2019. Bij deze partijen is onduidelijkheid over hun subsidie vanaf 2020, omdat hun programma niet met naam en toenaam in het akkoord genoemd staat. Welke afspraken zijn hierover gemaakt tussen de partijen en wanneer kunnen zij duidelijkheid geven aan de individuele instellingen? Tot slot,

1605 drie van de vier coalitiepartijen hebben tijdens de campagne aangegeven dat zij 90 miljoen euro beschikbaar willen stellen voor de realisatie van het plan Groen Goud ter versterking van biodiversiteit. Wij zien dit echter niet terug in het akkoord. Er staan wel verwijzingen naar onderdelen uit dat plan, echter zonder dat hier budget aan is verbonden. Van Landschap Noord-Holland hoorden wij tijdens het werkbezoek bij de TBO's afgelopen maandag dat diverse

1610 onderdelen van het rapport Groen Goud zoals bijvoorbeeld de versterking van de biodiversiteit door bijvoorbeeld natuurinclusieve landbouw, alleen tot stand kunnen komen als er echt budget

voor is. Gaan deze partijen budget vrijmaken of is de tekst in het akkoord een loze belofte zonder een financiële back-up?

1615 Mevrouw **KOCKEN** (GL): Voorzitter. Ik wil u niet kwalificeren, maar ik moest een beetje denken aan 'een gek kan meer vragen stellen dan 100 wijzen kunnen beantwoorden'. Wij hebben nu 12 minuten een inleiding gehad, formeel op papier waren het 11 vragen. De eerste vraag behelst al 6 vragen en dan moeten wij hier gedurende drie kwartier doorheen akkeren. Ik denk dat het niet op prijs wordt gesteld als het nog langer dan dat zou duren, maar misschien moeten wij dat wel
1620 gewoon doen. Ik begrijp heel goed dat het vorige debat daarover heel erg in de kiem gesmoord werd en fijn dat u daar begrip voor heeft. Ik denk dat iedereen toen in dubio was, hoelang moeten wij hierover praten terwijl er zoveel mensen aanwezig zijn die graag mensen willen feliciteren. Het zijn wel terechte vragen, dus in zoverre, goed om er wel over te praten. Ik weet niet of het goed is om het nu te doen, zeker niet omdat het zoveel bij elkaar is. Als u oprecht een
1625 debat wilt over, is dit nou een goed idee zoals de faunaschade, waarvan u zei, dat was eigenlijk het ergste wat ik zag, dat heeft u eerder aangestipt. Ik wil daar best iets over zeggen, maar dit zijn de gevolgen van een akkoord op hoofdlijnen, want dat betekent dat een heleboel nog moet worden uitgewerkt en dat u mij een aantal vragen stelt, waarvan ik denk, ik wacht ook gewoon op wat GS gaan doen.

1630 De heer **KLEIN** (CU): Hoe ziet u dat proces voor u? Ik stel deze vragen omdat ik beter wil begrijpen welke kant de coalitie op wil. Als wij afwachten tot wat er uit GS komt, dat zou ik als ik u was ook niet doen want dan heeft u toch helemaal geen inspraak en controle over hoe dat gaat. Misschien via andere wegen dan deze zaal, maar ik hoor graag welk proces u voor u ziet zodat wij
1635 inhoudelijk kunnen praten over bijvoorbeeld de keuzes voor het Faunafonds, zonder dat er al een voorstel ligt waarbij wij misschien nog een amendement op lid c kunnen toevoegen.

Mevrouw **KOCKEN** (GL): Ik kijk dan wat hoopvoller naar wat wij proberen te bereiken in de zin van, of het nou nieuwe politiek is of gewoon democratisch proces, ik ga ervan uit, wij hebben in
1640 het hoofdlijnenakkoord veel opdrachten gegeven, er komen allerlei plannen, bijvoorbeeld een masterplan biodiversiteit. Daarbij wordt Groen Goud heus wel bekeken, maar dat ligt wel wat lastig in het kader van staatsteun. Dingen een-op-een overnemen blijkt niet altijd mogelijk en dat betekent niet dat het nooit meer terugkomt, maar ik ga ervan uit dat GS ons plannen zullen voorschotelen of eerst onze mening vragen met het BOB-model zoals in de vorige periode, dat
1645 mag wat mij betreft echt wel intensiever en ik ga ervan uit dat wij daarin meer ruimte krijgen. Ik stel voor dat u in de eerstvolgende commissievergadering u allemaal aan uw gedeputeerde vraagt, ik zie dat u dat gaat doen, wanneer kunnen wij de eerste stukken verwachten? Kunnen wij het daar nog eens over hebben? Dan lijkt mij de commissievergadering een prima gelegenheid om uitgebreider dan nu te bespreken of je faunaschade bijvoorbeeld het beste op die manier
1650 kunt aanpakken. Ik sta helemaal open voor de input die u daarbij levert en dat beperkt zich niet tot het enkel kunnen veranderen van een heel klein dingetje.

De heer **KLEIN** (CU): Betekent dat dat wij met elkaar een soort agenda gaan afspreken waarbij de coalitiepartijen ervoor gaan zorgen dat er geen uitgewerkte plannen komen, maar dat wij eerst

1655 gaan discussiëren met elkaar over de hoofdlijnen zoals bijvoorbeeld van het Faunafonds, of zien wij straks toch stukken komen en kunnen wij alleen reageren op wat er ligt?

Mevrouw **KOCKEN** (GL): Ik begrijp uw zorgen en er is niet een antwoord op, want het zal per agenda en per plan verschillend zijn. Dat vindt u ook niet bevredigend en dat snap ik heel goed,
1660 maar ik denk dat het goed is als u een klein beetje geduld heeft. Ik wil best naar uw vragen kijken, maar er zit een aantal vragen bij waarvan ik denk, dat heb je dus, je hebt een keer in de vier jaar verkiezingen, dan komt er een nieuwe meerderheid en die legt de accenten anders. Dat betekent niet dat wij verplichtingen waar wij echt niet meer onderuit kunnen, allemaal opzij hebben geschoven, niks mee te maken, wij verzinnen iets nieuws en wij zien de claims wel
1665 komen. Zo hebben wij geen akkoord gesloten. Wij hebben met de ambtenaren goed gekeken naar hoeveel is al hard, bijvoorbeeld voor ZaanIJ, daar zijn geen nieuwe plannen voor. Dat gaat door. Er is niet bezuinigd om iets wat wel zou kunnen als wij nu niet iets hadden veranderd. Dat is allemaal besproken, wij hebben juist goed gekeken naar waar zit die ruimte. Je kunt wel zeggen, wij leggen daar nog veel extra geld op want je weet maar nooit wat er nog kan komen.
1670 Die ruimte hebben wij niet gegeven en hebben besloten om die aan iets anders te geven. Dat is wat onderhandelingen met zich meebrengen, voor ons was het bijvoorbeeld belangrijk om heel erg op duurzaamheid in te zetten, dat zal u niet verbazen. Er is 36 miljoen euro vrijgemaakt voor duurzaamheid en dat moet wel ergens vandaan komen, dus dat betekent dat het op andere punten weggenomen moet worden. Ik sta helemaal achter de keuzes die wij daarin gemaakt
1675 hebben. Bijvoorbeeld het Faunafonds, dat zat u het meest dwars, daar kan ik heel simpel van zeggen, u noemt het een bot middel. Ik heb gekeken naar het Friese voorbeeld, daar is ook de compensatieregeling aangepast en het resultaat is dat er minder schade is geclaimd en dat er veel meer aan preventie is gedaan. Nu kunt u wel zeggen, dat was wel een mens van mijn partij, omdat wij de situatie waarin alle schade wordt vergoed en dus maar gewoon ganzen moeten
1680 worden afgeschoten, heel onbevredigend vonden als daar geen incentive bij zit om daar als agrariër verantwoordelijkheid voor te nemen en te zorgen dat die overlast wordt teruggedrongen. Dit mag u mij verwijten want wij verwachten dat dit helpt, maar als u zegt er zijn veel betere manieren en ik ken het rapport, er zijn andere manieren, daar kunnen we het zeker over hebben. Wij staan pas aan het begin en het is allemaal niet in beton gebeiteld, wat mij betreft.

1685 De heer **KLEIN** (CU): Ik hoor heel goed dat u zegt, wij kunnen ook denken over andere manieren. Dan nog een puur uit nieuwsgierigheid, hebben jullie dat rapport van het IPO over de toekomst van het Faunafonds gelezen of is het per ongeluk over het hoofd gezien?

1690 Mevrouw **KOCKEN** (GL): Ik denk dat u mij moet vragen of ik het heb gelezen, want ik weet niet wat de rest allemaal heeft gedaan. Ik moet u heel eerlijk zeggen, ik heb de publieksversie gelezen en ik heb het niet uitgespeld, maar misschien moet ik dat nog eens doen. Ik heb daarin gezien dat zij zeggen, zoek vooral naar een betere balans tussen schadevergoeding en preventie en ik denk oprecht dat wij daar door deze wijziging alleen al, een stukje aan tegemoet komen en dat er
1695 nog meer geschoven moet worden, daar sta ik voor open.

De heer **HEIJNEN** (CDA): Voorzitter. Ik vond de inleiding van mevrouw Kocken wat ongelukkig, want ik heb met de vragen aangegeven dat wij waardering hebben voor de hoofdlijnen. Niemand vraagt hier om een uitwerking van alle plannen, want dat heeft inderdaad veel meer tijd nodig. De
1700 vragen gaan hier vooral over, wat wordt er bedoeld met de tekst, welke richting wordt ingeslagen? Ik ga ervan uit dat in het coalitieakkoord heel duidelijk is gemaakt op al die onderwerpen welke richting wordt ingeslagen.

Mevrouw **KOCKEN** (GL): Bij vraag 2 dacht ik, dat vind ik vrij duidelijk, want er staat slimme OV-
1705 oplossingen, investering in fietsbereikbaarheid, het afstemmen van pendelvervoer met parkeerbeleid en andere innovatieve vormen van verkeersmanagement. Ik kan daar op geen enkele manier in lezen dat wij nieuwe wegen gaan aanleggen. Dat staat hier niet. Ik weet niet voor welk stukje u vrees voor heeft of wensen, maar de afspraak die wij daar hebben gemaakt, is dat wij dat op een andere manier benaderen en dat wij de asfaltoptie eigenlijk helemaal niet zien.
1710 Misschien gaan wij daar de komende vier jaar nog over discussiëren, maar de afspraak met de coalitiepartners is zoals die is opgeschreven. Ik heb er nu een paar vragen uitgepikt. Waar het geld wel of niet naartoe gaat, zijn gedeeltelijk politieke keuzes, maar dat hangt ook samen met ondersteuning van de ambtenaren. Dorpswerk heeft aan de bel getrokken en dat bleek een club te zijn die niet op onze papieren terecht is gekomen waardoor wij tijdens de onderhandelingen
1715 niet wisten dat daar geen financiering voor was. De grondafpraak was dat alles wat lopend beleid is, gaat door tenzij wij hier iets anders afspreken, dus iedereen diende aan te geven, ik zie dat wij dit doen, dat wil ik niet meer of dit doen wij nog niet, dat wil ik graag. Dit is nooit ter tafel gekomen en mij is verzekerd en dat weet Dorpswerk ook al, dat dat rechtgezet zal worden. Als er nog meer organisaties zijn, dan zou ik moeten weten wie dat zijn. Een aantal vragen is ook
1720 schriftelijk ingediend en over een aantal dagen krijgen we het antwoord van GS en als ik hier nou freestylend op ga reageren, dan kunt u dat naast elkaar leggen, zijn ze het nog wel eens en dat wil ik voorkomen. Ik wil dus niet alles punt voor punt met u bespreken, als u daarmee akkoord kunt gaan. Wat mij betreft gaan wij in de commissievergadering al uw vragen of het wijs is om op bepaalde dingen wel of niet te bezuinigen of juist om dat wel of niet te doen, met elkaar
1725 bespreken.

Mevrouw **ZAAL** (D66): Voorzitter, ik deel de worsteling van mevrouw Kocken over hoe je met deze vragen omgaat, maar ik dacht, laat ik toch een handreiking doen en proberen antwoord te geven op de vragen. Ik snap dat u enigszins teleurgesteld was na het debat over het coalitieakkoord en
1730 eerlijk gezegd, waren wij dat ook. Niet omdat er geen vragen werden beantwoord, maar omdat ik gedacht had, wij gaan nu met elkaar over de hoofdlijnen praten. Welke politieke keuzes zijn er gemaakt, waarom doen jullie dit en dat? En wat wij kregen, er waren geen interrupties, het was vrij saai, en wat wij weer krijgen is een lijst met vrij technische zaken, hoe schat u de aansprakelijkheid in, hoe verhoudt dit zich tot een eerder rapport, heeft u het IPO-rapport
1735 gelezen? Dat zijn relevante vragen maar dat gaat niet over de politieke keuzes in hoofdlijnen.

De heer **KLEIN** (CU): Hier wil ik bezwaar tegen maken. Als er drie jaar in IPO-verband wordt nagedacht over de toekomst van het Faunafonds en u neemt een zin op die daar radicaal haaks op staat, dan kunt u niet zeggen dat het technische vragen zijn over een of ander rapportje.

1740

Mevrouw **ZAAL** (D66): Voorzitter, daag ons dan uit op de inhoud en vraag ons niet of wij dat rapport hebben gelezen, want natuurlijk hebben wij dat gelezen.

1745

De heer **HEIJNEN** (CDA): Voorzitter. Ik wil met alle liefde mijn spreektekst van drie weken terug herhalen, dat was precies dit. Er zaten allerlei politieke afwegingen in over, ik zou deze kant opgaan, waarom gaat u die kant op? Sommige teksten zijn ons gewoon niet helder en discussie voeren over teksten die niet helder zijn, leidt tot veel verwarring. De vragen komen wellicht wat technisch over, maar zijn bedoeld om eerst helder te krijgen wat wordt er bedoeld met de tekst zodat je vervolgens de politieke discussie kunt aangaan. Ik mag toch aannemen dat u na 8 weken

1750 studeren op die tekst iedere punt en komma drie keer overwegen, kunt uitleggen wat er wordt bedoeld.

1755

Mevrouw **ZAAL** (D66): Voorzitter, zeker dat kan ik, maar de vragen hebben vooral betrekking over de uitvoering. Ik ben jurist en ik kan best een verhaal houden over de risico's op aansprakelijkheid als je de Duinpolderweg niet gaat heroverwegen, nihil. Dat soort vragen heeft niets te maken met politieke keuzes. Ik heb mijn best gedaan om er wat politieke vragen uit te halen en daar ga ik ook op in. Het faunabeheer. Net als GL hebben wij de gedachte gehad dat de prikkel anders moet gaan liggen, dus ondernemers meer prikkelen door het eigen risico omhoog te brengen, door meer te doen aan preventie en wij hebben goed de Friese casus bestudeerd. Wat

1760 voor ons ook heel belangrijk is, is dat het geld dat daarmee bespaard wordt, teruggaat in de sector, zodat niet alleen een prikkel wordt gegeven richting preventie voor schade, maar ook een prikkel gegeven richting verduurzaming van de landbouwsector. Vanuit ons gedachtengoed is dat een dubbele winstsituatie en daarom staan wij er 100% achter. U stelt in uw vragen voor om ook eens te kijken of er misschien meer geld moet naar preventie. Daarvoor zou mijn voorstel zijn,

1765 dit is de keuze van deze vier partijen, maar ik kan mij voorstellen dat uw keuze anders ligt en dat u daar een voorstel voor wilt doen. Laten wij eerst afwachten hoe dit uitpakt, maar als u zegt bij de uitwerking van het faunabeheerbeleid, willen wij ook iets doen aan preventie en middelen beschikbaar stellen en dan kunt u daar een voorstel voor doen. U doet uzelf te kort om dat met vragen aan ons te regelen. Wat wij willen staat in het coalitieakkoord en wat u wilt, moet u de komende vier jaar hier naar voren brengen en dan zullen wij als coalitiepartijen met ons

1770 hoofdlijnenakkoord daarnaar kijken en vervolgens ook weer onze politieke afweging maken. Datzelfde geldt voor het vitaal landelijk gebied. U zegt, kijk ook even naar de sociale kant. Wij zullen als D66 zeggen, kan dat niet bij de gemeenten? In de vorige periode hebben wij vaak gedebatteerd over de kerntaken en daar zullen wij het misschien niet over eens worden, maar het

1775 is aan u om daar voorstellen voor te doen. Het is niet aan ons om te zeggen, dat nemen wij over. Wij willen u juist de kans geven om dat bijvoorbeeld bij de begrotingsbehandeling in te dienen.

1780

De heer **HEIJNEN** (CDA): Ik wil deze keer noch de vorige keer u suggesties doen die u moet overnemen, het is goed dat u dat zou doen maar dat is niet de bedoeling van deze vragen. Het gaat om nadere verduidelijking van de tekst. Ik vind het een beetje flauw dat u ingaat op de aansprakelijkheid van de Duinpolderweg, dat volgt op mijn inbreng van drie weken geleden waar een breder politiek kader zat op dat onderwerp. Wij proberen hier niets te regelen, wij willen

alleen verduidelijking hebben. Ik hoop dat u in uw antwoord verduidelijking geeft en niet de bal steeds terugkaatst met: regel dat op een andere manier, dat gaan wij heus wel doen.

1785

Mevrouw **ZAAL** (D66): Voorzitter, ik hoop dat u doorheeft dat ik mijn best aan het doen ben. Een ander punt is sponsoring. Wij hebben het sponsorbeleid wat verhoogd maar ook een ruimere definitie gegeven aan sponsoring, zodat je ook bovenregionale evenementen die passen bij onze kerntaken, daar hebben wij het bezwaar van de CU dat je niet zo maar iets promoot omdat je naam op een bord hangt, je kunt ook aan culturele evenementen die echt een meerwaarde hebben omdat ze over de Noord-Hollandse historie gaan. Daar is meer geld voor gereserveerd. Er is nu sponsorbeleid en als de F1 nu een aanvraag doet, zal die worden beoordeeld aan de hand van het huidige beleid. Er komt nieuw sponsorbeleid en of de F1 daaronder gaat vallen of niet, ik zou dat bij voorbaat niet willen uitsluiten. Daar moeten wij dan over praten. Het NZKG, dat is een interessante. In de onderhandelingen hebben wij hier uitvoerig over gesproken. U vraagt wat gaat voor: werk, wonen of duurzame energie. Wij willen een balans vinden tussen de drie. Wij hebben de visie dat als je gaat inbreiden, de ruimte er voor alle drie moet zijn. Qua proces vinden wij dat je samen met het Rijk en Amsterdam daar een goed gesprek over moet maken hoe je al die functies in dat drukke gebied samen kunt brengen, waarbij de visie NZKG overeind blijft. GL heeft duidelijk antwoord gegeven op de reserves, wij hebben alleen geld laten vrijvallen dat niet meer nodig is en niet meer wordt gebruikt. Voor het plan Groen Goud, wij vinden het belangrijk dat er geld wordt gereserveerd voor biodiversiteit. Ik heb gezegd 90 miljoen euro is een groot bedrag, wij gaan zoeken naar wat wij kunnen besteden. Er staat 21 miljoen euro voor het Natuurnetwerk, 6 miljoen euro voor de voedselvisie en 8 miljoen euro voor het masterplan biodiversiteit. Dat zijn allemaal maatregelen die je kunt lezen in de biodiversiteitsplannen van Groen Goud. Daar is een aanzienlijk bedrag voor gereserveerd en daarmee doen wij recht aan de inbreng van de maatschappelijke partijen op dat punt. Ik denk dat ik het hierbij moet laten. Ik kijk ook uit naar de uitwerking, want ook voor ons zijn er nog onzekerheden, dat deel ik met jullie. Ik heb geprobeerd om een beetje onze afweging te laten zien. Mocht u meer vragen hebben, dan zijn wij altijd bereid om daarop te antwoorden.

1810

De heer **VAN DER MAAS** (VVD): Voorzitter. Mevrouw Kocken heeft al veel vragen beantwoord maar ik ben wel een beetje in verwarring. Misschien omdat ik nog niet gewend ben aan deze nieuwe politiek, maar eerst worden er schriftelijke vragen gesteld aan GS die min of meer dezelfde strekking hebben als die nu gesteld worden en dan hebben wij een fractiedebat waar wij daar toch op ingaan. Ik vind dat een moeilijke constructie, maar we staan hier nu, dus laten we er toch maar iets over zeggen. Ik heb niet heel veel toe te voegen aan mevrouw Kocken. Wel wil ik zeggen waar u zegt, sluit u dit uit, sluit u dat uit, dat staat nergens. Er staat wel in wat wij wel gaan doen en niet wat wij niet gaan doen, dus daar moet u geen conclusies aan verbinden. De Duinpolderweg, dat is heel goed voor Noord-Holland, dat is de ontsluiting van de Haarlemmermeer en dat betekent dat wij daar woningbouw mogelijk kunnen gaan maken en dat de mensen veel beter worden aangesloten op het wegennetwerk. Wij moeten met Zuid-Holland nog in gesprek over de sprong die wij naar Zuid-Holland willen maken. Daar is veel bestuurlijke en politieke onzekerheid in Zuid-Holland, laten wij dat afwachten en dan kunnen wij zien hoe wij die aansluiting het beste kunnen maken.

1825

De heer **VOSKUIL** (PvdA): Voorzitter. Ik had mij voorgenomen om hier niet te gaan staan, want de behandeling was dusdanig duidelijk dat ik hier alleen maar sta om u te verwijzen naar de eerder gegeven antwoorden en mij daarbij aan te sluiten.

1830

De heer **KLEIN** (CU): Voorzitter, ik dank de fractievoorzitters voor hun reactie. Ik heb meegeschreven en volgens mij heb ik op de meeste vragen wel iets van een antwoord gekregen. Nogmaals, het is niet bedoeld om mensen vast te zetten, maar om zaken duidelijk te krijgen en te zien welke ruimte er is voor aanpassing en aanscherping van het beleid. Het lijkt mij heel goed om af te spreken dat wij de komende periode gaan werken aan een soort uitvoeringsagenda zodat wij weten op welk moment wij invloed kunnen uitoefenen en input kunnen geven voor de verschillende onderdelen. Ik zou dat aan GS willen vragen maar daar is een fractiedebat niet voor geschikt. Misschien kunnen de fracties met elkaar afspreken om GS te vragen een uitvoeringsagenda op te stellen. Er zijn nog twee vragen die niet beantwoord zijn waarover ik wel vragen heb gehad als volksvertegenwoordiger, dus ik wil vragen of iemand dat kan beantwoorden, namelijk de reserve HOV 't Gooi. Nu gaat er 9,5 miljoen euro uit terwijl wij er vorig jaar 10 miljoen euro in hebben gestort en heeft dat nog consequenties voor de mogelijkheid om de fietstunnel bij de Van Linschotenlaan wel of niet aan te leggen.

1835

1840

1845

De heer **HEIJNEN** (CDA): Voorzitter, dank en waardering aan vooral mevrouw Kocken en mevrouw Zaal voor hun poging om uitgebreid antwoord te geven. Ik ben een beetje verbaasd over waarom al deze vragen. Wij zijn nieuwsgierig naar wat u allemaal bedoelt en wat u in die 8 weken heeft bekookst. Het zou jammer zijn als niemand uw akkoord zou lezen en er geen vragen over zou hebben, want daarvoor heeft u niet met elkaar onderhandeld. Zie het vooral van de positieve kant. De schriftelijke Statenvragen zijn er beduidend meer en ook van een iets andere orde dan vandaag gesteld zijn, dus ik zou richting de VVD zeggen, dit is niet hetzelfde en dat weet u eigenlijk ook wel.

1850

1855

De heer **ZOON** (PvdD): Voorzitter, ik heb het coalitieakkoord ook gelezen en toen dacht ik, dat is niet mijn akkoord, want er staan veel slechte dingen in die ik al eerder genoemd heb, maar uiteindelijk gaat het om de uitwerking en die gaan wij zien. Ik ben blij om te horen dat ik GL weer hoor – ik neem aan dat de hele coalitie dat vindt – dat het ganzenbeleid bijvoorbeeld moorddadig was de afgelopen jaren en dat wij dat moeten gaan veranderen. Het gaat hem dus zitten in de uitwerking en dan gaan wij zien hoe wij dat kunnen veranderen. Ik denk dat wij heel veel dingen moeten gaan veranderen, niet alleen het ganzenbeleid, maar ook het natuurbesluit en dat gaan wij niet voor elkaar krijgen in dit fractiedebat, dat gaan wij doen in de uitwerking en daar zijn wij heel erg benieuwd naar.

1860

1865

Mevrouw **KOCKEN** (GL): Voorzitter, ik dacht inderdaad even dat alleen de vragen over HOV 't Gooi om een concrete reactie vroegen. De 9,5 miljoen euro is eruit gegaan omdat dat risicogeld was en het is inmiddels duidelijk dat dat risico zich niet heeft gerealiseerd. Daar kon dat weg en dat zegt niets over de fietstunnel, maar ik kan niet zeggen of die er wel of niet komt, want daar moet

nog over gesproken worden. Het is niet zo dat met het eruit halen van de 9,5 miljoen euro de fietstunnel is weggestreept.

1870

De heer **KLEIN** (CU): Ik ben blij om dat te horen, maar laten wij er in de commissie nog verder over praten, want het idee was juist, als wij 10 miljoen euro over hebben in het HOV-budget 't Gooi, dan kunnen we de fietstunnel aanleggen, maar als u er 9,5 miljoen euro uithaalt die wij over hebben, dan vraag ik mij af of dat nog gaat lukken.

1875

Mevrouw **KOCKEN** (GL): Laten wij het daar dan nog over hebben, ik kan er nu niet meer van maken.

13. Indien aan de orde, stemming Moties Vreemd aan de orde van de dag

1880

De **VOORZITTER**: Motie 30, Vreemd aan de orde van de dag. De PvdA is mede-indiener van deze motie.

1885

Gedeputeerde **TEKIN**: Voorzitter. Dank aan de PvdD, terecht dat u ernaar verwijst dat vrijdag de termijn van het indienen van de zienswijze verstrijkt, maar ik wijs u erop dat ook fracties een zienswijze kunnen indienen. De PvdD kan ook gewoon een zienswijze indienen. Nu ben ik nieuw in dit dossier, maar het is niet heel erg gebruikelijk om heel erg op de inhoud van een concessie van een andere verlener te gaan zitten. Gehoord wat u te berde brengt, hebben wij in ieder geval geen bezwaar om dit mee te nemen in de zienswijze als PS dat zeggen. Deze wordt nu opgesteld en gaat uiterlijk eind deze week de deur uit. Ik laat het aan PS of wij dat wel of niet gaan opnemen, maar wij hebben er geen bezwaar tegen.

1890

De **VOORZITTER**: Dan volgt stemming nr. 10 over motie 30 Vreemd aan de orde van de dag. Stemverklaringen?

1895

Mevrouw **DOEVENDANS** (PvdA): Voorzitter. Zoals door u al gezegd, staan wij ook op deze motie, hoewel wij niet op het papier staan. Wij als PvdA geloven heel erg dat je juist door naar het OV te kijken, dat hebben wij de vorige keer in de interim-commissie ook al aangegeven, dat wij het heel belangrijk vinden dat je kijkt naar aanbod gestuurd. Je kunt wel zeggen, de bussen zijn leeg maar als die worden overgenomen door buurtbussen en die zijn weer overvol, dan zijn er gewoon mensen die in die bus willen gaan zitten als die er zouden zijn, maar die zijn er niet meer. Dus wij stemmen voor de motie en wij vinden het belangrijk dat wij echt gaan kijken naar de omturning binnen het OV, hoe zorg je ervoor dat het aanbod gestuurd is.

1900

1905

De **VOORZITTER**: Wij gaan over tot stemming nr. 10 over motie 30. Er zijn nu 52 Statenleden aanwezig. Ik wil erop wijzen dat u moet tekenen, anders kunt u niet meestemmen. De stemming is open.

1910

Mevrouw **KAAMER VAN HOEGEE** (VVD): Ik heb een treurige mededeling, ik kan niet stemmen, het knopje doet het niet.

De **VOORZITTER**: Dus de techniek laat u in de steek. Dan gaan wij op de oude manier stemmen. De apparatuur heeft het heel lang gedaan, maar bij de laatste motie laat hij ons in de steek. Er zijn nu 52 Statenleden aanwezig. Ik wil u erop wijzen ook na het reces, als u weggaat, kan
1915 gebeuren, meld u even af en als u binnenkomt, meld u even aan, want het is voor ons continu opletten hoeveel Statenleden er aanwezig zijn. Als het knopje straks weer gerepareerd is, dan blijven wij elektronisch stemmen. Wie is tegen de motie? Niemand, dan is hij unaniem aangenomen. Wat een mooi besluit aan het eind van dit prachtige jaar. Complimenten.

1920 **14. Sluiting**

De **VOORZITTER**: Dames en heren, de volgende Statenvergadering staat gepland op 30 september aanvang 13.00 uur. Wij gaan straks aan de borrel en er is een barbecue voor de Statenleden. Ik wil u bedanken voor de afgelopen maanden. Het was voor mij in januari ook een begin en op weg
1925 naar de verkiezingen heel interessant om dat te mogen meemaken. Ik zie uit naar de samenwerking na het reces, maar ik denk dat wij uzelf, de GS-leden maar vooral de griffie en het ambtenarenapparaat een applaus mogen geven voor al het werk dat zij de afgelopen tijd hebben gedaan. Ik sluit de vergadering om 17.15 uur.

1930

1935

Strategische Statenagenda Commissie M&B September 2019	
Beeldvorming (fase 1, bijvoorbeeld dmv een benen-op-tafeloverleg of technische briefing)	
Oordeelsvorming (fase 2, dmv bespreking in de commissie)	
Besluitvorming (fase 3, dmv een voordracht die voorgelegd wordt aan PS)	

									PFH	Werkvorm	Procesafspraken / Wensen tav de voorbereiding
Commissie M&B	26/11	21/1	11/2	16/9	28/10	2/12					
Bereikbaarheid Broek in Waterland									Tekin		9 mei 2016 Tijdens en extra vergadering van de commissie 9 mei 2016 is een technische toelichting gegeven op de variant van de Dorpsraad. Bereikbaarheid Broek in Waterland is aangegeven dat de variant van de Dorpsraad tot een vergelijkbaar niveau uit te laten werken als de Stuurgroep varianten. Begin 2017 worden de resultaten verwacht van de studie Broek in Waterland. 13 oktober 2016 Voorstel aan commissie om begin november een informeel overleg te houden over het participatieproces studie Broek in Waterland. 7 november 2016 Op 10 november 2016 informeel overleg. 2 februari 2017: in overleg met de dorpsraad is besloten de komende ateliers en inloopavonden uit te stellen. GS komen begin 2017 met een nieuwe planning. 26 nov 2018 besproken in commissievergadering M&F (B-agendapunt) Besluit reconstructie N247, passage Broek in Waterland. De gedeputeerde veronderstelt dat voor de realisatie van de variant stuk worden opgesteld voor de stuurgroep, het college en Provinciale Staten. Van de zijde van Provinciale Staten zal dan aangegeven moeten worden of ze bereid zijn om de variant beschikbaar moest komen, maar in het coalitieakkoord is dat geen waarheid geworden. 4 maart 2019 PIP N247 vastgesteld, er loopt nu een beroepsprocedure.
Smart Mobility									Tekin		5 maart 2017 BOT-overleg gehad 30 november 2017 uitvoeringsprogramma besproken in cie. Inmiddels is een Uitvoeringsprogramma Smart Mobility beschikbaar. Zie B-agenda 27 november 2017. 12 juni 2018 De commissie M&F heeft een BOT overleg gevoerd over het Smart Mobility . Afgesproken is dat hier een vervolg aan wordt gegeven. In overleg met de afdeling Smart Mobility wordt een brief ontvangen Planstudie autonome voertuigen, daarin de vraag of er behoefte is aan technische briefing. Dit is in okt 2018 aan de commissie M&F voorgelegd. 6 dec 2018 Koers Smart Mobility besproken (B-agendapunt) in de commissievergadering M&F. Er is behoefte aan een BOT-overleg. Deze wordt georganiseerd op 21 januari 2019. 21 januari 2019 BOT-overleg Smart Mobility Er wordt jaarlijks gerapporteerd over de activiteiten in het Uitvoeringsprogramma.
Voorkeursalternatief Verbindingsweg A8-A9									Tekin		Juni 2019 Dit onderwerp maakt deel uit van het coalitieakkoord “Duurzaam doorpakken”: <i>De huidige voorkeursvariant van de verbinding A8-A9 zal verder onderzocht worden. Om het landschap te sparen zal gekeken worden of het mogelijk is de weg verdiept of in een tunnel aan te leggen. In dit onderzoek worden ook klimaatadaptatie en de aansluiting van Krommenie en Assendelft op openbaar vervoer meegenomen. Leidend bij de definitieve keuze voor een voorkeursvariant is het behoud van de Werelderfgoedstatus van de Stelling van Amsterdam. Om op korte termijn iets te doen aan de grote overlast voor de omwonenden van de N203 bij Krommenie investeren we in de leefbaarheid, bijvoorbeeld in maatregelen om de luchtkwaliteit te verbeteren.</i> 11 feb 2019 besproken op B-agenda van commissievergadering 8 okt 2018 interpellatieverzoek 9 juli 2018: Bespreken besluit in PS 21 juni 2018- GS (Post) geeft aan dat uitkomst onderzoek landschapsplan in januari 2019 komt 21 juni 2018: Bespreken bovengenoemd besluit in commissie M&F 29 mei 2018: GS-besluit voorkeursalternatief 26 april 2018: In brief 1067127/1067134 doen GS verslag van hun gesprek met het ministerie en over het vervolg daarop. GS willen voor zomer 2018 een besluit nemen over de realisatie van de variant en de te volgen planologische procedure. Na het ICOMOS-advies in de cie van 30 nov te hebben besproken, heeft de ged. toegezegd met het ministerie in gesprek te gaan over het vervolg. Zodra het vervolgproposaal is, wordt de studie voortgezet. 13 september 2017: in de commissie van 11 september is de stand van zaken en de PlanMER besproken. Besluitvorming over voorkeursalternatief wordt eind 2017/begin 2018 besproken. 13 oktober 2016 in commissie. Licht dan ook ter inzage voor zienswijzen(wellicht rol burgerparticipatie). Na 3 oktober 2016 start de planuitwerkingsfase (deze is naar verwachting eind 2016/begin 2017 te starten). 2 februari 2017: Planstudie Verbinding A8-A9: voorkeursontwerpen voor Nulplus-, Golfbaan- en Heemskerkalternatief staat op 13 februari 2017 op de B-agenda 5 juli 2016 Besluit GS over toevoegen Golfbaanvariant 9 mei 2016 is in de commissie gesproken over de stand van zaken. Twee varianten worden nader onderzocht. Wanneer na afronding van de aanvullende onderzoeken het besluit wordt genomen over de realisatie van de variant wordt de studie voortgezet.
Bereikbaarheid Haarlemmermeer-Bollenstreek (voorheen									Tekin		Juni 2019: dit onderwerp staat in het coalitieakkoord “duurzaam doorpakken” : <i>Bereikbaarheid Bollenstreek</i> Alle Noord-Hollandse belanghebbenden zullen opnieuw gehoord worden over de voorkeursvariant. Naar aanleiding van deze gesprekken zal, op basis van het advies van de werkgroep, een voorkeursvariant worden ontwikkeld. Deze variant zal worden besproken met de provincie Zuid-Holland over de verdere realisatie van de variant en de voorkeursvariant.

Strategische Statenagenda Commissie M&B September 2019

Beeldvorming (fase 1, bijvoorbeeld dmv een benen-op-tafeloverleg of technische briefing)

Oordeelsvorming (fase 2, dmv bespreking in de commissie)

Besluitvorming (fase 3, dmv een voordracht die voorgelegd wordt aan PS)

									PFH	Werkvorm	Procesafspraken / Wensen tav de voorbereiding
Commissie M&B	26/11	21/1	11/2	16/9	28/10	2/12					
Duinpolderweg)											26 november 2018: bespreken gevolgen PS besluit DPW Zuid-Holland ---Schuift door naar 21 januari 2019 17 september 2018: Bespreken GS-besluit voorkeursalternatief in de commissie 3 september 2018: gezamenlijke Hoorzitting (NH&ZH) 20 april 2018: Werkbezoek Duinpolderweg (georganiseerd door Zuid-Holland) Besproken in cie 25 januari 2018 GS heeft besluit over voorkeursalternatief genomen op 19 december en gepubliceerd op 20 december. 22 Januari zal dit besluit besproken worden in de cie. 3 februari 2017: verwachting GS-besluit circa december 2017
Integrale studie bereikbaarheid Den Helder									Tekin		Maart 2019: deze studie is afgerond. Op 12 maart een brief van GS aan PS hierover ontvangen, Het rapport 2x2 Bereikbaarheid Den Helder is beschikbaar Voor de integrale studie bereikbaarheid Den Helder is in 2016 is een kwartiermakersfase gestart en is gewerkt aan een plan van aanpak voor een gebiedsgerichte integratie, ook het Rijk (RWS) betrokken. September 2017 is een onderzoeksvoorstel besproken met de betrokken bestuurders uit de kop gemeenten waarna de onderzoeken zijn uitgevoerd. Overleg in mei 2017 met de betrokken gemeenten van de kop en RWS zijn de eerste resultaten van de uitgevoerde onderzoeken besproken en afspraken gemaakt over verbetering van de bereikbaarheid van, naar en door Den Helder. Voor de verbetering van de bereikbaarheid van Den Helder op lange termijn zijn met de gemeenten en RWS afspraken gemaakt.
OV Toekomstbeeld									Tekin		najaar 2019 komt er technische briefing / BOT-overleg Op 5 juli 2018 Het OV toekomstbeeld is een samenwerking tussen alle gemeenten, Provincie Flevoland, Almere en Lelystad. Vanuit de regio wordt het OV Toekomstbeeld ontwikkeld. 21 juni 2018: vervolgoverleg over verschillende netwerksenario's. 5 maart 2018 Technische briefing 29 mei 2017: de evaluatie van begin 2017 was de eindevaluatie van de uitvoeringsregeling die liep t/m 2015.
Voortgangsrapport Westfriisiaweg N23									Tekin		Komt regelmatig ter kennisgeving terug in de cie.
Voortgangsrapport HOV in 't Gooi									Tekin		Januari 2019 Nota van Uitgangspunten bespreken in commissie M&F 26 november 2018 BOT-overleg (Vervolg op 15 okt 2018) 15 okt 2018 BOT overleg Naar verwachting januari 2019 nota van uitgangspunten / maart 2019 programma van eisen / voor zomerreces nota van zienswijzen Komt regelmatig ter kennisgeving terug in de cie.
Voortgangsrapportage HOV Velsen									Tekin		Komt regelmatig ter kennisgeving terug in de cie.
PIP N241 trajectbenadering									Tekin		Medio 2019: ligt nu bij Raad van State 11 feb 2019 besproken in commissie M&F (B-agenda) Startnotitie ontvangen op 20 december. PIP wordt eind 2018 verwacht.
Bijpraatmoment ROCOV											Volgende bijeenkomst najaar 2019 1 of 2x per jaar is er een bijeenkomst met de leden van de commissie voorafgaand aan een vergadering. Aan de hand van een presentatie door ROCOV, vindt dan een discussie plaats.
Jaarlijks overleg met cie A'dam en Vervoersregio									Post		Eens per jaar is er een bijeenkomst met de leden van de commissie, leden van de raadscommissie verkeer van Amsterdam en de Vervoerregio. Eerstvolgende datum Najaar 2019
Initiatiefvoorstel Modernisering Tankstationbeleid									Post		Begin 2019 brandstoffenmixbeleid gereed. Op basis daarvan wordt een nieuw tankstationbeleid opgesteld.
Programma centrale bediening kunstwerken									Post		Er is een voortgangsrapportage aangeleverd voor de commissievergadering van 18 juni 2019

Beeldvorming (fase 1, bijvoorbeeld dmv een benen-op-tafeloverleg of technische briefing)

Oordeelsvorming (fase 2, dmv bespreking in de commissie)

Besluitvorming (fase 3, dmv een voordracht die voorgelegd wordt aan PS)

Strategische Statenagenda Commissie EFB

September 2019

Beeldvorming (Fase 1)
Oordeelsvorming (Fase 2)
Besluitvorming. Voordracht + PS (Fase 3)

						GS	Werkvorm	Procesafspraken / Wensen tav de voorbereiding
Commissie EFB	28-10-19	2-12-19	20-1-20	24-2-20	23-3-20			
Economie, Arbeidsmarkt en Onderwijs, Bestuur, Interbestuurlijk Toezicht en Europa (Van der Hoek)								
Gevolgen Brexit voor N-H								Behandeld in EEB 22-1-2018 Toezeggingen gedaan bij de behandeling: In de volgende notitie zal breder worden ingezet op de Brexit waarbij ook de bereikbaarheid en mobiliteit – ook op provinciale wegen – arbeidsplaatsen en personeelstekorten aan de orde komen. Vergadering EEB19/2/2018: rondvraag hr. Tekin: Mw. Lagerveld (VVD) refereert aan de door de staatssecretaris aangekondigde werving van 930 extra douanebeambten vanwege het tekort aan douanespecialisten dat ontstaat bij handels- en productiebedrijven ten gevolge van de Brexit. Ook Inspectie- en controle instanties moeten extra mensen gaan aannemen en opleiden. Kan de werkambassadeur inzichtelijk maken in welk vakgebieden extra mensen nodig zijn en om hoeveel fte het gaat? Kan hij aangeven of hierbij ondersteuning van de provincie en/of overheid nodig is? Gedeputeerde Tekin meldt dat de werkambassadeur een flinke werkagenda heeft en bovendien niet fulltime werkt. Daarom is het niet eenvoudig om de werkambassadeur ook nog hiervoor in te zetten. In de notitie over de Brexit van dhr. Loggen staat een aantal vervolgacties van het college vermeld en de vragen van de VVD vallen binnen dit kader. De gedeputeerde zegt toe de vragen van de

Strategische Statenagenda Commissie EFB

September 2019

Beeldvorming (Fase 1)
Oordeelsvorming (Fase 2)
Besluitvorming. Voordracht + PS (Fase 3)

								VVD voor te leggen aan dhr. Loggen, die tevens verzocht zal worden aan te geven wanneer de notitie voor PS beschikbaar komt.
Voortgangsrapportage/actualisatie economisch uitvoeringsbeleid/Dashboard								26 november 2018 is de 2^e voortgangsrapportage behandeld in EEB (incl. voortgang PIM en andere MKB instrumenten). - In de nieuwe Statenperiode zal een expertmeeting worden georganiseerd.
Pallas								In 2012 is door het Kabinet en de Provincie Noord-Holland besloten om een lening te verstrekken om de mogelijkheid te bieden om tot een nieuwe reactor in Petten te komen ter vervanging van de huidige Hoge Flux Reactor (HFR). Eind 2013 is hiertoe de Stichting Pallas opgericht, met als doel om een reactor te ontwerpen en realiseren, die bestemd is voor de productie van medische isotopen en voor nucleair technologisch onderzoek. Onderdeel van de opdracht was het aanvragen van de benodigde vergunningen, het opstellen van een business case en het aantrekken van private investeerders (fase 1). Voor deze fase hebben het Rijk en de Provincie Noord-Holland samen een lening van €80 mln. verstrekt die in drie tranches ter beschikking is gesteld. Onderdeel van de opdracht was ook om de daadwerkelijke bouw en exploitatie - fase 2 en 3 - privaat te financieren. Uit de brief van GS aan PS (zie C-agenda 16-9-2019; 11.1.b) blijkt dat er momenteel concrete interesse is van private investeerders.
HIRB								EEB 20 maart 2017 behandeling Uitvoeringsprogramma toekomstbestendige werklocaties en Evaluatie HIRB:.

Strategische Statenagenda Commissie EFB

September 2019

Beeldvorming (Fase 1)
Oordeelsvorming (Fase 2)
Besluitvorming: Voordracht + PS (Fase 3)

								Hr. Bond zegt toe: - De rol van de ambassadeur en aanjager parkmanagement wordt meegenomen in de volgende evaluatie - Op verzoek van dhr. Hietbrink wordt leegstand gemonitord en een 0 meting uitgevoerd - Het onderdeel glasvezel wordt bij breedband meegenomen (zie C-agenda EEB 11-9-2017: Brief GS inz. Wijziging Uitvoeringsregeling toekomstbestendige werklocaties N-H 2017 - Er wordt een overzicht gestuurd met bedrijventerreinen die zijn geherstructureerd (zie: http://www.nhwerklocaties.nl) Evaluatie HIRB na 2 jaar (na verkiezingen 2019).
Jaarprogramma van De Kop Werkt! (wensen en bedenkingen’).								
Voorstel herstructurering Winkelgebieden								Komt voort uit de afgedane motie 45 van 9 november 2015: pilot herstructurering, herverkaveling of transformatie winkelstraat of buurtwinkelcentrum. De uitvoeringsregelingen (tkn) en evaluatiecriteria zijn op 24 mei 2018 in de commissie behandeld: Hr. Bond zegt toe: - de aanvragen voor duurzaamheid als evaluatiepunt toe te voegen; - Gedeputeerde Bond antwoordt dat PS het beleid hebben vastgesteld om subsidies kleiner dan 5.000 euro niet toe te kennen, omdat deze meer

Strategische Statenagenda Commissie EFB

September 2019

Beeldvorming (Fase 1)
Oordeelsvorming (Fase 2)
Besluitvorming. Voordracht + PS (Fase 3)

								geld kosten dan opbrengen. Hij zegt toe deze aanvragen mee te nemen in het project en in de evaluatie na te gaan of sprake is geweest van dergelijke aanvragen voor kleinere bedragen; -Het meten van de meerwaarde van de provinciale inzet en na te gaan of de projecten tot stand waren gekomen zonder deze regeling, wordt toegevoegd als evaluatiecriterium
Continuering regionale economische samenwerking NHN								23 maart 2017 in commissie EEB behandeld. Hr. Bond zegt toe: - Halverwege de 7 jarige overeenkomst zal een tussenevaluatie worden uitgevoerd waarbij de inzet van ieders rol wordt geëvalueerd om zo de gerealiseerde effecten te kunnen meten
Uitkomsten evaluatie detailhandelbeleid								
Sponsoring								
Evaluatie behandeling Europadossier in commissie								Commissie EFB 16-9-2019: afgesproken in om geen COE in te stellen. Halverwege de collegeperiode zal de nu gekozen werkwijze geëvalueerd worden.

Strategische Statenagenda Commissie EFB

September 2019

Beeldvorming (Fase 1)
Oordeelsvorming (Fase 2)
Besluitvorming: Voordracht + PS (Fase 3)

Financiën, Cultuur en Erfgoed, Sport, Personeel en Organisatie en Inkoop (Pels)								
Notitie en actieprogramma duurzaam inkopen								
Voortgang Social Return								Reguliere voortgangsrapportage voorjaar 2020
Legesverordening:								Cie EFB: 2 december 2019 PS: 16 december 2019

Strategische Statenagenda Commissie EFB

September 2019

Beeldvorming (Fase 1)
Oordeelsvorming (Fase 2)
Besluitvorming: Voordracht + PS (Fase 3)

Financiële Verordening								Cie EFB: 2 december 2019 PS: 16 december 2019
Laatste begrotingswijziging 2019								Cie EFB: 2 december 2019 PS: 16 december 2019
Kaderbrief 2021								Rekeningencommissie – maandag 8 juni 2020 PS 29 juni 2020 M Reguliere commissies – maandag 8 juni 2020 (NLG en RWK) – maandag 15 juni 2020 (EFB en M&B)
Jaarstukken 2019								Rekeningencommissie – maandag 8 juni 2020 PS 29 juni 2020 Mondelinge technische vragenronde donderdagavond 4 juni 2020 Reguliere commissies – maandag 8 juni 2020 (NLG en RWK) – maandag 15 juni 2020 (EFB

Strategische Statenagenda Commissie EFB

September 2019

Beeldvorming (Fase 1)
Oordeelsvorming (Fase 2)
Besluitvorming: Voordracht + PS (Fase 3)

								en M&B)
Voorstel om de opzet van de begroting te verbeteren en meer inzichtelijk te maken								In de rekeningencommissie (valt onder commissie EFB) van 26 augustus 2019 is over dit onderwerp gesproken, GS zullen met een voorstel richting commissie/PS komen om de opzet van de begroting te verbeteren en meer inzichtelijk te maken.
1 ^e begrotingswijziging 2020								Cie EFB: 20 januari 2020 PS: 3 februari 2020
2 ^e begrotingswijziging 2020 (voorheen Zomernota)								maandag 21 – maandag 28 september 2020 EFB
Laatste begrotingswijziging 2020								cie EFB :30 november 2020 PS :14 december 2020
Provinciale Begroting 2020								Cie EFB 28 Oktober 2019 PS : 11 november 2019

Strategische Statenagenda Commissie EFB

September 2019

Beeldvorming (Fase 1)
Oordeelsvorming (Fase 2)
Besluitvorming: Voordracht + PS (Fase 3)

Provinciale begroting 2021								- maandag 19 oktober 2020 (NLG en RWK) PS 9/16 november 2020 - donderdag 26 2020 oktober (EFB en M&B)
Nota Verbonden Partijen								Evaluatie behandeld in EFB van 16 september 2019. De nieuwe nota verbonden partijen zal in het eerste kwartaal van 2020 aan EFB/PS worden aangeboden.
IPO, ICT en Data en Subsidies algemeen (Sligter)								
IPO begroting 2020								OVB: Cie EFB: 2 december 2019 PS: 16 december 2019
Openbare orde en Veiligheid, Integriteit, Internationale betrekkingen, Public Affairs, Communicatie								

Strategische Statenagenda Commissie EFB

September 2019

Beeldvorming (Fase 1)
Oordeelsvorming (Fase 2)
Besluitvorming. Voordracht + PS (Fase 3)

[illegible]

Beeldvorming (Fase 1)
Oordeelsvorming (Fase 2)
Besluitvorming. Voordracht + PS (Fase 3)

	2019 (d.d.)					GS	Werkvorm	Procesafspraken / Wensen tav de voorbereiding
Commissie NLWM	25 feb	20 Mei (Interim)	11 juli (extra)	Medio 2019				
Natuur								
Programma Natuurontwikkeling (PNO)						Rommel	Jaarlijks vast te stellen/ BOB	Onderwerp komt jaarlijks terug (september/oktober 2019)
Programma Groen Kapitaal en Biodiversiteit						Rommel	Geen Bob model, GS besluiten	11-1-16 BOT-overleg op locatie. In februari 2016 zal een eerste discussiestuk ter bespreking worden voorgelegd aan de Statencommissie NLM. Met medeneming van de uitkomsten daarvan zal het e.e.a. verder worden vormgegeven. 15-05-2017: Bespreking Rapport biodiversiteit in Noord-Holland Biodiversiteit is onderdeel van de expertmeeting over NNN op 12 oktober November 2017: Doorlopend programma met regelmatig bijeenkomst en informatie voor commissie via C-agenda
Groene Hart Visie						Rommel	Gedeeltelijk BOB, 3 provincies	Medio 2019 na de Statenverkiezingen komt mogelijk een vervolg.
Collectief agrarisch natuurbeheer / NNN begrenzing						Rommel		November 2017: Motie aangenomen in PS 13-11 voor een verkenningjaar (M126-2017).
Toekomst Recreatieschappen Wijziging PRV, WKW NNN-gebieden (EEB/NLWM)						Vd Hoek	BOB	De discussie over de toekomst van de recreatieschappen en de natuurwaarden in deze recreatiegebieden wordt gezamenlijk opgepakt door de commissies EEB en NLWM. Wordt na PS verkiezingen vervolgd.
Milieu								
Zienswijzen op financiële stukken Omgevings- diensten				08-07-2019 PS		Tekin		Jaarlijks ontvangen PS de financiële stukken van de 4 Noord-Hollandse omgevingsdiensten voor zienswijzen op de Jaarrekening * bestemmingsresultaat en op de (meerjaren)Begroting. Voorjaar 2020 worden deze geagendeerd in de commissie NLG. Het gaat om: - Omgevingsdienst IJmond - Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied - Regionale Uitvoeringsdienst Noord-Holland noord - Omgevingsdienst Flevoland, Gooi & Vechtstreek
Bodem						Tekin		Het VTH-jaarverslag 2019 wordt rond juni 2020 in GS/PS gebracht Briefing na Bodemberaad, overdracht bodemtaken naar gemeenten Bestuurlijk bodemberaad is op 20 november 2019 en indien gewenst kan voorafgaand aan de commissie NLG van 25 november een technische briefing worden gegeven over de stand van zaken overdracht bodemtaken naar gemeenten.
Grafietregen Tata						Tekin		Komt regulier terug in commissie

Beeldvorming (Fase 1)
Oordeelsvorming (Fase 2)
Besluitvorming. Voordracht + PS (Fase 3)

	2019 (d.d.)				GS	Werkvorm	Procesafspraken / Wensen tav de voorbereiding
Commissie NLWM	25 feb	20 Mei (Interim)	11 juli (extra)	Medio 2019			
Landbouw/ Fauna							
Pilot Natuurinclusieve landbouw					V/d Hoek		N.a.v. in PS aangenomen motie. Er is een BOT-overleg op 16 november 2017. Op basis daarvan vervolg voor uitvoering motie. 25-06-2018: Bespreken op de B-agenda 'Programma Natuur-inclusieve landbouw' en voorstel afdoen motie 40-2017. Eind 2018 organiseert GS een conferentie over de stand van zaken geweest waar ook PS voor is uitgenodigd.
Water							
Ruimtelijk programma Markermeerdijken					Loggen	Geen BOB-model	VVGB is door PS vastgesteld in oktober 2018
Implementatie Kaderrichtlijn Water	TB 25-2-2019				Loggen		PS worden in het tweede kwartaal van 2018 geïnformeerd over de voortgang Toezegging gedeputeerde Loggen om een technische briefing te organiseren. Een eerste in ieder geval nog voor de PS-verkiezingen van maart 2019
Verdroging/ Bodemdaling					Rommel		Najaar 2018 is het vervolg over programma Bodemdaling besproken in NLWM. Vervolg na PS-verkiezingen
Stand van zaken Watervisie					Loggen		
Initiatiefvoorstel PvdD Welzijn van vissen					Vd Hoek		
Algemeen							
Jaarstukken					Heel GS		Juni 2019
Kaderbrief					Heel GS		Juni 2019
Begroting					Heel GS		Oktober 2019
Klimaatakkoord		Tech. briefing 20-05-2019			Heel GS	BOB	Alle commissies B-agenda Vervolg na PS verkiezingen (verwachting najaar 2019)

Strategische Statenagenda Commissie Ruimte Wonen en Klimaat voor PS 30-09-2019

Beeldvorming (Fase 1)
Oordeelsvorming (Fase 2)
Besluitvorming. Voordracht + PS (Fase 3)

	2019 (Q)				2020(Q)		GS	Werkvorm	Procesafspraken / Wensen t.a.v. de voorbereiding
Commissie R&W	09-09	14-10	17-10	25-11	1e	2e			
Ruimte									
MRA agenda							Van Dijk		De MRA maakt met enige regelmaat rondes langs de Raden en Statenleden. In het najaar vindt het MRA Congres plaats. PS kunnen tweemaal per jaar reageren op de stukken die in de MRA regiegroep worden besproken.
Wonen									
Vervolgactiviteiten Waterlands wonen							Loggen		De commissie wordt geïnformeerd als daar aanleiding voor is.
Omgevingsverordening									
Omgevingsverordening							Loggen		14-10-2019 BOT-overleg Omgevingsverordening Planning GS, conform antwoorden Statenvragen 52-2019: Vaststelling (concept) ontwerp Omgevingsverordening NH2020 in GS: begin november 2019 - Bespreken (concept) ontwerp Omgevingsverordening NH2020 in PS-commissie (bagenda): november 2019 - Vaststelling (definitief) ontwerp Omgevingsverordening NH2020 in GS: december 2019 - Start terinzagelegging ontwerp Omgevingsverordening NH2020 december 2019 (<i>nb, in de termijn wordt rekening gehouden met de kerstvakantie</i>) - Vaststelling Statenvoordracht Omgevingsverordening NH2020 en nota van beantwoording in GS: maart/april 2020 - Behandeling voordracht in PS-commissies: april/mei 2020 - Vaststelling Omgevingsverordening NH2020 in PS: mei/juni 2020
Klimaat									
Klimaatakkoord							Stigter		07-10-2019 technische briefing en expertmeeting Klimaatakkoord 17-10-2019 Klimaatakkoord in cie. RWK
Energie									
Regionale Energiestrategieën							Stigter		09-09-2019 startnotities RES in cie. RWK 30-09-2019 startnotities RES in PS; 17-10-2019 voorstel betrekken Provinciale Staten bij de RES-sen

Beeldvorming (Fase 1)
Oordeelsvorming (Fase 2)
Besluitvorming. Voordracht + PS (Fase 3)

Lijst ingekomen stukken 27 juni t/m 31 juli 2019
voor PS 30 september 2019

Nummer	Omschrijving
Maand juni 27-6 t/m 30-6	Mobiliteit: Brief GS aan PS inz. beslissing op Wob-verzoek N242 Leeghwaterbrug (C-agenda M&B 16-09-2019) Wob is de afkorting van de Wet openbaarheid van bestuur. De Wob regelt het recht op informatie van de overheid. Overheidsinformatie is meestal openbaar, maar de Wob kent een aantal gevallen waarin de gevraagde informatie niet geschikt is om openbaar te maken. Meer over de Wob is te vinden op www.noord-holland.nl/wob
1	Cultuur en erfgoed: Uitvoeringsregeling subsidie restauratie provinciale Monumenten (C-agenda commissie EFB 16 september 2019)
2	Financien: Derde begrotingswijziging 2019 (A-Agenda Commissie EFB 16 september 2019) In de provinciale begroting wijzen Provinciale Staten toe voor welke doelen de provincie haar beschikbare middelen inzet. Deze derde begrotingswijziging omvat een bijstelling van de verwachte inkomsten en uitgaven in 2019 op basis van de huidige verwachtingen. Gedeputeerde Staten besluiten de derde begrotingswijziging ter besluitvorming voor te leggen aan Provinciale Staten.
3	Klimaat en Energie: Monitor Wind op Land 2018 (C-Agenda 9 september 2019) Uit de monitor Wind op Land 2018 blijkt wederom dat de Provincie Noord-Holland haar taakstelling van 685,5 megawatt aan windenergie in 2020 gaat halen. De monitor wordt ter kennisname aan Provinciale Staten gezonden.
4	Financien: 6e Budgettair neutrale wijziging beleidsdoelenraming (C-agenda commissie EFB en M&B 16 september 2019) In het voorliggende overzicht staan wijzigingen in de beleidsdoelenraming. Het gaat om budgettair neutrale wijzigingen tussen beleidsdoelen, die geen consequenties hebben voor de financiële omvang van het programma. Deze aanpassingen zijn van belang met het oog op de rechtmatigheid.
5	Ruimte: Aanvraag wijziging bestemmingsplan Zanderij Tjebbes (C-Agenda commissie RWK 9 september 2019)
6	Financien: Wijziging Verordening nazorgheffing stortplaatsen provincie (A-Agenda Commissie EFB 16 september 2019) De Verordening nazorgheffing stortplaatsen provincie Noord-Holland 1999 is aan herziening toe. Belangrijkste inhoudelijke wijzigingsvoorstel is dat betalingstermijnen conform het financiële systeem in dagen worden uitgedrukt. Verder wordt er een hardheidsclausule toegevoegd en vinden er enkele technische aanpassingen plaats. Uit

Nummer	Omschrijving
	praktische overwegingen wordt voorgesteld om het besluit in werking te laten treden per 1 januari 2019 (met terugwerkende kracht).
7	Bodem: advies–Veerman consultatieronde bodemdaling veenweiden (C–Agenda Commissie NLG 9 september 2019) Prof. dr. C.P. Veerman is door het college gevraagd om met partners die betrokken zijn bij bodemdaling in de veenweidegebieden in gesprek te gaan over hun wensen, inbreng en randvoorwaarden in een op te stellen programma bodemdaling veenweiden en daarover advies uit te brengen.
8	Klimaat: Aanbieding Voorstel voor het Klimaatakkoord en besluitvormingsproces (C–agenda commissie RWK 9 sept 2019) Ter kennisname worden bijgevoegde stukken met betrekking tot het Voorstel voor het Klimaatakkoord aangeboden: U krijgt na het zomerreces een Statenvoordracht voorgelegd.
9	Monumenten: Uitvoeringsregeling subsidie onderhoud provinciale monumenten Noord–Holland 2019 (C–agenda commissie EFB 16 september 2019) De Uitvoeringsregeling subsidie onderhoud provinciale monumenten Noord–Holland 2019 is bedoeld voor eigenaren van provinciale monumenten, die onderhoud plegen aan hun monument. De subsidieregeling zal naar verwachting op 25 juli 2019 worden gepubliceerd op de website van de provincie.
10	Water: Brief inzake voorgestelde afhandeling van motie 37–2018 Markermeerdijken (B–Agenda Commissie NLG 9 september 2019) Op 8 oktober 2018, tijdens de behandeling van de Verklaring van geen Bedenkingen voor omgevingsvergunning van de Versterking van de Markermeerdijken, hebben PS een motie aangenomen met de titel 'Betrekt betrokken inwoners Markermeerdijken'. De Staten hebben GS daarin opgeroepen zorg te dragen voor een door de Alliantie Markermeerdijken op te stellen Plan van Aanpak burgerparticipatie voor de ruimtelijke invulling van de Versterking. Het college heeft het conceptplan getoetst en vindt dat de Alliantie Markermeerdijken bewoners en andere belanghebbenden voldoende betreft bij de uitwerking van de vastgestelde plannen. PS worden hiervan per brief op de hoogte gesteld en ontvangen het Plan van Aanpak. *. PS worden verzocht de motie hiermee als afgedaan te beschouwen.
11	Bestuur: Auditjaarplan 2019–2020 (C–agenda EFB 16 september 2019) Gedeputeerde Staten (GS) moeten op grond van de Provinciewet periodiek onderzoek uitvoeren naar de doelmatigheid en de doeltreffendheid van het door hen gevoerde bestuur (GS–onderzoeken). Provinciale Staten stellen bij verordening regels hierover op. Dit auditjaarplan beschrijft de voorgenomen GS–onderzoeken en de planning van die onderzoeken voor 2019 en 2020.

Nummer	Omschrijving
12	Bestuur: Rapport 'Data doorzien' van het Rathenau Instituut (C-agenda Commissie EFB 16 september 2019) In november 2018 hebben Provinciale Staten de data-strategie voor de provincie vastgesteld. Eén van de actiepunten van deze strategie is een verkenning naar de ethische vraagstukken rondom gebruik van data bij het ontwikkelen en uitvoeren van provinciaal beleid. De verkenning is uitgevoerd door het Rathenau Instituut. De belangrijkste conclusies van de verkenning worden betrokken bij het verder uitwerken van de doelstelling op het gebied van ICT en data zoals verwoord in het coalitieakkoord, in bijzonder het voornemen om de data-strategie te actualiseren.
13	Gezondheid: Afhandeling motie 23-2019 Stop de grafietregens (C-agenda commissie NLG 11 juli 2019) Met motie 23-2019 van 17 juni 2019 verzoeken Provinciale Staten aan Gedeputeerde Staten om de Staten voor het zomerreces te informeren over de escalatieladder die door Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied wordt gehanteerd bij toezicht en handhaving, de opbrengst van dwangsommen toe te voegen aan het VTH-budget en alle vergunningen van de bedrijven op het terrein van Tata Steel op Zeer Zorgwekkende Stoffen (ZZS) door te lichten en maatregelen te nemen indien niet wordt voldaan aan de gestelde vergunningsvoorwaarden. Gedeputeerde Staten geven met deze brief invulling aan de motie.
14	Water: Monitor Waterrecreatie 2019 (C-agenda Commissie NLG 9 september 2019) Zoals in de Visie op waterrecreatie in Noord-Holland 2030 staat, wordt jaarlijks een overzicht van de activiteiten van het programma Waterrecreatie gemaakt. Met deze digitale monitor laten we zien welke activiteiten van april 2018 tot en met juni 2019 zijn uitgevoerd. Het is een update van de Monitor Waterrecreatie 2018. De Monitor Waterrecreatie 2019 is te vinden via: https://maps.noord-holland.nl/waterrecreatie_monitor
15	Water: Ophoging subsidieplafond POP3 Niet productieve investeringen water (C-agenda Commissie NLG 9 september 2019) Bij de openstelling van het Plattelandsontwikkelingsprogramma (POP3) voor het onderdeel 'niet productieve investeringen water' in december 2018 zijn meer aanvragen ingediend dan op basis van het subsidieplafond kunnen worden gehonoreerd. De ophoging heeft als doel om alle ingediende aanvragen te honoreren waardoor de waterdoelen een grote impuls krijgen en het risico wordt verkleind dat de middelen uit het Europees Landbouwfonds voor Plattelandsontwikkeling, niet tijdig worden benut. De waterschappen staan volledig garant wanneer er geen of onvoldoende Europese middelen beschikbaar komen. De eerdere beschikbaarstelling van provinciale middelen komt daarmee te vervallen.
16	Water: samenwerkingsovereenkomst waterplanten zuidelijk IJsselmeergebied (C-agenda commissie NLG 9 september 2019) De samenwerkingsovereenkomst is opgesteld om de afspraken tussen Rijk en regio over de aanpak van de waterplantenoverlast voor de waterrecreatie in het zuidelijk IJsselmeergebied tot en met maart 2023 vast te leggen. Deze afspraken zijn gebaseerd op het aanbod van de regio van maart 2018 dat onder leiding van de provincie Noord-Holland tot stand is

Nummer	Omschrijving
	gekomen en het antwoord van het Rijk van juni 2018. Een werkgroep zal een plan voor de structurele aanpak in het gebied gaan opstellen. Ondertekenaars zijn 11 partijen: de provincies Noord-Holland en Flevoland, het Rijk (ministerie van I&W), de coöperatie Gastvrije Randmeren, de gemeenten Almere en Hoorn en de waterrecreatiepartijen Watersportverbond, Hiswa vereniging, Sportvisserij Nederland, Coalitie Blauwe Hart Natuurlijk! en Toerzeilers Nederland. In tegenstelling tot hetgeen de brief vermeldt, zijn er drie bijlagen in plaats van twee aan dit dossier toegevoegd. De eerste bijlage is de samenwerkingsovereenkomst, de twee andere bijlagen betreffen de briefwisseling met het Ministerie van Infrastructuur en Milieu.
17	Wonen: Woondeal MRA – BZK Minister Ollongren sluit woondeals met vijf regio's waar een grote druk op de woningmarkt is, waaronder de Metropoolregio Amsterdam. GS onderschrijven de strekking van de woondeal tussen de Metropoolregio Amsterdam en het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties als samenwerkingsagenda voor een toekomstbestendige woningmarkt.
18	Beantwoording vragen IJmondcommissie (C-agenda Commissie NLG 9-9-2019) De leden van de IJmondcommissie, waarin raadsleden van de gemeenteraden van de gemeenten Beverwijk, Heemskerk en Velsen zijn vertegenwoordigd, hebben in hun vergadering van 14 mei 2019 vragen gesteld aan de portefeuillehouder Milieu inzake de situatie rondom Tata Steel en Harsco Metals. Met inliggende brief beantwoorden Gedeputeerde Staten deze vragen.
19	Beleidsregel openbaarmaking informatie over handhavingsbesluiten Brzo- en RIE-inrichtingen Noord-Holland (C-agenda Commissie NLG 9-9-2019) Sinds medio 2018 maakt de provincie, of namens haar Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied, overtredingen en de op basis daarvan genomen handhavingsbesluiten van de meest risicovolle bedrijven openbaar. Openbaarmaking van informatie over genomen handhavingsbesluiten gaat gelden nu voor alle bedrijven met een provinciale milieuvergunning.
20	Tweewekelijkse informatievoorziening [week van 16 juli 2019] inzake Tata Steel en Harsco Metals (C-agenda Commissie NLG 9-9-2019) Het college van Gedeputeerde Staten informeert, ter uitvoering van motie M22-2019, Provinciale Staten tweewekelijks over de ontwikkelingen inzake het dossier Tata Steel en Harsco Metals.
21	Mobiliteit: Brief GS aan PS inz. Bestek aanbesteding OV-concessie Gooi en Vechtstreek (C-agenda M&B 16-09-2019) Gedeputeerde Staten hebben het Programma van Eisen (PvE) voor de aanbesteding van het openbaar busvervoer voor de concessie Gooi en Vechtstreek vastgesteld. Het PvE bevat de minimumeisen waaraan het aanbod van de vervoerder moet voldoen, zoals bijvoorbeeld eisen over comfort, betrouwbaarheid, informatievoorziening en duurzaamheid. Met de vaststelling start de Europese aanbesteding van de nieuwe concessie. Tot begin december

Nummer	Omschrijving
	2019 kunnen geïnteresseerde vervoerders hun offerte indienen. In het voorjaar van 2020 wordt het beste aanbod geselecteerd . De nieuwe concessie loopt van 11 juli 2021 tot medio december 2030.
22	Mobiliteit: Brief GS aan PS inz. Reactie op ontwerp structuurvisie Corridor Amsterdam–Hoorn (C-agenda M&B 16-09-2019) Rijk en regio willen een breed pakket aan maatregelen uitvoeren om de bereikbaarheid in de regio Amsterdam – Hoorn te verbeteren. Deze regio kenmerkt zich door de grote stroom forenzen van en naar Amsterdam. GS reageren positief op het in de ontwerp structuurvisie (OSV) Corridor Amsterdam–Hoorn beschreven voorkeursalternatief. Het pakket bestaat uit verbeteringen van het fiets- en openbaar vervoer-netwerk, het wegennet en uit mobiliteitsmanagement maatregelen. Ook is er rekening gehouden met grote opgaven in de regio voor woningbouw, leefbaarheid, natuur, klimaat en duurzaamheid.
23	NZKG: Brief GS aan PS inz. VTH-beleid 2019–2022 Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied (C-agenda M&B 16-09-2019) Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied voert mede namens Provincie Noord-Holland taken uit op het gebied van vergunningverlening, toezicht en handhaving. Voor de uitvoering van deze taken is in regionaal verband uitvoeringsbeleid opgesteld waarin prioriteiten en strategieën zijn opgenomen voor de periode 2019–2022.
24	(heel PS) nevenfunctie van A.Th.H. van Dijk als voorzitter van de RvC Stichting Dutch Culture te Amsterdam
25	Klimaat: Uitvoeringsregeling subsidie cofinanciering procesondersteuning klimaatadaptatie gemeenten Noord-Holland 2019 (C-agenda commissie RWK 09-09-2019) De subsidieregeling is bedoeld als cofinanciering voor de samenwerkende gemeenten op het gebied van klimaatadaptatie (zogenaamde werkregio's) die van het Rijk een bijdrage hebben ontvangen voor procesondersteuning Klimaatadaptatie.
26	Brief GS aan PS geschil Kennemer Duincamping met Camping Bakkum (C-agenda NLG 09-09-2019)
27	Brief GS aan PS inzake VTH Jaarverslag 2018 Het jaarverslag Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving (VTH) 2018 geeft inzicht in de uitvoering en voortgang van het VTH-beleid van de provincie Noord-Holland. Dit beleid heeft betrekking op de thema's Milieu, Bodem, Groen, Water en Wegen/Vaarwegen. Voor het verlenen van vergunningen op grond van wet- en regelgeving zijn wij met betrekking tot deze thema's, het bevoegd gezag. Wij hebben de uitvoering van de VTH-taken gemandateerd aan de omgevingsdiensten. Het Jaarverslag VTH 2018 is hoofdzakelijk gebaseerd op de afzonderlijke jaarverslagen van deze organisaties.
28	(heel PS) Brief GS aan PS inz. Portefeuilleverdeling college van GS 2019–2023 In de vergadering van Provinciale Staten van 17 juni 2019 zijn de leden van het college van Gedeputeerde Staten 2019–2023 benoemd. Het nieuwe college heeft een besluit genomen over de onderlinge taakverdeling.

Nummer	Omschrijving
29	Bestuur: Brief GS aan PS inz. verkenning grenscorrectie Spaarndam (C-agenda cie EFB 16-9-2019) GS hebben op verzoek van de minister van BZK verkend of een grenscorrectie m.b.t. Spaarndam een duurzame oplossing is en draagvlak heeft. GS rapporteren nu aan de minister van BZK dat de verkenning geen nieuwe feiten heeft opgeleverd. GS concluderen op basis van hun verkenning dat er geen maatschappelijk probleem is waarvoor een grenscorrectie een oplossing is en er geen draagvlak voor een grenscorrectie is.
30	Landbouw: Intentieverklaring netwerk ERIAFF (C-agenda cie NLG 09-09-2019 (leidend) en cie EFB 16-9-2019) Besluiten tot het ondertekenen van de hernieuwde intentieverklaring (Letter of Intent) van het netwerk ERIAFF (European Regions for Innovation in Agriculture, Food and Forestry). In ERIAFF werken 44 regio's uit de gehele Europese Unie samen.
31	Recreatieschappen: Eindrapportage themaonderzoek recreatieparken (C-agenda cie NLG 09-09-2019) Interbestuurlijk Toezicht van de provincie Noord-Holland heeft een onderzoek gedaan onder gemeenten in Noord-Holland naar het illegaal gebruik op recreatieparken en de wijze waarop gemeenten hiermee omgaan. Doel hiervan was om een beeld te vormen van de omvang van de problematiek, de wijze waarop gemeenten dit aanpakken en de samenwerking en afstemming die hierbij plaatsvindt. Daarnaast zijn enkele relevante ontwikkelingen rondom dit onderwerp in kaart gebracht. Het onderzoek heeft tot aanbevelingen geleid voor gemeenten, maar ook een aantal gericht aan de provincie zelf. Door uitvoering van deze aanbevelingen kunnen de gezamenlijke en complexe uitdagingen rondom recreatieparken beter worden opgepakt.
32	Verbonden partijen: Brief GS aan PS inz. Evaluatie verbonden partijen 2019 (B-agenda EEB 16-9-2019). De provincie heeft de Evaluatie Verbonden Partijen 2019 uitgevoerd. De bevindingen uit het onderzoek worden gebruikt om het beleid met betrekking tot verbonden partijen aan te passen.
33	Verbonden Partijen: Brief GS aan PS inz. verdeling verbonden partijen (c-agenda EFB 16-9-2019) Het nieuw aangetreden college van Gedeputeerde Staten heeft de provinciale verbonden partijen verdeeld. De verbonden partijen bestaan uit vennootschappen, gemeenschappelijke regelingen, stichtingen en verenigingen. De verbonden partijen zijn toegedeeld aan de gedeputeerde die de beleidsinhoudelijke portefeuille heeft die overeenkomt met de activiteiten van de verbonden partij. Provinciale Staten worden per brief geïnformeerd over de verdeling.
34	Energie: Rapport Studeerthema Energie-infrastructuur Noord-Holland 2020-2050 (B-agenda commissie RWK 09-09-2019)

Nummer	Omschrijving
	De studie heeft in kaart gebracht hoe vraag en aanbod van energie zich tussen 2020 en 2050 zullen ontwikkelen en wat deze ontwikkeling betekent voor de energie-infrastructuur in Noord-Holland. Het huidige energienetwerk is niet toereikend om ambities op het gebied van CO2-reductie en de economische groei te faciliteren. Naast investeringen in het elektriciteitsnetwerk zijn ook investeringen in netwerken voor andere modaliteiten nodig om het elektriciteitsnetwerk in de toekomst te ontlasten. In vervolgonderzoek zullen de verschillende oplossingsrichtingen voor ontwikkelingen op het gebied van energie-infrastructuur verder worden verkend.
35	Gezondheid: Brief GS met 2 bijlagen inzake Tata Steel Harsco (cie NLG 11-07-2019)
36	Economie: Brief GS Stand van zaken Pallas (c-agenda cie EFB 16-9-2019)

Lijst ingekomen stukken maand augustus voor PS 30 september 2019

Nummer	Omschrijving
1	Mobiliteit: Brief reactie op planning Leegwaterbrug (C-agenda M&B 16-09-2019)
2	Circulaire economie: Voordracht uitbreiding fondsvermogen, voorstel tot scopewijziging, Participatiefonds Duurzame Economie Noord-Holland (PDENH) (A-agenda M&B 16-09-2019) De provincie heeft in 2014 het revolverende Participatiefonds Duurzame Economie Noord-Holland BV opgericht voor de verwezenlijking van de ambities op het gebied van duurzame energie. Provinciale Staten hebben daarvoor een fondsvermogen van maximaal 85 miljoen euro beschikbaar gesteld. Op dit moment bedraagt het fondsvermogen 66 miljoen euro en heeft het fonds in totaal 40,3 miljoen euro geïnvesteerd in 22 initiatieven. Het fonds verwacht op korte termijn voor 15-20 miljoen euro aan vervolginvesteringen te moeten doen. Daarnaast verwacht het fonds 16,1 miljoen euro aan nieuwe investeringen te kunnen doen op basis van de duurzame initiatieven waarmee men al in gesprek is (de zogenaamde "pijplijn"). Omdat het huidige fondsvermogen van 66 miljoen euro daarvoor ontoereikend is, vragen Gedeputeerde Staten aan Provinciale Staten om de laatste tranche van 19 miljoen euro aan het fonds beschikbaar te stellen. Tevens wordt voorgesteld om de scope van PDENH zodanig te wijzigen dat investeringen in houtige biomassa worden beperkt, als uitwerking van een toezegging aan PS.
3	Mobiliteit: Brief GS aan PS inz. Stand van zaken Project Zuidasdok (C-agenda M&B 16-09-2019) Het project Zuidasdok is een gezamenlijk project van het Rijk, de provincie Noord-Holland, de Vervoerregio Amsterdam en de gemeente Amsterdam. Het is een omvangrijk project rondom de A10 Zuid in Amsterdam. Dankzij het project verbetert de bereikbaarheid en leefbaarheid van dit economisch belangrijke gebied in de Noordelijke Randstad. Het project Zuidasdok is in 2012 gebudgetteerd op € 1,4 miljard. De provincie Noord-Holland levert hier een totale bijdrage aan van € 75 miljoen voor de bouw van een nieuwe openbaar vervoer terminal. Gedeputeerde Staten informeren Provinciale Staten over de actuele stand van zaken van het project.
4	Mobiliteit: Brief GS aan PS inz. Wob-verzoek Landschapsplan Stelling van Amsterdam/ Verbinding A8-A9 (C-agenda M&B 16-09-2019) Wob is de afkorting van de Wet openbaarheid van bestuur. De Wob regelt het recht op informatie van de overheid. Overheidsinformatie is meestal openbaar, maar de Wob kent een aantal gevallen waarin de gevraagde informatie niet geschikt is om openbaar te maken. Meer over de Wob is te vinden op www.noord-holland.nl/wob.
5	Mobiliteit: Brief GS aan PS inz. Wob-verzoek Omlegging A9/ Airport City A9 (C-agenda M&B 16-09-2019)

	Wob is de afkorting van de Wet openbaarheid van bestuur. De Wob regelt het recht op informatie van de overheid. Overheidsinformatie is meestal openbaar, maar de Wob kent een aantal gevallen waarin de gevraagde informatie niet geschikt is om openbaar te maken. Meer over de Wob is te vinden op www.noord-holland.nl/wob .
6	MRA: Agenda raadtafel 32 (c-agenda RWK 9-9-2019) in de nieuwsbrief van dinsdag 27 augustus is hierover informatie opgenomen
7	Financien: Voordracht Begroting 2020 (A-agenda oktobervergadering commissies) In de begroting wordt vastgelegd wat de provincie in 2020 wil bereiken, wat de provincie hiervoor gaat doen en hoeveel dit mag kosten. Na de eerste lezing in GS op 9 juli is gedurende de zomerperiode het coalitieakkoord verwerkt in de begroting en zijn enkele aanpassingen gedaan n.a.v. de gemaakte opmerkingen bij de eerste lezing.
8	RO: Beantwoording Wob-verzoek motorcrosslocaties (C-agenda RWK 09-09-2019) Wob is de afkorting van de Wet openbaarheid van bestuur. De Wob regelt het recht op informatie van de overheid. Overheidsinformatie is meestal openbaar, maar de Wob kent een aantal gevallen waarin de gevraagde informatie niet geschikt is om openbaar te maken. Meer over de Wob is te vinden op www.noord-holland.nl/wob .
9	Metropoolregio Amsterdam: Raadtafel32
10	Metropoolregio Amsterdam (MRA) begroting en werkplan 2020 en evaluatie MRA (A-agenda c- agenda RWK 9 september 2019); voordracht wordt nog door GS aangeleverd op 4/9)
11	Mobiliteit: Brief kwartaalrapportage Ombudsman (C-agenda M&B 16-09-2019)
12	Mobiliteit: Brief nieuwe planning Leeghwaterbrug (C-agenda M&B 16-09-2019)
13	Mobiliteit: Brief Ring N9 westrand Alkmaar (C-agenda M&B 16-09-2019)
14	Tweewekelijkse informatievoorziening inzake Tata Steel en Harsco Metals d.d. 20 augustus 2019 (c-agenda NLG 9 september 2019) Het college van Gedeputeerde Staten informeert, ter uitvoering van motie M22-2019, Provinciale Staten tweewekelijks over de ontwikkelingen inzake het dossier Tata Steel en Harsco Metals.
15	Verslag buitenlands werkbezoek van gedeputeerde van der Hoek in het kader van de Hansa Green Tour (C-Agenda RWK 9 september 2019) Gedeputeerde Van der Hoek heeft van 18 tot en met 22 juni een buitenlands werkbezoek aan Duitsland en Denemarken in het kader van de Hansa Green Tour afgelegd. Aan PS is toegezegd dat na afloop ter informatie een verslag van het buitenlandse werkbezoek zal worden verzonden. Dit besluit voorziet hierin.
16	Algemeen: Nevenfunctie gedeputeerde Pels (Presidium 9 september 2019)
17	Mobiliteit: Uitvoeren Uitbestedingsovereenkomst bediening kunstwerken (C-agenda M&B 16-09-2019) De provincie Noord-Holland stelt uitvoerder Trigion Service B.V., aan wie de bediening van bruggen en sluizen is uitbesteed, in gebreke omdat een aantal provinciale bruggen niet bediend wordt vanwege een tekort aan goed opgeleide brugwachters bij Trigion

	zoals contractueel is afgesproken. Dat betekent dat Trigion in de gelegenheid is gesteld binnen 20 werkdagen na ontvangst van de ingebrekestelling de tekortkomingen te herstellen.
18	Mobiliteit: WOB verzoek onderhoud N206 (C-agenda M&B 16-09-2019) Wob is de afkorting van de Wet openbaarheid van bestuur. De Wob regelt het recht op informatie van de overheid. Overheidsinformatie is meestal openbaar, maar de Wob kent een aantal gevallen waarin de gevraagde informatie niet geschikt is om openbaar te maken. Meer over de Wob is te vinden op www.noord-holland.nl/wob
19	Ruimte en Wonen: Afschrift brief Vrienden van het Gooi aan gemeente over Zienswijze ontwerpbestemmingsplan "Speelpark Oud Valkeveen e.o. 2019" (C-agenda RWK 9 september 2019)
20	Ruimte en Wonen: Bouwend Nederland, uitnodiging werkbezoek (C-agenda RWK 9 september 2019)
21	(heel PS) nevenfunctie van A.Th.H. van Dijk als lid Algemeen Bestuur Stichting Connekt per 1-1-2020
22	Klimaat en Energie: Voordracht startnotities Regionale Energiestrategieën (A-agenda commissie RWK 09-09-2019) Het Klimaatakkoord voorziet onder andere in de landelijke opgave van het opwekken van 35 TWh aan duurzame energie op land in 2030. Door middel van Regionale Energiestrategieën (RES) werken de gemeenten, waterschappen en de provincies samen aan voorstellen om deze opgave te realiseren. In Noord-Holland worden twee RES-sen gemaakt: de RES NHN en de RES NHZ. In de startnotities voor deze RES-sen staan procesafspraken en leidende principes. Deze startnotities liggen nu voor ter besluitvorming door Provinciale Staten. Met het vaststellen van de startnotities wordt officieel de start van het RES proces gemarkeerd. Besluitvorming over de RES-sen vindt goeddeels parallel plaats aan de besluitvorming over het Klimaatakkoord. Beide onderwerpen worden voor PS van 29 september geagendeerd. Behandeling in GS over het klimaatakkoord vindt eind augustus 2019 plaats.
23	Ruimte/Energie: Afschrift brief gemeente Diemen met motie van ongenoegen gemeenteraad over biomassaketel Vattenfall/Nuon (C-agenda commissie RWK 09-09-2019)
24	Afval: Brief GS aan PS inz. Actualiteiten met betrekking tot het Afval Energie Bedrijf Amsterdam en provinciale bijdrage en inzet bij ontstane afvalproblematiek (C-agenda NLG 9 september 2019).
25	Circuit Zandvoort: Brief GS aan PS inz. WOB verzoek circuit Zandvoort (C-agenda NLG 9-9-2019) Het in de brief genoemde adres waar de opgevraagde stukken gevonden zouden kunnen worden is fout. Op het volgende adres zijn de stukken wel te vinden:

	https://www.noord-holland.nl/Loket/Wob_verzoek/Wob_verzoeken_2019/Wob_verzoek_mogelijke_organisatie_Formule_1_Grand_Prix_in_Zandvoort_Nederland_8_april_13_juni_en_23_juli_2019
26	Circulaire Economie: Brief GS aan PS inz. Investeringscriteria PDENH (c-agenda M&B 16-9-2019)
27	Tata-staal: Tweewekelijkse nieuwsvoorziening (C-agenda NLG 09 september 2019)
28	Bestuur: Brief B&W van Haarlem inz. verkenning grenscorrectie Spaarndam
29	Bestuur: Brief GS aan PS inz. brief Dorpsraad Spaarndam verkenning grenscorrectie d.d. 26 mei 2019 (C-agenda EFB 16-9-2019)
30	ICT/Data: Brief ministerie BZK inz. Toegankelijkheid van digitale informatie en dienstverlening (C-agenda EFB 16-9-2019)
31	Bestuur: Stand van Zaken Versterking Kwaliteit & Integriteit Lokaal Bestuur (C-agenda Commissie EFB 16 september 2019) De provincie levert een bijdrage aan het weerbaarder maken van het Noord-Hollands lokaal bestuur en de gezamenlijke aanpak van ondermijnende criminaliteit. Middels deze Stand van Zaken informeert GS PS over de geboekte voortgang die het project Versterking Kwaliteit & Integriteit Lokaal Bestuur op dit terrein heeft gemaakt.
32	Incidentele subsidie organiseren VNG-congres (C-agenda EFB 16 september 2019) De zeven West-Friese gemeenten organiseren gezamenlijk in 2020 het congres van de Vereniging van Nederlandse Gemeenten. GS hebben besloten een incidentele subsidie van € 25.000 te verlenen als bijdrage in de organisatie van dit congres in West-Friesland.

Lijst ingekomen stukken september t/m 18-09 voor PS 30 september 2019

Nummer	Omschrijving
1	Klimaat/circulaire economie: Rapport en Handout 'Hoogwaardige inzet biomassa MRA' (C-agenda RWK 14-10-2019) GS bieden PS een rapport en handout aan waarin de lokale biomassastromen in de MRA en de verwerkingscapaciteit daarvan in kaart worden gebracht. Het rapport geeft ook een indicatie van kansrijke initiatieven om biomassa te verwaarden. De provincie Noord-Holland heeft samen met de Metropool Regio Amsterdam (MRA) en de Provincie Flevoland de opdracht verstrekt voor dit onderzoek. GS zien dit rapport en handout als één van de bouwstenen voor de discussie met PS over het biomassabeleid.
2	Klimaat: WOB-verzoek inzake zonneweide Jaagweg (C-agenda RWK 14-10-2019)
3	MRA: Voordracht tbv inzet Regiegroep 18 oktober 2019 (A-agenda RWK 14-10-2019) Op 18 oktober 2019 zal de halfjaarlijkse vergadering plaatsvinden van de MRA-Regiegroep. Aan de Colleges van B&W en GS van de betrokken overheden wordt gevraagd om de vergaderstukken te agenderen in raden en Staten.
4	Ruimte en Wonen: Bevolkingsprognose Noord-Holland 2019-2040 (C-agenda RWK 14-10-2019) De prognose brengt voor Noord-Holland de ontwikkeling in beeld van het aantal inwoners, huishoudens en de indicatieve woningbehoefte in de periode 2019-2040.
5	Wonen: Uitvoeringsregeling Versnelling woningbouw Noord-Holland 2019 (C-agenda RWK 14-10-2019) Op 12 december 2017 hebben GS het Uitvoeringsprogramma binnenstedelijk bouwen en versnellen woningbouw vastgesteld om maatwerkoplossingen te leveren voor knelpunten in de woningbouwproductie. Met deze uitvoeringsregeling subsidie versnelling woningbouw Noord-Holland 2019 geven we hier invulling aan voor de gemeenten in het noordelijk deel van de provincie. Op grond van deze uitvoeringsregeling kunnen de gemeenten extra personeel/expertise inhuren. Gemeenten in Noord-Holland Noord kunnen per 1 oktober 2019 subsidie aanvragen.
6	Bestuur: Brief GS aan PS inz. toezenden uitvoeringsplan Interbestuurlijk Toezicht 2019-2020 (C-agenda EFB 28-10-2019) Het voorliggende plan is het tweede Uitvoeringsplan op basis van het Beleid Interbestuurlijk toezicht 2018-2021. Het bevat een beschrijving van de manier waarop er in 2019 en 2020 invulling zal worden gegeven aan het reguliere systematische toezicht en welke keuzen er daarnaast voor thema's en praktijkonderzoeken worden gemaakt. Het voorliggende Uitvoeringsplan zal op de provinciale website worden gepubliceerd.
7	Brief NJR aan PS over deelname Provincie NH aan Nationaal jeugddebat
8	Economie: brief GS aan PS inz. verhoging plafond uitvoeringsregeling ondersteuning toekomstbestendige werklocaties (C-agenda EFB 28-10-2019) Op 8 oktober 2018 hebben Gedeputeerde Staten de Uitvoeringsregeling Ondersteuning toekomstbestendige werklocaties vastgesteld. Met deze uitvoeringsregeling wordt ingezet op het ondersteunen van proces- en onderzoekskosten voor onder meer

Nummer	Omschrijving
	duurzame maatregelen op bedrijventerreinen. Op basis van de gebleken behoefte aan ondersteuning wordt het plafond voor dit thema nu verhoogd naar €500.000.
9	Water: Verslag Waddendag 12 september 2019 Waddendag (C-Agenda 14 oktober 2019)
10	Landbouw: Instellingsbesluit adviescommissie POP3 subsidies 'Verplaatsing van landbouwbedrijven' (C-agenda NLG 14 oktober 2019) Met dit besluit wordt een adviescommissie ingesteld voor de beoordeling van de subsidieaanvragen voor de regeling 'Verplaatsing van landbouwbedrijven'.
11	Milieu: Beslissing op bezwaar WOB verzoek Aanvullend Geluidsonderzoek Broekpolder Een beslissing op bezwaar is een heroverweging van een eerder door Gedeputeerde Staten genomen besluit, naar aanleiding van een door een belanghebbende hiertegen ingediend bezwaar. De link in de brief klopt niet, via onderstaande link komt u bij het overzicht Wob-verzoeken: https://www.noord-holland.nl/Loket/Wob_verzoek/Wob_verzoeken_2019
12	Recreatieschappen:Voordracht Zienswijzen 2019 financiële stukken Plassenschap Loosdrecht e.o. (A-Agenda NLG 14 oktober 2019) De samenwerking van gemeenten en provincies om recreatiegebieden in stand te houden is vastgelegd in gemeenschappelijke regeling van het Plassenschap Loosdrecht e.o. Op grond van artikel 59 van de Wet gemeenschappelijke regelingen worden de deelnemende partijen in de gelegenheid gesteld hun zienswijzen in te dienen op de concept jaarrekeningen, concept begrotingen en -begrotingswijzigingen. Voor de provincie is dit van belang vanuit bestuurlijk, beleidsmatig en financieel oogpunt.
13	Stand van zaken stikstofdossier (C-Agenda commissie NLG 14 oktober 2019) Rijk, provincie en gemeenten trekken gezamenlijk op in de aanpak van de stikstofproblematiek die ontstaan is na de uitspraak van de Raad van State op 29 mei jl. Afgesproken is dat de minister van Landbouw, Natuur en Voedselveiligheid een informatiebrief stuurt aan de Tweede Kamer met daarbij een voorlopige inventarisatie van aantallen projecten die (mogelijk) getroffen worden door de uitspraak. Tevens informeren wij Provinciale Staten hierover, zodra de brief van de minister aan de Tweede Kamer is verstuurd.
14	Recreatieschappen: Presentatie en verslag van raads- en stateninformatieavond deelnemers Recreatie Midden-Nederland 10 september 2019 (C-Agenda Commissie NLG 14 oktober 2019)
15	Mobiliteit: Brief GS aan PS inz. Bereikbaarheid Kust Zuid-Kennemerland/Zandvoort (C-agenda M&B 16-09-2019)
16	Arbeidsmarkt: Brief GS aan PS inz. Monitor Arbeidsmarkt 2019 (C-agenda EFB 28/10/2019) In de Monitor Arbeidsmarkt 2019 wordt de stand van zaken gegeven van de Noord-Hollandse arbeidsmarkt. De monitor geeft onder meer inzicht in de opbouw van de

Nummer	Omschrijving
	beroepsbevolking, werkgelegenheid, werkloosheid, aantal leerlingen, uitkeringen en vacatures.
17	Bestuur: Brief GS inz. Jaarverslag Interbestuurlijk Toezicht 2018 (C-agenda EFB 28/10/2019) Een belangrijke taak van de provincie Noord-Holland is toezicht houden op de taken van gemeenten en waterschappen en gemeenschappelijke regelingen. De provincie Noord-Holland maakt jaarlijks de beoordelingsresultaten van het Interbestuurlijk Toezicht openbaar. Het vastgestelde jaarverslag 2018 en de resultaten van de beoordelingen van alle gemeenten over 2018 worden op de provinciale website vermeld.
18	Rapport Evaluatie Convenant Samenwerking Waddeneilanden (C-Agenda Commissie NLG 14 oktober 2019) Op 2 maart 2015 ondertekenden bestuurders van het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, de provincies Fryslân en Noord-Holland, het samenwerkingsverband De Waddeneilanden en de gemeenten Ameland, Schiermonnikoog, Terschelling, Texel en Vlieland het Convenant samenwerking Waddeneilanden. Twynstra Gudde heeft dit convenant geëvalueerd. Het evaluatierapport is binnenkort te vinden op de website van de provincie Noord-Holland bij ingekomen stukken Provinciale Staten.
19	Mobiliteit: Brief ontwikkelbeeld mobiliteit regio Alkmaar (C-agenda M&B 16-09-2019)
20	Recreatieschap Spaarnwoude – Beantwoording zienswijzen op financiële jaarstukken
21	Idee voor Buitenluchtzuivering met mailwisseling TATA steel (C-agenda NLG 9 september 2019) De mailwisseling vindt u in het besloten gedeelte van iBABS op de lijst ingekomen stukken met NAW.
22	Mobiliteit: Aandachtspunten van het Gemeentelijk Netwerk voor Mobiliteit en Infrastructuur voor de ontwikkeling van het OV (C-agenda M&B 16-09-2019)
23	Nieuwsbrief OD NZKG (C-agenda NLG 9 september 2019)
24	Ter informatie brief van Vrienden van 't Gooi over ontwerp-bestemmingsplan Speelpark Oud-Valkeveen (C-agenda NLG 9 september 2019)
25	Initiatief voor een "groene long" in Hilversum busremise (C-agenda commissie RWK 9 september 2019)
26	Initiatief "Ruim je afval op!" Landelijke site voor afvaltarieven (C-agenda NLG 9 september 2019)
27	Nieuwsbrief Omgevingsdienst NHN (C-agenda 9 september 2019) Wilt u deze nieuwsbrief in het vervolg ontvangen? Meld u dan aan via nieuwsbrief@rudnhn.nl
28	Videofilm als aanvulling op Reactie op kamerbrief van Minister Schouten over Bossenstrategie (C-agenda NLG 9 september 2019)

Aan
Provinciale Staten

Uw contactpersoon
V. Mulder
AD/STG

Bijlage
Lijst moties

Doorkiesnummer 023-514 4186
mulderv@noord-holland.nl

Betreft lijst moties ten behoeve van PS 30 september 2019

Memo

19 september 2019

1 | 1

Inleiding:

Hierbij treft u de vernieuwde lijst openstaande aangenomen moties aan. De kolommen "Stand van zaken GS" en "Voorstel Presidium" zijn op een aantal punten verder geactualiseerd.

Voorstel:

Instemmen met het nieuwe afdoeningsvoorstel bij de volgende motie:

Motienummer	PS-datum	Onderwerp	Paginanr.
M37-2018	08-10-2018	Betrek de betrokken inwoners Markermeerdijken	7

Instemmen leidt tot opschoning van de lijst moties na vaststelling in PS van 30 september 2019.

Toelichting m.b.t. aangehouden moties:

De aangehouden moties verschijnen met ingang van de nieuwe Statenperiode op een aparte lijst. De lijst met aangehouden moties wordt 4 maal per jaar in het Presidium aan de orde gesteld.

*Het Presidium benadrukt de verantwoordelijkheid van de indieners om **tijdig de voortgang van toezeggingen rondom een aangehouden motie in de functionele Statencommissie aan de orde te stellen.***

Lijst aangenomen moties voor PS 30 september 2019

*NB: dit overzicht bevat alleen **recente** actualisaties in de kolommen Stand van zaken GS en Voorstel Presidium. Voor de volledige historie kunt u de moties in iBabs raadplegen bij "overzichten", of op de [website](#). Tevens kunt u in iBabs en op de website de motie zelf downloaden.*

Nr.	Datum PS	Onderwerp	Inhoud	Fractie	Porte-feuille-houder	Cie	Stand van zaken GS	Voorstel Presidium
M34-2019	08-07-2019	Werkgroep Jeugdparticipatie	PS verzoeken GS: opnieuw een werkgroep Jeugdparticipatie in te stellen - Deze werkgroep Jeugdparticipatie opdracht te geven om bij de behandeling van de begroting 2020 met voorstellen te komen die bijdragen aan het verbeteren van de betrokkenheid van de Noord-Hollandse jeugd bij het politieke en bestuurlijke proces - Daarin mee te nemen de bestaande activiteiten op dit gebied, als ook nieuwe activiteiten zoals bijvoorbeeld een 'Jongerenstaten en JongerenCdK'	PvdA, GroenLinks, SP, CDA, DENK, 50PLUS/PVDO, PvdD, ChristenUnie, D66, VVD	Dijk van, A.	Presidium		19-09-2019: De werkgroep is ingesteld en heeft 4 leden uit PS. De werkgroep gaat met de opdracht uit de motie het werk en komt met voorstellen bij de behandeling van de Begroting 2020. 27-08-2019: komt aan de orde in presidium van 9-9-2019.
M30-2019	08-07-2019	OV-frequentie Oostzaan en Landsmeer	PS verzoeken GS een zienswijze in te dienen om de minimale frequentie voor Oostzaan en Landsmeer	PvdD, SP, CDA, D66 en GroenLinks	Tekin, A.	M&B		

Nr.	Datum PS	Onderwerp	Inhoud	Fractie	Porte-feuille-houder	Cie	Stand van zaken GS	Voorstel Presidium
			gelijk te stellen aan de verbindende lijnen.					
M22-2019	17-06-2019	Tweeweke-lijkse informatie-voorziening aan de Staten inzake Tata Steel/Harsco Metals	PS verzoeken GS om elke twee weken een update te geven van de huidige stand van zaken en ontwikkelingen rondom Tata Steel/Harsco Metals	CDA, SP, PvdD, ChristenUnie, FvD, DENK, 50PLUS/PvdO	Tekin, A.	NLG	17-07-2019: uit besluitenlijst GS van 16-07 (en daarna elke 2 weken): Besluit GS: 1. De tweewekelijkse informatievoorziening inzake Tata Steel en Harsco Metals d.d. 16 juli 2019 vast te stellen 2. Provinciale Staten met inliggende brief te informeren. 03-07-2019: uit besluitenlijst GS van 2 juli 2019, Besluit: 1. Met brief Provinciale Staten te informeren over de wijze waarop Gedeputeerde Staten inhoud wensen te geven aan de motie (22-2019 van 17 juni 2019) 2. Provinciale Staten voor te stellen de motie (22-2019	05-09-2019: De tweewekelijkse informatievoorziening loopt. Te zijner tijd wordt geëvalueerd of deze wijze van informatievoorziening voldoet aan de verwachtingen van de commissie- en statenleden. Op maandag 9 september wordt met de werkgroep en commissieleden gesproken met de Randstedelijke rekenkamer over het voorlopig vooronderzoek inzake de grafietregens en Tata-steel.

Nr.	Datum PS	Onderwerp	Inhoud	Fractie	Porte-feuille-houder	Cie	Stand van zaken GS	Voorstel Presidium
							van 17 juni 2019) als afgedaan te beschouwen.	
M19-2019	27-03-2019	Oprichting vereniging van oud-Statenleden provincie Noord-Holland	spreken uit: • dat oud-Statenleden zelf een vereniging met een bestuur gaan oprichten waar alle oud-Statenleden tegen betaling van een jaarlijkse bijdrage lid van kunnen worden • dat de vereniging jaarlijks een bijeenkomst in het provinciehuis organiseert en afhankelijk van de interesse andere activiteiten, zoals excursies • de Statengriffie te verzoeken de vereniging te ondersteunen door het inzetten van maillijsten voor het verspreiden van uitnodigingen en het ondersteunen bij de logistieke organisatie voor de jaarlijkse bijeenkomst in het provinciehuis.	PvdA	Dijk van, A.	Presidium		19-09-2019: De vereniging is in oprichting met ondersteuning vanuit de Statengriffie. De oprichtingsvergadering is op woensdag 20 november in Paviljoen Welgelegen, met aansluitend de eerste jaarlijkse bijeenkomst voor oud-Statenleden.

Nr.	Datum PS	Onderwerp	Inhoud	Fractie	Porte-feuille-houder	Cie	Stand van zaken GS	Voorstel Presidium
			PS verzoeken het college van Gedeputeerde Staten voorts: • het mogelijk te maken dat de vereniging van oud-Statenleden haar jaarlijkse bijeenkomst in het provinciehuis kan houden en daarbij een inleiding te verzorgen over actuele ontwikkelingen in de provincie.					
M18-2019	04-03-2019	Provinciaal Actieplan Weidevogels	PS verzoeken GS: op deze manier een provinciaal actieplan voor het behoud van weidevogels op te stellen	CU-SGP, Groen Links, SP, PvdD, D66, PvdA	Rommel, E.	NLG	27-03-2019 De uitwerking vergt overleg met diverse organisaties. Dat is opgestart.	
M 11-2019	04-03-2019	Maatwerk in ruimtelijk beleid voor zonne-energie in landelijk gebied	PS verzoeken GS: de uitvoeringsregeling zodanig aan te passen dat initiatieven die vallen onder de stimuleringsgebieden (artikel 4) ter besluitvorming aan Provinciale Staten voorgelegd worden	D66, PvdA, CDA, VVD, CU-SGP	Stigter, E.	RWK	07-05-2019 Een gewijzigde uitvoeringsregeling, in lijn met de strekking van motie 11-2019, is op 9 april 2019 in GS vastgesteld. PS zijn hierover geïnformeerd. Voorstel is de motie als afgedaan te beschouwen.	12-04-2019: brief GS met afdoeningsvoorstel wordt in een van de eerstvolgende commissievergaderingen besproken.

Nr.	Datum PS	Onderwerp	Inhoud	Fractie	Porte-feuille-houder	Cie	Stand van zaken GS	Voorstel Presidium
							12-04-2019: Uit besluitenlijst GS van 19-04-2019: GS Besluit: 1. De Uitvoeringsregeling 'opstellingen voor zonne-energie in het landelijk gebied Noord-Holland 2019' vast te stellen 2. De Uitvoeringsregeling te publiceren in het Provinciaal Blad 3. Provinciale Staten hierover te informeren met bijgaande brief en voor te stellen motie 11.2019 hiermee als afgedaan te beschouwen.	
M08-2019	04-02-2019	Motie windmolens op land	PS spreken uit beleid te willen ontwikkelen voor sociale windmolens en kleine windmolens in de provincie Noord-Holland.	PvdD, CU-SGP, GroenLinks, SP	Stigter, E.	RWK	27-03-2019 Actie ligt bij PS en niet bij GS.	19-09-2019: actualisatie GS volgt nog.
M56-2018	12-11-2018	Verduurzaming wegaanleg en -onderhoud	PS verzoeken GS De klimaatbijdrage en daarmee verduurzaming van wegaanleg en -onderhoud nadrukkelijk mee te nemen in	PvdA, D66, CDA, CU-SGP, ONH, PvdD, GL, SP	Tekin, A.	M&B	27-03-2019 idem 31-01-2019. 31-1-2019 We zullen dit meenemen in de	

Nr.	Datum PS	Onderwerp	Inhoud	Fractie	Porte-feuille-houder	Cie	Stand van zaken GS	Voorstel Presidium
			de nieuwe gebiedscontracten en hierover te rapporteren in de jaarrekening				voorbereiding voor de nieuwe gebiedscontracten. Ook zijn we nu al bezig met allerlei initiatieven om onze wegeaanleg- en onderhoud verder te verduurzamen, vooral in de vorm van pilots, denk aan Solaroad. Ook stellen we de gebiedscontractanten in staat om met duurzame innovaties te komen.	
M46-2018	12-11-2018	Geen nieuwe kerncentrale in Noord-Holland	PS verzoeken GS: – dat het plaatsen van een nieuwe kerncentrale in Noord-Holland om kernenergie op de wekken niet aan de orde is	D66, PvdA, SP, GroenLinks, PvdD	Stigter, E.	RWK	26-3-19: Idem 22-01-2019. 22-1-19: Wij hebben hiervan kennis genomen en gaan hiervan uit.	
M45-2018	12-11-2018	Grootste duurzame waterstofcluster van Europa	PS verzoeken GS: – zich in te spannen om te doen wat binnen haar bereik ligt om zo de aanlanding van wind op zee in IJmuiden in combinatie met een waterstoffabriek mogelijk te maken	VVD, D66, CDA, PvdA	Stigter, E.	RWK	27-03-2019 We zetten ons samen met NZKG en NHN in om de aanlanding van wind op zee zowel in IJmuiden als Den Helder te realiseren. In het traject tot 2030 zullen er 3 kabels van 700 MW aan gaan landen bij IJmuiden. In het kader van de Noordzeestrategie 2030	

Nr.	Datum PS	Onderwerp	Inhoud	Fractie	Porte-feuille-houder	Cie	Stand van zaken GS	Voorstel Presidium
			– zich in te spannen voor nader onderzoek naar waterstof en het gebruik van gasleidingen voor dit doel in Den Helder – dit te doen bijvoorbeeld (maar niet uitsluitend) in samenspraak met het Rijk of aan de klimaattafels waar onderhandeld wordt over het Klimaatakkoord				zetten we in op enerzijds meer aanlandingen waarbij het noorden van NH goede uitgangspositie heeft. Anderzijds op een innovatiekavel voor waterstof bij het windpark Ijmuiden Ver. – We hebben samen met de MRA, ORAM en het Ontwikkelingsbedrijf NHN een zgn.Energielab waterstof georganiseerd op 13-11-2018. Een zeer geslaagde dag waarbij ca. 70 vertegenwoordigers van industrie, transport, Rijk, kennisinstellingen etc zich lieten inspireren. Naar aanleiding hiervan is gezamenlijk met MRA en NHN een opdracht verleend voor een nadere analyse van de kansen en uitdagingen in Noord-Holland. De analyse met scenario's en governance wordt weer getoetst in een	

Nr.	Datum PS	Onderwerp	Inhoud	Fractie	Porte-feuille-houder	Cie	Stand van zaken GS	Voorstel Presidium
							tweede Energielab waterstof in najaar 2019.Inzet is om dan met alle partijen tot een globale roadmap te komen. – In dit onderzoek maar ook in de integrale systeemstudie op de schaal van NH wordt de benodigde infra voor waterstof– inclusief het gasnet meegenomen – Ook in de ontwikkelstrategie NZKG wordt de rol van waterstof nu uitgebreid verkend. Daarbij neemt de waterstoffabriek van Nouryon/Tata een prominente plaats in. Aan al deze trajecten neemt het Rijk nadrukkelijk deel. Verder participeren we in het RVO netwerk waterstof Noordelijke Randstad en hebben we via het IPO nadrukkelijk input geleverd voor het Klimaatakkoord	

Nr.	Datum PS	Onderwerp	Inhoud	Fractie	Porte-feuille-houder	Cie	Stand van zaken GS	Voorstel Presidium
M37-2018	08-10-2018	Betrek de betrokken inwoners Markermeer-dijken	PS verzoeken GS • met de betrokken partners binnen de 'Alliantie Markermeerdijken' voor de verdere uitwerking van de ruimtelijke invulling een concept plan van aanpak burgerparticipatie op te stellen waarin tenminste tot uitdrukking komt a. het niveau van participatie b. de vormen van participatie c. de verwachtingen die inwoners en belanghebbenden bij het participatieproces mogen hebben • het opstellen van dit plan van aanpak als voorwaarde op te nemen bij het verlenen van de vergunning	PvdA, VVD, D66, CDA	Loggen, C.	NLG	11-07-2019: Uit besluitenlijst GS 09-07-2019 Besluit: 1. Dat in het door de Alliantie Markermeerdijken opgestelde concept "Plan van Aanpak betrekken omgeving bij ontwerp van de dijkbekleding" (AMMD-00824, 14-06-2019) invulling is gegeven aan de door PS gevraagde burgerparticipatie bij de ruimtelijke invulling van de Versterking van de Markermeerdijken 2. PS voor te stellen de motie 37-2018 hiermee als afgedaan te beschouwen 3. PS hierover te informeren middels bijgevoegde brief met het definitieve Plan van Aanpak als bijlage. 27-03-2019 Het Plan van Aanpak wordt op korte termijn aan GS aangeboden.	17-09-2019: De commissie NLG van 09-09-2019 adviseert de motie 37-2018 Markermeerdijken als afgedaan te beschouwen. Voorstel: motie afdoen.

Nr.	Datum PS	Onderwerp	Inhoud	Fractie	Porte-feuille-houder	Cie	Stand van zaken GS	Voorstel Presidium
							GS zullen het daarna ter informatie aan PS aanbieden. Daarmee is de motie afgedaan.	
M 35-2018	08-10-2018	MRA (Metropool Amsterdam) begroting en werkplan 2019	PS verzoeken GS: – de herhaalde wens van P5 tot “concretisering van de doelstelling van het bereiken van de top drie positie als uitgangspunt van alle maatregelen te nemen en het formuleren van meetbare resultaten op weg daar naar toe” in te brengen in de MRA Regiegroep van 10 oktober 2018 – de reacties van de MRA-partners en eventuele toezeggingen van de MRA-organisatie terug te koppelen aan PS, ter bespreking in de eerstvolgende commissievergaderingen	VVD, D66, CDA, PvdA	Dijk van, A. Loggen, C.	RWK	27-03-2019 Aanvullend: in de MRA verantwoording over 2018 wordt aandacht geschonken aan de concrete resultaten van de MRA samenwerking. In het kader van de nieuwe MRA Agenda (waar op dit moment aan wordt gewerkt en waar PS ook bij betrokken zullen worden) wordt daar verder gestalte aan gegeven. Het voorstel is daarmee de motie als afgedaan te beschouwen. 22-01-2019 De MRA-Actieagenda is de inhoudelijke onderlegger van de MRA-samenwerking. Deze Actieagenda is bijna afgerond, aangezien die een looptijd heeft van 2016-2020. Er wordt	20-06-2019 afdoeningsvoorstel wordt nog in een van de komende commissievergaderingen besproken.

Nr.	Datum PS	Onderwerp	Inhoud	Fractie	Porte-feuille-houder	Cie	Stand van zaken GS	Voorstel Presidium
							momenteel gewerkt aan de opstelling van een nieuwe Actieagenda 2.0 voor de periode 2020–2024. Voor het zomerreces zal in PS een sessie worden gepland om de input daarvoor te bespreken. De geactualiseerde MRA-ambities die dan ter tafel komen, kunnen worden beoordeeld vanuit de meetbaarheid en concreetheid van de daarin vermelde doelstellingen, gericht om de MRA-regio naar een Europese top-3 positie te brengen.	
M 13–2018	11-06-2018	Onderzoek naar luchthaven in Noordzee	GS wordt verzocht: – Er zorg voor te dragen dat de Gedeputeerde Staten nauw betrokken is bij dit onderzoek – Er op toe te zien dat ook specifiek Noord-Hollandse aspecten gedegen worden onderzocht	50PLUS, D66, ONH, VVD	Tekin, A.	M&B	27-03-2019 Inmiddels is er een quickscan door het ministerie afgerond over dit onderwerp. https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2019/02/08/quickscan-luchthaven-in-zee De minister geeft aan dat de uitkomsten nader	

Nr.	Datum PS	Onderwerp	Inhoud	Fractie	Porte-feuille-houder	Cie	Stand van zaken GS	Voorstel Presidium
							onderzoek vragen. De belangrijkste thema's rond luchtvaart tot 2050 maken onderdeel uit van de luchtvaartnota. De uitkomsten zullen in dat licht worden gezien. 16-01-2019 geen wijzigingen t.o.v. laatste stand van zaken 23-10-2018 In de brief waarnaar verwezen wordt geeft de minister aan dat ze de uitkomsten meeneemt in de luchtvaartnota. Dat is een traject dat nu loopt en pas eind volgend jaar wordt afgerond.	
M126-2017	13-11-2017	Overlegjaar agrarisch natuurbeheer	PS verzoeken GS: * in het komende verkenningsjaar in overleg te treden met de agrarische collectieven en TBO's over hoe de biodiversiteitsdoelen en beheerdoelen binnen het	D66. CDA, PvdA, VVD, ChristenUnie-SGP, SP	Rommel, E.	NLG	27-3-2019 Provinciale Staten is geïnformeerd per brief, 15 februari 2019 nr.1175373/1172775. Door partijen is een concept voor een overeenkomst opgesteld, met	

Nr.	Datum PS	Onderwerp	Inhoud	Fractie	Porte-feuille-houder	Cie	Stand van zaken GS	Voorstel Presidium
			NNN gehaald zouden kunnen worden (zoals al door de gedeputeerde toegezegd in de expert-bijeenkomst) en daarvoor een neutrale procesbegeleider aan te trekken * hiervan regelmatig een terugkoppeling te geven aan de commissie NLM * te onderzoeken welke andere werkwijzen en/of financiële of juridische instrumenten er nodig zijn om de provinciale doelen op dit gebied te behalen met inzet van samenwerkende agrarische collectieven en TBO's en de resultaten van het onderzoek zo mogelijk in te zetten om de bestaande instrumentenkoffer ten behoeve van de realisatie van NNN te vergroten				uitgangspunten en instrumenten en een ambitie om in drie pilotgebieden aan de slag te gaan om, samen met alle betrokkenen, het NNN te realiseren. Partijen willen de haalbaarheid onderzoeken van een nieuw instrument, een vorm van agrarisch natuurbeheer met een aanvullende langjarige overeenkomst om natuureisen te borgen, inclusief afspraken over handhaving en sancties van de afgesproken verplichtingen, als mogelijk instrument voor realisatie van NNN 14-02-2019: uit besluitenlijst GS d.d. 12-02-2019: Het college besluit: 1. kennis nemen van de brief met bijlage van de onafhankelijk	

Nr.	Datum PS	Onderwerp	Inhoud	Fractie	Porte-feuille-houder	Cie	Stand van zaken GS	Voorstel Presidium
							procesbegeleider over de voortgang van het verkenningsjaar agrarisch natuurbeheer in het NNN 2. Provinciale Staten door middel van brief te informeren over de voortgang van het verkenningsjaar.	
M109 -2017	06-11-2017	Begroting 2018: opvolging rapport water-bestendig Westpoort	PS verzoeken GS: * de regierol op te pakken om te komen met alle betrokken partijen tot concrete plannen voor een betere bescherming van vitale en kwetsbare infrastructuur * te onderzoeken of er voor andere regio's in Noord-Holland ook pilots "vitaal en kwetsbaar" nodig zijn	D66	Loggen, C.	NLG	9-5-2019 Op nationaal niveau is over het onderwerp klimaat bestendigheid vitale en kwetsbare functies nog veel onduidelijkheid, ook over de rol van de provincie. Belangrijk is dat de provincie er voor zorgt dat haar eigen assets klimaatbestendig zijn. B&U heeft een klimaatstresstest voor een aantal tunnels uitgevoerd en verleent deze de zomer de opdracht voor een klimaatstresstest voor de provinciale wegen. Klimaatbestendigheid wordt ook meegenomen bij de	

Nr.	Datum PS	Onderwerp	Inhoud	Fractie	Porte-feuille-houder	Cie	Stand van zaken GS	Voorstel Presidium
							realisatie van OV knooppunten. Boven het Noordzeekanaal is een pilot voor evacuatiestrategieën gestart. De uitkomsten, waar het gaat om provinciale wegen, moeten gekoppeld worden aan het provinciale wegen beleid. De provincie gaat bij het Mirt Overleg klimaatbestendigheid agenderen, in samenwerking met de waterschappen. Drinkwater bedrijven in Noord-Holland en energiedistributeurs zijn zelf, en ondersteund door hun koepels, bezig met het vorm geven van hun strategie voor klimaatadaptatie. De provincie is hierbij betrokken. Belangrijk is ook dat dit jaar de relatie met energietransitie en de RESsen verder vorm krijgt. Op MRA niveau is de	

Nr.	Datum PS	Onderwerp	Inhoud	Fractie	Porte-feuille-houder	Cie	Stand van zaken GS	Voorstel Presidium
							uitwerking Plan van Aanpak 2019 MRA Klimaatbestendig/vitale en kwetsbare functies gestart met o.a. een (kleine) pilot BRZO bedrijven. Ook de relatie met de pijler wonen klimaatbestendig wordt verder uitgewerkt in een pilot. Klimaatadaptatie en datacentra is een onderwerp dat samen met andere pijlers van de MRA en de drie Noord-Hollands waterschappen opgepakt wordt. 08-01-2019: Op 10 december zijn de producten in het bestuurlijk overleg MRA gepresenteerd. Het Plan van Aanpak 2019 voor het klimaatbestendig maken kwetsbare & vitale functies is goedgekeurd en wordt nu in uitvoering gebracht. Het betreft o.a.	

Nr.	Datum PS	Onderwerp	Inhoud	Fractie	Porte-feuille-houder	Cie	Stand van zaken GS	Voorstel Presidium
							-Invulling geven aan de werkambities voor wegen en elektriciteit -Nadere selectie van uit te werken vitale en kwetsbare functies 2019 -Specifieke objecten in de MRA zoals bijvoorbeeld verkeerscentrales, logistiek centrum OroRail, verdeelcentrale Liander -Kansen benutten en kennisontwikkeling door aanhaken bij actuele gebiedsontwikkeling -Verbinden met andere onderdelen/ urgente thema's van andere MRA pijlers -Communicatieplan bewustwording gemeenten, bedrijven en politiek.	

Provinciale Staten van Noord-Holland

Haarlem, 9 september 2019

Onderwerp: tijdelijke benoeming plaatsvervangend Statengriffier voor Statenvergadering

Bijlage:

- Ontwerpbesluit.

Inleiding.

Artikel 104d van de Provinciewet schrijft voor dat de Statengriffier bij diens afwezigheid in vergaderingen van Provinciale Staten moet worden vervangen. Dit is onder meer van belang voor het rechtsgeldig kunnen ondertekenen van de door Provinciale Staten genomen besluiten. Op 26 mei 2015 hebben uw Staten hiertoe de heer J.R. Loggen benoemd als plaatsvervangend griffier.

De heer Loggen is sinds medio augustus 2019 gedetacheerd binnen de provincie Noord-Holland bij de directie Beheer & Uitvoering, en de heer E. Krijgsman, werkzaam bij de Statengriffie Noord-Holland, vanaf augustus tijdelijk in de functie van plaatsvervangend Statengriffier. De detachering van de heer Loggen duurt tot 1 januari 2020.

Om de continuïteit te kunnen waarborgen vindt het Presidium het wenselijk dat Provinciale Staten de heer Krijgsman tijdelijk als plaatsvervangend Statengriffier aanwijzen. Dit geldt in het bijzonder voor de werkzaamheden samenhangend met de vergaderingen van Provinciale Staten. Deze tijdelijke aanwijzing eindigt zodra de detachering van de heer Loggen afloopt. Vanaf dat moment zal de heer Loggen immers weer werkzaam zijn als plaatsvervangend Statengriffier en zijn eerdere benoeming is op dat moment nog steeds rechtsgeldig.

Voordracht.

Het Presidium adviseert Provinciale Staten om de heer E. Krijgsman, tijdelijk te belasten met het in voorkomende gevallen in hun vergaderingen vervangen van de Statengriffier.

A. Th. Van Dijk, voorzitter Presidium

E. Krijgsman, griffier

Ontwerpbesluit

Nr. 66-2019

Provinciale Staten van Noord-Holland;

Tijdelijke benoeming plaatsvervangend Statengriffier voor Statenvergadering;

gelezen de voordracht van het Presidium van 9 september 2019;

gelet op artikel 104d van de Provinciewet;

besluiten:

1. De heer E. Krijgsman tijdelijk te belasten met het in voorkomende gevallen in hun vergaderingen vervangen van de Statengriffier.
2. Deze aanwijzing geldt vanaf 30 september tot het moment dat de detachering van de heer Loggen bij de directie B&U per 1-1-2020 wordt beëindigd.

Haarlem, 30 september 2019

Provinciale Staten voornoemd,

, voorzitter

, statengriffier

CONCEPT vergaderschema Provinciale Staten en commissies 2020						P & C Cyclus
WEEK	DATUM	DAG	TIJD	BIJEENKOMST	ONDERWERP	
					Publicatie stukken commissies 13 en 20 januari op 19 december (voor kerstreces)	
52+1	za. 21 dec. 2019 t/m zo. 5 jan. 2020			Kerstreces 2019-2020		
2	6-jan	maandag		Werkbezoeken e.d.		
	7-jan	dinsdag				
	8-jan	woensdag				
	9-jan	donderdag				
	10-jan	vrijdag				
3	13-jan	maandag	13.15-16.45 uur	Commissie Natuur, Landbouw en Gezondheid (NLG)	Deze vergaderingen voeden PS van 3 februari	
			18.15-21.45 uur	Commissie Ruimte, Wonen en Klimaat (RWK)		
	14-jan	dinsdag				
	15-jan	woensdag				
	16-jan	donderdag	18.30 uur	reservedatum commissies		
	17-jan	vrijdag				
4	20-jan	maandag	13.15-16.45 uur	Commissie Economie, Financiën en Bestuur (EFB)	Deze vergaderingen voeden PS van 3 februari	
			18.15-21.45 uur	Commissie Mobiliteit en Bereikbaarheid (M&B)		
	21-jan	dinsdag				
	22-jan	woensdag				GS leveren 1e begrotingswijziging aan bij Statengriffie
	23-jan	donderdag	18.30 uur	reservedatum commissies	publicatie stukken PS 3 februari	
	24-jan	vrijdag				
5	27-jan	maandag				
	28-jan	dinsdag				
	29-jan	woensdag				
	30-jan	donderdag			publicatie stukken commissies 10 en 24 februari	

CONCEPT vergaderschema Provinciale Staten en commissies 2020						P & C Cyclus
WEEK	DATUM	DAG	TIJD	BIJEENKOMST	ONDERWERP	
	31-jan	vrijdag				
6	3-feb	maandag	11.00-12.30 uur	Presidium		
		maandag	<i>dag/avond (13.00 uur)</i>	Provinciale Staten	Regulier	
	4-feb	dinsdag				
	5-feb	woensdag				
	6-feb	donderdag				
	7-feb	vrijdag				
6	10-feb	maandag	13.15-16.45 uur	Commissie Natuur, Landbouw en Gezondheid (NLG)	Deze vergaderingen voeden PS van 2 maart (o.a. 1e begrotingswijziging)	
		maandag	18.15-21.45 uur	Commissie Ruimte, Wonen en Klimaat (RWK)		
	11-feb	dinsdag				
	12-feb	woensdag				
	13-feb	donderdag	18.30 uur	reservedatum commissies		
	14-feb	vrijdag				
8	za. 15 t/m zo. 23 februari			voorjaarsvakantie		
9	24-feb	maandag	13.15-16.45 uur	Commissie Economie, Financiën en Bestuur (EFB)	Deze vergaderingen voeden PS van 2 maart (o.a. 1e begrotingswijziging); Vergaderingen direct na voorjaarsvakantie (agenda en stukken zijn echter al op 30 januari gepubliceerd)	
			18.15-21.45 uur	Commissie Mobiliteit en Bereikbaarheid (M&B)		
	25-feb	dinsdag				
	26-feb	woensdag				
	27-feb	donderdag	18.30 uur	reservedatum commissies	publicatie stukken PS 9 maart	
	28-feb	vrijdag				

CONCEPT vergaderschema Provinciale Staten en commissies 2020						P & C Cyclus
WEEK	DATUM	DAG	TIJD	BIJEENKOMST	ONDERWERP	
10	2-mrt	maandag				
	3-mrt	dinsdag				
	4-mrt	woensdag				
	5-mrt	donderdag			publicatie stukken commissies 16 en 23 maart	
	6-mrt	vrijdag				
11	9-mrt	maandag	11.00-12.30 uur	Presidium		
			<i>dag/avond (13.00 uur)</i>	Provinciale Staten	1e Begrotingswijziging 2020	
	10-mrt	dinsdag				
	11-mrt	woensdag				
	12-mrt	donderdag				
	13-mrt	vrijdag				
12	16-mrt	maandag	13.15-16.45 uur	Commissie Natuur, Landbouw en Gezondheid (NLG)	Deze vergaderingen voeden PS van 6 april	
		maandag	18.15-21.45 uur	Commissie Ruimte, Wonen en Klimaat (RWK)		
	17-mrt	dinsdag				
	18-mrt	woensdag				
	19-mrt	donderdag	18.30 uur	reservedatum commissies		
	20-mrt	vrijdag				
13	23-mrt	maandag	13.15-16.45 uur	Commissie Economie, Financiën en Bestuur (EFB)	Deze vergaderingen voeden PS van 6 april	
			18.15-21.45 uur	Commissie Mobiliteit en Bereikbaarheid (M&B)		
	24-mrt	dinsdag				
	25-mrt	woensdag				
	26-mrt	donderdag	18.30 uur	reservedatum commissies	publicatie stukken PS 6 april	
	27-mrt	vrijdag				
14	30-mrt	maandag				
	31-mrt	dinsdag				

CONCEPT vergaderschema Provinciale Staten en commissies 2020						P & C Cyclus
WEEK	DATUM	DAG	TIJD	BIJEENKOMST	ONDERWERP	
	1-apr	woensdag				
	2-apr	donderdag			Publicatie stukken commissies 16 en 20 april	
	3-apr	vrijdag				
15	6-apr	maandag	11.00-12.30 uur	Presidium		
			<i>dag/avond (13.00 uur)</i>	Provinciale Staten		
	7-apr	dinsdag				
	8-apr	woensdag				
	9-apr	donderdag				
	10-apr	vrijdag		Goede vrijdag		
16	13-apr	maandag		2e Paasdag		
	14-apr	dinsdag				
	15-apr	woensdag				
	16-apr	donderdag	13.15-16.45 uur	Commissie Natuur, Landbouw en Gezondheid (NLG)	Deze vergaderingen voeden PS van 18 mei	
			18.15-21.45 uur	Commissie Ruimte, Wonen en Klimaat (RWK)		AFWIJKING cies op donderdag (dit ivm 2e paasdag op 13 april en de meivakantie)
	17-apr	vrijdag				
17	20-apr	maandag	13.15-16.45 uur	Commissie Economie, Financiën en Bestuur (EFB)	Deze vergaderingen voeden PS van 18 mei	
			18.15-21.45 uur	Commissie Mobiliteit en Bereikbaarheid (M&B)		
	21-apr	dinsdag				
	22-apr	woensdag				
	23-apr	donderdag	18.30 uur	reservedatum commissies	publicatie stukken PS 18 mei	
	24-apr	vrijdag				
18	za. 25 april t/m zo. 3 mei			meivakantie		

CONCEPT vergaderschema Provinciale Staten en commissies 2020						P & C Cyclus
WEEK	DATUM	DAG	TIJD	BIJEENKOMST	ONDERWERP	
19	4-mei	maandag		Dodenherdenking 75 jaar.		
	5-mei	dinsdag	VRIJE DAG	Bevrijdingsdag 75 jaar	VRIJE DAG	
	6-mei	woensdag				
	7-mei	donderdag				
	8-mei	vrijdag				
20	11-mei	maandag				
	12-mei	dinsdag				
	13-mei	woensdag			optie Willem Arondéuslezing	
	14-mei	donderdag				
	15-mei	vrijdag				
21	18-mei	maandag	11.00-12.30 uur	Presidium		
			<i>dag/avond (13.00 uur)</i>	Provinciale Staten		
	19-mei	dinsdag				
	20-mei	woensdag				GS aanleveren Jaarstukken en Kaderbrief aan bij STG
	21-mei	donderdag		Hemelvaartsdag		
	22-mei	vrijdag				
22	25-mei	maandag				
	26-mei	dinsdag				
	27-mei	woensdag				
	28-mei	donderdag			publicatie stukken commissies 8 en 15 juni	Indienen technische vragen Kaderbrief voor 12.00 uur bij Statengriffie via format
	29-mei	vrijdag				
23	1-jun	maandag		2e Pinksterdag		
	2-jun	dinsdag				
	3-jun	woensdag				

CONCEPT vergaderschema Provinciale Staten en commissies 2020						P & C Cyclus
WEEK	DATUM	DAG	TIJD	BIJEENKOMST	ONDERWERP	
	4-jun	donderdag	18.30 - 21.00 uur	Technische vragen jaarstukken 2019 (mondelinge sessie)		Schriftelijke beantwoording technische vragen Kaderbrief door GS
	5-jun	vrijdag				
24	8-jun	maandag	09.30 -12.00 uur	Rekeningencommissie	bespreken jaarstukken 2019	
			13.15-16.45 uur	Commissie Natuur, Landbouw en Gezondheid (NLG)	Deze vergaderingen voeden PS van 22/29 juni. Jaarstukken 2019 en Kaderbrief 2021	
			18.15-21.45 uur	Commissie Ruimte, Wonen en Klimaat (RWK)		
	9-jun	dinsdag				
	10-jun	woensdag				
	11-jun	donderdag	18.30 uur	reservedatum commissies		
	12-jun	vrijdag				
25	15-jun	maandag	13.15-16.45 uur	Commissie Economie, Financiën en Bestuur (EFB)	Deze vergaderingen voeden PS van 22/29 juni. Jaarstukken 2019 en Kaderbrief 2021	
			18.15-21.45 uur	Commissie Mobiliteit en Bereikbaarheid (M&B)		
	16-jun	dinsdag				
	17-jun	woensdag				
	18-jun	donderdag	18.30 uur	reservedatum commissies	publicatie stukken PS 29 juni	
	19-jun	vrijdag				
26	22-jun	maandag	11.00-12.30 uur	Presidium		
	23-jun	dinsdag				
	24-jun	woensdag				
	25-jun	donderdag				
	26-jun	vrijdag				
27	29-jun	maandag	dag/avond (10.00 uur)	Provinciale Staten	Jaarstukken 2019 en overige stukken	KNELPUNT geen uitloop op maandag mogelijk, daarom op donderdag.2/7
	30-jun	dinsdag				

CONCEPT vergaderschema Provinciale Staten en commissies 2020						P & C Cyclus
WEEK	DATUM	DAG	TIJD	BIJEENKOMST	ONDERWERP	
	1-jul	woensdag				
	2-jul	donderdag	avond (18.30 uur)	Uitloop PS		
	3-jul	vrijdag				
28-33	za. 4 juli t/m zo. 16 augustus			ZOMERRECES		
	13-aug	donderdag			Publicatie stukken commissies 24 en 31 augustus	
34	17-aug	maandag				
	18-aug	dinsdag				
	19-aug	woensdag				GS leveren 2e Begrotingswijziging (voorheen Zomernota) aan bij Statengriffie
	20-aug	donderdag				
	21-aug	vrijdag				
35	24-aug	maandag	11.00-12.30 uur	Presidium	Deze vergaderingen voeden PS van 14 september	
			13.15-16.45 uur	Commissie Natuur, Landbouw en Gezondheid (NLG)		
			18.15-21.45 uur	Commissie Ruimte, Wonen en Klimaat (RWK)		
	25-aug	dinsdag				
	26-aug	woensdag				
	27-aug	donderdag	18.30 uur	reservedatum commissies		
	28-aug	vrijdag				
36	31-aug	maandag	09.30 - 12.00 uur	Rekeningencommissie		
			13.15-16.45 uur	Commissie Economie, Financiën en Bestuur (EFB)	Deze vergaderingen voeden PS van 14 september	
			18.15-21.45 uur	Commissie Mobiliteit en Bereikbaarheid (M&B)		
	1-sep	dinsdag				

CONCEPT vergaderschema Provinciale Staten en commissies 2020						P & C Cyclus
WEEK	DATUM	DAG	TIJD	BIJEENKOMST	ONDERWERP	
	2-sep	woensdag				Deadline technische vragen indienen over 2e Begrotingswijziging (voorheen Zomernota) bij Statengriffie via format voor 12.00 uur
	3-sep	donderdag	18.30 uur	reservedatum commissies	publicatie stukken PS 14 september	GS leveren conceptbegroting 2021 aan bij Statengriffie
	4-sep	vrijdag				
37	7-sep	maandag				
	8-sep	dinsdag				
	9-sep	woensdag				
	10-sep	donderdag			Publicatie stukken commissies 21 en 28 september	
	11-sep	vrijdag				
38	14-sep	maandag				
			<i>dag/avond (13.00 uur)</i>	Provinciale Staten		
	15-sep	dinsdag				
	16-sep	woensdag				
	17-sep	donderdag				Beantwoording technische vragen 2e Begrotingswijziging (voorheen Zomernota) aan PS sturen
	18-sep	vrijdag				
39	21-sep	maandag	13.15-16.45 uur	Commissie Natuur, Landbouw en Gezondheid (NLG)	Deze vergaderingen voeden PS van 5 oktober 2e Begrotingswijziging (voorheen Zomernota)	
			18.15-21.45 uur	Commissie Ruimte, Wonen en Klimaat		
	22-sep	dinsdag				Deadline indienen vragen conceptbegroting 2021 door PS bij Statengriffie via format voor 12.00 uur

CONCEPT vergaderschema Provinciale Staten en commissies 2020						P & C Cyclus
WEEK	DATUM	DAG	TIJD	BIJEENKOMST	ONDERWERP	
	23-sep	woensdag				
	24-sep	donderdag	18.30 uur	reservedatum commissies	publicatie stukken PS 5 oktober	
	25-sep	vrijdag				
40	28-sep	maandag	13.15-16.45 uur	Commissie Economie, Financiën en Bestuur (EFB)	Deze vergaderingen voeden PS van 5 oktober 2e Begrotingswijziging (voorheen Zomernota)	
			18.15-21.45 uur	Commissie Mobiliteit en Bereikbaarheid (M&B)		
	29-sep	dinsdag				
	30-sep	woensdag				
	1-okt	donderdag	18.30 uur	reservedatum commissies	Publicatie stukken commissies 19 en 26 oktober	
	2-okt	vrijdag				
41	5-okt	maandag	11.00-12.30 uur	Presidium		
			<i>dag/avond (13.00 uur)</i>	Provinciale Staten	2e Begrotingswijziging (voorheen Zomernota)	
	6-okt	dinsdag				
	7-okt	woensdag				GS leveren Memorie van Antwoord aan bij Statengriffie
	8-okt	donderdag				
	9-okt	vrijdag				
42	za. 10 t/m zo. 18 oktober			herfstvakantie		
43	19-okt	maandag	13.15-16.45 uur	Commissie Natuur, Landbouw en Gezondheid (NLG)	Deze vergaderingen voeden PS van 9/16 november, begroting 2021. Vergadering direct na herfstvakantie (publicatie agenda en stukken commissies echter al op 1 oktober)	
			18.15-21.45 uur	Commissie Ruimte, Wonen en Klimaat (RWK)		
	20-okt	dinsdag				

CONCEPT vergaderschema Provinciale Staten en commissies 2020						P & C Cyclus
WEEK	DATUM	DAG	TIJD	BIJEENKOMST	ONDERWERP	
	21-okt	woensdag				
	22-okt	donderdag	18.30 uur	reservedatum commissies		
	23-okt	vrijdag				
44	26-okt	maandag	13.15-16.45 uur	Commissie Economie, Financiën en Bestuur (EFB)	Deze vergaderingen voeden PS van 9/16 november, begroting 2021	
			18.15-21.45 uur	Commissie Mobiliteit en Bereikbaarheid		
	27-okt	dinsdag				
	28-okt	woensdag				
	29-okt	donderdag			Publicatie stukken PS 9 en 16 november	
	30-okt	vrijdag				
45	2-nov	maandag	11.00-12.30 uur	Presidium		
	3-nov	dinsdag				
	4-nov	woensdag				GS leveren laatste begrotingswijziging aan bij de Griffie
	5-nov	donderdag				
	6-nov	vrijdag				
46	9-nov	maandag	dag/avond (10.00 uur)	Provinciale Staten		
					Begroting 2021	
	10-nov	dinsdag				
	11-nov	woensdag				
	12-nov	donderdag			publicatie stukken commissies 23 en 30 november	
	13-nov	vrijdag				
47	16-nov	maandag	dag/avond (13.00 uur)	Uitloop Provinciale Staten	Uitloop begroting 2021 en overige stukken	begroting moet 15/11 bij BZK zijn
	17-nov	dinsdag				
	18-nov	woensdag				
	19-nov	donderdag				
	20-nov	vrijdag				

CONCEPT vergaderschema Provinciale Staten en commissies 2020						P & C Cyclus
WEEK	DATUM	DAG	TIJD	BIJEENKOMST	ONDERWERP	
48	23-nov	maandag	13.15-16.45 uur	Commissie Natuur, Landbouw en Gezondheid (NLG)	Deze vergaderingen voeden PS van 14 december, Laatste begrotingswijziging 2020	
			18.15-21.45 uur	Commissie Ruimte, Wonen en Klimaat (RWK)		
	24-nov	dinsdag				
	25-nov	woensdag				
	26-nov	donderdag	18.30 uur	reservedatum commissies		
	27-nov	vrijdag				
49	30-nov	maandag	13.15-16.45 uur	Commissie Economie, Financiën en Bestuur (EFB)	Deze vergaderingen voeden PS van 14 december, Laatste begrotingswijziging 2020	
			18.15-21.45 uur	Commissie Mobiliteit en Bereikbaarheid (M&B)		
	1-dec	dinsdag				
	2-dec	woensdag				
	3-dec	donderdag	18.30 uur	reservedatum commissies	publicatie stukken PS 14 december	
	4-dec	vrijdag				
50	7-dec	maandag	09.30 -12.00 uur	Rekeningencommissie		
	8-dec	dinsdag				
	9-dec	woensdag				
	10-dec	donderdag				
	11-dec	vrijdag				
51	14-dec	maandag	11.00-12.30 uur	Presidium		
			dag/avond (13.00 uur)	Provinciale Staten	Laatste begrotingswijziging 2020	
	15-dec	dinsdag				
	16-dec	woensdag				
	17-dec	donderdag				
	18-dec	vrijdag				
52+1	za. 19 dec. 2020 t/m zo.3 jan. 2021			Kerstreces 2020-2021		

Provinciale Staten van Noord-Holland

Haarlem, 9 september 2019

Onderwerp: Vergaderschema PS en Statencommissies 2020

Bijlagen: – Ontwerpbesluit
– Vergaderschema PS en Statencommissies 2020

1. Inleiding

Het presidium heeft in zijn vergadering van 9 september 2019 gesproken over het vergaderschema voor de vergaderingen van Provinciale Staten en Statencommissies in 2020. De Agendacommissie heeft geadviseerd over het vergaderschema.

Op grond van het bepaalde in artikel 17, eerste lid, van de Provinciewet, als ook artikel 12, eerste lid van het Reglement van orde voor de vergaderingen en andere werkzaamheden van Provinciale Staten en Statencommissies van Noord-Holland 2015, biedt het presidium u hierbij het vergaderschema aan. Volgens het RvO diende het vergaderschema voor de zomer aan PS te worden aangeboden. In verband echter met de verkiezingen en de pas het vlak voor de zomervakantie ingestelde commissies was het niet mogelijk het vergaderschema voor het zomerreces aan te beiden en ligt het nu voor.

2. Uitgangspunten

Het vergaderschema voor 2020 is gebaseerd op voorgaande vergaderschema's, als ook op de in de loop der jaren ervaren knelpunten en eerder vastgestelde uitgangspunten:

1. Fracties moeten de Statenvergadering goed kunnen voorbereiden. Rekening is gehouden met de mogelijkheid voor fracties om tijdig te kunnen vergaderen vóórdat de Staten vergaderen, door de week voor de Statenvergadering zo veel als mogelijk vrij te houden. De aansluiting van de commissievergaderingen op de vergaderingen van Provinciale Staten is daarbij ook belangrijk, zodat adviezen van de commissies tijdig naar de Staten kunnen worden verzonden.

2. De begrotingscyclus, zoals die door Provinciale Staten wordt gehanteerd, is in het vergaderschema voor 2020 verwerkt en afgestemd met de ambtelijke organisatie van Gedeputeerde Staten.
3. De vaste vergaderdag voor Provinciale Staten en Statencommissies, de Statendag, is de maandag. De reservedatum voor commissievergaderingen is de donderdagavond en alleen indien strikt noodzakelijk wordt de dondermiddag als uitloop gebruikt.

Afgelopen jaren was het vierde uitgangspunt dat er in principe géén PS- of commissievergaderingen meer op de eerste maandag na een recesperiode worden gepland. Op deze manier was het voor Statenleden en hun fracties makkelijker om te kunnen vergaderen en stukken voor te bereiden. Gevolg hiervan was dat de donderdagen vaker als vergaderdata werden gebruikt. Op verzoek van het presidium is dit uitgangspunt echter geschrapt, om de donderdagen niet te zwaar belasten.

Overigens stelt het presidium twee uitzonderingen voor.

Voorgesteld wordt om donderdag 16 april 2020 twee reguliere commissievergaderingen te plannen. Dit vanwege het uitvallen van de maandag op 2^e Paasdag en het meireces.

Een tweede afwijking is het inplannen van een uitloopvergadering van PS voor het zomerreces op maandag. Door het vroeg in het jaar vallend zomerreces (vanaf 4 juli 2020) wordt voorgesteld een uitloopvergadering van PS in het schema op te nemen voor donderdagavond 2 juli vanaf 18.30 uur. De reguliere vergadering voor het zomerreces met afsluitende barbecue is op maandag 29 juni.

3. Toelichting

Repetitief schema

Omdat de aansluiting tussen commissievergaderingen en de vergadering van Provinciale Staten het uitgangspunt vormt, is het schema repetitief; het kent zo veel mogelijk een vast ritme, waarin de commissies twee of drie weken voor de vergaderingen van Provinciale Staten vergaderen. In dat ritme is rekening gehouden met feest- en vakantiedata.

Voorgesteld wordt om hiervan eenmaal af te wijken na het zomerreces. Na de commissievergadering van 28 september is er één week tot de volgende PS vergadering op 5 oktober.

Reden hiervoor is dat zoals gebruik 9 vergadercycli in een jaar worden gepland. Door het vroege zomer- en herfstreces was dit de enige mogelijkheid.

De meeste donderdagavonden in het schema zijn gereserveerd voor eventuele extra commissievergaderingen. Het is gebruikelijk dat een commissie zelf besluit over het extra vergaderen op reservedata. Uitgangspunt is dat hier zo min mogelijk gebruik van wordt gemaakt.

De eindtijd van Statenvergaderingen wordt strikt gehandhaafd en bij uitloop wordt in principe gebruik gemaakt van reservemaandagen.

Verdeling dagdelen commissies

Op een Statendag vergadert een commissie op de maandagmiddag en een commissie op de maandagavond. Gemiddeld zijn twee van de vier maandagen per maand in gebruik als commissiedag en gemiddeld één maandag per maand voor de Statenvergadering. De resterende maandag kan gebruikt worden voor onder meer werkbezoeken en andere Statengerelateerde activiteiten.

Het gehanteerde criterium voor het verdelen van commissies over de middag dan wel de avond is een inschatting van de hoeveelheid bezoekers die de commissies op basis van de hen toebedeelde beleidsvelden gemiddeld zullen trekken. Commissies die naar verwachting het meeste publiek trekken, vergaderen in de avond om zo bezoekers te faciliteren.

Planning en Control-cyclus

Het presidium stelt voor dat leden van PS (uiterlijk een week na de digitale verzending) alleen *op aanvraag* de fysieke ontwerpbegroting 2021 ontvangen, zoals gebruikelijk.

De ontwerpbegroting wordt in principe op 3 september 2020 digitaal verspreid (of zoveel eerder als mogelijk). Technische vragen over de begroting kunnen dan tot uiterlijk dinsdag 22 september 12.00 uur worden ingediend. De digitale verzending van de Memorie van Antwoord vindt dan plaats op donderdag 8 oktober 2019. Commissievergaderingen over de begroting vinden plaats op maandag 19 oktober en maandag 26 oktober 2020 (tussen 10 oktober en 18 oktober 2020 is het herfstvakantie). De Algemene Beschouwingen vinden plaats op maandag 9 november 2020. De begroting dient op uiterlijk 15 november 2020 te worden aangeleverd bij het Rijk.

De Jaarstukken en de Kaderbrief worden op 20 mei gepubliceerd.

Voor de technische vragen over de jaarstukken zal op donderdagavond 4 juni een aparte sessie worden georganiseerd. Het is dan mogelijk om mondeling technische vragen te stellen aan het ambtelijk apparaat van Gedeputeerde Staten.

Schriftelijke technische vragen over de Kaderbrief dienen op donderdag 28 mei voor 12.00 uur per mail bij de Statengriffie te zijn en de beantwoording door GS wordt op 4 juni gepubliceerd.

De commissies vergaderen over de Jaarstukken en Kaderbrief op (maandag) 8 en 15 juni.

De datum van de Statenvergadering over de Jaarstukken en Kaderbrief is 29 juni.

De Jaarrekening dient op uiterlijk 15 juli 2020 te zijn aangeleverd bij het Rijk.

Voorstel

Wij stellen u voor te besluiten overeenkomstig het bijgaande ontwerpbesluit.

A. Th. H. van Dijk, voorzitter presidium

E. Krijgsman, griffier presidium

Ontwerpbesluit**Nr. 72-2019**

Provinciale Staten van Noord-Holland;

- gelezen de voordracht van het presidium van 9 september 2019;
- gelet op artikel 17, eerste lid, van de Provinciewet;
- gelet op artikel 12, eerste lid, van het Reglement van orde voor de vergaderingen en andere werkzaamheden van Provinciale Staten en Statencommissies van Noord-Holland 2015;

besluiten:

1. het bijgevoegde vergaderschema voor de vergaderingen van Provinciale Staten en Statencommissies voor 2020 vast te stellen;
2. het college van Gedeputeerde Staten op te dragen de Planning en Control-kalender te baseren op het vergaderschema voor de vergaderingen van Provinciale Staten en Statencommissies 2020.

Haarlem, 30 september 2019

Provinciale Staten voornoemd,

, voorzitter

, statengriffier

Stand van zaken projecten in de studie-, plan- en realisatiefase

PMI-code		maatregel	werkzaamheden		jaar van uitvoering	
nr.	project-nr.	soort project	omschrijving project	stand van zaken	fase	(mogelijke) uitvoering
		PMI-viewer	https://maps.noord-holland.nl/projectenkaart_extern/?projectgroep=pmi	https://maps.noord-holland.nl/projectenkaart_extern/?projectgroep=pmi		
1	alg-13	bereikbaarheid	Nieuwe aansluiting op de A9, gemeente Heiloo (GGA Alkmaar) Er wordt een nieuwe aansluiting op de A9 ter hoogte van de Lagelaan in Heiloo gerealiseerd. Deze aansluiting maakt deel uit van het programma De Nieuwe Strandwal, dat tot doel heeft een bijdrage te leveren aan de ontwikkeling van het gebied. Naast de aansluiting bestaat het programma uit groenprojecten, bedrijventerrein Boekelermeer en woningbouw in Castricum/Limmen.. De aansluiting is nodig om de ruimtelijke ontwikkelingen te faciliteren, en levert daarnaast een bijdrage aan verbetering van knelpunten in de huidige situatie. Tevens wordt de aanleg van een fietsverbinding over de A9 meegenomen in dit project.	Nieuwe aansluiting op de A9, gemeente Heiloo (GGA Alkmaar) Bij de vaststelling van het bestemmingsplan is de Crisis- en herstelwet van toepassing verklaard, wat de behandeling van ingediende beroepen bij de Raad van State (RvS) zou moeten versnellen. De RvS heeft echter laten weten de zaak aan te houden. Het project heeft een ontheffing op de Natuurbeschermingswet ontvangen in het kader van het Programma Aanpak Stikstof 2015-2021 (PAS) en de RvS wilde in ieder geval wachten op een uitspraak van het Europees Hof van Justitie of het PAS binnen de Europese Habitat Richtlijn past. De uitspraak van het Hof van Justitie inzake het PAS was op 7 november 2018. In navolging op de uitspraak van het Hof van Justitie hebben de gemeenten Heiloo en Castricum (als zijnde partijen tegen wie de zaken over de bestemmingsplannen lopen) 17 december 2018 een zienswijze ingediend. In de zienswijze zijn de resultaten van de nieuwe Aerius-berekening, en de ecologische beoordeling hiervan, naar de RvS te gestuurd met als doel om aan te tonen dat de nieuwe aansluiting A9 geen gebruik van het PAS meer hoeft te maken. Het projecteffect is immers nihil. De RvS heeft aangegeven de zienswijze niet inhoudelijk te behandelen en de behandeling van de liggende zaken pas na uitspraak in de proefzittingen in te plannen. Uitspraak in de proefzittingen wordt verwacht in juni/juli 2019. Naar verwachting is eind zomer 2019 de zittingsdatum bekend en kan de projectplanning worden herijkt.	realisatie	2020-2022
2	alg-29a	bereikbaarheid	Nieuwbouw Wilhelminasluis, gemeente Zaanstad Het programma 'Vaart in de Zaan!' heeft tot doel de bevaarbaarheid van de Zaan te verbeteren, zodat bedrijven de modaliteit vervoer over water blijvend kunnen benutten en uitbreiden. Begin 2010 heeft de provincie het eigendom en het beheer van de Wilhelminasluis overgenomen van het hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier. De provincie realiseert de vernieuwing van de Wilhelminasluis. Het project draagt bij aan de opwaardering van de Zaan tot een volwaardige CEMT-klasse Va vaarweg.	Nieuwbouw Wilhelminasluis, gemeente Zaanstad De uitvoering heeft lange tijd stilgelegen, omdat het ontwerp van de aannemer niet stabiel bleek. Er is met de opdrachtnemer arbitrage gevoerd over de oorzaak en financiële consequenties van de vertraging. In juni 2018 heeft de raad van Arbitrage een eindvonnis gegeven, waarbij de opdrachtnemer - door een onvoorziene omstandigheid opgetreden na gunning - recht heeft op termijnsverlenging en een additionele vergoeding voor de realisatie van het nieuwe sluisontwerp van ca. € 8 mln. Hiertegenover staat dat de provincie de maximale boete van € 2,85 mln mag opleggen. Gedurende de vertraging zijn de projectkosten door de uitloop van het project, extra onderzoeken, juridische bijstand in de afgelopen 3 jaar toegenomen en zijn tevens aanvullende afspraken met de opdrachtnemer vastgelegd in een Vaststellingsovereenkomst. Begin 2019 zijn de werkzaamheden aan de Wilhelminasluis weer hervat. De benodigde langdurige stremmingen van de sluis en de bruggen zijn naar verwachting begin 2020. Volgens planning is de sluis eind 2020 beschikbaar voor schepen met CEMT-klasse Va en vindt de oplevering begin 2021 plaats.	realisatie	2014-2021
3	alg-29b	bereikbaarheid	Vervangen Zaanbrug, gemeenten Wormerland en Zaanstad *) Het programma 'Vaart in de Zaan!' heeft tot doel de bevaarbaarheid van de Zaan te verbeteren, zodat bedrijven de modaliteit vervoer over water blijvend kunnen benutten en uitbreiden. De provincie realiseert namens de gemeenten de vernieuwing van de Zaanbrug tussen Wormer en Wormerveer. Het project draagt bij aan de opwaardering van de Zaan tot een volwaardige CEMT-klasse Va vaarweg.	Vervangen Zaanbrug, gemeenten Wormerland en Zaanstad *) De aanbesteding is juli 2018 gestart, maar ligt momenteel stil en wacht op bevestiging vanuit de gemeenten in verband met gemaakte afspraken over tijdelijke verkeersmaatregelen. Een toprisico is dat het plafondbedrag niet toereikend blijkt te zijn. De realisatieperiode van de brug wordt met het oog op de regionale bereikbaarheid afgestemd met de voorgenomen vernieuwing van de Beatrixbrug (N246), de Kogerpolderbrug (N246) en de bruggen Krommenie (N203). Ingebruikname van de nieuwe Zaanbrug staat vooralsnog gepland in 2021.	realisatie	2018-2021
4	alg-36	bereikbaarheid	Bereikbaarheid Haarlemmermeer - Bollenstreek Voor de (economische) toekomst van de regio is het belangrijk dat het gebied rondom de Duin- en Bollenstreek, Zuid-Kennemerland en Haarlemmermeer goed bereikbaar is en blijft. Gestudeerd wordt op het verbeteren van de verkeersafwikkeling op de oost-westverbinding tussen de N206 en A4.	Bereikbaarheid Haarlemmermeer - Bollenstreek Het nieuwe coalitieakkoord zegt het volgende; Het programaa Bereikbaarheid Bollenstreek wordt gefaseerd gerealiseerd. De investeringen in hoogwaardig openbaar vervoer en fiets worden in deze collegeperiode uitgevoerd. De nieuwe Bennebroekerweg wordt opgewaardeerd om de nieuwe woonwijken in Hoofddorp, nu en in de toekomst , goed te ontsluiten. Alle Noord- Hollandse belanghebbende zullen opnieuw gehoord worden over de voorkeursvariant. Naar aanleiding van deze gesprekken zal, op basis van het Noord- Hollandse belang, opnieuw gesproken worden met de provincie Zuid- Holland over de verdere realisatie van de weg en de voorkeursvariant.	studie	na 2024
5	alg-40	bereikbaarheid	Uitvoering beleidskader verkeersmanagement Noord-Holland Het betreft de volgende maatregelen: • Vraaggestuurd brugbedienen: Brugopening als er geen piekbelasting is op de weg. • Optimalisatie verkeersmanagement in niet reguliere situaties door versnelling van detectie van verstoringen. • Optimalisatie verkeersmanagement in reguliere situaties door anticiperend het verkeer te regelen.	Uitvoering beleidskader verkeersmanagement Noord-Holland In 2016 zijn enkele projecten in gang gezet, waarbij wordt ingespeeld op de komst van Smart Mobility en de effecten daarvan op onze verkeersregelinstallaties (VRI's). In vervolg hierop is in 2017 een aantal VRI's geschikt gemaakt voor interactie met autonome en connected voertuigen. De ontwikkeling van de iVRI kost de leveranciers meer tijd dan voorzien. Deze aanpassing van VRI's wordt in 2019 voortgezet, maar gaat hierdoor beduidend langzamer en loopt door in 2020. De start van de inrichting van het ICT-netwerk op basis van nieuwe eisen schuift hierdoor ook door naar 2019-2020. Voor het beter afstemmen van verkeersstromen over weg en water zijn in 2018 de bruggen uitgerust met systemen die de actuele stand doorgeven en zijn aangesloten op het brugmanagementsysteem.	realisatie	2016-2020
6	alg-41	bereikbaarheid	Bereikbaarheid van Den Helder Het uitvoeren van een integrale studie naar het verbeteren van de bereikbaarheid van Den Helder, waarbij eerdere onderzoeken worden betrokken. De studie naar het verbeteren van de bereikbaarheid van Den Helder wordt geïntegreerd in het bereikbaarheidsonderzoek dat uitgevoerd wordt binnen het programma De Kop Werkt!.	Bereikbaarheid van Den Helder De studie naar het verbeteren van de bereikbaarheid van Den Helder is geïntegreerd in het bereikbaarheidsonderzoek dat uitgevoerd wordt binnen het programma De Kop Werkt!. De resultaten van de onderzoeken naar korte-termijnmaatregelen zijn bestuurlijk besproken en worden verder uitgewerkt met een financieringsvoorstel voor een verdeling programma De Kop Werkt, gemeenten en provincie. Over de resultaten van de verkenning naar de lange-termijnmaatregelen zijn PS geïnformeerd, maar laten vervolgstappen over aan de nieuwe coalitie.	studie	n.n.b.

Stand van zaken projecten in de studie-, plan- en realisatiefase

PMI-code	maatregel	werkzaamheden				jaar van uitvoering
nr.	project-nr.	soort project	omschrijving project	stand van zaken	fase	(mogelijke) uitvoering
7	alg-42	bereikbaarheid	Busbaan Wijckermolen (busstation Beverwijk - Wijckermolen) Dit project is toegevoegd vanuit het Uitvoeringsprogramma Investeringsagenda Openbaar Vervoer 2015-2020. In 2010 zijn plannen gemaakt voor een nieuw busstation in Beverwijk. Inmiddels is het busstation mede door financiering van de provincie gereed gekomen. In de plannen voor het busstation is tevens voorzien in een goede en snelle route van en naar het station. Door de nieuwe ligging van het station moeten de bussen nu meer omrijden dan in het verleden het geval was (om de bioscoop heen). Daarom is in de plannen zowel aan de oost- als westzijde van het busstation een busbaan omgenomen. Bij dit project gaat het om een korte busbaan tussen het busstation van Beverwijk en de ontsluitingsweg Wijckermolen. De busbaan wordt gesitueerd tussen het spoor en het stationsgebouw.	Busbaan Wijckermolen (busstation Beverwijk - Wijckermolen) De stuurgroep heeft onlangs de voorkeur uitgesproken om aanvullende financiering voor het project te zoeken en de voorkeursvariant (verplaatsen van treinbeveiligingskasten en aansluiting op de Wijckermolen zonder de bestaande P+R aan te passen) uit te voeren. In de tussentijd wordt invulling gegeven aan overeenkomsten tussen projectpartners. De opdrachten aan ProRail en het adviesbureau om tot een tijdige aanvraag van de buitendienststelling te komen zijn gegund. Aangezien voor de werkzaamheden 2 jaar van te voren een buitendienststelling bij ProRail dient te worden aangevraagd, is de uitvoering gepland in 2021-2022.	plan	2021-2022
8	alg-43	verkeersveiligheid	Fietsknelpunten rapport Fietzersbond uit studiefase De Fietzersbond heeft op verzoek van de provincie een rapport opgesteld met infrastructurele knelpunten voor het fietsverkeer in de provincie Noord-Holland. Er wordt een studie uitgevoerd om de knelpunten op provinciale wegen nader te onderzoeken en mogelijke oplossingen in beeld te brengen.	Fietsknelpunten rapport Fietzersbond uit studiefase De 14 knelpunten op provinciale wegen en de mogelijke oplossingen worden nader uitgewerkt. Tegelijkertijd worden beleidsuitgangspunten geformuleerd voor de langere termijnvisie, waarbij rekening wordt gehouden met doorgaande hoofdfietsroutes. Daarnaast wordt een subsidieprogramma opgestart voor gemeentelijke knelpunten. Eén van de knelpunten, de fietsoversteek kruispunt N239-Alkmaarseweg, wordt meegenomen in het project N239-08, Trajectbenadering N239a, gedeelte N242-A7. Er wordt een totaalkrediet voor het realiseren van de fietsprojecten in 1 keer aangevraagd en per deelproject wordt een projectbudget uitgewerkt, waarbinnen een risicobudget is opgenomen. Deze budgetten zijn taakstellend. Zolang de doelstelling wordt gehaald, die door PS aan het fietsprogramma is gesteld, is het aan de gedeputeerde om te beslissen over verschuivingen tussen deze projectbudgetten. Het project promoveert naar de realisatiefase.	realisatie	2019-2022
12	HOV-03	bereikbaarheid	Hoogwaardig Openbaar Vervoer in 't Gooi (Huizen-Hilversum) De provincie realiseert samen met de gemeenten Huizen, Eemnes, Laren en Hilversum een HOV-verbinding (R-net) tussen busstation Huizen en NS-station Hilversum. De regio krijgt hierdoor een frequente, snelle en betrouwbare OV-verbinding met Amsterdam, Schiphol en Almere. Daarnaast wordt Huizen, een van de grootste gemeenten zonder treinstation in Nederland, veel beter ontsloten. Ook Blaricum, Eemnes en Laren krijgen een sterk verbeterde aansluiting op R-net. Belangrijk onderdeel hiervan is de aanleg of uitbreiding van P+R-terreinen met HOV-haltes. Een deel van het projectbudget wordt besteed aan het verbeteren van het leefklimaat, het verhogen van de verkeersveiligheid en het versterken van de natuur (natuurbrug bij Anna's Hoeve). Met de ondertunneling van de bus- en spoorbaan bij de Oosterengweg in Hilversum wordt bovendien een groot knelpunt van de Hilversumse ring opgelost. In Huizen wordt Winkelcentrum Oostermeent beter toegankelijk gemaakt en ingericht.	Hoogwaardig Openbaar Vervoer in 't Gooi (Huizen-Hilversum) Met de wijzigingsovereenkomst is Blaricum een integrale partner van het project geworden en de scope van het deelproject Huizen-Blaricum gewijzigd. Deze nieuwe scope van de deelprojecten Huizen-Blaricum en Eemnes-Laren wordt nu uitgewerkt, waarbij circulair bouwen als één van de speerpunten is benoemd. Voor het deelproject Laren-Hilversum zijn twee uitvoeringscontracten gegund. Een bezwaar op de voorlopige gunningsbeslissing bij het grootste contract heeft geleid tot een kort geding. Tegen de gerechtelijke uitspraak is vervolgens hoger beroep aangetekend. Na de uitspraak van het Gerechtshof is ook dit contract definitief gegund, zij het met een vertraging van ca. 8 maanden. De effecten van deze vertraging op de uitvoeringsfasering, - risico's, -planning en kosten worden momenteel in beeld gebracht. De ingebruikname van de busbaan in Hilversum verschuift hierdoor naar verwachting naar de tweede helft van 2022.	realisatie	2019-2022
13	HOV-05	bereikbaarheid	Hoogwaardig Openbaar Vervoer Schiphol Oost, ged. Stationsplein-Fokker Logistics Park (v/h Fokkerweg-Schiphol Rijk), gemeente Haarlemmermeer De provincie, de vervoerregio Amsterdam, gemeenten Haarlemmermeer, Aalsmeer en Uithoorn en Schiphol werken aan hoogwaardig openbaar vervoer rondom Schiphol. Het doel is om een ringlijn rond Schiphol aan te leggen. Als onderdeel van deze ringlijn wordt er een busbaan gerealiseerd vanaf Schiphol Oost Stationsplein tot Fokker Logistics Park.	Hoogwaardig Openbaar Vervoer Schiphol Oost, ged. Staionsplein-Fokker Logistics Park (v/h Fokkerweg-Schiphol Rijk), gemeente Haarlemmermeer Het terugvalscenario is gerealiseerd en de busbaan is 9 december 2018 in gebruik genomen. Vooralsnog is afgezien van de realisatie van de vrije businfrastructuur langs de Fokkerweg. Hoewel het project daarmee aanzienlijk is gewijzigd is een groot deel van de doelstellingen - namelijk rijtijdwinst en verbeterde betrouwbaarheid van de dienstregeling - wel gehaald. In samenspraak met de projectpartners wordt verkend of en hoe de verkleinde scope en de kostendekking verder dient te worden ontwikkeld. Het uitvoeringskrediet wordt met € 4 miljoen afgeraamd.	realisatie	2016-2019
14	HOV-07	bereikbaarheid	Hoogwaardig Openbaar Vervoer Aalsmeer-knooppunt Schiphol Zuid (HOVASZ), gemeenten Haarlemmermeer, Aalsmeer en Uithoorn Het tracé loopt van de Fokkerweg in de Haarlemmermeer naar de Poelweg in Uithoorn. Er is gekozen voor de aanleg van een geheel vrije busbaan op de "oude" N201. Daarnaast wordt de N196, gedeelte Fokkerweg-Legmeerdijk, versmald van 2x2 rijstroken naar 2x1 rijstrook. Tevens wordt een fietstunnel gerealiseerd en een fietsoverdoorgang onder de Aalsmeerderbrug.	Hoogwaardig Openbaar Vervoer Aalsmeer-knooppunt Schiphol Zuid (HOVASZ), gemeenten Haarlemmermeer, Aalsmeer en Uithoorn Door de vondst van PFOS in de bodem (PFOS is een verontreiniging waarop sinds kort wordt gehandhaafd) binnen de projectgrenzen is de aanbesteding een jaar vertraagd, maar de aanbestedingsfase is nu vrijwel afgerond. Naar verwachting vindt de definitieve opdrachtverlening eind april 2019 plaats.	realisatie	2019-2021
15	HOV-11	trajectbenadering	Trajectbenadering busbaan Toolenburg-Nieuw Vennepe (v/h zuidtak Zuidtangent), gemeente Haarlemmermeer Er staat groot onderhoud gepland op de busbaan Toolenburg-Nieuw Vennepe. Het onderhoudsproject is opgenomen in de studiefase van het PMI, zodat onderzocht kan worden of er gelijktijdig met het groot onderhoud aanpassingen aan het traject worden gerealiseerd. Op deze manier wordt de overlast voor de weggebruiker en de OV-reiziger zoveel mogelijk beperkt. Specifiek zal worden gekeken naar de gelijkvloerse oversteken voor het langzaam verkeer aangezien de vormgeving voor deze oversteken in 2014 is aangescherpt.	Trajectbenadering busbaan Toolenburg-Nieuw Vennepe (v/h zuidtak Zuidtangent), gemeente Haarlemmermeer In de studie is specifiek gekeken naar de inpassing/vormgeving van de gelijkvloerse solitaire langzaamverkeeroversteken over de HOV-busbaan. Het betreft 14 kruisingen die (mogelijk) worden aangepast, waarbij een middeneiland wordt gecreëerd, zodat de oversteek in etappes kan plaatsvinden. Bij het onderzoek zijn diverse stakeholders betrokken, zoals de Vervoerregio Amsterdam, de gemeente Haarlemmermeer, Connexxion, de Fietzersbond en de politie. Naar verwachting promoveert het project in 2019 naar de planfase. Een eerste verkenning is uitgevoerd. Een aantal discussiepunten wordt nader onderzocht.	studie	2020-2021

Stand van zaken projecten in de studie-, plan- en realisatiefase

PMI-code	maatregel	werkzaamheden				jaar van uitvoering
nr.	project-nr.	soort project	omschrijving project	stand van zaken	fase	(mogelijke) uitvoering
16	HOV-12	bereikbaarheid	Hoogwaardig Openbaar Vervoer Haarlemmermeer-Bollenstreek HOV Bollenstreek is een gezamenlijk project van de provincies Noord- en Zuid-Holland, de vervoerregio Amsterdam, regio Holland Rijnland en de gemeenten Noordwijk, Teylingen, Lisse en Haarlemmermeer. Medio 2018 is het gedeelte van de route tussen Noordwijk en het centrum van Lisse gereed voor de snelle busverbinding. Hiervoor zijn aanpassingen nodig aan wegen, rotondes en haltes. In 2016 is in Lisse begonnen met de inrichting van het Sportlaangebied, waarna in 2022 via een nieuwe brug over de Ringvaart gebruik gemaakt kan worden van vrije busbanen naar Schiphol. Tot die tijd maakt de busverbinding gebruik van de bestaande infrastructuur via de N207 en de A4.	Hoogwaardig Openbaar Vervoer Haarlemmermeer-Bollenstreek Op het Zuid-Hollandse gedeelte tussen Noordwijk en het centrum van Lisse worden aanpassingen aan wegen, rotondes en haltes uitgevoerd. In november jl. hebben GS van Noord-Holland hun voorkeur uitgesproken voor een lage beweegbare HOV-brug over de Ringvaart ter plaatse van het Sportlaangebied in Lisse en de IJs- en Skeelerclub in Lissebroek. Er wordt een financieringsovereenkomst opgesteld voor de HOV-brug, die naar verwachting medio 2019 wordt ondertekend. Voor de HOV-brug wordt voor de zomer 2019 gestart met de planuitwerkingsfase. Medio 2019 wordt er een besluit genomen over het voorkeustracé van de HOV-brug tot aan P&R Getsewoud, waarna de planuitwerkingsfase kan starten. Eind 2019 start de RO-procedure.	studie	2022
17	HOV-13	bereikbaarheid	Hoogwaardig Openbaar Vervoer Schiphol Oost, ged. Oude Meer-Schiphol Rijk (SOOMR) Dit project was onderdeel (fase 2) van project HOV-05 "HOV Fokkerweg-Schiphol Rijk". De provincie, de vervoerregio Amsterdam, gemeenten Haarlemmermeer, Aalsmeer en Uithoorn en Schiphol werken aan hoogwaardig openbaar vervoer rondom Schiphol. Het doel is om een ringlijn rond Schiphol aan te leggen. Het gedeelte dat in deze verkenning voorligt, wordt aangeduid als HOV SOOMR (Schiphol Oost, Oude Meer, Schiphol Rijk). Het vormt onderdeel van het grotere HOV-programma van de HOV Schiphol Ring, zoals ook de andere projecten HOV Schiphol Oost, Knooppunten Schiphol Noord en Schiphol Zuid.	Hoogwaardig Openbaar Vervoer Schiphol Oost, ged. Oude Meer-Schiphol Rijk (SOOMR) Er is een voorkeursvariant vastgesteld, die nu verder wordt uitgewerkt. In deze variant rijdt de bus over de Fokkerweg met een groot deel 70 km/u. Voor het in aanleg zijnde Groenenbergerterrein is aan de rand van dit terrein een halte voorzien. Het profiel van de Fokkerweg is ruim genoeg om de HOV-infrastructuur in te passen. De Vervoerregio Amsterdam, de gemeente Haarlemmermeer en de provincie zullen afspraken maken over de aanleg en financiering en deze vastleggen in een overeenkomst. Er wordt momenteel een samenwerkingsovereenkomst opgesteld, waarna de studiefase kan worden afgerond en het project kan promoveren naar de planfase.	studie	2022-2023
18	HOV-14	bereikbaarheid	Hoogwaardig Openbaar Vervoer Legmeerdijk (N231) Verkenning naar de inpassing van hoogwaardig openbaar vervoer op de Legmeerdijk tussen Kudelstaart en Amstelveen op de N231. Het tracé is gericht op de route van lijn 172 die in december 2017 een R-net lijn wordt. Het project heeft een relatie met project N231-15 "Legmeerdijk Zuid". Het project is in twee delen gefaseerd: het deel tussen de Mijnsherenweg in Kudelstaart en de aansluiting met de N201 wordt naar voren gehaald. Het deel in Kudelstaart en het deel N201-Amstelveen busstation wordt in een later stadium uitgewerkt.	Hoogwaardig Openbaar Vervoer Legmeerdijk (N231) Er is een voorkeursroute bepaald voor R-netlijn 172: Mijnsherenweg-Legmeerdijk-busstation Zwarteweg-Legmeerdijk verder naar Amstelveen. De kruisingen op de Legmeerdijk zijn in samenhang met deze nieuwe route opnieuw ontworpen (zie project N231-15). Bij de hoofdingang van Royal FloraHolland wordt een nieuwe halte ingepast, en de huidige haltes worden opgeheven. Over de N231 wordt een loopbrug aangelegd, zodat buspassagiers veilig de N231 kunnen oversteken. Er wordt momenteel een samenwerkingsovereenkomst opgesteld, waarna de studiefase kan worden afgerond en het project kan promoveren naar de planfase.	studie	2022
19	HOV-15	bereikbaarheid	Uitrol productformule R-net De verhoging van de kwaliteit van de haltevoorzieningen naar R-netniveau draagt er aan bij dat de reiziger een positiever beeld krijgt van het openbaar vervoer en er vaker gebruik van zal gaan maken. Het doel is om alle haltevoorzieningen van R-net in de provinciale concessiegebieden en voor provinciale R-netlijnen buiten onze concessiegebieden op het kwaliteitsniveau van R-net te brengen waardoor de reiziger weet welke kwaliteit hem/haar te wachten staat.	Uitrol productformule R-net Er vinden nog enkele realisatiewerkzaamheden plaats en naar verwachting is het project eind dit jaar gerealiseerd en kan het project worden afgesloten.	realisatie	2018-2019
20	HOV-16	bereikbaarheid	Hoogwaardig Openbaar Vervoer Westtangent, gemeente Haarlemmermeer* <i>nieuw project</i> Tussen station Amsterdam Sloterdijk en Schiphol Plaza wordt een hoogwaardige en hoogfrequente busverbinding gerealiseerd. Op de route wordt een aantal aanpassingen doorgevoerd, waardoor de bus beter en comfortabeler door kan rijden.	Hoogwaardig Openbaar Vervoer Westtangent, gemeente Haarlemmermeer* <i>nieuw project</i> De maatregelen op het grondgebied van de gemeente Amsterdam zijn in uitvoering. Het knooppunt Schiphol-Noord is al uitgevoerd in het kader van de HOV A9. In 2019-2020 wordt het ontwerp gemaakt voor de brug over de Ringvaart en een nieuw viaduct over de A9, in het verlengde van de Oude Haagseweg. De investeringskosten zijn voor rekening van de Vervoerregio Amsterdam, de gemeente Haarlemmermeer en Schiphol. Het is een project "werken derden" met Haarlemmermeer als trekker. De provincie is verzocht de kunstwerken in eigendom, beheer en onderhoud te nemen. Het bestaande KW20 over de A9 gaat dan naar Haarlemmermeer. De planning is in 2019 afspraken te maken met partijen onder welke voorwaarden dat mogelijk is.	studie	2020-2023
21	K20-05	bereikbaarheid	Verminderen kwetsbaarheid vlotbruggen Noordhollands Kanaal, gemeente Schagen Om de vlotbruggen beter te beschermen tegen aanvaringen, aanrijdingen en te zwaar verkeer wordt de bewegwijzering aangepast en worden nieuwe remmingwerken gerealiseerd.	Verminderen kwetsbaarheid vlotbruggen Noordhollands Kanaal, gemeente Schagen Bij de aanvaring van de Burgervlotbrug is het bestaande remmingwerk kapot gevaren en is inmiddels vervangen voor een nieuw remmingwerk. Uitvoeringskosten € 620.000. Voor de nog te realiseren remmingwerken bij Vlotbrug 't Zand en de Sint Maartensvlotbrug is een nieuwe raming opgesteld. De totale kosten inclusief het uitgevoerde werk aan de Burgervlotbrug bedragen naar verwachting € 2,6 miljoen. Voor de drie vlotbruggen is een krediet van € 1,5 miljoen beschikbaar gesteld. Bij de start van het project is bepaald dat als er meer geld nodig is het project heroverwogen wordt. De prioriteit lag bij de Burgervlotbrug. Deze vlotbrug ligt bij een bocht en heeft de grootste kans op een aanvaring. De andere twee vlotbruggen liggen in een recht stuk vaarweg. Gelet op de hoogte van de overschrijding wordt voorgesteld beide andere vlotbruggen niet in uitvoering te nemen.	realisatie	2018-2019
22	K20-07	bereikbaarheid	Verlengen Koopvaardersschutsluis, gemeente Den Helder Er dient groot onderhoud te worden uitgevoerd aan de Koopvaardersschutsluis. De damwanden zijn aangetast door bacteriën. Gelijktijdig met het groot onderhoud wordt de kolklengthe van de sluis verlengd tot 115 meter. Het verlengen van de Koopvaardersschutssluis tot 115 meter sluit aan bij de ambitie van de provincie om het Noordhollandsch Kanaal als kernnet aan te wijzen, die in de toekomst geschikt wordt voor minimaal CEMT-klasse 4, waarbij de sluis een kolklengthe moet hebben van 115 meter. Door het verlengen van de sluis kunnen langere schepen via het Noordhollansch Kanaal richting Amsterdam varen.	Verlengen Koopvaardersschutsluis, gemeente Den Helder De investering voor het verlengen van de kolk is nieuw. Het groot onderhoud van het project wordt al langere tijd voorbereid. Tijdens de voorbereiding is besloten de kolk te verlengen. Naar verwachting kan de uitvoering in 2020 of 2021 starten, dit is mede afhankelijk van de aanbestedingsmethodiek.	plan	2020-2022

Provinciaal Meerjarenprogramma Infrastructuur 2019-2025
*) Dit zijn projecten die door derden op provinciale wegen worden uitgevoerd

Stand van zaken projecten in de studie-, plan- en realisatiefase

PMI-code	maatregel	werkzaamheden					jaar van uitvoering
nr.	project-nr.	soort project	omschrijving project	stand van zaken		fase	(mogelijke) uitvoering
23	N023-01	bereikbaarheid	Westfrisiaweg De Westfrisiaweg is een stroomweg en wordt Duurzaam Veilig ingericht. Het westelijke deel wordt via de N243 en de N507 met een noordelijke omleiding om Heerhugowaard aangesloten op de N242. Ten oosten van de A7 tot aan de Markerwaardweg wordt de N302 verbreed naar 2x2 rijbanen. Bij Drechterland is gekozen voor de westelijke variant; een doorsteek van de N302 naar de N506 ten westen van Hoogkarspel.	Westfrisiaweg De Westfrisiaweg is op 30 november 2018 opengesteld voor het verkeer. Er vinden nog afrondende werkzaamheden plaats.		gerealiseerd	
24	N023-02	verkeersveiligheid	Westfrisiaweg: Fietstunnel onder de N507 bij Wogmeer, gemeente Koggenland In het project Westfrisiaweg was een voetgangersbrug over de N507 bij Wogmeer opgenomen. Op verzoek van de omgeving wordt in plaats van deze voetgangersbrug een fietstunnel onder de N507 gerealiseerd, omdat uit onderzoek is gebleken dat ook veel fietsers gebruik zullen maken van deze verbinding. Het project wordt gelijktijdig met het project Westfrisiaweg uitgevoerd.	Westfrisiaweg: Fietstunnel onder de N507 bij Wogmeer, gemeente Koggenland De Westfrisiaweg is op 30 november 2018 opengesteld voor het verkeer. Er vinden nog afrondende werkzaamheden plaats.		gerealiseerd	
25	N023-03	verkeersveiligheid	Westfrisiaweg: Bermverharding N506, ged. Raadhuislaan-N302 en N302, ged. N506-Krabbegatsluis, gemeenten Drechterland, Stede Broec en Enkhuizen Om de verkeersveiligheid te verbeteren wordt er bermverharding aangebracht op het deel van de N506 en N302 behorend tot het tracé van de Westfrisiaweg.	Westfrisiaweg: Bermverharding N506, ged. Raadhuislaan-N302 en N302, ged. N506-Krabbegatsluis, gemeenten Drechterland, Stede Broec en Enkhuizen De Westfrisiaweg is op 30 november 2018 opengesteld voor het verkeer. Er vinden nog afrondende werkzaamheden plaats.		gerealiseerd	
26	N023-04	verkeersveiligheid	Westfrisiaweg: Fietstunnel onder de N302 bij bedrijventerrein 't Zevenhuis, gemeente Hoorn Binnen het project Westfrisiaweg wordt op verzoek van de gemeente een fietstunnel gerealiseerd onder de N302 ter ontsluiting van bedrijventerrein 't Zevenhuis.	Westfrisiaweg: Fietstunnel onder de N302 bij bedrijventerrein 't Zevenhuis, gemeente Hoorn De Westfrisiaweg is op 30 november 2018 opengesteld voor het verkeer. Er vinden nog afrondende werkzaamheden plaats.		gerealiseerd	
27	N197-04	bereikbaarheid	Busbaan Wijckerpoort (Velsertraverse-busstation Beverwijk) Dit project is onderdeel van het Uitvoeringsprogramma Investeringsagenda Openbaar Vervoer 2015-2020. De bussen van Beverwijk naar Haarlem en IJmuiden ondervinden vertraging op de route tussen het busstation Beverwijk en de Velsertunnel. In de spitsuren ontstaat er filevorming op de Velserweg en Velsertarverse door het grote verkeersaanbod. Dit leidt tot oponthoud voor de bus en tot een onbetrouwbare dienstuitvoering. Het probleem wordt verergerd bij de passage van goederentreinen (soms ook in de spitsperiode) ten behoeve van Tata-steel. Parallel aan de spoortunnel wordt een vrijliggende busbaan gerealiseerd, die aantakt op de Velsertraverse	Busbaan Wijckerpoort (Velsertraverse-busstation Beverwijk) De stuurgroep heeft onlangs de voorkeur uitgesproken om aanvullende financiering voor het project te zoeken en de voorkeursvariant uit te voeren; een vrijliggende busbaan ten westen van het spoor en aansluiten op de Velsertraverse d.m.v. een nieuwe VRI. In de tussentijd wordt invulling gegeven aan overeenkomsten tussen projectpartners. De opdrachten aan ProRail en het adviesbureau om tot een tijdige aanvraag van de buitendienststelling te komen zijn gegund. Aangezien voor de werkzaamheden 2 jaar van te voren een buitendienststelling bij ProRail dient te worden aangevraagd, is de uitvoering gepland in 2021-2022.		plan	2021-2022
28	N201-20	bereikbaarheid	Masterplan N201 - Omlegging Schiphol-Rijk, gemeente Haarlemmermeer Er ligt een nieuwe verbindingsweg tussen de Aalsmeerderweg en de omlegging Aalsmeer-Uithoorn naast de bestaande Fokkerweg, die via een ongelijkvloerse kruising over de Beechavenue en de Kruisweg naar de Aalsmeerderweg loopt. In het kasritme zijn voor 2019 kosten geraamd voor de mogelijke sloop en verlegging van deze verbindingsweg, als het Rijk besluit de parallelle Kaagbaan aan te leggen. Deze uitgaven zijn integraal onderdeel van de bestuurlijke besluitvorming rond de scopewijziging BoerenLand Variant (BLV).	Masterplan N201 - Omlegging Schiphol-Rijk, gemeente Haarlemmermeer In het kasritme zijn t/m 2020 kosten geraamd voor de afhandeling van acht nadeelcompensatiedossiers en een reservering verplichtingen uit de Overeenkomst Sloop en Verlegging Boerenland Variant (BLV).		gerealiseerd	
29	N201-29a	trajectbenadering	Trajectbenadering N201a, Cruquiusbrug, gemeenten Heemstede en Haarlemmermeer De vervanging van de Cruquiusbrug (brug A) was onderdeel van de Trajectbenadering N201a. Gelijktijdig met de vervanging wordt brug A verbreed en een onderdoorgang voor fietsers aangelegd om een veiligere en betere doorstroming te realiseren.	Trajectbenadering N201a, Cruquiusbrug, gemeenten Heemstede en Haarlemmermeer Er is onderzocht hoe diverse innovaties meegenomen kunnen worden, zoals onderhoudsvriendelijkheid, energieneutraliteit en circulariteit. Tevens is de projectscope herijkt in samenwerking met de projectpartners, waarbij een fietsonderdoorgang toegevoegd is aan de projectscope. Er wordt een aanvullend krediet aangevraagd van € 5.500.000.		realisatie	2020-2022
30	N201-32	verkeersveiligheid	Onderzoek kruispunt N201-N231, gemeente Amstelveen Vanuit diverse kanten (gemeente, politie, weggebruikers) zijn vragen en klachten binnen gekomen over de werking van het kruispunt N201-N231, naar aanleiding van een aantal ongevallen met roodlichtnegatie en kopstaartbotsingen. Gezien het belang van het kruispunt, de zwaarte van de ongevallen, gerelateerd aan de vragen uit de omgeving en het gebrek aan een consistent, onderbouwd antwoord wordt onderzoek uitgevoerd naar de werking van het kruispunt.	Onderzoek kruispunt N201-N231, gemeente Amstelveen Het onderzoek naar de problematiek is afgerond. Hoewel het aantal geregistreerde ongevallen op het kruispunt N201 - N231 niet opvallend hoger ligt dan op andere grote kruispunten in de omgeving, wordt het kruispunt zowel door experts (weginspecteur, verkeerscentrale, politie) als door weggebruikers als onveilig ervaren. Er is nu een maatregelenpakket opgesteld samen met betrokken partners. Dit omvat met name het realiseren van een 60 km/u regime rondom de kruising afgedwongen met realiseren van drempels. Tevens gaat de politie op het voorliggende N201 traject komende uit de richting Uithoorn een trajectcontrole instellen. Verwachte realisatie Q4 2019.		studie	2019
31	N201-33	trajectbenadering	Trajectbenadering N201c, gemeente Hilversum uit studiefase Er staat groot onderhoud gepland op het traject N201c. Gelijktijdig met het groot onderhoud worden kleine verbetermaatregelen uitgevoerd en wordt vanuit het PMI een bijdrage geleverd aan de vervanging van 3 vaste bruggen voor het verbreden van het profiel op de bruggen, zodat er meer ruimte is tussen de rijbaan en het fietspad.	Trajectbenadering N201c, gemeente Hilversum uit studiefase De studie is afgerond en het project promoveert naar de planfase. Daarnaast is Noord-Holland betrokken bij de studie van de provincie Utrecht naar verdubbeling van de N201. De diverse scenario's hebben in meer of mindere mate effect op het Noord-Hollandse deel van de N201.		plan	2020

Stand van zaken projecten in de studie-, plan- en realisatiefase

PMI-code		maatregel	werkzaamheden			jaar van uitvoering
nr.	project-nr.	soort project	omschrijving project	stand van zaken	fase	(mogelijke) uitvoering
32	N201-34	leefbaar- heid	Geluidwerende maatregelen N201 Uithoorn Voor de omlegging van de N201+ is akoestisch onderzoek uitgevoerd zoals de Wet Geluidhinder voorschrijft. Op basis van dit onderzoek zijn daar waar wettelijk vereist geluidreducerende maatregelen genomen zoals stil asfalt en geluidschermen. Ondanks de uitgevoerde geluidreducerende maatregelen blijft er sprake van hinder bij bewoners.	Geluidwerende maatregelen N201 Uithoorn De proef met diffractoren moet nader worden uitgewerkt, maar ligt momenteel stil doordat er geen ambtelijke capaciteit beschikbaar is.	studie	2019
33	N201-35	bereik- baarheid	Kruisweg-corridor Dit is een gezamenlijk project van de Vervoerregio Amsterdam, de gemeente Haarlemmermeer, de Schiphol Group en de provincie. Er zijn meerdere knelpunten en ontwikkelingen in en rondom de Kruisweg-corridor waarin de A4, de N201 en de N196 belangrijke verkeersaders zijn. Partijen hebben de handen ineen geslagen om te komen tot integrale oplossings-richtingen (fiets, HOV en weg) voor de middellange/ lange termijn, die de bereikbaarheid van de gehele corridor verbeteren.	Kruisweg-corridor Op basis van gesprekken met de stakeholders wordt er een verkenningenstudie uitgevoerd om de (toekomstige) knelpunten in de corridor te definiëren. Naar verwachting is deze studie medio 2019 afgerond, aan de hand waarvan bepaald kan worden welke (toekomstige) problematiek in een vervolgstudie dient te worden opgepakt.	studie	n.n.b.
34	N202-05	traject- benadering	Trajectbenadering N202a, gemeente Velsen De N202 loopt van de aansluiting A22 tot hmp 7.0, maar er staat groot onderhoud gepland op het gedeelte tussen hmp 1.9 en 7.0. Het onderhoudsproject is opgenomen in de studiefase van het PMI, zodat onderzocht kan worden of er gelijktijdig met het groot onderhoud aanpassingen aan het traject worden gerealiseerd. Op deze manier wordt de overlast voor de weggebruiker zoveel mogelijk beperkt.	Trajectbenadering N202a, gemeente Velsen Besluitvorming over de trajectstudie vindt medio 2019 plaats. De uitvoering van het groot onderhoud wordt hierop gepland door de gebiedsaannemer en afgestemd op de vervanging van de brug over zijkanaal C door Rijkswaterstaat.	studie	2022
35	N203-01	bereik- baarheid	Verbinding A8/A9, gemeenten Zaanstad en Heemskerk Op dit moment voldoet de huidige verbinding A8-A9 via de N203 niet. De woon- en leefomgeving en de bereikbaarheid van het gebied staan onder grote druk door grote stromen doorgaand (zwaar) verkeer in ochtend- en avondspits. Een verbeterde verbinding tussen de A8 (bij Westzaan in de gemeente Zaanstad) en de A9 (Beverwijk, Heemskerk en Uitgeest) is van groot belang om enerzijds de bereikbaarheid in dit gebied op niveau te houden en anderzijds de leefbaarheid in de woonkernen Krommenie, Assendelft en Wormerveer te verbeteren.	Verbinding A8/A9, gemeenten Zaanstad en Heemskerk De provincie werkt samen met de Vervoerregio Amsterdam, de gemeenten Zaanstad, Beverwijk, Velsen, Heemskerk en Uitgeest aan het project Verbinding A8/A9. In de PlanMER zijn er 3 voorkeursalternatieven (Golfbaan, Heemskerk en 0+) onderzocht. In mei 2018 hebben Gedeputeerde Staten het Golfbaanalternatief aangewezen als voorkeursalternatief, waarmee de besluitvorming van de Plan-MER-fase is afgerond. Samen met de ministeries van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap en Infrastructuur en Waterstaat wordt een landschapsplan opgesteld om het landschap rond het werelderfgoed de Stelling van Amsterdam te herstellen en daarin het Golfbaanalternatief zo goed mogelijk in te passen. Naar verwachting wordt dit plan in het 4e kwartaal 2019 ter besluitvorming voorgelegd aan Provinciale Staten. Daarnaast wordt een plan van aanpak voor de vervolgfase opgesteld.	studie	na 2024
36	N205-05	bereik- baarheid	Verdubbeling N205, gedeelte Nieuwe Bennebroekerweg-N207, gemeente Haarlemmermeer Er ligt een voorontwerp voor verdubbeling van de N205, gedeelte Nieuwe Bennebroekerweg-N207, maar het project blijft in de studiefase totdat er duidelijkheid is over de woningbouwontwikkeling in het westen van de Haarlemmermeer (Westflank).	Verdubbeling N205, gedeelte Nieuwe Bennebroekerweg-N207, gemeente Haarlemmermeer De studie is afgerond, maar het project blijft in de studiefase totdat er duidelijkheid is over de woningbouw in het westen van de Haarlemmermeer (Westflank).	studie	n.n.b.
37	N205-09	verkeers- veiligheid	Verkeersveiligheid fietsers kruispunt N205-Vijfhuizerweg, gemeente Haarlemmermeer In de GGA Haarlemmermeer/Zuid-Kennemerland is de wens naar voren gekomen de verkeersveiligheid van de gelijkvloerse kruisingen waar fietsers oversteken te verbeteren.	Verkeersveiligheid fietsers kruispunt N205-Vijfhuizerweg, gemeente Haarlemmermeer In een volgende trajectstudie zal de verkeersveiligheid op het kruispunt nader worden onderzocht. Op dit moment zijn er geen redenen om vooruitlopend hierop maatregelen nader uit te werken. Het project wordt geschrapt.	geschrapt	
38	N208-05	bereik- baarheid	Aanleg fietsverbinding langs de N208, gemeenten Haarlem en Bloemendaal Veel fietsers moeten tot 2 keer de N208 oversteken op weg naar school (Coomhert Lyceum) en de binnenduinrand. Daarom wordt er een fietsverbinding gerealiseerd tussen de Munterslaan en de Wagenweg als ontbrekende schakel in het netwerk.	Aanleg fietsverbinding langs de N208, gemeenten Haarlem en Bloemendaal De projectpartners hebben overeenstemming bereikt over de te realiseren variant (3b, Noordelijke Variant). Het project ligt momenteel stil in verband met onveiligheid in het huidige ontwerp. Om een veilig ontwerp te kunnen realiseren, is een vrijliggende fietsbrug naast de bestaande brug over de Leidsevaart noodzakelijk, waarvoor een PWN-leiding moet worden verlegd middels een gestuurde boring. Er wordt een aanvullend krediet van € 1.400.000 aangevraagd voor de aanleg van de vrijliggende fietsbrug en de verlegging van de PWN-leiding en de langere doorlooptijd met bijbehorende projectmanagementkosten.	realisatie	2019-2020
39	N208-08	bereik- baarheid	Doorfietsroute Kennemerland langs de N208 <i>nieuw project</i> De provincie werkt in samenwerking met de gemeenten Haarlem en Velsen aan een doorfietsroute in Kennemerland, van Uitgeest naar Heemstede. Tussen de Jan Gijzenkade (Santpoort-Zuid/Haarlem Delftwijk) en de Hoofdstraat (Santpoort-Noord) ontbreekt aan de westzijde van de N208 een fietspad, waardoor fietsers moeten omfietsen of de N208 twee keer moeten kruisen en gebruikmaken van oncomfortabele routes door Haarlem-Noord. Als onderdeel van de doorfietsroute wordt een fietspad gerealiseerd.	Doorfietsroute Kennemerland langs de N208 <i>nieuw project</i> In 2017 is een verkennende studie gedaan en zijn verschillende alternatieven op schetsontwerpniveau geraamd en uitgewerkt. Deze schakel is onderdeel van de snelle fietsroutes, waarvoor de provincie een subsidie van het Rijk ontvangt.	studie	2022-2023

Stand van zaken projecten in de studie-, plan- en realisatiefase

PMI-code	maatregel	werkzaamheden			jaar van uitvoering	
nr.	project-nr.	soort project	omschrijving project	stand van zaken	fase	(mogelijke) uitvoering
40	N231-15	bereikbaarheid	Legmeerdijk Zuid, gemeenten Aalsmeer en Uithoorn Op grond van de Vervolgstudie N201 is geconcludeerd dat er meer inzicht nodig is in de samenstelling van het verkeer op de Legmeerdijk Zuid. Pas dan kan worden bepaald of de grootschalige oplossingen (zoals verdiepte ligging) die in de vervolgstudie worden gesuggereerd, ook gewenst en nodig zijn. De studie naar maatregelen is afgerond. In de scope is de reconstructie van de kruising N196/N231 overgeheveld naar het project HOVASZ (HOV-07). In verband met de verwachte andere lijnvoering van de bussen tussen Kudelstaart en Amstelveen, een lijnvoering die ook van invloed is op de te nemen maatregelen op de N231 worden de maatregelen heroverwogen.	Legmeerdijk Zuid, gemeenten Aalsmeer en Uithoorn In samenhang met de nieuwe route voor R-netlijn 172 is een nieuw ontwerp gemaakt voor het gedeelte tussen de Mijnsherenweg en de burgemeester Kasteleinweg, inclusief de kruisingen. Na besluitvorming kan het project promoveren naar de planfase.	studie	2022-2023
41	N231-16	trajectbenadering	Trajectbenadering N231b, gedeelte N201-N232, gemeente Aalsmeer Gelijktijdig met het groot onderhoud op de N231, gedeelte N201-N232 worden maatregelen getroffen aan diverse kruispunten en wegvakken om de doorstroming en verkeersveiligheid te verbeteren.	Trajectbenadering N231b, gedeelte N201-N232, gemeente Aalsmeer Het werk is gegund binnen het plafondbedrag en de gestelde mijlpaal (openstelling september 2019 vanwege werkzaamheden RWS). De uitvoering verloopt voorspoedig.	realisatie	2018-2019
42	N231-17	bereikbaarheid	Ongestoord Logistieke verbinding, gemeente Aalsmeer uit studiefase Het project is toegevoegd vanuit Amsterdam Connecting Trade en zet in goede bereikbaarheid van de Greenport Aalsmeer en het veilingcomplex van RoyalFloraHolland door infrastructurele maatregelen aansluitend op de N201. Er wordt een extra uitgang tussen RoyalFloraHolland langs de Middenweg naar de N201 aangelegd én er wordt een extra ingang gerealiseerd -ten noorden van de hoofdingang- vanaf de Legmeerdijk naar het RoyalFloraHolland-terrein. De extra uitgang aan de achterzijde is alleen tijdens venstertijden te gebruiken.	Ongestoord Logistieke verbinding, gemeente Aalsmeer uit studiefase Het ontwerp van zowel de uitgang als de ingang is uitgewerkt en geraamd. De uitgang wordt aangelegd door de gemeente Aalsmeer en de ingang door de provincie. Afspraken over uitvoering en financiering zijn vastgelegd in een overeenkomst. Het project promoveert naar de planfase en kan verder worden uitgewerkt.	plan	2020
43	N232-14	bereikbaarheid	Afwikkeling knooppunt Bosrandweg-Fokkerweg-Schipholdijk e.o., gemeente Haarlemmermeer Eén van de conclusies uit het onderzoek 'Ontsluiting A9/A2' is dat de knoop Bosrandweg-Schipholdijk-Fokkerweg in de toekomst mogelijk een knelpunt wordt. Nadere studie wordt opgestart.	Afwikkeling knooppunt Bosrandweg-Fokkerweg-Schipholdijk e.o., gemeente Haarlemmermeer In 2019 is de 'Verkenning N232-N231' gestart. Naast dat naar het genoemde knooppunt wordt gekeken, wordt het HOV tracé tussen Schiphol-Oost en Schiphol-Rijk ook meegenomen (vult het gat tussen de projecten HOV-05 en HOV-13). De verkenning is naar verwachting in het eerste kwartaal 2020 afgerond, waarna een planstudie gestart kan worden.	studie	2024-2025
44	N236-07	verkeersveiligheid	Reconstructie N236, deel 4: Wiefferingdreef (oost)-Faunapassage (hmp. 11,0) gemeente Weesp Het wegvak wordt Duurzaam Veilig ingericht. Op de kruispunten met de Lage Klompweg en de Dammersweg (N523) worden rotondes gerealiseerd. Tevens wordt de Vechtbrug vervangen. Er wordt een bredere brug aangelegd, die voldoet aan de huidige eisen. De nieuwe Vechtbrug wordt zuidelijk van de huidige brug aangelegd, waardoor ook een deel van de N236 dient te worden omgelegd.	Reconstructie N236, deel 4: Wiefferingdreef (oost)-Faunapassage (hmp. 11,0) gemeente Weesp Het project is nagenoeg gereed. De nieuwe weg en brug zijn opengesteld. Doordat een perceel grond nog niet is verworven, heeft de Dammerweg nog een tijdelijke aansluiting.	realisatie	2016-2019
45	N236-08	trajectbenadering	Trajectbenadering Franse Kampweg (N236) en N524, gemeenten Gooise Meren en Hilversum Er staat groot onderhoud gepland op de Franse Kampweg (N236) en de N524. Gelijktijdig met het groot onderhoud wordt de Franse Kampweg verbreed conform de CROW-richtlijnen. Tevens wordt een fietsoversteek gerealiseerd ter hoogte van het fietspad/oversteek Franse Kampheide, zodat fietsers veilig de weg kunnen oversteken.	Trajectbenadering Franse Kampweg (N236) en N524, gemeenten Gooise Meren en Hilversum Het deel tussen de N524 en de Nieuwe 's Gravenlandseweg is in 2017 opgeleverd. Het laatste deel van het traject is geïntegreerd in het meerjarige gebiedscontract. De toepassing van burgerparticipatie heeft niet tot een andere ontwerpvariant geleid. Wel zijn enkele optimalisaties meegenomen, zoals een grotere opstelruimte voor het fietsverkeer. Uitvoering is gepland in 2019.	realisatie	2019
46	N236-11	verkeersveiligheid	Reconstructie N236, deel 6: Faunapassage (hmp. 13,2)-Noordereind, gemeente Wijdmeren Gelijktijdig met het groot onderhoud wordt de verkeersveiligheid op dit wegvak verbeterd door een verbreding van de rijbaan en het fietspad en worden de uitritten beter herkenbaar gemaakt.	Reconstructie N236, deel 6: Faunapassage (hmp. 13,2)-Noordereind, gemeente Wijdmeren De start uitvoering was gekoppeld aan het naastgelegen project N236-08 en gepland in 2019, maar is vanwege het verleggen van een leiding verschoven naar 2020.	realisatie	2020
47	N239-03	bereikbaarheid	Ontsluiting Agriport A7 en reconstructie kruispunten N239/op- en afritten A7, gemeenten Medemblik en Hollands Kroon De hoofdontsluiting van het Agriport A7-gebied is voorzien bij het kruispunt N239-Coppershorn. De op- en afritten van de A7 naar de N239 liggen op korte afstand van dit kruispunt. Om een goede doorstroming op dit wegdeel te verkrijgen en de verkeersveiligheid te waarborgen worden deze drie kruispunten met behulp van drie gekoppelde verkeersregelininstallaties op elkaar aangesloten.	Ontsluiting Agriport A7 en reconstructie kruispunten N239/op- en afritten A7, gemeenten Medemblik en Hollands Kroon Er ligt een gedragen ontwerp (uitbuiting Koggenrandweg, VRI gekoppeld aan nieuwe VRI's op de aansluitingen N239-A7) en de bijbehorende kostenraming is gereed. Op korte termijn starten de gesprekken met de partners over de definitieve verdeling van de realisatiekosten.	studie	2022-2023
48	N239-08	trajectbenadering	Trajectbenadering N239a, gedeelte N242-A7, gemeenten Hollands Kroon, Opmeer en Medemblik Er staat groot onderhoud gepland op de N239, gedeelte N242-A7. Gelijktijdig met het groot onderhoud worden rotondes gerealiseerd op de kruispunten N239-Langereis en N239-Zuiderzeestraat, wordt een nieuwe fietsbrug aangelegd en worden kleine verkeersveiligheidsverbeteringen uitgevoerd. Op het kruispunt N239-Alkmaarseweg, één van de knelpunten uit het rapport van de Fietzersbond (zie project alg-43), wordt een middengeleider aangelegd.	Trajectbenadering N239a, gedeelte N242-A7, gemeenten Hollands Kroon, Opmeer en Medemblik Het voorontwerp is gereed. Er is vertraging in de bestemmingsplanprocedures opgetreden, aangezien er een inspraakronde is toegevoegd. Naar aanleiding van de inspraak is de ligging van de rotonde N239/Zuiderzeestraat verschoven. De planning is om na vaststelling van de bestemmingsplannen de aanbesteding eind 2019 te starten. Start uitvoering is naar verwachting tweede kwartaal 2020.	realisatie	2019

Stand van zaken projecten in de studie-, plan- en realisatiefase

PMI-code		maatregel	werkzaamheden			jaar van uitvoering
nr.	project-nr.	soort project	omschrijving project	stand van zaken	fase	(mogelijke) uitvoering
49	N240-05	verkeers-veiligheid	Aanleg rotonde kruispunt N240-N239 en parallelweg N240, gedeelte Almereweg-N239, gemeenten Medemblik en Hollands Kroon Om de verkeersveiligheid te verbeteren wordt op het kruispunt N239-N240 een rotonde aangelegd. Daarnaast wordt het ontbrekende deel parallelweg langs de N240 aangelegd tussen de Almereweg en de N239, zodat het agrarisch verkeer niet meer door de kern van Opperdoes hoeft te rijden. Tevens wordt er voor de parallelweg een doorsteek door de Westfriesedijk naar de Koggenrandweg gemaakt.	Aanleg rotonde kruispunt N240-N239 en parallelweg N240, gedeelte Almereweg-N239, gemeenten Medemblik en Hollands Kroon Het ontwerp is inmiddels afgerond en naar verwachting promoveert het project medio 2019 naar de planfase.	studie	2022-2023
50	N240-14	traject-benadering	Trajectbenadering N240b, gedeelte A7-Medemblik, gemeente Hollands Kroon Er staat groot onderhoud gepland op de N240, gedeelte A7-Medemblik. Het onderhoudsproject is opgenomen in de studiefase van het PMI, zodat onderzocht kan worden of er gelijktijdig met het groot onderhoud aanpassingen aan het traject worden gerealiseerd. Op deze manier wordt de overlast voor de weggebruiker zoveel mogelijk beperkt.	Trajectbenadering N240b, gedeelte A7-Medemblik, gemeente Hollands Kroon Onderzocht wordt welke kleinschalige verbetermaatregelen gelijktijdig met het groot onderhoud kunnen worden uitgevoerd. De studie wordt binnenkort afgerond, waarna het project kan promoveren naar de planfase.	studie	2020
51	N241-13	traject-benadering	Trajectbenadering N241b, gedeelte N242-A7, gemeenten Heerhugowaard, Hollands Kroon, Opmeer en Medemblik Er staat groot onderhoud gepland op de N241b, gedeelte N242-A7. Ter verbetering van de verkeersveiligheid worden gelijktijdig met het groot onderhoud verschillende maatregelen genomen. De weg, bermen en het fietspad worden verbreed. De kruispunten worden heringericht. En ter hoogte van de Trambaan wordt de N241 naar het noorden omgelegd.	Trajectbenadering N241b, gedeelte N242-A7, gemeenten Heerhugowaard, Hollands Kroon, Opmeer en Medemblik Op 4 maart 2019 is het PIP vastgesteld. Er is overeenstemming met het PWN om gezamenlijk aan te besteden en te gaan werken in een bouwteam. Thans wordt er gewerkt aan een samenwerkingsovereenkomst met het PWN en projectovereenstemmingen met de overige nutsbedrijven. 10% van de benodigde gronden is middels minnelijke verwerving verworven. Het Landschapsinrichtingsplan ligt thans ter visie en is/wordt op 30 april 2019 voorgelegd aan GS.	plan	2020-2023
52	N242-24	bereik-baarheid	Noordelijke ontsluiting Agriport op de N242, gemeente Hollands Kroon*) Aan de noordzijde van Agriport is een aansluiting op de A7 gewenst. De gemeente Hollands Kroon heeft de provincie gevraagd deze ontsluiting in de vorm van een rotonde uit te werken.	Noordelijke ontsluiting Agriport op de N242, gemeente Hollands Kroon*) Het ontwerp inclusief kostenraming van de rotonde is gereed. In maart 2019 is een drukbezochte inloopavond geoorganiseerd, Naar verwachting promoveert het project medio 2019 naar de planfase en kan het project verder worden voorbereid.	studie	2020-2021
53	N242-25	bereik-baarheid	Trajectstudie N242, gedeelte N508 (Nollencicuit)-N241 (Verlaat), gemeente Heerhugowaard Mede naar aanleiding van een verzoek van de gemeente Heerhugowaard wordt er een trajectstudie uitgevoerd om de problemen op de N242 in beeld te brengen, die zich op dit traject voordoen. De resultaten van de quick scan N242, gedeelte Zuidtangent-Verlaat worden in deze studie meegenomen.	Trajectstudie N242, gedeelte N508 (Nollencicuit)-N241 (Verlaat), gemeente Heerhugowaard De studie is vanwege een ambtelijk capaciteitstekort nog niet opgestart.	studie	2023-2024
54	N243-06	traject-benadering	Trajectbenadering N243a, gemeenten Alkmaar, Beemster en Koggenland Het traject loopt van de N242 naar de nieuwe aansluiting met de Westfriisiaweg ter hoogte van de N507. Met de reconstructie van de N243 wordt de verkeersveiligheid verbeterd, de doorstroming geborgd en waar mogelijk de ruimtelijke karakteristieken van het gebied versterkt. Daarenboven is de reconstructie noodzakelijk, omdat de weg voor een deel aan het einde van de levensduur is. Het ontwerp is gericht op de aanleg van rotondes en een uniform profiel op basis van een weg van 7,05 meter, een vergevingsgezinde berm van 3 meter en een fietspad van 3 meter.	Trajectbenadering N243a, gemeenten Alkmaar, Beemster en Koggenland In de drie de gemeenten zijn de bestemmingsplannen vastgesteld: Het bestemmingsplan in Koggenland is onherroepelijk, In Alkmaar loopt een beroep bij de Raad van State en in Beemster ligt het vastgestelde bestemmingsplan ter inzage; aantekening beroep wordt verwacht. Hierdoor loopt het project vertraging op. Het DO is gereed. Hierbij blijkt de stabiliteit van de bestaande taluds een groter probleem dan verwacht, waardoor meer damwanden nodig zijn. Door de extra damwanden en de uitloop van de RO-procedures is meer budget nodig. De planning is na vaststelling van de bestemmingsplannen de aanbesteding eind 2019 te starten. Start uitvoering volgt dan in de zomer van 2020. Er wordt een krediet van € 34.600.000 wordt aangevraagd en het project promoveert naar de realisatiefase.	Plan	2020-2022
55	N244-07	traject-benadering	Trajectbenadering N244a, N244, gedeelte N242-N246 en N246, gedeelte N244-A8, inclusief Kogerpolderbrug en Prinses Amaliabrug, gemeenten Alkmaar en Zaanstad Gelijktijdig met het groot onderhoud worden verschillende maatregelen op de N246 genomen ter verbetering van de verkeersveiligheid en de doorstroming. De kruispunten worden heringericht en de aansluitingen op de weg worden waar mogelijk gebundeld of veiliger gemaakt. Vanwege de verkeersgroei op het kruispunt N244-N246 wordt de Kogerpolderbrug vervangen door een bredere brug. Ook wordt de Beatrixbrug vervangen, waarbij het brugdek wordt verbreed, de klep verlengd en er wachtplaatsen worden gerealiseerd. De nieuwe bruggen voldoen aan de vigerende veiligheidseisen en de richtlijn vaarwegen.	Trajectbenadering N244a, deel A: N244, gedeelte N242-N246 en N246, gedeelte N244-A8, inclusief Kogerpolderbrug en Prinses Amaliabrug, gemeenten Alkmaar en Zaanstad De werkzaamheden op de N246 zijn gestart. De uitvoering op de N244 staat gepland voor de tweede helft van 2019. De aansluiting op de nieuwe Kogerpolderbrug vindt naar verwachting het eerste kwartaal 2020 plaats. De aannemer is nu bezig met de ontwerpwerkzaamheden van de Kogerpolderbrug. De tijdelijke, vaste Kogerpolderbrug wordt naar verwachting in eerste kwartaal 2020 in gebruik genomen. De Beatrixbrug is gesloopt en de tijdelijke, beweegbare brug is in gebruik genomen. De realisatie van de nieuwe Prinses Amaliabrug is volop in uitvoering. De ingebruikname van de Prinses Amaliabrug is vertraagd, vanwege een aanpassing in de software, zodat voldaan wordt aan de laatste eisen en de brug kan worden aangesloten op de bedieningssentrale in Heerhugowaard. De ingebruikname staat gepland voor het derde kwartaal 2019.	realisatie	2018-2020
56	N244-08	bereik-baarheid	Trajectbenadering N244a, deel B: Kogerpolderbrug, gemeente Alkmaar Er dient groot onderhoud aan de Kogerpolderbrug te worden uitgevoerd. Tevens dient de brug te worden verbreed vanwege de verkeersgroei op de kruising N244-N246. Daarom is ervoor gekozen de brug te vervangen. De nieuwe brug voldoet aan de vigerende veiligheidseisen en de richtlijn vaarwegen.	Trajectbenadering N244a, deel B: Kogerpolderbrug, gemeente Alkmaar Het project wordt samengevoegd met project N244-07 en als apart project geschrapt.	geschrapt	

Stand van zaken projecten in de studie-, plan- en realisatiefase

PMI-code	maatregel	werkzaamheden		jaar van uitvoering		
nr.	project-nr.	soort project	omschrijving project	stand van zaken	fase	(mogelijke) uitvoering
57	N244-09	bereikbaarheid	Trajectbenadering N244a, deel C: Prinses Amaliabrug, gemeenten Alkmaar en Zaanstad De Beatrixbrug wordt vervangen en krijgt een nieuwe naam: Prinses Amaliabrug. Daarbij wordt het brugdek verbreed, de klep verlengd en worden er wachtplaatsen gerealiseerd. De nieuwe brug voldoet hierdoor aan de vigerende veiligheidseisen en de richtlijn vaarwegen.	Trajectbenadering N244a, deel C: Prinses Amaliabrug, gemeenten Alkmaar en Zaanstad Het project wordt samengevoegd met project N244-07 en als apart project geschrapt.	geschrapt	
56	N246-08	trajectbenadering	Trajectbenadering N246a, gedeelte komgrens Beverwijk-A8, gemeente Zaanstad Het geplande groot onderhoud op de N246a, gedeelte gemeentegrens Beverwijk-A8 wordt na 2022 uitgevoerd. De studie is afgerond, maar het project blijft tot die tijd in de studiefase. Gelijktijdig met het groot onderhoud kunnen de beperkte voorstellen uit de trajectstudie, zoals het aanbrengen van bermverharding, geleiderail en optische verhogingen bij de kruising van fietspaden, worden meegenomen.	Trajectbenadering N246a, gedeelte komgrens Beverwijk-A8, gemeente Zaanstad De studie is afgerond. Er wordt alleen levensduur verlengend onderhoud uitgevoerd, waarna het traject in het gebiedscontract komt. Het groot onderhoud wordt verwacht in 2022. Gelijktijdig met het groot onderhoud kunnen de beperkte voorstellen uit de trajectstudie, zoals het aanbrengen van bermverharding, geleiderail en optische verhogingen bij de kruising van fietspaden, worden meegenomen.	studie	2022
57	N247-16	bereikbaarheid	Bereikbaarheid Waterland: maatregelen N247, gedeelte A10-Edam De bereikbaarheid van Waterland verslechtert. De N247 is zwaar belast met zowel autoverkeer als openbaar vervoer. De samenwerkende overheden willen de bereikbaarheid op de N247 voor fietsers, automobilisten en openbaar vervoerreizigers bevorderen. De verkeersveiligheid moet daarbij verbeteren en de leefbaarheid en de natuur mogen er niet op achteruitgaan. Om de doorstroming te verbeteren, worden de opstelvakken bij het kruispunt N247-A10 aangepast en de verkeersstromen (openbaar vervoer/ autoverkeer/fietsers) rondom kruispunt Het Schouw ontvlochten door een complete reconstructie met aanleg van diverse kunstwerken. Daarnaast wordt bij kruispunt Het Schouw een busoverstappunt, een P+R en P+B aangelegd en wordt het huidige brandstofverkooppunt verplaatst. Rond kruispunt Bernhardlaan in Monnickendam wordt de (aansluiting met de) parallelweg verplaatst, een P+R aangelegd en een bushalte verplaatst. Kruispunt Nieuwendam, Hoogedijk en Wagenweg worden aangepast. Tussen de Hoogedijk en de Wagenweg wordt een fietspad aan de oostzijde van de N247 aangelegd en het wegprofiel tussen de Hoogedijk en de Zeddeweg (N517) wordt verbreed zodat er meer ruimte komt tussen de busbaan en de rijbaan.	Bereikbaarheid Waterland: maatregelen N247, gedeelte A10-Edam Het PIP is in maart 2019 vastgesteld in PS. Tegen een drietal aanpassingen die na de ter visielegging zijn ingevoegd kan iedere persoon die belanghebbende is nog beroep aantekenen. Van een aantal eigenaren dient nog grond te worden verworven en een onteigeningsprocedure is in voorbereiding. Door de werkzaamheden gefaseerd uit te voeren ligt grondverwerving niet op het kritieke pad van het project. De verkeersfasering richt zich op realisatie van 2021 tot 2023 met weekendafsluitingen en een afsluiting van de N235 naar IJpendam in de zomervakantie van 2022. Voor de aanbestedingsprocedure is gekozen voor een concurrentiegericht dialoog om de transactiekosten te beperken en de aannemers mee te laten denken over de juiste aanpak van het project. De grondverwerving, aanbestedingsprocedure en uitvoeringsfasering zorgen voor een langere doorlooptijd van het project, waardoor de begeleidingskosten stijgen met ca. € 1,4 mln. Ook stijgen de kosten door indexering (ca. € 1,4 mln) en niet-compensabele BTW (€ 0,5 mln). Er wordt een aanvullend krediet aangevraagd van € 3,37 mln.	realisatie	2019-2021
58	N247-17	trajectbenadering	Trajectbenadering N247b, gedeelte N244-A7, gemeenten Edam-Volendam en Koggenland Gelijktijdig met het groot onderhoud op de N247, gedeelte N244-A7, worden twee vaste bruggen vervangen (PMO) en tevens verbreed (PMI).	Trajectbenadering N247b, gedeelte N244-A7, gemeenten Edam-Volendam en Koggenland Het schetsontwerp is gereed. Er zijn meer verkeersmaatregelen nodig dan verwacht. Er worden aanvullende onderzoeken uitgevoerd om de doorlooptijden en bijbehorende kosten goed in beeld te hebben, zodat een definitieve keuze van het ontwerp inclusief verkeersmaatregelen kan worden gemaakt. Uitvoering wordt vooralsnog verwacht in 2020.	plan	2020
59	N247-18	verkeersveiligheid	Reconstructie Bernhardbrug (hefbrug Monnickendam) en studie snelfietspad langs de kern Monnickendam, gemeente Waterland De Bernhardbrug bij Monnickendam vormt de hoofdontsluiting van zowel Monnickendam als Marken richting de N247. De brug is te smal om alle verkeersstromen gescheiden te kunnen verwerken, de vele fietsers zitten tussen het gemotoriseerd verkeer. Ook op de kruispunten aan beide zijden van de brug is een verwarrende verkeerssituatie aanwezig. Tevens is de Bernhardbrug als knelpunt geïdentificeerd in de verkenning van de Vervoerregio Amsterdam naar een hoogwaardige fietsverbinding van Amsterdam Noord naar Edam-Volendam.	Reconstructie Bernhardbrug (hefbrug Monnickendam) en studie snelfietspad langs de kern Monnickendam, gemeente Waterland De studie inclusief burgerparticipatie is gestart en de resultaten worden in de loop van 2019 verwacht. De door de Vervoerregio Amsterdam gewenste hoogwaardige fietsverbinding tussen Edam-Volendam en Amsterdam, waarin deze brug een knelpunt is, is onderdeel van de scope van de studie. Het mogelijke tracé van deze hoogwaardige fietsverbinding heeft een raakvlak met de uitkomst van de studie naar de ondergrondse variant in Broek in Waterland (N247-22). Afhankelijk van deze uitkomst vallen mogelijke tracés af. Voor een eenduidige en herkenbare hoogwaardige fietsverbinding is kort een additioneel project opgestart om het voorkeustracé te bepalen over de totale route tussen Edam-Volendam en Amsterdam inclusief de gewenste beeldkwaliteit en herkenbaarheid. De resultaten worden binnenkort verwacht.	studie	2022-2023
60	N247-19	bereikbaarheid	Verkeersstudie knooppunt A10-N247-S116 (KANS) Samen met RWS, de gemeente Amsterdam en de Vervoerregio Amsterdam wordt een studie uitgevoerd voor het uitwerken van een langetermijnoplossing voor dit knelpunt. Tijdens de spitsperiodes staan hier vrijwel altijd files, wat mede veroorzaakt wordt door de vele bussen die vanuit Amsterdam naar de regio Waterland v.v. rijden. Dit openbaar vervoer heeft absolute prioriteit, waardoor de doorstroming van het overige verkeer verder wordt gefrustreerd.	Verkeersstudie knooppunt A10-N247-S116 (KANS) Twee kortetermijnoplossingen zijn opgenomen in project N247-16 "Bereikbaarheid Waterland: maatregelen N247". Voor de lange termijn worden verschillende maatregelen in een planstudie door de Vervoerregio samen met de regionale partners nader onderzocht. De onderzoeken van de planstudie zijn grotendeels afgerond. Binnen die maatregelen is nog een aantal vraagstukken niet opgelost. Daarom is voor de planstudie een zogenoemde tussenfase ingelast. In die tussenfase wordt een aantal maatregelen in meer detail onderzocht. De tussenfase duurt van februari 2019 tot september 2019, waarmee de planning een half jaar opschuift.	studie	2024
61	N247-22	bereikbaarheid	Onderzoek N247, gedeelte Het Schouw-Broek in Waterland-Dijksbrug Het onderzoek richt zich op het herinrichten van de N247-22. Er wordt een afweging gemaakt tussen het optimaliseren van het bestaande bovengrondse traject of het realiseren van de ondergrondse variant. Met als doel om de verkeersveiligheid en doorstroming te bevorderen.	Onderzoek N247, gedeelte Het Schouw - Broek in Waterland - Dijksbrug Besluitvorming door de stuurgroep van Bereikbaarheid Waterland is uitgesteld, omdat men eerst duidelijkheid wil hebben over de toekomstige functie van de N247 in het regionale wegennet en vanwege de verkiezingen. De nieuwe coalitie heeft in haar coalitieakkoord nu uitgesproken te willen gaan voor een twee baans onderdoorgang.	studie	n.n.b.
62	N248-15	verkeersveiligheid	Verbreden Stolperbasculebrug, gemeente Schagen De brug wordt vervangen en onderzocht wordt of de brug gelijktijdig moet worden verbreed.	Verbreden Stolperbasculebrug, gemeente Schagen De MKBA is gereed. De varianten liggen voor ter besluitvorming. Het gaat hier over de keuze 1 of 2 bruggen en wel/niet een parallelweg. Binnenkort wordt hierover een besluit genomen, waarna het project kan promoveren naar de planfase en verder kan worden uitgewerkt.	studie	2020

Stand van zaken projecten in de studie-, plan- en realisatiefase

PMI-code	maatregel	werkzaamheden				jaar van uitvoering
nr.	project-nr.	soort project	omschrijving project	stand van zaken	fase	(mogelijke) uitvoering
63	N250-01	bereikbaarheid	Doorstroming in Den Helder (kortetermijnmaatregelen) uit studiefase De N250 is de enige aanwezige aan- en afvoerroute naar Texel. Door de combinatie van het plaatselijke en het doorgaande verkeer van en naar Texel zijn er sinds jaar en dag problemen die te maken hebben met de doorstroming, de leefbaarheid en de verkeersveiligheid op deze route. De bereikbaarheid van zowel het stadshart van Den Helder, van Texel als van het terrein van de Koninklijke Marine is in het geding.	Doorstroming in Den Helder (kortetermijnmaatregelen) De versterking N250 (boot Texel - knooppunt De Kooy) is in het programma De Kop Werkt! opgenomen. Er wordt een aantal korte-termijnmaatregelen uitgewerkt., namelijk de aanpassing van de kruising N250-Havenweg en de vervanging van de VRI's op de N250 voor iVRI's. Hiervoor wordt een krediet van € 1.470.000 aangevraagd en het project promoveert naar de realisatiefase.	realisatie	2019
64	N250-04	bereikbaarheid	N250-Hoofdgracht, gemeente Den Helder Sinds vorig jaar is een nieuwe, grotere TESO-veerboot in gebruik genomen. Op basis van een onderzoek met een dynamisch verkeersmodel is geconcludeerd dat vanwege de grotere capaciteit, het schip bij volledige bezetting niet tijdig kan worden gelost en daardoor ook niet tijdig kan worden geladen, waardoor de dienstregeling in gevaar komt.	N250-Hoofdgracht, gemeente Den Helder Er is een proef uitgevoerd, waarbij het autoverkeer gebruik maakt van de busbaan. Deze proef heeft uitgewezen dat de busbaan voldoende capaciteit biedt om de TESO-boot tijdig te lossen. Op dit moment worden maatregelen onderzocht, waarbij medegebruik van de busbaan - onder de strikte voorwaarde dat de bus geen vertraging ondervindt - permanent kan worden geregeld.	studie	2019
65	N417-02	verkeersveiligheid	Herinrichting N417, gemeente Hilversum Op de N417 wordt te hard gereden en de oversteken voor het langzaam verkeer (waaronder ruiters) zijn onvoldoende zichtbaar. De weg wordt heringericht en er wordt aan westzijde een eenzijdig, in twee richtingen bereden fietspad aangelegd; het fietspad aan de oostzijde komt te vervallen.	Herinrichting N417, gemeente Hilversum Het gerepareerde (ontwerp-)bestemmingsplan wordt naar verwachting voorjaar 2019 vastgesteld. Zodra het bestemmingsplan onherroepelijk is kunnen de resterende gronden worden verworven, waarna de realisatie kan starten.	realisatie	2021
66	N501-03	verkeersveiligheid	Reconstructie kruispunt N501-Keesomlaan/Westerweg, gemeente Texel Om de verkeersveiligheid te verbeteren wordt dit kruispunt heringericht.	Reconstructie kruispunt N501-Keesomlaan/Westerweg, gemeente Texel Er wordt een samenwerkingsovereenkomst opgesteld, waarna het project kan promoveren naar de planfase.	studie	2020
67	N502-03	trajectbenadering	Trajectbenadering N502c, gedeelte Callantsoog-Callantsogervaart, gemeente Schagen Het traject loopt van Callantsoog naar de Callantsogervaart, maar er staat groot onderhoud gepland tussen de rotonde Groote Keeten en de Callantsogervaart. Gelijktijdig met het groot onderhoud worden kleine verbetermaatregelen in de kom van Groote Keeten meegenomen. Dit betreft het afwaarderen naar 30 km/u, het aanleggen van een voetpad en het aanbrengen van een plateau op de aansluiting van de Helmweg.	Trajectbenadering N502c, gedeelte Callantsoog-Callantsogervaart, gemeente Schagen Het project is gerealiseerd.	gerealiseerd	
68	N504-09	trajectbenadering	Trajectbenadering N245a: deeltraject N504, gedeelte N245-N242, gemeente Langedijk Er staat groot onderhoud gepland op het traject N245a. Dit traject bestaat uit de N245, gedeelte N508-N504 en de N504, gedeelte N245-N242. Het traject N245a is gesplitst in twee aparte projecten. Op de N504, gedeelte N245-N242, wordt gelijktijdig met het groot onderhoud op het kruispunt N504-Dorpsstraat/Voorburggracht een LARGAS-verkeersplein gerealiseerd en op het kruispunt N504-Oostelijke Randweg/Spoorstraat een enkelstrooksrotonde.	Trajectbenadering N245a: deeltraject N504, gedeelte N245-N242, gemeente Langedijk Het bestemmingsplan is goedgekeurd. Eind 2018 is de omgevingsvergunning afgegeven, waartegen bezwaar is ingediend. Begin april worden de bezwaren getoetst bij de bezwarencommissie van de gemeente Langedijk. De aanbesteding is derhalve nog niet gestart, waardoor vertraging optreedt. Uitvoering in 2019 is hiermee niet langer realistisch.	realisatie	2020
69	N505-01	trajectbenadering	Trajectbenadering N505a, gemeenten Drechterland, Stede Broec, Enkhuizen De N505a loopt van de N240 naar de N302 (v/h deel van de N302, maar heet vanaf 2019 jaar N505). Het onderhoudsproject is opgenomen in de studiefase van het PMI, zodat onderzocht kan worden of er gelijktijdig met het groot onderhoud (vervanging verkeersregelininstallaties) aanpassingen aan het traject worden gerealiseerd. Op deze manier wordt de overlast voor de weggebruiker zoveel mogelijk beperkt.	Trajectbenadering N505a, gemeenten Drechterland, Stede Broec, Enkhuizen Nu de Westfriisaweg is opgeleverd en er inzicht is in de veranderde verkeersstromen, wordt de studie wordt opgestart.	studie	2023-2024
70	N506-02	trajectbenadering	Trajectbenadering N506a, gemeenten Hoorn, Drechterland, Stede Broec, Enkhuizen uit planfase Er staat groot onderhoud gepland op het deel van de N506 dat niet tot de Westfriisaweg behoort. Gelijktijdig met het groot onderhoud wordt er vanuit verkeersveiligheidsoogpunt bermverharding aangelegd.	Trajectbenadering N506a, gemeenten Hoorn, Drechterland, Stede Broec, Enkhuizen uit planfase De voorbereiding is in volle gang. Aangezien de N506 een omleidingsroute is voor een aantal projecten, die gelijktijdig in 2019 worden uitgevoerd, verschuift de planning. De gunning staat nu eind 2019/begin 2020 gepland en de uitvoering zal in 2020 plaatsvinden. Er wordt een uitvoeringskrediet van € 1.270.000 aangevraagd en het project promoveert naar de realisatiefase.	realisatie	2020
71	N508-06	bereikbaarheid	Onderzoek reconstructie N508 inclusief aansluiting N242 De N508 (Nollenweg) is onderdeel van de buitenring en daarmee een belangrijke ontsluitingsroute voor het noordelijke deel van Alkmaar. Het verkeer kan mogelijk sneller worden afgewikkeld door het aanpassen van de kruispunten. Zo draagt een 'vrije rechtsafer' vanaf de Nollenweg richting de N242 naar verwachting substantieel bij aan een betere afwikkeling. Voor de kruispunten met de Herenweg en de N245 is mogelijk winst te halen door een gewijzigde rijstrookindeling, waarbij eveneens gedacht kan worden aan vrije rechtsaferen. Het kruispunt met de Herenweg is onderdeel van een OV-route richting St.Pancras.	Onderzoek reconstructie N508 inclusief aansluiting N242 De studie is afgerond. Een voorstel voor de aanleg van een bypass en het aanpassen/toevoegen van de opstelvakken bij de kruising N508/Herenweg is bestuurlijk voorgelegd. Het plan wordt ten aanzien van de fietsroutes en de bereikbaarheid van woningen en bedrijven in de omgeving nu verder uitgewerkt. Op basis van deze uitwerking wordt de kostenraming geactualiseerd. Naar verwachting wordt het plan eind 2019 bestuurlijk voorgelegd, waarna het project kan promoveren naar de planfase.	studie	2023-2024
72	N509-05	trajectbenadering	Trajectbenadering N509a, gemeente Beemster De N509 loopt van de N243 tot de N247 en er staat groot onderhoud gepland op het gedeelte tussen de N243 en de rotonde Oosthuizerweg. Gelijktijdig met het groot onderhoud wordt de weg ingericht als erftoegangsweg met een rijbaanbreedte van 5,70 m, aan beide zijden van de weg wordt bermverharding aangebracht en er wordt een plateau gerealiseerd.	Trajectbenadering N509a, gemeente Beemster Het voorlopig ontwerp is opgesteld en gecommuniceerd met de omgeving. De uitvoering staat gepland voorjaar 2019, gelijktijdig met het groot onderhoud.	realisatie	2019

Stand van zaken projecten in de studie-, plan- en realisatiefase

PMI-code	maatregel	werkzaamheden					jaar van uitvoering
nr.	project-nr.	soort project	omschrijving project	stand van zaken	fase	(mogelijke) uitvoering	
73	N510-05	verkeers-veiligheid	Verbreden fietspaden N510, gedeelte bebouwde kom Alkmaar-bebouwde kom Bergen, gemeente Bergen De fietspaden langs de N510 zijn 2 meter breed en voldoen aan de minimale CROW-richtlijnen. Uit de in het kader van de trajectstudie N510a, uitgevoerde verkeersveiligheidsanalyse komen ongevallen tussen (brom-) fietsers onderling als dominant naar voren. Door het verbreden van de fietspaden kunnen (brom-)fietsers elkaar beter inhalen.	Verbreden fietspaden N510, gedeelte bebouwde kom Alkmaar-bebouwde kom Bergen, gemeente Bergen Er wordt een nieuwe kostenraming voor het verbreden van de fietspaden opgesteld, waarna het project kan promoveren naar de planfase. Als gevolg van de verbreding van de fietspaden moet ook een besluit worden genomen over het handhaven of verwijderen van de openbare verlichting. De gemeente Bergen, Alkmaar en de Fietzersbond zijn tegen het verwijderen van de openbare verlichting. Besloten is de verlichting zolang te handhaven tot de actualisatie van het verlichtingsbeleid. In het nieuwe Perspectief Fiets wordt voor doorfietsroutes adaptieve verlichting als kwaliteitseis geadviseerd en zou de verlichting gehandhaafd en vervangen kunnen worden. Zodra hierover een besluit is genomen, kan het project promoveren naar de planfase.	studie	2019	
74	N515-02	bereik-baarheid	Reconstructie kruispunt N515-Zuiderweg, gemeenten Wormerland en Zaanstad Het kruispunt is voorzien van een verkeersregelininstallatie die in de spits zwaar overbelast is, waardoor ook het openbaar vervoer (R-net) vertraging oploopt. Tevens zijn er geen aparte fietsvoorzieningen voor het overstekende (brom-) fietsverkeer op het kruispunt. Er is een onderzoek gestart naar de mogelijke inrichting van het kruispunt.	Reconstructie kruispunt N515-Zuiderweg, gemeenten Wormerland en Zaanstad De AROV-subsidie komt te vervallen vanwege het beperkte belang van OV maatregelen op dit kruispunt. Partijen zijn het er over eens dat de fietstunnel wel dient te worden gerealiseerd. Momenteel wordt er gesproken over de kostenverdeling van deze fietstunnel. De N515 wordt nu meegenomen in het regulier onderhoud.	studie	2023-2024	
75	N516-04	bereik-baarheid	Verkenning N516 (AVANT), gemeenten Zaanstad en Oostzaan De N516 kan het verkeer op termijn niet meer verwerken. Er zijn nu al verschillende knelpunten (bijvoorbeeld de kruising met de Wibautstraat in beheer bij Zaanstad). Daarnaast vinden er tal van ruimelijke ontwikkelingen plaats (o.a. transitie van een deel van de Achtersluispolder van bedrijventerrein naar woningbouw), waardoor de verkeersdruk op de N516 toeneemt. De Vervoerregio werkt samen met de provincie en de gemeenten Zaanstad en Oostzaan aan de verkenning AVANT (Aanpak Verkeersdruk Ambacht-N516-Thorbeckeweg).	Verkenning N516 (AVANT), gemeenten Zaanstad en Oostzaan De Vervoerregio werkt samen met de provincie en de gemeenten Zaanstad en Oostzaan aan AVANT. Hierbij wordt gekeken naar de gehele Thorbeckeweg (N516), ook buiten het deel waar de provincie wegbeheerder is. De planstudie is begin 2019 afgerond en door partijen is een voorlopig voorkeursalternatief gekozen. Nu start de regionale planuitwerking AVANT, waarin de verdeling van verantwoordelijkheden en risico's voor de realisatiefase worden vastgelegd in een Samenwerkingsovereenkomst AVANT. De scope van het project AVANT is - in afstemming met de Corridorstudie Amsterdam Hoorn - uitgebreid met dat deel van de N516 dat de twee kruisingen met de A8 omvat, alsook met een ongelijkvloerse fietsverbinding met de Verlengde Stellingweg.	studie	2022-2024	
76	N517-01	bereik-baarheid	Verlengen busbaan N517 en aanleg linksafstrook, gemeente Edam-Volendam Voor de rotonde van de N517-N247 staat in de ochtendspits vaak een file, waar het openbaar vervoer ook hinder van ondervindt. Door de bestaande busbaan te verlengen kan de lijnbus langs de file rijden. Tevens wordt een linksafstrook en een oversteek voor voetgangers gerealiseerd op het kruispunt met de Wagenweg.	Verlengen busbaan N517 en aanleg linksafstrook, gemeente Edam-Volendam De aanbesteding is in het derde kwartaal 2018 gestart. Naar verwachting starten de voorbereidende werkzaamheden eind 2019 en wordt het project medio 2020 gerealiseerd.	realisatie	2019-2020	
77	N520-03	bereik-baarheid	Reconstructie kruispunt N520-Bennebroekerweg, gemeente Haarlemmermeer Tegelijkertijd met de vervanging van de bruggen over de Hoofdvaart worden er extra opstelvakken op het kruispunt N520-Bennebroekerweg gereconstrueerd.	Reconstructie kruispunt N520-Bennebroekerweg, gemeente Haarlemmermeer De werkzaamheden worden door de gemeente Haarlemmermeer uitgevoerd. De werkzaamheden zijn in april 2019 gestart en duren tot eind dit jaar.	realisatie	2019	
78	N522-05	bereik-baarheid	Vervanging/opwaardering brug Ouderkerk, gemeenten Amstelveen en Ouder-Amstel De huidige brug wordt vervangen door twee nieuwe bruggen. Het kruispunt aan de westzijde van de brug verdwijnt. De ontsluiting van de Amstelzijde verloopt dan via een parallelroute langs de Oranjebaan.	Vervanging/opwaardering brug Ouderkerk, gemeenten Amstelveen en Ouder-Amstel De uitvoering is vertraagd in verband met een fout in het PIP; de vastgestelde PIP-grenzen komen niet overeen met het nieuwe ontwerp. Als gevolg hiervan kon geen omgevingsvergunning worden afgegeven. De fout is gerepareerd met een aanvullend PIP. Naar verwachting is dit plan eind mei 2019 onherroepelijk. Er zijn geen zienswijzen tegen het plan ingebracht. De uitvoering start september 2019. Volgens planning wordt het project in het najaar van 2021 in gebruik genomen.	realisatie	2019-2021	
79	N525-05	verkeers-veiligheid	Reconstructie kruispunt N525-Westerheide/Oude Postweg, gemeente Laren uit planfase Op het kruispunt met de Westerheide/Oude Postweg maken veel fietsers geen gebruik van de aanwezige fietstunnel en steken de N525 gelijkvloers over. Om de verkeersveiligheid te verbeteren wordt op het kruispunt een voorrangsp plein (LARGAS = Langzaam Rijden GAat Sneller) gerealiseerd. Vooruitlopend op de reconstructie zijn er tijdelijke, snelheidsremmende maatregelen genomen.	Reconstructie kruispunt N525-Westerheide/Oude Postweg, gemeente Laren uit planfase Het project bevindt zich in de precontractuele fase. Het voorontwerp is gereed. Onlangs is gebleken dat er toch een bestemmingsplanprocedure moet worden doorlopen. Hierdoor zal de uitvoering in het eerste kwartaal van 2021 vallen. Er wordt een krediet aangevraagd van € 1.205.000 en het project promoveert naar de realisatiefase.	realisatie	2020	
80	N526-01	traject-benadering	Trajectbenadering N526a, gemeente Blaricum Er staat groot onderhoud gepland op de N526. Gelijktijdig met het groot onderhoud wordt er meer ruimte tussen het fietspad en de rijbaan gecreëerd, wordt een deel van de weg ingericht als erftoegangsweg en worden faunamaatregelen genomen.	Trajectbenadering N526a, gemeente Blaricum Het project is gerealiseerd. Met de aanleg van faunatunnels is de ecologische verbinding Laarderhoogt voltooid.	gerealiseerd		

Provinciale Staten van Noord-Holland

Haarlem, 20 augustus 2019

Onderwerp: Tweede Actualisering Provinciaal Meerjarenprogramma Infrastructuur
(PMI) 2019-2025

Kenmerk: 1226546/122654

1. INLEIDING

In november 2018 hebben uw Staten het Provinciaal Meerjarenprogramma Infrastructuur (PMI) 2019-2025 (voordracht 61) vastgesteld.

In deze Voordracht leggen wij 6 PMI kredieten, 3 Provinciaal Meerjarenprogramma Onderhoud (PMO) kredieten en 3 gecombineerde PMI-PMO kredieten ter vaststelling aan uw Staten voor. Tevens stellen wij voor 2 PMI kredieten af te ramen.

Bij de kredietaanvragen is rekening gehouden met de Uitvoeringsregels Investeringskredieten, die wij hebben vastgesteld (kenmerk 288004/288006, d.d. 10 december 2013) en waarover uw Staten bij brief van 12 december 2013 zijn geïnformeerd. Daar waar wordt afgeweken van de uitvoeringsregels, wordt dit expliciet vermeld.

In de Uitvoeringsregels is het volgende opgenomen:

‘Tegelijkertijd met de begrotingsvaststelling worden jaarlijks in de voordracht van PMI en PMO de investeringskredietaanvragen gespecificeerd per project ter besluitvorming aan PS voorgelegd. Voor nieuwe infrastructuraanleg gebeurt dit gebundeld bij de begroting en in samenhang met de vaststelling van het PMI.’

De voorliggende Voordracht betreft een kredietaanvraag van projecten die reeds in het PMI of het PMO waren opgenomen, maar bij de vaststelling van het PMI 2019-2025 en het PMO 2019-2026 nog niet voldoende waren uitgewerkt voor een (bijgestelde) kredietaanvraag.

Met het nieuwe Coalitieakkoord 2019 en de speerpunten die hieruit voortvloeien van (nieuw) beleid wordt rekening gehouden. Momenteel worden raakvlakken en financiële consequenties van het akkoord op de PMI projecten geïnventariseerd.

Als gevolg van deze herijking, bevat voorliggende Voordracht alléén kredietaanvragen die onvermijdelijk worden geacht, met name omdat het aanvullingen zijn op projecten die reeds in uitvoering zijn. U ontvangt het herijkte Provinciaal Meerjarenprogramma Infrastructuur 2020-2026 naar verwachting in het eerste kwartaal van 2020, tezamen met de kredietaanvragen die voor medio 2019 voorzien waren maar meegaan in de herijking.

Wij stellen u voor met de voorliggende kredietaanvragen in te stemmen en niet te wachten tot de vaststelling van het nieuwe PMI 2020-2026 (na gereedkoming van de herijking) of het nieuwe PMO 2020-2027 (in november a.s.) om de voortgang van deze projecten niet te belemmeren.

Ook informeren wij u over de voortgang van alle PMI-projecten. De voortgangsrapportage PMI is als bijlage bij deze voordracht gevoegd. Deze informatie is ook te vinden in de projectenkaart: https://maps.noord-holland.nl/projectenkaart_extern/?projectgroep=pmi of de PMI-viewer (hoofdstuk 8): <https://maps.noord-holland.nl/pmi>

2. FINANCIËN PMI

Bij de Begroting 2020 zijn de kasuitgaven en bijbehorende kapitaallasten van de PMI-projecten 2020 t/m 2023 geraamd. Voor 2018 werd rekening gehouden met netto uitgaven van € 47,4 miljoen.

In 2018 waren de netto-uitgaven van het PMI echter € 37,4 miljoen; dit is € 9,9 miljoen lager dan was geraamd. Dit leidt in 2019 tot lagere kapitaallasten van (afgerond) € 0,2 miljoen (1/50 deel op basis van afschrijvingstermijn van 50 jaar).

De in deze Voordracht opgenomen aanvragen van uitvoeringskredieten voor PMI-projecten (exclusief gecombineerde PMI-PMO projecten) bedragen in totaal € 23,5 miljoen waarvan na aftrek van bijdragen van derden c.q. uit eigen reserves en budget Extra Investerings Infrastructuur (daterend uit het Coalitieakkoord 2015) van in totaal € 12,2 miljoen uiteindelijk € 11,3 miljoen ten laste van de (reguliere) kapitaallasten PMI komt. Conform de Uitvoeringsregels is het mogelijk om kredieten aan te vragen als in het kasritme rekening is gehouden met deze uitgaven of als er ruimte binnen het kasritme wordt gevonden doordat projecten vertragen en/of goedkoper uitvallen.

De kredietaanvragen in deze voordracht vallen, voor wat betreft de netto bijdrage kapitaallasten PMI, op basis van de Begroting 2019 en het PMI 2019-2025 € 7,3 miljoen hoger uit dan was voorzien. Dit wordt veroorzaakt door verhoging kredieten binnen de volgende projecten;

- trajectbenadering N201a, Cruquiusbrug (zie project a);
- N247-7 bereikbaarheid Waterland maatregelen N247, gedeelte A10-Edam (zie project e).

Zoals hierboven aangegeven bedraagt het niet voorziene deel van de kredietverhoging € 7,3 miljoen. Deze niet voorziene verhoging kunnen als volgt worden gedekt:

- € 5,1 miljoen uit de kredietverlagingen HOV-05 HOV Fokkerweg – Schiphol van € 4,5 miljoen (zie project l) en Oost en N244-01 van € 0,6 miljoen (zie project m).
- € 2,2 miljoen uit de beschikbare (vrije) ruimte in het kasritme PMI binnen de studiefase;

Bij de BG2020 is het nieuw kasritme (inclusief de niet voorziene hogere kredietbijdragen) verwerkt.

Ook is er een verschuiving binnen van de projecten waarvoor nu krediet wordt aangevraagd. Zoals uit onderstaande tabel 1 blijkt, zijn de netto uitgaven (zijnde t.l.v. kapitaallasten PMI) in 2018, 2023 en 2024 hoger en lager in 2019, 2020, 2021 en 2022. Dit wordt veroorzaakt doordat o.a. een drietal projectwijzingen zijn doorgevoerd;

- N244-07 trajectbenadering N244a, deel A: N244, gedeelte N242-N246 en N246, gedeelte N244-A8;

- N244-08 trajectbenadering N244a, deel B: Kogerpolderbrug;
- N244-09: trajectbenadering N244a, deel C: Beatrixbrug

	t/m 2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	TOTAAL
totalen verschil kasritmes	10.030.851	-183.851	-6.172.000	-6.556.500	-6.609.500	1.427.500	15.395.000	7.331.500
aframing kredieten	-600.000	-4.500.000						-5.100.000
aframing studiefaseprojecten					-2.231.500			-2.231.500
							verschil	-

tabel 1: verschil oude en nieuwe kasritme projecten kredietaanvragen / dekking niet voorziene kredietverhogingen

Toelichting kapitaallasten PMI

In het PMI zijn de investeringen van de provincie in (vaar)wegen, busbanen en fietspaden opgenomen. Voor sommige projecten ontvangt de provincie bijdragen van derden, zoals de Vervoerregio Amsterdam, het Rijk of gemeenten. Deze bijdragen worden in mindering gebracht op de bruto-uitgaven. De netto-uitgaven (bruto-uitgaven minus bijdragen van derden) worden geactiveerd, waarbij de uitgaven (in principe) in 50 jaar worden afgeschreven. De hieruit voortvloeiende kapitaallasten (aflossing) worden gedekt uit:

Begrotingspost Provinciale Infrastructuur (730801):

kapitaallasten PMI (regulier)

kapitaallasten Extra Investerings Infrastructuur

Begrotingspost Investerings Weginfrastructuur (730814):

reserve kapitaallasten Weginfrastructuur

Begrotingspost Investerings Openbaar Vervoer (734314):

reserve kapitaallasten OV-infrastructuur

De werkwijze tot 2019 is dat de kapitaallasten in jaar t (bijvoorbeeld 2019) zijn gebaseerd op de te activeren uitgaven in jaar t-1 (in dit voorbeeld 2018) plus de uitgaven van de jaren ervoor (in principe t/m t-50). De kapitaallasten zijn meerjarig in de begroting geraamd. Momenteel wordt deze werkwijze in kader van de nieuwe Financiële Verordening nader bekeken, waarbij het moment van berekening van kapitaallasten (activering) start in het jaar nadat een project in gebruik is genomen.

3. GECOMBINEERDE PMI/PMO-PROJECTEN

Provincie Noord-Holland voert waar mogelijk Infrastructurele werkzaamheden gemeenschappelijk uit (trajectbenadering). Hierbij gaat het – indien van toepassing – om de combinatie van drie activiteiten (gecombineerd in één project): nieuwe investering (investeringskrediet PMI), vervanging (vervangingskrediet PMO) en groot onderhoud (reserves Groot Onderhoud Wegen en Vaarwegen). Zoals tussen haakjes aangegeven kent iedere activiteit een eigen financiering/dekkingsbron, waarbij alleen de kredieten (in kader van PMI en PMO) aan uw Staten worden voorgelegd. Besluitvorming over de reserves Groot onderhoud vindt in kader van de begroting plaats: vaststelling bestedingsplannen en ramen uitgaven/onttrekkingen van de reserves.

Normaliter wordt op basis van de Standaardssystematiek voor Kostenraming (SSK-raming) (Definitief Ontwerp) een inschatting gemaakt van de verdeling van de kosten over de financieringsbronnen. Er vindt géén bijstelling plaats op basis van de gunning (aan de aannemer). In 2018 is er besloten tot een pilot waarbij aan de aannemer wordt gevraagd op basis van zijn calculaties een verdeling te maken tussen (indien van toepassing) toe te rekenen

kosten naar: nieuwe investering, vervanging en groot onderhoud. Deze pilot is toegepast op een aantal projecten die hieronder worden toegelicht. Tevens is in kader van deze pilot afgesproken om op basis van deze calculatie door de aannemer in het geval van verschuiving (+/- nieuwe investering, vervanging en/of groot onderhoud) budget neutraal met (binnen programma 2 Bereikbaarheid) de dekking te schuiven. Naast deze verschuiven stijgen de kosten van de drie projecten PMI-PMO aanvullende kredieten aangevraagd (zie laatste kolom onderstaande tabel 2). Deze aanvullende kredieten worden nader toegelicht in paragraaf 5.

Voorbeeld situatie N244-N246: Doordat er door de aannemer meer kosten zijn toegewezen binnen het PMI en minder kosten aan activiteiten projecten die gedekt worden vanuit het PMO doen wij het voorstel om dit via een budget-neutrale verschuiving weer te normaliseren.

Recapitulatie naar financieringsbron

Omschrijving	Projectbudget OUD	Krediet verschuiving PMI - PMO	Verrekening met reserve Groot onderhoud (PMO)	Krediet na verschuiving van PMO naar PMI	Krediet aanvraag
Trajectbenadering N244: ged N242/N246 en N244/A8					
PMI					
a. N246	7.500.000	2.262.000		9.762.000	2.930.000
b. Kogerpolderbrug	12.100.000			12.100.000	
c. Beatrixbrug	7.700.000	2.334.000		10.034.000	2.270.000
PMO					
b. Kogerpolderbrug	5.700.000	2.000.000		7.700.000	
c. Beatrixbrug	12.700.000	-3.145.000		9.555.000	
Reserve Groot onderhoud					
Trajectbenadering N244: ged N242/N246 en N244/A8	9.760.000		-3.451.000	6.309.000	
Subtotaal	55.460.000	3.451.000	-3.451.000	55.460.000	5.200.000
Project N231					
Totaal PMI	2.570.000	414.000		2.984.000	
Totaal PMO (VIGO)	4.714.000	-414.000		4.300.000	
Totaal PMO Groot Onderhoud	3.204.411			3.204.000	
Subtotaal	10.488.411	0	0	10.488.000	0
Project brug Ouderkerk					
Totaal PMI	27.000.000	-2.870.000		24.130.000	
Totaal PMO (VIGO)	6.500.000	2.870.000		9.370.000	7.500.000
Totaal PMO Groot Onderhoud				0	
Subtotaal	33.500.000	0	0	33.500.000	7.500.000
Totaal	99.448.411	3.451.000	-3.451.000	99.448.000	11.614.000

Tabel 2: recapitulatie naar financieringsbron

Een nadere toelichting van bovenstaande kredietaanvragen wordt in paragraaf 6 van deze voordracht gegeven.

4. FINANCIËN PMO

De in deze Voordracht opgenomen bijgestelde kredietaanvragen voor onderstaande drie PMO-kredieten bedragen totaal € 14,3 miljoen en komen ten laste van de kapitaallasten Investerings Wegen.

Conform de uitvoeringsregels is het mogelijk om kredieten aan te vragen als in het kasritme rekening is gehouden met deze uitgaven of als er ruimte binnen het kasritme wordt gevonden doordat projecten vertragen en/of goedkoper uitvallen.

De voorliggende krediet (aanvragen en aframingen) en de daaruit voortvloeiende hogere kapitaallasten zijn al verwerkt in de Kaderbrief 2020. In het PMO zijn onder meer de vervangingsinvesteringen van de provincie in (vaar-) wegen en openbaar vervoer opgenomen.

De dekking van de kapitaallasten uit hoofde van deze investeringen valt binnen de begrotingspost PMO wegen.

		t/m 2018	2019	2020	2021	2022	2023	totaal
PMO Investerings	nieuw krediet							
N201 a Cruquiusbrug A, KWB 25C02 (ten laste van PMO kapitaallasten Wegen)	4.400.000	950.000	350.000	375.000	3.000.000	3.750.000	1.375.000	9.800.000
N522-05 Vervangen brug Ouderkerk ad Amstel (ten laste van PMO kapitaallasten Wegen)	9.370.000	1.346.079	8.000.000	4.550.000	2.973.921	0	0	16.870.000
K20/10/09 Leeghwaterbrug A-02 (ten laste van PMO kapitaallasten Wegen)	10.100.000	4.370.000	4.390.000	2.740.000	0	0	0	11.500.000
Totaal	23.870.000							38.170.000

Tabel 3: kasritme kredietverhogingen PMO Investerings (2018 – 2023)

5. BENODIGDE KREDIETEN VOOR PROJECTEN BINNEN PMI

Ter uitvoering van de investeringsprojecten binnen het Provinciaal Meerjarenprogramma Infrastructuur (PMI) worden de volgende kredieten (exclusief BTW, tenzij anders aangegeven) aangevraagd, die - na aftrek van bijdragen van derden/subsidies - ten laste van de kapitaallasten PMI, kapitaallasten Extra Investerings Infrastructuur, reserve kapitaallasten Weginfrastructuur of reserve kapitaallasten OV-infrastructuur komen.

Conform de uitvoeringsregels is het mogelijk om tussentijds kredieten aan te vragen als in het kasritme rekening is gehouden met deze uitgaven of als er ruimte binnen het kasritme wordt gevonden doordat projecten vertragen en/of goedkoper uitvallen.

Per kredietaanvraag geven wij een korte toelichting en melden wij of voor de projecten een bijdrage van derden wordt verkregen en welke bedragen uiteindelijk ten laste van welke kapitaallasten worden gebracht.

Tevens is bij elk project, waarvoor een krediet wordt aangevraagd, het verschil aangegeven tussen het kasritme PMI 2019 en het nieuwe geactualiseerde kasritme. Omdat in sommige gevallen in het kasritme al rekening is gehouden met hogere uitgaven binnen een project, kunnen de bedragen in het kasritme PMI 2019 afwijken van het beschikbare of aan te vragen krediet.

- a. **N201-29a - Trajectbenadering N201a, Cruquiusbrug** Kredietverhoging: € 5.500.000.
Een bedrag van € 1.925.000 komt ten laste van Kapitaallasten PMI.
Een bedrag van € 3.575.000 komt ten laste van bijdragen van derden, te weten: € 3.280.000 Vervoerregio Amsterdam (VRA); € 200.000 gemeente Haarlemmermeer en € 75.000 gemeente Heemstede.
Voor dit project is reeds een krediet beschikbaar gesteld van € 4.200.000.
Het oorspronkelijke krediet is aangevraagd in 2014. Sindsdien zijn er diverse projectwijzigingen doorgevoerd en heeft een macro-verkenning van het verkeerssysteem met de bestuurlijke partners plaatsgevonden. Met deze macro-verkenning is de scope verder gewijzigd door aanvulling van een fietsonderdoorgang. Naast de scopewijzigingen is ook rekening gehouden met de huidige marktwerking (bouwkostenindex GWW jan 2019).

N201-29a Trajectbenadering N201a, Cruquiusbrug								
Kasritme PMI 2019-2025 eerste act	t/m 2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	TOTAAL
bruto uitgaven	486.000	400.000	3.500.000	4.000.000	1.380.000	-	-	9.766.000
dekking ten laste van bijdragen/reserves	-	-	950.000	950.000	1.380.000	-	-	3.280.000
netto investering PMI	486.000	400.000	2.550.000	3.050.000	-	-	-	6.486.000
Nieuw kasritme	t/m 2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	TOTAAL
bruto uitgaven	206.000	443.000	466.000	2.972.000	3.574.000	2.039.000	-	9.700.000
dekking ten laste van bijdragen/reserves	-	-	-	950.000	2.625.000	-	-	3.575.000
netto investering PMI	206.000	443.000	466.000	2.022.000	949.000	2.039.000	-	6.125.000
Verschil kasritmes	-280.000	43.000	-2.084.000	-1.028.000	949.000	2.039.000	-	-361.000

tabel 4a : Kasritmes N201-29a Trajectbenadering N201a, Cruquiusbrug

- b. N244-07 Trajectbenadering N244a, deel A: N244, gedeelte. N242-N246 en N246, gedeelte.
 N244-A8: deel a. N246 (i.c.m. Groot onderhoud): kredietverhoging € 2.930.000
 N244-09: Trajectbenadering N244a, deel C: Beatrixbrug Kredietverhoging: € 2.270.000.
Totaal kredietverhoging: € 5.200.000

Een bedrag van € 5.200.000 komt ten laste van Kapitaallasten PMI.

Voor deelproject A en C zijn reeds kredieten beschikbaar gesteld van resp. € 7.500.000 en € 7.700.000.

Er zijn een 4-tal projectwijzigingen doorgevoerd welke gedekt zijn uit de risicoreservering. Aangezien hiermee het onvoorziene deel bijna volledig benut is, heeft er nu een herijking van het risicodossier plaatsgevonden. Dit heeft geleid tot een kredietverhoging.

Realisatiekosten

De prognose van de realisatiekosten is verhoogd met reservering van € 0,2 miljoen om de reeds bekende kosten rondom het recent ontdekte PFOS kwestie te kunnen dekken. Momenteel loopt het bodemonderzoek nog. Waaruit nog moet blijken of PFOS is aangetroffen.

Capaciteit en Engineering

De capaciteitsraming en engineeringskosten zijn herijkt. Deze komen €1,6 miljoen hoger uit dan initieel was geprognostiseerd. De reden hiervoor is het feit dat de engineeringskosten zijn toegenomen met €0,2 mln. en de capaciteitsraming met € 1,4 miljoen. Per 1 januari heeft een tariefsverhoging plaatsgevonden voor de tot dan geldende uurtarieven. Tevens vraagt de complexiteit van het project meer aandacht voor veiligheid.

N244-07 Trajectbenadering N244a, deel A: N244, ged. N242-N246 en N246, ged. N244-A8								
N244-08 Trajectbenadering N244a, deel B: Kogerpolderbrug								
N244-09: Trajectbenadering N244a, deel C: Beatrixbrug								
Kasritme PMI 2019-2025 eerste act	t/m 2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	TOTAAL
bruto uitgaven	5.859.000	16.405.000	6.019.000	-	-	-	-	28.283.000
dekking ten laste van bijdragen/reserves	-	-	-	-	-	-	-	-
netto investering PMI	5.859.000	16.405.000	6.019.000	-	-	-	-	28.283.000
Nieuw kasritme	t/m 2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	TOTAAL
bruto uitgaven	15.554.000	17.486.000	1.201.000	2.855.000	-	-	-	37.096.000
dekking ten laste van bijdragen/reserves	-	-	-	3.451.000	-	-	-	3.451.000
netto investering PMI	15.554.000	17.486.000	1.201.000	-596.000	-	-	-	33.645.000
Verschil kasritmes	9.695.000	1.081.000	-4.818.000	-596.000	-	-	-	5.362.000

Tabel 4b : Kasritmes N244-07, N244-08 en N244-09 Trajectbenadering N244a

- c. N247-16 - Bereikbaarheid Waterland; maatregelen N247, ged. A10-Edam
 Kredietverhoging: € 4.120.000
Een bedrag van € 2.870.000 komt ten laste van Kapitaallasten PMI.
Een bedrag van € 1.250.000 komt van bijdragen derden: gemeente Amsterdam € 1.000.000 en gemeente Waterland € 250.000.
 Voor het project is reeds een krediet beschikbaar gesteld van € 47.375.000.

Op basis van de herijkte raming van het project is de indexatie aangepast voor een bedrag van €1,4 miljoen. Sinds de laatste aanvraag aanvullende uitvoeringskrediet, hebben de volgende ontwikkelingen plaatsgevonden:

Een deel van het project wordt gerealiseerd op grond van derden. De BTW blijkt op dit onderdeel niet compensabel en is hierdoor onderdeel van de investeringskosten. In afstemming met Beleid is aangegeven dat de BTW kosten doorbelast zullen worden naar de projectpartners. Zij kunnen de BTW kosten wel compenseren. Dit moet nog in de project- en stuurgroep worden vastgelegd €1,3 miljoen.

Er is een verkeersplan opgesteld op basis van de beschikbaarheidseisen van de projectpartners. Uit dit verkeersplan blijkt een extra benodigde uitvoeringsduur van 1 jaar en 9 maanden om te voldoen aan de verwachtingen / eisen van de omgeving, Dit leidt tot een stijging van de raming van € 1,4 miljoen.

N247-16 Bereikbaarheid Waterland, maatregelen N247, ged. A10-Edam								
Kasritme PMI 2019-2025 eerste act (T2)	t/m 2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	TOTAAL
bruto uitgaven	4.830.000	1.845.000	2.715.000	8.695.000	14.555.000	14.735.000	-	47.375.000
dekking ten laste van bijdragen/reserves	2.596.500	1.845.000	2.715.000	3.662.500	3.402.500	5.568.500	-	19.790.000
netto investering PMI	2.233.500	-	-	5.032.500	11.152.500	9.166.500	-	27.585.000
Nieuw kasritme (T3)	t/m 2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	TOTAAL
bruto uitgaven	4.830.000	2.520.000	1.800.000	2.300.000	9.300.000	15.350.000	15.395.000	51.495.000
dekking ten laste van bijdragen/reserves	2.596.500	2.520.000	1.800.000	2.200.000	5.706.000	6.795.000	-	21.617.500
netto investering PMI	2.233.500	-	-	100.000	3.594.000	8.555.000	15.395.000	29.877.500
Verschil kasritmes	-	-	-	-4.932.500	-7.558.500	-611.500	15.395.000	2.292.500

Tabel 4c : kasritmes N247-16 Bereikbaarheid Waterland, maatregelen N247, gedeelte A10- Edam

d. **N506-02 - Trajectbenadering N506a** **Kredietverhoging: € 1.270.000**

Een bedrag van € 1.270.000 komt ten laste van Kapitaallasten PMI.

De voorbereiding is nu in volle gang. De N506 vormt een omleidingsroute voor een aantal wegprojecten, welke gelijktijdig in 2019 worden uitgevoerd. Daardoor is er een verschuiving in de uitvoeringsplanning opgetreden. De gunning staat nu gepland voor eind 2019/ begin 2020. De daadwerkelijk uitvoering zal in 2020 plaatsvinden. Om de voorbereidingskosten te kunnen dekken en eind dit jaar te kunnen starten met de gunning etc. wordt nu het PMI-deel van het project aangevraagd.

N506-02 Trajectbenadering N506a								
Kasritme PMI 2019-2025 eerste act	t/m 2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	TOTAAL
bruto uitgaven	79.000	1.054.000	99.000	-	-	-	-	1.232.000
dekking ten laste van bijdragen/reserves	-	-	-	-	-	-	-	-
netto investering PMI	79.000	1.054.000	99.000	-	-	-	-	1.232.000
Nieuw kasritme	t/m 2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	TOTAAL
bruto uitgaven	241.000	200.000	829.000	-	-	-	-	1.270.000
dekking ten laste van bijdragen/reserves	-	-	-	-	-	-	-	-
netto investering PMI	241.000	200.000	829.000	-	-	-	-	1.270.000
Verschil kasritmes	162.000	-854.000	730.000	-	-	-	-	38.000

Tabel 4d : Kasritmes N208/244/239 Fietsknelpunten

e. **N208/244/239 Fietsknelpunten**

Kredietaanvraag € 2.500.000

Een bedrag van € 2.500.000 komt ten laste van reserve Ontwikkeling provinciale infrastructuur.

Uitvoering van de provinciale fietsknelpunten n.a.v. rapport van de fietsersbond waarin de belangrijkste knelpunten op provinciale wegen zijn geïnventariseerd. In totaal is er een budget van € 16 miljoen euro beschikbaar voor de uitvoering van deze 14 provinciale fietsknelpunten. In

deze kredietaanvraag wordt krediet aangevraagd voor de volgende knelpunten die naar verwachting in 2019/2020 in uitvoering gaan; Fietsknelpunt N208; € 1,5 miljoen, fietsknelpunt N244; € 0,5 miljoen en fietsknelpunt N239; € 0,5 miljoen. Totaal € 2,5 miljoen.

N208, N244, N239 Oplossen Fietsknelpunten								
Kasritme PMI 2019-2025 eerste act (T2)	t/m 2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	TOTAAL
bruto uitgaven		1.000.000	1.500.000		-	-	-	2.500.000
dekking ten laste van bijdragen/reserves		1.000.000	1.500.000		-	-	-	2.500.000
netto investering PMI	-	-	-	-	-	-	-	-
Nieuw kasritme (T3)	t/m 2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	TOTAAL
bruto uitgaven		1.000.000	1.500.000		-	-	-	2.500.000
dekking ten laste van bijdragen/reserves	-	1.000.000	1.500.000	-	-	-	-	2.500.000
netto investering PMI	-	-	-	-	-	-	-	-
Verschil kasritmes	-	-	-	-	-	-	-	-

Tabel 4e: N208/244/239 Fietsknelpunten (tabelnaam wordt aangepast)

- f. **N241b- 13 Trajectbenadering N242 –A7** **Kredietverhoging: 4.900.000**
Een bedrag van € 4.900.000 komt ten laste van het budget Extra investeringen infrastructuur.
Voor het project is reeds een krediet van € 6.100.000 beschikbaar gesteld.

De actuele raming bedraagt op dit moment ruim 58 miljoen voor de gehele Trajectbenadering. Het gaat hierbij om een gecombineerd project PMI en PMO waarbij de voorlopige verdeling is gesteld op 83% PMI en 17% PMO, ook de verdeling tussen PMI en PMO wordt daarbij aangescherpt.

Reden om de ophoging van dit krediet aan te vragen, is dat er grondaankopen gedaan moeten worden om de realisatie van het project mogelijk te maken. De onderhandelingen met de huidige grondeigenaren zijn afgerond en nu moet de transacties plaatsvinden. Zo vind er op 1 november een grote kavelruil plaats. Het is risicovol deze transacties uit te stellen; van uitstel kan afstel komen.

Het contract voor het project N241b AC de Graafweg wordt opgesteld in een bouwteam. Dit betekent ná aanbesteding met de geselecteerde aannemer. Om deze aanbesteding te kunnen starten, is het krediet noodzakelijk.

De verwachting is dat de aanbesteding van het bouwteam medio 2020 is afgerond en dat er 1e kwartaal 2021 een contractraming beschikbaar is.

Op basis hiervan zal zo nodig een projectwijziging worden opgesteld incl. wijziging projectkrediet. De start van de uitvoering staat op basis van de meest recente planning gepland op april 2021.

N241-13								
Kasritme PMI 2019-2025 eerste act (T2)	t/m 2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	TOTAAL
bruto uitgaven	3.400.000	7.600.000						11.000.000
dekking ten laste van bijdragen/reserves								
dekking Extra investeringen infrastructuur	-	4.900.000			-	-	-	4.900.000
netto investering PMI	3.400.000	2.700.000	-	-	-	-	-	6.100.000
Nieuw kasritme (T3)	t/m 2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	TOTAAL
bruto uitgaven	3.853.851	6.000.000	1.146.149					11.000.000
dekking ten laste van bijdragen/reserves								
dekking Extra investeringen infrastructuur (Coalitieakkoord 2015)	-	3.753.851	1.146.149		-	-	-	4.900.000
netto investering PMI	3.853.851	2.246.149	-	-	-	-	-	6.100.000
Verschuif kasritmes	453.851	-453.851	-	-	-	-	-	-

Tabel 4e: N241-13 Trajectbenadering N242- A7

6. BUDGETTAIR NEUTRALE KREDIETVERSCHUIVING GECOMBINEERDE pmi/pmo PROJECTEN

Omschrijving	Projectbudget OUD	Krediet verschuiving PMI - PMO	Verrekening met reserve Groot onderhoud (PMO)	Krediet na verschuiving van PMO naar PMI
Trajectbenadering N244: ged N242/N246 en N244/A8				
PMI				
a. N246	7.500.000	2.262.000		9.762.000
b. Kogerpolderbrug	12.100.000			12.100.000
c. Beatrixbrug	7.700.000	2.334.000		10.034.000
PMO				
b. Kogerpolderbrug	5.700.000	2.000.000		7.700.000
c. Beatrixbrug	12.700.000	-3.145.000		9.555.000
Reserve Groot onderhoud				
Trajectbenadering N244: ged N242/N246 en N244/A8	9.760.000		-3.451.000	6.309.000
Subtotaal	55.460.000	3.451.000	-3.451.000	55.460.000
Project N231				
Totaal PMI	2.570.000	414.000		2.984.000
Totaal PMO (VIGO)	4.714.000	-414.000		4.300.000
Totaal PMO Groot Onderhoud	3.204.411			3.204.000
Subtotaal	10.488.411	0	0	10.488.000
Project brug Ouderkerk				
Totaal PMI	27.000.000	-2.870.000		24.130.000
Totaal PMO (VIGO)	6.500.000	2.870.000		9.370.000
Totaal PMO Groot Onderhoud				0
Subtotaal	33.500.000	0	0	33.500.000
Totaal	99.448.411	3.451.000	-3.451.000	99.448.000

Tabel 5 : kredietverschuiving gecombineerde tabel

- g. N244-07 Trajectbenadering N244a, deel A: N244, ged. N242-N246 en N246, ged. N244-A8, deel a N246 (i.c.m. groot onderhoud)
Kredietverhoging PMI: € 2.262.000

Voor het project is reeds een krediet beschikbaar gesteld van 7.500.000.

Een bijdrage van € 1.145.000 ten laste van kapitaallasten PMI, door (binnen programma Bereikbaarheid budgettair neutrale) her-allocaatie budget kapitaallasten vervangingsinvesteringen Wegen (PMO) € 1.145.000 (zie project h: verlaging krediet Beatrixbrug met € 3.145.000); Reserve Groot onderhoud Weginfrastructuur € 1.117.000

h. N244-08 Trajectbenadering N244a, deel B: Kogerpolderbrug**Kredietverhoging PMO: € 2.000.000**

Voor het project is reeds een krediet beschikbaar gesteld van € 5.700.000.

Het bedrag komt ten laste van kapitaallasten vervangingsinvesteringen (zie project h: verlaging krediet Beatrixbrug met € 3.145.000).

I. N244-09: Trajectbenadering N244a, deel C: Beatrixbrug**Kredietverhoging PMI: € 2.334.000.**

Voor het project is reeds een krediet beschikbaar gesteld van € 7.700.000.

Het bedrag wordt geheel gedekt ten laste van de Reserve Groot onderhoud Weginfrastructuur .

Kredietverlaging vervangingsinvesteringen Wegen (PMO) € 3.145.000.

Voor het project is reeds een krediet beschikbaar gesteld van 12.700.000.

J. N231 OLV Greenport**Totale kredietverhoging: € 0****Kredietverhoging PMI: € 414.000**

Deze bijdrage komt geheel ten laste van kapitaallasten PMI, door (binnen programma Bereikbaarheid budgettair neutrale) her-allocatie budget kapitaallasten vervangingsinvesteringen Wegen (PMO) € € 414.000.

Kredietverlaging vervangingsinvesteringen Wegen, N231b-01 (PMO): € 414.000.

k. Brug Ouderkerk aan de Amstel**Totale kredietverhoging: € 0****Kredietverlaging PMI: € 2.870.000 (geheel kapitaallasten PMI)**

Kredietverhoging vervangingsinvesteringen Wegen (PMO): € 2.870.000,

door (binnen programma Bereikbaarheid budgettair neutrale) her-allocatie budget Kapitaallasten PMI; € 7.500.000 ten laste van Kapitaallasten vervangingsinvesteringen Wegen.

Omschrijving	Projectbudget OUD	Krediet verschuiving PMI - PMO	Verrekening met reserve Groot onderhoud (PMO)	Krediet na verschuiving van PMO naar PMI	Krediet aanvraag
Trajectbenadering N244: ged N242/N246 en N244/A8					
PMI					
a. N246	7.500.000	2.262.000		9.762.000	2.930.000
b. Kogerpolderbrug	12.100.000			12.100.000	
c. Beatrixbrug	7.700.000	2.334.000		10.034.000	2.270.000
PMO					
b. Kogerpolderbrug	5.700.000	2.000.000		7.700.000	
c. Beatrixbrug	12.700.000	-3.145.000		9.555.000	
Reserve Groot onderhoud					
Trajectbenadering N244: ged N242/N246 en N244/A8	9.760.000		-3.451.000	6.309.000	
Subtotaal	55.460.000	3.451.000	-3.451.000	55.460.000	5.200.000
Project N231					
Totaal PMI	2.570.000	414.000		2.984.000	
Totaal PMO (VIGO)	4.714.000	-414.000		4.300.000	
Totaal PMO Groot Onderhoud	3.204.411			3.204.000	
Subtotaal	10.488.411	0	0	10.488.000	0
Project brug Ouderkerk					
Totaal PMI	27.000.000	-2.870.000		24.130.000	
Totaal PMO (VIGO)	6.500.000	2.870.000		9.370.000	7.500.000
Totaal PMO Groot Onderhoud				0	
Subtotaal	33.500.000	0	0	33.500.000	7.500.000
Totaal	99.448.411	3.451.000	-3.451.000	99.448.000	11.614.000

Tabel 6 gecombineerde projecten N244/N231/brug Ouderkerk

TOTAAL KREDIET AANVRAGEN PMI (INCLUSIEF GECOMBINEERDE PROJECTEN)

Brutobedrag kredietaanvragen	€ 28.500.000
Bijdragen derden / reserves	€ 10.776.000
Bijdrage Extra Investerings Infrastructuur	€ 4.900.000
Nettobedrag ten laste van de kapitaallasten PMI	€ 12.824.000

7. BENODIGDE KREDIETEN VOOR PROJECTEN BINNEN PMO

Ter uitvoering van het PMO worden de volgende kredieten (exclusief BTW) aangevraagd, die geheel ten laste van de kapitaallasten Investerings Wegen komen.

Conform de uitvoeringsregels is het mogelijk om tussentijds kredieten aan te vragen als in het kasritme rekening is gehouden met deze uitgaven of als er ruimte binnen het kasritme wordt gevonden doordat projecten vertragen en/of goedkoper uitvallen.

Per kredietaanvraag geven wij een korte toelichting. Tevens is bij elk project, waarvoor een krediet wordt aangevraagd, het verschil aangegeven tussen het kasritme dat gebruikt is voor het PMO 2019-2026 en het nieuwe kasritme.

- I. **Vervanging Cruquiusbrug A** **Kredietverhoging: € 5.400.000.**
Voor de vervanging van deze brug is reeds een PMO krediet beschikbaar van € 4.400.000. Met deze kredietaanvraag komt het totale krediet op € 9.800.000.

In de zomer 2019 start van de aanbestedingsprocedure en daarom dient nu de aanvraag van het uitvoeringskrediet gedaan te worden. De reden van de kredietverhoging is gelegen in de nadere uitwerking van benodigde werkzaamheden om te voldoen aan de Machinerichtlijn, Bediening op afstand, Circulair bouwen volgens IFD (Industrieel, Flexibel en Demontabel) principe en kostprijsontwikkeling sinds 2012.

N201 a Cruquiusbrug A, KWB 25C02

Kasritme PMO 2019-2025 (vastgesteld)	t/m 2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	TOTAAL
bruto uitgaven	952.000	148.000	160.000	3.465.000	4.575.000	-	-	9.300.000
dekking ten laste van bijdragen/reserves	-	-	-	-	-	-	-	-
netto investering PMO	952.000	148.000	160.000	3.465.000	4.575.000	-	-	9.300.000
Nieuw kasritme (T1)	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	TOTAAL
bruto uitgaven	952.000	351.535	375.000	3.000.000	3.750.000	1.371.465	-	9.800.000
dekking ten laste van bijdragen/reserves	-	-	-	-	-	-	-	-
netto investering PMO	952.000	351.535	375.000	3.000.000	3.750.000	1.371.465	-	9.800.000
Verschil kasritmes	-	203.535	215.000	-465.000	-825.000	-	-	500.000

Tabel 6a

- m. Vervangen brug Ouderkerk ad Amstel Kredietverhoging: € 7.500.000**
Het betreft het vervangen en verbeteren van brug Ouderkerk a/d Amstel inclusief de aansluitende wegvakken en kruisingen (N522). Voor dit project is reeds een krediet beschikbaar van € 6.500.000 en na de hierboven genoemde herallocatie met PMI € 9.370.000. Met deze kredietaanvraag (verhoging) komt het totale krediet op € 16.870.000.

Deze PMO kredietverhoging voor de vervanging van de brug is nodig om redenen die vooral verband houden met de uitloop van het project. In 2018 bleek dat het ontwerp niet paste binnen de vastgestelde PIP-grenzen, als gevolg hiervan kon niet begonnen worden met de bouw en ontstonden er vertragskosten, de aannemer claimt de ontstane schade. Door de uitloop van het project zijn de projectmanagement kosten hoger. Daarnaast is het gezien het risicoprofiel van het project (grondverwerving, eisen van Waternet en de aansluiting op de 24 CAB beweegbare kunstwerken) noodzakelijk om de post risico onvoorzien van het project aan te passen.

Kasritme PMO 2019-2025 (na herallocatie)	t/m 2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	TOTAAL
bruto uitgaven	1.346.079	3.380.752	4.343.169	300.000	-	-	-	9.370.000
dekking ten laste van bijdragen/reserves	-	-	-	-	-	-	-	-
netto investering PMO	1.346.079	3.380.752	4.343.169	300.000	-	-	-	9.370.000
Nieuw kasritme (T1)	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	TOTAAL
bruto uitgaven	1.346.079	8.000.000	4.550.000	2.973.921	-	-	-	16.870.000
dekking ten laste van bijdragen/reserves	-	-	-	-	-	-	-	-
netto investering PMO	1.346.079	8.000.000	4.550.000	2.973.921	-	-	-	16.870.000
Verschil kasritmes	-	4.619.248	206.831	2.673.921	-	-	-	7.500.000

Tabel 6b.

- n. Leeghwaterbrug A-02 Vervanging Kredietverhoging: € 1.400.000.**
Voor dit project is reeds een PMO krediet beschikbaar van € 10.100.000. Met deze kredietaanvraag komt het totale krediet op € 11.500.000.

Het project Leeghwaterbrug bestaat uit twee bruggen. Brug A, welke stamt uit 1952, moet volledig worden gesloopt inclusief funderingen en opnieuw opgebouwd. Brug B, gebouwd in 1976, betreft het groot onderhoud waarbij alleen de klep is vervangen. Dat is in de zomer van 2017 met succes uitgevoerd. Brug A is in januari 2018 gesloopt. Het verkeer wordt afgewikkeld over de gerenoveerde brug B. Het werk aan brug A is ernstig vertraagd. In mei 2018 heeft het bevoegd gezag (gemeente Alkmaar) een bouwstop afgekondigd omdat de opdrachtnemer niet kon aantonen dat de constructieve veiligheid van het werk in voldoende mate geborgd was. Deze bouwstop is pas in oktober 2018 opgeheven. Om de bouwstop op te kunnen opheffen is veel energie gestoken in de ondersteuning van de opdrachtnemer. Er is bijvoorbeeld een shared office ingesteld waarin opdrachtnemer en medewerkers van de provincie samen hebben opgetrokken. De extra inzet van personeel als ook de vertraging leidt tot een toename van de projectmanagement kosten. Tegelijkertijd moeten door de vertraging de verkeersmaatregelen langer in stand gehouden worden. Het pontje dat wordt ingezet voor het fietsverkeer moet een jaar langer varen dan eerder aangenomen. Om de verkeerhinder zoveel mogelijk te beperken zijn extra bereikbaarheidsmaatregelen genomen om de impact op de verkeersafwikkeling te beperken en is veel energie gestoken in het pro actief informeren van de stakeholders. De vertraging van het werk leidt ook tot veel extra kosten voor de opdrachtnemer. De opdrachtnemer gaat deze kosten claimen bij de provincie. De exacte hoogte is nog niet bekend.

Kasritme PMO 2019-2025 (vastgesteld)	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	TOTAAL
bruto uitgaven	9.900.000	200.000	-	-	-	-	-	10.100.000
dekking ten laste van bijdragen/reserves	-	-	-	-	-	-	-	-
netto investering PMO	9.900.000	200.000	-	-	-	-	-	10.100.000
Nieuw kasritme (T1)	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	TOTAAL
bruto uitgaven	4.370.000	4.390.000	2.740.000	-	-	-	-	11.500.000
dekking ten laste van bijdragen/reserves	-	-	-	-	-	-	-	-
netto investering PMO	4.370.000	4.390.000	2.740.000	-	-	-	-	11.500.000
Verschil kasritmes	-5.530.000	4.190.000	2.740.000	-	-	-	-	1.400.000

Tabel 6c.

-K20/10/09 Leeghwaterbrug A-02

Voor brug B is een verhoging van het groot onderhoudsbudget met € 3.925.000. nodig naar € 6.725.000, wat ten laste komt van de bestemmingsreserve.

Voor brug B bestond het werk uit het vervangen van het val. Dit werk is in de zomer van 2017 uitgevoerd. Het werk is duurder geworden. Tijdens de voorbereiding bleek dat de brug in slechtere staat verkeerde dan eerder aangenomen. De stoelen (scharnieren) van de brug konden niet worden hergebruikt en moesten volledig worden vervangen. Omdat de sloop van brug A (zie hierboven) uitgesteld is tot begin 2018 moesten extra verkeersmaatregelen genomen worden om de bereikbaarheid van de regio te kunnen borgen. Daarnaast was kostenverdeling van de aannemer tussen brug A en B anders dan was geraamd door de provincie.

8. EXTRA ONDERHOUDSKOSTEN DOOR AREAALUITBREIDING EN -VERBETERING

Als in een project nieuwe infrastructuur wordt gerealiseerd, moet deze extra infrastructuur uiteraard in de toekomst worden beheerd en onderhouden. Voor het beheer en onderhoud zijn door uw Staten kwaliteits- en onderhoudsniveaus toegekend aan de verschillende onderdelen van het areaal. Door middel van de normkostensystematiek wordt berekend welke reële beheer- en onderhoudskosten te verwachten zijn. Niet alleen voor het bestaande areaal, maar ook voor de areaaluitbreiding en -verbetering. Het voordeel hiervan is dat van te voren een realistisch beeld verkregen wordt van de benodigde financiën voor het kunnen laten functioneren van het areaal op het kwaliteitsniveau dat bestuurlijk is vastgesteld.

Met de eventuele, extra onderhoudskosten van de projecten, waarvoor nu (extra)krediet wordt aangevraagd was al rekening gehouden en verwerkt in de Kaderbrief 2020. Daarnaast worden ze ook meegenomen in het PMO 2020-2027 en verwerkt in de Exploitatie vast onderhoud en Reserves Groot onderhoud van de Begroting 2020.

9. AF TE RAMEN KREDIET(EN) PMI

Conform de uitvoeringsregels dienen kredieten te worden afgeraad indien de aanbesteding lager uitvalt dan oorspronkelijk geraamd in het verstrekte investeringskrediet. Een deel van het krediet kan zo nodig als risicodekking worden aangehouden.

Voorgesteld wordt het volgende krediet af te ramen:

- o. **Het krediet voor project HOV-05 Hoogwaardig Openbaar Vervoer Haarlem-Velsen wordt met € 4.500.000 afgeraamd. Het kasritme van het PMI hield al rekening met een aframing. Dit levert geen investeringsruimte op.**

PMI-nummer + projectnaam (conform PMI)	HOV-05 HOV Fokkerweg- Schiphol Rijk		
	huidig	aframing	nieuw
krediet	47.960.000	4.500.000	43.460.000
bijdragen gemeenten/subsidie VRA of rijk of VRA	24.656.846		24.656.846
Rijk	290.005		290.005
Schiphol	143.132		143.132
Gemeente Haarlemmermeer	81.200	-	81.200
	-	-	-
ten laste van kapitaallasten PMI	22.788.817	4.500.000	18.288.817

Tabel 7a HOV-05 HOV Fokkerweg – Schiphol Oost

- p. **Het krediet voor project N244-01 Verdubbeling N244, ged. A7- N247 wordt met € 3.000.000 afgeraamd. Het kasritme van het PMI hield al rekening met een aframing van € 2.400.000, dit levert dus geen investeringsruimte op.**

PMI - verlaging investeringskrediet	LET OP! Alleen lichtblauwe vakjes invullen		
WBS-code	23.0073		
PMI-nummer + projectnaam (conform PMI)	N244-01 Verdubbeling N244, ged. A7-N247		
	huidig	aframing	nieuw
krediet	42.500.000	3.000.000	39.500.000
bijdragen gemeenten/subsidie VRA of rijk of eigen reserves/dekkingsmiddelen *)			
Vervoerregio Amsterdam	10.700.000		10.700.000
Rijk (Beter Benutten)	1.239.670		1.239.670
Gemeenten/HHNK	9.423.635		9.423.635
TWIN-H	2.140.000	-	2.140.000
Overig	354.987	-	354.987
ten laste van kapitaallasten PMI	18.641.708	3.000.000	15.641.708

10. VOORSTEL

Wij stellen u voor te besluiten overeenkomstig het bijgaande ontwerpbesluit.

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

dhr. A.Th.H. van Dijk, voorzitter

mw. R.M. Bergkamp, provinciesecretaris

Ontwerpbesluit

Nr. 69-2019

Provinciale Staten van Noord-Holland;

gelezen de voordracht van Gedeputeerde Staten van 20 augustus 2019 over de Tweede Actualisering van het Provinciaal Meerjarenprogramma Infrastructuur (PMI) 2019-2025;

besluiten:

1. Voor de uitvoering van het PMI en PMO 2019-2025 de volgende kredieten (exclusief BTW, tenzij anders aangegeven) beschikbaar te stellen, die - na aftrek van bijdragen van derden/ subsidies - ten laste komen van de kapitaallasten PMI, kapitaallasten Extra Investerings Infrastructuur, reserve kapitaallasten Weginfrastructuur of reserve kapitaallasten OV-infrastructuur:

a. N201-29a - Trajectbenadering N201a, Cruquiusbrug; Kredietverhoging: € 5.500.000.
Een bedrag van € 1.925.000 komt ten laste van Kapitaallasten PMI.

b. N244-07 Trajectbenadering N244a, deel A: N244, ged. N242-N246
en N246, ged. N244-A8: deel a. Groot onderhoud Kredietverhoging € € 5.192.000
Een bedrag van € 4.075.000 komt ten laste van Kapitaallasten PMI.

c. N244-09: Trajectbenadering N244a, deel C: Beatrixbrug; Kredietverhoging: € 4.604.000
Een bedrag van € 2.270.000 komt ten laste van Kapitaallasten PMI.

d. N247-16 - Bereikbaarheid Waterland; maatregelen N247, ged. A10-Edam;
Een bedrag van € 6.345.000 komt ten laste van Kapitaallasten PMI.
Kredietverhoging: € 4.120.000

Een bedrag van € 2.870.000 komt ten laste van Kapitaallasten PMI.

e. N506-02 - Trajectbenadering N506a; Kredietverhoging: € 1.270.000
Het totale bedrag komt ten laste van Kapitaallasten PMI.

f. N208/244/239 Aanleg fietsverbindingen; Kredietverhoging; € 2.500.000
Het bedrag komt niet ten laste van Kapitaallasten PMI.

g. N231 OLV Greenport; Kredietverhoging; € 414.000
Het totale bedrag komt ten laste van Kapitaallasten PMI

h. N241b- 13 Trajectbenadering N242 -A7 Kredietverhoging: € 4.900.000
Het bedrag komt niet ten laste van Kapitaallasten PMI

Brutobedrag kredietaanvragen	€ 28.500.000
Bijdragen derden / reserves	€ 10.776.000
Bijdrage Extra Investerings Infrastructuur	€ 4.900.000

Nettobedrag ten laste van de kapitaallasten PMI	€ 12.824.000
--	---------------------

2. Voor de uitvoering van het PMO 2019-2026 de volgende kredieten (exclusief BTW) te verhogen, die ten laste komen van de kapitaallasten Investerings wegen:

- a. Vervanging Cruquiusbrug A; € 5.400.000*
- b. Vervangen brug Ouderkerk ad Amstel; € 10.370.00*
- c. K20/10/09 Leeghwaterbrug A-02 vervanging; € 1.400.000*
- d. Vervanging K20m Kogerpolderbrug-03; € 2.000.000*

3. De volgende PMO-kredieten te verlagen:

- j. N244-N246, K20/10/09 Beatrixbrug; € 3.145.000*
- k. N231b-01, trajectbenadering € 414.000*

4. De volgende PMI kredieten af te ramen:

- q.HOV-05 HOV Fokkerweg – Schiphol Oost € 4.500.000*

5. De volgende PMI-kredieten te verlagen:

- a. Brug Ouderkerk aan de Amstel: € 2.870.000*

Haarlem, 30 september 2019

Provinciale Staten voornoemd,

, voorzitter

, statengriffier

Advies aan Provinciale Staten		Uw contactpersoon S. Neeskens AD/STG
Tbv Statenvergadering d.d.	30-09-2019	Doorkiesnummer +31235145282 neeskenss@noord-holland.nl
Commissie M&B		
Datum commissievergadering	16-09-2019	27 september 20191 9
Onderwerp: Voordracht Provinciaal Meerjarenprogramma Infrastructuur (PMI) 2019, 2^e actualisatie		

Advies commissie M&B:

De Voordracht Tweede Actualisering Provinciaal Meerjarenprogramma Infrastructuur (PMI) 2019-2025 als hamerstuk wordt doorgeleid naar PS van 30 september 2019

Uittreksel van het concept-verslag M&B 16-09-2019:

4a. Voordracht Provinciaal Meerjarenprogramma Infrastructuur (PMI) 2019, 2^e actualisatie

Eerder deze avond was er een korte ambtelijke toelichting. Normaliter wordt geen inhoudelijke toelichting gegeven vlak voor een commissievergadering. Vanwege het zomerreces lukte dat niet anders. Het is gebruikelijk dat er wat meer tijd tussen zit.

Mevrouw **Kuiper** (CDA) heeft een vraag over de bereikbaarheid van Den Helder. Voor de korte termijn maatregelen wordt een financieringsvoorstel voorbereid. Voor de maatregelen wordt een krediet van 1,47 miljoen euro aangevraagd. Klopt het dat dit bedrag niet in het PMI is opgenomen en dat voornoemde kredietaanvraag nog komt? Voor de lange termijn bereikbaarheid is een rapport uitgebracht. Daarbij wordt aangegeven dat de vervolgstappen worden overgelaten aan de nieuwe coalitie. Kan een tipje van de sluier worden opgelicht?

Voor de vervanging en opwaardering van de brug in Ouderkerk wordt een kredietverhoging van 2,5 miljoen euro gevraagd. De start van het werk is uitgesteld, omdat er geen alternatief is voor het verkeer op de Amsteldijk Noord. Hoelang duurt de opschorting? Wat zijn de financiële en verkeerstechnische gevolgen? Hoe wordt hierover gecommuniceerd met de omgeving?

Mevrouw **Alberts** (SP) constateert dat het moeilijk wordt om nieuwe wegen aan te leggen. Hoe gaat het nieuwe college met projecten als A8/A9 en de weg door de Bollenstreek om? Een uitspraak van de Raad van State zette een streep door het project A9/afslag Heiloo. Wat de SP betreft gaan drie voornoemde projecten niet door zoals gepland.

De SP vraagt al zo lang om dubbelspoor naar Den Helder. Laat de gedeputeerde hierover in overleg gaan met ProRail. Er moet niet in wegen, maar in spoor worden gedacht. In Den Helder zijn ontwikkelingen gaande die met de Duurzaamheidsagenda te maken hebben. Bij die ontwikkelingen is een ander slag mensen betrokken. Die mensen reizen bij voorkeur per trein.

Het is altijd jammer om te zien dat kredietverhogingen plaatsvinden. Dachten die aannemers destijds na inschrijving voor het laagste bedrag dat zij na de gunning wel konden gaan mekkeren dat ze het niet kunnen betalen? Aannemers lijken er misbruik van te maken. De provincie moet dan financieel bij passen. Een project zou niet automatisch aan de laagste inschrijver moeten worden gegund.

Bij interruptie vraagt mevrouw **Van Meerten** (VVD) of het niet beter is om te kijken naar wat wel mogelijk is, voordat er een streep door een project wordt gezet. De VVD verwacht dat er voor de A8/A9 ook nog andere mogelijkheden zijn. Het is goed die eerst te onderzoeken.

Mevrouw **Alberts** (SP) antwoordt dat door die manier van denken uiteindelijk het Programma Aanpak Stikstof (PAS) kwam. De Raad van State gaf aan waarom de afslag niet kan. Het gaat toch te ver als een college van Heiloo dat met voeten wil treden?

Mevrouw Van Meerten vindt het gebruik van woorden als 'gesjoemel' en 'misbruik door aannemers' door mevrouw Alberts te ver gaan. Een Statenlid moet voorzichtig zijn met het doen van dergelijke uitspraken.

Mevrouw **Alberts** (SP) is de redelijkheid zelve, maar er komt een moment dat de fluwelen handschoenen uitgaan.

De heer **Steeman** (D66) constateert dat het PMI vooral een financieel stuk is. In deze tweede actualisatie zit een haak naar nieuw beleid en een eerste doorvertaling van het coalitieakkoord. D66 is daar blij mee. Het is goed om te zien hoe wordt omgegaan met de verhoogde inzet op fietsmobiliteit. D66 hoopt dat snel tot uitvoering kan worden gekomen. Het is goed om te vernemen dat er een onderdoorgang komt voor fietsers bij de Cruquiusbrug.

Het stuk lijkt inmiddels al deels achterhaald door de jurisprudentie omtrent de PAS. De aansluiting A9 kan wat D66 de prullenbak in. Die uitspraken gaan ook gevolgen hebben voor nieuwe en onderhoudsprojecten. Wat is de inschatting van de feitelijke en financiële gevolgen van de PAS uitspraken op het PMI en PMO? In hoeverre vraagt dat om een aanpassing van deze actualisatie?

Hoe wordt omgegaan met risicopreventie vooraf? Hoe worden projecten beheersbaar gehouden?

Mevrouw **Van der Waart** (GL) had als nieuw Statenlid moeite met het beoordelen van de inhoud van het PMI. De technische briefing heeft zeker verheldering gegeven.

De provincie gaat gebiedsgericht werken. Waar is de samenhang met de bereikbaarheidsopgave? Den Helder komt meerdere keren terug in de projectenlijst. Ook daar zoekt mevrouw Van der Waart de samenhang. Zij ziet oplossingen in dubbelspoor. Op enig moment moet gebiedsgericht worden gekeken naar een betere bereikbaarheid. Het is goed om Den Helder maar ook andere gebieden in samenhang te beschouwen. GL verwacht dan ook veel van de gebiedsgerichte benadering. Deze benadering laat zich vertalen in programma's en projecten in samenwerking, die uiteindelijk vertaald worden in de PMI-/PMO-cyclus.

Afspraken uit het coalitieakkoord zijn nog niet alle verwerkt. Is dat pas helder in 2020, of valt nog een tussentijdse actualisatie te verwachten? Dat geldt ook voor de effecten die het besluit van de PAS heeft. De afslag bij Heiloo kan vooralsnog niet doorgaan. Wordt dit in de volgende versie van het PMI verwerkt? Wat betekent dit besluit voor de fietsverbinding?

Mevrouw Van der Waart ziet verschuivingen tussen PMI en PMO, uitbreiding van de scope, de toevoeging van fietsprojecten. GL is heel blij met die focus op fietsknelpunten. Verder zijn er afwaarderingen en tegenvallers. Dit lijkt allemaal legitiem en zelfs onvermijdelijk. Bij het project N244 heeft een tariefsverhoging plaatsgevonden. Betreft dit een reguliere indexering? Een bedrag van 3 miljoen euro wordt afgehaald bij het project N244. Het kasritme hield al rekening met 2,4 miljoen euro afoming. Waar blijft dat bedrag van 600.000 euro?

De heer **Klein** (CU) sluit zich aan bij de suggestie om goed na te denken over het vormgeven aan mobiliteit en waar de focus moet liggen. Het PMI is daarvoor niet het juiste instrument. Voor onvermijdelijke projecten moet nu uiteindelijk 12,8 en 14,8 miljoen krediet worden gegeven. Hoe kan het dat zulke grote bedragen extra nodig zijn voor projecten die al in gang zijn gezet, terwijl er geen principiële keuze over is gemaakt. Het project Cruquius brug gaat van 4,4 naar 9,8 miljoen euro. Dat is meer dan een verdubbeling. Als reden wordt de machinerichtlijn genoemd.

De heer Klein heeft geen enkel gevoel bij wat 5 miljoen euro extra wel of niet is. De provincie geeft ieder jaar 200 miljoen euro uit aan infrastructuur. Er zou veel meer zicht moeten zijn op wat de permanente lasten zijn van projecten en meer moeten worden gestuurd op de kapitaallasten in plaats van op individuele kredieten. Het college investeert enthousiast in spoorverbindingen. Het verbaast de heer Klein dat het PMI daarvoor nog niet het juiste instrument is om daarop te sturen, want er staan geen spoorprojecten in het PMI. Worden spoorprojecten opgenomen in het PMI, zoals de spoorverdubbeling Den Helder. De CU is daarvan een groot voorstander. Dit is een tussenbesluit. In het overzicht van het PMI zijn toch nieuwe projecten en verschuivingen aan de orde. Beslissen Provinciale Staten met het vaststellen van het PMI ook over het naar een volgende fase brengen van projecten? Project 20 HOV Haarlemmermeer: Gemeente Haarlemmermeer heeft gevraagd of de provincie de kunstwerken in beheer en onderhoud wil nemen? Op welke gronden wordt dit verzoek gedaan? Is het kansrijk? Is er beleid voor de overname van projecten van gemeenten?

Mevrouw **Abdi** (PvdA) heeft een vraag over de vertraging van de Leeghwaterbrug. In hoeverre kunnen kosten worden geclaimd door de opdrachtnemer bij de provincie? De provincie heeft de opdrachtnemer ondersteund om de bouw weer op gang te laten komen. In hoeverre is het gebruikelijk dat de provincie daarbij opdraait voor extra kosten? Gedacht wordt aan een manier van werken waarbij het PMI en PMO meer kunnen samenlopen. Provinciale Staten kunnen dan inhoudelijk meer meedenken. De PvdA is daar blij mee. Nu blijkt dat Provinciale Staten pas aan zet zijn in Fase C. Is het mogelijk om Provinciale Staten in een eerder stadium mee te nemen?

Mevrouw **Van Meerten** (VVD) spreekt van een helder stuk. Daarnaast was er goede uitleg voorafgaand aan deze commissievergadering. De zorg van de VVD is het grote verschil tussen begrootte en daadwerkelijke kosten. Het gaat daarbij soms om ettelijke miljoenen euro's. Hoe valt dit verschil te verklaren? Hoe verloopt het aanbestedingsproces van Provincie Noord-Holland? Wordt gegund op basis van laagste prijs, of wordt ook geselecteerd op prijs en kwaliteit? De VVD volgt de ontwikkelingen rond de Leeghwaterbrug op de voet en stelde eerder vragen. Het is vervelend dat de beantwoording erg lang op zich lieten wachten. Provinciale Staten zouden ook eerder dan de pers geïnformeerd moeten worden. Wat is de garantie dat de

ingebruikname van de brug in maart 2020 plaatsvindt? Hoe worden risico's beheerst? Is rekening gehouden met de vorstperiode? Opdrachtnemer gaat de extra kosten door de vertraging bij de provincie claimen. Dat is toch de omgekeerde wereld? Het evalueren van het proces is een goed idee, ook in verband met toekomstige projecten. Hoe kunnen Provinciale Staten beter zicht krijgen op miljoenen euro's die worden bij geraamd? De VVD pleitte altijd om de aanvullende werkzaamheden aan de N244 achter elkaar te plannen, dus eerst de brug en dan de werkzaamheden aan de N244. Dat wordt nu gelijktijdig en dat is begrijpelijk. Wat de VVD betreft is het goed dat het werk in de herfstvakantie wordt uitgevoerd. Stel dat door onvoorziene omstandigheden het werk in de herfstvakantie niet door kan gaan, is er dan een plan B?

De heer **Hollebeek** (PvdD) constateert dat het meeste is gezegd. Opvallend is dat in het overzicht van projecten geen kolom is opgenomen, waaruit af te leiden valt hoeveel geld met een project gemoeid is. Dan valt eenvoudig te achterhalen waar eventuele kredietwijzigingen zich voordeden. Het verbaast spreker dat er in de voordracht sprake is van het gegeven dat kredietaanvragen onvermijdelijk worden geacht, met name omdat het aanvullingen zijn op projecten die reeds in uitvoering zijn. Dit is de heer Hollebeek niet duidelijk. Hoe zo onvermijdelijk? Het lijkt nu of van studiefase automatisch wordt doorgeschakeld en dat er als vanzelfsprekend financiële middelen vrijkomen. Een aanvullende sessie, zoals door de voorzitter voorgesteld lijkt de PvdD dan ook zinvol. Uit extra investeringen komt doorgaans ook extra onderhoud voort, dus een verhoging van de kosten. In de besluitvorming lijkt dit niet te worden meegenomen. Klopt dit? De PvdD zou graag zien dat fietsinfrastructuur voortaan als een aparte categorie behandeld wordt in dergelijke documenten. Tot op heden wordt fietsinfrastructuur aan N-wegen gekoppeld. De PvdD mist ook de spoorprojecten. Over het project HOV West Tangent Haarlemmermeer vraagt de PvdD zich af waarom er tussen station Amsterdam Sloterdijk en Schiphol Plaza een bus rijdt. Daar rijdt zeer frequent een trein. Is er elders in de provincie geen hogere significantie voor HOV? Hebben projecten, die door het PAS geraakt worden, invloed op het PMI en daarmee de begroting? Vanuit Den Helder komt steeds vaker het signaal dat men op zoek is naar bredere infrastructuur. Men vindt dat bereikbaarheidsoplossingen niet alleen moeten worden gezocht in asfalt. Voor het autoverkeer naar Texel werden goede oplossingen aangedragen. Mensen die kort verblijven op Texel, zouden bijvoorbeeld hun auto buiten Den Helder kunnen parkeren.

De heer **Deen** (PVV) vindt het aantrekkelijk om in te gaan op de vele projecten in het PMI, maar hij beperkt zich tot de vraag in de voordracht. De PVV was in het verleden kritisch op infraprojecten, zoals HOV 't Gooi, Westfrisiaweg, Duinpolderweg etc. Deze projecten komen niet voor in het voorliggende besluit. Dus daar zal de fractie het verder niet over hebben. De PVV heeft geen bezwaar tegen de voorliggende wijzigingen. De fractie kan instemmen met de voordracht.

Bij aanbestedingen gaat het niet altijd goed. De PVV sluit zich aan bij de vraag van de CU en VVD. Ook de PVV stelde hierover in het verleden vele vragen. Het beantwoorden van vragen mag niet leiden tot vertraging van projecten.

De heer **Dessing** (FvD) zegt dat FvD kan instemmen met de voordracht. De fractie ziet de onvermijdelijkheid van deze investeringen. Voor nieuwe Statenleden is het PMI nog lastige materie. Met de heer Klein is de heer Dessing het eens dat er sprake is van behoorlijke budgetverhogingen. Welke invloed heeft het PAS? Wat is het totaalbedrag als het PAS van invloed is op deze projecten?

Gedeputeerde **Tekin** gaf al eerder aan dat hij samen met de commissie wil kijken hoe in de toekomst met het PMI en PMO wordt omgegaan. Bij voorkeur leidt het tot één stuk, waarbij de Investeringsstrategie 2014 een rol gaat spelen. De gedeputeerde hoopt dat het lukt om het gezamenlijke traject volgend jaar te hebben

afgerond. Zoals mevrouw Abdi terecht opmerkte zijn Provinciale Staten bij sommige fases niet betrokken. De vraag hoe dit anders kan worden aangevlogen en andere vragen worden meegenomen in die discussie. Een voorbeeld is het project Duinpolderweg: in Provincie Zuid-Holland namen Provinciale Staten daarover een besluit en in Provincie Noord-Holland namen Gedeputeerde Staten het besluit. Hierin zie we een andere verhouding tot elkaar. Die verhouding is niet goed als de ene provincie door Provinciale Staten een besluit laat nemen over een provinciale weg en de andere provincie door Gedeputeerde Staten. Het gaat over draagvlak en over een andere discussie. De gedeputeerde vraagt hem wat tijd te gunnen om de cyclus, die hoort bij Mobiliteit, rond te maken. De gedeputeerde stelt voor om de gestelde technische vragen schriftelijk af te doen. Beantwoording komt ruim voor de Statenvergadering van 30 september 2019.

Door het CDA werd terecht opgemerkt dat met deze tweede actualisatie, voor wat in het coalitieakkoord staat, tijd werd gekocht, met name voor wat betreft de bereikbaarheid van Den Helder. Het is nog te prematuur om nu meer te kunnen vertellen over Den Helder. Binnenkort volgt nadere informatie over de werkprogramma's van de gedeputeerden naar aanleiding van het coalitieprogramma. In die cyclus wil de gedeputeerde de projecten van Den Helder meenemen. De gedeputeerde zegt toe dat als het probleem in Den Helder nijpend wordt en het te lang gaat duren dan gaat de gedeputeerde Provinciale Staten mogelijk lastig vallen met een derde actualisatie. Dat heeft niet zijn voorkeur, maar dan is duidelijk hoe de gedeputeerde, bestuurlijk gezien, staat tegenover het verhaal van 1,47 miljoen euro en hoeveel waarde de gedeputeerde daaraan hecht. Dit wordt ook teruggekoppeld richting Den Helder.

In het bedrag van 7,5 miljoen euro voor Ouderkerk zijn de nieuwe uitdagingen nog niet meegenomen. De gedeputeerde geeft een winstwaarschuwing mee. Als niet snel tot een vergelijk kan worden gekomen met de omgeving dan kan dat de nodige financiële gevolgen hebben. Het werk blijft langer op de plank liggen en er moeten bijzondere ingrepen worden gedaan voor omleidingsroutes. De gedeputeerde heeft de stille hoop dat tot een vergelijk kan worden gekomen, maar die zekerheid heeft hij niet. Bij Den Helder speelt ook de problematiek van auto's naar Texel. Het bedrag van 1,47 miljoen euro heeft daarmee een relatie.

Over de A8/A9 en duinpolderweg volgt op een later moment informatie vanuit het college van Gedeputeerde Staten. Over het algemeen kan de gedeputeerde over het PAS zeggen dat het bewegende panelen zijn. Een commissie kijkt er diepgravend naar. Het Kabinet is met een tussentijds voorstel gekomen voor de wat kleinere projecten, maar de gedeputeerde kan het veld nog niet overzien, voor wat betreft de gevolgen. De gedeputeerde vraagt om geduld te hebben. In de stukken wordt een winstwaarschuwing gegeven. Dubbelspoor Den Helder is een mooie suggestie. Er zou ook kunnen worden gedacht aan een hogere frequentie, ook al is het enkel spoor. Er wordt gewerkt aan een oplossing.

Bij interruptie vraagt de heer **Steeman** (D66) over dubbelspoor tussen Alkmaar en Den Helder of er dan nog middelen zijn voor het oplossen van knelpunten in of nabij Den Helder. Hoe verhoudt zich dat?

Gedeputeerde **Tekin** wil uitgaan van uitdagingen en niet altijd de letterlijke tekst van iets overnemen. Als het op een andere manier kan dan dubbelspoor dan geniet dat de voorkeur. Anders betekent sneller. Er heerst geen taboe op spoormaatregelen. Laat dat duidelijk zijn.

Door mevrouw Alberts en anderen werden opmerkingen gemaakt over aannemers. Ieder project is uniek. Aan scopewijzigingen is de provincie zelf ook debet. Bij ieder project is er wel iets aan de hand dat niet 1 op 1 kan worden vertaald. De provincie moet daar als opdrachtgever wel heel scherp op zijn. Uitgangspunt moet niet 'de laagste aanbidding', maar kwaliteit/prijs zijn. Ook de toekomst blijft het wat de gedeputeerde betreft een

kwestie van kwaliteit/prijs. De gedeputeerde ziet wel een behoefte in deze commissie om mee genomen te worden in de omgang met gebiedscontracten en aanbestedingen. Te denken valt aan een technische briefing. Het is verstandig om daar niet al te lang mee te wachten.

Bij interruptie vraagt mevrouw **Van Meerten** (VV) of in de technische briefing nader kan worden ingegaan op de vraag waar Gedeputeerde Staten over gaan en waarover Provinciale Staten en of dat voldoende is voor Provinciale Staten om hun controlerende taak uit te oefenen.

Gedeputeerde **Tekin** is daar zeker toe bereid

De **voorzitter** merkt op dat dit samen met de griffie zal worden opgepakt.

Bij interruptie merkt de heer **Klein** (CU) op dat hij zich vier jaar lang ergerde over de manier waarop wordt omgegaan met OV-concessies. Ook in dat kader zou de betrokkenheid van Provinciale Staten moeten worden meegenomen.

Gedeputeerde **Tekin** constateert dat het verzoek van de heer Klein nu in de notulen staat.

Het PMI komt voorlopig niet terug. Het wachten is op de actualisatie in relatie met het coalitie programma. De verwachting is dat dit over enkele maanden het geval zal zijn. Het PMO komt al snel.

Op de technische vraag over het afkomen van 6 ton volgt een schriftelijk antwoord.

De Machinerichtlijn is een rode draad in de stukken. Rijkswaterstaat heeft de richtlijn vertaald naar 2017 en 2018. Een aantal projecten was toen al in gang gezet. Daarop moest worden geactueerd. De kosten verhoging van de Cruquius brug heeft te maken met een scopewijziging en niet alleen met de machinerichtlijn. Bij veel projecten spelen meerdere zaken dan alleen de Machinerichtlijn.

Op de vraag over het overnemen van kunstwerken volgt een schriftelijk antwoord.

Hoe te communiceren over de portefeuille Mobiliteit: bij het project Leeghwaterbrug is gekozen voor een nieuwsbrief. De gedeputeerde gaat met de commissievoorzitter bespreken of dat de geëigende weg is. De gedeputeerde denkt na over het actief onder de aandacht brengen van informatie. Vanuit de provincie wordt bij projecten steeds actiever met de omgeving omgegaan. De organisatie is opgedragen om aan de voorkant heel open en transparant in te zijn als er iets wijzigt aan een project. De omgeving is diffuus. De omgeving betreft naast buurtbewoners ook andere partners, zoals wethouders, gemeenteraden of een VRA. Voor deze manier van communiceren is gekozen bij de Leeghwaterbrug. Binnenkort gaat de gedeputeerde daar samen met de aannemer, de wethouder en ondernemers in gesprek om te bespreken wat hen bezighoudt. Het is vervelend, maar er komt een winterperiode aan. Daar zit het project niet op te wachten, maar de gedeputeerde kan het niet anders maken dan dat het is. Statenleden zijn overigens van harte uitgenodigd bij voornoemd gesprek. De gedeputeerde praat in het openbaar niet over het geschil met de aannemer. Vanuit alle partijen is hard gewerkt aan een realistische planning. Alle aandacht moest naar het hervatten van de werkzaamheden. Wat is robuust en gegarandeerd? De winterperiode is zoveel mogelijk meegenomen. Als het een zeer strenge winter weet dan weet de gedeputeerde ook niet wat er gaat gebeuren met het project, maar er is wel degelijk rekening gehouden met winterweer. Het uitgangspunt is nog steeds dat een oplevering in maart 2020 haalbaar is. Over de N244 moest de gedeputeerde ook een moeilijke beslissing nemen met name

over de veiligheid. Moeten capriolen worden uitgehaald als het een strenge winter wordt? Hoe moet dat worden afgezet tegen de werkzaamheden aan de Leeghwaterbrug in de herfstperiode. Als minimumeis stelde de gedeputeerde dat heel breed wordt gecommuniceerd. De omgeving moet duidelijk weten dat het werk in de herfstvakantie wordt opgepakt. De aannemer is voornemens 24/7 door te werken om het werk in de herfstvakantie af te krijgen. De gedeputeerde gaat ervan uit dat het ook zo gaat gebeuren.

Op de suggestie van de heer Hollebeek over kolommen et cetera komt de gedeputeerde in een later stadium terug. Aan fiets, spoor en duurzaamheid zal een plek worden gegeven. De bus van Amsterdam Sloterdijk naar Schiphol Plaza zit altijd vol. De bus wordt zeer goed gebruikt en gaat niet alleen via de spoorroute, maar ook de wijken in.

De heer Deen riep op om zaken niet te vertragen. Vertraging houdt ook verband met externe factoren zoals het PAS. Daarop heeft de provincie geen invloed.

Bij interruptie vraagt de heer **Dessing** (FvD) in hoeverre Gedeputeerde Staten met het Rijk in contact zijn over PAS. Er mag niet op elkaar worden gewacht of tot het moment dat het Rijk naar de provincie komt.

Gedeputeerde **Tekin** vertelt zijn collega gedeputeerde Rommel in de kerndelegatie zit die het gesprek met het Rijk voert. Gedeputeerde Tekin zal vanuit zijn verantwoordelijkheid in het PO MIRT hieraan aandacht besteden. Binnen afzienbare tijd moet perspectief worden verkregen. Het gaat vaak om woningbouw, maar daarbij horen ook bereikbaarheid, mobiliteit, fietsinfrastructuur et cetera. Zodra er meer bekend is zullen de gevolgen financieel in kaart moeten worden gebracht. Als de gedeputeerde onvoldoende middelen heeft kan hij niet door.

Bij interruptie merkt mevrouw Kuiper op dat de gedeputeerde tijd is gegund. Haar is duidelijk dat de Bereikbaarheid van de Kop hoge prioriteit heeft. Ook voor korte termijn maatregelen is aandacht. Mevrouw Kuiper hoopt dat partijen er inzake de brug bij Ouderkerk aan de Amstel snel met elkaar uitkomen.

Bij interruptie zegt de heer Klein (CU) naar aanleiding van de schriftelijke vragen over het spoor dat hij het op prijs had gesteld als Provinciale Staten eerder waren geïnformeerd, zodat hij de vragen niet had hoeven te stellen. Het feit dat de heer Klein in de krant moet lezen dat de provincie 2,3 miljoen euro investeert, terwijl er nog nooit over gesproken is, noch dat er ooit eerder een spoorinvestering is geweest, dat roept de nodige ergernis op.

Tweede termijn:

De heer **Deen** (PVV) is blij dat de gedeputeerde de besluitvorming over de duinpolderweg ook merkwaardig vond, namelijk door Provinciale Staten in Zuid-Holland en door Gedeputeerde Staten in Noord-Holland. De PVV bevroeg gedeputeerde Post daar destijds tot in den treure over. Zij dacht er namelijk heel anders over. Het komt de discussie straks over het dossier ten goede. De beslissingsbevoegdheid ligt dan weer waar die hoort te liggen.

Mevrouw **Van Meerten** (VVD) hoopt dat Provinciale Staten de vinger op de goede plek kunnen leggen, als het gaat om de controle en de middelen die de Statenleden daartoe hebben. De VVD zal de vinger aan de pols houden bij projecten als A8/A9. Voortgang moet er blijven. Mevrouw Meertens is blij met de toezegging dat de gedeputeerde met de wethouder van Laren zal spreken over de oversteekplaat in Laren. De kwestie loopt al jaren. Veiligheid staat voorop bij de VVD.

Mevrouw **Abdi** (PvdA) snapt dat er meer tijd nodig is om goed ingewerkt te zijn op dit dossier. De PvdA heeft er alle vertrouwen in dat in dit dossier goede stappen gezet zullen worden. De PvdA denkt graag mee met de gedeputeerde.

De heer **Steeman** (D66) sluit zich aan bij het uitgesproken vertrouwen richting de gedeputeerde. De commissie gaat interessante sessies tegemoet, waarin open eindjes verder kunnen worden uitgelopen. Iets wat onderbelicht is gebleven en wat in het vervolg aandacht moet krijgen is de positie van de provincie in het maatschappelijk speelveld en de druk die ligt op participatie en vertrouwen in de overheid. Gezien de betrokkenheid van burgers bij eerdere besluitvorming, zijn er nog stappen te zetten om als provincie een betere positie in te nemen in het speelveld.

Mevrouw **Van der Waart** (GL) is blij met de toezegging om samen te kijken naar opgaven waar de provincie voor staat en hoe die worden ingericht. Persoonlijk merkt mevrouw Van der Waart dat het lastig is om de controlerende taak als Statenlid uit te voeren. Het is fijn dat Provinciale Staten meer aan de voorkant worden meegenomen. Zij kunnen meer te sturen. Mevrouw Van der Waart stelt voor om het INHI ook in dat traject mee te nemen.

De heer **Klein** (CU) bedankt de gedeputeerde voor zijn beantwoording en de bereidheid om met de commissie te denken over een gewijzigde aansturing van projecten.

De **voorzitter** vat samen dat de gedeputeerde heeft toegezegd dat openstaande vragen ruim voor de Statenvergadering van 30 september schriftelijk worden beantwoord. Het voorstel is gedaan om technische briefings te organiseren met betrekking tot gebiedscontracten, aanbestedingen en OV-concessies. Samen met het ambtelijk apparaat, de griffie en de agendacommissie wordt gekeken naar een goede planning. De gedeputeerde heeft aangegeven om te kijken naar de juiste manier van communiceren, waar het gaat om mobiliteit.

Gedeputeerde **Tekin** wil nog twee opmerkingen maken. Richting de heer Deen merkt hij op dat hij geen waardeoordeel gaf, maar constateerde dat in Zuid-Holland besluitvorming over de duinpolderweg in Provinciale Staten plaatsvond, anders dan in Noord-Holland. Het was geen waardeoordeel over de juiste route. De gedeputeerde is bereid om bij 'de burens' te gaan kijken hoe zij het doen.

Het college van Gedeputeerde Staten schreef een brief over de Bereikbaarheid Zuid Kennemerland. Het was niet de bedoeling om het via de pers naar buiten te laten komen. Het college was verbaasd dat het zo is gebeurd. Vlak na het overleg heeft het nieuws de pers bereikt. Afspraken waren echt anders. Over lekken naar de pers merkt de gedeputeerde op dat het toch nooit bekend zal worden wie het was. De afspraak was dat er tijd zou zijn voor het informeren van de individuele achterbannen. Er zitten namelijk meerdere partijen aan tafel. Inmiddels was er al heel veel in de pers geschreven. De gedeputeerde hoorde een bedrag noemen dat bezijden de waarheid is. De gedeputeerde komt erop terug in de beantwoording van schriftelijke vragen.

De gedeputeerde had een heel andere route in gedachte bij het communiceren van de Statenleden over het voorgenomen besluit.

De **voorzitter** concludeert dat de voordracht als hamerstuk kan worden doorgeleid naar Provinciale Staten.

POSTBUS 3007 | 2001 DA HAARLEM

Provinciale Staten van Noord-Holland
door tussenkomst van de statengriffier mw. drs. K. Bolt
Dreef 3, tweede etage
2012 HR HAARLEM

Gedeputeerde Staten

Uw contactpersoon

dhr S.P.T. I' Ami

BEL/MOB

Telefoonnummer +31235145359

amis@noord-holland.nl

1 | 2

**Betreft: schriftelijke beantwoording vragen n.a.v. commissie
mobiliteit en bereikbaarheid d.d. 16 september 2019**

Verzenddatum

Kenmerk

1285402/1285437

Geachte leden,

Uw kenmerk

schriftelijke beantwoording vragen

Tijdens de Statencommissie Mobiliteit en Bereikbaarheid d.d. 16 september 2019 heeft gedeputeerde Tekin mondeling vragen beantwoord over de Tweede actualisering Provinciaal Meerjarenprogramma Infrastructuur (PMI) 2019-2025 en aan u toegezegd een aantal vragen schriftelijk te beantwoorden. Bijgaande treft u deze vragen en de antwoorden erop aan.

Vraag 1

Bij het project N244 heeft een tariefsverhoging plaatsgevonden. Betreft dit een reguliere indexering? Een bedrag van 3 miljoen euro wordt afgeraamd bij het project N244. Het kasritme hield al rekening met 2,4 miljoen euro afoming. Waar blijft dat bedrag van 600.000 euro?

Antwoord

Dit betreft geen reguliere indexering. Door krapte op de arbeidsmarkt hebben tariefsverhogingen plaatsgevonden.

Het bedrag van 600.000 euro is ingezet ter dekking van de bij de 2^e actualisatie van het PMI 2019-2025 aangevraagde kredietverhoging voor project M uit de actualisatie (Vervangen brug Ouderkerk).

Vraag 2

Project 20 HOV Haarlemmermeer: Gemeente Haarlemmermeer heeft gevraagd of de provincie de kunstwerken in beheer en onderhoud wil nemen? Op welke gronden wordt dit verzoek gedaan? Is het kansrijk? Is er beleid voor de overname van projecten van gemeenten?

Postbus 3007

2001 DA Haarlem

Telefoon (023) 514 3143

Antwoord

In het project 20 HOV Westtangent worden nog twee schakels aangepast. De eerste is een nieuw viaduct over de A9 in het verlengde

Houtplein 33

2012 DE Haarlem

www.noord-holland.nl

Kvk-nummer 34362354

Btw-nummer NL.0010.03.124.B.08

van de Oude Haagseweg. Dit viaduct neemt de functie van het huidige HOV viaduct KW20 over de A9 over. Dat viaduct neemt de gemeente Haarlemmermeer van de provincie Noord-Holland over op het moment dat het nieuwe HOV viaduct gereed is.

De andere schakel betreft een brug over de Ringvaart. De huidige brug is in eigendom van Schiphol. Deze brug voldoet niet aan de eisen voor HOV. Bovendien is deze brug aan vervanging toe. Het in eigendom nemen van beheer en onderhoud van deze brug door de provincie past bij het in beheer en onderhoud hebben van HOV infrastructuur in deze regio.

Daarnaast is er een toezegging gedaan over de stijgende kapitaallasten. Deze zullen tot minimaal 2061 in beeld worden gebracht in de nota infrastructurele kapitaalgoederen, die over enkele maanden aan PS wordt aangeboden.

Volg verder onderstaande link voor de Investeringsstrategie Noord-Hollandse Infrastructuur om pdf te kunnen downloaden.

<https://www.noord-holland.nl/Onderwerpen/Verkeer-vervoer/Verkeersveiligheid-doorstroming-en-leefbaarheid/Beleidsdocumenten/Investeringsstrategie-Noord-Hollandse-infrastructuur>

Hoogachtend,
Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

provinciesecretaris

voorzitter

A. Teliin (B.A.)

Deze beslissing is namens gedeputeerde staten genomen door het lid van het college dat met dit onderwerp is belast

PS-vergadering

Dossiernummer	772
Extern Zaak ID	1245960
Vertrouwelijk	Nee
Vergaderdatum	30 september 2019
Agendapunt	8.d
Omschrijving	Derde begrotingswijziging 2019 (68-2019).
Organisatieonderdeel	CZ/FIN

Geagendeerd	Vergaderdatum
Ingekomen stukken ter kennisname	31 juli 2019
PS-vergadering	30 september 2019

Toelichting

In de provinciale begroting wijzen Provinciale Staten toe voor welke doelen de provincie haar beschikbare middelen inzet. Deze derde begrotingswijziging omvat een bijstelling van de verwachte inkomsten en uitgaven in 2019 op basis van de huidige verwachtingen. Gedeputeerde Staten besluiten de derde begrotingswijziging ter besluitvorming voor te leggen aan Provinciale Staten.

POSTBUS 3007 | 2001 DA HAARLEM

Provinciale Staten van Noord-Holland
door tussenkomst van de statengriffier mw. drs. K. Bolt
Dreef 3, tweede etage
2012 HR HAARLEM

Gedeputeerde Staten

Uw contactpersoon

dhr. J. Koning

CZ/FIN

Telefoonnummer +31235144992

koningj@noord-holland.nl

1 | 1

Betreft: Derde begrotingswijziging 2019

Verzenddatum

17 JULI 2019

Geachte leden,

Kenmerk

1245960/1246438

Hierbij ontvangt u ter besluitvorming de bijgaande statenvoordracht met het bijbehorende ontwerpbesluit, met bijlage, over de derde begrotingswijziging 2019.

Uw kenmerk

Hoogachtend,

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

provinciesecretaris

R.M. Bergkamp

voorzitter

C.J. Loggen

2 bijlage(n)

1. Voordracht derde begrotingswijziging 2019
2. Derde begrotingswijziging 2019

Postbus 3007
2001 DA Haarlem
Telefoon (023) 514 3143

Houtplein 33
2012 DE Haarlem
www.noord-holland.nl
Kvk-nummer 34362354
Btw-nummer NL.0010.03.124.B.08

Derde begrotingswijziging 2019

Inhoudsopgave

Derde begrotingswijziging 2019.....	1
1 Inleiding en leeswijzer	3
1.1 Afronding herschikking reserves	3
1.2 Tabel per her te verdelen reserve	5
2 Financieel overzicht.....	9
2.1 Toelichting kredietbesluiten	9
2.2 Instellingsbesluit nieuwe reserve	11
3 Overzicht per programma	13
Programma 1 - Openbaar bestuur.....	13
Programma 2 - Bereikbaarheid	14
Programma 3 - Water	20
Programma 4 - Milieu.....	22
Programma 5 - Ruimte.....	25
Programma 6 - Groen.....	30
Programma 7 - Cultuur & Erfgoed.....	34
Programma 8 - Financiën en Bedrijfsvoering.....	35
4 Lijst subsidies buiten uitvoeringsregeling.....	39

1 Inleiding en leeswijzer

Met ingang van begrotingsjaar 2019 wordt gewerkt aan de implementatie van de aanbevelingen van de Staten met betrekking tot de verbeteringen van de begrotingssystematiek zoals vastgesteld door PS bij voordracht 2018-08 van 12 februari 2018. Een van de onderwerpen daarin is de vorm en inhoud van de zomernota.

Ten opzichte van de oude vorm is de huidige nota op een belangrijk punt aangepast. Het betreft het gebruik van de zomernota als beleidsinhoudelijke bijstellings- en afwijkingenrapportage van de indicatoren.

Met de komst van de omgevingsvisie zijn verschillende monitoringsprogramma's opgezet of in oprichting. Daarmee neemt de meerwaarde van een aparte afwijkingenrapportage met bijbehorende bijstelling van indicatoren in de P&C-cyclus af. Daarnaast hebben PS de wens geuit om het doel van de zomernota en de kaderbrief duidelijker te scheiden.

Daarom is deze nota nadrukkelijker in de P&C-cyclus gepositioneerd als financiële begrotingswijziging in plaats van een integrale voortgangsrapportage. De naam is daaraan aangepast en gewijzigd in "derde begrotingswijziging". Daarmee wordt de kaderbrief meer het integrale beleidsafwegingsmoment en dienen de begrotingswijzigingen (normaal gesproken 3 maal per jaar) meer als momenten waarop PS invulling kunnen geven aan het budgetrecht en wordt geïnformeerd over de financiële stand van zaken.

Inhoud van deze begrotingswijziging

1. De technische afronding van deerschikking van de reserves, zoals door PS besloten bij de begroting 2019 naar aanleiding van de voordracht 08-2018 Verbeteringen begrotingssystematiek, waarin PS aanbevelingen hebben gedaan met betrekking tot de planning en controlcyclus. Omdat dit een technische afronding betreft, is dit onderdeel apart toegelicht als eerste hoofdstuk van deze derde begrotingswijziging.
2. De financiële verwerking van de technische en beleidsinhoudelijke voorstellen die in het financieel kader in de kaderbrief staan, voor zover deze al in 2019 effect hebben.
3. Bijstellingen van de begroting 2019
4. De instelling van de reserve Investeren kunstwerken
5. De actualisatie van een aantal kredietbesluiten

1.1 Afronding herschikking reserves

Bij deze begrotingswijziging wordt de herschikking van de reserves afgerond, zoals die eerder door PS is vastgesteld bij de begroting 2019. Omdat dit onderdeel een technische afronding naar aanleiding van de jaarstukken betreft zonder enige beleidsmatige of financiële consequentie, is het als apart onderdeel opgenomen.

Om het geheel aan bestemmingsreserves overzichtelijk en beheersbaar te houden is door PS de volgende vuistregel vastgesteld: 1 reserve = 1 operationeel doel. Dat betekent in de praktijk dat een operationeel doel in de begroting niet meer dan één reserve kan bevatten, met uitzondering van technische reserves zoals kapitaallasten- en egaliseringsreserves, en dat een reserve maar één operationeel doel kan bedienen.

Bij het opstellen van de begroting 2019 zijn de aanbevelingen van PS op dit terrein al zoveel mogelijk verwerkt en heeft er een omvangrijke herschikking plaatsgevonden van de reserves. Daarbij zijn onder andere de diverse compartimenten in de grote reserves voor investeringsimpulsen (EXIN-H, TWIN-H, Actieprogramma 2010) ondergebracht in nieuwe reserves die aan een specifiek operationeel doel gekoppeld zijn.

Met het vaststellen van de jaarrekening 2018 zijn restant bedragen vastgesteld in deze reserves en kan de overheveling van oude naar nieuwe reserves definitief worden afgewikkeld. Het is mogelijk dat in de toekomst nog bedragen terugkomen die oorspronkelijk uit de oude reserves kwamen, bijvoorbeeld omdat subsidies lager worden vastgesteld. Om niet nog jaren te blijven zitten met de oude reserves zullen deze transparant worden toegevoegd aan de algemene middelen.

De volgende reserves zijn na vaststelling van deze begrotingswijziging opgeheven en de resterende middelen in deze reserves zijn, zonder de doelen te wijzigen, ondergebracht in reserves die één operationeel doel dienen:

- Reserve UNA
- Reserve EXIN-H
- Reserve TWIN-H
- Reserve Actieprogramma 2010
- Reserve Vervanging ICT-apparatuur
- Reserve Organisatieveranderingen
- Reserve Infrastructuur
- Reserve OLV-Greenport
- Reserve Zuidas en Zeepoort
- Reserve Innovatieprojecten SolaRoad
- Reserve Fiets infrastructuur
- Reserve Water als Economische Drager
- Reserve Werkgelegenheid en economie
- Reserve Kwaliteitsfonds Bloemendalerpolder

1.2 Tabel per her te verdelen reserve

Afwikkeling eindsaldo reserve Actieprogramma 2010 Bedrag (x € 1.000)

8.3.1	Resv. Actieprogramma 2010	Onttrekking	-2.425
8.1.2	Algemene Reserve	Storting	239
3.1.2	Resv. Meekoppelkansen bij dijkversterk	Storting	895
5.4.1	Resv. Woonbeleid	Storting	389
5.4.2	Resv. Woningbouw	Storting	486
4.2.3	Resv. Verduurzaming bestaande woningvo	Storting	365
5.2.4	Resv. Ruimtelijke Ontwikkeling	Storting	50
Totaal			0

Afwikkeling eindsaldo reserve EXIN-H

8.3.1	Resv. EXIN-H	Onttrekking	-16.932
8.1.2	Algemene Reserve	Storting	144
2.5.1	Resv. Openbaar Vervoer projecten	Storting	1.735
2.1.2	Resv. Uitvoeren Mob.beleid door derden	Storting	5.394
2.1.1	Resv. Mobiliteitsbel.	Storting	760
2.2.1	Resv. Ontwikkeling prov infrastructuur	Storting	8.653
4.2.1	Resv. Energietransitie	Storting	223
7.4.2	Resv. SvA/NHW Werelderfgoed	Storting	22
Totaal			0

Afwikkeling eindsaldo reserve Fietsinfrastructuur

2.1.2	Resv. fietsinfrastructuur	Onttrekking	-2.768
2.1.2	Resv. Uitvoeren Mob.beleid door derden	Storting	-63
2.1.1	Resv. Mobiliteitsbel.	Storting	601
2.2.1	Resv. Ontwikkeling prov infrastructuur	Storting	2.230
Totaal			0

Afwikkeling eindsaldo reserve Infrastructuur

8.3.1	Resv. Infrastructuur	Onttrekking	-3.025
2.2.1	Resv. Kapitaallasten Wegen	Storting	-6.380
2.1.2	Resv. Uitvoeren Mob.beleid door derden	Storting	5.003
2.1.1	Resv. Mobiliteitsbel.	Storting	1.768
2.2.1	Resv. Ontwikkeling prov infrastructuur	Storting	8.877
2.4.2	Resv. Innovatieprojecten Mobiliteit	Storting	-6.244
Totaal			0

Afwikkeling eindsaldo reserve Innovatieprojecten Solaroad

2.4.2	Resv. Innovatieprojecten SolaRoad	Onttrekking	-807
2.4.2	Resv. Innovatieprojecten Mobiliteit	Storting	807
Totaal			0

Afwikkeling eindsaldo reserve OLV Greenpoort

2.1.2	Resv. OLV-Greenport	Onttrekking	-2.900
2.1.2	Resv. Uitvoeren Mob.beleid door derden	Storting	1.436
2.1.1	Resv. Mobiliteitsbel.	Storting	91
2.2.1	Resv. Ontwikkeling prov infrastructuur	Storting	1.373
Totaal			0

Afwikkeling eindsaldo reserve Organisatieverandering

8.2.2	Resv. Organisatieveranderingen	Onttrekking	260
8.2.2	Resv. Bedrijfsvoering	Storting	-260
Totaal			0

Afwikkeling eindsaldo reserve TWIN-H

8.3.1	Resv. TWIN-H	Onttrekking	-26.948
8.1.2	Algemene Reserve	Storting	-32
6.1.1	Resv. Groen	Storting	296
4.1.3	Resv. bodemsanering	Storting	-336
2.3.3	Resv. Groot onderhoud vaarwegen	Storting	484
2.1.2	Resv. Uitvoeren Mob.beleid door derden	Storting	-14.924

2.1.1	Resv. Mobiliteitsbel.	Storting	123
2.2.1	Resv. Ontwikkeling prov infrastructuur	Storting	42.651
3.1.2	Resv. Meekoppelkansen bij dijkversterk	Storting	1.567
6.1.3	Resv. Oostelijke Vechtplassen (OVP)	Storting	-655
5.3.4	Resv. Duurzame Landbouw	Storting	-2.920
4.2.1	Resv. Energietransitie	Storting	40
7.4.2	Resv. SvA/NHW Werelderfgoed	Storting	656
5.4.1	Resv. Woonbeleid	Storting	147
5.4.2	Resv. Woningbouw	Storting	-147
Totaal			0

Afwikkeling eindsaldo reserve UNA

8.3.1	Resv. UNA	Onttrekking	-135
6.1.1	Resv. Groen	Storting	153
5.4.1	Resv. Woonbeleid	Storting	39
5.4.2	Resv. Woningbouw	Storting	-39
6.1.1	Resv. Groen	Onttrekking	-18
Totaal			0

Afwikkeling eindsaldo reserve Vervanging ICT

8.2.2	Resv.Vervanging ICT-apparatuur	Onttrekking	-102
8.2.2	Resv. Bedrijfsvoering	Storting	102
Totaal			0

Afwikkeling eindsaldo reserve Water als Economische Drager

8.3.1	Resv. Programma Water als Econ. Drager	Onttrekking	-26
3.2.1	Resv. Waterrecreatie	Storting	26
Totaal			0

Afwikkeling eindsaldo reserve Werkgelegenheid en Economie

8.3.1	Resv. Werkgelegenheid en economie	Onttrekking	-21.305
8.1.2	Algemene Reserve	Storting	264
5.3.2	Resv. MKB	Storting	9.126
4.2.2	Resv. Circulaire economie	Storting	267
4.2.1	Resv. Energietransitie	Storting	10.072
5.2.1	Resv. OV Knooppunten	Storting	1.576
Totaal			0

Overheveling deel reserve Groene Uitweg

6.1.2	Resv. Groene Uitweg	Onttrekking	1.114
7.4.2	Resv. SvA/NHW Werelderfgoed	Storting	-1.114
Totaal			0

Overheveling deel reserve OV projecten

2.5.1	Resv. Openbaar Vervoer projecten	Onttrekking	-11.640
2.1.2	Resv. Uitvoeren Mob.beleid door derden	Storting	34
2.1.1	Resv. Mobiliteitsbel.	Storting	8
2.2.1	Resv. Ontwikkeling prov infrastructuur	Storting	11.598
Totaal			0

2 Financieel overzicht

Verloop begroting 2019 (x € 1.000)	Saldo
Begroting 2019 tot en met de Tweede begrotingswijziging	840
Herverdeling reserves	0
Kaderbrief 2020	-2.455
Derde begrotingswijziging 2019	-11.837
Saldo totaal na derde begrotingswijziging	-13.452
Storting saldo in algemene reserve t.b.v. uitvoering coalitieakkoord	13.452
Begroting totaal na derde begrotingswijziging	0

Na de verwerking van de mutaties in de derde begrotingswijziging ontstaat een positief saldo van € 13,45 miljoen. Het ontstaan van dit saldo wordt toegelicht in hoofdstuk 3 – Overzicht per programma, waarin de mutaties die het saldo beïnvloeden (NBN) zijn toegelicht per operationeel doel. Bij de opstelling van het coalitieakkoord is rekening gehouden met dit saldo. Daarom wordt het nu gestort in de algemene reserve en er in de komende coalitieperiode weer aan onttrokken ten behoeve van de uitvoering van het coalitieakkoord.

2.1 Toelichting kredietbesluiten

Bij deze 3e begrotingswijziging worden tevens enkele kredieten geactualiseerd. Het betreft een verlaging i.v.m. afronding van een project en een aantal administratieve aanpassingen van eerder geaccordeerde projecten vanwege het juist volgen van de verslaggevingsvoorschriften. Er volgen geen financiële effecten voor de begroting uit deze kredietbesluiten.

Verlaging krediet

- Ecoduct Zeeweg (projectnummer PNO KL04)

Voor het ecoduct Zeeweg is bij voordracht 2017-59 een krediet beschikbaar gesteld van € 1.000.000 met dekking uit de reserve Groen. Het ecoduct is inmiddels opgeleverd en de uitgaven bedragen ultimo 2018 € 354.538. Voor 2019 worden de resterende kosten geprognoseerd op maximaal € 145.462. De totale kosten bedragen dan totaal € 500.000.

Het beschikbare krediet kan dus met € 500.000 neerwaarts worden bijgesteld. De dekking die was voorzien uit de reserve Groen is niet nodig, deze blijft conform het instellingsbesluit voor deze reserve beschikbaar in de reserve.

Intrekking krediet omdat de provincie geen eigenaar is

- Vaarverbinding Naarden buiten de Vesting (projectnummer PNO G57)

Voor de vaarverbinding heeft PS bij voordracht 2017-59 krediet beschikbaar gesteld van € 9.757.156 met dekking uit de reserve Groene Uitweg. Bij de jaarrekening 2018 werd duidelijk

dat de provincie geen eigenaar is van deze vaarverbinding. Dit betekent dat wij deze uitgaven niet over een aantal jaar afschrijven, maar ineens als lasten in onze exploitatie opnemen. Omdat deze lasten gedekt werden uit een reserve, heeft dat geen financiële gevolgen, anders dan dat het daarvoor bedoelde deel van de reserve direct leeg is. Het beschikbare krediet ad € 9.757.156 moet worden ingetrokken en de uitgaven en de dekking uit de reserve Groene Uitweg worden neutraal opgenomen in de begroting 2019 als lasten en onttrekking aan de reserve.

Nieuw krediet vanwege verslaggevingsvoorschriften

Met de wijziging van het BBV is het niet meer toegestaan het totale bedrag van een investering in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut ineens in één jaar in de begroting en rekening op te nemen. De investeringslasten moeten worden verdeeld over de jaren dat de investering wordt gebruikt ("kapitaallasten" in de begroting en rekening). Dit betekent dat PS hiervoor een kredietbesluit moeten nemen.

Voor investeringen gedekt uit reserves wordt technisch via een reserve kapitaallasten gewerkt. Hierdoor heeft deze wijziging in de verslaggevingsvoorschriften geen gevolgen voor het meerjarige begrotingssaldo, het betreft slechts een omzetting van de administratief-technische verwerking met alleen effect op de balans. De meeste investeringen waarvoor dit gold, zijn eerder al omgezet. Voor een tweetal projecten was dit nog niet gebeurd en hiervoor vragen wij nu alsnog krediet aan PS.

- Faunapassage 231b, onderdeel van de N231-16 Trajectbenadering N231b, gedeelte. N201-N232. In de Zomernota 2018 heeft u een bedrag van € 70.000 beschikbaar gesteld uit de reserve TWIN-H ontsnipperen en kwaliteitsimpuls natuur. Verzocht wordt om een krediet voor deze uitgave beschikbaar te stellen van € 70.000. In verband met het opheffen van de reserve TWIN-H zijn deze middelen eerder al overgeheveld naar de reserve Groen en zullen vanuit deze reserve worden ingezet.
- Faunapassages N201. In het programma Natuurontwikkeling 2019-2023 is het project opgenomen Faunapassages N201. De kosten van dit project worden geraamd op € 2.071.755 en worden gedekt uit de reserve Groene Uitweg. Verzocht wordt voor dit project een krediet van € 2.071.755 beschikbaar te stellen.

Correctie krediet

- Uitrol intelligente Verkeerslichten (iVRI). In de voordracht van het PMO 2019-2016 (voordracht 2018-62) is een krediet voor de uitrol beschikbaar gesteld van € 4,725 miljoen.

Dit bedrag is inclusief de jaarlijkse beheerskosten, terwijl dit exclusief had moeten zijn.

Voorgesteld wordt dit krediet af te ramen met € 750.000 tot € 4,515 miljoen. Bij de kaderbrief 2019 is bij de berekening van de kapitaallasten (afschrijving) al rekening gehouden met deze kredietverlaging, zodat er nu geen financiële gevolgen voor de begroting zijn.

Wijziging afschrijvingstermijnen

Investerings steunpunten.

Bij de 1ste begrotingswijziging 2015 (voordracht 2015-19) heeft u een krediet ad € 5,4 miljoen verleend voor aanpassingen in steunpunten. Deze investeringen worden in 10 jaar afgeschreven. Bij voordracht 2016-29 is voor de uitbreiding programma steunpunten als gevolg van de toevoeging van de 24-uurs bediencentrale aan steunpunt Langebalk het eerste krediet verhoogd met € 3,1 miljoen tot € 8,5 miljoen. Voor dit aanvullende krediet is een afschrijvingstermijn van 25 jaar vastgesteld. Voorgesteld wordt om voor het totale krediet inclusief de verhoging een afschrijvingstermijn te hanteren van 10 jaar. De kapitaallasten worden opgenomen in de begroting volgend op het jaar waarop de investeringen zijn gerealiseerd.

Aanpassen afschrijvingstermijnen

Bij het vaststellen van het Provinciaal Meerjarenprogramma Onderhoud (PMO) 2018-2025 heeft u een viertal kredieten beschikbaar gesteld waarvan de kapitaallasten worden onttrokken uit de reserve Kapitaallasten Kunstwerken. Deze kredieten zijn:

- Centrale afstandsbediening bruggen € 9 miljoen
- Machinerichtlijnen € 11,8 miljoen
- Zelfbediening Roskamsluis € 427.000
- Vervanging kunstwerken € 10,68 miljoen

Beweegbare bruggen zijn kunstwerken. Deze worden als onderdeel van wegen gezien. Voor alle vier kredieten is de afschrijvingstermijn gehanteerd van 50 jaar.

Op grond van artikel 64, lid 3 BBV dient op vaste activa met een beperkte gebruiksduur jaarlijks afgeschreven te worden volgens een stelsel dat is afgestemd op de verwachte toekomstige gebruiksduur. De kredieten genoemd onder a t/m c voldoen niet aan dit artikel.

In de Financiële verordening van de provincie is voor machines, apparaten en technische installaties 15 jaar opgenomen. Voorgesteld om voor de investeringen genoemd onder a t/c een afschrijvingstermijn van 15 jaar toe te passen. Omdat de kapitaallasten onttrokken worden uit de reserve Kapitaallasten kunstwerken is er geen financieel effect voor de exploitatie.

2.2 Instellingsbesluit nieuwe reserve

Hieronder vindt u het instellingsbesluit van de nieuw in te stellen reserve investeringen kunstwerken. Hiermee bevat dit operationele doel drie reserves. Hiermee wijken we af van de richtlijn dat 1 reserve 1 operationeel doel bedient en dat 1 operationeel doel 1 reserve met een bestedingsplan bevat. Dit is nodig omdat verschillende onderdelen in deze reserve verschillende functies hebben. Dit was al het geval bij de technische, niet beïnvloedbare reserves voor kapitaallasten. In dit nieuwe geval gaat het om een afsplitsing van het doelgericht deel (door PS beschikbaar gestelde middelen om specifieke investeringen te doen). Het overblijvende deel van de reserve groot onderhoud wegen is bedoeld om de jaarlijks fluctuerende kosten van groot onderhoud aan onze wegen te egaliseren op basis van het door u vastgestelde Provinciaal Meerjarenprogramma Onderhoud (PMO). Door deze splitsing aan te brengen houdt u inzicht in de specifiek door u voor deze investeringen ter beschikking gestelde middelen.

Reserve Investerings kunstwerken	
Functie	Doelgerichte reserve
Doel	Realiseren van investeringen in kunstwerken.
Programma	2 Bereikbaarheid
Voeding	Totaal € 12.226.000 De nog aanwezige beschikbare middelen ter dekking van de investeringen in kunstwerken zitten op dit moment in de reserve Groot onderhoud wegen. Deze reserve is echter een egaliseringsreserve en geen doelgerichte reserve. Dit betreft het restant budget van de beschikbare middelen minus de uitgaven 2017/ 2018. Vanuit deze reserve worden de kapitaallasten gedekt van de volgende kredieten: • Centrale Afstandsbediening Bruggen (krediet € 9 miljoen) • Machinerichtlijn (krediet € 11,80 miljoen) • Vervangingsinvesteringen kunstwerken (krediet 10,68 miljoen) • Zelfbediening Roskamsluis (krediet 0,427 miljoen) Bovenstaande kredieten zijn beschikbaar gesteld via voordracht 2017-60 (Provinciaal Meerjarenprogramma Onderhoud 2018-2025) Voeding vindt plaats door overheveling middelen vanuit de reserve Groot onderhoud wegen € 12.226.000 (saldo per 31-12-2018) en de toekomstige stortingen ad € 13,2 miljoen opgenomen in de begroting 2019/ meerjarenraming. Uit deze reserve wordt jaarlijks op basis van de werkelijke investeringen een bedrag gestort in de reserve kapitaallasten kunstwerken ter dekking van de kapitaallasten van investeringen in kunstwerken binnen programma 2 Bereikbaarheid.
Looptijd	De looptijd hangt samen met de realisatie van bovengenoemde kredieten.
Maximale hoogte	De hoogte van deze reserve hangt af van de door PS beschikbaar gestelde middelen.

3 Overzicht per programma

Programma 1 - Openbaar bestuur

Mutaties budgettabel (x 1.000 euro)

	Begroot 2019 voor derde wijziging	Derde begrotings- wijziging	Begroot 2019 na derde wijziging
Lasten	24.255	1.216	25.471
Baten	-105	-14	-119
Saldo van baten en lasten	24.150	1.202	25.352
Onttrekkingen			
1.4.2 Resv. cofinanciering Europese projecten	-2.683	0	-2.683
Totaal mutaties reserves	-2.683	0	-2.683
Resultaat	21.467	1.202	22.669

Toelichting

1.1.1 Functioneren van Provinciale Staten faciliteren

	Financiële ontwikkeling		Bedrag
NBN	Betreft een verhoging van de fractiebijdrage en meer uitgaven voor de ondertiteling van PS- en commissievergaderingen;	Lasten	103 N
BN	- Verschuiving van een deel van de begrote facilitaire kosten van het paviljoen van overhead (8.2.1) naar OD 1.1.1 in lijn met BBV regelgeving. - Overige mutaties < € 100.000	Lasten Baten	812 N -14 V

1.1.2 Functioneren van Gedeputeerde Staten faciliteren

	Financiële ontwikkeling		Bedrag
NBN	Op basis van de gerealiseerde kosten in voorgaande jaren en de aanvullende milieu eisen bij de nieuwe aanbesteding wordt de raming voor de taxi-kosten GS omhoog bijgesteld.	Lasten	25 N
BN	Verschuiving van een deel van de begrote facilitaire kosten van het paviljoen van overhead (8.2.1) naar OD 1.1.2 in lijn met BBV regelgeving.	Lasten	441 N

1.4.1 Bestuurshandelingen communiceren

	Financiële ontwikkeling		Bedrag
BN	Verschuiving van de kosten onder dit OD voor communicatieadviseurs naar het	Lasten	-165 V

	operationeel doel Overhead (8.2.1)		
--	------------------------------------	--	--

Programma 2 - Bereikbaarheid

Mutaties budgettabel (x 1.000 euro)

	Begroot 2019 voor derde wijziging	Derde begrotings- wijziging	Begroot 2019 na derde wijziging
Lasten	298.759	-6.769	291.990
Baten	-12.845	-5.174	-18.019
Saldo van baten en lasten	285.914	-11.943	273.971
Onttrekkingen			
2.1.1 Resv. Mobiliteitsbel.	-682	-663	-1.345
2.1.2 Resv. fietsinfrastructuur	-22.688	-2.768	-25.456
2.1.2 Resv. Zuidas en Zeepoort	-59.391	0	-59.391
2.1.2 Resv. Uitvoeren Mob.beleid door derden	-95.733	-2.424	-98.157
2.1.2 Resv. OLV-Greenport	-8.391	-2.900	-11.291
2.2.1 Resv. Kapitaallasten Wegen	-4.346	2.152	-2.194
2.2.1 Resv. Kapitaallasten OV	-1.758	1.236	-522
2.2.1 Resv. Ontwikkeling prov infrastructuur	-1.230	-7.635	-8.865
2.3.2 Resv. Groot onderhoud wegen	-24.034	-15.762	-39.796
2.3.2 Resv. Kapitaallasten invest.kunstwerken	-545	304	-241
2.3.2 Resv. Investerings Kunstwerken	0	-10.971	-10.971
2.3.3 Resv. Kapitaallasten Vaarwegen	0	-6	-6
2.3.3 Resv. Groot onderhoud vaarwegen	-7.011	-2.531	-9.542
2.4.2 Resv. Innovatieprojecten SolaRoad	-1.185	-807	-1.992
2.4.2 Resv. Innovatieprojecten Mobiliteit	-5.707	-5.406	-11.113
2.5.1 Resv. Openbaar Vervoer projecten	-62.257	-9.723	-71.980
Stortingen			
2.1.1 Resv. Mobiliteitsbel.	1.007	3.352	4.359
2.1.2 Resv. Uitvoeren Mob.beleid door derden	161.936	17.878	179.815
2.2.1 Resv. Kapitaallasten Wegen	18.140	-18.140	0
2.2.1 Resv. Ontwikkeling prov infrastructuur	187.367	87.142	274.508
2.3.2 Resv. Groot onderhoud wegen	22.048	-1.298	20.750
2.3.2 Resv. Investerings Kunstwerken	0	13.526	13.526
2.3.2 Resv. Kapitaallasten invest.kunstwerken	0	10.971	10.971
2.3.3 Resv. Kapitaallasten Vaarwegen	0	75	75
2.3.3 Resv. Groot onderhoud vaarwegen	301	204	505
2.4.2 Resv. Innovatieprojecten Mobiliteit	12.500	12.659	25.159
2.5.1 Resv. Openbaar Vervoer projecten	51.253	2.437	53.690
Totaal mutaties reserves	159.594	70.903	230.497
Resultaat	445.508	58.960	504.468

Toelichting

2.1.1 Mobiliteitsbeleid opstellen

	Financiële ontwikkeling		Bedrag
RESV	- Namens de provincies is door het IPO het Startakkoord Strategisch Plan Verkeersveiligheid 2030 ondertekend. Hierin conformeert de provincie zich aan de landelijke ambitie naar “nul verkeersdoden” via onder meer gedragsbeïnvloeding. Hiervoor worden extra voorlichtingskosten (€ 0,4 mln.) gemaakt met dekking uit de reserve Mobiliteitsbeleid. - Vanuit de reserve Mobiliteitsbeleid wordt € 0,2 mln. overgeheveld naar de reserve Innovatieprojecten mobiliteit (OD 2.4.2) t.b.v. de Gebieds Gerichte Uitvoering (GGU) voor de regio Zuid-Kennemerland (v/h Dynamisch verkeersmanagement)	Lasten Onttrekking	444 N -663 V
	Afwikkeling herschikking reserves (zie hoofdstuk 2) - betreft de storting in de reserve Mobiliteitsbeleid	Storting	3.352 N

2.1.2 Mobiliteitsbeleid uitvoeren

	Financiële ontwikkeling		Bedrag
NBN	Betreft de bijdrage van derden t.b.v. MRA elektrisch vervoer	Baten	-203 V
BN	De uitgaven voor MRA Elektrisch vervoer (E-vervoer) worden verhoogd voor het plaatsen van meer laadpalen (€ 0,9 mln.) en uitbetaling van de EU Lifesubsidie (€ 0,3 mln). De extra uitgaven voor MRA E-vervoer worden geheel gedekt door bijdragen van projectpartners en subsidies.	Lasten Baten	1.247 N -1.247 V
RESV	De uitgaven vanuit de reserve Uitvoeren mobiliteitsbeleid door derden worden met 2,4 mln. omhoog bijgesteld. Dit betreft de volgende uitgaven: € 1 mln. meer uitgaven voor doorfietsroutes € 4,1 mln. meer uitgaven voor subsidies OV infrastructuur (HOV A9, Uitvoeringsregeling Haltetoegankelijkheid, Busvoorziening A1 & bijstelling uitgaven Investeringsagenda doorstroming OV) € 2,7 mln. minder uitgaven voor subsidies infrastructuur (Programma Openbaar Vervoer Schiphol-Amsterdam-Almere Lelystad (OV SAAL) & Investeringspakket Bereikbaarheid (IPb) Alkmaar) Bij de bestemming van het resultaat van de jaarrekening 2018 is € 21 miljoen van de vrijgevallen FES middelen in de reserve Infrastructuur gestort. Conform de nieuwe reserve indeling van de begroting 2019 worden deze middelen overgeheveld naar de reserve Uitvoeren mobiliteitsbeleid door derden.	Lasten Storting Onttrekking	2.424 N 21.000 N -2.424 V
	Afwikkeling herschikking reserves (zie hoofdstuk 2) - betreft de onttrekking uit reserves OLV Greenport en Fietsinfrastructuur en de storting in de reserve Uitvoeren mobiliteitsbeleid door derden	Storting Onttrekking	- 3.122 V - 5.668 V

2.2.1 Verbeteren en aanleggen infrastructuur

	Financiële ontwikkeling		Bedrag
KB 2020	Betreft de verwerking van de kaderbrief 2020 in 2019 op operationeel doel 2.1.1 Regel F - Vrijval kapitaallasten als gevolg van aanpassing afschrijvingstermijnen.	Lasten	-5.791 V
NBN	- De PMI kapitaallasten worden met € 0,2 mln. omlaag bijgesteld omdat de investeringen in 2018 lager zijn uitgevallen. - Op verzoek van de Vervoerregio Amsterdam (VRA) is de bushalte op de Zaanse schans aangepast. De provincie heeft hiervoor van de VRA een bijdrage (€ 0,1 mln) ontvangen.	Lasten Baten	-218 V -99 V
RESV	Door het verlagen van de afschrijvingstermijnen van investeringen worden voor 2019 ook de kapitaallasten die gedekt worden uit bestemmingsreserves en de bijbehorende onttrekkingen uit deze reserves omlaag bijgesteld: - Reserve kapitaallasten wegen: € 2,1 mln. - Reserve kapitaallasten OV: € 0,9 mln.	Lasten Onttrekking	-2.995 V 2.995 N
RESV	Reserve Ontwikkelen Provinciale infrastructuur Vanuit de reserve Ontwikkelen provinciale infrastructuur wordt € 7.7 mln. overgeheveld naar de reserve innovatieprojecten Mobiliteit. Het doel waaraan deze middelen worden besteed verandert niet. (€ 6,8 mln.: Smart mobility en € 0,9 mln.: verkeersmanagement). Hiermee worden ook de geraamde uitgaven van € 0,2 mln. en de onttrekking hiervoor uit de reserve verplaatst naar OD 2.4.2 en de reserve Innovatieprojecten mobiliteit	Lasten Onttrekking	-200 V -7.547 V
RESV	Reserve Kapitaallasten OV De kapitaallasten OV die gedekt worden uit de reserve Kapitaallasten OV worden omlaag bijgesteld omdat de investeringen in 2018 lager zijn uitgevallen.	Lasten Onttrekking	-357 V 357 N
RESV	Reserves Ontwikkelen Provinciale infrastructuur & Kapitaallasten wegen Administratieve correctie: De storting van de middelen Westfrisiaweg (€11.8 mln.) wordt overgezet van de reserve Kapitaallasten wegen naar de reserve Ontwikkeling provinciale infrastructuur. Omdat beide reserves onder hetzelfde OD vallen blijven de totale stortingen in reserves binnen dit OD per saldo gelijk.	Storting	0
	Overige mutaties <€100.000	Lasten Onttrekking	52 N -52 V
	Afwikkeling herschikking reserves (zie hoofdstuk 2) - betreft de storting in de reserves Ontwikkelen provinciale infrastructuur en Kapitaallasten wegen	Storting	69.002 N

2.3.2 OV, wegen en kunstwerken in stand houden

	Financiële ontwikkeling		Bedrag
KB 2020	Betreft de verwerking van de kaderbrief 2020 op operationeel doel 2.3.2: - Regel G Areaaluitbreiding: Lasten - Regel G areaaluitbreiding: Storting reserve Groot onderhoud wegen	Lasten Storting	-2.593 V -810 V

	- Regel F Verlenging afschrijvingstermijn - Regel W Verzekeren continuïteit dienstverlening weginspecteurs		
NBN	- Gebiedscontracten onderhoud wegen: € 0,6 mln. - De bestedingsraming voor schades wegen: € 0,1 mln. - Bijstelling kapitaallasten vaarwegen: € 16.000	Lasten	761 N
BN	€ 2,8 mln. hogere lasten voor projecten van derden onder regie van de provincie.(A9 aansluiting Heiloo, busbaan Wijckermolen, vervanging Zaanbrug, fietspad Wierdijk en Diemerscheg.) Hier tegenover staat eenzelfde bedrag aan Baten. € 0,3 mln. aan lasten voor groot onderhoud aan wegen zijn omgezet in een storting in de reserve Groot onderhoud wegen. - Overige mutaties < € 100.000	Lasten Baten Storting	2.436 N -2.839 V 462 N
RESV	- De verwachte kosten voor groot onderhoud wegen zijn geactualiseerd en worden met € 3,2 mln. omhoog bijgesteld op basis van de daadwerkelijk gerealiseerde investeringen in 2018 en de verwachte uitgaven in 2019. Voor deze uitgaven wordt € 3,5 mln. meer onttrokken uit de reserve Groot onderhoud wegen en € 0,3 mln. minder uit de reserve Investerings kunstwerken. - Er vinden verschuivingen plaats van middelen tussen de reserves Groot onderhoud wegen, Investerings kunstwerken en de reserve Kapitaallasten investeringen kunstwerken. - Vanuit de reserve groot onderhoud vaarwegen (OD 2.3.3) wordt € 0,4 mln. voor het inpassen van het landschap en biodiversiteit vaarwegen overgeheveld naar de reserve groot onderhoud wegen.	Lasten Storting Onttrekking	3.232 N 23.547 N -26.429 V

2.3.3 Beheeractiviteiten vaarwegen uitvoeren

	Financiële ontwikkeling		Bedrag
KB 2020	Betreft de verwerking van kaderbrief 2020 op operationeel doel 2.3.3 Regel F Verlenging afschrijvingstermijn	Lasten	-971 V
NBN	Actualisatie kosten gebiedscontracten en kapitaallasten voor vaarwegen o.b.v. de gerealiseerde investeringen in 2018 en de verwachte kosten in 2019	Lasten	-94 V
BN	Overige mutaties < € 100.000	Lasten Storting	-57 V 70 N
RESV	- De verwachte kosten voor groot onderhoud vaarwegen zijn geactualiseerd en worden met € 2,5 mln. omhoog bijgesteld op basis van de daadwerkelijk gerealiseerde investeringen in 2018 en de verwachte uitgaven in 2019. Voor deze uitgaven wordt € 2,5 mln. meer onttrokken uit de reserve Groot onderhoud vaarwegen. € 0,1 mln. wordt meer overgeheveld van de reserve Groot onderhoud vaarwegen naar de kapitaallasten reserve vaarwegen - Vanuit de reserve Groot onderhoud vaarwegen wordt € 0,4 mln. voor het inpassen van het landschap en biodiversiteit vaarwegen overgeheveld naar de reserve Groot onderhoud wegen (OD 2.3.2).	Lasten Storting Onttrekking	2.462 N -275 V -2.537 V
	Afwikkelingerschikking reserves (zie hoofdstuk 2) - betreft de storting in de	Storting	484 N

	reserve Groot onderhoud vaarwegen		
--	-----------------------------------	--	--

2.4.1 Netwerkmanagement en verkeerskundig beheer uitvoeren

	Financiële ontwikkeling		Bedrag
KB 2020	Betreft de verwerking van de kaderbrief 2020 op operationeel doel 2.4.1 Regel G - Areaaluitbreiding	Lasten	-35 V
NBN	Verlaging van de verwachte uitgaven in 2019 voor: - Glasvezelverbinding 24-uurs bediening bruggen: - €0,4 mln. - Bijstelling kapitaallasten steunpunten: - € 0,2 mln. - Overige: - € 13.000 Verhoging van de verwachte uitgaven in 2019 voor: - Beheer tunnels en aquaducten: € 0,2 mln. - Samenwerking MRA Smart mobility: €0,15 mln. - Vast onderhoud wegen: € 0,1 mln. - Overige: € 0,1 mln.	Lasten Baten	55 N -162 V
BN	- Indexering van de verwachte uitgaven met € 0,1 mln. op basis van de GWW index. Hiermee is rekening gehouden in de stelpost prijsstijging. - Overige mutaties < € 100.000	Lasten Baten	70 N 18 N

2.4.2 Innovatieprojecten mobiliteit uitvoeren

	Financiële ontwikkeling		Bedrag
BN	- Met de invoering van de flexibele capaciteitssturing worden de capaciteitskosten van projecten met kostprijssturing gedekt uit de bestemmingsreserve. De capaciteitskosten worden om deze reden met € 10,1 mln. afgeaamd en de storting in de bestemmingsreserve met hetzelfde bedrag opgehoogd - Overige mutaties < € 100.000.	Lasten Storting	-10.070 V 10.130 N
RESV	Actualisatie van de verwachte uitgaven vanuit de reserve Innovatieprojecten mobiliteit. De volgende uitgaven worden na actualisatie verwacht in 2019: - Solaroad € 1,2 mln. - Duurzame energieopwekking € 0,3 mln. - I-centrales € 1,0 mln. - Levensduur verlengende innovaties € 0,3 mln. - Vervanging lampen door led verlichting € 5,0 mln. - Overnachtingsplaatsen € 0,3 mln. - Verkeersmanagement € 0,2 mln. - Verduurzaming infrastructuur € 0,5 mln. - Smart mobility € 1,8 mln. - Transitie circulaire economie € 0,2 mln. - Dynamisch verkeersmanagement Zuid-Kennemerland € 0,2 mln. - Beter Benutten € 0,1 mln.	Lasten Storting Onttrekking	5.346 N 7.966 N -5.406 V

	Er wordt € 7.9 mln. overgeheveld vanuit de reserve Ontwikkelen provinciale infrastructuur (OD 2.2.1) naar de reserve Innovatieprojecten mobiliteit. Het doel waaraan deze middelen worden besteed verandert niet.		
	Afwikkelingerschikking reserves (zie hoofdstuk 2) - betreft de onttrekking uit de reserve Innovatieprojecten Solaroad en de storting in de reserve Innovatieprojecten mobiliteit.	Storting Onttrekking	-5.437 V - 807 V

2.5.1 OV concessies beheren en verlenen

	Financiële ontwikkeling		Bedrag
RESV	De verwachte uitgaven vanuit de reserve OV projecten worden met € 1,9 mln. omlaag bijgesteld als gevolg van de volgende ontwikkelingen: - Een deel van de lasten voor OV concessies die in 2019 begroot stonden zijn bij de jaarrekening ten laste van 2018 gebracht, daarnaast zijn de verwachte concessiekosten geactualiseerd op basis van de meest recente gegevens voor indexen busuren etc: - € 2,2 mln. - In de begroting was de te betalen vergoeding van busuren aan provincie Friesland voor de gezamenlijke buslijn 350 binnen de concessie NHN nog niet verwerkt: € 0,8 mln. - Verwacht wordt dat in 2019 minder subsidies worden verleend voor de Investeringsagenda doorstroming OV: - € 0,7 mln. - Hogere lasten door bijdrage aan samenwerkingsverband DOVA/NDOV waarin het Grenzeloze openbaar vervoer informatie (GOVI) onderdeel nog niet verwerkt was.: € 0,2 mln. - Overige mutaties < € 100.000 Er wordt € 0,6 mln. aan extra baten gerealiseerd in 2019 door opgelegde boetes voor niet gehaalde punctualiteitseisen concessie NHN, onderdeel Texelhopper. Deze middelen worden gestort in de reserve OV projecten. Overige mutaties < € 100.000	Lasten Baten Storting Onttrekking	-1.917 V -642 V 702 N 1.917 N
	Afwikkelingerschikking reserves (zie hoofdstuk 2) - betreft de reserve OV projecten	Storting Onttrekking	1.735 N -11.640 V

Programma 3 - Water

Mutaties budgettabel (x 1.000 euro)

	Begroot 2019 voor derde wijziging	Derde begrotings- wijziging	Begroot 2019 na derde wijziging
Lasten	10.543	610	11.153
Baten	-1.835	0	-1.835
Saldo van baten en lasten	8.708	610	9.318
Onttrekkingen			
3.1.2 Resv. Meekoppelkansen bij dijkversterk	-510	-950	-1.460
3.2.1 Resv. Waterrecreatie	-4.642	0	-4.642
Stortingen			
3.1.2 Resv. Meekoppelkansen bij dijkversterk	10.456	2.612	13.067
3.2.1 Resv. Waterrecreatie	2.800	26	2.826
Totaal mutaties reserves	8.104	1.688	9.792
Resultaat	16.812	2.298	19.110

Toelichting

3.1.2 Versterkingsplannen primaire keringen beoordelen en investeren in ruimtelijke kwaliteit

	Financiële ontwikkeling		Bedrag
RESV	De verwachte uitgaven vanuit de reserve Meekoppelkansen bij dijkversterkingen worden met € 1,0 mln. omhoog bijgesteld. Het betreft de volgende ontwikkelingen: - Subsidie recreatieve verbindingen en fietspaden bij Markermeerdijk : € 0,5 mln - Ecologische maatregelen Markermeer: €0,3 mln. - Proces en voorbereidingskosten: € 0,2 mln. Vanuit het Rijk wordt een bijdrage ontvangen van €0,2 mln. voor ecologische maatregelen Markermeer en deze wordt gestort in de reserve Meekoppelkansen bij dijkversterkingen.	Lasten Baten Storting Onttrekking	950 N -150 V 150 N -950 V
	Afwikkelingerschikking reserves (zie hoofdstuk 2) - betreft de storting in de reserve Meekoppelkansen bij dijkversterkingen.	Storting	2.462 N

3.2.1 Waterrecreatie stimuleren

	Financiële ontwikkeling		Bedrag
	Afwikkelingerschikking reserves (zie hoofdstuk 2) - betreft de storting in de reserve Waterrecreatie	Storting	26 N

3.2.2 Schoon en voldoende oppervlaktewater bevorderen

	Financiële ontwikkeling		Bedrag
BN	Voor subsidieverlening op grond van de Uitvoeringsregeling Bodem en Water wordt de bijdrage € 0,7 mln. in plaats van de eerder geraamde € 1 miljoen. Zowel de geraamde bijdrage van derden als het budget voor subsidieverlening worden verlaagd.	Lasten Baten	-340 V 340 N

3.2.3 Schoon en voldoende grondwater bevorderen

	Financiële ontwikkeling		Bedrag
NBN	Actualisatie van de verwachte opbrengsten uit Leges.	Baten	-190 V

Programma 4 - Milieu

Mutaties budgettabel (x 1.000 euro)

	Begroot 2019 voor derde wijziging	Derde begrotings- wijziging	Begroot 2019 na derde wijziging
Lasten	68.763	8.704	77.467
Baten	-5.062	-4.248	-9.310
Saldo van baten en lasten	63.701	4.456	68.157
Onttrekkingen			
4.1.3 Resv. bodemsanering	-3.157	-5.600	-8.757
4.2.1 Resv. Energietransitie	-12.715	-407	-13.122
4.2.2 Resv. Circulaire economie	-495	0	-495
4.2.3 Resv. Verduurzaming bestaande woningvo	-8.346	0	-8.346
Stortingen			
4.1.3 Resv. bodemsanering	4.733	-113	4.620
4.2.1 Resv. Energietransitie	4.785	10.335	15.121
4.2.2 Resv. Circulaire economie	881	267	1.148
4.2.3 Resv. Verduurzaming bestaande woningvo	8.981	365	9.346
Totaal mutaties reserves	-5.332	4.847	-486
Resultaat	58.368	9.303	67.671

Toelichting

4.1.1 Luchtkwaliteit verbeteren

	Financiële ontwikkeling		Bedrag
KB 2020	Betreft de verwerking van de kaderbrief 2020 op operationeel doel 4.1.1 Regel P - Gezonde leefomgeving onderzoek RIVM	Lasten	200 N
BN	Overige mutaties < € 100.000	Lasten Baten	80 N -80 V

4.1.3 Kwaliteit bodem en ondergrond verbeteren

	Financiële ontwikkeling		Bedrag
NBN	- Er wordt € 0,1 mln. aan uitgaven begroot voor het afsluiten van een tweetal voormalige stortplaatsen - De provincie ontvangt € 2,7 mln. dividend van Afvalzorg	Lasten Baten	120 N -2.700 V
BN	Met de invoering van de flexibele capaciteitssturing worden de capaciteitskosten van projecten met kostprijssturing gedekt uit de bestemmingsreserve. De capaciteitskosten worden om deze reden met € 0,2 mln. afgeraamd en de storting in de bestemmingsreserve Bodemsanering met eenzelfde bedrag opgehoogd.	Lasten Storting	-223 V 223 N
RESV	De verwachte uitgaven vanuit de reserve bodemsanering worden met € 5,6 mln. omhoog bijgesteld. Dit betreft € 4 mln. voor de uitvoeringsregeling subsidies Bodemsanering € 1,6 mln. voor bodemsaneringsprojecten	Lasten Onttrekking	5.600 N -5.600 V
	Afwikkelingerschikking reserves (zie hoofdstuk 2) - betreft de storting in de reserve Bodemsanering	Storting	- 336 V

4.1.5 VTH-taken uitvoeren en coördineren

	Financiële ontwikkeling		Bedrag
KB 2020	Betreft de verwerking van de kaderbrief 2020 op operationeel doel 4.1.5: - Regel S - Professionaliseren opdrachtgeverschap omgevingsdiensten € 0,5 mln. - Regel O - Zeer zorgwekkende stoffen: € 0,2 mln.	Lasten	700 N
NBN	De bijdrage aan de omgevingsdiensten wordt met € 1,2 mln. omhoog bijgesteld. Het betreft de volgende ontwikkelingen: - Invoering prestatiegerichte financiering (PGF) Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied en volumewijzigingen als gevolg van toegenomen vraag, ambities en wettelijke verplichtingen: € 1,1 mln. - Vernieuwing informatiesysteem gemeenschappelijke inspectie ruimte (GIR): € 43.000 - Verhoging bijdrage omgevingsdienst Flevoland, Gooi en Vechtstreek: €	Lasten Baten	1.157 N -934 V

	12.000		
	De opbrengstenraming uit leges is geactualiseerd en wordt met € 0,9 mln. omhoog bijgesteld		
BN	- De bijdrage aan de omgevingsdiensten wordt met € 0,7 mln. geïndexeerd. Hier is rekening mee gehouden in de stelpost prijsstijgingen (verschuiving lasten van prog. 8 naar prog. 4). - De Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied rekent € 0,5 mln. aan BTW door aan de provincie Noord-Holland. De provincie vordert deze BTW weer terug bij het BTW-compensatiefonds. (Baten in programma 8)	Lasten	1.189 N

4.2.1 Bijdragen aan energietransitie

	Financiële ontwikkeling		Bedrag
BN	€ 1,0 mln. aan lasten verschuift naar OD 5.2.3. Deze middelen behouden hetzelfde doel. - De provincie ontvangt een bijdrage van € 0,5 mln. van Flevoland voor seismische campagne onderzoek van hun ondergrond. - Overige mutaties < € 100.000	Lasten Baten	-530 V -530 V
RESV	De uitgaven vanuit de reserve Energietransitie worden met € 0,4 mln. omhoog bijgesteld. Het betreft de volgende wijzigingen: - Administratieve correcte (onjuist opname in de begroting): - € 2 mln. - De motie 110 middelen voor geothermie, klimaatadaptatie en CO2 projecten die in 2018 niet zijn besteed worden toegevoegd aan het budget voor 2019: € 1,4 mln. - Verstrekken subsidie voor onderzoekscentrum biomassavergassing: € 1,0 mln.	Lasten Onttrekking	407 N -407 V
	Afwikkelingerschikking reserves (zie hoofdstuk 2) - betreft de storting in de reserve Energietransitie	Storting	10.335 N

4.2.2 Bijdragen aan transitie naar circulaire economie

	Financiële ontwikkeling		Bedrag
BN	Overige mutaties < € 100.000	Lasten Baten	4 N -4 V
	Afwikkelingerschikking reserves (zie hoofdstuk 2) - betreft de storting in de reserve Circulaire economie	Storting	267 N

4.2.3 Verduurzaming bestaande woningvoorraad stimuleren

	Financiële ontwikkeling		Bedrag
	Afwikkelingerschikking reserves (zie hoofdstuk 2) - betreft de storting in de reserve Verduurzaming bestaande woningvoorraad	Storting	365 N

Programma 5 - Ruimte

Mutaties budgettabel (x 1.000 euro)

	Begroot 2019 voor derde wijziging	Derde begrotings- wijziging	Begroot 2019 na derde wijziging
Lasten	57.006	54.370	111.376
Baten	-17.199	-17.717	-34.916
Saldo van baten en lasten	39.807	36.653	76.460
Onttrekkingen			
5.2.1 Resv. OV Knooppunten	-3.874	-4.826	-8.700
5.2.2 Resv. Leefbaarheidsfonds Schiphol	0	-10.000	-10.000
5.2.3 Resv. Ontwikkeling havencomplexen	0	-1.500	-1.500
5.2.3 Resv. kap.lasten invest. havencomplexen	-140	0	-140
5.2.4 Resv. Ruimtelijke Ontwikkeling	0	-4.890	-4.890
5.3.1 Resv. Herstructurering bedrijventerrein	-3.727	0	-3.727
5.3.2 Resv. MKB	-6.485	-240	-6.725
5.3.4 Resv. Duurzame Landbouw	-6.500	0	-6.500
5.3.5 Resv. Europese proj. Landbouwsubsidies	-1.900	0	-1.900
5.4.1 Resv. Woonbeleid	-1.100	-300	-1.400
5.4.2 Resv. Woningbouw	-1.038	-6.000	-7.038
Stortingen			
5.2.1 Resv. OV Knooppunten	11.273	1.576	12.849
5.2.3 Resv. Ontwikkeling havencomplexen	1.552	0	1.552
5.2.4 Resv. Ruimtelijke Ontwikkeling	7.340	50	7.390
5.3.1 Resv. Herstructurering bedrijventerrein	3.500	0	3.500
5.3.2 Resv. MKB	6.277	9.279	15.556
5.3.4 Resv. Duurzame Landbouw	9.846	-2.920	6.926
5.3.5 Resv. Europese proj. Landbouwsubsidies	250	0	250
5.4.1 Resv. Woonbeleid	6.004	575	6.579
5.4.2 Resv. Woningbouw	11.999	300	12.300
Totaal mutaties reserves	33.276	-18.896	14.380
Resultaat	73.083	17.757	90.840

Toelichting

5.2.1 Bijdragen aan ontwikkeling van OV-knooppunten

	Financiële ontwikkeling		Bedrag
NBN	Betreft uitgaven aan de MRA waarvoor in 2017 middelen zijn ontvangen die ten onrechte zijn vrijgevallen naar de algemene dekkingsmiddelen.	Lasten	63 N
RESV	De verwachte uitgaven vanuit de reserve OV knooppunten worden met € 4,8 mln. omhoog bijgesteld voor de bijdrage aan de OV-knooppunten bij Heerhugowaard en Zaandam Kogerveld	Lasten Onttrekking	4.826 N - 4.826 V
	Afwikkeling herschikking reserves (zie hoofdstuk 2) - betreft de storting in de reserve OV-knooppunten	Storting	1.576 N

5.2.2 Beleid luchthavens uitvoeren

	Financiële ontwikkeling		Bedrag
NBN	- Capaciteitskosten: € 0,1 mln. - Regionale luchthavens Heliport traumahelikopter: € 40.000 - Actualisatie verwachte lege opbrengsten: - € 46.000	Lasten Baten	140 N 46 N
RESV	De partijen Schiphol, het Rijk en de Provincie hebben zich in september 2013 uitgesproken om, conform afspraken uit het convenant Leefbaarheid van 2007 en het convenant Omgevingskwaliteit van 2008, elk € 10 miljoen beschikbaar te stellen voor de 2e tranche investeringen in de leefomgeving. Begin 2019 is de bijdrage betaald aan Stichting leefomgeving Schipholregio. Voor deze bijdrage zijn middelen gereserveerd in de reserve leefbaarheidsfonds Schiphol.	Lasten Onttrekking	10.000 N - 10.000 V

5.2.3 Visie Noordzeekanaalgebied en havencomplexen realiseren

	Financiële ontwikkeling		Bedrag
BN	€ 1,0 mln. aan lasten verschuift van OD 4.2.1 naar dit operationeel doel. De middelen behouden hetzelfde doel.	Lasten	1.000 N
RESV	Er wordt gewerkt aan een convenant voor het vooronderzoek naar een Energiehaven. Dit vooronderzoek wordt in eerste instantie betaald vanuit de reserve Ontwikkeling havencomplexen. De kosten worden vervolgens verhaald op de nog op te richten entiteit indien het project doorgaat of de betrokken partijen zijnde Havenbedrijf Amsterdam, Gemeente Velsen en Zeehaven IJmuiden.	Lasten Onttrekking	1.500 N -1.500 V

5.2.4 Ruimtelijke structuur versterken

	Financiële ontwikkeling		Bedrag
NBN	Vrijval van de € 50.000 aan gereserveerde middelen voor de vermindering van overlast door motorcross uit de reserve Ruimtelijke ontwikkeling. De	Onttrekking	-50 V

	betreffende gemeenten hebben aangegeven hier geen gebruik van te maken.		
RESV	De verwachte uitgaven vanuit de reserve Ruimtelijke ontwikkeling worden met € 4,8 mln. omhoog bijgesteld. Het betreft de volgende wijzigingen: - Bloemendalerpolder: € 2,8 mln. - Bijdrage 'de kop werkt': € 2,0 mln.	Lasten Onttrekking	4.840 N - 4.840 V
	Afwikkelingerschikking reserves (zie hoofdstuk 2) - betreft de storting in de reserve Ruimtelijke ontwikkeling	Storting	50 N

5.2.5 Grondbeleid uitvoeren t.b.v. provinciale doelen

	Financiële ontwikkeling		Bedrag
NBN	Actualisatie verwachte inkomsten gronden en onroerend goed. Het betreft de volgende wijzigingen: - Verkoopopbrengsten Bloemendalerpolder: € 5,9 mln. - Pachtopbrengsten € 0,2 mln. - Opbrengsten Huren: € 0,1 mln.	Baten	-6.289 V
BN	- N.a.v. de actualisatie van de verwachte grondtransacties worden zowel de lasten (afschrijving gronden van de balans) als de baten (ontvangen opbrengsten) met € 6,8 mln omhoog bijgesteld. - De verwachte verkoopopbrengsten in 2019 van de BBL en PASO gronden, die in de reserve Groen worden gestort, worden met € 1,1 mln. omlaag bijgesteld. Zie ook operationeel doel 6.1.1 - De kosten voor beheer en onderhoud van onroerend goed worden verhoogd en gedekt uit hogere huuropbrengsten o.b.v. een actualisatie aan de hand van de lopende contracten. € 0,2 mln. - Administratieve correctie: verlaging lasten en baten met € 0,2 mln. - Overige mutaties < € 100.000	Lasten Baten	6.695 N -5.707 V

5.3.1 Ruimtelijk vestigingsklimaat verbeteren

	Financiële ontwikkeling		Bedrag
NBN	- Verhoging verliesvoorziening Pallas In 2019 is de 3e tranche ad € 17,5 miljoen van de lening aan Pallas verstrekt. Gezien het risico van deze lening wordt een verliesvoorziening voor deze lening getroffen. Deze extra lasten worden gedekt vanuit de algemene reserve (OD 8.1.2) - De budgetaanvraag in de kaderbrief 2018 voor vastdraadloos-oplossingen (2x2,5 miljoen) was gebaseerd op uitvoering van oplossingen voor witte gebieden/geïnventariseerde 18.000 adressen. Nu naar verwachting zeker de helft via provinciale garantstelling en/of marktontwikkeling worden ontsloten, is het benodigde bedrag ook € 2,5 mln. lager. - De provincie ontvangt in 2019 eenmalig € 5.8 mln. aan dividend. Voornamelijk van Alliander vanwege de verkoop van Allego en het	Lasten Baten	15.000 N - 5.767 V

	realiseren van een hogere omzet.		
BN	In de decembercirculaire provinciefonds 2018 is door het Rijk € 0,1 mln. beschikbaar gesteld voor de aanpak problematiek vakantieparken. Omdat besteding in 2018 niet meer plaats kon vinden is dit bedrag in 2018 in de algemene reserve gestort. Dit budget wordt nu beschikbaar gesteld voor het betreffende doel.	Lasten	100 N

5.3.2 Een innovatief klimaat bevorderen

	Financiële ontwikkeling		Bedrag
KB 2020	Betreft de verwerking van kaderbrief 2020 op operationeel doel 5.3.2:	Lasten	274 N
	Regel N - Participatiefonds Duurzame Economie Noord-Holland		
BN	- Verschuiving van € 3,0 mln. van de beschikbaar gestelde middelen cofinanciering regiodeals van de stelpost in programma 8 naar OD 5.3.2 - In de decembercirculaire provinciefonds 2018 is € 0,3 mln. beschikbaar gesteld voor Smarthub Industrie. Omdat besteding in 2018 niet meer plaats kon vinden is dit bedrag in 2018 in de algemene reserve gestort. Dit budget wordt nu beschikbaar gesteld voor het betreffende doel. - Voor de uitvoering van de uitvoeringsregeling innovatiestimulering Regio en Topsectoren (MIT) 2019 wordt € 0,2 mln. beschikbaar gesteld waarvoor middelen vrijvallen vanuit de reserve MKB. - In de meicirculaire provinciefonds 2019 wordt € 0,2 mln. beschikbaar gesteld voor innovatiestimulering topsectoren. Dit budget wordt gestort in de reserve MKB.	Lasten Storting Onttrekking	3.540 N 153 N -240 V
	Afwikkelingerschikking reserves (zie hoofdstuk 2) - betreft de storting in de reserve MKB	Storting	9.126 N

5.3.4 Een duurzame agrosector behouden en versterken

	Financiële ontwikkeling		Bedrag
BN	Overige mutaties < € 100.000	Lasten	32 N
	Afwikkelingerschikking reserves (zie hoofdstuk 2) - betreft de storting in de reserve Duurzame landbouw	Storting	-2.920 V

5.4.1 Afstemming en regionale programmering woningbouw

	Financiële ontwikkeling		Bedrag
NBN	Subsidieverlening Stedelijke Vernieuwing.	Lasten	60 N
RESV	De verwachte uitgaven vanuit de reserve Woonbeleid worden met € 0,3 mln. omhoog bijgesteld. Het betreft een wijziging in de subsidieverlening op grond van de Uitvoeringsregeling subsidie collectieve zelfbouw.	Lasten Onttrekking	300 N -300 V

	Afwikkeling herschikking reserves (zie hoofdstuk 2) - betreft de storting in de reserve Woonbeleid	Storting	575 N
--	--	----------	-------

5.4.2 Bijdragen aan versnelling woningbouwproductie en binnenstedelijk bouwen

	Financiële ontwikkeling		Bedrag
RESV	De verwachte uitgaven vanuit de reserve Woningbouw worden met € 6 mln. omhoog bijgesteld. Het betreft de volgende wijzigingen: • € 3,0 mln.: Sanering van voormalig Industrierrein Kan Palen voor woningbouw en de aanleg van loop- en fietsroutes naar het station Zaandam Kogerveld • € 2,0 mln.: Cofinanciering van gebiedsontwikkelingsteam Gemeente Amsterdam • € 1,0 mln.: Versnelling van de ontwikkeling van een aantal woningbouwlocaties in Zaandam.	Lasten Onttrekking	6.000 N -6.000 V
	Afwikkeling herschikking reserves (zie hoofdstuk 2) - betreft de storting in de reserve Woningbouw	Storting	300 N

Programma 6 - Groen

Mutaties budgettabel (x 1.000 euro)

	Begroot 2019 voor derde wijziging	Derde begrotings- wijziging	Begroot 2019 na derde wijziging
Lasten	107.441	-1.462	105.980
Baten	-7.343	6.140	-1.203
Saldo van baten en lasten	100.098	4.678	104.777
Onttrekkingen			
6.1.1 Resv. Groen	-59.380	-4.706	-64.086
6.1.1 Resv. Kapitaallasten Groen	-159	92	-67
6.1.2 Resv. Groene Uitweg	-13.255	987	-12.267
6.1.3 Resv. Oostelijke Vechtplassen (OVP)	-4.095	-6.253	-10.348
6.3.3 Resv. cofinanciering Waddenzee	-2.200	-1.550	-3.750
Stortingen			
6.1.1 Resv. Groen	33.196	7.526	40.722
6.1.1 Resv. Kapitaallasten Groen	0	683	683
6.1.2 Resv. Groene Uitweg	0	420	420
6.1.3 Resv. Oostelijke Vechtplassen (OVP)	17.260	-655	16.605
6.3.3 Resv. cofinanciering Waddenzee	951	0	951
Totaal mutaties reserves	-27.682	-3.455	-31.137
Resultaat	72.417	1.223	73.640

Toelichting

6.1.1 Beschermen en ontwikkelen van NNN en Natura2000-gebieden

	Financiële ontwikkeling		Bedrag
BN	- Bij de jaarrekening is de balanspost FES-middelen opgeheven. Dit leidt tot een administratieve correctie in de begroting 2019 (lasten en Baten verlaagd met € 6,4 mln.). - Met de invoering van de flexibele capaciteitssturing worden de capaciteitskosten van projecten met kostprijssturing gedekt uit de bestemmingsreserve. De capaciteitskosten worden om deze reden met € 0,4 mln. afgeraamd en de storting in de reserve Groen met eenzelfde bedrag opgehoogd - Overige mutaties < € 100.000	Lasten Baten Storting	-6.707 V 6.350 N 391 N
RESV	De verwachte uitgaven vanuit de reserve Groen worden met € 3,9 mln. omhoog bijgesteld. Het betreft de volgende wijzigingen: € 4,0 mln.: Actualisatie Programma Natuurontwikkeling (PNO) - Overige wijzigingen < € 100.000 De raming voor de kapitaallasten Groen, die worden gedekt uit de reserve	Lasten Storting Onttrekking	3.931 N 7.369 N -4.596 V

	Kapitaallasten groen, worden met € 0,2 mln. omlaag bijgesteld op basis van werkelijke investeringen 2018. De opbrengsten van de BBL en PASO gronden worden in de reserve groen gestort. De verwachte inkomsten over 2019 worden met € 1,1 mln. omlaag bijgesteld. Zie ook Operationeel doel 5.2.5 Daarnaast vinden verschuivingen plaats tussen de reserve Groen, de reserve Kapitaallasten groen en de reserve Oostelijke Vechtplassen.		
	Afwikkeling herschikking reserves (zie hoofdstuk 2) - betreft de reserve Groen	Storting	450 N
		Onttrekking	-18 V

6.1.2 Programma Groene uitweg uitvoeren

	Financiële ontwikkeling		Bedrag
BN	Met de invoering van de flexibele capaciteitssturing worden de capaciteitskosten van projecten met kostprijssturing gedekt uit de bestemmingsreserve. De capaciteitskosten worden om deze reden met € 0,2 mln. afgeraamd en de storting in de bestemmingsreserve Groene Uitweg met eenzelfde bedrag opgehoogd.	Lasten Storting	-180 V 180 N
RESV	De verwachte uitgaven vanuit de reserve Groene Uitweg worden met € 0,1 mln. omlaag bijgesteld. Het betreft de volgende wijzigingen: + € 2,6 mln.: Projecten Groene Uitweg - € 2,5 mln.: Bijstelling verwachte overdrachten/subsidies o.b.v actualisatie PNO. Daarnaast is in de begroting € 0,2 mln. ten onrechte overgeheveld vanuit de reserve Oostelijke Vechtplassen naar de reserve Groene Uitweg. Dit wordt nu gecorrigeerd.	Lasten Storting Onttrekking	127 N 240 N -127 V
	Afwikkeling herschikking reserves (zie hoofdstuk 2) - betreft de onttrekking aan de reserve Groene Uitweg	Onttrekking	1.114 N

6.1.3 Programma Oostelijke Vechtplassen uitvoeren

	Financiële ontwikkeling		Bedrag
RESV	De verwachte uitgaven vanuit de reserve Oostelijke Vechtplassen worden met € 1,7 mln. omlaag bijgesteld op basis van de actualisatie van het programma natuurontwikkeling (PNO). Daarnaast is in de begroting € 7,7 mln. ten onrechte overgeheveld vanuit de reserve Groen naar de reserve Oostelijke Vechtplassen en € 0,2 mln. vanuit de	Lasten Onttrekking	-1.725 V -6.253 V

	reserve Oostelijke Vechtplassen naar de reserve Groene Uitweg. Dit wordt nu gecorrigeerd.		
	Afwikkeling herschikking reserves (zie hoofdstuk 2) - betreft de storting in de reserve Oostelijke Vechtplassen	Storting	-655

6.1.4 Programma bodemdaling veenweidegebieden uitvoeren

	Financiële ontwikkeling		Bedrag
BN	Overige mutaties < € 100.000	Lasten	80 N

6.2.2 Recreatiegebieden en recreatieve routes beheren

	Financiële ontwikkeling		Bedrag
BN	Indexering van de participantenbijdrage aan de recreatieschappen waarmee rekening is gehouden in de stelpost prijsstijging.	Lasten	209 N

6.2.4 Tegemoetkomingen faunaschade uitkeren

	Financiële ontwikkeling		Bedrag
NBN	Actualisatie van de verwachte kosten voor Faunaschade op basis van de begrotingswijziging 2019 van het Faunafonds	Lasten	745 N

6.3.2 Bijdragen aan regionale samenwerking t.a.v. groen

	Financiële ontwikkeling		Bedrag
BN	Een bedrag van € 0,2 mln. zal ten behoeve van enkele projecten die de kernkwaliteiten van het Landschap van Laag Holland promoten en verbeteren in Laag Holland worden uitgegeven in 2019. Voor deze projecten ontvangt de provincie een bijdrage van derden.	Lasten Baten	210 N -210 V

6.3.3 Balans ecologie en economie Waddengebied nastreven

	Financiële ontwikkeling		Bedrag
KB 2020	Betreft de verwerking van kaderbrief 2020 op operationeel doel 6.3.3: Regel Q - Wadden	Lasten	300 N
RESV	De verwachte uitgaven vanuit de reserve Cofinanciering Waddenzee worden met € 1,6 mln. omlaag bijgesteld. De extra uitgaven betreffen zowel projecten in het kader van de Uitvoeringsregeling Cofinanciering Wadden als de financiering van diverse andere majeure opgaven, zoals de projecten 'Ruim baan voor Vissen', 'Wij- en Wadvogels' en 'Zoete Toekomst'.	Lasten Onttrekking	1.550 N -1.550 V

Programma 7 - Cultuur & Erfgoed

Mutaties budgettabel (x 1.000 euro)

	Begroot 2019 voor derde wijziging	Derde begrotings- wijziging	Begroot 2019 na derde wijziging
Lasten	17.534	2.245	19.779
Baten	-30	0	-30
Saldo van baten en lasten	17.504	2.245	19.749
Onttrekkingen			
7.4.1 Resv. monumenten (Mr.F.J.Kranenburgfonds	-8.336	0	-8.336
7.4.2 Resv. SvA/NHW Werelderfgoed	-2.250	-2.050	-4.300
Stortingen			
7.4.1 Resv. monumenten (Mr.F.J.Kranenburgfonds	6.825	0	6.825
7.4.2 Resv. SvA/NHW Werelderfgoed	8.231	-436	7.796
Totaal mutaties reserves	4.471	-2.486	1.985
Resultaat	21.975	-241	21.734

Toelichting

7.3.3 Investeren in behoud van archeologisch erfgoed

	Financiële ontwikkeling		Bedrag
KB 2020	Betreft de verwerking van de kaderbrief 2020 op operationeel doel 7.3.3: Regel L - Huis van Hilde	Lasten	165 N
NBN	Archeologie: Er zijn voor 2020, 2021 en 2022 bedragen geraamd om belangrijke openstaande vragen te kunnen beantwoorden over de vondsten uit het 'Palmhoutwrak' en voor de tentoonstelling van deze vondsten. Deze bedragen verschuiven naar 2019 om verder kunnen met de afronding van het wetenschappelijk onderzoek, de conservering en restauratie.	Lasten	30 N

7.4.2 UNESCO Stelling van Amsterdam behouden en herbestemmen

	Financiële ontwikkeling		Bedrag
RESV	De verwachte uitgaven vanuit de reserve SvA/NHW werelderfgoed worden met € 2 mln. omhoog bijgesteld. De extra uitgaven betreffen subsidies voor de stelling van Amsterdam zoals opgenomen op de lijst subsidies buiten uitvoeringsregeling.	Lasten Onttrekking	2.050 N -2.050 V
	Afwikkeling herschikking reserves (zie hoofdstuk 2) - betreft de storting in de reserve SvA/NHW Werelderfgoed	Storting	-436 V

Programma 8 - Financiën en Bedrijfsvoering

Mutaties budgettabel (x 1.000 euro)

	Begroot 2019 voor derde wijziging	Derde begrotings- wijziging	Begroot 2019 na derde wijziging
Lasten	73.057	-23	73.034
Baten	-417.221	-586	-417.807
Saldo van baten en lasten	-344.164	-609	-344.773
Onttrekkingen			
8.1.2 Algemene Reserve	-68.037	-17.900	-85.937
8.2.1 Resv. Bedrijfsvoeringskosten	0	-2.556	-2.556
8.2.2 Resv. Vervanging ICT-apparatuur	-1.252	-102	-1.355
8.2.2 Resv. Organisatieveranderingen	-1.228	260	-968
8.2.2 Resv. Bedrijfsvoering	-1.285	1.285	0
8.2.3 Resv. huisvesting	-782	0	-782
8.2.4 Resv. GO-gelden	-500	0	-500
8.3.1 Resv. UNA	-1.605	-135	-1.740
8.3.1 Resv. EXIN-H	-40.993	-16.932	-57.925
8.3.1 Resv. TWIN-H	-125.594	-26.948	-152.543
8.3.1 Resv. Actieprogramma 2010	-24.900	-2.425	-27.325
8.3.1 Resv. Infrastructuur	-91.467	-24.025	-115.491
8.3.1 Resv. Programma Water als Econ. Drager	-2.250	-26	-2.276
8.3.1 Resv. Werkgelegenheid en economie	-3.919	-21.305	-25.224
8.3.1 Resv. Kwaliteitsfonds Bloemendalerpolder	-5.340	0	-5.340
Stortingen			
8.1.2 Algemene Reserve	651	20.141	20.792
8.2.1 Resv. Bedrijfsvoeringskosten	0	3.811	3.811
8.2.2 Resv. Bedrijfsvoering	3.875	-3.875	0
Totaal mutaties reserves	-364.625	-90.732	-455.358
Resultaat	-708.790	-91.342	-800.131

Toelichting

8.1.1 Algemene dekkingsmiddelen beheren

	Financiële ontwikkeling		Bedrag
KB 2020	Betreft de verwerking van de kaderbrief 2020 op operationeel doel 8.1.1: Regel C - Opcenten Motorrijtuigenbelasting	Baten	-4.600 V
NBN	Bijstelling van de uitkering uit het provinciefonds op basis van de meicirculaire: € 4,8 mln. lager door een negatieve eindafrekening over 2018 die verwerkt wordt in 2019. Als gevolg van onderbesteding bij het Rijk is het definitieve accres van 2018 neerwaarts bijgesteld. Daarnaast is de	Baten	3.282 N

	ruimte onder het plafond van het BTW-compensatiefonds lager uitgevallen dan waarmee rekening was gehouden. In de meicirculaire zijn middelen beschikbaar gesteld voor MKB innovatiestimulering topsectoren (€ 153.000), het project CO2 buffer Veenmos (€ 60.000) en het programma jong leren eten (€ 50.000) De dividendopbrengsten voor 2019 van de BNG bank zijn toegenomen met € 1,4 mln.		
--	---	--	--

8.1.2 Algemene Reserve beheren

	Financiële ontwikkeling		Bedrag
KB 2020	Betreft de verwerking van de kaderbrief 2020 op operationeel doel 8.1.2 Paragraaf 5,3 – Sluitend maken jaarschijven	Storting	6.074 N
NBN	Er wordt € 17,5 mln. meer onttrokken vanuit de algemene reserve. Voor het treffen van de verliesvoorziening door de derde tranche van de lening aan Pallas ad € 17,5 mln. (OD 5.3.1) vindt dekking plaats vanuit de algemene reserve. Deze onttrekking wordt betrokken in het herstelplan voor de algemene reserve. Na de verwerking van de mutaties in de derde begrotingswijziging ontstaat een positief saldo van € 13,45 miljoen. Bij het opstellen van het coalitieakkoord is rekening gehouden met dit saldo. Daarom wordt het nu gestort in de algemene reserve en er in de komende coalitieperiode weer aan onttrokken ten behoeve van de uitvoering van het coalitieakkoord.	Onttrekking Storting	- 17.500 V 13.450 N
BN	In de decembercirculaire provinciefonds 2018 is € 0,3 mln. beschikbaar gesteld voor Smarthub Industrie en € 0,1 mln. voor de aanpak problematiek vakantieparken. Omdat besteding in 2018 niet meer plaats kon vinden zijn deze middelen in 2018 in de algemene reserve gestort. Deze middelen worden nu onttrokken uit de algemene reserve ten behoeve van OD 5.3.1 & 5.3.2	Onttrekking	- 400 V
	Afwikkeling herschikking reserves (zie hoofdstuk 2) - betreft de storting in de Algemene Reserve	Storting	615 N

8.1.3 Onvoorzien en overige stelposten beheren

	Financiële ontwikkeling		Bedrag
KB 2020	Betreft de verwerking van kaderbrief 2020 op operationeel doel 8.1.3 - Regel E - Gewijzigde systematiek verwerking afrekeningsverschillen - Regel D - Indexeringen: ophogen stelpost prijsstijgingen	Lasten Baten	841 N 2.566 N
NBN	De in het coalitieprogramma 'duurzaam doorpakken' voor 2019 beschikbaar gestelde middelen worden tijdelijk op een stelpost geplaatst. Deze middelen zullen bij de laatste begrotingswijziging 2019 overgezet worden naar het juiste operationeel doel.	Lasten	750 N

	• klimaatneutraal maken van de eigen organisatie (€ 0,05 mln.); • Recreatie- en toerismevisie(€ 0,05 mln.) • Gezonde leefomgeving(€ 0,1 mln.); • Landschapsfonds (€ 0,05 mln.) • Programma mobiliteit kust Zuid-Kennemerland (€ 0,5 mln.)		
NBN	Verlagen stelpost prijsstijgingen	Lasten	-86 V
BN	• Verschuiving van € 1,1 mln. van de stelpost prijsstijgingen naar de betreffende operationele doelen. • Verschuiving van € 3,0 mln. van de beschikbaar gestelde middelen cofinanciering regiodeals van de stelpost in programma 8 naar OD 5.3.2 • De Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied rekent € 0,5 mln. aan BTW door aan de provincie Noord-Holland. De provincie vordert deze BTW weer terug bij het BTW-compensatiefonds. (Lasten in programma 4)	Lasten Baten	-4.058 V -500 V

8.2.1 Overhead beheren

	Financiële ontwikkeling		Bedrag
KB 2020	Betreft de verwerking van de kaderbrief 2020 op operationeel doel 8.2.1 • Regel U – Datagedreven werken • Regel V – Basis op orde	Lasten	1.225 N
NBN	Verhoging van de kosten voor ICT-apparatuur voor PS-leden als gevolg van de gewijzigde rechtspositieregeling. Betreft onderhoudskosten (€ 5.000) en een storting in de reserve Bedrijfsvoering voor de kosten van aanschafkosten.	Lasten Storting	5 N 93 N
BN	• Verschuiving van € 1,2 mln. van de begrote facilitaire kosten van het paviljoen van overhead (8.2.1) naar OD 1.1.1 & 1.1.2. in lijn met BBV regelgeving. • Verschuiving van €0,2 mln. aan lasten onder OD 1.4.1 voor communicatieadviseurs naar Overhead (8.2.1)	Lasten	-1.074 V
RESV	De verwachte uitgaven vanuit de reserve Bedrijfsvoering worden met € 1,3 mln. omhoog bijgesteld. De extra uitgaven worden veroorzaakt door: • Een intensivering op het I-portfolio (€ 1,2 mln.) • Uitgaven voor aanschaf ICT apparatuur PS leden (€ 0,1 mln.) De geraamde uitgaven voor het Talentbudget (€ 0,5 mln.) worden verplaatst naar operationeel doel 8.2.4 – decentrale arbeidsvoorwaarden uitvoeren Er vindt een technische correctie plaats om de bedrijfsvoeringskosten en de bijbehorende reserve bedrijfsvoering van OD 8.2.2 naar het OD 8.2.1 overhead te verplaatsen.	Lasten Storting Onttrekking	771 N 3.718 N -2.556 V

8.2.2 Realiseren van bedrijfsvoering

	Financiële ontwikkeling		Bedrag
NBN	- De verwachte te betalen vennootschapsbelasting voor 2019 bedraagt € 26.000 voor de deelneming van de provincie in Polanenpark C.V. - De verwachte inkomsten uit leges worden met €6.000 verhoogd.	Lasten Baten	26 N -6 V
BN	De provincie ontvangt opbrengsten voor personeel dat bij andere organisaties is gedetacheerd. Hier tegenover staan gelijke kosten voor de vervanging van deze medewerkers.	Lasten Baten	1.095 N -1.095 V
RESV	Er vindt een technische correctie plaats om de bedrijfsvoeringskosten en de bijbehorende reserve Bedrijfsvoering van OD 8.2.2 naar het OD 8.2.1 overhead te verplaatsen.	Storting Onttrekking	-3.718 V 1.285 N
	Afwikkeling herschikking reserves (zie hoofdstuk 2) - betreft de onttrekking uit de reserve Vervanging ICT apparatuur en de reserve Organisatieverandering en de storting in de reserve Bedrijfsvoering	Storting Onttrekking	-158 V 158 N

8.2.4 Decentrale arbeidsvoorwaarden uitvoeren

	Financiële ontwikkeling		Bedrag
RESV	De geraamde uitgaven voor het Talentbudget (€ 0,5 mln.) worden verplaatst van OD 8.2.1 (Overhead) naar operationeel doel 8.2.4	Lasten	500 N

8.3.1 Overige subproducten

	Financiële ontwikkeling		Bedrag
RESV	- Bij de bestemming van het resultaat van de jaarrekening 2018 is € 21 mln. van de vrijval FES middelen in de reserve infrastructuur gestort. Conform de nieuwe reserve indeling van de begroting 2019 worden deze middelen overgeheveld naar de reserve uitvoeren mobiliteitsbeleid door derden. - Overige mutaties < € 100.000	Lasten Onttrekking	-18 V -21.000 V
	Afwikkeling herschikking reserves (zie hoofdstuk 2) - betreft de onttrekking uit de reserves Infrastructuur, Werkgelegenheid en economie, UNA, EXIN-H, Programma water als economische drager, TWIN-H en Actieprogramma 2010	Onttrekking	- 70.795 V

4 Lijst subsidies buiten uitvoeringsregeling

OD	Naam subsidie aanvrager	Max subsidie 2019	Gewijzigd
<i>Programma 2 Bereikbaarheid</i>			
2.1.2	Stichting CROW: Bijdrage kennisplatform verkeer en Vervoer	€ 185.000	
2.5.1	Regionaal Overlegorgaan Consumentenbelangen Openbaar Vervoer	€ 50.000	
2.1.2	Gemeente Haarlem: Herinrichting Houtplein	€ 3.803.000	
2.1.2	Gemeente Gooise meren: Inpassing nieuwe westelijke entree station Naarden/Bussum	€ 250.000	
2.1.2	Gemeente Gooise meren: Transformatie locatie fietsenstalling/voormalige garage Albrechtlaan Bussum	€ 2.750.000	
2.1.2	Gemeente Gooise meren: Aanpassen Stationsweg Bussum	€ 280.000	
2.1.2	Gemeente Gooise meren: Uitbreiding fietsparkvoorziening station Bussum Zuid	€ 75.000	
2.1.2	Gemeente Gooise meren: Aanpakken wegvakken overweg Comeniuslaan/zwarteweg Naarden-Bussum	€ 80.000	
2.1.2	Gemeente Gooise meren: Creëren van nieuwe regionale snelfietsroutes	€ 375.000	
2.1.2	Gemeente Gooise meren: aanpassen Vlietlaan e.o.	€ 200.000	Nieuw
2.1.2	Gemeente Aalsmeer: Ongestoorde Logistieke Verbinding	€ 9.928.000	
2.1.2	Inv. agenda OV: Gemeente Alkmaar	€ 1.429.000	
2.1.2	Inv. agenda OV: Gemeente Haarlem	€ 1.390.152	
2.1.2	Inv. agenda OV: Gemeente Heerhugowaard	€ 1.080.000	
2.1.2	Inv. agenda OV: Gemeente Hilversum	€ 375.000	
2.1.2	Inv. agenda OV: RWS	€ 1.075.000	
2.1.2	Inv. agenda OV: Gemeente Velsen	€ 3.200.000	
2.2.1	Vervoersregio Amsterdam: HOV Amstelveen-Uithoorn	€ 1.893.681	
2.1.2	Gemeente Alkmaar: Bergerweg	€ 550.000	
2.1.2	Gemeente Alkmaar: Kogendijk/N9	€ 1.500.000	Nieuw
2.1.2	Gemeente Amsterdam: ZuidasDOK	€ 28.500.000	
2.1.2	RWS: Busvoorzieningen A1	€ 1.500.000	
2.1.2	Gemeente Beverwijk: Door fietsroute Kennemerland	€ 86.360	Nieuw
2.1.2	Gemeente Heemskerk: Door fietsroute Kennemerland	€ 220.480	Nieuw

2.1.2	Gemeenten Zaanstad en Wormerland / Vervanging Zaanbrug	€ 11.562.750
2.1.2	Vervoersregio Amsterdam: Wayfinding/KnOP	€ 125.000
2.3.2	Gemeente Haarlem, onderhoud busbaan Schalkwijk	€ 249.000
2.3.3	Gemeente Den Helder, aanpassingen Boerenverdrietsluis	€ 6.000.000

OD	Naam subsidie aanvrager	Max subsidie 2019	Gewijzigd
<i>Programma 3 Water</i>			
3.1.2	Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier: Prins Hendrikdijk	705.964	
3.1.2	Gemeente Texel: Fietspad Prins Hendrikdijk	357.837	
3.1.2	Rijkswaterstaat, Meekoppelkansen dijkversterking Marken	€ 492.000	
3.1.2	Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier, Markermeerdijken	€ 500.000	
3.2.1	Rijkswaterstaat, opknappen en uitbreiden monument Afsluitdijk	€ 1.000.000	Nieuw
3.2.1	Recreatieschap WF: Aquapunctuurpunt Rustenburg-Verlaat	€ 80.000	
3.1.3	Provincie Zuid-Holland, procesondersteuning door Infram van de zoetwaterregio West-Nederland	€ 10.000	
3.1.3	Provincie Groningen, procesondersteuning door Infram van de zoetwaterregio IJsselmeergebied	€ 3.000	
3.1.3	Rijkswaterstaat, uitwerking van de aanbevelingen van de Beleidstafel Droogte mbt tot het IJsselmeer	€ 10.000	
3.1.3	Rijnland, Inlaat Op Maat een onderzoek naar verzilting in de Haarlemmermeer	€ 10.000	
3.1.3	HHNK, Zoet-Zout Knooppunt	€ 10.000	
3.2.1	HHNK: Aquapunctuurpunt Engewormerburg	€ 750.000	
3.2.1	Gemeente Amsterdam: opstellen zwemwaterprofiel zwemplek Marineterrein	€ 3.000	
3.2.1	Gemeente Gooise Meren: vooronderzoek naar twee nieuwe zwemplekken	€ 25.000	
3.2.1	Recreatieschap WestFriesland: vergroting strand Schellinkhout voor waterrecreatie	€ 25.000	
3.2.1	Sailwise (Stichting Watersport Gehandicapten Nederland): renovatie accommodatie eiland Robinson	€ 175.000	

Crusoe

3.2.1	Gemeente Haarlem, Heemstede, Bloemendaal: aanleg steigers voor diverse doelgroepen in Leidsevaart	€ 30.000	
3.2.1	Ontwikkelingsbedrijf Noord-Holland Noord, uitvoeringsmiddelen voor aquapunctuurpunt Oudesluis, conform GS-besluit d.d. 4 december 2018	€ 50.000	
3.2.1	Ontwikkelingsbedrijf Noord-Holland Noord, procesgeld voor het uitvoeren van een haalbaarheidsonderzoek naar het realiseren van een verbinding voor pleziervaart met het Groetkanaal, conform GS-besluit d.d. 4 december 2018	€ 50.000	
3.2.1	Stichting Maaien Waterplanten IJmeer & Markermeer, maaien waterplanten	€ 72.600	
3.2.1	Gemeente Drechterland: subsidie voor aanvullend onderzoek naar geschikt maken zwemlocatie	€ 2.100	Nieuw
3.2.2	HHNK, subsidie verbetering kwaliteit zwemwater Ursemmerplas	€ 60.000	
3.2.2	Waternet, Optimalisatie Waterstromen Stichts Ankeveense Plassen	€400.000	
3.2.2	Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier / Waterberging en Natuur	€ 450.000	

OD	Naam subsidie aanvrager	Max subsidie 2019	Gewijzigd
Programma 4 Milieu			
4.1.5	Regionale Uitvoeringsdienst Noord-Holland Noord	€ 99.704	
4.1.5	Regionale Brandweer Amsterdam/Amstelland	€ 17.250	
4.1.5	Milieudienst IJmond	€ 91.052	
4.1.5	Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied	€ 312.484	
4.1.5	Omgevingsdienst Flevoland-Gooi en Vechtstreek	€ 43.260	
4.2.1	NEMIS	€ 50.000	Verwijderd
4.2.1	InVesta/Infrastructuur en voorzieningen InVesta	€ 960.000	
4.2.1	N.V. Meerlanden; realisatie CO2 infrastructuur voor glastuinbouw	€ 706.000	
4.2.1	N.V. HVC Alkmaar; afvang CO2 bij biovergister Middenmeer	€ 794.000	
4.2.1	OCAP BV; CO2 vervloeiing en lokaal distributienetwerk voor glastuinbouwgebieden Alton en Het Grootslag	€ 3.000.000	

4.2.1	Amsterdam Economic Board: samenwerkings-overeenkomst Amsterdam Smart City	€ 100.000	Nieuw
4.2.1	Stichting Schooldakrevolutie, schooldakrevolutie Noord-Holland	€ 120.000	Nieuw
4.2.3	Duurzaam Bouwloket/integratie woningadviestool in website energieloket	€ 50.000	
4.2.3	Green Home/integratie woningadviestool in website energieloket	€ 50.000	
4.2.2	Stichting Biobased Delta / Database biobased Economie	€ 25.000	
4.2.2	Repair Café, symposium 10-jarig bestaan	€ 4.000	Nieuw

OD	Naam subsidie aanvrager	Max subsidie 2019	Gewijzigd
Programma 5 Ruimte			
5.2.1	Gemeente Alkmaar, verbetering kwaliteit openbare ruimte en bereikbaarheid rond het station	€ 200.000	
5.2.1	Gemeente Zaanstad, Knooppunt Kogerveld fase 2	€ 2.500.000	
5.2.1	Gemeente Heerhugowaard, bijdrage aan de doelstelling OV-knooppunten	€ 5.700.000	
5.2.1	Gemeente Zaanstad, Knooppunt Kogerveld fase 1	€ 3.000.000	
5.2.1	Zaandijk Zaanse Schans, bijdrage aan de doelstelling OV-knooppunten	€ 5.000.000	
5.2.2	Vervolg Nieuw West Airport Express	€ 80.000	
5.2.2	Stichting Ondersteuning Omgevingsraad Schiphol (SOORS)	€ 112.500	
5.3.1.	Gemeente Amsterdam/Regionale Detailhandelsvisie Groot Amsterdam	€ 10.000	Nieuw
5.3.1	Gemeente Haarlemmermeer/Regionale Detailhandelsvisie Amstelland-Meerlanden	€ 10.000	Nieuw
5.3.1	Gemeente Den Helder/Regionale Detailhandelsvisie Kop van Noord-Holland	€ 10.000	
5.3.1	Gemeente Haarlem/Regionale Detailhandelsvisie Zuid-Kennemerland	€ 10.000	
5.3.1	Regio Gooi & Vechtstreek/Regionale Detailhandelsvisie Gooi & Vechtstreek	€ 10.000	
5.3.1	NBTC Holland Marketing/HollandCity strategie	€ 150.000	
5.3.1	Glasvezelnetwerk Beemster B.V.	€ 4.800.000	
5.3.1	Glasvezelnetwerk Hollands Kroon B.V.	€ 12.200.000	

5.3.1	Stichting Glasvezel Buitengebied Amstelveen	€ 2.202.000	
5.3.1	Glasvezel Landelijk Amsterdam Noord	€ 1.353.610	
5.3.1	Coöperatie Bergen Breedband U.A.	€ 1.509.941	
5.3.1	Stichting Glasvezel Rijnlanderweg e.o.	€ 687.720	
5.3.1	Stichting Buitengebied Waterland	€ 2.759.650	
5.3.1	Stichting Breedband Wormerland buiten	€ 1.906.450	
5.3.1	Glasvezelnetwerk Noordkop B.V.	€ 4.400.000	
5.3.1	Gemeente Haarlemmermeer/stimuleringsmaatregelen transformatie en verplaatsingen van bedrijven (naast de Ringvaart)	€ 1.000.000	
5.3.1	Port of Den Helder/Paleiskade	€ 550.000	Nieuw
5.3.2	MKB doorgaan/MKB doorgaan Noord-Holland	€ 50.000	
5.3.2	Horizon/Smart Industry Hub	€ 150.000	Nieuw
5.3.2	Dutch Basecamp/Cross-border startup acceleration	€ 100.000	
5.3.2	Gemeente Zaanstad, Regiodeal ZaanIJ	€ 3.000.000	Nieuw
5.3.3	Nova College/GreenBizz	€ 65.000	
5.3.3	Nova College/Smart JIT Maintenance	€ 90.000	
5.3.3	ROC De Kop/Offshore-Wind-Maintenance	€ 90.000	
5.3.3	Clusius College/Green Food NH (Powerhouse MBO-WO)	€ 130.000	
5.3.3	Ontwikkelingsbedrijf Noord-Holland Noord/Talentprogramma	€ 65.000	Verwijderd
5.3.3	ROC Amsterdam/Pedagogische medewerkers en onderwijsassistenten	€ 50.000	
5.3.3	ROC van Amsterdam-College Airport/House of Aviation	€ 65.000	
5.3.3	RegioCollege/Robotisering	€ 100.000	
5.3.3	Techport-Gemeente Velsen/Innovation Warehouse	€ 1.000.000	
5.3.3	Nova Collega'Techport Instroom carrièreproject	€ 50.000	Nieuw
5.3.3	ROC van Amsterdam, Vakschool technische installaties/bewustwording en studiekeuze	€ 20.000	Nieuw
5.3.4	OCAP BV/CO2 fase De Kwakel	€ 4.000.000	
5.3.4	Greenport Aalsmeer/programmabureau	€ 150.000	
5.3.4	Greenport Aalsmeer/uitvoeringsprogramma	€ 100.000	
5.3.4	Greenport Noord-Holland Noord/programmabureau	€ 165.000	
5.3.4	Greenport Noord-Holland-Noord/uitvoeringsprogramma	€ 100.000	
5.3.4	Greenports Nederland/programma	€ 150.000	
5.3.4	Stichting Voedsel Verbindt/Voedsel Verbindt	€ 50.000	

5.4.2	Stimuleringsfonds volshuisvesting Nederland, transformatiefonds versnelling woningbouw	€2.000.000	Verwijderd
5.4.2	Gemeente Zaanstad, Knooppunt Kogerveld	€ 3.000.000	
5.4.2	Gemeente Zaanstad, Knooppunt Zaandam	€ 1.000.000	
5.4.2	Gemeente Haarlem/ Gebiedsontwikkeling Koepelterrein Versnelling binnenstedelijk bouwen	€ 1.000.000	
5.4.2	Gemeente Amsterdam/ Organisatie Flexibele Schil Versnelling woningbouw MRA	€700.00	Verwijderd
5.4.2	Gemeente Amsterdam/ Gebiedsontwikkelteams Flexibele Schil Versnelling Woningbouw MRA	€ 2.000.000	Verwijderd

OD	Naam subsidie aanvrager	Max subsidie 2019	Gewijzigd
Programma 6 Groen			
6.1.1	Groengebied Amstelland; Groene Uitweg Gaasperplas Centraal (GV66)	€ 450.000	verwijderen
6.1.1	Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier; Dijkversterking Hoorn-Amsterdam, onderdeel natuur en recreatie (LH08)	€ 499.923	
6.1.1	Staatsbosbeheer; Houtrakpolder (KL 22)	€ 425.000	
6.1.1	Stichting De Bovenlanden Aalsmeer; Groene As Bovenlanden (KL30)	€ 491.326	
6.1.1	De Vlinderstichting; Monitoring Natuurontwikkeling akkerranden i.h.k.v. NNN realisatie	€ 37.000	
6.1.1.	Gemeente Gooise Meren; Faunapassage (GV53)	€ 50.000	Nieuw
6.1.2	Gemeente Schagen; Boskerpark realisatie NNN Inrichting (NHN 16)	€ 247.000	Verwijderen
6.1.2	Vereniging voor Agrarisch Natuurbeheer Vechtvallei; Gebiedscoördinatie verbrede landbouw Groene Uitweg	€ 36.000	Nieuw
6.1.2.	Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier HHNK (NHN23) 3de fase 6ha	€ 239.144	Nieuw
6.1.4	Landschap Noord-Holland; Veenmosonderzoek	€ 80.000	
6.1.4	Veenweide Informatie Centrum; Boeren met waarden	€ 120.000	
6.1.4	Groengebied Amstelland; Recreatiemakelaar Amstel- en Diemerscheg	€ 10.000	Nieuw
6.1.4	Landschap Noord-Holland; Energiestrategie Laag Holland	€ 71.000	
6.1.4	Regio Gooi en Vecht; Recreatiemakelaar Gooi en	€ 20.000	Nieuw

Vechtstreek

6.2.1	Vereniging Agrarische Natuur- en Landschapsbeheer Water, Land & Dijken; Ruige mest op Vaarland	€ 47.959
6.2.1.	Landschap Noord-Holland; NNN Inrichting Zandpolder (NHN 17)	€ 700.000
6.2.1	Natuurmonumenten; Overgangsbeheer Life	€ 255.500
6.2.1	Stichting Natuurcollectief Noord-Holland; Begeleiding kleine natuurbeheerders	€ 35.000
6.2.1	Vereniging Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer Water, Land & Dijken; Correctie Beheervergoeding	€ 35.000
6.2.1	Staatsbosbeheer; Toezicht natuurgebieden	€ 213.000
6.2.2	Agrarische Natuurvereniging Hollands Noorden; Doorontwikkelen Akkerbeheer	€ 45.000
6.2.2.	Stichting Etersheimerbraak; Expeditie Etersheim	€ 45.000
6.2.2	Goois Natuurreservaat	€ 801.216
6.2.2	Nationaal Park Zuid-Kennermerland	€ 121.789
6.2.2	Nationaal Park Duinen van Texel	€ 166.530
6.2.2	Stichting Fietsplatform; Landelijke Fietsroute 1 Kustroute	€ 60.000
6.2.2	Stichting Fietsplatform; Landelijke Fietsroute Oranjeroute	€ 22.000
6.2.2	Stichting Fietsplatform; Landelijke Fietsroute 23a Zuiderzeeroute	€ 75.000
6.2.2	Gemeente Haarlemmermeer: Invoering duurzaam watersysteem en aanleg ondiepe plas PARK21	€ 5.697.359
6.2.2	Gemeente Haarlemmermeer; Groen-recreatieve projecten	€ 2.070.000
6.2.4	Faunabeheereenheid	€ 960.000
6.3.1	Stichting Bijenvrienden; Bijenhoeven voor Noord-Hollandse scholen	€ 5.000
6.3.2	Landschap Noord-Holland; Uitvoering Programma 'Betrekken bij Groen'	€ 608.000
6.3.2	Vereniging Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer Water, Land & Dijken; Boerderij-educatie Laag Holland	€ 80.000
6.3.2	Bureau Promotie Laag Holland	€ 80.000
6.3.2	Natuur en Milieufederatie Noord-Holland; Verkenning verdienkracht Eilandspolder	€ 67.000
6.3.3	Merk Fryslân; Vermarkten Wadden Werelderfgoed	€ 176.166
6.3.3	Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier; Koepelkosten Ruim baan voor Vissen	€ 413.000

6.3.3	Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier; Noordkop	€ 138.000	
6.3.3	Vogelbescherming Nederland; Wij- en Wadvogels	€ 400.033	
OD	Naam subsidie aanvrager	Max subsidie 2019	Gewijzigd
<i>Programma 7 Cultuur & Erfgoed</i>			
7.1.1	Vereniging Dorpswerk Noord-Holland	€ 60.000	
7.1.1	Sportservice	€ 120.000	
7.2.1	Plein C	€ 250.000	
7.2.1	Probiblio	€ 2.384.240	
7.3.1	Stichting NMF/Steunpunt M&A	€ 180.865	
7.3.1	Mooi Noord-Holland/Steunpunt M&A	€ 279.135	
7.3.2	Molenfederatie	€ 15.000	
7.3.2.	Noord-Hollands Archief	€ 125.000	
7.3.3	Museum Kaap Skil/Beheer- en behoudaspecten permanente tentoonstelling Palmhoutwrak	€ 360.000	
7.3.3	Stichting Huis van Hilde/publieksfunctie Huis van Hilde	€ 125.000	
7.4.1	Staatsbosbeheer/Wierdijk	€ 330.000	
7.4.1	ROP Midden West	€ 17.000	
7.4.2	Waternet/Fort Spion	€ 330.000	
7.4.2	Stichting Liniebreed Ondernemen/publiekscommunicatie Stelling van Amsterdam	€ 74.000	
7.4.2	Fort Resort Beemster/Restauratie Fort aan de Middenweg	€ 600.000	
7.4.2	Vestingmuseum Naarden/Gele loods, restauratie en infopunt Vesting Naarden en NHW	€ 330.000	
7.4.2	Gemeente Gooise Meren/Vestingplein Muiden	€ 800.000	
7.4.2	Gemeente Gooise Meren/herstructurering parkeerplaatsen, openhouden schootsvelden, verlegging Mariahoeveweg	€ 2.200.000	
7.4.2	Stichting Fort van Hoofddorp/Fort bij Hoofddorp	€ 110.000	

Provinciale Staten van Noord-Holland

Haarlem, 16 juli 2019

Onderwerp: Derde begrotingswijziging 2019

Kenmerk: 1245960 / 1246438

Bijlagen:

Derde begrotingswijziging 2019

1. Inleiding

Met ingang van begrotingsjaar 2019 wordt gewerkt aan de implementatie van de aanbevelingen van de Staten met betrekking tot de verbeteringen van de begrotingssystematiek zoals vastgesteld door PS bij voordracht 2018-08 van 12 februari 2018. Een van de onderwerpen daarin is de vorm en inhoud van de zomernota.

Ten opzichte van de oude vorm is de huidige nota op een belangrijk punt aangepast. Het betreft het gebruik van de zomernota als beleidsinhoudelijke bijstellings- en afwijkingenrapportage van de indicatoren.

Met de komst van de omgevingsvisie zijn verschillende monitoringsprogramma's opgezet of in oprichting. Daarmee neemt de meerwaarde van een aparte afwijkingenrapportage met bijbehorende bijstelling van indicatoren in de P&C-cyclus af. Daarnaast hebben PS de wens geuit om nieuw beleid alleen in de kaderbrief op te nemen.

Daarom is deze nota nadrukkelijker in de P&C-cyclus gepositioneerd als financiële begrotingswijziging in plaats van een integrale voortgangsrapportage. De naam is daaraan aangepast en gewijzigd in "derde begrotingswijziging".

2. Inhoud van deze begrotingswijziging

1. De technische afronding van deerschikking van de reserves, zoals door PS besloten bij de begroting 2019 naar aanleiding van de voordracht 08-2018 Verbeteringen begrotingssystematiek, waarin PS aanbevelingen hebben gedaan met betrekking tot de planning en controlcyclus. Omdat dit een technische afronding betreft, is dit onderdeel apart toegelicht als eerste hoofdstuk van deze derde begrotingswijziging.
2. De financiële verwerking van de technische en beleidsinhoudelijke voorstellen die in het financieel kader in de kaderbrief staan, voor zover deze al in 2019 effect hebben.
3. Bijstellingen van de begroting 2019
4. De instelling van de reserve Investerings kunstwerken
5. De actualisatie van een aantal kredietbesluiten

3. Toelichtingen

Afrondingerschikking reserves

Bij deze begrotingswijziging wordt deerschikking van reserves afgerond, zoals die eerder door PS is vastgesteld bij de begroting 2019.

Een van de aanbevelingen had betrekking op de reserves. Om het geheel aan bestemmingsreserves overzichtelijk en beheersbaar te houden is de volgende vuistregel vastgesteld: 1 reserve = 1 operationeel doel. Dat betekent in de praktijk dat een operationeel doel in de begroting niet meer dan één reserve kan bevatten, met uitzondering van technische reserves zoals kapitaallasten- en egalisereserves, en dat een reserve maar één operationeel doel kan bedienen.

Bij het opstellen van de begroting 2019 zijn de aanbevelingen van PS op dit terrein al zoveel mogelijk verwerkt en heeft er een omvangrijkeerschikking plaatsgevonden van reserves. Daarbij zijn onder andere de diverse compartimenten in de grote reserves voor investeringsimpulsen (EXIN-H, TWIN-H, Actieprogramma 2010) ondergebracht in nieuwe reserves die aan een specifiek operationeel doel gekoppeld zijn.

Met het vaststellen van de jaarrekening 2018 zijn restant bedragen vastgesteld in deze reserves en kan de overheveling van oude naar nieuwe reserves definitief worden afgewikkeld. Het is mogelijk dat in de toekomst nog bedragen terugkomen die oorspronkelijk uit de oude reserves kwamen, bijvoorbeeld omdat subsidies lager worden vastgesteld. Om niet nog jaren te blijven zitten met de oude reserves zullen deze transparant worden toegevoegd aan de algemene middelen.

De volgende reserves zijn na vaststelling van deze begrotingswijziging opgeheven en restant saldi zijn, zonder de doelen te wijzigen, ondergebracht in reserves die 1 operationeel doel dienen:

- Reserve UNA
- Reserve EXIN-H
- Reserve TWIN-H
- Reserve Actieprogramma 2010
- Reserve Vervanging ICT-apparatuur
- Reserve Organisatieveranderingen
- Reserve Infrastructuur
- Reserve OLV-Greenport
- Reserve Zuidas en Zeepoort
- Reserve Innovatieprojecten SolaRoad
- Reserve Fiets infrastructuur
- Reserve Water als Economische Drager

- Reserve Werkgelegenheid en economie
- Reserve Kwaliteitsfonds Bloemendalerpolder

Toelichting op bijstellingen van de begroting

a. Begrotingsneutrale wijzigingen (gelabeld "BN")

Begrotingsneutrale wijzigingen zijn wijzigingen die niet het saldo van de begroting wijzigen. Ze zijn dan ook opgeteld bij elkaar altijd 0. Omdat wel het totaal aan baten en het totaal aan lasten per programma wijzigt, is hierop het budgetrecht van uw Staten van toepassing. Daarom worden deze mutaties hierbij aan u voorgelegd. Het betreft vaak bijstellingen van baten (bijdragen van derden), waar even hoge lasten tegenover staan. Soms betreft het een verschuiving van lasten tussen twee begrotingsprogramma's.

b. Niet begrotingsneutrale wijzigingen (gelabeld "NBN")

De niet begrotingsneutrale wijzigingen hebben een resultaat tot gevolg voor de algemene middelen. Het betreft hier kleine bijstellingen die te klein waren om in de kaderbrief mee te nemen en bijstellingen die niet of nog onvoldoende bekend waren om bij de kaderbrief mee te nemen. Onder dit label is onder andere het treffen van een verdere voorziening opgenomen als gevolg van de uitbetaling in 2019 van de derde tranche van de lening aan Pallas. Dit heeft gevolgen voor het herstelplan van de algemene reserve. Bij de begroting 2020 zullen wij een geactualiseerde rapportage opnemen van de stand van zaken met betrekking tot het herstelplan.

c. Neutrale wijzigingen van budgetten t.l.v. reserves (gelabeld "RESV")

Wanneer budgetten die ten laste komen van een reserve worden opgehoogd of verlaagd, is hierop het budgetrecht van uw Staten van toepassing. Lasten gedekt uit reserves moeten in de begroting worden geraamd. Bij begrotingswijzigingen worden deze ramingen aangepast aan de meest actuele prognoses.

Toelichting kredietbesluiten

Bij deze 3e begrotingswijziging worden tevens enkele kredieten geactualiseerd. Het betreft een verlaging i.v.m. afronding van een project en een aantal administratieve aanpassingen van eerder geaccordeerde projecten vanwege het juist volgen van de verslaggevingsvoorschriften. Er volgen geen financiële effecten voor de begroting uit deze kredietbesluiten.

Verlaging krediet

- Ecoduct Zeeweg (projectnummer PNO KL04)

Voor het ecoduct Zeeweg is bij voordracht 2017-59 een krediet beschikbaar gesteld van € 1.000.000 met dekking uit de reserve Groen. Het ecoduct is inmiddels opgeleverd en de uitgaven bedragen ultimo 2018 € 354.538. Voor 2019 worden de resterende kosten geprognoseerd op maximaal € 145.462. De totale kosten bedragen dan totaal € 500.000.

Het beschikbare krediet kan dus met € 500.000 neerwaarts worden bijgesteld. De dekking die was voorzien uit de reserve Groen is niet nodig, deze blijft conform het instellingsbesluit voor deze reserve beschikbaar in de reserve.

Intrekking krediet omdat wij geen eigenaar zijn

- Vaarverbinding Naarden buiten de Vesting (projectnummer PNO G57)

Voor de vaarverbinding heeft PS bij voordracht 2017-59 krediet beschikbaar gesteld van € 9.757.156 met dekking uit de reserve Groene Uitweg. Bij de jaarrekening 2018 werd duidelijk dat de provincie geen eigenaar is van deze vaarverbinding. Dit betekent dat wij deze uitgaven niet over een aantal jaar afschrijven, maar ineens als lasten in onze exploitatie opnemen. Omdat deze lasten gedekt werden uit een reserve, heeft dat geen financiële gevolgen, anders dan dat het daarvoor bedoelde deel van de reserve direct leeg is. Het beschikbare krediet ad € 9.757.156 moet worden ingetrokken en de uitgaven en de dekking uit de reserve Groene Uitweg worden neutraal opgenomen in de begroting 2019 als lasten en onttrekking aan de reserve.

Nieuw krediet vanwege verslaggevingsvoorschriften

Met de wijziging van het BBV is het niet meer toegestaan het totale bedrag van een investering in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut ineens in één jaar in de begroting en rekening op te nemen. De investeringslasten moeten worden verdeeld over de jaren dat de investering wordt gebruikt ("kapitaallasten" in de begroting en rekening). Dit betekent dat PS hiervoor een kredietbesluit moeten nemen.

Voor investeringen gedekt uit reserves wordt technisch via een reserve kapitaallasten gewerkt. Hierdoor heeft deze wijziging in de verslaggevingsvoorschriften geen gevolgen voor het meerjarige begrotingssaldo, het betreft slechts een omzetting van de administratief-technische verwerking met alleen effect op de balans. De meeste investeringen waarvoor dit gold, zijn eerder al omgezet. Voor een tweetal projecten was dit nog niet gebeurd en hiervoor vragen wij nu alsnog krediet aan PS.

- Faunapassage 231b, onderdeel van de N231-16 Trajectbenadering N231b, gedeelte. N201-N232. In de Zomernota 2018 heeft u een bedrag van € 70.000 beschikbaar gesteld uit de reserve TWIN-H ontsnipperen en kwaliteitsimpuls natuur. Verzocht wordt om een krediet voor deze uitgave beschikbaar te stellen van € 70.000. In verband met het opheffen van de reserve TWIN-H zijn deze middelen eerder al overgeheveld naar de reserve Groen en zullen vanuit deze reserve worden ingezet.
- Faunapassages N201. In het programma Natuurontwikkeling 2019-2023 is het project opgenomen Faunapassages N201. De kosten van dit project worden geraamd op € 2.071.755 en worden gedekt uit de reserve Groene Uitweg. Verzocht wordt voor dit project een krediet van € 2.071.755 beschikbaar te stellen.

Correctie krediet

- Uitrol intelligente Verkeerslichten (iVRI). In de voordracht van het PMO 2019-2016 (voordracht 2018-62) is een krediet voor de uitrol beschikbaar gesteld van € 4,725 miljoen.

Dit bedrag is inclusief de jaarlijkse beheerskosten, terwijl dit exclusief had moeten zijn.

Voorgesteld wordt dit krediet af te ramen met € 750.000 tot € 4,515 miljoen. Bij de kaderbrief 2019 is bij de berekening van de kapitaallasten (afschrijving) al rekening gehouden met deze kredietverlaging, zodat er nu geen financiële gevolgen voor de begroting zijn.

Wijziging afschrijvingstermijnen

Investerings steunpunten.

Bij de 1ste begrotingswijziging 2015 (voordracht 2015-19) heeft u een krediet ad € 5,4 miljoen verleend voor aanpassingen in steunpunten. Deze investeringen worden in 10 jaar afgeschreven. Bij voordracht 2016-29 is voor de uitbreiding programma steunpunten als gevolg van de toevoeging van de 24-uurs bediencentrale aan steunpunt Langebalk het eerste krediet

verhoogd met € 3,1 miljoen tot € 8,5 miljoen. Voor dit aanvullende krediet is een afschrijvingstermijn van 25 jaar vastgesteld. Voorgesteld wordt om voor het totale krediet inclusief de verhoging een afschrijvingstermijn te hanteren van 10 jaar. De kapitaallasten worden opgenomen in de begroting volgend op het jaar waarop de investeringen zijn gerealiseerd.

Aanpassen diverse afschrijvingstermijnen

Bij het vaststellen van het Provinciaal Meerjarenprogramma Onderhoud (PMO) 2018-2025 heeft u een viertal kredieten beschikbaar gesteld waarvan de kapitaallasten worden onttrokken uit de reserve Kapitaallasten Kunstwerken. Deze kredieten zijn:

- Centrale afstandsbediening bruggen € 9 miljoen
- Machinerichtlijnen € 11,8 miljoen
- Zelfbediening Roskamsluis € 427.000
- Vervanging kunstwerken € 10,68 miljoen

Beweegbare bruggen zijn kunstwerken. Deze worden als onderdeel van wegen gezien. Voor alle vier kredieten is de afschrijvingstermijn gehanteerd van 50 jaar.

Op grond van artikel 64, lid 3 BBV dient op vaste activa met een beperkte gebruiksduur jaarlijks afgeschreven te worden volgens een stelsel dat is afgestemd op de verwachte toekomstige gebruiksduur. De kredieten genoemd onder a t/m c voldoen niet aan dit artikel.

In de Financiële verordening van de provincie is voor machines, apparaten en technische installaties 15 jaar opgenomen. Voorgesteld om voor de investeringen genoemd onder a t/c een afschrijvingstermijn van 15 jaar toe te passen. Omdat de kapitaallasten onttrokken worden uit de reserve Kapitaallasten kunstwerken is er geen financieel effect voor de exploitatie.

Instellingsbesluit nieuwe reserve

Hieronder vindt u het instellingsbesluit van de nieuw in te stellen reserve investeringen kunstwerken. Hiermee bevat dit operationele doel drie reserves. Hiermee wijken we af van de richtlijn dat 1 reserve 1 operationeel doel bedient en dat 1 operationeel doel 1 reserve met een bestedingsplan bevat. Dit is nodig omdat verschillende onderdelen in deze reserve verschillende functies hebben. Dit was al het geval bij de technische, niet beïnvloedbare reserves voor kapitaallasten. In dit nieuwe geval gaat het om een afsplitsing van het doelgericht deel (door PS beschikbaar gestelde middelen om specifieke investeringen te doen). Het overblijvende deel van de reserve groot onderhoud wegen is bedoeld om de jaarlijks fluctuerende kosten van groot onderhoud aan onze wegen te egaliseren op basis van het door u vastgestelde Provinciaal Meerjarenprogramma Onderhoud (PMO). Door deze splitsing aan te brengen houdt u inzicht in de specifiek door u voor deze investeringen ter beschikking gestelde middelen.

Reserve Investerings kunstwerken

Functie	Doelgerichte reserve
Doel	Realiseren van investeringen in kunstwerken.
Programma	2 Bereikbaarheid
Voeding	Totaal € 12.226.000
	De nog aanwezige beschikbare middelen ter dekking van de

investeringen in kunstwerken zitten op dit moment in de reserve Groot onderhoud wegen. Deze reserve is echter een egaliseringsreserve en geen doelgerichte reserve.

Dit betreft het restant budget van de beschikbare middelen minus de uitgaven 2017/ 2018. Vanuit deze reserve worden de kapitaallasten gedekt van de volgende kredieten:

- Centrale Afstandsbediening Bruggen (krediet € 9 miljoen)
- Machinerichtlijn (krediet € 11,80 miljoen)
- Vervangingsinvesteringen kunstwerken (krediet 10,68 miljoen)
- Zelfbediening Roskamsluis (krediet 0,427 miljoen)

Bovenstaande kredieten zijn beschikbaar gesteld via voordracht 2017-60 (Provinciaal Meerjarenprogramma Onderhoud 2018-2025)

Voeding vindt plaats door overheveling middelen vanuit de reserve Groot onderhoud wegen € 12.226.000 (saldo per 31-12-2018) en de toekomstige stortingen ad € 13,2 miljoen opgenomen in de begroting 2019/ meerjarenraming.

Uit deze reserve wordt jaarlijks op basis van de werkelijke investeringen een bedrag gestort in de reserve kapitaallasten kunstwerken ter dekking van de kapitaallasten van investeringen in kunstwerken binnen programma 2 Bereikbaarheid.

Looptijd	De looptijd hangt samen met de realisatie van bovengenoemde kredieten.
Maximale hoogte	De hoogte van deze reserve hangt af van de door PS beschikbaar gestelde middelen.

4. Overzicht ontwikkeling saldo (*€1.000)

Verloop begroting 2019 (x € 1.000)	Saldo
Begroting 2019 tot en met de Tweede begrotingswijziging	840
Herverdeling reserves	0
Kaderbrief 2020	-2.455
Derde begrotingswijziging 2019	<u>-11.837</u>
Saldo totaal na derde begrotingswijziging	-13.452
Storting saldo in algemene reserve t.b.v. uitvoering coalitieakkoord	13.452
Begroting totaal na derde begrotingswijziging	0

5. Voorstel

Wij stellen u voor te besluiten overeenkomstig het bijgaande ontwerpbesluit.

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

dhr. A.Th.H. van Dijk, voorzitter

mw. R.M. Bergkamp, provinciesecretaris

Ontwerpbesluit

Nr. 68-2019

Provinciale Staten van Noord-Holland;

Gelezen de voordracht van Gedeputeerde Staten van 16 juli 2019

besluiten:

1. De derde begrotingswijziging 2019 vast te stellen.
2. De volgende reserves op te heffen:
 - Reserve UNA
 - Reserve EXIN-H
 - Reserve TWIN-H
 - Reserve Actieprogramma 2010
 - Reserve Vervanging ICT-apparatuur
 - Reserve Organisatieveranderingen
 - Reserve Infrastructuur
 - Reserve OLV-Greenport
 - Reserve Zuidas en Zeepoort
 - Reserve Innovatieprojecten SolaRoad
 - Reserve Fiets infrastructuur
 - Reserve Water als Economische Drager
 - Reserve Werkgelegenheid en economie
 - Reserve Kwaliteitsfonds Bloemendalerpolder
3. De reserve Investerings kunstwerken in te stellen conform het in de voordracht opgenomen instellingsbesluit.
4. Het krediet voor het Ecoduct Zeeweg neerwaarts bij te stellen met € 500.000 tot € 500.000.
5. Het krediet voor de Vaarverbinding Naarden buiten Vesting ad € 9.757.156 in te trekken.
6. Een krediet beschikbaar te stellen van € 70.000 voor de realisatie van de faunapassage 231b.
7. Het krediet voor de Uitrol van de intelligente verkeerslichten (iVRI) af te ramen met € 750.000 tot € 4,515 miljoen.
8. Een krediet beschikbaar te stellen voor de Faunapassages N201 van € 2.071.755.
9. Voor de investeringen steunpunten (voordrachten 2015-19 en 2016-29), totaal € 8,5 miljoen, een afschrijvingstermijn te hanteren van 10 jaar.

10. Voor de investeringen Centrale afstandsbediening bruggen, Machinerichtlijn en de zelfbediening Roskamsluis (voordracht 2017-60) een afschrijvingstermijn te hanteren van 15 jaar.
11. De gewijzigde lijst met subsidies buiten uitvoeringsregeling aan de begroting toe te voegen.

Haarlem, 30 september 2019

Provinciale Staten voornoemd,

, voorzitter

, statengriffier

Advies aan Provinciale Staten	
T.b.v. Statenvergadering d.d.	30 september 2019
Commissie	Economie, Financiën en Bestuur
Datum commissievergadering	16 september 2019
Onderwerp: Voordracht 68: 3 ^e Begrotingswijziging 2019	

Uw contactpersoon

M.C.A. de Zwart
AD/STG

Doorkiesnummer 023-514 3756
zwartm@noord-holland.nl

19 september 2019

1 | 3

De commissie Economie, Financiën en Bestuur adviseert om de Statenvoordracht als hamerstuk te agenderen voor de PS-vergadering van 30 september 2019

Voor de discussie/vragen in de commissie: zie hieronder het uittreksel uit het conceptverslag commissie EFB 16 september 2019

6.b. Financiën: Derde begrotingswijziging 2019 (A-Agenda Commissie EFB 16 september 2019)

De **voorzitter** introduceert het agendapunt.

De heer **Dulfer** (GL) heeft een aantal vragen, met name over de herschikking van de bestemmingsreserves. Dit wordt aangeduid als een technische exercitie. Er wordt nu één doel aan elke bestemmingsreserve gekoppeld, maar hierdoor verdwijnen een aantal reserves. Hij constateert geen rare dingen bij de herverdeling, maar heeft wel een vraag over het proces. De coalitie zoekt naar middelen voor nieuw beleid en hier is 65 miljoen euro herverdeeld en dat is een substantieel bedrag ten opzichte van de 13,5 miljoen euro als positieve bijdrage van het totale aantal mutaties. Waarom hebben GS niet besloten om deze vrijvallende middelen eerst in de algemene reserves te storten, zodat er in PS een discussie over de bestemming kan plaatsvinden bij de behandeling van de begroting? Waarom is dit bedrag nu al over de reserves verdeeld? Hoe worden de stortingen bepaald volgens de algemene systematiek? Hoe kan men zien of stortingen incidenteel, eenmalig of jaarlijks zijn of uit het verleden stammen? Hoe ziet de systematiek van de besteding van gelden in de bestemmingen eruit en ligt hieraan een bestedingsplan per bestemming aan ten grondslag, zodat PS op de hoogte zijn van de uitputting van de bestemmingen?

De **voorzitter** verzoekt eventuele technische vragen – zoals de tweede vraag – voortaan vooraf te mailen zodat deze vooraf beantwoord kunnen worden volgens de geldende procedure.

Mevrouw **Kapitein** (D66) vindt het een hamerstuk.

De heer **Heijnen** (CDA) is tevreden met de doorvoering van het nieuwe format voor de financiële stukken. Hij heeft twee vragen over de herschikking van de reserves. Bij het herschikken van een aantal reserves zoals EXIN-H en werkgelegenheid en economie, wordt ook geld gestort in de algemene reserve en dat is niet conform de afspraak, want afgesproken is dat de doelen/compartimenten van de reserves niet zouden wijzigen. Graag een toelichting. Een aantal herschikkingen van reserves is onbegrijpelijk zoals stortingen met een negatief bedrag, wat dan eigenlijk onttrekkingen zijn. De herschikking reserve TWIN-H kent naast een onttrekking ook een negatieve storting voor de reserve Duurzame Landbouw. Betekent dit meer dan een

technische wijziging en is het een beleidskeuze om minder geld beschikbaar te stellen voor de ontwikkeling van duurzame landbouw? De provincie kent geen tussentijdse afsluitingen, is het daarom niet voorbarig om nu al vast te stellen dat dit geld in de algemene reserve wordt gestort ten behoeve van het coalitieakkoord en is het niet verstandig om eerst te wachten op het definitieve jaarsaldo voordat het geld alweer uitgegeven wordt, met het oog op eventuele tegenvallers in de komende vier maanden?

De heer **Klein** (CU) constateert dat het enkel technische aanpassingen betreft en inhoudelijke beleidswijzigingen ontbreken. De provincie is geen eigenaar meer van de vaarverbinding Naarden buiten de Vesting, dus er wordt geen krediet meer verstrekt maar een eenmalige uitgave. In hoeverre heeft dat effect voor PS om dit thema te benaderen, want vanuit het gebied ontstaat steeds meer weerstand tegen de nieuwe vaarverbinding. Daarom lijkt het van belang dat PS zich eerst nog een keer bezinnen over nut en noodzaak van de investering. Is de technische wijziging van invloed op de mogelijkheid om hier het debat over te voeren?

Mevrouw **Bezaan** (PVV) ondersteunt de meeste punten van het besluit, met uitzondering van de punten 4, 6 en 8.

De heer **Smaling** (SP) stemt in met de herschikking van enkele belangrijke reserves. Bij de vaarverbinding Naarden Buiten de Vesting wordt het krediet ingetrokken omdat de provincie geen eigenaar meer is, maar het bedrag van bijna 10 miljoen euro is wel uitgegeven. Hoe is het mogelijk dat pas bij de jaarrekening 2018 bekend wordt dat de provincie ergens geen eigenaar meer van is?

Gedeputeerde **Pels** meldt dat er alleen maar technische wijzigingen zijn doorgevoerd om de reserves meer inzichtelijk te maken. In veel reserves zaten clusterreserves/compartimenten waarmee meerdere doelen werden bediend. De compartimenten zijn opnieuw overgeheveld naar bestemmingsreserves die passen bij het doel waarvoor deze oorspronkelijk waren ingesteld. Dit geldt voor alle reserves en ook de onttrekkingen zijn technisch van aard. Er is geen sprake geweest van beleidsinhoudelijke afwegingen bij de herschikking van de reserves, het is puur bedoeld om de begroting en de inhoud van de reserves te wijzigen op verzoek van PS. PS kunnen in de begroting de verschillende mutaties van de reserves zien, maar door de koppeling van een doel aan een reserve kan in het vervolgtraject verduidelijkt worden wanneer wordt gekozen voor een structurele storting of wanneer sprake is van incidenteel geld. Hiermee wordt zichtbaar welke reserve betrekking heeft op langlopend beleid en welke eenmalig is. Zij stelt voor dat PS over enige tijd worden ingelicht en dat geldt ook voor het inzicht verschaffen aan PS wanneer een reserve tot besteding komt conform de afspraak van de coalitie om een taakstelling op de reserves te leggen. De vraag over het krediet over vaarwegen dient voorgelegd te worden aan de inhoudelijk gedeputeerde Water, de heer Loggen. Gedeputeerde Pels is enkel aanspreekbaar op de financiële kant.

De heer **Klein** (CU) verzoekt vooral om helderheid te bieden over de consequenties voor de manier waarop de provincie zich vastlegt. Is dat anders wanneer een reserve of eenmalige uitgave wordt geboekt dan het aanhouden van een reserve waaruit zaken betaald worden? Het gaat nu om een eenmalige uitgave die afgeboekt wordt, omdat de provincie geen eigenaar meer is. Wat zijn daarvan de consequenties voor de beslissingsbevoegdheden van PS?

Gedeputeerde **Pels** zal nagaan hoe een en ander zich tot elkaar verhoudt. In antwoord op het CDA schrijven de eigen regels van de provincie voor dat vrijvallende middelen in de algemene reserve gestort worden.

De heer **Heijnen** (CDA) is van deze regel op de hoogte, maar na de tekst dat de gelden worden gestort in de algemene reserve staat: "ten behoeve van het coalitieakkoord". Dat laatste is niet conform de regels.

Gedeputeerde **Pels** meldt dat het met name de taakstelling in het coalitieakkoord als bestedingsdoel betreft.

De heer **Heijnen** (CDA) constateert dat bij de kaderbrief wordt besloten over de middelen die in de algemene reserve zitten. Nu wordt er al een doel aan gekoppeld, namelijk het coalitieakkoord en daar is het nu niet het juiste moment voor, want nu is nog niet bekend wat het positieve saldo over 2019 wordt en het is niet conform de eigen regels. Hij verzoekt tevens om een toelichting op het feit dat er ook vanuit deerschikking geld naar de algemene reserve is gegaan, want de reserves EXIN-H en TWIN-H kenden geen compartiment algemene reserve, hoewel het volgens de gedeputeerde enkel om puur technische wijzigingen gaat.

Gedeputeerde **Pels** antwoordt dat GS pas overgaan tot het maken van plannen en het besteden van gelden wanneer het uiteindelijke saldo aan het einde van het jaar bekend is. Omdat er voor een deel van de gelden geen plannen beschikbaar waren, zijn deze in de algemene reserve gestort.

Tweede termijn

De heer **Hartog** (VVD) vindt het een hamerstuk.

De heer **Zaal** (GL) verzoekt de PVV toe te lichten waarom zij niet akkoord gaan met de punten 4, 6 en 8.

De heer **Heijnen** (CDA) constateert dat in 2018 een grote doorlichting is uitgevoerd op alle reserves, waaruit 69 miljoen euro beschikbaar is gekomen. Hij verzoekt om een toelichting. Hij blijft het principieel onjuist vinden om in de stukken te vermelden dat ten behoeve van het coalitieakkoord gelden worden gestort in de algemene reserve, want dat kan nu nog niet bepaald worden. Het vaststellen van beleid gebeurt pas bij de volgende kaderbrief.

Gedeputeerde **Pels** antwoordt dat het mogelijk is dat als je reserves gaat doorlichten op de gestelde doelen, er middelen vrijvallen en de coalitie heeft keuzes gemaakt over de besteding van de 69 miljoen euro. Aangezien er voor bepaalde gelden geen plannen bestonden, is besloten deze gelden te laten vrijvallen.

De heer **Dulfer** (GL) vindt het een hamerstuk.

De **voorzitter** constateert dat de commissie akkoord gaat met agendering van het voorstel als hamerstuk voor PS.

POSTBUS 3007 | 2001 DA HAARLEM

Provinciale Staten van Noord-Holland
door tussenkomst van de statengriffier mw. drs. K. Bolt
Dreef 3, tweede etage
2012 HR HAARLEM

Gedeputeerde Staten

Uw contactpersoon

dhr M. Braam-Scholten

BEL/REE

Telefoonnummer +31235143435

braammi@noord-holland.nl

1 | 3

**Betreft: Beantwoording vragen naar aanleiding van commissie EFB 6
september 2019**

Verzenddatum

Kenmerk

1283534/1283536

Geachte leden,

Tijdens de commissie EFB van 16 september jl. zijn een aantal vragen
gesteld waar de gedeputeerde Cultuur schriftelijk op zou terug komen.
Via deze brief willen wij deze vragen beantwoorden.

Uw kenmerk

Derde begrotingswijziging

Tijdens de behandeling van de Derde Begrotingswijziging heeft de heer Klein van de ChristenUnie een vraag gesteld over de vaarverbinding Naarden buiten de Vesting: *De heer Klein (CU) constateert dat het enkel technische aanpassingen betreft en inhoudelijke beleidswijzigingen ontbreken. De provincie is geen eigenaar meer van de vaarverbinding Naarden buiten de Vesting, dus er wordt geen krediet meer verstrekt maar een eenmalige uitgave. In hoeverre heeft dat effect voor PS om dit thema te benaderen, want vanuit het gebied ontstaat steeds meer weerstand tegen de nieuwe vaarverbinding. Daarom lijkt het van belang dat PS zich eerst nog een keer bezinnen over nut en noodzaak van de investering. Is de technische wijziging van invloed op de mogelijkheid om hier het debat over te voeren?*

Deze technische wijziging verandert niets aan de manier waarop we ons als provincie vastleggen of, in dit geval, al hebben vastgelegd. Met het besluit tot intrekken van het krediet verandert enkel de wijze waarop de investering in de vaarverbinding Naarden buiten de Vesting financieel-administratief wordt verwerkt. Daarnaast worden uw Staten binnenkort nader geïnformeerd over de voorzetting van het programma Naarden buiten de Vesting.

Postbus 3007
2001 DA Haarlem
Telefoon (023) 514 3143

Houtplein 33
2012 DE Haarlem
www.noord-holland.nl
Kvk-nummer 34362354
Btw-nummer NL.0010.03.124.B.08

Rondvraag

Mevrouw Oorsouw van de SP heeft tijdens de rondvraag twee vragen gesteld over de toezichthoudende en handhavende taken voortvloeiend uit de provinciale erfgoedverordening en de vermenging van commerciële activiteiten en steunpunttaken van de organisaties, die het Steunpunt Monumenten en Archeologie Noord-Holland vormen.

Vraag 1: Brengt het onderbrengen bij de gemeenten van taken op het gebied van toezicht en handhaving met betrekking tot provinciale monumenten geen risico met zich mee?

In 2010 is de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (Wabo) ingevoerd. Met de invoering van deze wet is het bevoegd gezag voor vergunningverlening, het toezicht op deze vergunningverlening en de handhaving ervan met betrekking tot alle monumenten (gemeentelijke, provinciale en Rijksmonumenten) overgegaan naar de gemeenten. In de voortgangsrapportage cultuurbeleid 2017 - 2020 wordt gesproken over het voornemen om toezichthoudende en handhavingstaken onder te brengen bij de gemeenten. Het gaat hier niet om de taken met betrekking tot vergunningen conform de Wabo, maar om die sporadische gevallen dat eigenaren van provinciale monumenten een monument beschadigen of vernielen. Hieronder wordt ook verstaan het starten van een restauratie of het aanbrengen van fundamentele wijzigingen zonder vergunning. Gemeenten voeren reeds de toezichthoudende en handhavende taken vanuit de Wabo uit. Daarnaast zijn gemeenten over het algemeen eerder op de hoogte van onregelmatigheden op dit gebied binnen hun gemeentegrenzen dan de provincie. Daarom is gekozen om deze taken bij gemeenten onder te brengen. Ook het Rijk heeft voor deze mogelijkheid gekozen.

Vraag 2: Is het niet wenselijk om inzicht te krijgen in het aandeel advieswerk van NFM Erfgoed advies en Mooi Noord-Holland om vermenging van steunpunttaken en advieswerk te voorkomen?

Zowel NMF Erfgoed advies als Mooi Noord-Holland zijn onafhankelijke adviesorganisaties op het gebied van landschap, stedenbouw, architectuur en cultuurhistorie. Naast de steunpunttaken ondersteunen zij gemeenten bij de uitvoering van hun erfgoedtaken. Dit is ook de reden waarom wij deze twee organisaties hebben gevraagd om de steunpunttaken uit te voeren. Zij beschikken immers over relevante kennis, het netwerk en een uitstekende reputatie. Verder zijn zij niet van de provincie afhankelijk voor hun bestaansrecht waardoor zij onafhankelijk kunnen adviseren. Mooi Noord-Holland ondersteunt bijvoorbeeld al meer dan 100 jaar gemeenten bij hun erfgoedvraagstukken.

Juist om verwarring bij gemeenten te voorkomen over steunpunttaken en 'eigen' activiteiten zijn er goede afspraken gemaakt. Zo heeft het steunpunt een eigen logo en communicatie uitingen/middelen. Alle steunpunttaken worden ook onder die vlag uitgevoerd. Door de uitvoering van de steunpunttaken kan het voorkomen dat NMF Erfgoed advies of Mooi Noord-Holland gevraagd worden om te adviseren bij de uitvoering van de erfgoedtaken. In dit geval geven beide organisaties schriftelijk aan dat er meerdere aanbieders zijn. Tot op heden heeft deze situatie zich nog niet voorgedaan. Het kan uiteraard voorkomen, dat een gemeente kiest om met de organisaties een vervolgopdracht aan te gaan. Dit is echter een bewuste eigen keuze.

Wij hebben geen inzicht in de bedrijfsvoering van deze onafhankelijke organisaties en uit navraag is gebleken dat dit overzicht niet overhandigd kan worden. Deze keuze kan op vele gronden gebaseerd zijn.

Wij gaan er vanuit u hiermee voldoende geïnformeerd te hebben.

Hoogachtend,

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

plv.
H ✓

provinciesecretaris

B. A.

voorzitter

Deze beslissing is namens gedeputeerde staten genomen door het lid van het college dat met dit onderwerp is belast

PS-vergadering

Dossiernummer	782
Extern Zaak ID	1240454
Vertrouwelijk	Nee
Vergaderdatum	30 september 2019
Agendapunt	8.e
Omschrijving	Wijziging Verordening nazorgheffing stortplaatsen provincie Noord-Holland 1999 (VD-71).
Organisatieonderdeel	CZ/FIN

Geagendeerd	Vergaderdatum
Ingekomen stukken ter kennisname	31 juli 2019
PS-vergadering	30 september 2019

Toelichting

De Verordening nazorgheffing stortplaatsen provincie Noord-Holland 1999 is aan herziening toe. Belangrijkste inhoudelijke wijzigingsvoorstel is dat betalingstermijnen conform het financiële systeem in dagen worden uitgedrukt. Verder wordt er een hardheidsclausule toegevoegd en vinden er enkele technische aanpassingen plaats. Uit praktische overwegingen wordt voorgesteld om het besluit in werking te laten treden per 1 januari 2019 (met terugwerkende kracht).

POSTBUS 3007 2001 DA HAARLEM

Provinciale Staten van Noord-Holland,
door tussenkomst van de statengriffier mw. drs. K. Bolt
Dreef 3, tweede etage
2012 HR Haarlem

Gedeputeerde Staten

Uw contactpersoon

mw. P.A.J.M. Kreuwel

CZ/FIN

Doorkiesnummer (023) 514 4622

kreuwelp@noord-holland.nl

1 | 1

Betreft: Ontwerpbesluit tot wijziging van de Verordening
nazorgheffing stortplaatsen provincie Noord-Holland 1999

Verzenddatum

17 JULI 2019

Kenmerk

1240454-1240456

Geachte leden,

Hierbij ontvangt u ter besluitvorming de bijgaande statenvoordracht met het bijbehorende ontwerpbesluit, met bijlagen, betreffende een wijziging van de Verordening nazorgheffing stortplaatsen provincie Noord-Holland 1999.

Uw kenmerk

Hoogachtend,
Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

provinciesecretaris
R.M. Bergkamp

voorzitter
C.J. Loggen

1 bijlage
Voordracht met ontwerpbesluit

Postbus 3007
2001 DA Haarlem
Telefoon (023) 514 3143
Fax (023) 514 3030

Houtplein 33
Haarlem [2012 DE]
www.noord-holland.nl

Provinciale Staten van Noord-Holland

Haarlem, 16 juli 2019

Onderwerp: Wijziging Verordening nazorgheffing stortplaatsen provincie Noord-Holland 1999

Kenmerk: 1240454-1240456

Bijlage: Ontwerpbesluit

1. Inleiding

De Verordening nazorgheffing stortplaatsen provincie Noord-Holland 1999 is aan herziening toe. Belangrijkste inhoudelijke wijzigingsvoorstel is dat betalingstermijnen conform het financiële systeem in dagen worden uitgedrukt. Verder wordt er een hardheidsclausule toegevoegd en vinden er enkele technische aanpassingen plaats. Uit praktische overwegingen wordt voorgesteld om het besluit in werking te laten treden per 1 januari 2019 (met terugwerkende kracht). De nieuwe regeling is niet ongunstiger dan de oude regeling, de terugwerkende kracht levert dus geen problemen op.

Het besluit zal na vaststelling door PS worden bekendgemaakt in een digitaal Provinciaal Blad op overheid.nl. De geconsolideerde tekst van de verordening zal na besluitvorming in de wettenbank op overheid.nl terug te vinden zijn.

2. Doelstellingen en evaluatiecriteria

De huidige verordening levert in de uitvoering problemen op aangezien de termijnen die daarin zijn opgenomen voor het betalen van aanslagen niet aansluiten bij de financiële systemen. Verder wordt er een hardheidsclausule toegevoegd en worden enkele technische wijzigingen doorgevoerd.

3. Financiering, communicatie en (burger)participatie

De aanpassing zal geen financiële gevolgen hebben.

4. Proces en procedure

Het besluit wordt na vaststelling door PS bekendgemaakt via het Provinciaal Blad op overheid.nl. De geconsolideerde tekst van de verordening zal terug te vinden zijn in de regelingenbank op overheid.nl.

5. Voorstel

Wij stellen u voor te besluiten overeenkomstig het bijgaande ontwerpbesluit.

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

dhr. A.Th.H. van Dijk, voorzitter

mw. mr. R.M. Bergkamp, provinciesecretaris

Ontwerpbesluit van Provinciale Staten van Noord-Holland van 30 september 2019 tot wijziging van de Verordening nazorgheffing stortplaatsen provincie Noord-Holland 1999

Provinciale Staten van Noord-Holland;

Gelezen de voordracht van Gedeputeerde Staten van 16 juli 2019;

Gelet op de artikelen 145, 220, 221 en 227, onderdelen a tot en met d, van de Provinciewet en de artikelen 15.44, 15.45 en 15.47 van de Wet milieubeheer;

Besluiten:

ARTIKEL I

De Verordening nazorgheffing stortplaatsen provincie Noord-Holland 1999 wordt als volgt gewijzigd:

A

In artikel 2, onderdeel a, wordt 'milieubheer' vervangen door 'milieubeheer'.

B

In artikel 4 wordt 'minister van Verkeer en Waterstaat' vervangen door "de Minister die in zijn portefeuille met het drijven van baggerspeciéstortplaatsen is belast."

C

In artikel 9 wordt 'twee maanden' vervangen door '60 dagen'.

D

Na artikel 10a wordt een artikel 10b ingevoegd, luidende:

Artikel 10b Hardheidsclausule

Gedeputeerde Staten zijn bevoegd voor bepaalde gevallen of groepen van gevallen tegemoet te komen aan onbillijkheden van overwegende aard met betrekking tot het tijdstip van betaling, zoals geregeld in artikel 9, welke zich bij de toepassing van deze regeling mochten voordoen.

ARTIKEL II

Deze wijziging treedt in werking met ingang van de dag na uitgifte van het Provinciaal Blad waarin het wordt geplaatst en werkt terug tot en met 1 januari 2019.

Haarlem, 30 september 2019

Provinciale Staten van Noord-Holland,

, voorzitter

, statengriffier

Toelichting**A**

Een spelfout wordt hersteld.

B

De aanduiding van het ministerie wordt geactualiseerd.

C

De afwijking in het tijdstip van betaling van een voorlopige aanslag leidt in de praktijk tot misverstanden. Door middel van deze wijziging wordt aangesloten bij de betalingsregeling voor reguliere aanslagen.

D

In het geval dat er zich bijzondere situaties met betrekking tot de betalingstermijnen voordoen die als onbillijk worden ervaren, hebben Gedeputeerde Staten van Noord-Holland de mogelijkheid om hiervoor nadere regels te stellen.

E

De aanslag wordt gebaseerd op een kalenderjaar. Uit praktische overwegingen wordt terugwerkende kracht geregeld. De nieuwe regeling is gunstiger dan de oude regeling. Terugwerkende kracht per 1 januari 2019 levert dus geen problemen op.

Advies aan Provinciale Staten

T.b.v. Statenvergadering d.d.	30 september 2019
Commissie	Economie, Financiën en Bestuur
Datum commissievergadering	16 september 2019

Onderwerp: Voordracht 71: Wijziging Verordening nazorgheffing
stortplaatsen provincie

Uw contactpersoon

M.C.A. de Zwart
AD/STG

Doorkiesnummer 023-514 3756
zwartm@noord-holland.nl

19 september 2019

1 | 1

De commissie Economie, Financiën en Bestuur adviseert om de Statenvoordracht als hamerstuk te agenderen voor de PS-vergadering van 30 september 2019

Over de voordracht heeft geen discussie plaatsgevonden. Ook zijn geen vragen gesteld.

PS-vergadering

Dossiernummer	719
Extern Zaak ID	1240249
Vertrouwelijk	Nee
Vergaderdatum	30 september 2019
Agendapunt	9
Omschrijving	Startnotities Regionale Energiestrategieën (VD-65).
Organisatieonderdeel	BEL/IOT

Geagendeerd	Vergaderdatum
Ingekomen stukken ter kennisname	31 augustus 2019
PS-vergadering	30 september 2019

Toelichting

Het Klimaatakkoord voorziet onder andere in de landelijke opgave van het opwekken van 35 TWh aan duurzame energie op land in 2030. Door middel van Regionale Energiestrategieën (RES) werken de gemeenten, waterschappen en de provincies samen aan voorstellen om deze opgave te realiseren. In Noord-Holland worden twee RES-sen gemaakt: de RES NHN en de RES NHZ. In de startnotities voor deze RES-sen staan procesafspraken en leidende principes. Deze startnotities liggen nu voor ter besluitvorming door Provinciale Staten. Met het vaststellen van de startnotities wordt officieel de start van het RES proces gemarkeerd. Besluitvorming over de RES-sen vindt goeddeels parallel plaats aan de besluitvorming over het Klimaatakkoord. Beide onderwerpen worden voor PS van 29 september geagendeerd. Behandeling in GS over het klimaatakkoord vindt eind augustus 2019 plaats.

POSTBUS 3007 | 2001 DA HAARLEM

Provinciale Staten van Noord-Holland
door tussenkomst van de statengriffier mw. drs. K. Bolt
Dreef 3, tweede etage
2012 HR HAARLEM

Gedeputeerde Staten

Uw contactpersoon

mw. M. Groen

BEL/OMB

Telefoonnummer +31235145610

groenm@noord-holland.nl

1 | 2

**Betreft: startnotities Regionale Energiestrategieën Noord-Holland
Noord en Noord-Holland Zuid**

Verzenddatum

19 JULI 2019

Kenmerk

1240249/1240255

Uw kenmerk

Geachte leden,

Hierbij ontvangt u ter besluitvorming de bijgaande statenvoordracht met het bijbehorende ontwerpbesluit, met bijlagen, over de startnotities van de Regionale Energiestrategieën Noord-Holland Noord en Noord-Holland Zuid.

Hoogachtend,

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

provinciesecretaris
R.M. Bergkamp

voorzitter
C.J. Loggen

3 bijlage(n)

-statenvoordracht en -besluit

-startnotitie RES NHN

-startnotitie RES NHZ

Postbus 3007
2001 DA Haarlem
Telefoon (023) 514 3143

Houtplein 33
2012 DE Haarlem
www.noord-holland.nl
Kvk-nummer 34362354
Btw-nummer NL.0010.03.124.B.08

Startnotitie Regionale Energistrategie NHN

Voorwoord

Bij ons in de regio Noord Holland Noord is de energietransitie al in volle gang, bij de bedrijven, de mensen thuis, in de steden en dorpen, en in ons mooie landschap. Iedereen kan meedoen. We werken met Noord Hollandse energie samen aan de regio van de toekomst.

Het initiatief voor een regionale energiestrategie komt voort uit het Klimaatakkoord. Dat zou je kunnen opvatten als een verplichting van bovenaf. Wij zien dat anders. Een regionale energiestrategie gaat ons helpen om vanuit vanzelfsprekendheid samen te werken; overheden, inwoners, bedrijfsleven en maatschappelijke organisaties. Het sluit aan bij de beweging die er al is. Denk aan de vele collectieve initiatieven van bewoners in alle steden en dorpen. Energie coöperaties zijn al jaren bezig woningen te verduurzamen, energie te besparen en collectieve windmolens en zonnecentrales te ontwikkelen. Ook kent de regio bedrijven van internationaal belang, innovatieve voorlopers en projecten op het gebied van energie en diverse kennisinstellingen.

We hebben allemaal een belang om de energietransitie te laten slagen. Dat belang is voor iedereen anders. De een is gemotiveerd vanuit een verantwoordelijkheidsgevoel voor een schone leefomgeving met minder CO2 uitstoot. Een ander ziet kansen op het gebied van innovaties, werkgelegenheid of een aantrekkelijk vestigingsklimaat voor bedrijven. Voor veel inwoners en bedrijven is een betaalbare energierekening een belangrijk drijfveer.

Onze energiestrategie stellen we samen op. We organiseren ateliers met experts uit onze regio, we gaan met voorlopers in gesprek over hun ideeën en initiatieven, en we nodigen in iedere gemeente inwoners, bedrijven en andere belanghebbenden uit om mee te praten over locaties voor opwek van elektriciteit uit wind en zon. We nemen in totaal een jaar de tijd om ons plan samen te stellen. En dan mogen de Raden, de Provinciale Staten en het AB van het Waterschap het plan vaststellen zodat we met elkaar aan de slag kunnen gaan.

In deze startnotitie is de opdracht zoals die vanuit het Klimaatakkoord is vormgegeven onderbouwd. Wij voegen er als regio nadrukkelijk aan toe dat ons startpunt is: het eigen initiatief en regionale innovatie. Dat wij gaan voor brede samenwerking, voor zeer zorgvuldige inpassing van opwek van nieuwe zon- en windenergie en voor mede-eigenaarschap in deze opwek.

Het wordt een boeiende periode met veel gesprekken. Wij vertrouwen erop dat de uitkomst niet alleen nieuwe energiebronnen en warmte gaat opleveren maar ook positieve energie om de plannen uit te voeren.

Stuurgroep Regionale Energie Strategie Noord Holland Noord

Inhoudsopgave

Voorwoord	1
Inleiding.....	3
1. De betekenis van de Regionale Energie Strategie voor de regio	4
Ambities Noord Holland Noord.....	4
Energietransitie al in uitvoering	4
Wat is een RES?	5
Waarom een landelijk doel van 35 TWh?.....	5
Wie stelt de RES op?.....	6
Planning en besluitvorming.....	6
Landelijke kaders voor de concept RES en RES 1.0.....	7
Afbakening RES	8
Doorrekening en beoordeling	8
Juridisch kader	8
Ondersteuning van het Rijk / Nationaal Programma RES.....	9
2. Leidende principes voor de RES.....	10
Algemeen leidende principes.....	10
Leidende principes voor 'kwantiteit RES'	10
Leidende principes voor 'kwaliteit RES'	11
3. Programma RES NHN	12
Programma organisatie	12
Stuurgroep	12
Ambtelijk opdrachtgeversgroep	13
Ateliers	13
Innovatie agenda	14
Bestuurlijke borging en samenwerkingsverbanden NHN.....	14
Financiering.....	14
Vorbereidingsfase: tot en met startnotitie	14
Planvormingsfase: tot en met RES 1.0	15
Financieel trekker	15
Capaciteit	15
4. Procesontwerp: hoe gaan we het doen?	17
Proces	17
Risico's	18
Communicatie	18
Data en monitoring.....	19
Bijlage 1. Begroting.....	21

Bijlage 2: Uitwerking proces aanpak	22
Bijlage 3. Communicatie stakeholders / middelenmatrix	27
Bijlage 4. Risico register en beheersmaatregelen.....	28

Disclaimer: Deze startnotitie is opgesteld met de huidige kennis van de inhoud van- en opgave vanuit het Klimaatakkoord.

Inleiding

Met de ondertekening van het nationale Klimaatakkoord is vormgegeven aan de Nederlandse uitwerking van de internationale klimaatafspraken van Parijs (2015). Daarin is overeengekomen dat de opwarming van de aarde ruim onder de 2 graden moet komen (streven is 1,5 graad). Met het Klimaatakkoord zet Nederland de volgende stap op de weg naar een totale energietransitie, met als einddoel 95% CO₂ reductie in 2050. Als afgesproken tussenstap op weg naar het einddoel is het eerste ijkpunt gezet op 2030, met de doelstelling 49% CO₂ reductie ten opzichte van 1990. Om dit te bereiken zijn hiervoor in het Klimaatakkoord vele maatregelen benoemd, onderverdeeld in vijf onderwerpen: duurzame elektriciteitsopwekking, gebouwde omgeving, landbouw en landgebruik, mobiliteit en industrie.

De regio's aan zet

Voor het uitwerken en realiseren van de nationale doelen en afspraken is regionaal en lokaal maatwerk nodig. Het vraagt om nieuwe manieren van intensieve samenwerking tussen overheden, netwerkbeheerders, inwoners, bedrijven en maatschappelijke partners. Daarom hebben de overheden in het Interbestuurlijke Programma (februari 2018) afgesproken een meerjarige programmatische nationale aanpak met landsdekkende Regionale Energie Strategieën ([30 regio's](#)) uit te werken (landelijk programma RES¹). In het IBP is ook afgesproken dat de besluitvorming over de uitvoering van deze strategieën plaatsvindt via het omgevingsbeleid van gemeenten, provincies en Rijk en via het beleid van de Waterschappen (o.a. waterbeleidsplannen). De regio Noord Holland Noord (NHN) is één van deze 30 RES-regio's van Nederland.

Figuur 1: Indeling RES-regio's

Deze startnotitie heeft een vrij technisch karakter: u leest de doelstellingen van het programma, de aanpak en kaders om te komen tot een gedragen regionale energiestrategie (RES). Binnen de regio NHN is in de afgelopen periode vooruitlopend op de ondertekening van het Klimaatakkoord al veel gebeurd. Op verschillende momenten is met belanghebbenden het gesprek gezocht om met elkaar het belang van de energietransitie te benadrukken. Kansen zijn in kaart gebracht en belemmeringen met elkaar besproken. Deze gesprekken vormen een goed vertrekpunt voor de verdere invulling van de RES. Daarnaast zijn alle gemeenteraden, de Provinciale Staten, het AB van het Waterschap, bestuurders uit de regio en vele regionale stakeholders geïnformeerd over het RES proces.

Vanuit belanghebbenden, de gemeenteraden, Provinciale Staten en het Algemeen Bestuur van het Waterschap in de regio NHN is aandacht gevraagd voor een transparant proces, zorgvuldige participatie en veel aandacht voor ruimtelijke inpassing van hernieuwbare opwek en opslag, de infrastructuur voor warmte en elektriciteit en het benutten van (economische) kansen voor de regio. Ook werd nadrukkelijk gevraagd om innovatie en eigen initiatief als uitgangspunt te nemen. Aan deze oproep geeft het proces tot een regionale energiestrategie gehoor.

Deze startnotitie vormt de start van het proces om het komend jaar te komen tot een gedragen regionale energiestrategie (RES). Het doel is een verdere concretisering en realisatie van projecten tot aan 2030. De borging van de RES in het omgevingsbeleid gaat daaraan bijdragen. De energietransitie is echter niet alleen een technische en planologische opgave, maar ook een participatie opgave. De bewoners en bedrijven in de regio worden niet alleen betrokken bij de strategie, maar zullen ook zeggenschap krijgen over de projecten en opwekinstallaties. Voor een geslaagde energietransitie gaan 'top down' en 'bottom-up' hand in hand. Daarbij zullen de minder draagkrachtige burgers niet vergeten worden.

Door de periodieke (2 jaarlijks) evaluatie en gezamenlijk herijking wordt ingespeeld op de bewegende context van de energietransitie-opgave. Het proces om te komen tot een energiestrategie is daarmee een samenspel waarin van alle deelnemers wordt gevraagd om hun kennis, creativiteit en tijd in te zetten.

¹ Het landelijk programma RES wordt ingevuld door IPO, VNG, UVW en de ministeries van BZK en EZK

1. De betekenis van de Regionale Energie Strategie voor de regio

Ambities Noord Holland Noord

In de regio Noord Holland Noord is de energietransitie al in volle gang, bij de bedrijven, de mensen thuis, in de steden en dorpen en in ons mooie landschap. Iedereen kan meedoen. De bedrijven, het netwerk van kennisinstellingen, de energie infrastructuur, innovaties en het ecosysteem van de zeehaven bieden hiertoe vele kansen. Daarnaast kent de regio als geheel de ambitie om in 2040 energieneutraal te zijn en hebben de afzonderlijke overheden in de regio aanvullende ambities. Zo heeft de provincie Noord-Holland als doel om samen met haar partners toe te werken naar 'Noord-Holland in 2050 energieneutraal en circulair'. Het Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier streeft als één van de grootste energieverbruikers in de regio NHN naar 'energieneutraal en CO2-neutraal in 2025'. En Texel heeft de ambitie om in 2020 volledig duurzaam te zijn op energiegebied. Ook in de regionale samenwerkingsprogramma's als 'de Kop Werkt', 'Pact Westfriesland' en de 'Focusagenda Regio Alkmaar' is de energietransitie een belangrijk speerpunt. Om de lokale én regionale ambities tot uitvoering te kunnen brengen, is regionale samenwerking voorwaardelijk. De RES gaat helpen om deze regionale en lokale ambities te realiseren.

Energietransitie al in uitvoering

Er is al een flinke opgave voor windenergie in uitvoering in de regio, waaronder windmolenpark Wieringenmeer in Hollands Kroon met totaal 99 molens (zie tabel 1). Daarmee is een belangrijke stap gezet richting 2030, want alle gerealiseerde en geplande grootschalige opwek (zon en wind) telt mee in de RES. Daarnaast zijn er tientallen energiecoöperaties in de regio die een deel van de opwek hebben gerealiseerd en zorg dragen voor participatie – in eigendom en zeggenschap - van de omgeving.

Type opwek (gerealiseerd en in voorbereiding)	Noord Holland Noord
Wind op Land 2020	- 1,30 TWh ¹
Grootschalig zon: zonneparken ²	- Gerealiseerd: 0,025 TWh - SDE-beschikt, nog niet gerealiseerd: 0,028 TWh
Grootschalig zon: grote daken en overig ²	- Gerealiseerd: 0,059 TWh - SDE-beschikt, nog niet gerealiseerd: 0,157 TWh
Totaal³	1,569 TWh

Tabel 1: Grootschalige opwek (zon en wind) reeds gerealiseerd of in voorbereiding

¹Aanname: bij 2800 vollast uren, conform gemiddelde windmolen in Noord Holland

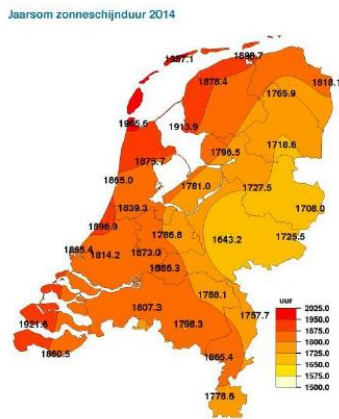
²Bron: Overzicht 'SDE Projecten in beheer januari 2019', via: <https://www.rvo.nl/subsidies-regelingen/stimulering-duurzame-energieproductie/feiten-en-cijfers/feiten-en-cijfers-sde-algemeen>. Let op: de praktijk leert dat een deel van de SDE-beschikte initiatieven niet tot realisatie komt. En postcoderoosprojecten zijn nog niet meegerekend.

³Indicatief!

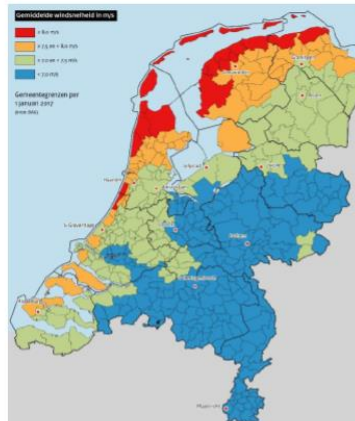
Naast de opwek van wind- en zonne-energie, wordt in de regio NHN ook hernieuwbare elektriciteit opgewekt uit biogas (covergisting, stortgas, GFT, VGI en RWZI) en de verbranding van afval en biomassa. Bij elkaar is dit 0,456 TWh (bron: Klimaatmonitor, cijfers 2017). Deze opwek wordt niet meegenomen in de opgave voor 35 TWh grootschalige opwek (zon/wind) op land, maar wordt wel benoemd in de RES en telt mee om te komen tot 'NHN energieneutraal 2040'.

De regio Noord Holland Noord heeft veel zonuren en door de ligging aan kust een grote potentie aan windenergie. Een zonnepaneel of windturbine in onze regio heeft daardoor een hoger rendement dan elders in Nederland. Maar ook geothermie heeft grote potentie in onze regio vanwege de geschiktheid van de ondergrond.

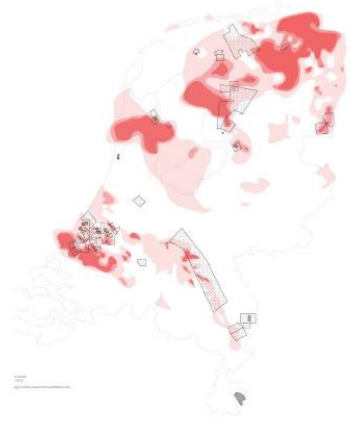
Zonuren

Windsnelheden

Aardwarmte

Figuur 2: Opwek potentie van de regio (bron: Rapport Energie en Ruimte Noord Holland Noord – Studio Marco Vermeulen)

In het landelijk programma RES wordt gevraagd naar een bod vanuit bewezen technieken zoals zonneweiden en wind op land. Maar de kansen die de energietransitie biedt voor innovaties en economische ontwikkeling zijn voor onze regio te belangrijk om buiten beeld te laten. De regio NHN is de kraamkamer voor belangrijke innovaties als kracht uit water (getijdenenergie), power to gas (waterstofmolen) en energie uit biomassa (biomassavergassing en zeewiarteelt). De toepassingen voor het verwarmen van de gebouwde omgeving met geothermie bronnen zijn nog niet uitontwikkeld, innovatieve toepassingen in de regio kunnen daaraan bijdragen. Innovaties en een toekomstbestendige energie infrastructuur zijn steeds vaker belangrijke vestigingsvoorwaarden voor nieuwe bedrijven. Tot slot, het opwekken van energie levert geld op. Steeds vaker komt een deel hiervan ten goede van de directe omgeving². Er liggen daarmee veel economische kansen voor de nabije toekomst.

Wat is een RES?

De RES is een document waarin tot het jaar 2030 de opgaven van ‘duurzame elektriciteit opwek’ en ‘aardgasvrij maken van de gebouwde omgeving’ uit het Klimaatakkoord zijn uitgewerkt. Het Rijk bepaalt hoeveel duurzame energie opgewekt moet worden in 2030 (35 TWh), de regionale overheden bepalen hoe, met wie en waar dit ingevuld wordt. Daarnaast geeft de RES inzicht in aanbod van duurzame warmtebronnen en de warmtevraag van de gebouwde omgeving en de daarvoor benodigde energie-infrastructuur. In de RES wordt ook opgenomen hoe de werkstructuur, het besluitvormingsproces en het participatieproces is opgezet. Uitgangspunt is dat er gebruik gemaakt wordt van de standaard landelijke rekenmethodes en aannames, voor de vergelijkbaarheid en optelbaarheid van de RES-en. De RES heeft een horizon van 2030 met een doorkijk naar 2050.

De RES is geen integraal afwegingkader in de zin van het ruimtelijk beleid, maar een voornemen waaraan de betrokken partijen zich committeren. De integrale afweging wordt gemaakt in het proces van de omgevingsvisie.

Waarom een landelijk doel van 35 TWh?

Eén van de belangrijke bronnen van CO₂ is het verbranden van fossiele brandstoffen. Om CO₂ uitstoot te beperken is een maatregel het afbouwen van bijvoorbeeld het verbranden van kolen voor onze energieopwekking. Met het afbouwen van energieopwekking uit fossiele brandstoffen zullen alternatieve duurzame energiebronnen ingezet worden.

Om 49% CO₂ reductie in 2030 te behalen is grootschalige opwek van energie nodig. Dit betekent een behoefte aan grootschalige opwek van hernieuwbare elektriciteit van 84 TWh in 2030. Voor de productie van hernieuwbare elektriciteit op zee wordt uitgegaan van circa 49 TWh. Voor grootschalige opwek op land is de ambitie 35 TWh. Samen tellen de grootschalige opwek op zee en land op tot de doelstelling van 84 TWh. Daarnaast wordt verwacht dat de toename van ‘kleinschalig zon op daken’³ een productie van totaal 7 TWh zal opleveren.

² Bijv: [Gedragscodes Windenergie op land](#)

³ Kleinschalig zon op daken zijn de kleine zonne-installaties tot ca. 60 panelen, bijvoorbeeld op woningen.

Er is geen landelijke verdeelsleutel voor de doelstelling van 35 TWh grootschalige opwek op land. Het is juist de bedoeling om, middels het RES-proces en aan de hand van de gelijkwaardige regionale inzet, tot een bod te komen.

Wie stelt de RES op?

Om de RES tot stand te brengen werken regionale overheden, maatschappelijke partners, netbeheerders (voor gas, elektriciteit en warmte), het bedrijfsleven en inwoners komend jaar samen. Doel van het landelijk programma RES is om met de regio's optimaal bij te dragen aan de opwekking van duurzame elektriciteit (landelijke opgave van 35 TWh) en de warmtetransitie in de gebouwde omgeving.

De Regio NHN grijpt het proces daarnaast aan om:

- kansrijke initiatieven en kansrijke innovaties te laten slagen of op te schalen
- goede locaties te vinden voor het opwekken van zon- en windenergie en te zorgen voor maatschappelijk betrokkenheid en zorgvuldige landschappelijke inpassing
- langjarige samenwerking tussen belanghebbende partijen te organiseren
- de samenwerking binnen en tussen overheden te verbeteren om de uitvoering te kunnen versnellen.

Planning en besluitvorming

De RES is één van de onderdelen uit het Klimaatakkoord, de ondertekening van het Klimaatakkoord (verwachting juni 2019) is het officiële startpunt van de RES.

De deadlines voor het proces en de besluitvorming zijn als volgt vastgesteld (zie figuur 3):

- De **concept RES** wordt 6 maanden na de formele ondertekening van het Klimaatakkoord vastgesteld door de colleges van gemeenten en Gedeputeerde Staten en het Dagelijks Bestuur van het waterschap en vrijgegeven (met gelegenheid tot wensen en bedenkingen) door gemeenteraden, Provinciale Staten en Algemeen Bestuur van het waterschap om deze aan te bieden aan het landelijk programma.
Opmerking: de concept RES bevat (deels) besluiten die behoren tot de bevoegdheid van de gemeenteraden. Daarom besluiten de colleges van gemeenten hierover met een voorbehoud ten aanzien van besluitvorming (bij de RES 1.0) door de gemeenteraden.
- De **RES 1.0** wordt 12 maanden na de formele ondertekening van het Klimaatakkoord vastgesteld door de gemeenteraden, Provinciale Staten en het Algemeen Bestuur van het waterschap en aangeboden aan het landelijke programma.

Om snel te kunnen starten na ondertekening van het Klimaatakkoord en daardoor de 6 maanden goed te kunnen benutten, zal de startnotitie kort na ondertekening van het Klimaatakkoord worden vastgesteld door de gemeenteraden, Provinciale Staten PNH en het Algemeen Bestuur HHNK.

Figuur 3: Planning Klimaatakkoord en RES (bron: Landelijke Handreiking RES voor regio's)

Het RES-traject kent een doorlooptijd tot 2030. Ten minste elke twee jaar wordt de RES gemonitord, geactualiseerd en vastgesteld (RES 2.0 en verder). Behaalde resultaten, ontwikkelingen rond warmtebronnen en locatiekeuzes voor

hernieuwbare opwek worden doorgevoerd in de geactualiseerde RES. Hier zal ook besluitvorming over plaatsvinden. Na de vaststelling van de RES 1.0 wordt de ruimtelijke opgave verankerd in het omgevingsbeleid, dit betreft de uitvoering van de RES en geeft momenten voor besluitvorming.

Landelijke kaders voor de concept RES en RES 1.0

De RES heeft een horizon van 2030 met een doorkijk naar 2050. In de landelijke handreiking RES⁴ is beschreven uit welke onderdelen de RES bestaat. Aan de hand van de volgende criteria wordt de inzet van de regio **kwantitatief** door het Nationaal Programma RES gewaardeerd:

Opgave elektriciteit:

- A. Een vastgestelde ambitie van het te realiseren regionale aandeel van de landelijke opgave van 35 TWh
- B. Vertaling van de kwantitatieve ambitie onder A. naar ruimtelijke impact met:
 - 1. Projectlocaties van (geprojecteerde) energieprojecten onder het Energieakkoord (concept RES).
 - 2. Globale zoekgebieden ter invulling van de doelstelling van het Klimaatakkoord (concept RES).
 - 3. Concrete locaties ter invulling van de doelstelling van het Klimaatakkoord (RES 1.0).
 - 4. Projectlocaties ter invulling van de doelstelling van het Klimaatakkoord (RES 2.0).
- C. Een netwerkanalyse van de energie-infrastructuur die in samenspraak met netbeheerder is opgesteld. Hierin is het bestaand en toekomstig netwerk uitgewerkt, op basis waarvan locaties en zoekgebieden onder 1 en 2 zijn, of kunnen worden, aangesloten. In de netwerkanalyse zijn consequenties inzichtelijk gemaakt voor ruimtelijke inrichting, bekostiging, en planning

Opgave gebouwde omgeving:

- D. Een Regionale Structuur Warmte (RSW) met een geografisch en gevalideerd overzicht van alle bestaande en toekomstige duurzame warmtebronnen (restwarmte, biomassa, geothermie en aquathermie), de potentiële warmtevraag en overzicht van warmte-infrastructuur. Deze RSW is in samenspraak met de netbeheerder(s) en relevante (huidige en toekomstige) stakeholders ontwikkeld. In de RSW zijn temperatuur, capaciteit en vervangingsdata opgenomen (concept RES).
- E. Een beschrijving van de wijze waarop de beschikbare warmtebronnen en de potentiële warmtevraag naar verwachting op een logische, efficiënte en betaalbare wijze kan worden gekoppeld (indicatie in concept RES, uitwerking in RES 1.0).
- F. Op basis van de onder B genoemde afweging wordt een eerste regionale toewijzing van het warmteaanbod gemaakt. Hierin is inzichtelijk gemaakt welke consequenties de RSW heeft voor warmte-infrastructuur. Verdere uitwerking vindt plaats in de transitievisie warmte van iedere gemeente (2021 verplicht).

Aan de hand van de volgende criteria wordt de regionale RES **kwalitatief** gewaardeerd:

Organisatie en proces:

- G. Het voorgestelde en doorlopen besluitvormingsproces wat leidt tot:
 - Concept RES: Bestuurlijk akkoord van alle betrokken gemeenten, provincie en waterschap;
 - RES 1.0: Goedkeuring en vaststelling van de RES in alle raden (gemeenten), Staten (provincie) en de Algemene Vergadering (waterschap) en borging van de verankering in het omgevingsbeleid.
- H. De wijze hoe participatie is voorgesteld, ingericht en doorlopen in de totstandkoming van de RES en welke relevante stakeholders zijn gesproken en betrokken in het proces. Hierbij wordt beschreven hoe partijen kunnen participeren bij de totstandkoming van de RES, als ook participatie bij de totstandkoming van projecten voor energieopwekking en de realisatie van de warmteprojecten.
- I. Een uitwerking en beschrijving van de organisatie en werkstructuur inclusief mijlpalenplanning en de wijze hoe dit is geborgd/ vastgelegd.

Inhoudelijk:

- J. Een beschrijving van de toegepaste ruimtelijke ordenende principes in de RES. Heeft er bijvoorbeeld afstemming met andere ruimtelijke belangen in het gebied plaatsgevonden? Zijn er zogenaamde meekoppelkansen (meerdere ambities realiseren) benut? En een procesbeschrijving hoe de RES wordt opgenomen bij de integrale ruimtelijke afweging in de omgevingsvisie.

⁴ Zie voor de landelijke handreiking RES voor regio [deze link](#)

- K. Inspanningen voor de andersoortige energieplannen (bijv. kleinschalig zon op dak, energiebesparing, innovaties, CO2 transport en - gebruik, aanjagen van waterstof economie) wegen niet mee in de kwantitatieve beoordeling, maar kunnen meegenomen worden in een inhoudelijke onderbouwing.
- L. Meetbaarheid: Voor de vergelijkbaarheid en optelbaarheid wordt gecheckt of de standaard aannames, uitgangspunten en rekenregels, zoals beschreven in de landelijke handreiking zijn toegepast.

Bovenstaande kaders komen uit de landelijke handreiking RES en zijn vrij technisch. De RES NHN zal niet alleen door inbreng van 'deskundigen', ambtenaren en netbeheerders' opgesteld worden, maar ook de inbreng van bewoners, bedrijven en lokale initiatieven staat centraal. Zie hoofdstuk 3, 4 en bijlage 2.

Afbakening RES

De RES gaat over de opgaven Gebouwde omgeving en Elektriciteit, als twee van de vijf opgaven uit het Klimaatakkoord. Deze opgaven staan echter niet op zichzelf. Daarom zal in de RES NHN waar mogelijk ook de relatie met de andere opgaven worden meegenomen, zoals maatregelen voor duurzame mobiliteit, industrie of landbouw en landgebruik. Deze andere opgaven worden meegenomen in het bepalen van de impact voor de infrastructuur. Er wordt echter geen strategie ontwikkeld voor deze opgaven; ze worden belegd in bestaande werkstructuren van de regio. De Regio NHN kiest er daarnaast nadrukkelijk voor om de andersoortige energieplannen (zoals innovaties, CO2 transport en - gebruik, aanjagen van waterstof economie) voorop te stellen en waar mogelijk aan te jagen en op te schalen.

Doorrekening en beoordeling

Vanuit de regio NHN wordt de concept-RES via het Nationaal Programma RES ter doorrekening aan het Planbureau voor de Leefomgeving (PBL) aangeboden. Deze doorrekening wordt gebaseerd op de uitgangspunten, aannames en rekenregels die zijn vastgelegd in de 'Handreiking RES'. De doorrekening biedt inzicht in de mate waarin de regionale inzet optelt tot het bereiken van de nationale klimaatdoelstellingen. De concept-RES wordt daarnaast kwalitatief beoordeeld door het Nationaal Programma RES. Als de RES in onvoldoende mate voldoet aan de nationale doelstelling, dan wel de kwalitatieve beoordeling van het doorlopen proces laag is, wordt de regio verzocht om het bod van de RES te verhogen of te verbeteren. De Koepels (VNG, IPO, UvW) en het Rijk houden daarbij rekening met de regionale context (verworven draagvlak, participatie en opwekpotentieel) en de zeer korte doorlooptijd. Doelstelling is dat het aanbod van de regio NHN tezamen met de andere 29 regio's optelt tot de landelijke opgave van 35 TWh. Indien dit niet het geval is, moet - in de 6 maanden na de beoordeling door het PBL - de nog resterende opgave door de 30 regio's onderling verdeeld worden. Als de regio's niet zelf tot een verdeling komen zal, daarvoor een gezamenlijke verdeelsystematiek worden toegepast. Deze verdeelsystematiek wordt voorafgaand aan de eerste oplevering van de concept-RES ontwikkeld, door de decentrale overheden in samenwerking met PBL en in gezamenlijke verantwoordelijkheid met de ministeries van EZK en BZK. De maatschappelijke partijen geven input voor de verdeelsystematiek.

Juridisch kader

De Nederlandse opgave voor 2050 is bekrachtigd in het internationale Klimaatakkoord (Parijs, 2015). In 2017 heeft de Eerste Kamer ingestemd met het internationale Klimaatakkoord, waardoor de opgave voor 2050 wettelijk is vastgelegd. De huidige doelstellingen voor de energietransitie komen vooral voort uit het Klimaatakkoord. Het Klimaatakkoord vormt het kader voor de RES: Om klimaatverandering tegen te gaan wil de Nederlandse overheid 49% minder uitstoot van broeikasgassen in 2030 dan in 1990. De ondertekening van het Klimaatakkoord (verwachting juni 2019) is voorwaardelijk voor de start van het RES proces. Het Klimaatakkoord is echter geen juridisch kader. De RES is één van de instrumenten om invulling te geven aan het Energieakkoord en de Klimaatwet, dit zijn de juridische kaders van de RES. In de Klimaatwet is de opgave '49% CO2 besparing in 2030' vastgelegd. Inmiddels is de Klimaatwet door de Tweede Kamer. Na de verkiezingen van de waterschappen en provinciale staten gaat de Klimaatwet naar de Eerste Kamer voor goedkeuring.

Na vaststelling van de definitieve RES 1.0 (2020) wordt de ruimtelijke opgave die volgt door uitvoering van de RES vastgelegd in de provinciale en gemeentelijke omgevingsvisies / plannen en het beleid van de waterschappen. Streven is dat de RES binnen een jaar na vaststelling van de RES 1.0 is verankerd in vastgesteld omgevingsbeleid, waarna de actualisatie van de RES (2.0 en verder) wordt meegenomen in de cyclus van het actualiseren van het omgevingsbeleid.

Binnen de Omgevingswet die per 2021 ingaat is voorzien in interventie instrumenten, indien de doelstellingen (van de RES) niet gehaald worden. In eerste instantie gebeurt dit in 'goed overleg', bij projecten van nationaal en provinciaal belang kan er vanuit het rijk of provincie een projectbesluit (i.p.v. inpassingsplan) worden genomen. Het is daarom belangrijk dat de regionale en lokale plannen worden afgestemd met de nationale opgave. In de Nationale Omgevingsvisie zal de opgave voor het klimaat worden beschreven.

Op een Omgevingsvisie en de RES is geen mogelijkheid tot beroep. Pas als de ruimtelijke opgave hiervan vertaald wordt naar de uitvoering in een omgevingsplan of omgevingsbesluit is er mogelijkheid tot beroep. Het is wel belangrijk om in de fase van het opstellen van de RES continu een zorgvuldig participatieproces (verdrag van Aarhus⁵) te doorlopen. De samenleving – bewoners, bedrijven en organisaties in de regio – wordt betrokken bij het opstellen van de RES (raadplegen, adviseren en coproductie⁶). Zeggenschap over de projecten en financiële participatie in opwek zijn belangrijk voor een geslaagde energietransitie. Tijdens het proces worden belangen afgewogen en milieueffecten in beeld gebracht. Daarbij wordt gebruik gemaakt van onderzoek dat reeds gedaan is, bijvoorbeeld voor bestaand beleid.

De fases van een MER-procedure komen overeen met het RES-proces; de landelijke handreiking RES beschrijft de stappen van een MER-procedure (startdocument, participatie, afweging van belangen). Als het RES proces zorgvuldig doorlopen wordt (oa zorgvuldige participatie) en de belangen goed worden afgewogen, dan voldoet het product RES aan de voorwaarden van een milieu effect rapportage (plan-m.e.r.) t.a.v. participatie. Bij de borging van de RES in omgevingsbeleid, bijvoorbeeld door vaststelling van een omgevingsvisie of omgevingsplan, heeft het bestuursorgaan nog steeds de plicht tot de uitvoering van een MER- beoordeling.

Ondersteuning van het Rijk / Nationaal Programma RES

Het Rijk stelt voor 2019, 2020 en 2021 per jaar 22,5 miljoen euro ter beschikking voor ondersteuning van het Nationale Programma RES. Daarvan wordt per jaar 7,5 miljoen euro benut voor de nationale programma-organisatie en de ontwikkeling van data-infrastructuur, 3 miljoen euro per jaar is voor ondersteuning vanuit de participatiecoalitie (maatschappelijke partijen). Er is dus 12 miljoen euro per jaar beschikbaar voor ondersteuning van het RES-proces in de dertig regio's. Daarnaast geeft het Rijk vanuit zijn bevoegdheden maximaal ruimte aan de energietransitie, bijvoorbeeld door het wegnemen van belemmeringen in wet- en regelgeving of door de inzet van eigen gronden.

Het Nationaal Programma RES heeft tot doel om de RES-vorming in de regio's te monitoren, kennisdeling te faciliteren, specifieke ondersteuning te bieden aan regio's en om bovenregionale vraagstukken in kaart te brengen. Zo wordt in opdracht van het Nationaal Programma RES een landelijke dataset voor de RES-regio's ontwikkeld, waarvan gebruik gemaakt wordt bij het opstellen van de RES. De regionale analysekaarten en datasets bieden inzicht in het energieverbruik, de energie infrastructuur in de regio (huidig en verwacht in 2030) en de maximale theoretische potentie voor duurzame opwek van elektriciteit en warmte. Het doel hiervan is dat de RES-regio's vergelijkbare en optelbare resultaten voortbrengen. Deze landelijke datasets zijn in april 2019 opgeleverd.

Op de website www.regionale-energiestrategie.nl wordt landelijk gecommuniceerd over de RES. Daarnaast wordt gewerkt aan een landelijke communicatiecampagne, met als doel 'bewustwording van de samenleving' en zo de energietransitie (opwek, besparing) te ondersteunen. Deze landelijke campagne wordt gestart na ondertekening van het Klimaatakkoord.

⁵ De essentie van het verdrag van Aarhus: "Elke Partij voorziet in vroegtijdige inspraak, wanneer alle opties open zijn en doeltreffende inspraak kan plaatsvinden." Het verdrag handelt over: het verlenen van toegang tot milieu-informatie aanwezig bij de overheid, het verlenen van inspraak in de **besluitvorming** omtrent milieuaangelegenheden en het verlenen van toegang tot de rechter in milieuaangelegenheden, bijvoorbeeld om toegang tot milieu-informatie te verkrijgen.

⁶ Volgens de participatieladder

2. Leidende principes voor de RES

Vanaf de ondertekening van het Klimaatakkoord heeft de regio 6 maanden om een concept-RES op te leveren. En daarna nogmaals 6 maanden voor de RES 1.0. Een zeer kort tijdsbestek, waarin ook een zorgvuldig participatieproces doorlopen moet worden. Deze strakke planning komt mede voort uit de het gezamenlijk doel dat medio 2021 in het merendeel van de regio's de RES is verwerkt in het omgevingsbeleid en dat uiterlijk in 2025 alle aangevraagde benodigde vergunningen voor de ruimtelijke inpassing zijn afgegeven (met oog op de tijdige realisatie van de opgave). Dat vraagt om goede afspraken aan de voorkant van het proces. Daarvoor zijn een aantal leidende principes opgesteld, zonder nu al uitspraken te doen over inhoudelijke oplossingen en keuzes.

Voor de energie infrastructuur is het belangrijk dat de energietransitie planbaar is, zodat vooruitlopend op geplande projecten investeringen in de infrastructuur gedaan kunnen worden. De RES dient daarom zo concreet mogelijk te zijn (2030) en een doorkijk te geven naar 2050. In de RES wordt daarom ook rekening gehouden met andere opgaven (mobiliteit, industrie, landbouw) en ruimtelijke inpassing van de ondergrondse benodigde infrastructuur zoals tracés en onderstations.

In de aanloop naar 2030 worden zo min mogelijk onomkeerbare, belemmerende ruimtelijke besluiten of maatregelen genomen om de realisatie van de opgave voor de lange termijn 2050 haalbaar te maken (bijv. door vaststellen van beperkend beleid).

Algemeen leidende principes

- De regio NHN realiseert een regionaal aandeel van de landelijke opwek opgave van 35 TWh. Uitgangspunten daarbij zijn:
 - Opgave staat centraal, we gaan in gesprek over de oplossingen en het wegnemen van knelpunten.
 - Streven naar extra invulling van opwek, vanwege mogelijk afvallen van zoekgebieden
- RES NHN kent uitwerking in 3 deelregio's: regio Kop van Noord-Holland, regio Westfriesland en regio Alkmaar.
- De opgaven voor mobiliteit, industrie en agrarisch wordt niet uitgewerkt tot een strategie. De RES wordt wel integraal / in samenhang met deze deelgebieden opgesteld.
- De RES wordt samen met stakeholders en samenleving opgesteld.
- Het RES-traject kent een doorlooptijd tot 2030. De RES wordt geborgd in het omgevingsbeleid en wordt minimaal iedere twee jaar gemonitord en geactualiseerd.
- Indien de 30 RES-regio's niet optellen tot de landelijke doelstelling, dan volgt er een landelijke verdeling van de resterende opgave.

Leidende principes voor 'kwantiteit RES'

- De elektriciteitsopgave op land is techniekneutraal, uitgangspunten hierbij zijn:
 - Gebruik maken van bewezen technologie
 - Toepassing van grootschalige opwek⁷. Alle grootschalige opwek telt mee, dus ook reeds gerealiseerde of geplande projecten⁸.
 - Kansrijke innovaties krijgen een plek in de RES 1.0, ook wordt ingezet op de kracht van het lokale initiatief
 - Opgave is in 2030 gerealiseerd en geeft doorkijk tot 2050
 - Biomassa is onder voorwaarde duurzaam (bijv. teelt en verwerking in de regio)
- 'Kleinschalig zon op dak'⁹ en energiebesparing zijn beide belangrijke onderwerpen voor de RES maar tellen niet mee als vermindering of vermeerdering van het bod.
- Voor de warmte opgave (gebouwde omgeving):
 - Beschikbare warmtebronnen en de potentiële warmtevraag worden op een logische, efficiënte en betaalbare wijze gekoppeld.
 - Warmte aanbod en warmte vraag bevinden zich zo dicht mogelijk bij elkaar, rendementsverliezen worden zoveel als mogelijk beperkt.
 - Gemeente-/regiogrenzen worden bij de verdeling van het warmte aanbod losgelaten.

⁷ windturbines en zonne-installaties die gebruik maken van SDE regeling (groter dan ca 60 panelen)

⁸ onder andere de (geprojecteerde) energieprojecten uit het Energieakkoord

⁹ Kleinschalig zon op dak houdt in: installaties (kleiner dan ca 60 panelen) die gebruik maken van de salderingsregeling

Leidende principes voor 'kwaliteit RES'

- De RES levert een bijdrage aan de landelijke energieopgave (energie opwek en warmtetransitie)
- Zorgen voor maatschappelijk draagvlak, door o.a.:
 - Zorgvuldige participatie bij de totstandkoming van de RES (lokaal & regionaal)
 - Maatschappelijke participatie in opwek (lokaal eigenaarschap van energieprojecten), daarbij zullen de minder draagkrachtige burgers niet vergeten worden.
 - Samenwerking tussen stakeholders en overheden
 - Gezamenlijk ontwikkelen van meerdere (ruimtelijke) scenario's
- Zorgen voor ruimtelijke kwaliteit, door o.a.:
 - meervoudig ruimtegebruik
 - meerwaarde bij ruimtelijke inpassing, door energiedoelen aan andere ruimtelijke ambities te koppelen (bijv. biodiversiteit, recreatie, economie, leefbaarheid, gebiedsontwikkeling, verbetering van verbindingen, vernatting van veengebieden)
 - bepalen van ruimtelijke ordeningsprincipes voor de inpassing van opwek en voor de benodigde ruimte voor boven- en ondergrondse infrastructuur¹⁰, zoals aansluiten bij gebiedseigen kenmerken
- Zorgen voor kosten efficiency, door o.a.:
 - vraag en aanbod zo dicht mogelijk bij elkaar (warmte en elektra)
 - netcapaciteit en betaalbaarheid zijn mede bepalend voor keuzes
 - beschikbare warmtebronnen en de potentiële warmtevraag worden op een logische, efficiënte en betaalbare wijze gekoppeld, gemeente-/regiogrenzen worden bij de verdeling van het warmte aanbod losgelaten
 - combineren van opgaven en investeringen in andere opgaven

¹⁰ De netbeheerders hebben zowel ruimte nodig onder de grond voor kabels en leidingen, als bovengronds voor de bouw van onderstations/schakelstations.

3. Programma RES NHN

Programma organisatie

Voor de programma organisatie van de RES NHN is zoveel mogelijk aangesloten op bestaande (sub)regionale samenwerkingen. De regio NHN bestaat uit 3 deelregio's, waar ambtelijke en bestuurlijke samenwerking al is georganiseerd. Deze deelregio's kennen ook in hoofdlijnen gemeenschappelijke energieopgaven, landschappelijke kenmerken en stakeholders.

De input voor de RES wordt bottom-up opgehaald bij de gemeenten. Deze input wordt, tezamen met de inbreng van de provincie en het waterschap op deelregio niveau, samengebracht tot oplossingen en keuzes die worden opgenomen in de RES NHN.

Figuur 4: Werkstructuur Regionale Energie Strategie NHN

In de programma organisatie zijn alle 18 gemeenten, de provincie NH en het waterschap HHNK vertegenwoordigd. Vanuit de drie deelregio's is er een bestuurlijk trekker, een ambtelijk opdrachtgever (gemeentesecretaris) en ambtelijke regio-coördinator aangewezen die deelneemt in de programma organisatie. Ook het Waterschap HHNK en de Provincie NH maken (bestuurlijk, ambtelijk opdrachtgever, ambtelijk) onderdeel uit van de programma organisatie, net als de netwerkbeheerder Liander.

Stuurgroep

De Stuurgroep is gericht op de aansturing van het proces; ze bewaakt de voortgang en de kwaliteit van het programma en is verantwoordelijk voor het realiseren van de doelstellingen van het programma RES NHN (zie pag. 7). Daartoe ziet de stuurgroep toe op de aanwezigheid van een voldoende groot draagvlak, door het vervullen van een ambassadeursrol richting de eigen organisatie, deelnemende overheden, stakeholders en samenleving. In de regionale portefeuillehouders overleggen vindt afstemming plaats over de voortgang van het proces en worden knelpunten geagendeerd. De stuurgroep neemt geen beslissingen namens de opdracht gevende overheden, maar valideert producten van de RES NHN en bereidt besluiten voor ten behoeve van besluitvorming door gemeenten, provincie en waterschap.

Daarnaast is het de rol van de stuurgroep om de concept-RES NHN bij nationaal programmabureau RES aan te leveren en het belang van NHN te vertegenwoordigen in het Nationaal Programma, bijvoorbeeld bij de (her)verdeling van de opgave. Ook zal de Stuurgroep NHN afstemmen met de regio's waar de RES NHN mogelijk effect op zal hebben (RES NHZ, IJsselmeergebied, Afsluitdijk, Stelling van Amsterdam).

De stuurgroep bestaat uit:

- gedeputeerde Provincie NH

- bestuurder Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier
- vertegenwoordigende wethouder uit de regio Kop van Noord Holland
- vertegenwoordigende wethouder uit de regio Westfriesland
- vertegenwoordigende wethouder uit de regio Alkmaar
- gemeentesecretaris Gemeente Hoorn (ambtelijk opdrachtgever)
- Liander

Er is in de voorbereidende fase nog geen vaste voorzitter in de stuurgroep, het voorzitterschap wordt roulerend ingevuld.

Vanuit het landelijk programma RES is een advies gegeven om een afvaardiging van de belangrijkste stakeholders deel te laten nemen aan de stuurgroep. De regio NHN heeft ervoor gekozen om de rol van de stuurgroep strikt procesmatig te houden en de inhoud te laten bepalen door het samenspel met inwoners, bedrijfsleven, maatschappelijke organisaties en experts. Binnen de regio NHN is ervoor gekozen om de stuurgroep op basis van de agenda te verbreden (Stuurgroep XL) met de volgende maatschappelijke partijen:

- Vertegenwoordiger Energie coöperaties
- Vertegenwoordiger namens de Natuur en Milieufederatie
- Vertegenwoordiger (lokale, duurzame) energiebedrijven
- Vertegenwoordiger LTO Noord
- Vertegenwoordiger onderwijs
- Vertegenwoordiger woningcorporaties
- Vertegenwoordiger bedrijfsleven

Ook bestaande samenwerkingsverbanden worden betrokken in het proces. Daarmee wordt de RES geborgd in andere agenda's, een belangrijke stap richting de uitvoering van de RES. De Maatschappelijke Adviesgroep (MAG) is begin 2019 officieel bekrachtigd in de nieuwe samenwerkingsstructuur in NHN. De MAG is een brede afvaardiging van partijen (bedrijfsleven, woningcorporaties, natuurorganisaties, LTO, kennisinstellingen, bouwsector, Recron, RPA NHN) en is gekoppeld aan de uitvoering van het economische 'ambitiedocument Holland Boven Amsterdam 2040'. De MAG wordt voor de RES uitgebreid met een aantal belangrijke stakeholders voor de RES, zoals energiecoöperaties, Staatsbosbeheer, HVC, financiële instellingen. De programmamanager RES is deelnemer van het MAG-overleg.

Om de belangrijkste stakeholders op de inhoud en bij de uitvoering goed te betrekken worden daarnaast thematische ateliers georganiseerd waar specifieke onderwerpen worden besproken. Aan het eind van het proces zullen de uitkomsten op haalbaarheid worden getoetst door inhoudelijk experts. Zowel het MAG als de thematische ateliers hebben een adviserende rol voor de Regionale Energie Strategie.

Ambtelijk opdrachtgeversgroep

Om de randvoorwaarden voor de uitvoering van het programma goed in te kunnen vullen, is de ambtelijk opdrachtgeversgroep samengesteld. Deze bestaat uit:

- directeur Provincie NH
- directeur Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier
- gemeentesecretaris uit de regio Kop van Noord Holland
- gemeentesecretaris uit de regio Westfriesland
- gemeentesecretaris uit de regio Alkmaar

Voor het RES-proces en de uitvoering van de RES te borgen is capaciteit en expertise bij de opdracht gevende overheden van belang. Via de ambtelijk opdrachtgeversgroep kunnen knelpunten op dit vlak worden geagendeerd.

Ateliers

De ateliers zijn dienstbaar aan het proces; ze hebben tot doel om kennis te brengen, en kennis en duiding of voorkeuren op te halen. De samenstelling en het doel van de ateliers is afhankelijk van het stadium in het proces. De ateliers worden op hoofdlijnen als volgt vormgegeven:

De thematische ateliers zijn primair gericht op professionals en gaan om het brengen en gelijkschakelen van kennis, om het bepalen van gezamenlijke uitgangspunten voor de inhoud en voor de samenwerking. Er wordt input opgehaald voor de RES. Daarnaast is het doel om de uitvoering te versnellen, kennis te delen, te inspireren en bestaande initiatieven/innovaties te ondersteunen. De deelnemers van deze ateliers zijn stakeholders met een rol

en/of belang bij het onderwerp en overheden (leden stuurgroep RES NHN en ambtelijke experts). Op deze manier is de afstemming tussen de stuurgroep en stakeholders praktisch vormgegeven. De samenstelling van de deelnemers kan gedurende het traject veranderen. Voor de thema's 'Opwek elektriciteit' en 'Gebouwde omgeving' worden aparte ateliers georganiseerd, per deelregio en voor NHN:

- Belangrijkste stakeholders voor de tafel 'opwek elektriciteit': netbeheerders, vastgoedbeheerders, grondeigenaren (zoals Rijkwaterstaat, Marine, bedrijven, staatsbosbeheer, PWN), agrarische ondernemers, natuur- en landschap organisaties, energie coöperaties, experts, gemeente, provincie, waterschap.
- Belangrijkste stakeholders voor de tafel 'gebouwde omgeving': woningcorporaties, netbeheerders, warmte(netwerk)bedrijven, (installatie)bedrijven, Vereniging van Eigenaren, bouwbedrijven, energie coöperaties, experts, onderwijs, gemeente, provincie, waterschap.

Op drie schaalniveaus worden ruimtelijke ateliers georganiseerd: bovenregionaal, deelregionaal en lokaal. Er wordt bovenregionaal gestart om te komen tot gezamenlijke vertrekpunten, vervolgens wordt geschakeld naar uitwerking op het lokale niveau. Vervolgens worden alle inzichten weer samengebracht naar het bovenregionale niveau van de RES. De schaal van de deelregio is daarbij de belangrijke tussenlaag; hier ontmoeten de inzichten uit het bovenregionale en lokale elkaar.

Innovatie agenda

De opgaven die de energietransitie met zich meebrengt, kunnen niet worden opgelost zonder innovatie. Energie innovatie leidt tot nieuwe economische ontwikkelingen, nationaal, maar zeker ook in de regio's waar oplossingen moeten worden geïmplementeerd. Parallel aan de energietransitie loopt daarom het proces van energie innovatie. Het Ontwikkelingsbedrijf Noord-Holland Noord is verantwoordelijk en werkt systematisch aan de energie innovatie agenda voor Noord-Holland Noord. Naast de technische innovatie agenda zijn ook sociaal-maatschappelijke innovatie nodig. Het is daarom vanzelfsprekend dat Ontwikkelingsbedrijf en de RES NHN op het dossier innovatie samen optrekken.

Bestuurlijke borging en samenwerkingsverbanden NHN

Bestuurlijke afstemming over de RES NHN wordt geborgd in de regionale samenwerking in de regio's Alkmaar, Westfriesland en De Kop. Daarnaast staat de RES op de agenda van het bestuurlijk afstemmingsoverleg NHN (BAO), vanwege de raakvlakken met het ambitiedocument Holland Boven Amsterdam.

Door slimme samenwerking met andere regionale opgaven zoals Klimaatadaptatie, wordt de bestuurlijke en ambtelijke 'drukte' voorkomen én kunnen koppelkansen beter worden benut. Dit kan door aan te sluiten bij stakeholdersbijeenkomsten van de betrokken overheden en andere samenwerkingsverbanden met relevante stakeholders.

Financiering

Voorbereidingsfase: tot en met startnotitie

De voorbereidingsfase (nov 2018 t/m mei 2019) hebben de 20 deelnemende overheden voorgefinancierd. Dit omdat de voorbereidingsfase cruciaal is voor een soepele start van de RES. De kosten (uitvoeringskosten en ambtelijke uren voor het programma, totaal €200.000, zie bijlage 1) van de voorbereidingsfase zijn als volgt verdeeld:

- 50% door provincie en HHNK
- 50% gemeenten In de regio Noord-Holland Noord (onderverdeling naar inwoneraantal)

Daarnaast:

- Financiert de provincie (voor heel NH):
 - Stelsysteemstudie (onderzoek) energie infrastructuur
 - Inventarisatie huidig en toekomstig (2050) energie en warmtegebruik per gemeente en (deel)regio
 - Inzet van ruimtelijk expert, begeleiding van ruimtelijke ateliers en communicatiestrategie (voorbereidings- en uitvoeringsfase)
 - Kennisdagen (voorbereidings- en uitvoeringsfase)
- Verdelen de gemeenten in de deelregio's onderling de kosten van de regio-coördinator (voorbereidings- en uitvoeringsfase).

Planvormingsfase: tot en met RES 1.0

Via het landelijke programma RES wordt per jaar (gedurende 3 jaar) budget beschikbaar gesteld voor de 30 RES-regio's¹¹. (zie pag. 10). Deze landelijke bijdrage wordt pas ná ondertekening van het Klimaatakkoord beschikbaar gesteld. Aan de RES NHN wordt ca 500.000 euro toegekend. Dit bedrag zal worden ingezet voor de programma organisatie, onderzoeksgeld, participatie, proceskosten, communicatiemiddelen, ed. De landelijke bijdrage is niet bestemd voor gemeentelijke capaciteit, bijvoorbeeld voor het opstellen en uitvoeren gemeentelijke 'Transitie Visies Warmte'.

De provincie NH faciliteert het RES-proces door het beschikbaar stellen van capaciteit, kennis en expertise. De gemeenten stellen de eigen ambtelijke capaciteit beschikbaar, net als de kosten voor voorzieningen (locatie, catering) van de lokale en regionale ateliers.

De begroting voor de periode tot en met RES 1.0 is opgenomen in bijlage 1. Hieruit blijkt dat er geen aanvullende financiële middelen beschikbaar gesteld hoeven te worden bij besluitvorming over de startnotitie. Voor de periode vanaf juli 2020 wordt een aparte begroting gemaakt. Hierover wordt besloten bij de vaststelling van de RES 1.0. Hierbij worden ook afspraken gemaakt hoe eventueel resterend budget terugvloeit naar de regionale overheden die een financiële bijdrage hebben gedaan.

Financieel trekker

Voor het uitkeren van een landelijke bijdrage voor het RES-proces wordt de voorwaarde gesteld dat er een financieel trekker (een gemeente of provincie) wordt aangewezen vanuit de regio en dat hier goede afspraken over gemaakt worden. Aan deze partij wordt de bijdrage uitgekeerd. De gemeente Alkmaar vult de rol als financieel trekker in, werkafspraken hierover zijn vastgesteld in de stuurgroep (27 feb. 2019). De verantwoording over de financiën richting de stuurgroep gebeurt in afstemming met de provincie. Vanuit het programma RES NHN zal namens de regio jaarlijks een aanvraag en verantwoording ingediend worden bij het nationaal programma RES voor toekenning van de landelijke bijdrage.

Capaciteit

De decentralisatie van de energietransitie vraagt inzet van de gemeenten¹². Denk daarbij aan o.a.:

- uitvoering eigen duurzaamheidsprogramma / beleid
- deelname aan proces om te komen tot de RES 1.0
- uitvoering van de RES (vergunningverlening, borging in omgevingsbeleid, actualiseren en monitoring RES)
- opstellen en uitvoeren van de transitievisie warmte (TVW)
- participatieproces (bij planvorming en uitvoering, van RES, transitievisie warmte, ed.)
- communiceren en informeren

De uitvoering van het programma RES NHN vraagt van alle betrokken overheden ambtelijke capaciteit. Het is belangrijk om vooral eigen mensen uit de eigen organisatie in te zetten, enerzijds omdat eigen mensen ook mandaat hebben. Anderzijds voor het borgen van kennis/expertise en de uitvoering bij de betrokken overheden.

Iedere gemeente heeft:

- Coördinator energietransitie/ warmtetransitie
- Multidisciplinair team: RO (Omgevingswet/visie en ontwerper), infrastructuur, wonen, economie, juridisch (omgevingsbeleid/vergunningen), participatie & communicatie.
- Wethouder RES

Provincie en Waterschap hebben:

- Ambtelijke trekker RES, verantwoordelijk voor politiek bestuurlijk proces en lid werkgroep RES
- Multidisciplinair team: RO (Omgevingswet/visie en ontwerper), infrastructuur, wonen, economie, juridisch (omgevingsbeleid/vergunningen), participatie & communicatie.
- Afgevaardigd bestuurder voor stuurgroep

Iedere deelregio heeft gedurende het proces van de RES:

- Een regio-coördinator, lid van de werkgroep RES

¹¹ Per jaar (2019-2020-2021) €12 mln voor 30 RES regio's.

¹² De benodigde gemeentelijke capaciteit is afhankelijk van de opgave per gemeente en de gemeentelijke organisatie.

- RES werkgroep: duurzaamheid coördinatoren en communicatie adviseurs van de regio gemeenten, in samenwerking met regio coördinatoren van andere disciplines zoals ruimtelijke ordening, economie, sociaal domein en mobiliteit.
- Bestuurlijk trekker als lid van de stuurgroep

De programma organisatie bestaat uit twee programmamanagers en ondersteuning.

4. Procesontwerp: hoe gaan we het doen?

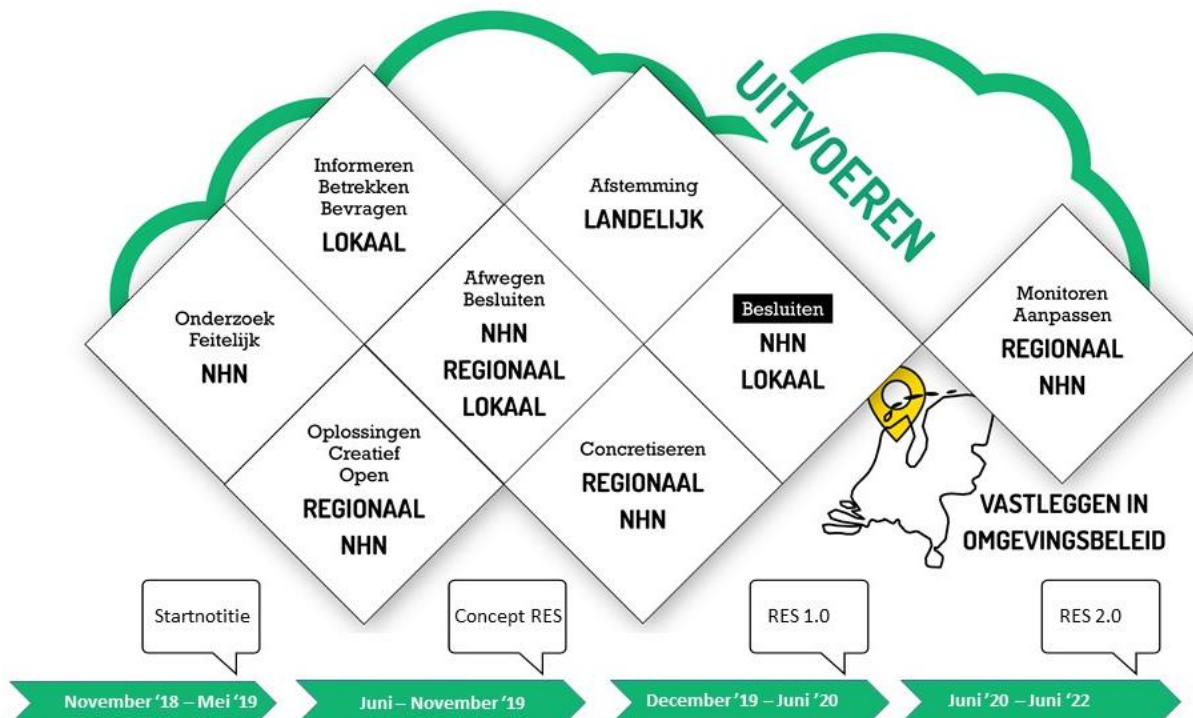
Proces

In de voorbereidingsfase tot aan besluitvorming over de startnotitie is de programma organisatie ingericht, is onderzoek en analyse gedaan om de inhoudelijke bouwstenen voor de RES te ontwikkelen en zijn de betrokken overheden en stakeholders geïnformeerd over de RES. Daarnaast is de benodigde capaciteit en expertise voor het RES proces in stelling gebracht, de startnotitie opgesteld en de besluitvormingsprocedure van de startnotitie voorbereid.

Na besluitvorming over de startnotitie wordt een participatieproces gestart. Lokaal (gemeente), per deelregio en bovenregionaal worden ruimtelijke ateliers georganiseerd, om informatie en input op te halen voor de RES en de samenleving te betrekken bij de opgave van de RES. Op regionaal niveau (deelregio en NHN) vinden gesprekken plaats in de thematische ateliers. Dit leidt tot de uitwerking van een aantal ruimtelijke scenario's per deelregio, die vervolgens weer op lokaal niveau worden getoetst. Ook in deze fase is het belangrijk om de betrokken overheden en stakeholders te informeren en te betrekken. Uiteindelijk worden de conclusies samengevoegd in de concept RES NHN.

Nadat de concept RES is aangeleverd bij het nationaal Programma RES vindt landelijke afstemming plaats. Concrete projecten met draagvlak worden verder uitgewerkt, zoekgebieden voor locaties voor opwek worden verder geconcretiseerd. Dit kan plaatsvinden in ruimtelijke (lokale) ateliers en/of in specifieke werkgroepen / panels. Indien de landelijke beoordeling een extra opgave oplevert, zal dit wederom in ruimtelijke ateliers vertaald moeten worden naar oplossingen. De besluitvormingsprocedure voor de vaststelling van de RES 1.0 zal worden voorbereid, hiervoor moet rekening gehouden worden met een periode van 2-3 maanden.

Een nadere uitwerking van het proces is weergegeven in Bijlage 2: Uitwerking proces aanpak

Figuur 5: Proces en planning RES NHN in hoofdlijnen

Risico's

In alle projecten en programma's liggen risico's op de loer die het behalen van de doelstellingen in de weg staat. Ook voor het programma RES NHN kunnen risico's ervoor zorgen dat de vastgestelde scope niet binnen de geplande tijd en budget blijft. Om dit te voorkomen wordt vanuit dit programma gestuurd op het identificeren en beheersen van de risico's. In bijlage 4 is een overzicht opgenomen van de risico's en de beheersmaatregelen.

Communicatie

De opgave raakt vele betrokkenen (publiek, privaat, maatschappelijk) met ieder eigen belangen, standpunten en overtuigingen. Om gezamenlijk te komen tot een Regionale Energie Strategie is op maat gesneden communicatie noodzakelijk. Voor het optimaal ondersteunen van het programma richt communicatie zich op twee sporen: procescommunicatie voor de betrokken overheden en communicatie en participatie voor de samenleving.

Deelnemende overheden

Voor de betrokken overheden is actuele procescommunicatie van groot belang. Het gaat daarbij om de ambtelijke organisatie, de colleges, de portefeuillehouders en raden, staten en de algemeen besturen. Het programma RES ontwikkelt samen met de lokale communicatieadviseurs de strategie en de benodigde communicatiemiddelen voor deze doelgroepen, zoals presentaties, bijeenkomsten en nieuwsbrieven.

De energietransitie is een complex onderwerp en om inhoudelijk een goed oordeel te kunnen vormen is basiskennis onontbeerlijk. Daarom worden er vanuit de programmaorganisatie kennisdagdelen georganiseerd voor betrokken ambtenaren, bestuurders en raden.

Daarnaast worden de raden in regioverband voorbereid op belangrijke mijlpalen. Statenleden en leden van de Algemeen Besturen worden hier ook voor uitgenodigd. Zij kunnen tijdens het participatieproces ook de lokale ruimtelijke ateliers bijwonen. De belangrijkste mijlpalen zijn:

- besluitvorming over de startnotitie
- de start van de planvorming
- het opleveren van de concept RES
- de besluitvorming tot en met vaststelling RES 1.0

Het programma biedt daarnaast voor direct betrokken ambtenaren een website, met informatie over opgave, inhoud en proces en voor kennisdeling.

Het proces om te komen tot een RES speelt zich af op verschillende niveaus: lokaal, deelregionaal en regionaal (NHZ). Vanuit het programma RES NHZ worden de lokale overheden ondersteunt met:

- Multidisciplinaire specialisten voor de organisatie van de ruimtelijke ateliers op lokaal en deelregio niveau
- Mediastrategie en mediaplan (mijlpalen, belangen, issues, achtergrond)
- Communicatiemiddelen zoals een publiekswedite, persberichten, nieuwsberichten, presentatiemateriaal, beeldmateriaal (zie bijlage 3)

Draagvlak

Voor het creëren van lokaal draagvlak voor de Regionale Energie Strategie is zorgvuldige participatie en ondersteunende communicatie van groot belang. Hierbij speelt verwachtingsmanagement een grote rol: Voor iedere deelnemer moet aan de start helder zijn welke invloed men kan hebben op het proces, welke kaders gelden (waar hebben we het wel en waar hebben we het niet over, welke spelregels gelden) en wie uiteindelijk beslissingsbevoegd is (de raden, staten en de Algemeen Besturen). Verder is het van belang om de feitenbasis op orde te hebben over onderwerpen waarover makkelijk discussie ontstaat.

Voor bewoners is een Regionale Energie Strategie een abstract verhaal wat verder weg staat. Totdat het concreet wordt en iets voor hen zelf betekent. Gemeenten communiceren over alles wat de bewoner echt raakt: je huis isoleren, op een warmtenet aansluiten, je elektriciteit groen en lokaal opwekken. Het programma ondersteunt de gemeenten met het bieden van bouwstenen voor het uitvoeren van een lokale, integrale communicatiestrategie, die aansluit bij de bewoner in zijn leefomgeving.

Het ministerie bereidt een landelijke publiekscampagne voor over de energietransitie. Deze campagne zet in op het vergroten van draagvlak voor de maatregelen die vanuit het Klimaatakkoord genomen gaan worden en die de inwoners direct raken.

Het ministerie bereidt een landelijke publiekscampagne voor over de energietransitie. Deze campagne zet in op het vergroten van draagvlak voor de maatregelen die vanuit het Klimaatakkoord genomen gaan worden en die de inwoners direct raken.

Data en monitoring

Voor de vergelijkbaarheid en optelbaarheid van de regionale bijdragen is het van belang dat de RES als product voldoet aan de landelijke analyse-, monitoring- en rekensystematiek zoals deze is ontwikkeld door het Planbureau voor de Leefomgeving (PBL). Het is van belang dat alle betrokkenen bij de RES toegang hebben tot de (laatste versies van) diverse bouwstenen, kaarten en data waarmee de RES ontwikkeld wordt. Daarbij is het nog een uitdaging om de eenduidigheid, vergelijkbaarheid en optelbaarheid van data te waarborgen. In aanvulling op wat aan landelijke ondersteuning op dit gebied geboden zal worden voor de Noord-Hollandse regio's, wordt verkend of de provincie een regierol kan vervullen bij het digitaal verzamelen, beheren en delen van data. Denk daarbij aan het beheer en toegankelijk maken van databestanden (Excel-bestanden, GIS-bestanden, e.d.). Dit in samenhang met beschikbare en te ontwikkelen rapporten, rapportages, cases e.d.

Bijlagen

-

Startnotitie

Regionale

Energiestrategie

NHN

Bijlage 1. Begroting

Begroting fase 1: voorbereidingsfase - Nov. 18 t/m mei 19	
Bijeenkomsten (bestuur, politiek, stakeholders)	€ 22.500
Vormgeving (beeldmerk, presentaties, digitaal, nieuwsbrief etc.)	€ 15.000
Website	€ 20.000
Fotografie/ film	€ 10.000
PM	€ 12.500
Uren RES NHN (programma managers en ondersteuning) – nov 2018 t/m mei 2019	€ 120.000
Totaal fase 1	€ 200.000

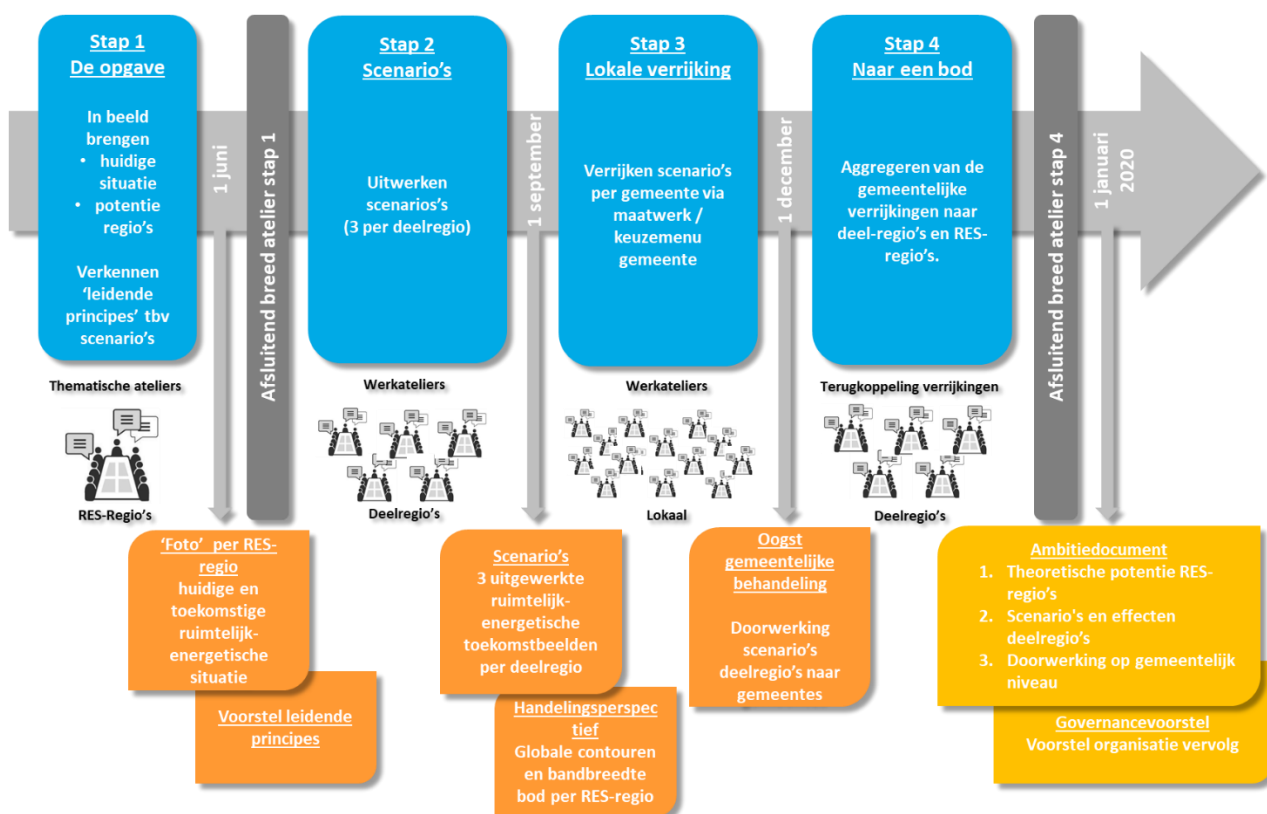
Kosten verdeling fase 1	Dekking
Gemeentelijke bijdragen 2018, (via bestaand budget 2019 'Actieplan Duurzaamheid NHN')	€ 76.500
Gemeentelijke bijdragen 2019 – fase 1, (via bestaand budget 2019 'Actieplan Duurzaamheid NHN')	€ 23.500
Financiële bijdrage HHNK	€ 50.000
Financiële bijdrage PNH	€ 50.000
Totaal	€ 200.000

Begroting fase 2: planvormingsfase - mei 2019 tm juni 2020	
Programma kosten	
Uren voor kosten uitvoering financiële administratie gemeente Alkmaar	€ 20.000
Communicatie, uitbreiden website, visualisaties, vormgeving, publicaties, foto en film	€ 40.000
Thematische deel-regiobijeenkomsten, incl spreker, 12 stuks a 2500,-	€ 30.000
Voorzieningen regionale ruimtelijke ateliers, 12 stuks a 1500,-	€ 18.000
Kennisessies bestuurlijk en politiek, 6 stuks a 2500,-	€ 15.000
Vergaderkosten werkgroep en stuurgroep (locatie, catering)	€ 10.000
Expertmeeting 2x (concept RES en RES 1.0), ECN doorrekening?	€ 15.000
Strippenkaart / ad hoc inhuur adviseurs, oa RUD / schrijvers (persberichten ed) / werkvormen	€ 30.000
Repro kosten	€ 10.000
Aanvullend onderzoek	€ 15.000
Uren NHN (programma managers en ondersteuning) – mei 2019 tm juni 2020 (opleveren RES 1.0)	€ 272.000
PM (oa. begeleiding ateliers, schrijver RES, ruimtelijk experts, communicatie adv.) 1 ^e helft 2020*	€ 316.500
totaal	€ 791.500
Bijdrage / ondersteuning door Provincie NH (2018, 2019)	
Website opbouwen	€ 20.000
Communicatie adviseur 0,5 FTE	€ 85.000
Begeleiding ruimtelijke ateliers en schrijver RES (tm concept RES, eind 2019)	€ 435.000
Ruimtelijk experts	€ 220.000
Inzet SPDE > oa energiemix analyse	€ 50.000
Analyse energie-infrastructuur (fase 1) > ten dienste van geheel PNH beleid	-
Kennisbijeenkomsten, ambtelijk (4 stuks)	€ 10.000
Capaciteit en expertise medewerkers provincie (oa inventarisaties, energiebeleid, RO, data beheer)	In kind
Totaal	€ 820.000
Bijdrage door gemeenten	
Uren regio coördinator > in deelregio verrekenen	
Voorzieningen lokale ruimtelijke ateliers (locatiehuur, catering, ed. Per gemeente ca 4 stuks a €500,-)	
Totaal uitvoeringskosten	€ 1.310.000

* De kostendekking van mogelijke vervolgoedprachten in 2020 wordt in overleg met de provincie gedaan, afhankelijk van wel/geen beschikbaar uitvoeringsbudget bij Provincie NH. Besteding van de Rijksbijdrage wordt afgestemd met de Stuurgroep RES NHN en de Provincie NH. Bij besluitvorming RES 1.0 is er een begroting voor de periode vanaf juli 2020 opgenomen. Hierbij worden afspraken gemaakt over de inzet van mogelijk resterend budget, of dat eventueel resterend budget terugvloeit naar de NHN- overheden die een financiële bijdrage hebben gedaan.

Kostendekking	
Rijksbijdrage 2019 (indicatie)	€ 510.000
Rijksbijdrage 2020 (t/m juni 2020)	€ 255.000
Gemeenten bijdragen 2019 (via bestaand uitvoeringsbudget 2019 'Actieplan Duurzaamheid NHN')	€ 26.500
Bijdrage Provincie 2018 en 2019, ondersteuning RES proces	€ 820.000
Totaal	€ 1.310.000

Bijlage 2: Uitwerking proces aanpak

Stap 1: 'Foto' van de opgave (analyse en onderzoek)

- Doel: Gezamenlijke inhoudelijke vertrekpunt voor RES vastleggen
- Resultaat: Per regio een 'foto' c.q. basisdocument

Maken foto huidige situatie

Om te komen tot een Regionale Energie Strategie en een bod aan het rijk is overeenstemming nodig over het vertrekpunt: voor welke opgave staan de regio's? Daartoe worden feiten in kaart gebracht en gebruik gemaakt van onderzoeken, verkenningen en analyses die er al zijn. Er wordt een 'foto van de opgave' gemaakt, op het niveau van de RES, opgebouwd uit de 3 deelregio's. De foto laat in begrijpelijke kaarten en cijfers zien: wat is het energieverbruik van nu, hoe ontwikkelt dit zich tot 2030, waar liggen welke opwekpotenties voor warmte en elektriciteit en tot hoeveel telt dit op per gemeente, deelregio en de RES-regio, hoe ziet de energie infrastructuur eruit. Ook worden ruimtelijke kansen en beperkingen op kaart gezet.

Samenwerking met ruimtelijke ontwerpers

Samen met de ruimtelijk ontwerpers worden de huidige en gewenste landschappelijke kwaliteiten van de provincie Noord-Holland in beeld gebracht. Daarbij wordt gebruik gemaakt van reeds uitgevoerde studies, onderzoeken en eerder uitgevoerde ateliers. Deze inventarisatie zal het kader bieden voor nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen. Hierbij wordt ook gekeken naar weidevogelgebieden, stiltegebieden, cultuurhistorisch waardevolle gebieden en aardkundige waarden. Vanuit het huidige landschap wordt een vertaling gemaakt naar gebieden waar beperkingen liggen, maar vooral ook waar nieuwe energie en landschap verenigbaar is. Daarnaast wordt in deze fase vanuit landschap input gegeven aan de leidende principes voor het vormgeven van scenario's in Stap 2.

Overzicht leidende principes

Ter voorbereiding op de In de uitwerking van scenario's per deelregio in stap 2, worden een aantal 'leidende principes' bepaald die de scenario's definiëren. Die principes kunnen zowel ruimtelijk als financieel-economisch of technisch zijn. Voor elke deelregio worden meerdere scenario's 'op kaart gezet', die een vertaling zijn van leidende principes naar de regionale context. Door met elkaar te bepalen welke principes relevant zijn, worden scenario's onderling vergelijkbaar en hebben deze een vergelijkbaar abstractieniveau. Vanuit ervaring in andere regio's, zijn voorbeelden van een aantal ordeningsprincipes voor het 'waar' van opwek:

- Bundelen van wind en zon langs infrastructuur of in andere zones waar nu al sprake is van hinder.
- Meervoudig ruimte gebruik of het tijdelijk inzetten van ruimtelijke pauze gebieden.
- Maximale benutting energiepotentieel: maximaal gebruik maken van de mogelijkheden die er zijn, ongeacht inpassing en kosten.

Deze principes worden in deze stap voorbereid, zodat zij in het afsluitende atelier van deze stap gepresenteerd en getoetst kunnen worden.

Afsluitend werkatelier stap 1

Met de foto is er een feitelijk beeld van de maximale potentie die er in Noord-Holland Noord is. Dan zal ook blijken of het volledig klimaat- of energieneutraal worden van gemeenten/deelregio's wel of niet mogelijk is. Het is van belang om dit beeld zo snel mogelijk met de betrokken regio's te delen, om de juiste verwachtingen te scheppen en de urgentie van het probleem te duiden. Tegelijk zal het beeld zijn dat deze maximale potentie niet realistisch is, vanuit ruimtelijke, financiële en politieke overwegingen. De vraag wat dan wel realistisch is, komt vervolgens snel op tafel. Om het feitelijke beeld met de betrokken regio's te delen en te discussiëren over realistischer scenario's, wordt aan het eind van stap 1 een breed werkatelier georganiseerd:

- Schaalniveau: RES-regio
- Type: thematisch atelier
- Doelgroep: grote groep van professionele vertegenwoordigers van stakeholders, gemeenten, deelregio's, RES-regio, netbeheerders.
- Inhoud: foto, aanpak, introductie leidende principes voorscenario's

Eindresultaat stap 1

Deze stap resulteert in de volgende producten:

- Foto / regioanalyse van de RES NHN regio, inclusief opbouw vanuit de 3 deelregio's: een zo objectief mogelijke beschrijving van huidige en toekomstige (2050) ruimtelijk energetische situatie.
 - Huidige en toekomstige energievraag
 - Beschikbare Bronnen
 - Bestaande Infrastructuur en capaciteit (oa systeemstudie energie infrastructuur NHN)
 - Bestaande initiatieven, plannen en projecten (innovaties, infra, energieprojecten)
- Voorstel leidende principes
 - Beknopt overzicht van relevante en mogelijke 'ontwerprichtingen' voor scenario's (toekomstbeelden)

Stap 2: Scenario's uitwerken

- Doel: Opstellen van scenario's voor (deel)regio's
- Resultaat: 3 ruimtelijk-energetische toekomstbeelden per deelregio met inzicht in effecten en maatschappelijke kosteneffectiviteit; globale contouren en bandbreedte bod van de RES-regio NHN.

Opstellen scenario's

De foto uit stap 1 geeft de theoretische opwekpotenties geografisch weer, in relatie tot het energieverbruik, het netwerk en de ruimtelijke kansen en belemmeringen. Er zijn daarmee nog geen uitspraken gedaan over de wenselijkheid, inpasbaarheid en de effecten van duurzame opwek in bepaalde gebieden. Dat wordt in stap 2 onderzocht, door voor elke deelregio 2 tot 3 scenario's uit te werken. Deze scenario's worden mede vorm gegeven door de leidende principes die in Stap 1 zijn voorbereid en gedeeld met de regio's.

In elk van de 3 deelregio's worden 2 'scenariobijeenkomsten' georganiseerd met circa 10-20 vertegenwoordigers uit de deelregio: 1 aan het begin van stap 2, waarbij de te onderzoeken scenario's met elkaar worden vastgesteld, en 1 aan het eind om de resultaten per deelregio met elkaar te bespreken. Er ontstaat een beeld van de korte termijn mogelijkheden, wat richting kan geven aan het 'waar eerst'.

Samenwerking met ruimtelijke ontwerpers

Met de ruimtelijk ontwerpers worden scenario's verder uitgewerkt en gevisualiseerd. Hierbij wordt voortgebouwd op de leidende principes uit stap 1. Juist in deze fase is de afstemming met de overige technische, financiële en maatschappelijke factoren relevant. Gezocht wordt naar meekoppelkansen en reeds lopende ruimtelijke ontwikkelingen. Samen met ruimtelijk ontwerpers en landschapsarchitecten wordt advies en richting gegeven.

Globale effectbepaling per scenario

Voor elk scenario worden globaal de effecten aangegeven, zodat betrokkenen snel een beeld kunnen krijgen van wat het scenario betekent en hoe realistisch dat is. Hiervoor wordt gebruik gemaakt van een pool van specialisten die waar nodig worden ingezet. Bijvoorbeeld ecologen. Op dit thema zijn verschillende spanningsvelden te verwachten in relatie tot de energietransitie, diverse effecten (oa positieve effecten op de leefbaarheid, maatschappelijke baten maar ook hinder) worden in beeld gebracht.

Afsluitend werkatelier stap 2

In het afsluitende werkatelier van stap 2 worden de uitkomsten van de scenario's/perspectieven van de deelregio's gepresenteerd. Iedere deelregio heeft een eigen set van scenario's (uitkomst werkatelier stap 1). In deze ateliers wordt met de deelregio's vastgesteld wat de uitkomsten zijn en worden zij opgeteld naar de mogelijkheden per RES-regio. Deze optelling vormt hoogover een 'RES 0.5', welke in de volgende processtap gemeentelijk wordt behandeld.

Eigenschappen atelier:

- Schaalniveau: deelregio's
- Type: ruimtelijke werkateliers
- Doelgroep: grote groep van professionele vertegenwoordigers uit gemeenten, deelregio's, RES-regio, netbeheerders. Aan deze ateliers kunnen ook raadsleden, statenleden en leden van de dagelijks besturen van de waterschappen deelnemen.
- Inhoud:
 - Presentatie per deelregio door vertegenwoordiger van de scenario's/perspectieven
 - Presentatie van kwantitatieve uitkomsten
 - optelling deelregio's
 - bepalen RES 0.5
 - toelichting vervolgtraject en cafetariamodel

Resultaat stap 2

Deze stap resulteert in de volgende resultaten:

- Scenario's – Onderscheidende toekomstverkenning per deelregio's aan de hand van leidende principes
- Per deelregio 3 uiteenlopende ruimtelijk energetische toekomstbeelden: beschrijving, beeldend
- Doorvertaling van toekomstbeelden naar effecten: energetisch, ruimtelijk, financieel, economisch, etc
- Per deelregio en per scenario analyse van doelbereik (CO₂, PJs, etc)
- Handelingsperspectief
- Geaggregeerde resultaten (CO₂, PJs): Waar brengen de scenario's de RES-regio's
- Vergelijkende analyse van maatschappelijke kosteneffectiviteit van maatregelen in deelregio's.

Stap 3: Lokale consultatie

Het resultaat van stap 2 is bereikt met input en sturing vanuit beleidsmakers en experts. In stap 3 worden de deelregionale opgaven en de scenario's met de samenleving besproken in lokale ruimtelijke ateliers. Doel van deze stap is om te toetsen welk draagvlak er voor de verschillende scenario's is, welke voorwaarden er worden benoemd en waar op korte termijn kansen liggen voor energieproductie. De gemeentebestuurders en –raden krijgen zo een beeld van de mogelijkheden en gevoeligheden.

Lokaal ruimtelijk atelier op maat en verankeren van lokale kennis

In elk van de 18 gemeenten binnen de RES-regio NHN zal de behoefte aan deze bijeenkomsten anders liggen; de ene organiseert er twee, de andere geen, de ene nodigt alleen stakeholders of raadsleden uit, de andere voorziet juist een grote bijeenkomst met inwoners. Flexibiliteit in het atelieraanbod is dan gewenst. Daarnaast is het opbouwen en verankeren van lokale kennis gewenst is, aangezien het RES-traject niet dit jaar stopt, maar er waarschijnlijk nog vele regionale en lokale bijeenkomsten nodig zijn. Nu gaat het om de ruimtelijke plannen voor de regio, straks gaat het om vele lokale plannen en een veelvoud aan projecten die moeten worden ingepast. Idealiter is de gemeente daarom gastheer van haar eigen lokale atelier, met ondersteuning vanuit het programma (in de vorm van expertise, een of enkele atelierformats, communicatieboodschappen voor uitnodiging, standaard presentatie, de serious game Ruimte en Energie en tools voor documentatie van de resultaten uit het atelier).

Eindresultaat stap 3

- Per lokaal atelier een kort beeldverslag met een korte impressie van de duiding die door de deelnemers is gegeven aan de scenario's.
- Per deelregio een opgeteld beeldverslag van alle gemeenten in de vorm van een 'draagvlakkaart'.

Stap 4: Naar een bod

- Deze laatste stap vormt de afsluiting van onze werkzaamheden en de synthese van alle in de voorgaande stappen verzamelde kennis, inzicht, scenario uitwerking en afstemming.

Afsluitend werkatelier stap 4

In het afsluitende brede werkatelier worden per regio een terugkoppeling gegeven van de gemeentelijke verrijkingen en de aggregaties van deze verrijkingen in de deelregiosessies. Hoe ver de gemeenten in dit stadium zijn in de besluitvorming zal variëren. In sommige gemeenten zal het college al een besluit hebben kunnen nemen, in andere zal de discussie nog niet zijn afgerond.

In het atelier wordt enerzijds de optelsom van de verrijkingen tot het 'ambitiedocument RES' gepresenteerd. Anderzijds worden bovenliggende regionale kansen en belemmering bij elkaar gebracht en met elkaar afgewogen (1+1=3). Daarnaast wordt ook de handreiking voor de governance-structuur van het vervolgproces besproken.

Eigenschappen atelier:

- Schaalniveau: RES-regio
- Type: afsluitend atelier
- Doelgroep: grote groep van ambtelijke, bestuurlijke en professionele vertegenwoordigers uit gemeenten, deelregio's, RES-regio
- Inhoud:
 - RES-ambitiedocument
 - Introductie handreiking governance vervolgtraject

Eindresultaat stap 4

Deze stap resulteert in de volgende eindproducten:

- Concept RES. Samenvattend document dat doelbereik (CO₂, PJs, TWh) in verschillende situaties beschrijft:
 - Theoretische potentie
 - Doorwerking scenario en effecten
 - Doorwerking gemeentelijke behandeling van de scenario's, incl kansen voor korte termijn
 - Governance samenwerking in het kader van de te nemen vervolgstappen
 - Inrichting en organisatie van het participatietraject rondom de vaststelling van de RES

Na afronding van stap 4 zal de concept RES door de stuurgroep ter besluitvorming worden voorgelegd aan de colleges van de gemeenten, gedeputeerde staten en het Dagelijks Bestuur van de waterschap worden voorgelegd voor vaststelling. Om vervolgens aan de gemeenteraden, Provinciale Staten en Algemeen Bestuur van het waterschap de concept RES voor te leggen, om deze vrij te geven voor het aanbieden aan het landelijk programma (bij dit besluit kunnen indien gewenst wensen en bedenkingen worden meegegeven voor uitwerking naar de RES 1.0). Vervolgens zal de concept RES vervolgens door de stuurgroep worden aangeboden aan het Nationale Programma RES.

Doorrekening en waardering concept RES

De regio's bieden de concept RES via het Nationaal Programma RES ter doorrekening aan het Planbureau voor de Leefomgeving (PBL) aan. Deze doorrekening wordt gebaseerd op de uitgangspunten, aannames en rekenregels die zijn vastgelegd in de handreiking Data en Monitoring. De doorrekening biedt inzicht in de mate waarin de regionale inzet optelt tot het bereiken van de nationale klimaatdoelstellingen. PBL rekent door, telt op en rapporteert aan het nationaal programma RES of er een restopgave is en zo ja, van welke omvang en waar kansen/belemmeringen zitten.

Tegelijkertijd zal het Nationaal Programma RES een kwalitatieve waardering van de concept RES uitvoeren. Bij de kwalitatieve waardering worden de wegingscriteria gehanteerd voor onder meer proces, gekozen maatregelen en ruimtelijke uitgangspunten. De doorrekening van het PBL en de waardering van het nationaal programma samen worden eerst besproken in de stuurgroep van het Nationaal programma RES en vervolgens teruggekoppeld aan de regio's. De regio's nemen deze terugkoppeling ter harte bij de uitwerking van de concept RES naar een RES 1.0.

Vervolgproces naar RES 1.0

Omdat in deze fase nog onduidelijk is of de concept RES kwalitatief en kwantitatief voldoende is zal het proces voor de planvormingsfase (RES 1.0) op een later tijdstip worden uitgewerkt.

Bijlage 3. Communicatie stakeholders / middelenmatrix

Middelen vanuit het Programma beschikbaar, ter ondersteuning van procescommunicatie & draagvlak vorming (zelf aanvullen op lokaal niveau).

[illegible]

Bijlage 4. Risico register en beheersmaatregelen

Risico's die kunnen optreden tijdens het RES proces, in volgorde van kans van optreden en gevolg (hoog naar laag):

ID risico	Titel	Status	Fase ¹³	Oorzaak	Ongewenste gebeurtenis	Gevolg	ID BHM	Beheersmaatregelen
R-017	Huidig energie-infrastructuur biedt onvoldoende basis voor RES	Geldig	Fase 3	- RES sluit niet aan op snelheid van realisatie nieuwe infrastructuur (maakbaarheid). Uitbreiding of bouwen van nieuwe grote infrastructuur stations (bijv. onderstations) kan wel tot 8 jaar duren (o.a. door vergunningen en grondaankoop). Dit heeft effect op de volgorde van realisatie en planning van de RES. - Daarnaast kunnen uitbreidingslocaties gekozen zijn waar het voor de netbeheerder moeilijk is om te realiseren (in tijd/geld/ruimte) of wanneer de opgave niet integraal is (waardoor dekkende prognoses moeilijk zijn). - RES niet uitvoerbaar door gebrek/tekort aan energie-infrastructuur: Netbeheerder(s) (TenneT, Liander, Stedin) hebben onvoldoende tijd, financiële middelen (indien keuzen leiden tot inefficiënte infrastructuur) of fysieke ruimte om extra infrastructuur aan te leggen.	Potentiële locatie met draagvlak worden niet gerealiseerd en daarmee RES-bod onvoldoende en dus aanwijzing door Rijk.	RES loopt vertraging op, de kosten worden hoger en verliest draagvlak bij stakeholders	BM-023	- Betrek de netbeheerder gedurende het hele proces (o.a. in stuur- en werkgroepen) - Laat de (on)mogelijkheden (tijd, ruimte, koste) voor infra één van de leidende randvoorwaarden zijn - Ook industrie, landbouw en mobiliteit meenemen* en maak de integrale opgave concreet (wat, waar, wanneer en met welke capaciteit) en laat de netbeheerder dit toetsen. * Mits niet integraal, dan dit oppakken middels inrichting van een separaat proces voor industrie, landbouw en mobiliteit: immers ook daar is naar 2030 en vervolgens 2050 beperking CO2 noodzakelijk. Elk jaar later beginnen hiermee maakt de opgave alleen nog maar groter. NB. De koppeling tussen/doorvertaling naar de RES en een eventueel separaat proces voor industrie, landbouw en mobiliteit dient dan wel geborgd te worden. - Onderwijs koppelen aan RES-uitvoering/bedrijven.
R-012	Incorrecte communicatie verstoort RES-proces	Geldig	Fase 1, 2 en 3	- Informatie komt op verschillende momenten, aan verschillende partijen - Ruis in communicatie	Er ontstaan onjuiste verhalen, die het RES-proces nadelig beïnvloeden.	RES loopt vertraging op en verliest draagvlak bij stakeholders	BM-015	- Goede communicatie strategie, wat wanneer aan wie communiceren - Bestuurders adviseren over de volgorde der dingen - Plenaire bijeenkomsten - Informeren Staten, Raden en AB - Goede informatieve website
R-014	Aanbod opwek-opgave te laag in concept RES	Geldig	Fase 2 en 3	- Veel beperkingen in huidig beleid voor wind en zon op land, overheden zijn niet bereid om hierin te bewegen - Beleid (PNH en politieke agenda's gemeente) staat centraal, in plaats van de opgave	Te laag bod in concept RES, waardoor het Rijk de opwek-opgave in NHN gaat aanwijzen.	RES loopt vertraging op en verliest draagvlak bij stakeholders	BM-019	- Intentie uitspraak doen in startnotitie dat opgave leidend is. - In beeld brengen economische kansen voor energietransitie. - Communicatiestrategie uitwerken (best-practices)

¹³ Fase 1: startnotitie, fase 2: opstellen & vaststellen RES, fase 3: uitvoering RES

								delen, echte verhaal vertellen, jongeren betrekken, etc.)
R-007	Onvoldoende budget voor uitvoeren RES	Geldig	Fase 2 en 3	• Gemeenten stellen onvoldoende capaciteit/middelen beschikbaar. • Verschillende tijdshorizon van de gemeenten in eigen duurzaamheidsdoelstellingen • Verschil in beleid en politieke agenda's • Verschil in capaciteit en budget voor uitvoering • Capaciteitsgebrek in gemeenten • Rijksbijdrage is ontoereikend • Onvoldoende bestuurlijke prioriteit • Moeilijke marktomstandigheden: geen goed personeel te vinden met de juiste expertise en vaardigheden.	Gemeenten zijn onvoldoende aangesloten bij RES.	RES loopt vertraging op en verliest draagvlak bij stakeholders	BM-008	• Meenemen met directeuren overheden in RES-proces • Adviseren van ambtenaren, bestuurd en politiek voor budget- en capaciteitsprognose.
R-010	Negatieve maatschappelijke beeldvorming door Klimaatakkoord	Geldig	Fase 2 en 3	• Maatschappelijk aanvaardbaarheid kosten onvoldoende • Burger betaalt de rekening van het Klimaatakkoord	Maatschappelijke beeldvorming negatief onder de vlag van Klimaatakkoord.	RES loopt vertraging op en verliest draagvlak bij stakeholders	BM-013	• In beeld brengen maatschappelijke participatie voor energieopwekking. • Communicatiestrategie uitwerken (best-practices delen, echte verhaal vertellen, jongeren betrekken, etc.)
R-001	RES voldoet niet aan opgave	Geldig	Fase 2	Onvoldoende draagvlak: • Er is bij stakeholders geen draagvlak voor de uitvoering (door de stakeholder). • Er is bij de overheden geen draagvlak. • Er is onvoldoende draagvlak in de samenleving.	De RES voldoet niet aan de opgave 2030. Het Rijk gaat de opgave in NHN aanwijzen.	RES loopt vertraging op	BM-001	• Belangen in beeld houden, welke voorwaarden heeft de stakeholder voor het 'wel uitvoeren'? • Continue stakeholdersmanagement, aandacht voor tegengeluid. • Bondgenoten koppelen aan tegenstanders, op zoek naar andere stakeholders die wel willen bijdragen aan de uitvoering • Extra opgave als kans presenteren, meerwaarde zoeken. • Overprogrammering bij ontwikkelen scenario's. • Onderdeel 'Kwaliteit van RES' zwaarder aanzetten (proces, borgen van draagvlak, inspanningen voor energiebesparing, e.d.).

R-005	Vaststelling Klimaatakkoord vertraagd	Geldig	Fase 1 en 2	• Vertraging van klimaatbesluit op landelijk niveau • "Ruzie" op landelijk niveau, in kabinet	Vaststelling Klimaatakkoord vertraagd: • Geen drukmiddel vanuit de landelijke overheid waardoor het proces een vrijblijvend karakter krijgt en besluitvorming mogelijk uitblijft of ambitieniveau onder landelijke doelstelling. • Geen vertrouwen van lokale politiek in stabiele politieke landelijke koers die essentieel is voor de grote verbouwing. • Geen vertrouwen dat de kaders voor uitvoering op orde komen, zodat gemeente daadwerkelijk op aantal punten regie functie kan invullen.	RES loopt vertraging op en verliest draagvlak bij stakeholders	BM-005	• Voorbereidende gesprekken stakeholders. • Besluitvorming startnotitie vertragen (nu al ruimte reserveren op bestuurlijke kalenders hiervoor) • Communicatie: RES is niet het doel, maar een middel om te komen tot samenwerking voor de energietransitie. In de communicatie deze boodschap centraal zetten. • Besluit van SG; bepalen plan B (scenario what-if)
R-020	Besluitvormings proces vertraagd concept RES	Geldig	Fase 2	• Bestuurders wensen besluitvorming voorafgaand aan doen van het regio bod. • Vanuit de eerste ruimtelijke ateliers met stakeholder en maatschappelijk betrokkenen, ontstaat al weerstand/geen draagvlak voor keuzes waardoor bestuurders al terughoudend/aarzelend worden t.a.v. RES/bod.	Besluitvormingsproces concept RES (bij NHN overheden) is verstoord en vraagt meer tijd dan gepland (2-3 mnd).	RES loopt vertraging op	BM-026	• Continu informeren van Staten, Raden en AB (voortgangsrapportage, regionale raadsbijeenkomst en kennissessie) • Consultatieronde concept RES bij Staten, Raden en AB • Betrekken van colleges en verantwoordelijke wethouders • Plannen op bestuurlijke agenda

R-002	Besluitvormings proces vertraagd	Geldig	Fase 1	• Onvoldoende ambtelijke capaciteit om de besluitvorming voor te bereiden. • Verkiezingen bij Provincie en Waterschappen (langdurige coalitievorming) • Coalitieprogramma tegendraads belang RES. • Proces gaat zo snel dat dit op ambtelijk (coördinator, multidisciplinair team) en bestuurlijk niveau bijna niet “bij te benen” is (kun je alles wel doorgronden?)	Besluitvormingsproces startnotitie (bij NHN overheden) is verstoord en vraagt meer tijd dan gepland (2-3 mnd).	RES loopt vertraging op	BM-002	• Vooraf (bij vaststellen plan van aanpak) ook commitment over inzet capaciteit laten afgeven • Vanuit het programma één uniform besluit opstellen • Vanuit het programma gedetailleerde planning opzetten en blijven communiceren • Alle bestuurlijke agenda's in de planning opnemen • Afstemming met VNG/IPO/UVW over al dan niet besluitvorming voorafgaand aan bod • Vaststelling concept RES alleen door colleges, GS en DB. Concept vrijgeven door raden/staten/AB (geen inhoudelijk besluit, dit volgt bij RES 1.0. Dit vastleggen in startnotitie)
R-006	Bezwaar op RES door stakeholders	Geldig	Fase 2 en 3	• Inwoners worden al dan niet in hun belang getroffen • Onduidelijkheid over de juridische status van de RES • Protesten door belanghebbenden	Een gemeente, de provincie of het waterschap kiest vooralsnog niet tot definitieve besluitvorming van de (concept) RES worden overgegaan.	RES loopt vertraging op en verliest draagvlak bij stakeholders	BM-006	• Continu informeren Colleges • Tussentijdse rapportages • Zorgvuldig strategische participatie en communicatie (lokaal, regionaal) • Activeren van communicatieadviseurs betrokken overheden.
R-009	De opgave 'energieneutraal 2050' wordt niet gehaald	Geldig	Fase 3	• De opgave 'energieneutraal 2050' is groter dan nu in de plannen staat. • Tijdsdruk in proces is te hoog. • Liander enige netbeheerder.	Geen doorkijk naar 2050 en investeringspotentie voor Liander wordt niet ingevuld en maakbaarheid van RES onvoldoende.	RES loopt vertraging op	BM-012	• Scenario's maken met doorkijk 2050.
R-013	Energienetwerk niet tijdig gereed	Geldig	Fase 3	• Capaciteitsgebrek bij netwerkbeheerder • Gebrek aan inzicht in initiatieven en projecten, waardoor planning netbeheerder achterloopt • Infrastructuur / energienetwerk niet tijdig gereed in lijn met de opgave • Huidige en toekomstige infrastructuur is beperkend voor het RES-bod	RES-bod te laag en aanwijzing door rijk (ondanks grondige analyse)	RES loopt vertraging op	BM-018	• Betrek de netbeheerder gedurende het hele proces (o.a. in stuur- en werkgroepen) • Laat de (on)mogelijkheden (tijd, ruimte, koste) voor infra één van de leidende randvoorwaarden zijn • Ook industrie, landbouw en mobiliteit meenemen en maak de integrale opgave concreet (wat, waar, wanneer en met welke capaciteit) en laat de netbeheerder dit toetsen. • Onderwijs koppelen aan RES-uitvoering/bedrijven.

R-004	Besluitvaardigheid onvoldoende vastgelegd	Geldig	Fase 1, 2 en 3	• Diverse politieke redenen (mogelijk RES?) • College/ bestuur van een betrokken overheid valt • Eén van de overheden weigert medewerking • Besluitvaardigheid onvoldoende vastgelegd: Gemeenten en Provincie hebben te weinig doorzettingsmacht tot het hakken van knopen. Uiteindelijk moeten er "pijnlijke" keuzes gemaakt worden. Wie hakt de knoop?	Geen besluitvorming RES mogelijk	RES loopt vertraging op	BM-004	• Strategiebepaling vanuit de stuurgroep; scenario's doorlopen what-if en plan B gereed hebben
R-008	Onvoldoende basis, beleid en draagvlak voor RES	Geldig	Fase 1, 2 en 3	• Regionale ambities kan concurrerend zijn met de (landelijke) RES. • Benodigde ambtelijke capaciteit onvoldoende. • Veroorzaakt te grote bestuurlijke drukte, niemand heeft het overzicht meer.	Onvoldoende capaciteit voor uitvoeren RES	RES loopt vertraging op	BM-009	• Vertel het integrale verhaal tijdens politieke bijeenkomsten (lokaal, regionaal)

Startnotitie Regionale Energie Strategie NHZ

Samen op zoek naar kansen voor de regio

Voorwoord

Voor u ligt de startnotitie om te komen tot een Regionale Energie Strategie (RES) Noord-Holland Zuid (NHZ). In Regionale Energie Strategieën (RES) gaan we veel nationale afspraken uit het Klimaatakkoord in de praktijk brengen. Dit gebeurt in een land dekkend programma van 30 regio's.

Om de RES tot stand te brengen en om zoveel mogelijk regionaal gedragen keuzes via het RES-proces te borgen in de omgevingsvisie zullen we komend jaar binnen de regio samen werken met regionale overheden, maatschappelijke partners zoals energie coöperaties, netbeheerders (voor gas, elektriciteit en warmte), het bedrijfsleven en waar mogelijk bewoners. Samenwerken met de hoofdletter S om regionale kansen en belemmeringen bij elkaar te brengen en met elkaar te wegen. Elkaar ook over lokale (deelregio-) grenzen heen te versterken en te zorgen voor samenhang, te leren van elkaar en maken dat één en één drie wordt. Doel hierbij is om met de regio maximaal bij te dragen aan de opwekking van duurzame elektriciteit (35 TWh), de warmtetransitie in de gebouwde omgeving (van fossiele naar duurzame bronnen) en de daarvoor benodigde energie-infrastructuur. Deze keuzes worden vertaald naar gebieden, projecten en naar de implementatie en uitvoering van die projecten.

De regio NHZ omvat een gevarieerd gebied en strekt zich uit van IJmuiden tot Hilversum en van de Beemster tot de Haarlemmermeer. De regio beschikt onder meer over twee luchthavens, zeehavens, het financiële centrum van Nederland, de bloemenveiling van Aalsmeer, Media Valley en clusters van creatieve bedrijven. Daarnaast kenmerkt de regio zich door een aantal innoverende industriële clusters, tal van aantrekkelijke historische steden en een grote landschappelijke variëteit.

De opgave waar we binnen deze regio voor staan is door zijn gevarieerdheid complex en de ruimtelijke inpassing van de klimaat- en energietransitie zal zeker in deze regio uitdagend zijn. De beschikbare ruimte is beperkt en ruimtelijke beperking als gevolg van bijvoorbeeld de twee luchthavens, de industrie, de gebouwde omgeving en beschermde natuurgebieden vragen om flexibiliteit en innovatie bij het vertalen van de klimaatambities naar locaties en projecten.

Tegelijkertijd kenmerkt onze regio zich als een economisch sterke regio, die mede door de diversiteit goed in staat is om met transities om te gaan.

Als stuurgroep zien we de Regionale Energie Strategie daarom als kans om met elkaar aan de slag te gaan met de energietransitie en door het inzetten van onze flexibiliteit en innovatiekracht de regio economisch nog verder te versterken en tegelijkertijd een aantrekkelijke regio te blijven om in te wonen, werken en recreëren.

Stuurgroep Regionale Energie Strategie NHZ

Inhoudsopgave

Voorwoord	2
Inleiding	5
1. De betekenis van de Regionale Energie Strategie voor de regio.....	6
Ambities Noord-Holland Zuid	6
Energietransitie al in uitvoering.....	6
Wat is een RES?.....	7
Waarom een landelijk doel van 35 TWh?.....	7
Wie stelt de RES op?	7
Planning en besluitvorming	8
Landelijke kaders voor de concept RES en RES 1.0	9
Afbakening RES.....	10
Doorrekening en beoordeling.....	10
Juridisch kader.....	10
Ondersteuning van het Rijk / Nationaal Programma RES	11
2. Leidende principes voor de RES	12
Algemeen leidende principes.....	12
Leidende principes voor 'kwantiteit RES'	12
Leidende principes voor 'kwaliteit RES'	13
3. Programma RES NHZ	14
Programma organisatie	14
Stuurgroep	14
Ambtelijk opdrachtgeversgroep	15
Werkgroep	16
Ateliers	16
Bestuurlijke borging en samenwerkingsverbanden NHZ	17
Financiering.....	17
Vorbereidingsfase: tot en met startnotitie	17
Planvormingsfase: tot en met RES 1.0	17
Financieel trekker	17
Capaciteit	18
4. Procesontwerp: hoe gaan we het doen?	19
Proces.....	19
Lokale aanpak	20
Risico's.....	20
Communicatie.....	20
Data en monitoring.....	21

Bijlage 1 Uitwerking proces aanpak	23
Bijlage 4a. Communicatie stakeholders / middelenmatrix.....	0
Bijlage 4b. Risico register en beheersmaatregelen	1

Inleiding

Met het sluiten van het nationaal Klimaatakkoord gesloten is vormgegeven aan de Nederlandse uitwerking van de internationale klimaatafspraken van Parijs (2015), waarin is overeengekomen dat de opwarming van de aarde ruim onder de 2 graden moet komen (streven is 1,5 graad). Met het Klimaatakkoord zet Nederland de volgende stap op weg naar een totale energietransitie, met als einddoel 95% CO₂ reductie in 2050. Als tussenstap op weg naar het einddoel is afgesproken om het eerste ijkpunt te zetten op 2030, met als doelstelling 49% CO₂ reductie ten opzichte van 1990. Om dit te bereiken zijn in het Klimaatakkoord vele maatregelen benoemd, onderverdeeld in vijf onderwerpen: duurzame elektriciteitsopwekking, gebouwde omgeving, landbouw en landgebruik, mobiliteit en industrie.

De regio's aan zet

Voor het uitwerken en realiseren van de nationale doelen en afspraken is regionaal en lokaal maatwerk nodig. Het vraagt om nieuwe manieren van intensieve samenwerking tussen overheden, netwerkbeheerders, inwoners, bedrijven en maatschappelijke partners. Daarom hebben de overheden in het Interbestuurlijke Programma (IBP februari 2018) afgesproken een meerjarige programmatische nationale aanpak met land dekkende Regionale Energie Strategieën ([30 regio's](#)) uit te werken (landelijk programma RES¹). In het IBP is ook afgesproken dat de besluitvorming over de uitvoering van deze strategieën plaatsvindt via het omgevingsbeleid van gemeenten, provincies en Rijk en via het beleid van de Waterschappen (o.a. waterbeleidsplannen). De regio Noord - Holland Zuid (NHZ) is één van deze 30 RES-regio's van Nederland.

Figuur 1: Indeling energie-regio's

Deze startnotitie heeft een vrij technisch karakter: u leest de doelstellingen van het programma, de aanpak en kaders om te komen tot een gedragen regionale energiestrategie (RES). Binnen de regio NHZ is in de afgelopen periode vooruitlopend op de ondertekening van het Klimaatakkoord al veel gebeurd. Op verschillende momenten is met belanghebbenden het gesprek gezocht om met elkaar het belang van de energietransitie te benadrukken. Kansen zijn in kaart gebracht en belemmeringen met elkaar besproken. Deze gesprekken vormen een goed vertrekpunt voor de verdere invulling van de RES. Daarnaast zijn alle gemeenteraden, de Provinciale Staten, het algemeen bestuur van de Waterschappen, bestuurders uit de regio en vele regionale stakeholders geïnformeerd over het RES proces.

Vanuit belanghebbenden, de gemeenteraden, Provinciale Staten en de algemeen besturen van de waterschappen in de regio NHZ is aandacht gevraagd voor een transparant proces en zorgvuldige participatie. Daarnaast is binnen het proces veel aandacht voor ruimtelijke inpassing van hernieuwbare opwek en opslag, een eerlijke koppeling van warmte aanbod en warmte vraag en de hiervoor benodigde infrastructuur voor warmte en elektriciteit. We zoeken hierbij naar (economische) kansen voor de regio. Ook werd nadrukkelijk gevraagd om innovatie en eigen initiatief als uitgangspunt te nemen. Aan deze oproep geeft het proces tot een regionale energiestrategie gehoor.

Deze startnotitie vormt de start van het proces om het komend jaar te komen tot een gedragen regionale energiestrategie (RES). Het doel is een verdere concretisering en realisatie van projecten tot aan 2030. De borging van de RES in het omgevingsbeleid gaat daaraan bijdragen. Door de periodieke (2 jaarlijks) evaluatie en gezamenlijk herijking wordt ingespeeld op de bewegende context van de energietransitie-opgave. Het proces om te komen tot een energiestrategie is daarmee een samenspel waarin van alle deelnemers wordt gevraagd om hun kennis, creativiteit en tijd in te zetten. Het zal niet alleen gaan om een simpele optelsom van initiatieven, er zal ook gezocht worden naar de samenhang en overlap, waarbij het streven om elkaar maximaal uit te dagen in samenwerking niet zal worden geschuwd, uiteraard zonder daarbij de eigen autonomie aan te tasten. De bewoners en bedrijven in de regio's worden niet alleen betrokken bij de strategie, maar zullen ook veel zeggenschap krijgen over de projecten en opwekinstallaties. Voor een geslaagde energietransitie gaan 'top down' en 'bottom-up' hand in hand. Daarbij zullen de minder draagkrachtige burgers niet vergeten worden.

¹ Het landelijk programma RES wordt ingevuld door IPO, VNG, UVW en de ministeries van BZK en EZK

1. De betekenis van de Regionale Energie Strategie voor de regio

Ambities Noord-Holland Zuid

De opgave waar de regio NHZ voor staat is complex en de ruimtelijke inpassing van de klimaat- en energietransitie zal zeker uitdagend zijn. NHZ kenmerkt zich als een gevarieerd gebied waarin gewoond, gewerkt en gerecreëerd wordt, kortom een gebied waarbinnen wordt geleefd. Voor wat betreft het aardgasvrij maken van de gebouwde omgeving zijn er verschillende opgaven: het stedelijke gebied met een hogere bebouwingsdichtheid vraagt om andere oplossingen dan de bebouwing in het landelijke gebied; de bebouwing binnen het duingebied langs de kuststreek vraagt om andere oplossingen dan de bebouwing in het bosrijke gebied meer landinwaarts.

Maar de energietransitie biedt ook kansen voor de regio NHZ:

- De regio is op andere gebieden ook in transitie, zoals de woningbouw, de landbouw en de bereikbaarheid. Deze andere transities bieden kansen voor de energietransitie. Gedacht kan worden aan meervoudig ruimte gebruik of het tijdelijk inzetten van ruimtelijke pauze gebieden, waardoor flexibel met de energietransitie kan worden omgegaan. Daarnaast ziet de landbouwsector, mits een goed handelingsperspectief en een positief prikkelend instrumentarium voor handen zijn, kansen op het gebied van onder meer duurzame energieopwekking en koolstofvastlegging in de bodem;
- De energietransitie biedt ook economische kansen. Werk- en denkracht hebben zich in de regio op verschillende velden geconcentreerd en de aanwezige industrie vormt een motor voor regionale ontwikkeling. Het stimuleren van duurzame energie staat binnen de regio al hoog op de agenda, evenals energiebesparing. Leren van elkaar vormt daarbij een belangrijke ingang. Voorbeelden zijn de toepassing van geothermie in de bestaande bouw in Haarlem en IJmond, het nieuwe warmtenet in Zaanstad, de pilot Purmerend aardgasvrij en de gecombineerde warmte-CO₂-opgave bij de Greenport en de vele energie coöperaties met hun duurzame energieprojecten. Een ander spoor is het ontwikkelen van gereedschappen om energie en verduurzaming onderdeel uit te laten maken van de afwegingen in het ruimtelijk-economisch domein.
- Er liggen kansen bij het tot stand brengen van energieprojecten als deze projecten (ook) lokaal eigenaarschap hebben, door de opbrengsten van de projecten terug te laten vloeien naar de lokale maatschappij. De ervaring leert dat hierdoor het draagvlak, eigenaarschap en betrokkenheid van inwoners, bedrijven en andere relevante partijen toeneemt.

In de Economische Verkenningen MRA stelde de Amsterdam Economic Board dat steeds duidelijker wordt dat we leven in het tijdperk van de New Geography of Jobs. Dit houdt in dat economische activiteit zich concentreert in economische regio's met een productief en innovatief klimaat voor kennisintensieve instellingen, bedrijven en werknemers. Met zijn economische structuur (waarin gespecialiseerde, kennisintensieve dienstverlening een belangrijke plaats inneemt), onderwijsinstellingen, infrastructuur en voorzieningenniveau is de MRA een van de hoofdrolspelers in deze nieuwe economische geografie.

Bij het vertalen van de landelijke en regionale klimaatambities naar locaties en projecten met het streven naar zeker 50% lokaal eigendom, biedt de RES straks inzicht in de maatschappelijke en ruimtelijke consequenties. De RES zal enerzijds dilemma's en anderzijds economische mogelijkheden in beeld brengen.

Energietransitie al in uitvoering

Er is al een flinke opgave voor windenergie in uitvoering in de regio, waaronder bijvoorbeeld windturbines in het Noordzeekanaalgebied (zie tabel 1). Daarmee is een belangrijke stap gezet richting 2030, want alle gerealiseerde en geplande grootschalige opwek telt mee in de RES.

Type opwek (gerealiseerd en in voorbereiding)	Noord-Holland Zuid
Wind op Land 2020	Gerealiseerd: 0,62 TWh ¹
Grootschalig zon: zonneparken ²	Gerealiseerd: 0,020 TWh

	SDE-beschikt, niet gerealiseerd: 0,026 TWh
Grootschalig zon: grote daken en overig ³	Gerealiseerd: 0,053 TWh SDE-beschikt, niet gerealiseerd: 0,296 TWh
Totaal	1,015 TWh

Tabel 1: Grootschalige opwek (zon en wind) reeds gerealiseerd of in voorbereiding

¹Aanname: bij 2800 vollast uren, conform gemiddelde windmolen in Noord Holland

²Definitie: alle grond- en watergebonden zonne-opstellingen.

³Bron: overzicht 'SDE Projecten in beheer januari 2019'

Ook op het gebied van de warmte transitie vindt al de nodige uitwerking plaats. Naast dat er al op een aantal plekken een warmtenet operationeel is, wordt ook hard gewerkt aan het realiseren van nieuwe warmtenetten of uitbreiding van bestaande.

Wat is een RES?

De RES is een document waarin tot het jaar 2030 de opgaven van 'duurzame elektriciteit opwek' en 'aardgasvrij maken van de gebouwde omgeving' uit het Klimaatakkoord zijn uitgewerkt. Het Rijk bepaalt hoeveel duurzame energie opgewekt moet worden in 2030 (35 TWh²), de decentrale overheden bepalen hoe, met wie en waar dit ingevuld wordt. Daarnaast geeft de RES inzicht in het aanbod van duurzame warmtebronnen en de warmtevraag van de gebouwde omgeving en de daarvoor benodigde energie-infrastructuur. In de RES wordt ook opgenomen hoe de werkstructuur, het besluitvormingsproces en het participatieproces is opgezet. Uitgangspunt is dat er gebruik gemaakt wordt van de standaard landelijke rekenmethodes en aannames, voor de vergelijkbaarheid en optelbaarheid van de RES-en. De RES heeft een horizon van 2030 met een doorkijk naar 2050.

De RES is geen integrale afwegingskader in de zin van het ruimtelijk beleid, maar een voornemen waaraan de betrokken partijen zich committeren. De integrale afweging wordt gemaakt in het proces van de omgevingsvisie. De RES biedt kansen en geeft de gemeente een instrument om meer inzicht te krijgen in hun ambities die deels ook de gemeentegrens overschrijdt. Elke gemeente bepaald zelf welke maatregelen binnen de gemeente genomen kunnen worden.

Waarom een landelijk doel van 35 TWh?

Eén van de belangrijkste bronnen van CO₂ is het verbranden van fossiele brandstoffen. Een maatregel om CO₂ uitstoot te beperken is bijvoorbeeld het afbouwen van het verbranden van kolen voor onze energieopwekking. Met het afbouwen van energieopwekking uit fossiele brandstoffen zullen alternatieve duurzame energiebronnen ingezet worden.

Om 49% CO₂ reductie in 2030 te behalen is grootschalige opwek van energie nodig, omgerekend betekent dit een hernieuwbare elektriciteitsbehoefte van 84 TWh in 2030. Voor de productie van hernieuwbare elektriciteit op zee wordt uitgegaan van circa 49 TWh. Voor grootschalige opwek op land is de ambitie 35 TWh productie. Daarnaast wordt verwacht dat de toename van 'kleinschalig zon op daken'³ een productie van totaal 7 TWh zal opleveren. Samen tellen de opwek op zee en land op tot de doelstelling van 84 TWh.

Er is geen landelijke verdeelsleutel voor de doelstelling van 35 TWh grootschalige opwek op land. Het is juist de bedoeling om, middels het RES-proces en aan de hand van de gelijkwaardige regionale inzet, tot een bod te komen.

Wie stelt de RES op?

Om de RES tot stand te brengen werken decentrale overheden, maatschappelijke partners, netbeheerders (voor gas, elektriciteit en warmte), het bedrijfsleven en inwoners komend jaar samen. Doel van het landelijk programma RES is om met de regio's optimaal bij te dragen aan de opwekking van duurzame elektriciteit (landelijke opgave van 35 TWh) en de warmtetransitie in de gebouwde omgeving.

De Regio NHZ grijpt het proces daarnaast aan om reeds lopende ontwikkelingen bijvoorbeeld binnen de MRA te ondersteunen dan wel te versterken.

²² TWh = terrawattuur

³ Kleinschalig zon op daken zijn de kleine zonne-installaties tot ca. 60 panelen, bijvoorbeeld op woningen.

Planning en besluitvorming

De RES is één van de onderdelen uit het Klimaatakkoord, de ondertekening van het Klimaatakkoord (verwachting tweede helft 2019) is het officiële startpunt van de RES.

De deadlines voor het proces en de besluitvorming zijn als volgt vastgesteld (zie figuur 3):

- De **concept RES** wordt 6 maanden na de formele ondertekening van het Klimaatakkoord onder voorbehoud van besluitvorming (bij de RES 1.0) door de gemeenteraden vastgesteld door de colleges van gemeenten en Gedeputeerde Staten en de Dagelijks Besturen van de waterschappen en aangeboden aan het landelijk programma. De gemeenteraden, Provinciale Staten en Algemeen Besturen van het waterschappen worden geconsulteerd over dit besluit.
Opmerking: de concept RES bevat (deels) besluiten die behoren tot de bevoegdheid van de gemeenteraden. Daarom besluiten de colleges van gemeenten hierover met een voorbehoud ten aanzien van besluitvorming (bij de RES 1.0) door de gemeenteraden.
- De **RES 1.0** wordt 12 maanden na de formele ondertekening van het Klimaatakkoord vastgesteld door de gemeenteraden, Provinciale Staten en de Algemeen Besturen van het waterschappen en aangeboden aan het landelijke programma.

Om snel te kunnen starten na ondertekening van het Klimaatakkoord en daardoor de 6 maanden goed te kunnen benutten, kiest regio⁴ Noord-Holland Zuid er voor om de besluitvorming van de startnotitie los te koppelen van de ondertekening van het Klimaatakkoord en voor te leggen aan de gemeenteraden, Provinciale Staten PNH en het Algemeen Bestuur van HHNK, Rijnland en AGV (Waternet).

Figuur 2: Planning Klimaatakkoord en RES (bron: Landelijke Handreiking RES voor regio's)

Het RES-traject kent een doorlooptijd tot 2030. Ten minste elke twee jaar wordt de RES gemonitord, geactualiseerd en vastgesteld (RES 2.0 en verder). Behaalde resultaten, ontwikkelingen rond warmtebronnen en locatiekeuzes voor hernieuwbare opwek worden doorgevoerd in de geactualiseerde RES. Hier zal ook besluitvorming over plaatsvinden door de gemeenteraden, Provinciale Staten PNH en het algemeen bestuur van de waterschappen. Na de vaststelling van de RES 1.0 wordt de ruimtelijke opgave verankerd in het omgevingsbeleid, dit betreft de uitvoering van de RES en geeft momenten voor besluitvorming.

⁴ : De deelregio Haarlemmermeer vormt hierop een uitzondering: Haarlemmermeer brengt eerst een procesnotitie (met als bijlage de SN) in de raad en zal na het sluiten van het Klimaatakkoord de SN ter besluitvorming aan de raad voorleggen.

Landelijke kaders voor de concept RES en RES 1.0

De RES heeft een horizon van 2030 met een doorkijk naar 2050. In de landelijke handreiking RES⁵ is beschreven uit welke onderdelen de RES bestaat. Aan de hand van de volgende criteria wordt de inzet van de regio **kwantitatief** door het Nationaal Programma RES gewaardeerd:

Opgave elektriciteit:

- A. Een vastgestelde ambitie van het te realiseren regionale aandeel van de landelijke opgave van 35 TWh
- B. Vertaling van de kwantitatieve ambitie onder A. naar ruimtelijke impact met:
 - 1. Projectlocaties van (geprojecteerde) energieprojecten onder het Energieakkoord (concept RES).
 - 2. Globale zoekgebieden ter invulling van de doelstelling van het Klimaatakkoord (concept RES).
 - 3. Concrete locaties ter invulling van de doelstelling van het Klimaatakkoord (RES 1.0).
 - 4. Projectlocaties ter invulling van de doelstelling van het Klimaatakkoord (RES 2.0).
- C. Een netwerkanalyse van de energie-infrastructuur die in samenspraak met netbeheerder is opgesteld. Hierin is het bestaande en toekomstig netwerk uitgewerkt, op basis waarvan locaties en zoekgebieden onder 1 en 2 zijn - of kunnen worden- aangesloten. In de netwerkanalyse zijn consequenties inzichtelijk gemaakt voor ruimtelijke inrichting, bekostiging, en planning

Opgave gebouwde omgeving:

- D. Een Regionale Structuur Warmte (RSW) met een geografisch en gevalideerd overzicht van alle bestaande en toekomstige duurzame warmtebronnen (restwarmte, biomassa, geothermie en aquathermie), de potentiële warmtevraag en overzicht van warmte-infrastructuur. Deze RSW is in samenspraak met de netbeheerder(s) en relevante (huidige en toekomstige) stakeholders ontwikkeld. In de RSW zijn temperatuur, capaciteit en vervangingsdata opgenomen (concept RES).
- E. Een beschrijving van de wijze waarop de beschikbare warmtebronnen en de potentiële warmtevraag naar verwachting op een logische, efficiënte en betaalbare wijze kan worden gekoppeld (indicatie in concept RES, uitwerking in RES 1.0).
- F. Op basis van de onder B genoemde afweging wordt een eerste regionale toewijzing van het warmteaanbod gemaakt. Hierin is inzichtelijk gemaakt welke consequenties de RSW heeft voor warmte-infrastructuur. Verdere uitwerking vindt plaats in de transitievisie warmte van iedere gemeente (2021 verplicht).

Aan de hand van de volgende criteria wordt de regionale RES **kwalitatief** gewaardeerd:

Organisatie en proces:

- G. Het voorgestelde en doorlopen besluitvormingsproces wat leidt tot:
 - Concept RES: Bestuurlijk akkoord van alle betrokken gemeenten, provincie en waterschap;
 - RES 1.0: Goedkeuring en vaststelling van de RES in alle raden (gemeenten), Staten (provincie) en de Algemene Vergadering (waterschap) en borging van de verankering in het omgevingsbeleid.
- H. De wijze hoe participatie is voorgesteld, ingericht en doorlopen in de totstandkoming van de RES en welke relevante stakeholders zijn gesproken en betrokken in het proces. Hierbij wordt beschreven hoe partijen kunnen participeren bij de totstandkoming van de RES als ook participatie bij de totstandkoming van projecten voor energieopwekking en de realisatie van de warmteprojecten.
- I. Een uitwerking en beschrijving van de organisatie en werkstructuur inclusief mijlpalenplanning en de wijze hoe dit is geborgd/ vastgelegd.

Inhoudelijk:

- J. Een beschrijving van de toegepaste ruimtelijke ordenende principes in de RES. Heeft er bijvoorbeeld afstemming met andere ruimtelijke belangen in het gebied plaatsgevonden? Zijn er zogenaamde meekoppelkansen (meerdere ambities realiseren) benut? En een procesbeschrijving hoe de RES wordt opgenomen bij de integrale ruimtelijke afweging in de omgevingsvisie.
- K. Inspanningen voor de andersoortige energieplannen (bijv. kleinschalig zon op dak, energiebesparing, innovaties, CO₂ transport en - gebruik, aanjagen van waterstof economie) wegen niet mee in de kwantitatieve beoordeling, maar kunnen meegenomen worden in een inhoudelijke onderbouwing.
- L. Meetbaarheid: Voor de vergelijkbaarheid en optelbaarheid wordt gecheckt of de standaard aannames, uitgangspunten en rekenregels, zoals beschreven in de landelijke handreiking zijn toegepast.

⁵ Zie voor de landelijke handreiking RES [deze link](#)

Afbakening RES

De RES gaat over de opgaven Gebouwde omgeving en Elektriciteit, als twee van de vijf opgaven uit het Klimaatakkoord. Deze opgaven staan echter niet op zichzelf. Daarom zal in de RES NHZ waar mogelijk ook de relatie met de andere opgaven worden meegenomen, zoals maatregelen voor duurzame mobiliteit, industrie of landbouw en landgebruik. Deze andere opgaven worden meegenomen in het bepalen van de impact voor de energie-infrastructuur. Er wordt echter geen strategie ontwikkeld voor deze opgaven; ze worden belegd in bestaande werkstructuren van de regio. De Regio NHZ kiest er daarnaast nadrukkelijk voor om de andersoortige energieplannen (zoals innovaties, CO₂ transport en - gebruik, aanjagen van waterstof economie) binnen de RES inzichtelijk te maken en waar mogelijk aan te jagen en op te schalen.

Zo is binnen het samenwerkingsverband MRA de ambitie uitgesproken een duurzame, internationaal concurrerende metropoolregio te zijn die minder afhankelijk is van externe bronnen. Om dit doel te bereiken, zetten we binnen de Metropoolregio reeds in op het realiseren van een circulaire economie. Dit betekent dat producten en grondstoffen na gebruik worden ingezet om nieuwe waarden te genereren. Dit heeft positieve effecten op de milieu- en leefkwaliteit. Het levert ook economisch rendement en kansen op. Dankzij de logistieke hubfuncties, creatieve bevolking en innovatieve bedrijven kan de regio internationaal voorloper worden op het gebied van de circulaire economie.

Parallel aan deze inzet onderneemt de regio actie om de klimaatverandering tegen te gaan. Het stimuleren van duurzame energie staat hoog op de agenda, evenals energiebesparing. Leren van elkaar vormt daarbij een belangrijke ingang.

Doorrekening en beoordeling

Vanuit de regio NHZ wordt de concept-RES via het Nationaal Programma RES ter doorrekening aan het Planbureau voor de Leefomgeving (PBL) aangeboden. Deze doorrekening wordt gebaseerd op de uitgangspunten, aannames en rekenregels die zijn vastgelegd in de 'Handreiking RES'. De doorrekening biedt inzicht in de mate waarin de regionale inzet optelt tot het bereiken van de nationale klimaatdoelstellingen. De concept-RES wordt daarnaast kwalitatief beoordeeld door het Nationaal Programma RES. Als de RES in onvoldoende mate voldoet aan de nationale doelstelling, dan wel de kwalitatieve beoordeling van het doorlopen proces laag is, wordt de regio verzocht om het bod van de RES te verhogen of te verbeteren. De Koepels (VNG, IPO, UvW) en het Rijk houden daarbij rekening met de regionale context (verworven draagvlak, participatie en opwekpotentieel) en de zeer korte doorlooptijd. Doelstelling is dat het aanbod van de regio NHZ tezamen met de andere 29 regio's optelt tot de landelijke opgave van 35 TWh. Indien dit niet het geval is, moet - in de 6 maanden na de beoordeling door het PBL - de nog resterende opgave door de 30 regio's onderling verdeeld worden. Als de regio's niet zelf tot een verdeling komen, zal daarvoor een gezamenlijke verdeelsystematiek worden toegepast. Deze verdeelsystematiek wordt voorafgaand aan de eerste oplevering van de concept-RES ontwikkeld, door de decentrale overheden in samenwerking met PBL en in gezamenlijke verantwoordelijkheid met de ministeries van EZK en BZK. De maatschappelijke partijen geven input voor de verdeelsystematiek.

Juridisch kader

De Nederlandse opgave voor 2050 is bekrachtigd in het internationale Klimaatakkoord (Parijs, 2015). In 2017 heeft de Eerste Kamer ingestemd met het internationale Klimaatakkoord, waardoor de opgave voor 2050 wettelijk is vastgelegd. De huidige doelstellingen voor de energietransitie komen vooral voort uit het Klimaatakkoord. Het Klimaatakkoord vormt het kader voor de RES: Om klimaatverandering tegen te gaan wil de Nederlandse overheid 49% minder uitstoot van broeikasgassen in 2030 dan in 1990. De ondertekening van het Klimaatakkoord (verwachting juni 2019) is voorwaardelijk voor de start van het RES proces. Het Klimaatakkoord is echter geen juridisch kader. De RES is één van de instrumenten om invulling te geven aan het Energieakkoord en de Klimaatwet, dit zijn de juridische kaders van de RES. In de Klimaatwet is de opgave '49% CO₂ besparing in 2030' vastgelegd. Inmiddels is de Klimaatwet door de Tweede Kamer. Na de verkiezingen van de waterschappen en provinciale staten gaat de Klimaatwet naar de Eerste Kamer voor goedkeuring.

Na vaststelling van de definitieve RES 1.0 (2020) wordt de ruimtelijke opgave die volgt door uitvoering van de RES vastgelegd in de provinciale en gemeentelijke omgevingsvisies / plannen en het beleid van de waterschappen. Streven is dat de RES binnen een jaar na vaststelling van de RES 1.0 is verankerd in vastgesteld omgevingsbeleid, waarna de actualisatie van de RES (2.0 en verder) wordt meegenomen in de cyclus van het actualiseren van het omgevingsbeleid.

Binnen de Omgevingswet die per 2021 ingaat is voorzien in interventie instrumenten, indien de doelstellingen (van de RES) niet gehaald worden. In eerste instantie gebeurt dit in 'goed overleg', bij projecten van nationaal en provinciaal belang kan er vanuit het rijk of provincie een projectbesluit (i.p.v. inpassingsplan) worden genomen. Het is daarom belangrijk dat de regionale en lokale plannen worden afgestemd met de nationale opgave. In de Nationale Omgevingsvisie zal de opgave voor het klimaat worden beschreven.

Op een Omgevingsvisie en de RES is geen mogelijkheid tot beroep. Pas als de ruimtelijke opgave hiervan vertaald wordt naar de uitvoering in een omgevingsplan of omgevingsbesluit is er mogelijkheid tot beroep. Het is wel belangrijk om in de fase van het opstellen van de RES continu een zorgvuldig participatieproces (verdrag van Aarhus⁶) te doorlopen. Tijdens dit proces moeten belangen worden afgewogen en milieueffecten in beeld worden gebracht. Onderzoek dat gedaan is voor bestaand beleid kan hierbij worden gebruikt. De fases van een MER-procedure komen overeen met het RES-proces; de landelijke handreiking RES beschrijft de stappen van een MER-procedure (startdocument, participatie, afweging van belangen). Als het RES proces zorgvuldig doorlopen wordt (o.a. participatie) en de belangen goed worden afgewogen, dan voldoet het product RES aan de voorwaarden van een MER.

Ondersteuning van het Rijk / Nationaal Programma RES

Het Rijk stelt voor 2019, 2020 en 2021 per jaar 22,5 miljoen euro ter beschikking voor ondersteuning van het Nationale Programma RES. Daarvan wordt per jaar 7,5 miljoen euro benut voor de nationale programma-organisatie en de ontwikkeling van data-infrastructuur, 3 miljoen euro per jaar is voor ondersteuning vanuit de participatiecoalitie (maatschappelijke partijen). Er is dus 12 miljoen euro per jaar beschikbaar voor ondersteuning van het RES-proces in de dertig regio's. Deze middelen komen beschikbaar na ondertekening van het Klimaatakkoord. Daarnaast geeft het Rijk vanuit zijn bevoegdheden maximaal ruimte aan de energietransitie, bijvoorbeeld door het wegnemen van belemmeringen in wet- en regelgeving of door de inzet van eigen gronden.

Het Nationaal Programma RES heeft tot doel om de RES-vorming in de regio's te monitoren, kennisdeling te faciliteren, specifieke ondersteuning te bieden aan regio's en om bovenregionale vraagstukken in kaart te brengen. Zo wordt in opdracht van het Nationaal Programma RES een landelijke dataset voor de RES-regio's ontwikkeld, waarvan gebruik gemaakt wordt bij het opstellen van de RES. De regionale analysekaarten en datasets bieden inzicht in het energieverbruik, de energie infrastructuur in de regio (huidig en verwacht in 2030) en de maximale theoretische potentie voor duurzame opwek van elektriciteit en warmte. Het doel hiervan is dat de RES-regio's vergelijkbare en optelbare resultaten voortbrengen. Deze landelijke datasets zijn in april 2019 opgeleverd.

Op de website www.regionale-energiestrategie.nl wordt landelijk gecommuniceerd over de RES. Er wordt gewerkt aan een landelijke communicatiecampagne, met als doel 'bewustwording van de samenleving' en zo de energietransitie (opwek, besparing) te ondersteunen. Deze landelijke campagne wordt gestart na ondertekening van het Klimaatakkoord.

⁶ De essentie van het verdrag van Aarhus: "Elke Partij voorziet in vroegtijdige inspraak, wanneer alle opties open zijn en doeltreffende inspraak kan plaatsvinden." Het verdrag handelt over: het verlenen van toegang tot milieu-informatie aanwezig bij de overheid, het verlenen van inspraak in de **besluitvorming** omtrent milieuaangelegenheden en het verlenen van toegang tot de rechter in milieuaangelegenheden, bijvoorbeeld om toegang tot milieu-informatie te verkrijgen.

2. Leidende principes voor de RES

Vanaf de ondertekening van het Klimaatakkoord heeft de regio 6 maanden om een concept-RES op te leveren. En daarna nogmaals 6 maanden voor de RES 1.0. Een zeer kort tijdsbestek, waarin ook een zorgvuldig participatieproces doorlopen moet worden. Deze strakke planning komt mede voort uit het gezamenlijk doel dat medio 2021 in het merendeel van de regio's, de RES is verwerkt in het omgevingsbeleid en dat uiterlijk in 2025 alle aangevraagde benodigde vergunningen voor de ruimtelijke inpassing zijn afgegeven (met oog op de tijdige realisatie van de opgave). Dat vraagt om goede afspraken aan de voorkant van het proces. Daarvoor zijn een aantal leidende principes opgesteld, zonder nu al uitspraken te doen over inhoudelijke oplossingen en keuzes.

Voor de energie-infrastructuur is het belangrijk dat de energietransitie planbaar is, zodat vooruitlopend op geplande projecten investeringen in de infrastructuur gedaan kunnen worden. De RES dient daarom zo concreet mogelijk te zijn (2030) en een doorkijk te geven naar 2050. In de RES wordt daarom ook rekening gehouden met andere opgaven (mobiliteit, industrie, landbouw) en ruimtelijke inpassing van de ondergrondse benodigde infrastructuur zoals tracés en onderstations.

In de aanloop naar 2030 worden zo min mogelijk onomkeerbare, belemmerende ruimtelijke besluiten of maatregelen genomen om de realisatie van de opgave voor de lange termijn 2050 haalbaar te maken (bijv. door vaststellen van beperkend beleid).

Algemeen leidende principes

Algemeen

- De RES NHZ kent uitwerking in 6 deelregio's: regio Gooi en Vechtstreek, Amsterdam, IJmond/Zuid Kennemerland, Zaanstreek/Waterland, Haarlemmermeer en Amstelland.
- De opgaven voor mobiliteit, industrie en agrarisch worden niet uitgewerkt tot een strategie. De RES wordt wel integraal / in samenhang met deze deelgebieden opgesteld.
- Het RES-traject kent een doorlooptijd tot 2030 en wordt minimaal iedere twee jaar gemonitord en geactualiseerd.

Elektriciteitsopgave

- De regio NHZ committeert zich aan het realiseren van een regionaal aandeel van de landelijke opwek opgave van 35 TWh, inclusief de (geprojecteerde/gerealiseerde) energieprojecten uit het Energieakkoord (zie tabel 1). Uitgangspunten daarbij zijn:
 - Opgave staat centraal, we gaan in gesprek over de oplossingen en het wegnemen van knelpunten.
 - Streven naar extra invulling van opwek, vanwege mogelijk afvallen van zoekgebieden
 - Er is vanuit de landelijke opwek-opgave van 35 TWh geen verdeelsleutel van de opgave per RES-regio. Het is ook niet de insteek van de regio NHZ om voorafgaand aan het opstellen van de RES een streefcijfer voor de opgave te bepalen. Het is juist de bedoeling om, middels het RES-proces en aan de hand van de gelijkwaardige regionale inzet, tot een bod te komen.
- Indien de 30 RES-regio's niet optellen tot de landelijke doelstelling van 35 TWh, dan zal eerst het "goede gesprek" worden gevoerd tussen de regio's onderling. Mocht dit niet leiden tot invulling van de opgave dan zal vanuit het rijk een verdeling van de resterende opgave worden gemaakt.

Warmteopgave

- beschikbare warmtebronnen en de potentiële warmtevraag worden op een logische, efficiënte en betaalbare wijze gekoppeld.
- Warmte aanbod en warmte vraag bevinden zich zo dicht mogelijk bij elkaar, rendementsverliezen worden zoveel mogelijk beperkt.
- Gemeente-/regiogrenzen worden bij de verdeling van het warmte aanbod losgelaten.

Leidende principes voor 'kwantiteit RES'

- De elektriciteitsopgave op land is techniekneutraal, uitgangspunten hierbij zijn:
 - Gebruik maken van bewezen technologie

- Toepassing van grootschalige opwek⁷
- Kansrijke innovaties worden genoemd in de RES 1.0 maar leveren naar verwachting nog geen wezenlijke bijdrage aan de opwek
- Opgave is in 2030 gerealiseerd en geeft doorkijk tot 2050
- Biomassa is onder voorwaarde duurzaam
- ‘Kleinschalig zon op dak⁸’ en energiebesparing zijn beide belangrijke onderwerpen voor de RES maar tellen niet mee als vermindering of vermeerdering van het bod.

Leidende principes voor ‘kwaliteit RES’

- De RES levert een bijdrage aan de landelijke energieopgave (energie opwek en warmtetransitie)
- Streven naar ruimtelijke kwaliteit, door o.a.:
 - meervoudig ruimtegebruik
 - meerwaarde bij ruimtelijke inpassing, door koppelkansen met andere opgaven te benutten (bijv. bodemdaling, economie, leefbaarheid)
 - bepalen van ruimtelijke ordeningsprincipes voor de inpassing van opwek en voor de benodigde ruimte voor boven- en ondergrondse infrastructuur⁹
- Streven naar kosten efficiency, door o.a.:
 - vraag en aanbod zo dicht mogelijk bij elkaar (warmte en elektra)
 - netcapaciteit en betaalbaarheid zijn mede bepalend voor keuzes
- Streven naar maatschappelijk draagvlak, door o.a.:
 - Zorgvuldige participatie bij de totstandkoming van de RES (lokaal & regionaal)
 - Maatschappelijke participatie in opwek (lokaal eigenaarschap van energieprojecten waarbij gestreefd wordt naar minimaal 50% in lokaal eigendom)
 - Samenwerking tussen stakeholders en overheden
 - Gezamenlijk ontwikkelen van meerdere (ruimtelijke) scenario’s

⁷ Grootschalige opwek houdt in: windturbines en zonne-installaties die gebruik maken van SDE (stimulering duurzame energieproductie) regeling (groter dan ca 60 panelen). *Alle* grootschalige opwek telt mee, dus ook reeds gerealiseerde of geplande projecten.

⁸ Kleinschalig zon op dak houdt in: installaties (kleiner dan ca 60 panelen) die gebruik maken van de salderingsregeling

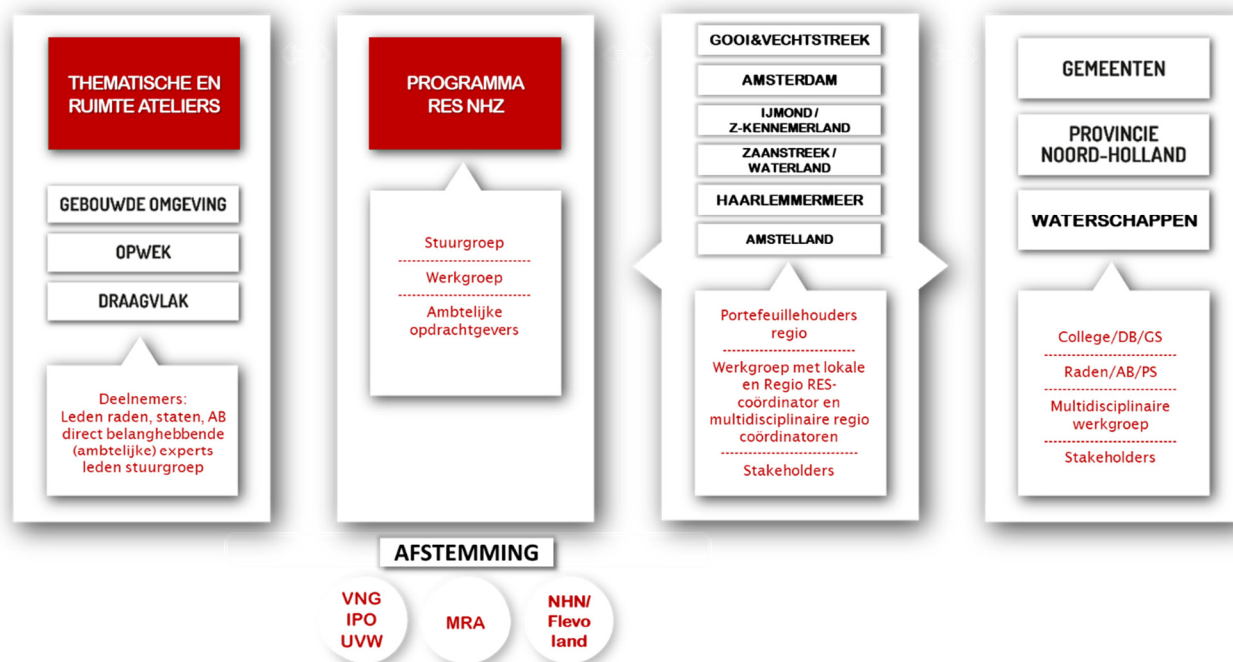
⁹ De netbeheerders hebben zowel ruimte nodig onder de grond voor kabels en leidingen, als bovengronds voor de bouw van onderstations/schakelstations.

3. Programma RES NHZ

Programma organisatie

Voor de programma organisatie van de RES NHZ is zoveel mogelijk aangesloten op bestaande regionale samenwerkingen. De regio NHZ bestaat uit 6 deelregio's, waar ambtelijke en bestuurlijke samenwerking al is georganiseerd. Deze deelregio's kennen ook in hoofdlijnen gemeenschappelijke energieopgaven, landschappelijke kenmerken en stakeholders.

De input voor de RES wordt opgehaald bij de gemeenten. Deze input wordt, tezamen met de inbreng van de provincie en de waterschappen op deelregio niveau samengebracht tot oplossingen en keuzes die worden opgenomen in de RES NHZ.

Figuur 3: Werkstructuur Regionale Energie Strategie Noord-Holland Zuid

In de programma organisatie zijn alle 30 gemeenten, de provincie Noord-Holland, het waterschap Hoogheemraadschap Holland Noorderkwartier, waterschap Rijnland, waterschap Amstel, Gooi en Vecht (Waternet) en de netbeheerder (Liander en Stedin) vertegenwoordigd. Vanuit de zes deelregio's, de provincie, de waterschappen en de netbeheerders is er een bestuurlijk trekker (stuurgroep), een ambtelijk opdrachtgever (opdrachtgeversgroep) en ambtelijke regio-coördinator aangewezen die deelneemt in de programma organisatie (werkgroep).

Stuurgroep

De Stuurgroep bewaakt de voortgang en de kwaliteit van het programma en is verantwoordelijk voor het realiseren van de doelstellingen van het programma RES NHZ. De stuurgroep ziet toe op de aanwezigheid van een voldoende groot draagvlak, door het vervullen van een ambassadeursrol richting de eigen organisatie, deelnemende overheden en stakeholders. In de regionale portefeuillehouders overleggen vindt afstemming plaats over de voortgang van het proces en worden knelpunten geagendeerd. De stuurgroep neemt geen beslissingen namens de opdracht gevende overheden, maar valideert producten van de RES NHZ en bereidt besluiten voor ten behoeve van besluitvorming door gemeenten, provincie en waterschap.

Daarnaast is het de rol van de stuurgroep om de concept-RES NHZ bij het nationaal programmabureau RES aan te leveren en het belang van NHZ te vertegenwoordigen in het Nationale Programma, bijvoorbeeld bij de (her)verdeling van de opgave.

De stuurgroep bestaat uit (bestuurlijke afvaardiging):

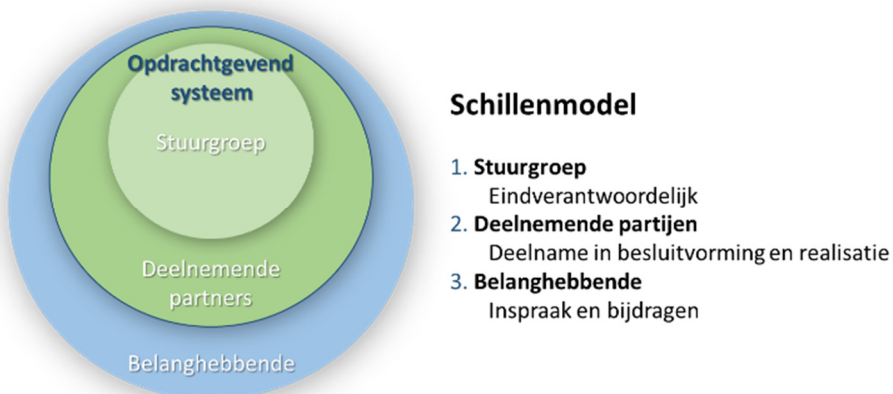
- Gedeputeerde Provincie Noord-Holland

- Bestuurder vanuit Waterschap Rijnland (vertegenwoordiging van de 3 waterschappen)
- Vertegenwoordigende wethouder uit de regio Amsterdam
- Vertegenwoordigende wethouder uit de regio Gooi en Vechtstreek
- Vertegenwoordigende wethouder uit de regio IJmond/Zuid Kennemerland
- Vertegenwoordigende wethouder uit de regio Zaanstreek/Waterland
- Vertegenwoordigende wethouder uit de regio Haarlemmermeer
- Vertegenwoordigende wethouder uit de regio Amstelland
- Directeur (vertegenwoordiging ambtelijk opdrachtgever)
- Vertegenwoordiger namens de besturen van de netbeheerders (afgevaardigd vanuit Liander)

Er is in de voorbereidende fase nog geen vaste voorzitter in de stuurgroep, het voorzitterschap wordt roulerend ingevuld. Mocht op termijn een vaste voorzitter gewenst zijn om de besluitvorming te begeleiden dan zal vanuit de stuurgroep één aanspreekpunt worden aangewezen.

Vanuit het landelijk programma RES is aangegeven dat een afvaardiging van de belangrijkste stakeholders deel moet nemen aan de stuurgroep. Binnen de regio NHZ is er voor gekozen om de stuurgroep op basis van de agenda te verbreden met de volgende maatschappelijke partijen:

- Vertegenwoordiger Energie coöperaties
- Vertegenwoordiger namens de Natuur en Milieufederatie
- Vertegenwoordiger (Duurzame) energiebedrijven

Figuur 4: Schillenmodel van het opdrachtgevend systeem

Om de belangrijkste stakeholders op de inhoud en bij de uitvoering goed te betrekken worden daarnaast thematische tafels georganiseerd waar specifieke onderwerpen worden besproken. Aan het eind van het proces zullen de uitkomsten op haalbaarheid worden getoetst door inhoudelijk experts.

Binnen de deelregio's vindt afstemming plaats met lokale stakeholders zoals terrein beherende organisaties, woningbouwcoöperaties, de havens, etc.

Ambtelijk opdrachtgeversgroep

Om de randvoorwaarden voor de uitvoering van het programma goed in te kunnen vullen, is de ambtelijk opdrachtgeversgroep samengesteld. Deze bestaat uit:

- Directeur Provincie NH
- Directeur namens de waterschappen
- Directeur uit de regio Amsterdam
- Directeur uit de regio Gooi en Vechtstreek
- Directeur uit de regio IJmond/Zuid Kennemerland
- Algemeen directeur uit de regio Zaanstreek/Waterland
- Directeur uit de regio Haarlemmermeer
- Directeur uit de regio Amstelland
- Directeur vanuit Liander

Om het RES-proces en de uitvoering van de RES te borgen is capaciteit en expertise bij de opdracht gevende overheden van belang. Via de ambtelijk opdrachtgeversgroep kunnen knelpunten op dit vlak worden geagendeerd.

De Provincie Noord-Holland treedt op als 'huismeester' voor de programma organisatie (digitale werkplek, programma administratie, vergaderfaciliteiten, etc.).

Werkgroep

De werkgroep RES NHZ bestaat uit:

- regio coördinator per deelregio
- ambtelijk trekker provincie Noord-Holland
- ambtelijk trekker namens HHNK, Rijnland en Waternet
- contactpersoon Liander
- programmamanager energietransitie MRA
- vertegenwoordiger EZK (agenda-lid)

Zij zorgen voor de uitvoering van het programma, door input vanuit en aansturing van de eigen organisatie. Ook zijn zij de ambtelijke adviseur van de bestuurder in de stuurgroep. Verder bestaat de werkgroep uit:

- communicatie adviseur RES NHZ
- programmamanager RES NHZ
- programmasecretaris RES NHZ

Zij zorgen naast de uitvoering, beheer en de aansturing van het programma voor de rapportage richting de bestuurlijk en ambtelijk opdrachtgevers. Daarnaast stemt de programmamanager af met andere regionale samenwerkingsverbanden, met de RES-regio NHN (m.n. proces en organisatie), de overige aansluitende RES-regio's, met het landelijk programma RES en de koepelorganisaties VNG, IPO en UVW.

Ateliers

De ateliers zijn dienstbaar aan het proces; ze hebben tot doel om kennis te brengen, en kennis en duiding of voorkeuren op te halen. De samenstelling en het doel van de ateliers is afhankelijk van het stadium in het proces. De ateliers worden op hoofdlijnen als volgt vormgegeven:

De thematische ateliers zijn primair gericht op professionals en gaan om het brengen en gelijkschakelen van kennis, om het bepalen van gezamenlijke uitgangspunten voor de inhoud en voor de samenwerking. Er wordt input opgehaald voor de RES. Daarnaast is het doel om de uitvoering te versnellen, kennis te delen, te inspireren en bestaande initiatieven/innovaties te ondersteunen. De deelnemers van deze ateliers zijn stakeholders met een rol en/of belang bij het onderwerp en overheden (leden stuurgroep RES NHZ en ambtelijke experts). Op deze manier is de afstemming tussen de stuurgroep en stakeholders praktisch vormgegeven. De samenstelling van de deelnemers kan gedurende het traject veranderen. Voor de thema's 'Opwek elektriciteit' en 'Gebouwde omgeving' worden aparte ateliers georganiseerd, per deelregio en voor NHZ:

- Belangrijkste stakeholders voor de tafel 'opwek elektriciteit': netbeheerders, vastgoedbeheerders, grondeigenaren (zoals Rijkswaterstaat, Defensie, RVB, RWS, bedrijven, Staatsbosbeheer, PWN), agrarische ondernemers, natuur-, milieu en landschap organisaties, energie coöperaties, experts, gemeente, provincie, waterschappen, omgevingsdiensten
- Belangrijkste stakeholders voor de tafel 'gebouwde omgeving': woningcorporaties, energie coöperaties netbeheerders, warmtenetbeheerders, warmteproducenten, warmteleveranciers, (installatie)bedrijven, Vereniging van Eigenaren, bouwbedrijven, experts, onderwijs, gemeente, provincie, waterschappen en omgevingsdiensten

Op drie schaalniveaus worden ruimte ateliers georganiseerd: bovenregionaal, deelregionaal en lokaal. Er wordt bovenregionaal gestart om te komen tot gezamenlijke vertrekpunten, vervolgens wordt geschakeld naar uitwerking via deelregionaal niveau naar het lokale niveau. Aansluitend worden alle inzichten weer samengebracht naar het bovenregionale niveau van de RES. De schaal van de deelregio is daarbij de belangrijke tussenlaag; hier ontmoeten de inzichten uit het bovenregionale en lokale elkaar.

In de bijlage 1 komen de ateliervormen meer uitgewerkt terug.

Bestuurlijke borging en samenwerkingsverbanden NHZ

Bestuurlijk wordt de RES geborgd in de regionale samenwerking in de regio's Amsterdam, Gooi en Vechtstreek, IJmond/Zuid Kennemerland, Zaanstreek/Waterland, Haarlemmermeer en Amstelland. Daarnaast staat de RES op de energietransitie agenda van de MRA, vanwege de raakvlakken met een aantal van de in dat kader lopende programma's.

Door slimme samenwerking met andere regionale opgaven zoals bijvoorbeeld Klimaatadaptatie, wordt de bestuurlijke en ambtelijke 'drukte' voorkomen én kunnen koppelkansen beter worden benut. Dit kan door aan te sluiten bij stakeholdersbijeenkomsten van de betrokken overheden en andere samenwerkingsverbanden met relevante stakeholders.

Financiering

Voorbereidingsfase: tot en met startnotitie

De voorbereidingsfase heeft de provincie Noord-Holland gefinancierd. Dit omdat de voorbereidingsfase cruciaal is voor een soepele start van de RES.

Daarnaast:

- Financiert de provincie samen met partners uit de Metropoolregio Amsterdam:
 - Systeemstudie (onderzoek) energie infrastructuur
 - Inventarisatie huidig en toekomstig (2050) energie en warmtegebruik per gemeente en (deel)regio
 - Inzet van ruimtelijk expert, begeleiding van ruimtelijke ateliers en communicatiestrategie (voorbereidings- en uitvoeringsfase)
 - Kennisdagen (voorbereidings- en uitvoeringsfase)
- Verdelen de gemeenten in de deelregio's onderling de kosten van de regio-coördinator (voorbereidings- en uitvoeringsfase).

Planvormingsfase: tot en met RES 1.0

Via het landelijke programma RES wordt per jaar (gedurende 3 jaar) budget beschikbaar gesteld voor de 30 RES-regio's (zie pag. 11). Dit wordt pas ná ondertekening van het Klimaatakkoord beschikbaar gesteld aan de regio's, er wordt nog gewerkt aan een verdeelsleutel (bijv. rekening houdend met oppervlakte van de regio, aantal gemeentes, aantal inwoners). Voor NHZ is er € 600.000,- per jaar beschikbaar¹⁰. Dit bedrag zal worden ingezet voor de programma organisatie, onderzoeksgeld, participatie, proceskosten, communicatiemiddelen, ed. De landelijke bijdrage is bestemd voor het ondersteunen van de gemeenten bij het opstellen van de RES.

De provincie Noord-Holland faciliteert het RES-proces door het beschikbaar stellen van de programmamanager RES NHZ, ambtelijke capaciteit, kennis en expertise. De gemeenten en waterschappen stellen de eigen ambtelijke capaciteit beschikbaar, net als de kosten voor voorzieningen (locatie, catering) van de lokale en regionale ateliers.

Voor de periode vanaf juli 2020 wordt een aparte begroting gemaakt. Hierover wordt besloten bij de vaststelling van de RES 1.0. Hierbij worden ook afspraken gemaakt hoe eventueel resterend budget terugvloeit naar de regionale overheden die een financiële bijdrage hebben gedaan.

Financieel trekker

Voor het uitkeren van een landelijke bijdrage voor het RES-proces wordt de voorwaarde gesteld dat er een financieel trekker (een gemeente of provincie) wordt aangewezen vanuit de regio en dat hier goede afspraken over gemaakt worden. Aan deze partij wordt de bijdrage uitgekeerd. De provincie Noord-Holland vervult de rol als financieel trekker, werkafspraken hierover worden vastgesteld in de stuurgroep. De verantwoording over de financiën richting de stuurgroep gebeurt in afstemming met de provincie. Vanuit het programma RES NHZ zal

¹⁰ Per jaar (2019-2020-2021) €12 mln voor 30 RES regio's. Exacte verdeelsleutel is nog niet bepaald. Deze financiële ondersteuning komt beschikbaar na ondertekening van het Klimaatakkoord.

namens de regio jaarlijks een aanvraag en verantwoording ingediend worden bij het nationaal programma RES voor toekenning van de landelijke bijdrage.

Capaciteit

De decentralisatie van de energietransitie vraagt inzet van de gemeenten¹¹. Denk daarbij aan o.a.:

- uitvoering eigen duurzaamheidsprogramma / beleid
- deelname aan proces om te komen tot de RES 1.0
- uitvoering van de RES (vergunningverlening, borging in omgevingsbeleid, actualiseren en monitoring RES)
- opstellen en uitvoeren van de [transitievisie warmte \(TVW\)](#)
- participatieproces (bij planvorming en uitvoering van RES, transitievisie warmte, ed.)
- communiceren en informeren

De uitvoering van het programma RES NHZ vraagt van alle betrokken overheden ambtelijke capaciteit. Het is belangrijk om vooral eigen mensen uit de eigen organisatie in te zetten, enerzijds omdat eigen mensen ook mandaat hebben. Anderzijds voor het borgen van kennis/expertise en de uitvoering bij de betrokken overheden.

Iedere gemeente heeft:

- Coördinator energietransitie/ warmtetransitie
- Multidisciplinair team: RO (Omgevingswet/visie en ontwerper), openbare ruimte, wonen, economie, juridisch (omgevingsbeleid/vergunningen), participatie & communicatie.
- Wethouder met de RES in zijn of haar portefeuille

Provincie en Waterschap hebben:

- Ambtelijke trekker RES, verantwoordelijk voor politiek bestuurlijk proces en lid werkgroep RES
- Multidisciplinair team: RO (Omgevingswet/visie en ontwerper), infrastructuur, wonen, economie, juridisch (omgevingsbeleid/vergunningen), participatie & communicatie.
- Afgevaardigd bestuurder voor stuurgroep

Iedere deelregio heeft:

- Een regio-coördinator, lid van de werkgroep RES
- RES werkgroep: duurzaamheid coördinatoren en communicatie adviseurs van de regio gemeenten, in samenwerking met regio coördinatoren van andere disciplines zoals ruimtelijke ordening, economie, sociaal domein en mobiliteit.
- Bestuurlijke trekker als lid van de stuurgroep

Note: Bovengenoemde rollen zijn indicatief. Iedere organisatie heeft zelf de keuze hoe zij hun organisatie ten behoeve van de RES inrichten.

De programma organisatie bestaat uit een programmamanager en ondersteuning.

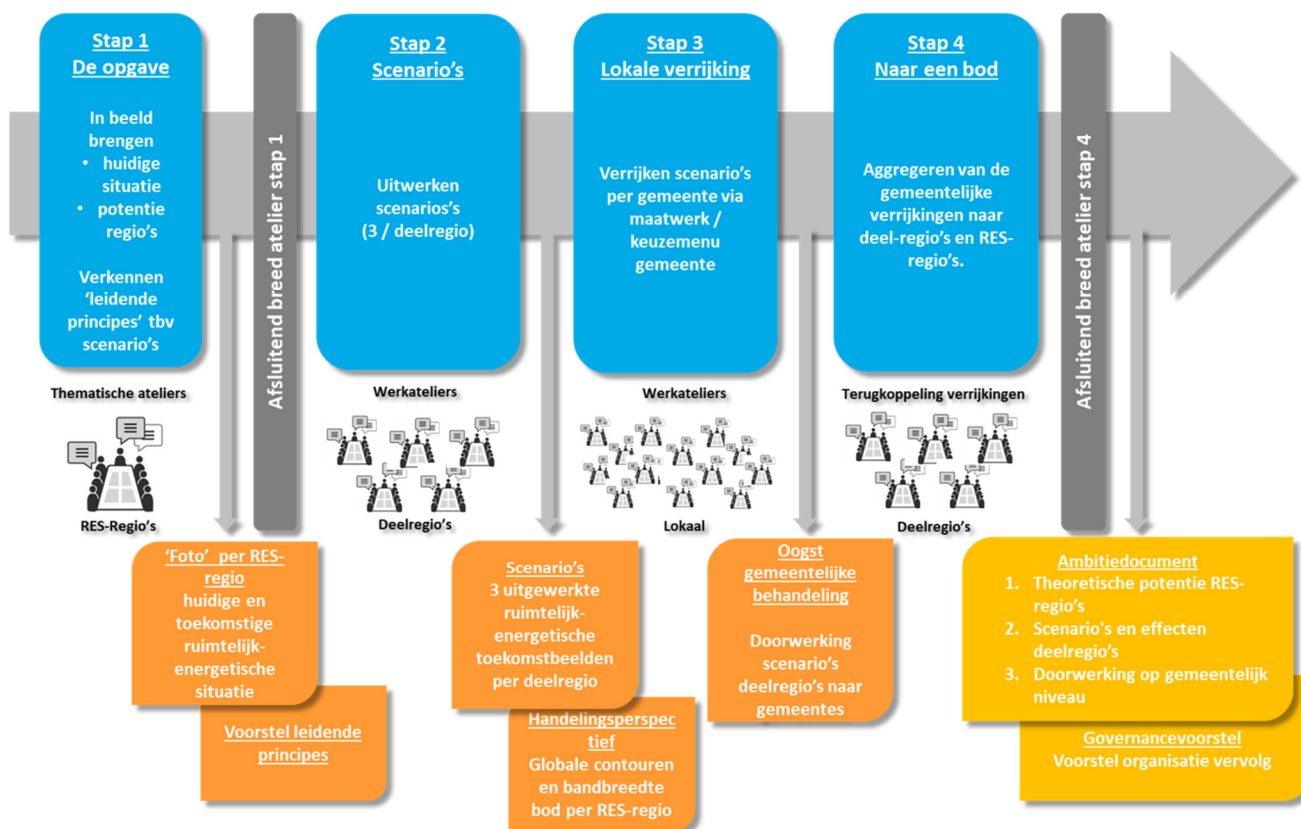
¹¹ De benodigde gemeentelijke capaciteit is afhankelijk van de opgave per gemeente en de gemeentelijke organisatie. Over een vergoeding van de extra uitvoeringslasten voor gemeenten na vaststelling van de RES 1.0 wordt nog onderhandeld in het kader van het Klimaatakkoord.

4. Procesontwerp: hoe gaan we het doen?

Proces

In de voorbereidingsfase tot aan de vaststelling van de startnotitie is de programma organisatie ingericht, is onderzoek en analyse gedaan om de inhoudelijke bouwstenen voor de RES te ontwikkelen en zijn de betrokken overheden en stakeholders geïnformeerd over de RES. Daarnaast is de benodigde capaciteit en expertise voor het RES proces in stelling gebracht, de startnotitie opgesteld en de vaststellingsprocedure van de startnotitie voorbereid.

Na de vaststelling van de startnotitie wordt een participatieproces gestart. Lokaal (gemeente) en per deelregio worden ruimtelijke ateliers georganiseerd, om informatie en input op te halen voor de RES en de samenleving te betrekken bij de opgave van de RES. Op regionaal niveau (deelregio's en NHZ) vinden gesprekken plaats in de thematische ateliers. Dit leidt tot de uitwerking van een aantal ruimtelijke scenario's per deelregio, die vervolgens weer op lokaal niveau worden getoetst. Ook in deze fase is het belangrijk om de betrokken overheden en stakeholders te informeren en te betrekken. Uiteindelijk worden de conclusies samengevoegd in de concept RES NHZ.

Figuur 5: Procesontwerp t.b.v. Regionale Energie Strategie Noord-Holland Zuid

Nadat de concept RES is aangeleverd bij het nationaal Programma RES vindt landelijke afstemming plaats. Concrete projecten met draagvlak worden verder uitgewerkt, zoekgebieden voor locaties voor opwek worden verder geconcretiseerd. Dit kan plaatsvinden in ruimtelijke (lokale) ateliers en/of in specifieke werkgroepen / panels. Indien de landelijke beoordeling een extra opgave oplevert, zal dit wederom in ruimtelijke ateliers vertaald moeten worden naar oplossingen. De besluitvormingsprocedure voor de vaststelling van de RES 1.0 zal worden voorbereid, hiervoor moet rekening gehouden worden met een periode van 2-3 maanden.

Lokale aanpak

De RES NHZ bestaat uit 6 deel-RES-en: regio Amsterdam, Gooi en Vechtstreek, IJmond/Zuid Kennemerland, Zaanstreek/Waterland, Haarlemmermeer en Amstelland. Vanuit het programma RES wordt bovenstaand proces doorlopen. Daarnaast wordt vanuit het programma RES NHZ een set aan hulpmiddelen ontwikkeld voor gemeenten voor de participatie. Afhankelijk van onder andere de couleur locale van de deelregio, de samenwerking in de deelregio op het gebied van de energietransitie en/of andere klimaatopgaven, het participatie beleid van de gemeente of samenwerking met lokale stakeholders kan het NHZ-proces worden aangevuld met een lokale aanpak.

Risico's

In alle projecten en programma's liggen risico's op de loer die het behalen van de doelstellingen in de weg staat. Ook voor het programma RES NHZ kunnen risico's ervoor zorgen dat de vastgestelde scope niet binnen de geplande tijd en budget blijft. Om dit te voorkomen wordt vanuit dit programma strak gestuurd op het identificeren en beheersen van de risico's. Hieronder wordt een overzicht gepresenteerd van de toprisico's die een directe bedreiging vormen voor de haalbaarheid van de doelstellingen voor het Programma RES NHZ, in de fase van het opstellen van de RES (t/m RES 1.0). Aanvullend op deze toprisico's wordt aangegeven wat de oorzaak en gevolg is.

RISICOBESCHRIJVING	Risico ID ¹²
1. De RES voldoet niet aan de opgave 2030. Te laag bod in (concept) RES door veel beperkingen en onmogelijkheden in huidig beleid, of onvoldoende draagvlak. Het Rijk gaat een extra opwekopgave in NHZ aanwijzen.	R-001 R-014
2. Potentiële locaties met draagvlak kunnen niet worden gerealiseerd: er worden onhaalbare, niet uitvoerbare oplossingen opgenomen in de RES door een onvoldoende integrale aanpak of doordat geen rekening gehouden wordt met de energie infrastructuur (technische, ruimtelijke en/of financiële (on)mogelijkheden). Daarmee RES-bod onvoldoende en dus aanwijzing door Rijk.	R-017 R-013 R-019
3. Er ontstaan onjuiste aannames en verhalen, die het RES-proces nadelig beïnvloeden.	R-012
4. Onvoldoende prioriteit in beschikbaar stellen van benodigde middelen (budget/capaciteit) bij gemeenten voor uitvoeren RES.	R-007
5. Maatschappelijke beeldvorming negatief onder de vlag van Klimaatakkoord, doordat de rekening bij de burger wordt neergelegd.	R-010
6. Vaststelling Klimaatakkoord wordt niet volgens planning vastgesteld, RES vertraagt.	R-005
7. Onvoldoende draagvlak zorgt ervoor dat besluitvormingsproces concept RES (bij NHZ overheden) is verstoord en vraagt meer tijd.	R-020
8. Onvoldoende draagvlak zorgt ervoor dat besluitvormingsproces startnotitie (bij NHZ overheden) is verstoord en vraagt meer tijd.	R-002
9. Een gemeente, de provincie of het waterschap kiest vooralsnog niet tot definitieve besluitvorming van de (concept) RES, het bod is daarmee niet compleet.	R-006

NB. Voor het volledige resultaat van de risicoanalyse (risico-identificatie, prioritering, beheersmaatregelen) wordt verwezen naar Bijlage 4b 'Risicoregister'.

Communicatie

De opgave raakt vele betrokkenen (publiek, privaat, maatschappelijk) met ieder eigen belangen, standpunten en overtuigingen. Om gezamenlijk te komen tot een Regionale Energie Strategie is op maat gesneden communicatie noodzakelijk. Voor het optimaal ondersteunen van het programma richt communicatie zich op twee sporen: procescommunicatie voor de betrokken overheden en communicatie en participatie voor de samenleving.

¹² Het Risico ID is een directe verwijzing naar Bijlage 4 'Risicoregister' waar de volledige beschrijving van het risico, oorzaken, gevolgen en beheersmaatregelen kan worden gevonden.

Deelnemende overheden

Voor de betrokken overheden is actuele procescommunicatie van groot belang. Het gaat daarbij om de ambtelijke organisatie, de colleges, de portefeuillehouders en raden, staten en de algemeen besturen. Het programma RES ontwikkelt samen met de lokale communicatieadviseurs de strategie en de benodigde communicatiemiddelen voor deze doelgroepen, zoals presentaties, bijeenkomsten en nieuwsbrieven.

De energietransitie is een complex onderwerp en om inhoudelijk een goed oordeel te kunnen vormen is basiskennis onontbeerlijk. Daarom worden er vanuit de programmaorganisatie kennisdagdelen georganiseerd voor betrokken ambtenaren, bestuurders en raden.

Daarnaast worden de raden in regioverband voorbereid op belangrijke mijlpalen. Statenleden en leden van de Algemeen Besturen worden hier ook voor uitgenodigd. Zij kunnen tijdens het participatieproces ook de lokale ruimtelijke ateliers bijwonen. De belangrijkste mijlpalen zijn:

- het vaststellen van de startnotitie
- de start van de planvorming
- het opleveren van de concept RES
- de besluitvorming tot en met vaststelling RES 1.0

Het programma biedt daarnaast voor direct betrokken ambtenaren een website, met informatie over opgave, inhoud en proces en voor kennisdeling.

Het proces om te komen tot een RES speelt zich af op verschillende niveaus: lokaal, deelregionaal en regionaal (NHZ). Vanuit het programma RES NHZ worden de lokale overheden ondersteunt met:

- Multidisciplinaire specialisten voor de organisatie van de ruimtelijke ateliers op lokaal en deelregio niveau
- Mediastrategie en mediaplan (mijlpalen, belangen, issues, achtergrond)
- Communicatiemiddelen zoals een publiekswaag, persberichten, nieuwsberichten, presentatiemateriaal, beeldmateriaal (zie bijlage 3)

Informeren en participeren

Bij de Regionale Energie Strategie is zorgvuldige participatie en ondersteunende communicatie van groot belang. De energietransitie is een heel technisch onderwerp waar tegelijkertijd veel emotie bij komt kijken. Zowel bij voorstanders die het niet snel genoeg kan gaan, als bij tegenstanders die twijfels en kritiek hebben. Het gaat over keuzes in ieders huishouden, ieders portemonnee en over ieders achtertuin. Tegelijkertijd is goede informatie niet voor iedereen even vanzelfsprekend te vinden of te begrijpen. Daarom is in gesprek blijven met de betrokkenen zo belangrijk, participatie kan op vele manieren, en met vele doelen vormgegeven worden, van informeren tot co-creatie. Hierbij speelt verwachtingsmanagement een grote rol. Voor iedere deelnemer, of je nou professionele stakeholder, raadslid of inwoner bent, moet aan de start helder zijn welke invloed men kan hebben op het proces, welke kaders gelden (waar hebben we het wel en waar hebben we het niet over, welke spelregels gelden) en wie uiteindelijk beslissingsbevoegd is (de raden, Staten en de algemeen besturen). Verder is het van belang om de feiten op orde te hebben over onderwerpen waarover makkelijk discussie ontstaat.

Gemeenten voeren de communicatie

Zolang het een strategie is, lijkt voor veel bewoners de Regionale Energie Strategie een abstract verhaal. Totdat de strategie uitgevoerd wordt, het concreet wordt, en iets voor hen zelf betekent. Vaak is dat het moment waarop bewoners zich overvallen voelen en het gevoel hebben dat ze niet mee kunnen praten. Daarom is het van belang om vroeg te beginnen met communiceren. Gemeenten communiceren over alles wat de bewoner echt raakt: je huis isoleren, op een warmtenet aansluiten, je elektriciteit groen en lokaal opwekken. Het programma ondersteunt de gemeenten met het bieden van bouwstenen om belanghebbenden op het juiste moment bij de RES aan te sluiten, zowel op de strategie als op de uitvoering.

Het ministerie bereidt een landelijke publiekscampagne voor over de energietransitie. Deze campagne zet in op het vergroten van draagvlak voor de maatregelen die vanuit het Klimaatakkoord genomen gaan worden en die de inwoners direct raken. De communicatie rondom de RES NHZ sluit hier zo veel mogelijk op aan.

Data en monitoring

Voor de vergelijkbaarheid en optelbaarheid van de regionale bijdragen is het van belang dat de RES als product voldoet aan de landelijke analyse-, monitoring- en rekensystematiek zoals deze is ontwikkeld door het Planbureau voor de Leefomgeving (PBL).

Het is van belang dat alle betrokkenen bij de RES toegang hebben tot de (laatste versies van) diverse bouwstenen, kaarten en data waarmee de RES ontwikkeld wordt. Daarbij is het nog een uitdaging om de eenduidigheid, vergelijkbaarheid en optelbaarheid van data te waarborgen.

In aanvulling op wat aan landelijke ondersteuning op dit gebied geboden zal worden voor de Noord-Hollandse regio's, wordt verkend of de provincie een regierol kan vervullen bij het digitaal verzamelen, beheren en delen van data. Denk daarbij aan het beheer en toegankelijk maken van databestanden (Excel-bestanden, GIS-bestanden, e.d.). Dit in samenhang met beschikbare en te ontwikkelen rapporten, rapportages, cases e.d.

Bijlage 1 Uitwerking proces aanpak

Onderstaand geeft een weergave van de bedachte werkwijze. Deze werkwijze zal gedurende de tijd een verdere uitwerking krijgen. Op hoofdlijnen worden hierbij de volgende stappen herkend:

Stap 1: 'Foto' van de opgave – mei/juni

- Doel: Gezamenlijke inhoudelijke vertrekpunt voor RES vastleggen
- Resultaat: Per regio een 'foto' c.q. basisdocument

Maken foto huidige situatie

Om te komen tot een Regionale Energie Strategie en een bod aan het Rijk is overeenstemming nodig over het vertrekpunt: voor welke opgave staan de regio's? Daartoe worden feiten in kaart gebracht. Er wordt een 'foto van de opgave' gemaakt, op het niveau van de RES, opgebouwd uit de 6 deelregio's. De foto laat in begrijpelijke kaarten en cijfers zien: wat is het energiegebruik van nu, hoe ontwikkelt dit zich tot 2030, waar liggen welke opwekpotenties voor warmte en elektriciteit en tot hoeveel telt dit op per gemeente, deelregio en de RES-regio, hoe ziet de energie infrastructuur eruit. Ook worden ruimtelijke kansen en beperkingen op kaart gezet.

Samenwerking met ruimtelijke ontwerpers

Samen met de ruimtelijk ontwerpers worden de huidige en gewenste landschappelijke kwaliteiten van de provincie Noord-Holland in beeld gebracht. Daarbij wordt gebruik gemaakt van reeds uitgevoerde studies, onderzoeken en eerder uitgevoerde ateliers. Deze inventarisatie biedt inzicht in nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen. Hierbij wordt ook gekeken naar weidevogelgebieden, stiltegebieden, cultuurhistorisch waardevolle gebieden en aardkundige waarden. Vanuit het huidige landschap wordt een vertaling gemaakt naar gebieden waar beperkingen liggen, maar vooral ook waar nieuwe energie en landschap verenigbaar is. Daarnaast wordt in deze fase vanuit landschap input gegeven aan de leidende principes voor het vormgeven van scenario's in Stap 2.

Overzicht leidende principes

Ter voorbereiding op de uitwerking van scenario's per deelregio in stap 2, worden een aantal 'leidende principes' bepaald die de scenario's definiëren. Die principes kunnen zowel ruimtelijk als financieel-economisch of technisch zijn. Voor elke deelregio worden meerdere scenario's 'op kaart gezet', die een vertaling zijn van leidende principes naar de regionale context. Door met elkaar te bepalen welke principes relevant zijn, worden scenario's onderling vergelijkbaar en hebben deze een vergelijkbaar abstractieniveau. Vanuit ervaring in andere regio's, zijn voorbeelden van een aantal ordeningsprincipes voor het 'waar' van opwek:

- Bundelen van wind en zon langs infrastructuur of in andere zones waar nu al sprake is van hinder.
- Meervoudig ruimte gebruik of het tijdelijk inzetten van ruimtelijke pauze gebieden.
- Maximale benutting energiepotentieel: maximaal gebruik maken van de mogelijkheden die er zijn, ongeacht inpassing en kosten.

Deze principes worden in deze stap voorbereid, zodat zij in het afsluitende atelier van deze stap gepresenteerd en getoetst kunnen worden.

Afsluitend werkatelier stap 1

Met de foto is er een feitelijk beeld van de maximale technische potentie die er in Noord-Holland Zuid is. Deze foto kan helpen als spiegel voor de huidige ambities die er zijn zoals het energieneutraal worden van een regio of gemeente. Het is van belang om dit beeld zo snel mogelijk met de betrokken regio's te delen, om de juiste verwachtingen te scheppen en de urgentie van het probleem te duiden. Om het feitelijke beeld met de betrokken regio's te delen en te discussiëren over realistischer scenario's, wordt aan het eind van stap 1 een breed werkatelier georganiseerd:

- Schaalniveau: RES-regio
- Type: thematisch atelier
- Doelgroep: grote groep van professionele vertegenwoordigers uit gemeenten, deelregio's, RES-regio, netbeheerders (raadsleden, statenleden en leden van de dagelijks besturen van de waterschappen staat het vrij om aan dit werkatelier deel te nemen).
- Inhoud: foto, aanpak, introductie leidende principes voor scenario's

Eindresultaat stap 1

Deze stap resulteert in de volgende producten:

- Foto / regioanalyse van de RES NHZ regio, inclusief opbouw vanuit de 6 deelregio's: een zo objectief mogelijke beschrijving van huidige en toekomstige (2050) ruimtelijk energetische situatie.
 - Huidige en toekomstige energievraag
 - Beschikbare Bronnen
 - Bestaande Infrastructuur en capaciteit
 - Bestaande initiatieven, plannen en projecten (innovaties, infra, energieprojecten)
- Voorstel leidende principes per deelregio
 - Beknopt overzicht van relevante en mogelijke 'ontwerprichtingen' voor scenario's (toekomstbeelden)

Stap 2: Scenario's uitwerken – juli/augustus/september

- Doel: Opstellen van scenario's voor (deel)regio's
- Resultaat: 3 ruimtelijk-energetische toekomstbeelden per deelregio met inzicht in effecten en maatschappelijke kosteneffectiviteit; globale contouren en bandbreedte bod van de RES-regio NHZ.

Opstellen scenario's

Het eindresultaat uit stap 1 geeft de theoretische opwekpotenties geografisch weer, in relatie tot het energieverbruik, het netwerk en de ruimtelijke kansen en belemmeringen. Er zijn daarmee nog geen uitspraken gedaan over de wenselijkheid, inpasbaarheid en de effecten van duurzame opwek in bepaalde gebieden. Dat wordt in stap 2 onderzocht, door voor elke deelregio 2 tot 3 scenario's uit te werken. Deze scenario's worden mede vorm gegeven door de leidende principes die in Stap 1 zijn voorbereid en gedeeld met de regio's.

In elk van de 6 deelregio's worden 2 'scenariobijeenkomsten' georganiseerd met circa 10-20 vertegenwoordigers uit de deelregio: 1 aan het begin van stap 2, waarbij de te onderzoeken scenario's met elkaar worden vastgesteld, en 1 aan het eind om de resultaten per deelregio met elkaar te bespreken. Er ontstaat een beeld van de korte termijn mogelijkheden, wat richting kan geven aan het 'waar eerst'.

Samenwerking met ruimtelijke ontwerpers

Met de ruimtelijk ontwerpers worden scenario's verder uitgewerkt en gevisualiseerd. Hierbij wordt voortgebouwd op de leidende principes uit stap 1. Juist in deze fase is de afstemming met de overige technische, financiële en maatschappelijke factoren relevant. Gezocht wordt naar meekoppelkansen en reeds lopende ruimtelijke ontwikkelingen. Samen met ruimtelijk ontwerpers en landschapsarchitecten wordt advies en richting gegeven.

Globale effectbepaling (positief/negatief) per scenario

Voor elk scenario worden globaal de effecten aangegeven, zodat betrokkenen snel een beeld kunnen krijgen van wat het scenario betekent en hoe realistisch dat is. Hiervoor wordt gebruik gemaakt van een pool van specialisten die waar nodig worden ingezet. Bijvoorbeeld ecologen. Op dit thema zijn verschillende spanningsvelden te verwachten in relatie tot de energietransitie, diverse effecten (oa positieve effecten op de leefbaarheid, maatschappelijke baten maar ook hinder) worden in beeld gebracht.

Afsluitend werkatelier stap 2

In het afsluitende werkatelier van stap 2 worden de uitkomsten van de scenario's/perspectieven van de deelregio's gepresenteerd. Iedere deelregio heeft een eigen set van scenario's (uitkomst werkatelier stap 1). In deze ateliers wordt met de deelregio's vastgesteld wat de uitkomsten zijn en worden zij opgeteld naar de mogelijkheden per RES-regio. Deze optelling vormt hoog over een 'RES 0.5', welke in de volgende processtap gemeentelijk wordt behandeld.

Eigenschappen atelier:

- Schaalniveau: deelregio's
- Type: ruimtelijke werkateliers
- Doelgroep: grote groep van professionele vertegenwoordigers uit gemeenten, deelregio's, RES-regio, netbeheerders. Aan deze ateliers kunnen ook raadsleden, statenleden en leden van de dagelijks besturen van de waterschappen deelnemen.
- Inhoud:
 - Presentatie per deelregio door vertegenwoordiger van de scenario's/perspectieven
 - Presentatie van kwantitatieve uitkomsten

- optelling deelregio's
- vaststellen RES 0.5
- toelichting vervolgttraject en cafetariamodel

Resultaat stap 2

Deze stap resulteert in de volgende resultaten:

- Scenario's – Onderscheidende toekomstverkenning per deelregio's aan de hand van leidende principes
- Per deelregio 3 uiteenlopende ruimtelijk energetische toekomstbeelden: beschrijving, beeldend
- Doorvertaling van toekomstbeelden naar effecten: energetisch, ruimtelijk, maatschappelijk, financieel, economisch, etc
- Per deelregio en per scenario analyse van doelbereik (CO₂, PJs, etc)
- Handelingsperspectief
- Geaggregeerde resultaten (CO₂, PJs): Waar brengen de scenario's de RES-regio's
- Vergelijkende analyse van maatschappelijke kosteneffectiviteit van maatregelen in deelregio's.

Stap 3: Lokale ruimtelijke ateliers

Het resultaat van stap 2 is bereikt met input en sturing vanuit beleidsmakers en experts. In stap 3 worden de deelregionale opgaven en de scenario's met de samenleving besproken in lokale ruimtelijke ateliers. Doel van deze stap is om te toetsen welk draagvlak er voor de verschillende scenario's is, welke voorwaarden er worden benoemd en waar op korte termijn kansen liggen voor energieproductie. De gemeentebestuurders en –raden krijgen zo een beeld van de mogelijkheden en gevoeligheden.

Lokaal ruimtelijk atelier op maat en verankeren van lokale kennis

In elk van de 30 gemeenten binnen de RES-regio NHZ zal de behoefte aan deze bijeenkomsten anders liggen; de ene organiseert er twee, de andere geen, de ene nodigt alleen stakeholders of raadsleden uit, de andere voorziet juist een grote bijeenkomst met inwoners. Flexibiliteit in het atelieraanbod is dan gewenst. Daarnaast is het opbouwen en verankeren van lokale kennis gewenst, aangezien het RES-traject niet dit jaar stopt, maar er waarschijnlijk nog vele regionale en lokale bijeenkomsten nodig zijn. Nu gaat het om de ruimtelijke plannen voor de regio, straks gaat het om vele lokale plannen en een veelvoud aan projecten die moeten worden ingepast. Idealiter is de gemeente daarom gastheer van haar eigen lokale atelier, met ondersteuning vanuit het programma (in de vorm van expertise, een of enkele atelierformats, communicatieboodschappen voor uitnodiging, standaard presentatie, de serious game Ruimte en Energie en tools voor documentatie van de resultaten uit het atelier).

Eindresultaat stap 3

- Per lokaal atelier een kort beeldverslag met een korte impressie van de duiding die door de deelnemers is gegeven aan de scenario's.
- Per deelregio een opgeteld beeldverslag van alle gemeenten in de vorm van een 'draagvlakkaart'.

Stap 4: Naar een bod

- Deze laatste stap vormt de afsluiting van onze werkzaamheden en de synthese van alle in de voorgaande stappen verzamelde kennis, inzicht, scenario uitwerking en afstemming en leidt tot de concept RES op deelregionaal en regionaal NHZ niveau.

Afsluitend werkatelier stap 4

In het afsluitende brede werkatelier worden per regio een terugkoppeling gegeven van de gemeentelijke verrijkingen en de aggregaties van deze verrijkingen in de deelregiosessies. Hoe ver de gemeenten in dit stadium zijn in de besluitvorming zal variëren. In sommige gemeenten zal het college al een besluit hebben kunnen nemen, in andere zal de discussie nog niet zijn afgerond.

In het atelier wordt enerzijds de optelsom van de verrijkingen tot het 'ambitiedocument RES' gepresenteerd. Anderzijds worden bovenliggende regionale kansen en belemmeringen bij elkaar gebracht en met elkaar afgewogen (1+1=3). Daarnaast wordt ook de handreiking voor de governance-structuur van het vervolgproces besproken.

Eigenschappen atelier:

- Schaalniveau: RES-regio
- Type: afsluitend atelier
- Doelgroep: grote groep van ambtelijke, bestuurlijke en professionele vertegenwoordigers uit gemeenten, deelregio's, RES-regio

- Inhoud:
 - RES-ambitiedocument
 - Introductie handreiking governance vervolgtraject

Eindresultaat stap 4

Deze stap resulteert in de volgende eindproducten:

- Concept RES. Samenvattend document dat doelbereik (CO₂, PJs, TWh) in verschillende situaties beschrijft:
 - Theoretische potentie
 - Doorwerking scenario's en effecten
 - Doorwerking gemeentelijke behandeling van de scenario's, incl. kansen voor korte termijn
 - Governance samenwerking in het kader van de te nemen vervolgstappen
 - Inrichting en organisatie van het participatietraject rondom de vaststelling van de RES

Na afronding van stap 4 zal de concept RES door de stuurgroep ter besluitvorming worden voorgelegd aan de colleges van de gemeenten, gedeputeerde staten en het dagelijks bestuur van de waterschappen worden voorgelegd voor vaststelling. Om vervolgens aan de gemeenteraden, Provinciale Staten en algemeen bestuur van de waterschappen de concept RES ter informatie voor te leggen waarna deze vrij wordt gegeven door de stuurgroep om aan te bieden aan het landelijk programma.

Doorrekening en waardering concept RES

De regio's bieden de concept RES via het Nationaal Programma RES ter doorrekening aan het Planbureau voor de Leefomgeving (PBL) aan. Deze doorrekening wordt gebaseerd op de uitgangspunten, aannames en rekenregels die zijn vastgelegd in de handreiking Data en Monitoring. De doorrekening biedt inzicht in de mate waarin de regionale inzet optelt tot het bereiken van de nationale klimaatdoelstellingen. PBL rekent door, telt op en rapporteert aan het nationaal programma RES of er een restopgave is en zo ja, van welke omvang en waar kansen/belemmeringen zitten.

Tegelijkertijd zal het Nationaal Programma RES een kwalitatieve waardering van de concept RES uitvoeren. Bij de kwalitatieve waardering worden wegingscriteria gehanteerd voor onder meer proces, gekozen maatregelen en ruimtelijke uitgangspunten. De doorrekening van het PBL en de waardering van het nationaal programma samen worden eerst besproken in de stuurgroep van het Nationaal programma RES en vervolgens teruggekoppeld aan de regio's. De regio's nemen deze terugkoppeling ter harte bij de uitwerking van de concept RES naar een RES 1.0.

Vervolgproces naar RES 1.0

Omdat in deze fase nog onduidelijk is of de concept RES kwalitatief en kwantitatief voldoende is zal het proces voor de planvormingsfase (RES 1.0) op een later tijdstip worden uitgewerkt.

Bijlage 4a. Communicatie stakeholders / middelenmatrix

Middelen vanuit het Programma beschikbaar, ter ondersteuning van procescommunicatie & draagvlak vorming (zelf aanvullen op lokaal niveau).

	Algemeen publiek (*)	Geïnteresseerd/publiek	Grondbezitters	Experts	Maatschappelijke organisaties	Lokale/regionale bedrijfsleven	Energiecorporaties netwerkebeheerders	Ambtenaren gemeente,	Programmateam/bet roken ambtenaren	Stuurgroep	Raden & bestuurders
Meeweten (informereren)											
Beeldmerk, hoofdboodschap (propositie) voor regio NHZ (met koppeling naar NHN). Hoofdboodschap lokaal aan te vullen via communicatienetwerk.	X	X	X		X	X	X	X	X	X	X
Website ('waarom', campagne, proces, resultaten, filmpjes, planning, Q&A, feiten, verhalen, (voorbeelden, dilemma's), contact	X	X	X	X	X		X			X	X
Infographic digitaal (grafisch verhaal 'waarom, hoe & wat)	X	X	X		X	X	X	X			X
Nieuwsbrief digitaal over inhoud, proces, planning, voortgang, uitnodigingen		X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Persberichten bij mijlpalen, resultaten (mediaplan). Interviews via media over achtergrondvraagstukken.	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Facebook regionaal en aansluiten waar mogelijk op deelregio en lokaal (mediaplan): mijlpalen, voorbeelden, wetenswaardigheden, filmpjes, poll, oproep	X	X	X		X						
Fact sheets bedrijfsleven, aan te vullen i.s.m. bepaalde stakeholders.						X					
Kennisdagen ambtenaren/ energiemedewerkers (per fase)				X			X	X	X	X	
Terugkerende roadshow (presentatie) en kennisdagen raden & bestuurders											X
Aanvullen deelregio/ lokaal: <u>middelen</u> rondom voortgang, inzichten, draagvlak	X	X	X		X	X		X	X		X
Meedoen (consulteren/adviseren)											
Vergaderingen (werkgroep, stuurgroep, ambtelijke opdrachtgevers)									X	X	
Consultatie, expertmeeting				X	X				X		
Gesprekken met stakeholders		X	X	X	X	X	X	X			
Deelnemen aan lokale & (deel)regionale ateliers (**)		X	X	X	X	X			X		X
Deelnemen aan Energietransitie tafels per deelregio (*) samenstelling moet nog worden vastgelegd.		X	X	X	X	X	X		X		
Extranet (achterkant van website) met: Relevante informatie voor ambtenaren die zich bezig houden met RES, communicatie, uitgebreide Q&A, procesdetails									X		
Publiekversie concept RES en RES 1.0	X	X	X		X	X		X	X	X	X
Aanvullen deelregio/lokaal: bijeenkomsten deelregio's & lokale bijeenkomsten.								X	X		
Meebeslissen (besluitvorming)											
Stuurgroep besluitvorming/ Stuurgroep vergaderingen										X	
Terugkerende road show (presentatie) en kennisdagen raden & bestuurders									X	X	X
Besluitvorming op basis van afspraken rond mijlpalen in proces (lokaal georganiseerd)									X	X	X
Aanvullen deelregio/lokaal: momenten ter ondersteuning lokale besluitvorming.											

Bijlage 4b. Risico register en beheersmaatregelen

ID risico	Titel	Status	Fase 13	Oorzaak	Ongewenste gebeurtenis	Gevolg	ID BHM	Beheersmaatregelen
R-017	Huidig energie-infrastructuur biedt onvoldoende basis voor RES	Geldig	Fase 3	- RES sluit niet aan op snelheid van realisatie nieuwe infrastructuur (maakbaarheid). Uitbreiding of bouwen van nieuwe grote infrastructuur stations (bijv. onderstations) kan wel tot 8 jaar duren (o.a. door vergunningen en grondaankoop). Dit heeft effect op de volgorde van planning van de RES. - Daarnaast kunnen uitbreidingslocaties gekozen zijn waar het voor de netbeheerder moeilijk is om te realiseren (in tijd/geld/ruimte) of wanneer de opgave niet integraal is (waardoor dekkende prognoses moeilijk zijn). - RES niet uitvoerbaar door gebrek/tekort aan energie-infrastructuur: Netbeheerder(s) (TenneT, Liander, Stedin) hebben onvoldoende tijd, financiële middelen (indien keuzen leiden tot inefficiënte infrastructuur) of fysieke ruimte om extra infrastructuur aan te leggen.	Potentiële locatie met draagvlak worden niet gerealiseerd en daarmee RES-bod onvoldoende en dus aanwijzing door Rijk.	RES loopt vertraging op, de kosten worden hoger en verliest draagvlak bij stakeholders	BM-023	- Betrek de netbeheerder gedurende het hele proces (o.a. in stuur- en werkgroepen) - Laat de (on)mogelijkheden (tijd, ruimte, kosten) voor infra één van de leidende randvoorwaarden zijn - Ook industrie, landbouw en mobiliteit meenemen* - en maak de integrale opgave concreet (wat, waar, wanneer en met welke capaciteit) en laat de netbeheerder dit toetsen. * Mits niet integraal, dan dit oppakken middels inrichting van een separaat proces voor industrie, landbouw en mobiliteit: immers ook daar is naar 2030 en vervolgens 2050 beperking CO₂ noodzakelijk. Elk jaar later beginnen hiermee maakt de opgave alleen nog maar groter. NB: De koppeling tussen/doorvertaling naar de RES en een eventueel separaat proces voor industrie, landbouw en mobiliteit dient dan wel geborgd te worden. - Onderwijs koppelen aan RES-uitvoering/bedrijven.
R-012	Incorrecte communicatie verstoort RES-proces	Geldig	Fase 1, 2 en 3	- Informatie komt op verschillende momenten, aan verschillende partijen - Ruis in communicatie	Er ontstaan onjuiste verhalen, die het RES-proces nadelig beïnvloeden.	RES loopt vertraging op en verliest draagvlak bij stakeholders	BM-015	- Goede communicatie strategie, wat wanneer aan wie communiceren - Bestuurders adviseren over de volgorde der dingen - Plenaire bijeenkomsten - Informeren Staten, Raden en AB - Goede informatieve website
R-014	Aanbod opwek-opgave te laag in concept RES	Geldig	Fase 2 en 3	- Veel beperkingen in huidig beleid voor wind en zon op land, overheden zijn niet bereid om hierin te bewegen - Beleid (PNH en politieke agenda's gemeente) staat centraal, in plaats van de opgave	Te laag bod in concept RES, waardoor het Rijk de opwek-opgave in NHZ gaat aanwijzen.	RES loopt vertraging op en verliest draagvlak bij stakeholders	BM-019	- Intentie uitspraak doen in startnotitie dat opgave leidend is. - In beeld brengen economische kansen voor energietransitie. - Communicatiestrategie uitwerken (best-practices)

¹³ Fase 1: startnotitie, fase 2: opstellen & vaststellen RES, fase 3: uitvoering RES

								delen, echte verhaal vertellen, jongeren betrekken, etc.)
R-007	Onvoldoende budget voor uitvoeren RES	Geldig	Fase 2 en 3	- Gemeenten stellen onvoldoende capaciteit/middelen beschikbaar. - Verschillende tijdshorizon van de gemeenten in eigen duurzaamheidsdoelstellingen - Verschil in beleid en politieke agenda's - Verschil in capaciteit en budget voor uitvoering - Capaciteitsgebrek in gemeenten - Rijksbijdrage is ontoereikend - Onvoldoende bestuurlijke prioriteit - Moeilijke marktomstandigheden: geen goed personeel te vinden met de juiste expertise en vaardigheden.	Gemeenten zijn onvoldoende aangesloten bij RES.	RES loopt vertraging op en verliest draagvlak bij stakeholders	BM-008	- Meenemen met directeuren overheden in RES-proces - Adviseren van ambtenaren, bestuurd en politiek voor budget- en capaciteitsprognose.
R-010	Negatieve maatschappelijke beeldvorming door Klimaatakkoord	Geldig	Fase 2 en 3	- Maatschappelijk aanvaardbaarheid kosten onvoldoende - Burger betaalt de rekening van het Klimaatakkoord	Maatschappelijke beeldvorming negatief onder de vlag van Klimaatakkoord.	RES loopt vertraging op en verliest draagvlak bij stakeholders	BM-013	- In beeld brengen maatschappelijke participatie voor energieopwekking. - Communicatiestrategie uitwerken (best-practices delen, echte verhaal vertellen, jongeren betrekken, etc.)
R-001	RES voldoet niet aan opgave	Geldig	Fase 2	Onvoldoende draagvlak: - Er is bij stakeholders geen draagvlak voor de uitvoering (door de stakeholder). - Er is bij de overheden geen draagvlak. - Er is onvoldoende draagvlak in de samenleving.	De RES voldoet niet aan de opgave 2030. Het Rijk gaat de opgave in NHZ aanwijzen.	RES loopt vertraging op	BM-001	- Belangen in beeld houden, welke voorwaarden heeft de stakeholder voor het 'wel uitvoeren'? - Continue stakeholdersmanagement, aandacht voor tegengeluid. - Bondgenoten koppelen aan tegenstanders, op zoek naar andere stakeholders die wel willen bijdragen aan de uitvoering - Extra opgave als kans presenteren, meerwaarde zoeken. - Onderdeel 'Kwaliteit van RES' zwaarder aanzetten (proces, borgen van draagvlak, inspanningen voor energiebesparing, e.d.).

R-005	Vaststelling Klimaatakkoord vertraagd	Geldig	Fase 1 en 2	• Vertraging van klimaatbesluit op landelijk niveau • "Ruzie" op landelijk niveau, in kabinet	Vaststelling Klimaatakkoord vertraagd: • Geen drukmiddel vanuit de landelijke overheid waardoor het proces een vrijblijvend karakter krijgt en besluitvorming mogelijk uitblijft of ambitieniveau onder landelijke doelstelling. • Geen vertrouwen van lokale politiek in stabiele politieke landelijke koers die essentieel is voor de grote verbouwing. • Geen vertrouwen dat de kaders voor uitvoering op orde komen, zodat gemeente daadwerkelijk op aantal punten regie functie kan invullen.	RES loopt vertraging op en verliest draagvlak bij stakeholders	BM-005	• Voorbereidende gesprekken stakeholders. • Besluitvorming startnotitie vertragen (nu al ruimte reserveren op bestuurlijke kalenders hiervoor) • Communicatie: RES is niet het doel, maar een middel om te komen tot samenwerking voor de energietransitie. In de communicatie deze boodschap centraal zetten. • Besluit van SG; bepalen plan B (scenario what-if)
R-020	Besluitvormings proces vertraagd concept RES	Geldig	Fase 2	• Bestuurders wensen besluitvorming voorafgaand aan doen van het regio bod. • Vanuit de eerste ruimtelijke ateliërs met stakeholder en maatschappelijk betrokkenen, ontstaat al weerstand/geen draagvlak voor keuzes waardoor bestuurders al terughoudend/aarzelend worden t.a.v. RES/bod.	Besluitvormingsproces concept RES (bij NHZ overheden) is verstoord en vraagt meer tijd dan gepland (2-3 mnd).	RES loopt vertraging op	BM-026	• Continu informeren van Staten, Raden en AB (voortgangsrapportage, regionale raadsbijeenkomst en kennissessie) • Consultatieronde concept RES bij Staten, Raden en AB • Betrekken van colleges en verantwoordelijke wethouders • Plannen op bestuurlijke agenda

R-002	Besluitvormings proces vertraagd	Geldig	Fase 1	- Onvoldoende ambtelijke capaciteit om de besluitvorming voor te bereiden. - Verkiezingen bij Provincie en Waterschappen (langdurige coalitievorming) - Coalitieprogramma tegendraads belang RES. - Proces gaat zo snel dat dit op ambtelijk (coördinator, multidisciplinair team) en bestuurlijk niveau bijna niet "bij te benen" is (kun je alles wel doorgronden?)	Besluitvormingsproces startnotitie (bij NHZ overheden) is verstoord en vraagt meer tijd dan gepland (2-3 mnd).	RES loopt vertraging op	BM-002	- Vooraf (bij vaststellen plan van aanpak) ook commitment over inzet capaciteit laten afgeven - Vanuit het programma één uniform besluit opstellen - Vanuit het programma gedetailleerde planning opzetten en blijven communiceren - Alle bestuurlijke agenda's in de planning opnemen - Afstemming met VNG/IPO/UVW over al dan niet besluitvorming voorafgaand aan bod - Vaststelling concept RES alleen door colleges, GS en DB. Niet door raden/staten/AB (dit vastleggen in startnotitie)
R-006	Bezwaar op RES door stakeholders	Geldig	Fase 2 en 3	- Inwoners worden al dan niet in hun belang getroffen - Onduidelijkheid over de juridische status van de RES - Protesten door belanghebbenden	Een gemeente, de provincie of het waterschap kiest vooralsnog niet tot definitieve besluitvorming van de (concept) RES worden overgegaan.	RES loopt vertraging op en verliest draagvlak bij stakeholders	BM-006	- Continu informeren Colleges - Tussentijdse rapportages - Zorgvuldig strategische participatie en communicatie (lokaal, regionaal) - Activeren van communicatieadviseurs betrokken overheden.
R-009	De opgave 'energieneutraal 2050' wordt niet gehaald	Geldig	Fase 3	- De opgave 'energieneutraal 2050' is groter dan nu in de plannen staat. - Tijdsdruk in proces is te hoog. - Liander enige netbeheerder.	Geen doorkijk naar 2050 en investeringspotentie voor Liander wordt niet ingevuld en maakbaarheid van RES onvoldoende.	RES loopt vertraging op	BM-012	Scenario's maken met doorkijk 2050.
R-013	Energienetwerk niet tijdig gereed	Geldig	Fase 3	- Capaciteitsgebrek bij netwerkbeheerder - Gebrek aan inzicht in initiatieven en projecten, waardoor planning netbeheerder achterloopt - Infrastructuur / energienetwerk niet tijdig gereed in lijn met de opgave - Huidige en toekomstige infrastructuur is beperkend voor het RES-bod	RES-bod te laag en aanwijzing door rijk (ondanks grondige analyse)	RES loopt vertraging op	BM-018	- Betrek de netbeheerder gedurende het hele proces (o.a. in stuur- en werkgroepen) - Laat de (on)mogelijkheden (tijd, ruimte, koste) voor infra één van de leidende randvoorwaarden zijn - Ook industrie, landbouw en mobiliteit meenemen en maak de integrale opgave concreet (wat, waar, wanneer en met welke capaciteit) en laat de netbeheerder dit toetsen. - Onderwijs koppelen aan RES-uitvoering/bedrijven.

R-004	Besluitvaardigheid onvoldoende vastgelegd	Geldig	Fase 1, 2 en 3	- Diverse politieke redenen (mogelijk RES?) - College/bestuur van een betrokken overheid valt - Eén van de overheden weigert medewerking - Besluitvaardigheid onvoldoende vastgelegd: Gemeenten en Provincie hebben te weinig doorzettingsmacht tot het hakken van knopen. Uiteindelijk moeten er "pijnlijke" keuzes gemaakt worden. Wie hakt de knoop?	Geen besluitvorming RES mogelijk	RES loopt vertraging op	BM-004	Strategiebepaling vanuit de stuurgroep; scenario's doorlopen what-if en plan B gereed hebben
R-008	Onvoldoende basis, beleid en draagvlak voor RES	Geldig	Fase 1, 2 en 3	- Regionale ambities kan concurrerend zijn met de (landelijke) RES. - Benodigde ambtelijke capaciteit onvoldoende. - Veroorzaakt te grote bestuurlijke drukte, niemand heeft het overzicht meer.	Onvoldoende capaciteit voor uitvoeren RES	RES loopt vertraging op	BM-009	Vertel het integrale verhaal tijdens politieke bijeenkomsten (lokaal, regionaal)
R-003	Startnotitie niet tijdig gereed	Beheerst	Fase 1	Input wordt niet tijdig verstrekt: - Landelijke dataset komt te laat - Opleveren onderzoeken / dataverzameling door PNH vertraagd	Startnotitie kan niet volledig worden afgerond volgens afspraak	RES loopt vertraging op	BM-003	- Niet wachten op landelijke dataset, maar zelf aan de slag met onderzoek en analyse - Goede werkafspraken en planning maken voor werkzaamheden PNH
R-011	Energiebesparing potentieel wordt niet benut	Niet geldig	Fase 3	Geen realistisch uitgangspunt van de RES: 37% energiebesparing en 37% besparing op warmte gerealiseerd kunnen worden. Op de NOM-woningen kan geen procent besparing gerealiseerd worden.	Besparing wordt afgewenteld op andere gebouwen.	Hogere kosten	BM-014	Geen risico voor RES, valt buiten scope.
R-015	Circulaire economie als rem op klimaatdoelstellingen	Niet geldig	Fase 3	Moeizame samenwerking om circulaire economie ingepast te krijgen in RES opgave	Circulaire economie als rem op klimaatdoelstellingen	RES loopt vertraging op	BM-020	Geen risico voor RES, valt buiten scope.
R-016	Tekort aan zonnepanelen voor invulling RES opgave	Niet geldig	Fase 3	Door grote vraag aan zonnepanelen ontstaat er op korte termijn een tekort	Zonnepanelen als onderdeel van invulling RES opgave kan niet tijdig worden verwezenlijkt.	RES loopt vertraging op	BM-021	Geen risico voor RES, valt buiten scope.

R-018	De betaalbaarheid van energie komt onder druk	Niet geldig	Fase 3	We betalen allemaal mee aan infrastructuur uitbreidingen. Elke euro komt terug in het tarief. Daarom moeten we verstandige keuzes maken; o.a. daar uitbreiden waar er zekerheid is dat de opwek (en vraag) er komt, hernieuwbare opwek locaties concentreren, etc. Als hier geen rekening mee wordt gehouden, en op ongeschikte locaties wordt uitgebreid of 'lukraak' wordt verzwaaard, nemen de kosten exponentieel toe en daarmee de energierekeningen van alle burgers.	De betaalbaarheid van energie komt onder druk	Verliest draagvlak bij stakeholders	BM-024	N.v.t.	
R-019	Ruimtelijke vraagstukken niet meegenomen in RES	Niet geldig	Fase 3	In de ruimtelijke plannen zijn PV en wind meegenomen, maar is onvoldoende rekening gehouden met extra grond voor infra. Het proces om grond te verkrijgen kost tijd en de netwerkbeheerders kunnen kan pas realiseren als er grond beschikbaar is. Ter info: een onderstation kan de oppervlakte van meerdere voetbalvelden hebben	Er is geen rekening gehouden met ruimte voor infra of de onderhandelingen voor grond lopen vast (tijd, geld)	RES loopt vertraging op, de kosten worden hoger en verliest draagvlak bij stakeholders	BM-025	Meenemen in startnotitie als randvoorwaarde van RES	

Provinciale Staten van Noord-Holland**Haarlem, 16 juli 2019****Onderwerp: Startnotities Regionale Energiestrategieën Noord-Holland Noord en Noord-Holland Zuid****Kenmerk: 1240249/1240255****Bijlagen:****startnotitie RES NHN****startnotitie RES NHZ****1. Inleiding**

In juli 2019 is het nationaal Klimaatakkoord gesloten. Dit is de Nederlandse uitwerking van de internationale klimaatafspraken van Parijs (2015), met de doelstelling 49% CO₂ reductie in 2030 en als einddoel 95% CO₂ reductie in 2050. In het Klimaatakkoord zijn vele maatregelen benoemd, onderverdeeld in vijf onderwerpen: duurzame elektriciteitsopwekking, gebouwde omgeving, landbouw en landgebruik, mobiliteit en industrie.

Voor het uitwerken en realiseren van de nationale doelen en afspraken is regionaal en lokaal maatwerk nodig. Het vraagt om nieuwe manieren van intensieve samenwerking tussen overheden, inwoners, bedrijven en maatschappelijke partners. Daarom hebben de overheden in het Interbestuurlijke Programma (IBP) (februari 2018) afgesproken een meerjarige programmatische nationale aanpak met lands dekkende Regionale Energie Strategieën (RES) (30 regio's) uit te werken in een landelijk programma RES. In het IBP is ook afgesproken dat de besluitvorming over de uitvoering van deze strategieën plaatsvindt via het omgevingsbeleid van gemeenten, provincies en Rijk en via het beleid van de Waterschappen (o.a. waterbeleidsplannen). Het is dus de nadrukkelijke wens van het IPO, de VNG en de Unie van Waterschappen de RES gezamenlijk te gaan ontwikkelen om een van bovenaf opgelegde taakstelling te voorkomen.

In Noord-Holland kennen we twee RES regio's. De RES Noord-Holland Noord en de RES Noord-Holland Zuid.

Wat is de RES?

Nationaal dient er in 2030 35 TWh aan duurzame energie op land te worden opgewekt. De RES is een middel om gezamenlijk met de partners te bepalen wat ons aandeel daarin zal zijn. De regionale overheden bepalen hoe, met wie en waar dit ingevuld wordt. Ook wordt de opgave 'aardgasvrij maken van de gebouwde omgeving' uit het Klimaatakkoord erin uitgewerkt. Hiervoor geeft de RES inzicht in aanbod van duurzame warmtebronnen en de warmtevraag van de gebouwde omgeving en de daarvoor benodigde energie-infrastructuur.

Doel van de startnotitie

De RES-sen worden in gezamenlijkheid, maar vanuit ieders eigen rol en bevoegdheden, opgesteld. Vanaf de ondertekening van het Klimaatakkoord dienen ze in een kort tijdsbestek te

worden gerealiseerd en vastgesteld. Een zorgvuldig participatieproces is daarvan tevens onderdeel. De strakke planning komt mede voort uit de het gezamenlijk doel dat medio 2021 in het merendeel van de regio's de RES is verwerkt in het omgevingsbeleid en dat uiterlijk in 2025 alle aangevraagde benodigde vergunningen voor de ruimtelijke inpassing zijn afgegeven (met oog op de tijdige realisatie van de opgave). Dat vraagt om goede afspraken aan de voorkant van het proces. Daarvoor zijn een aantal kaders opgesteld, zonder nu al uitspraken te doen over inhoudelijke oplossingen en keuzes. Deze kaders zijn opgenomen in de startnotitie. Het is belangrijk dat alle gemeenten, de provincie en de waterschappen een zelfde besluit nemen over de manier waarop het proces wordt ingericht en welke leidende principes er gelden. Deze zaken worden beschreven in de startnotitie.

Rol van de provincie Noord-Holland

De provincie Noord-Holland is partner in het RES-proces. Dit betekent dat wij, net als de gemeenten en de waterschappen, deelnemer zijn in het gezamenlijk proces. Wij hebben zodoende geen regierol.

Ten behoeve van het proces zijn gezamenlijk, maar vanuit ieders eigen verantwoordelijkheden en bevoegdheden, startnotities voor de RES Noord-Holland Noord en de RES Noord-Holland Zuid opgesteld. De startnotities zijn procesdocumenten met procesafspraken. Door de vaststelling ervan door gemeenten, waterschappen en de provincie committeren de partners zich aan het gezamenlijke proces en het gezamenlijk opstellen van de RES. Zodoende worden de startnotities thans aan uw Staten ter besluitvorming voorgelegd.

Daarbij geven wij tevens uitvoering aan het amendement 'Concretiseren Energietransitie' (PS 4 februari 2019) waarin u vraagt om 'Aan het begin van de nieuwe Statenperiode 2019-2023 uitvoering te geven aan de aanbevelingen door met GS afspraken te maken hoe deze geconcretiseerd kunnen worden.' Het gezamenlijk opstellen van de RES ligt in de lijn van de conclusie van de Randstedelijke Rekenkamer in zijn rapport over Energietransitie: "Toekomstige energieprogramma's zullen nog meer een gezamenlijk programma met andere partijen worden dan het geval is".

2. Kaders voor de RES NHN en NHZ

De kaders voor de RES betreffen de opdracht, het proces en de leidende principes. Deze zijn voor beide regio's grotendeels hetzelfde. Hieronder gaan we nader in op de kaders. Indien er verschillen zijn tussen de regio's staat dit vermeld.

De opdracht

Landelijke opdracht

Met de ondertekening van het Klimaatakkoord heeft elk van de 30 RES-regio's in Nederland de opdracht om een Regionale Energie Strategie voor 2030 op te stellen. Het Rijk heeft bepaald dat in 2030 35 TWh duurzame energie opgewekt gaat worden, de regio bepaalt hoe, met wie en waar dit ingevuld wordt. In de RES staat welke strategie de regio (overheden, netwerkbeheerders, inwoners, bedrijven en maatschappelijke partners) hanteert om de energiedoelstellingen te bepalen en te behalen. Indien de 30 RES-en niet optellen tot de landelijke doelstelling van 35 TWh, dan volgt er een landelijke verdeling van de resterende opgave.

Het proces

Besluitvorming en Planning

Het RES-proces kent verschillende momenten voor besluitvorming. De deadlines hiervoor zijn landelijk vastgelegd:

- Startnotitie: de ondertekening van het Klimaatakkoord is het officiële startpunt van de RES.
- Concept RES: wordt 6 maanden na de formele ondertekening van het Klimaatakkoord vastgesteld door de colleges van gemeenten, het college van gedeputeerde staten en het Dagelijks Bestuur van het waterschap en aan het landelijk programma. Dit besluit is een processtap, inhoudelijke besluitvorming volgt bij de RES 1.0 (De concept RES omvat nog geen concrete locaties voor opwek, maar zoekgebieden voor opwek. De concept RES wordt na aanlevering bij het landelijke programma verder uitgewerkt en geconcretiseerd, wat leidt tot de RES 1.0).
- RES 1.0: deze wordt 18 maanden na de formele ondertekening van het Klimaatakkoord vastgesteld door de gemeenteraden, Provinciale Staten en het Algemeen Bestuur van het waterschap en aangeboden door de Stuurgroepen van de RES-sen aan het landelijke programma.
- Uitvoering van de RES: na vaststelling van de definitieve RES 1.0 wordt de ruimtelijke opgave van de RES opgenomen in de provinciale en gemeentelijke omgevingsvisies en omgevingsplannen. Hier zal ook besluitvorming over plaatsvinden. Streven is dat de RES binnen een jaar na vaststelling van de RES 1.0 is verankerd en vastgesteld in de omgevingsvisie en dat in 2025 alle vergunningen verleend zijn voor de uitvoering.
- Elke twee jaar: RES-actualisatie: het RES-traject kent een doorlooptijd tot 2030, de RES wordt ten minste elke 2 jaar gemonitord, geactualiseerd en vastgesteld (RES 2.0 en verder).

Programma organisatie en regionale samenwerking

In de programma organisatie van de beide RES-sen zijn alle gemeenten, de provincie NH en de waterschappen vertegenwoordigd. Er wordt zoveel mogelijk aangesloten op de bestaande (sub)regionale samenwerkingen:

- West-Friesland,
- Regio Alkmaar,
- Kop van Noord-Holland,
- IJmond Zuid-Kennemerland,
- Zaanstreek Waterland,
- Amsterdam,
- Haarlemmermeer,
- Amstelland,
- Gooi en Vechtstreek.

Vanuit de deelregio's zijn er per RES een bestuurlijk trekker, een ambtelijk opdrachtgever (gemeentesecretaris) en ambtelijke regio-coördinator aangewezen die deelneemt in de programma organisatie. Ook de waterschappen en de Provincie NH maken onderdeel uit van de programma organisatie (bestuurlijk, ambtelijk opdrachtgever, ambtelijk), net als de netwerkbeheerder Liander. De rol van de stuurgroep wordt strikt procesmatig gehouden en de

inhoud te laten bepalen door het samenspel met inwoners, bedrijfsleven, maatschappelijke organisaties en experts.

Maatschappelijk draagvlak

Maatschappelijk draagvlak is zeer belangrijk in het RES-proces. De samenleving – bewoners, bedrijven en organisaties in de regio – wordt betrokken bij het opstellen van de RES (raadplegen, adviseren en coproductie). Zeggenschap over de projecten en financiële participatie in opwek zijn belangrijk voor een geslaagde energietransitie. Participatie tijdens het RES-proces wordt georganiseerd in de vorm van ruimtelijke ateliers, zowel lokaal als regionaal, waarin het gesprek met de samenleving plaatsvindt over de ruimtelijke inpassing van de maatregelen. Het organiseren van participatie is een gemeentelijke verantwoordelijkheid. Het programma RES organiseert kennisbijeenkomsten en verzorgt ondersteuning, zodat elke gemeente goed is toegerust om een goed participatietraject te doorlopen. Daarnaast worden thematische ateliers georganiseerd, primair gericht op stakeholders; (professionele of georganiseerde) partijen met belang bij de energietransitie. Tijdens deze thematische ateliers wordt kennis en input voor de RES opgehaald, zoals gezamenlijke uitgangspunten of opgaven. Daarnaast zorgt deze afstemming voor de borging van de samenwerking in de uitvoering. Ook worden bestaande samenwerkingsverbanden met stakeholders betrokken in het proces.

Leidende principes

Algemeen

- De regio's NHN en NHZ realiseren een regionaal aandeel van de landelijke opwek opgave van 35 TWh, inclusief de (geprojecteerde/gerealiseerde) energieprojecten uit het Energieakkoord. Uitgangspunten daarbij zijn:
 - opgave staat centraal, we gaan in gesprek over de oplossingen en het wegnemen van knelpunten;
 - streven naar extra invulling van opwek, vanwege mogelijk afvallen van zoekgebieden;
- RES NHN kent uitwerking in 3 deelregio's: regio Kop van Noord-Holland, regio Westfriesland en regio Alkmaar;
- De RES NHZ kent uitwerking in 6 deelregio's: regio Gooi en Vechtstreek, Amsterdam, IJmond/Zuid Kennemerland, Zaanstreek/Waterland, Haarlemmermeer en Amstelland.
- De opgaven voor mobiliteit, industrie en agrarisch wordt niet uitgewerkt tot een strategie. De RES wordt wel integraal / in samenhang met deze deelgebieden opgesteld;
- De RES wordt samen met stakeholders en samenleving opgesteld;
- Het RES-traject kent een doorlooptijd tot 2030. De RES wordt geborgd in het omgevingsbeleid en wordt minimaal iedere twee jaar gemonitord en geactualiseerd;
- Indien de 30 RES-regio's niet optellen tot de landelijke doelstelling, dan zal eerst het "goede gesprek" worden gevoerd tussen de regio's onderling. Vervolgens volgt er een landelijke verdeling van de resterende opgave;
- Specifiek NHZ: er is vanuit de landelijke opwek-opgave van 35 TWh geen verdeelsleutel van de opgave per RES-regio. Het is ook niet de insteek van de regio NHZ om voorafgaand aan het opstellen van de RES een streefcijfer voor de opgave te bepalen. Het is juist de

bedoeling om, middels het RES-proces en aan de hand van de gelijkwaardige regionale inzet, tot een bod te komen.

Kwantiteit

- De elektriciteitsopgave op land is techniekneutraal, uitgangspunten hierbij zijn:
 - gebruik maken van bewezen technologie;
 - toepassing van grootschalige opwek (alle grootschalige opwek telt mee, dus ook reeds gerealiseerde of geplande projecten);
 - kansrijke innovaties krijgen een plek in de RES 1.0, ook wordt ingezet op de kracht van het lokale initiatief;
 - opgave is in 2030 gerealiseerd en geeft doorkijk tot 2050;
 - biomassa is onder voorwaarde duurzaam (bijv. teelt en verwerking in de regio);
- 'Kleinschalig zon op dak' en energiebesparing zijn beide belangrijke onderwerpen voor de RES maar tellen niet mee als vermindering of vermeerdering van het bod;
- Voor de warmte opgave (gebouwde omgeving):
 - beschikbare warmtebronnen en de potentiële warmtevraag worden op een logische, efficiënte en betaalbare wijze gekoppeld;
 - warmte aanbod en warmte vraag bevinden zich zo dicht mogelijk bij elkaar, rendementsverliezen worden zoveel als mogelijk beperkt.
 - gemeente-/regiogrenzen worden bij de verdeling van het warmte aanbod losgelaten.

Kwaliteit

- De RES levert een bijdrage aan de landelijke energieopgave (energie opwek en warmtetransitie);
- Zorgen voor maatschappelijk draagvlak, door o.a.:
 - zorgvuldige participatie bij de totstandkoming van de RES (lokaal & regionaal);
 - maatschappelijke participatie in opwek (lokaal eigenaarschap van energieprojecten waarbij in NHZ gestreefd wordt naar minimaal 50% in lokaal eigendom), daarbij zullen de minder draagkrachtige burgers niet vergeten worden;
 - samenwerking tussen stakeholders en overheden;
 - gezamenlijk ontwikkelen van meerdere (ruimtelijke) scenario's.
- Zorgen voor ruimtelijke kwaliteit, door o.a.:
 - meervoudig ruimtegebruik;
 - meerwaarde bij ruimtelijke inpassing, door energiedoelen aan andere ruimtelijke ambities te koppelen (bijv. bodemdaling, biodiversiteit, recreatie, economie, leefbaarheid, gebiedsontwikkeling, verbetering van verbindingen, vernatting van veengebieden);
 - bepalen van ruimtelijke ordeningsprincipes voor de inpassing van opwek en voor de benodigde ruimte voor boven- en ondergrondse infrastructuur, zoals aansluiten bij gebiedseigen kenmerken.
- Zorgen voor kostenefficiëntie, door o.a.:
 - vraag en aanbod zo dicht mogelijk bij elkaar (warmte en elektra);
 - netcapaciteit en betaalbaarheid zijn mede bepalend voor keuzes;
 - beschikbare warmtebronnen en de potentiële warmtevraag worden op een logische,

- efficiënte en betaalbare wijze gekoppeld;
- combineren van opgaven en investeringen in andere opgaven.

Ambities en inzet provincie Noord-Holland

De provincie is als partner betrokken bij de RES NHN en de RES NHZ. Dit betekent dat wij als partner onze inhoudelijke inzet in de RES zullen inbrengen. Deze inzet bestaat in ieder geval uit de volgende uitgangspunten en inhoudelijke principes:

1. Samen met partners werken we aan Regionale Energiestrategieën. De resultaten daarvan verankeren we in ons ruimtelijk beleid. Binnen Noord-Holland Zuid bieden wij, vooruitlopend hierop, ruimte voor de plaatsing van windmolens op basis van het principe 'ja, mits'. Dit betekent dat niet op elke locatie windmolens kunnen worden geplaatst, maar dat een zorgvuldige afweging zal plaatsvinden. Buiten de NHZ hanteren wij een restrictief 'nee, tenzij'-beleid, tot het moment van vaststelling van de Regionale Energiestrategie Noord-Holland Noord, waarin duidelijk zal worden op welke plaatsen draagvlak is voor de plaatsing van windmolens. Tot dat moment zijn alleen burgerinitiatieven voor nieuwe windmolens mogelijk wanneer breed draagvlak is aangetoond en een goede landschappelijke inpassing is gegarandeerd;
2. De RES vormt één van de instrumenten om te komen tot het provinciale doel van klimaatneutraliteit in 2050. Van de RES wordt een substantieel aanbod hernieuwbare opwek (elektriciteit en warmte) verwacht voor 2030 (met doorkijk naar 2050), dat recht doet aan het verbruik en de potentie van de Noord-Hollandse regio's.
3. De RES ziet primair op de opgave voor grootschalige hernieuwbare opwek 2030 (35 TWh), de Regionale Structuur Warmte en de benodigde energie-infrastructuur. Dit zorgt voor focus. Tegelijk is het essentieel de samenhang met de aanverwante opgaven te bewaken (landbouw, mobiliteit, industrie) en de noodzakelijke aandacht te houden voor besparing en opwek binnen de gebouwde omgeving.
4. Om de doelstellingen voor 2030 te kunnen halen is het van belang dat het RES-opwekaanbod voldoende concreet en uitvoerbaar is:
 - Zoekgebieden zijn ten tijde van de RES 1.0 uitgewerkt in specifieke projectlocaties (of er is een uitgelijnd proces afgesproken om daartoe te komen).
 - De overeengekomen oplossingen zijn kosteneffectief (financieel uitvoerbaar) en er ligt een plan t.b.v. de praktisch uitvoerbaarheid (regie, eigendommen, eventuele belemmerende wet- en regelgeving, etc.).
5. De Omgevingsvisie NH2050 geeft het toekomstperspectief voor de Noord-Hollandse leefomgeving, ook voor wat betreft de energietransitie. De geformuleerde ontwikkelprincipes zijn richtinggevend voor de RES'en in Noord-Holland. Voor wat betreft energietransitie gaat het om de volgende:
 - de provincie Noord-Holland zet in op een regionale optimale energiemix. Energie-ontwikkelingen zijn passend bij de waarden, karakteristieken en het draagvermogen van het landschap. De economische kansen van de energietransitie voor economische clusters zijn richtinggevend;
 - binnen de bijzondere provinciale landschappen is ruimte voor kleinschalige ontwikkelingen die bijdragen aan instandhouding of versterking van de kernkwaliteiten. In gebieden met grote structuren en relatief geringe aanwezigheid van cultuurhistorie zijn

meer en grotere ontwikkelingen mogelijk. Verder zijn er karakteristieke landschappen waar veel dynamiek op afkomt. Daar wordt ingezet op een integraal perspectief op een nieuwe balans tussen de opgaven, waarden, beleving en gebruik;

-vraag en aanbod van hernieuwbare energie worden zodanig gebundeld dat sprake is van efficiënte benutting van energie-infrastructuur. Vanuit dat oogpunt een voorkeur voor geclusterde opweklocaties nabij grote energievragers en/of netcapaciteit;

-er wordt ruimte gereserveerd voor de aanwending, opslag en doorvoer van door wind op zee opgewekte energie;

6. Diverse strategische verkenningen op het gebied van energietransitie hebben bijgedragen aan de totstandkoming van de Omgevingsvisie NH2050 of geven hier verder uitwerking aan. Het gaat bijvoorbeeld om de Systeemstudie Energie-Infrastructuur en de regionale Energie & Ruimte-verkenningen. Deze verkenningen vormen geen vastgestelde beleidskaders, maar bieden wel waardevolle inzichten over wat kansrijke (en minder kansrijke) ontwikkelrichtingen zijn. Ze dienen dan ook als bouwstenen in het RES-traject;
7. De energietransitie zal een grote impact hebben op het Noord-Hollandse landschap. Het is van belang dat de baten (financiële opbrengsten) voor een substantieel deel in de betreffende regio's blijven en bijvoorbeeld worden aangewend om het lokale/regionale landschap een kwaliteitsimpuls te geven;
8. Voor wat betreft het thema 'warmte' sorteert de RES voor op de gemeentelijke warmtetransitieplannen. De RES kan worden benut om volledig inzicht te krijgen in de beschikbare warmtebronnen en –infrastructuur inclusief uitgangspunten met betrekking tot hun inzetbaarheid;
9. Eenduidigheid, vergelijkbaarheid en optelbaarheid van data is voor de RES cruciaal en vormt een randvoorwaarde bij de uitvoering van studies en doorrekeningen. De provincie Noord-Holland verkent of zij een regierol kan nemen in het (digitaal) verzamelen, beheren en delen van data.

3. Financiering, communicatie en (burger)participatie

De startnotities bevatten voor het grootste deel procesafspraken. De provincie heeft budget ter beschikking gesteld ter ondersteuning van het proces (zie bestedingsvoorstel energietransitie 2019 nr.1173391/1197531). Burgerparticipatie over het voorstel heeft nog niet plaatsgevonden. Dit is wel een belangrijk onderwerp in het vervolg van het RES proces. De communicatie vindt plaats via het programma RES en de speciaal hiervoor in het leven geroepen website [Energieregionhz](https://energieregionhz.nl) en [Energieregionhn](https://energieregionhn.nl)

4. Proces en procedure

De formele start van het RES proces vindt plaats na ondertekening van het Klimaatakkoord. Een half jaar na deze ondertekening leveren de beide regio's een concept RES aan, aan het Rijk. Het Planbureau voor de Leefomgeving rekent vervolgens door of alle RES-sen in Nederland optellen tot 35 Twh. Met andere woorden: er wordt gekeken of de regio's op de goede weg zijn of dat er nog extra inspanningen moeten komen om het afgesproken doel te halen. Na het verschijnen van de concept RES hebben de regio's een jaar de tijd om tot een RES 1.0 te komen. De RES 1.0 wordt ter vaststelling voor de vergadering van Provinciale Staten geagendeerd.

5. Voorstel

Wij stellen u voor te besluiten overeenkomstig het bijgaande ontwerpbesluit.

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

dhr. A.Th.H. van Dijk, voorzitter

mw. R.M. Bergkamp, provinciesecretaris

Ontwerpbesluit

Nr. 65-2019

Provinciale Staten van Noord-Holland;

gelezen de voordracht van Gedeputeerde Staten van 16 juli 2019;

gelet op de handreiking RES,

besluiten:

1. In te stemmen met de startnotitie Regionale Energie Strategie Noord-Holland Noord en de startnotitie Regionale Energie Strategie Noord-Holland Zuid, waarvan de kern is beschreven in de paragraaf 'Kaders voor de RES NHN en NHZ' van deze voordracht, betreffende de 'opdracht', het 'proces' en de 'leidende principes'.
2. Het college van Gedeputeerde Staten te verzoeken de Regionale Energie Strategie Noord-Holland Noord en de Regionale Energie Strategie Noord-Holland Zuid samen met de gemeenten en de waterschappen op te stellen.

Haarlem, 30 september 2019

Provinciale Staten voornoemd,

, voorzitter

, statengriffier

Advies aan Provinciale Staten

Tbv Statenvergadering d.d. 30-09-2019

Commissie

Datum commissievergadering 09-09-2019

Onderwerp:

Voordracht Startnotities Regionale Energiestrategieën

Uw contactpersoon

E. Krijgsman

AD/STG

Doorkiesnummer +31 235143288

krijgsmene@noord-holland.nl

19 september 2019

1 | 10

De commissie adviseert:

Dat de Voordracht Startnotities Regionale Energiestrategieën, met het verslag van deze vergadering als bespreekstuk wordt doorgeleid naar PS van 30 september 2019.

Uittreksel concept-verslag commissie RWK 09-09-2019:

5a. Klimaat en Energie: Voordracht startnotities Regionale Energiestrategieën (A-agenda commissie RWK 09-09-2019)

Er zijn vooraf technische vragen gesteld door de PvdD. De beantwoording zit bij de stukken. Voorafgaand aan deze vergadering heeft een technische briefing plaatsgevonden. In de toekomst zullen technische briefings niet op dezelfde dag plaatsvinden als de reguliere vergadering.

In de eerste termijn kunnen partijen aangeven hoe zij tegenover het voorliggende voorstel aankijken en politieke vragen benoemen. In de tweede termijn kan worden ingegaan op de politieke discussiepunten en wordt aan de commissieleden verzocht of het voorliggende stuk als bespreekstuk of hamerstuk kan worden doorgeleid naar de vergadering van Provinciale Staten op 30 september.

Eerste termijn:

Mevrouw **Seggelink** (PvdD) is blij om te zien dat met deze coalitie een energieke wind gaat waaien en dat er serieus aan de slag wordt gegaan met punten die bij de PvdD al jaren hoog op de agenda staan. Het is twee voor twaalf en er moet werk van worden gemaakt om de aarde leefbaar te houden voor mens en dier. De PvdD is van mening dat de startnotitie RES niet duurzaam genoeg is. Dit heeft te maken met het onder voorwaarde toestaan van biomassa als duurzame energiebron. Het kappen en verbranden van bomen is niet duurzaam. Het Planbureau voor de Leefomgeving en de Sociaal Economische Raad zijn onlangs een studie gestart naar de beschikbaarheid en toepassingsmogelijkheden van de diverse soorten biomassa in Nederland. Het doel is om de duurzaamheid in kaart te brengen. De duurzaamheid van biomassa als energiebron staat ter discussie en er is nog een hoop onduidelijkheid. Waarom inzetten op biomassa centrales als er nog veel onduidelijkheid is over de duurzaamheid ervan? Er is nog geen duidelijk antwoord gegeven over wat

betrokken partijen als duurzaam aanmerken en dat ze daarin onderling van mening verschillen. In 2018 is er door het RIVM gewaarschuwd voor extra fijnstof in de lucht door energieproductie met houtige biomassa. Fijnstof inademen kan de gezondheid schaden bij kinderen, ouderen en longpatiënten. De randstad hoort bij de vuilste gebieden van Europa, volgens cijfers van het RIVM. De PvdD is van mening dat we de komende elf jaar vol moeten gaan voor bewezen duurzame energiebronnen en geen tijd en geld moeten investeren in een energiebron waarvan de duurzaamheid en de invloed op de luchtkwaliteit nog te onduidelijk is.

Zou de rol van biomassa uit de RES moeten verdwijnen?

De RES gaat over de Opgave Gebouwde Omgeving en Elektriciteit, twee van de vijf opgaven uit het Klimaatakkoord. Deze opgaven staan niet op zichzelf.

De heer **Klein** (CU) interrompeert en vraagt mevrouw Seggelink wat beter is. Rest- en snoeiafval laten verrotten op de grond waardoor CO2 vrijkomt. Of in een biomassacentrale verstoken zodat er huizen mee kunnen worden verwarmd in plaats van met gas.

Volgens mevrouw **Seggelink** (PvdD) hoeft er geen gebruik te worden gemaakt van biomassa, want er zijn genoeg bewezen alternatieven.

De heer **Klein** (CU) vraagt wat er dan moet gebeuren met het snoeiafval?

Mevrouw **Seggelink** (PvdD) merkt op dat er dan misschien minder moet worden gesnoeid.

Ze gaat verder met haar punt over de Opgave Gebouwde Omgeving en Elektriciteit. In de RES worden geen strategieën ontwikkeld voor industrie, mobiliteit en landbouw en landgebruik.

Hoe en op welk moment worden de strategieën voor de andere deelgebieden ontwikkeld? De PvdD vindt dat er ook voor deze deelgebieden een apart document zou moeten worden opgesteld conform de RES en dat dit simultaan zou moeten lopen aan de ontwikkeling van de RES. Anders is het risico dat er losse acties bij de commissies worden besproken en de commissie RWK niet het totaaloverzicht heeft.

De heer **Van Tiggelen** (PVV) noemt dit een bijzonder tijdperk. Met indoctrinatie en groepsdenken kun je mensen de grootst mogelijke onzin laten geloven. Hij noemt de boeken 'Extraordinary Popular Delusions' en 'The madness of crowds' van Charles Mackay, gepubliceerd in 1841.

Ter verduidelijking noemt de heer Van Tiggelen enkele feiten. De natuur heeft de afgelopen 550 miljoen jaar het aantal CO2 moleculen per 10.000 in de atmosfeer terug gebracht van 70 naar 4. Dichtbij het niveau waarin plantaardig leven niet meer mogelijk is. De verwijderde koolstof zit nu opgeslagen in bruinkool, steenkool en koolzuurcarbonaat, wat ook biomassa is, alleen schoner. De extra molecuul van 3 naar 4 wordt magische krachten toegedicht. Droogte, extreme regenval, minder sneeuw, meer sneeuw. De zeespiegel is de afgelopen 20.000 jaar met 120 m gestegen. De laatste paar centimeter zou de schuld van de mens zijn. Veel mensen vinden het normaal om hout te verbranden als bron van energie, hetgeen een terugkeer is naar het stenen tijdperk. Wind en zon kan onmogelijk op grote schaal in ons elektriciteitsnet. Het kernprobleem is dat het gaat om aanbod gestuurde stroomvoorziening waarbij vraag en aanbod zelden op elkaar aansluiten. Van de geïnstalleerde capaciteit leveren wind en zon respectievelijk gemiddeld 16 en 10%.

De PVV vindt dat mensen vrij moeten zijn om bijvoorbeeld van het gas af te gaan. De PVV heeft echter grote problemen met het verplicht deelnemen aan het Klimaatakkoord. Je eigen onwetendheid opdringen aan anderen tegen hoge kosten, is een aantasting van vrijheid. Hier is de PVV fel op tegen. Aangezien we volgens diverse wetenschappers en de NASA aan de vooravond staan van een nieuwe ijstijd, lijkt de PVV het kunstmatig opschroeven van energieprijzen ronduit crimineel. Wanneer komt er een einde aan deze collectieve waanzin?

De heer **Van Gilse** (VVD) ziet wat voorligt als een logisch uitvloeisel van het aanstaande Klimaatakkoord. De VVD is op zoek naar hoe het haalbaar en betaalbaar kan worden gemaakt en naar draagvlak.

Voor de RES is geen landelijke verdeling van de doelstellingen gemaakt. Het doel is niet concreet. Heeft de Provincie voor de deelregio's een doelstelling in gedachten, bijvoorbeeld een dertigste deel van de totale te bereiken schone energie. Of een verdeelsleutel voor de beschikbare 12 miljoen aanhouden. Kunnen anderen dan achterover leunen?

In de RES staat de volgende tekst: "De RES is een document waarin tot het jaar 2030 de opgave van duurzame elektriciteitsopwekking en aardgas vrij maken van de gebouwde omgeving uit het Klimaatakkoord zijn uitgewerkt." Uit deze tekst kan de indruk ontstaan dat we in 2030 aardgasvrij moeten zijn, terwijl dat pas in 2050 het geval is. De VVD zou deze tekst graag aangepast zien. Kernenergie wordt nergens in de stukken genoemd. Landelijk wordt kernenergie niet uitgesloten als uitkomst van de participatie. Landelijk wordt kernenergie als CO₂ vrije bron van elektriciteit genoemd. Als het landelijk bespreekbaar is en in de deelregio's wordt het niet genoemd, dan zal de participatie er ook niet komen. Hoe kan dat worden opgenomen?

De heer **Klein** (CU) interrompeert en merkt op dat kernenergie buiten de RES valt omdat het niet hernieuwbaar is en niet binnen de doelstelling van 35 TeraWatt uur valt.

De heer **Van Gilse** (VVD) verwijst naar de stukken en de landelijke website van het Klimaatakkoord, de RES wordt daarin duidelijk genoemd.

In het Klimaatakkoord is afgesproken dat bij de opwekking van duurzame energie de burgers minstens de helft moeten kunnen profiteren, bijvoorbeeld dat buurtbewoners voor de helft eigenaar worden van een windmolen of zonnepark. In de landelijke tekst staat ook "of doordat een deel van de winst wordt geïnvesteerd in buurtprojecten." Dit staat niet in de voorliggende notitie en zou hij graag toegevoegd zien. Minimaal 50% lokaal eigendom en 60 zonnepanelen worden als ondergrens gesteld om het project te laten meetellen. Is er dan geen risico dat mensen aan grote projecten meedoen en zonnepanelen op hun eigen dak achterwege laten? Is dat te omzeilen door met een aantal mensen een coöperatie te beginnen? Of geldt als criterium de SDE subsidie?

De taakstellingen van wind op land tellen mee voor de RES. Noord-Holland heeft zijn taak al vervuld, andere provincies nog niet. Om hoeveel TeraWatt uur gaat het en hoever brengt het ons naar de te halen doelstelling?

In het coalitieakkoord is afgesproken dat er in Noord-Holland Noord geen wind op land bijkomt, tenzij een groot draagvlak wordt aangetoond. In de startnotitie wordt Noord-Holland Noord aangeprezen als zeer geschikt voor wind op land. Hoe rijmt dit met elkaar?

Als een gemeente of deelregio veel draagvlak heeft voor een nieuw windpark, maar ze leggen dat aan de grens van het windpark, mogen de burens dan meebeslissen?

Er wordt duidelijk gesproken over eigen initiatief en regionale innovatie. In de startnotities gaat het over de inpassing van nieuwe wind- en zonne-energie met alleen bewezen technologie. Dat betekent dat in deze startnotities weinig van innovatie terecht komt. Hoe kijkt Gedeputeerde daarnaar?

Initiatieven als kleinschalige zonnedaken, getijdenenergie, zon op water en aquathermie tellen niet mee. Kan Gedeputeerde aangeven waarom?

Noord-Holland wordt aan drie kanten door water omsloten. In het coalitieakkoord heeft de VVD voorkeur voor wind op water. Hoe verhoudt zich dat tot het aandeel van wind op land?

Geothermie wordt genoemd als warmtebron bij het onderdeel gebouwde omgeving. Terwijl geothermie ook een goede bron van elektriciteit kan zijn. Gaat dat meetellen of niet?

Er worden belangrijke stakeholders genoemd voor de ateliers, maar de ontwikkelaars en beleggers ontbreken. Waarom?

De VVD vindt draagvlak belangrijk. In het stuk staat dat de transitie een participatie-opgave is. Er is geen beroep mogelijk en er is korte tijd, dat stelt extra hoge eisen aan de participatie. De heer Van Gilse heeft ervaring met het tot stand komen van regionale stukken. Hij ziet een potentieel probleem bij het draagvlak. Hoe wil Gedeputeerde hiermee omgaan?

Wat gebeurt er als een gemeente de startnotitie of de RES 1.0 niet ondertekent?

Mevrouw **Klaassen** (D66) toetst ten aanzien van windenergie in de kop of er is afgesproken om tot aan de RES een 'nee, tenzij beleid' te hebben en dat in de RES wel alle ruimte wordt geboden.

De heer **Van Gilse** (VVD) antwoordt dat het, met de notitie erbij, om breed draagvlak gaat.

Mevrouw **Sanderse** (CDA) komt terug op het punt dat de gemeente ruimte moet krijgen om op het eigen grondgebied na te gaan welke mogelijkheden er zijn om met de RES aan de slag te gaan en zich niet beperkt te voelen door de bestaande regelgeving. Daarna kan worden getoetst aan provinciaal beleid en waar de regels de plannen raken.

Wat betreft de gewijzigde wind op land opstelling is zij benieuwd hoe bij de uitwerking van de gewijzigde wind op land strategie de RES vorm krijgt. Wordt er dan gewacht op de goedkeuring van de uitwerking coalitieakkoord op de RES?

Mevrouw Sanderse vindt het een mooi proces, van onderop, in heel Nederland, er gaan allemaal processen lopen. Maar wat gebeurt er bijvoorbeeld als er geen opgave komt uit de regio? Hoe kunnen Provinciale Staten voeling houden met het proces? Het is een goed, gedegen proces, maar wel een ambtelijk proces. Er zijn veel professionals bij betrokken en het draagvlak moet komen van de initiatieven. Dat geeft een verschil in het speelveld in de praktijk. De mensen van buiten kunnen slimme keuzes maken. Provinciale Staten zijn op zoek naar het eigenaarschap en hoe het risico op bureaucratie te minimaliseren.

Mevrouw **Gielen** (GL) vindt het ook belangrijk om als Staten betrokken te blijven bij het proces. Het is belangrijk om met verschillende partijen aan de slag te gaan met de energietransitie. Men gaat nu samenwerken op regioniveau en dat is spannend. Het is anders dan men gewend is en het biedt mooie kansen, maar het roept ook vragen op. De notitie gaat ook naar alle gemeenten en waterschappen. Het is lastig om nog inhoudelijke punten mee te geven. Sommige gemeenten wachten met het vaststellen van de startnotitie totdat in november het Klimaatakkoord wordt vastgesteld. Mevrouw Gielen wil Gedeputeerde meegeven dat het belangrijk is dat de Stuurgroep nadenkt over het scenario dat het niet wordt goedgekeurd, of als er versies met amendementen komen of meerdere versies naast elkaar. Dat baart haar zorgen en ze vraagt zich af hoe Gedeputeerde dat risico zelf inschat en hoe de democratie legitimering kan worden gewaarborgd. Hoe ziet Gedeputeerde de rol van de Provincie binnen de RES en de stuurgroep bij het scenario dat regio's alles aan de randen neerzetten of op weinig of niets intekenen. Denkt hij aan een meer regisserende rol? Ze hoopt dat de Staten betrokken blijven bij het verloop van het proces. Ze stelt voor om niet alleen de RES 1.0 te bespreken, maar al eerder betrokken te worden.

Mevrouw **De Vries** (PvdA) noemt het gevoel voor urgentie bij de PvdA ten aanzien van de maatregelen rondom klimaatverandering. Ze sluit zich aan bij de heer Van Gilse (VVD) over de betaalbaarheid van de maatregelen. Ze noemt een zinssnede uit de voordracht van Gedeputeerde Staten aan Provinciale Staten: "Bij de ambities en inzet door de Provincie Noord-Holland staat opgenomen dat de economische kansen van energietransitie en economische clusters richtinggevend zijn." Hoe moet deze zinssnede worden gedeut? Economische kansen

benutten daar waar mogelijk, maar de opdracht uit het Klimaatakkoord is leidend. Of zijn de economische clusters leidend en mogelijk een obstakel voor oplossingen voor de opdracht uit het Klimaatakkoord?

De PvdA staat kritisch tegenover biomassacentrales, zeker waar ze draaien op niet regionale import. Wat de PvdA betreft zou het hooguit zo kunnen zijn dat een bestaande centrale als overgangsmaatregel nog wordt gebruikt. Een probleem kan zijn dat het in de nationale regelgeving nog steeds als duurzaam wordt aangemerkt.

Wat betreft de betrokkenheid van de statenleden bij het democratische proces, heeft mevrouw De Vries begrepen dat ze bij de vervolgstappen al worden betrokken. Klopt dat?

De heer **Klein** (CU) meldt dat het CO₂ niveau vandaag 409 parts per million bedraagt en in 1960 320 parts per million. De gevolgen voor het klimaat door het stijgende CO₂ niveau zijn onomstotelijk bewezen. Alle reden om aan de slag te gaan met de energietransitie. De heer Klein vindt het een spannend proces. Het gezamenlijke doel is om 35 TeraWatt uur hernieuwbare energie op land op te wekken. Er is geen stimulans voor een individuele regio om zijn eerlijke aandeel te halen. Er zou een stevige regie moeten zijn. De heer Klein was verbaasd dat de Provincie geen regierol heeft. Dat vindt hij jammer en niet verstandig. De kans is groot dat, als de RES-sen er zijn, we niet aan de 35 TeraWatt uur komen. Wat houdt 'het goede gesprek' in en hoe stimuleert dit de regio's om aan hun taakstelling te voldoen?

Het College stelt de concept RES vast. Wordt deze gedeeld met Provinciale Staten?

In Noord-Holland Zuid wordt gestreefd naar 50% lokaal eigenaarschap, maar in Noord-Holland Noord niet. Waarom is hiervoor gekozen?

Er moet recht worden gedaan door de RES-sen aan het verbruik en de potentie van de Noord-Hollandse regio's. Betekent dat dat er per RES regio een bepaald verbruik moet worden gerealiseerd of voor de hele Noord-Hollandse regio of de subregio's binnen de RES regio's? Wat is de verdeelsleutel?

Er wordt gesproken over het koppelen van de mogelijke opwek aan het net. Minister Wiebes heeft op 28 juni een kamerbrief gestuurd met suggesties voor het oplossen van de netcapaciteit. Dat zijn ook juridisch-technische oplossingen, waarbij bijvoorbeeld een deel van de reservecapaciteit tijdelijk kan worden ingezet. Wordt dat meegenomen in de bespreking met de regio's?

De heer **Smaling** (SP) vindt het geen klein ding om voor de RES te gaan. Het onderwerp Klimaatakkoord leeft erg, het maakt veel los. Het is ook een zorg dat het verspreid is over 30 regio's, soms ligt de verantwoording bij gemeenten, voor een deel wordt het uitbesteed. Het is belangrijk om klip en klaar te hebben in hoeverre de Provinciale Staten hierover gaan? Zijn er momenten waarop wij ja of nee kunnen zeggen of bijsturen? Als dat onduidelijk is, wordt het een structuur in een structuur. Dit vergt veel discussie op democratisch politiek niveau.

De voorgestelde ingrepen spelen zich op verschillende schaalniveaus af, dat vindt hij zorgwekkend. Niet alles kan op gemeenteniveau worden bekeken. Bijvoorbeeld op het gebied van bodemdaling kan Noord-Holland iets betekenen. Er is veel industrie, energiebesparing, CO₂ reductie ter hand nemen. Op termijn geothermie en waterstof. Dat sneeuwt onder door de focus op onderwerpen in de RES.

Participatie en draagvlak gebeurt vaak op 'geitenwollensokken' niveau of communicatiewetenschappers praten met andere hoogopgeleiden over een wijk. In Noord of Volendam is een andere toon nodig om mensen de noodzaak van de ingrepen duidelijk te maken. De heer Smaling benadrukt dat het meekrijgen van mensen cruciaal is. Hij wijst op een kamerbrief van 1 februari 2016 van toenmalige minister Kamp 'Samen energieprojecten realiseren: een visie op omgevingsmanagement'. De hoofdstukken zijn: Samenbinden van belanghebbenden, Het zo goed mogelijk betrekken van de omgeving, Transparantie en Vertrouwen. Hij nodigt Gedeputeerde uit om deze op te zoeken.

De heer **Dekker** (FvD) zag de startnotities als procesverhalen. De inhoudelijke richting is niet duidelijk. Er worden plannen gepresenteerd voor intermitterende bronnen, zoals windmolens en zonneakkers. Deze moeten een belangrijke bijdrage leveren aan de energieproductie van de toekomst met de horizon naar 2050. Het risico van deze bronnen is dat er een basislastcentrale nodig is voor leveringszekerheid van elektriciteit. De schoonste vorm van het voeden van basislastcentrales is nog steeds gas. FvD pleit voor het maximaal blijven gebruiken van de gasinfrastructuur gedurende de periode tot 2050. FvD vindt het belangrijk dat de energietransitie optimaal qua economie en effectiviteit wordt ingericht.

Mevrouw **Klaassen** (D66) waardeert het om door deze startnotities betrokken te worden bij de totstandkoming van de RES-sen. Het is voor statenleden een kans om Gedeputeerde Staten mee te geven hoe zij naar RES 1.0 zullen kijken. Het RES-proces is complex. De ambitie moet lokaal worden opgebouwd en de Provincie heeft daar diverse rollen bij: kaderstellend, maar ook als partner en met een eigen verantwoordelijkheid. D66 sluit zich deels aan bij de VVD ten aanzien van de doelstelling. Met welke ambitie zit het college aan tafel? We willen recht doen aan het verbruik. Dat is een mooie ambitie, maar hoe krijgt dat vorm? Wat is recht doen aan het verbruik? Hoe komt dat bij ons terug? Bepalen wij als statenleden en raadsleden door in te stemmen met de RES dat we voldoen aan ons verbruik?

Hoe is de governance ingericht? De stuurgroep gaat sturen op het proces. Waar worden dilemma's beslecht? Wat krijgt er voorrang op welk moment? Hoe gaan we ermee om als we er niet uit komen?

D66 onderschrijft de volgende uitgangspunten waaraan de RES 1.0 zal worden getoetst. De herkenbaarheid van de Omgevingsvisie, de ambities uit het coalitieakkoord, het belang van maatschappelijke kwaliteit, de bescherming van NNN, de mogelijkheid voor lokaal eigendom, participatie en, waar het kan, de opbrengst in de regio houden.

Mevrouw Klaassen vraagt nog aandacht voor haalbaarheid en betaalbaarheid, een eerlijke verdeling in de lusten en lasten. Ze verwijst naar de openstaande toezegging. Krijgen Provinciale Staten een overzicht van de doelen in het Klimaatakkoord? Hoe wordt geborgd dat de doelen uit het coalitieakkoord worden gehaald? Ze noemt de strategische opgave. Er moet in samenhang naar alle ambities worden gekeken, zoals industrie, mobiliteit en landbouw. Wanneer wordt dat gedaan?

De heer **Beving** (50PLUS/PVDO) vindt de biogas centrales een angstige ontwikkeling. Wat te doen met snoeihout? Dat kan worden gecomposteerd. Verbranden is niet de beste optie. In Amsterdam bijvoorbeeld moet het afvalenergiebedrijf veel energie en warmte leveren voor 35.000 huishoudens. Hiervoor worden dieselmotoren gebruikt om dat te realiseren omdat het afvalenergiebedrijf niet meer aan zijn leveringsverplichting kan voldoen. Vandaar een woord van waarschuwing: pas op met het gasnet. Dat zou in de komende jaren een belangrijke bron van energie kunnen worden.

Beantwoording door Gedeputeerde **Stigter**:

Hij ziet grote betrokkenheid bij de statenleden. De RES is een belangrijk instrument bij de opgave waar we voor staan met energie. Het is een spannend proces. Het ligt gevoelig in de samenleving, draagvlak is een belangrijk punt. Het is een gezamenlijk proces van verschillende overheden, ook de Rijksoverheid gaat een rol spelen. Er zitten veel onzekerheden in dat proces. Hoe zitten we daar als bestuurders? Wat als het niet goed gaat? Wat als de doelstellingen niet worden gehaald?

Een belangrijk uitgangspunt van de RES-sen is dat de interactie met de samenleving belangrijk is voor het slagen van het project. Als het niet lukt om draagvlak te krijgen voor de RES-sen, dan staat ook het draagvlak van het Klimaatakkoord ter discussie. Met de RES-sen komt de uitvoering van het Klimaatakkoord dichtbij de mensen. Nu wordt de omslag gemaakt van proces naar inhoud. Er worden gesprekken georganiseerd met inwoners, statenleden en raadsleden.

In het coalitieakkoord staat dat er geen nieuwe biomassacentrale komt. De RES-sen gaan niet over biomassa, maar over de opwekking van elektriciteit. Dat wordt in deze fase primair gehaald uit wind- en zonne-energie. Kernenergie wordt uitgesloten van de RES-sen. Hiermee wordt niet afgewijkt van het Rijkskader, waarin het niet voorstelbaar is dat er vóór 2030 gebruik wordt gemaakt van kernenergie. Het biomassa dossier komt terug bij de Provinciale Staten. Op 21 november vindt hierover een BOT-overleg plaats.

Hoe verhouden de RES-sen zich tot de andere opgaven? De RES-sen gaan over elektriciteit, maar vanuit industrie, mobiliteit, gebouwde omgeving en landbouw moet ook een steentje worden bijgedragen aan het Klimaatakkoord. Deze zijn buitengesloten van de RES, maar de samenhang is er wel.

Landelijk is een elektriciteitsopbrengst van 35 TeraWatt uur afgesproken. Er is geen verdeling tussen provincies of binnen provincies tussen noord en zuid. De regio moet met een bod komen, wat uiteindelijk moet optellen tot een totaal van 35 TeraWatt uur. Er zijn wel indicaties meegegeven. Dat traject is de afgelopen maanden doorlopen. Er is in kaart gebracht waar de ruimte zit en waar beperkende regimes liggen. Op basis daarvan gaan Gedeputeerde Staten het gesprek aan om te kijken waar de mogelijkheden en ambities liggen. Hoe ver rijkt de verantwoordelijkheid van de Provincie Noord-Holland? Als het inwonersaantal leidend is voor de doelstelling, dan zal het aandeel van Noord-Holland groter zijn.

Wat gebeurt er als de regio's niet tot een bod komen? Dan wordt er begonnen met 'het goede gesprek' tussen het Rijk en decentrale overheden. Het Rijk heeft gevraagd om als decentrale overheden na te denken over de vorm als regio's niet tot een bod komen. Onlangs is een gezamenlijk traject gestart om daarover na te denken. Gedeputeerde informeert de statenleden hierover als er meer bekend is. Als laatste middel kan het Rijk ingrijpen, maar daar is het Rijk terughoudend in. Ook de Provincie is terughoudend om dat in te zetten. Wat wordt wel en niet meegeteld? Een zonnepaneel telt mee in de gebouwde omgeving. Het telt mee als bewoners een coöperatie vormen, mits de schaal wordt bereikt.

Het coalitieakkoord doet heldere uitspraken over het toepassen van windenergie in Noord-Holland Zuid. Dat vormt het uitgangspunt voor de RES-sen. Als er met draagvlak een locatie wordt gevonden voor windenergie, dan worden ze ook geplaatst.

Hoe verhouden wind op land en wind op zee zich tot elkaar? In het Klimaatakkoord zijn deze onderscheiden, er is geen uitwisseling mogelijk.

Welke technieken worden wel of niet meegenomen? Het moet gaan om bewezen technieken. Er wordt nu ingezet op zon en wind. We weten niet wat de toekomst zal brengen. Over twee jaar wordt er opnieuw gekeken of de afspraken in de RES worden nagekomen. Als er dan andere technieken in beeld zijn, kunnen deze in de aanpassing van de RES worden meegenomen. Dat geldt bijvoorbeeld voor geothermie.

Er is aandacht gevraagd voor draagvlak en het democratische proces. De Provincie is niet de enige overheid die daarover gaat. Aan de verschillende staten worden kaders meegegeven voor de doorontwikkeling. Er wordt een proces ingericht waarbij statenleden en raadsleden samen interactief nadenken over de omvang van een RES-gebied. Er wordt ook gestart met participatieprocessen met burgers. De statenleden worden uitgenodigd voor de regionale sessies. De raad en staten worden betrokken bij de concept RES.

De formele democratische legitimering staat, de RES wordt vastgesteld door de staten, dat gebeurt wel laat in het proces. Er moet aan de voorkant worden geïnvesteerd.

Wat zijn de kansen? De clusters binnen de Provincie met innovatie bieden kansen om de procesgang van de RES-sen te ondersteunen. Het is niet de bedoeling geweest om clusters uit te sluiten.

Voor wat betreft biomassa is het coalitieakkoord leidend, er komen geen nieuwe biomassacentrales. Maar biomassa blijft wel een belangrijke energiebron.

Hoe gaat het proces lopen als de doelstellingen nog niet zijn toebedeeld? Mocht de Provincie in het proces meer de regie moeten gaan voeren, dan zal de dynamiek veranderen. Gedeputeerde wil voorkomen dat het bij de Provincie wordt neergelegd. Het is een gezamenlijke opgave. Als Provincie luisteren of faciliteren we niet alleen, we vinden er ook iets van. De Omgevingsvisie is leidend bij de RES-sen. Eveneens leidend is ons

committeren aan de doelstellingen. Zijn de vastgestelde kaders passend bij de doelstellingen? Dat is nu nog niet duidelijk, dat komt eind 2019 of begin 2020 aan de orde.

In de notitie is iets opgenomen over het eigenaarschap van Noord-Holland Zuid en niet van Noord-Holland Noord. Hiervoor heeft Gedeputeerde geen verklaring. Misschien is het een absoluut cijfer. Het vergroten van eigenaarschap is even leidend voor Noord als voor Zuid. Dit is zelfs een belangrijke sleutel voor het krijgen van draagvlak.

Wie gaat hierover en wat zijn momenten van bijsturing? Het is een gemeenschappelijke verantwoordelijkheid van gemeenten, provincies en waterschappen.

Het schaalniveau van de RES-sen is niet automatisch het enige schaalniveau waar vraagstukken aan de orde zijn. De RES-sen zijn een belangrijk instrument bij het uitvoeren van het klimaatbeleid, maar niet het enige instrument. De regio's gaan hiermee aan de slag en kunnen tegen dezelfde zaken aan lopen. Dan spreek je over een nationaal vraagstuk. In het verleden gebeurde dat andersom.

De Omgevingswet wordt als voorbeeld genoemd over hoe het Rijk kan omgaan met de omgeving, burgers en belangenorganisaties. Gedeputeerde heeft gesproken met toenmalig minister Kamp of we iets kunnen leren van de Omgevingswet ten behoeve van de energietransitie. Hier is de Kamerbrief uit voortgekomen die werd genoemd door de heer Smaling (SP).

Het is een processtuk, het startpunt van het gesprek, de inhoud komt later. Gedeputeerde deelt de uitgangspunten genoemd door de heer Dekker (FvD) over effectieve aanpak en leveringszekerheid.

De opmerking over de gasinfrastructuur deelt Gedeputeerde ook. Het gasvrij maken van woningen wordt niet alleen gedaan vanuit de klimaatopgave, maar ook om de aardgaswinning uit Groningen terug te brengen. De gasinfrastructuur zou belangrijk kunnen worden bij de toepassing van waterstof. De huizen worden afgetapt van het aardgas, de leidingen blijven erin.

Gedeputeerde zit voor wat betreft de doelstellingen niet aan tafel 'met het vingertje', maar benadrukt de gezamenlijkheid van de opgave. Nu faciliterend, maar gaandeweg, als de inhoud meer op tafel ligt, zal dat anders worden. In de stuurgroepen worden de inhoud en de uitgangspunten van de doelstellingen bij elkaar gebracht.

Er zijn toezeggingen gedaan om het Klimaatakkoord langs de provinciale doelen te leggen. Dat zal worden gekoppeld aan de bespreking van het Klimaatakkoord. De RES is een onderdeel van de opgave van de Provincie. Het is belangrijk om het nu te behandelen en niet na het Klimaatakkoord.

Tweede termijn:

Mevrouw **Sanderse** (CDA) vraagt of ze het goed heeft begrepen dat er geen uitvoeringsbeleid wordt gemaakt voor nieuwe windmolens, maar dat de RES leidend is en dat er daarna een uitvoeringsstrategie wordt gemaakt. Deze vraag is nog niet beantwoord door Gedeputeerde.

Biomassa is één van de leidende principes in de RES. Biomassa is onder voorwaarde duurzaam, op te wekken in de regio. Mag dat zo worden opgevat dat de huidige biomassa centrales blijven bestaan, maar dat de grootschalige, zoals in Diemen, geen onderdeel is van de RES?

Het CDA is blij met het gedeelde gevoel dat de Staten betrokken moeten blijven bij het proces.

Kan Gedeputeerde een **toezegging** doen over de bureaucratisering? Er wordt veel gedaan met professionals en ambtenaren. Men moet ook oog blijven houden voor het lokale, bijvoorbeeld energiecorporaties.

De heer **Klein** (CU) noemt dat de Provincie, samen met Liander, de enige partij is die met beide RES-sen aan tafel zit. Is Gedeputeerde van plan om dit in de gaten te houden om er impliciet op te kunnen sturen?

Hij vindt het goed om te horen dat lokaal eigenaarschap in Noord-Holland Noord op het netvlies staat. Wel vindt hij het vreemd dat het is verdwenen uit de startnotitie, terwijl het wel landelijk is afgesproken en in Noord-Holland Zuid een doel is. Hij is benieuwd of het er alsnog in kan. Verder is hij benieuwd hoe dit praktisch werkt. Er zijn twee documenten en twee websites die op elkaar lijken. Werkt er één groep ambtenaren voor de twee regio's?

De heer **Van Gilse** (VVD) merkt op dat we vooraf geen duidelijkheid geven en als we het niet eens worden, dan wordt er gewerkt aan een escalatieladder. Hij beveelt aan om dat zo snel mogelijk te doen. Kernenergie wordt uitgesloten omdat dat vóór 2030 niet lukt. Op de website van het Klimaatakkoord staat dat kernenergie als CO2 vrije bron van elektriciteit wordt genoemd bij de landelijke RES. Er wordt ook gezegd dat er bij de RES een doorkijk is tot 2050. Daarom zou het wat de VVD betreft wel moeten worden benoemd. Over het lokaal eigenaarschap van 50% in Noord-Holland Zuid verwijst de heer Van Gilse naar de landelijke tekst: "... of doordat een deel van de winst wordt geïnvesteerd in buurtprojecten." Deze tekst zou hij graag toegevoegd willen zien. Een aantal partijen wordt genoemd als stakeholder, maar ontwikkelaars en beleggers ontbreken. De heer Van Gilse vraagt of deze kunnen worden toegevoegd.

Beantwoording door Gedeputeerde **Stigter**:

Bij de uitwerking van het coalitieakkoord ten aanzien van wind wil Gedeputeerde het onderscheid maken tussen Noord en Zuid. In het coalitieakkoord staat over Noord expliciet aangegeven dat het huidige regime van toepassing is en er wordt verwezen naar de RES. Na de RES wordt er opnieuw naar gekeken. Ten aanzien van Zuid wil men nu al de ruimte geven om wind te faciliteren. Dat kan op verschillende manieren. Gedeputeerde Staten zijn aan het wegen welke constructie het meest passend is. Gedeputeerde komt erop terug hoe een en ander juridisch wordt vertaald.

Over biomassa geeft het coalitieakkoord aan dat het over nieuwe biomassa centrales gaat. Deze worden nu uitgesloten, ze worden niet opgeteld bij de 35 TeraWatt uur. Dat zegt niets over de bestaande biomassa centrales.

Er wordt aandacht gevraagd voor het oog voor het lokale om bureaucratisering te voorkomen. Gedeputeerde **zegt toe** dat hij dat aan tafel met gemeenten zal benadrukken. Hij heeft hier onlangs een interview over gegeven. Professionals zijn belangrijk, maar het gaat juist ook om andere groepen burgers. Gedeputeerde verzekert dat hij het proces aan tafel, samen met Liander, in de gaten zal houden. Juist de Provincie heeft het totaaloverzicht.

Gedeputeerde heeft niet helder waarom de 50% participatiedoelstellingen zijn weg gehaald. Het uitgangspunt geldt zowel voor Noord als voor Zuid. Hij zal dit signaal meegeven in stuurgroep verband.

Hoe komt het dat twee verschillende deelgebieden met twee verschillende regio's een gelijklopend startdocument hebben? Effectiviteit is een belangrijk uitgangspunt voor de energietransitie. Dat geldt ook voor de interne processen.

De samenvatting van de heer Van Gilse over de escalatie klopt. De focus bij de RES-sen ligt tot 2030. Wat vraagt het nationaal programma van ons? Gedeputeerde zal nagaan wat er staat over kernenergie. Het is een momentopname. Blijkt bij de herijking dat het wel mogelijk is, dan kan het eventueel nog worden toegepast. Beleggers, ontwikkelaars, alle relevante partijen, worden betrokken.

Toezegging door Gedeputeerde: aan tafel met gemeenten zal hij het punt van 'oog hebben voor het lokale om bureaucratisering te voorkomen' benadrukken.

De **voorzitter** vraagt of het voorliggende voorstel als **bespreekstuk** of als **hamerstuk** kan worden doorgeleid naar de vergadering van **Provinciale Staten** op **30 september**.

De heer **Van Tiggelen** (PVV) geeft aan dit als bespreekstuk te willen behandelen.

Het voorliggende stuk wordt als **bespreekstuk** doorgeleid naar de vergadering van Provinciale Staten op 30 september.

M 45/30-g-2019
punt 9

AANGENOMEN

Provinciale Staten van Noord-Holland, in vergadering bijeen op 30 september 2019, te Haarlem, ter behandeling van de Voordracht Startnotities Regionale Energiestrategieën (VD 65-2019), agendapunt 9;

Constaterende dat,

- Klimaatverandering volgens ruime consensus in de wetenschap wordt veroorzaakt door menselijk toedoen en er dus ruime wetenschappelijke consensus is over de oorzaak van klimaatverandering;
- Het IPCC constateert dat eind deze eeuw de zeespiegel 84 centimeter zal zijn gestegen en dat dat 10 centimeter hoger is dan gedacht;
- Noord-Holland volop de doelstellingen van het klimaatakkoord van Parijs onderschrijft;

Overwegende dat,

- Er afgelopen week wereldwijd miljoenen mensen de straat opgingen om de urgentie van het klimaatprobleem kenbaar te maken;
- Er in Nederland afgelopen vrijdag ruim 30.000 mensen aanwezig waren bij de Klimaatstaking in Den Haag en er dus breed draagvlak blijkt onder de bevolking voor de urgentie van klimaatverandering;
- De provincie Noord-Holland zelf bepaalt hoe zij de ambities (gaat) invullen om aan het Klimaatakkoord van het Parijs te gaan doen.

Spreekt uit dat

- De wereld een groot klimaatprobleem heeft.

Verzoekt het college om:

- In het licht van het actieprogramma "Klimaat En gevoel van urgentie" een duidelijk communicatietraject te ontwikkelen en dit voor te leggen aan PS.

En gaat over tot de orde van de dag

A.Gielen
GroenLinks

A. de Vries
Partij van de Arbeid

E. Smaling
SP

M 46/30-g-2019
punt 9

AANGENOMEN

Motie

Onderwerp: Andersoortige energietechnieken

Provinciale Staten van Noord-Holland, in vergadering bijeen op 30 september 2019, gelezen hebbende de startnotities RES Noord-Holland Noord en RES Noord-Holland Zuid;

constaterende dat:

- de beide RES-sen, gezien de deadline van 2030, voor wat betreft de duurzame elektriciteitsopwekking slechts inzetten op de bewezen technieken (grootschalige) wind op land en zon op land;
- het coalitieakkoord 'Duurzaam Doorpakken' innovatie als een wezenlijk onderdeel van de energietransitie ziet;
- vanuit de belanghebbenden uit de regio's volgens de startnotitie nadrukkelijk is gevraagd om innovatie en eigen initiatief als uitgangspunt te nemen;
- inspanningen voor andersoortige energieplannen meegenomen kunnen worden in een inhoudelijke onderbouwing in de RES-sen

overwegende dat:

- nieuwe technieken mogelijk minder ruimtelijke nadelen dan de huidige technieken hebben;
- de RES-sen niet alleen tot 2030 zijn, maar ook een doorkijk geven naar 2050;
- richting 2050 alle zeilen bijgezet moeten worden om de doelstellingen te behalen;
- ook vóór 2030 de context reeds kan veranderen, blijktens het voorzien in een 2-jaarlijkse evaluatie;
- de regio's er voor kunnen kiezen andersoortige energieplannen binnen de RES-sen inzichtelijk te maken, en waar mogelijk aan te jagen en op te schalen;

draagt het college op:

- ook voor andersoortige energietechnieken (zoals innovaties, CO₂ transport en -gebruik, waterstof, getijdenenergie, superkritischwatervergassing, aquathermie etc.) de mogelijkheden gelijktijdig in kaart te brengen en ze te stimuleren;
- deze andersoortige technieken ook nadrukkelijk naast de RES-sen inzichtelijk te maken

en gaan over tot de orde van de dag.

Joost van Gilse

uup

Suzanne Klaassen
1066

Anette de Vries
RvdA

m 47 / ps 30-g-2019
punt g

AANGENOMEN

motie

vergadering Provinciale Staten – 30 september 2019

agendapunt 9 – Startnotities Regionale Energiestrategieën (VD-65)

draagvlak en participatie in de Regionale Energiestrategieën (RES)

Provinciale Staten van Noord-Holland in vergadering bijeen,

Constateernde dat:

- In de startnotities voor de Regionale Energiestrategieën (RES) begrippen als 'draagvlak' en 'participatie' meerdere keren voorkomen.

Overwegende dat:

- deze begrippen dikwijls slecht zijn gedefinieerd en daardoor politiek en juridisch moeilijk te toetsen zijn;
- een zo groot mogelijk draagvlak en een zo uitgebreid en zorgvuldig mogelijk uitgevoerde participatie van groot belang zijn voor het succes van de uitwerking van de RES.

Besluit het college van GS te verzoeken:

- de begrippen 'draagvlak' en 'participatie' zorgvuldig te definiëren volgens een werkbaar toetsingskader;
- te onderzoeken op de begrippen vormvast kunnen worden opgelegd bij interventies in het fysieke domein die voortvloeien uit de RES.

Eric Smaling
SP

M 43/30-g-2019
punt 9Forum voor
Democratie

VERWORPEN

Motie Moratorium Wiebelstroom Noord - Holland

Provinciale staten van Noord-Holland, in vergadering bijeen op 30 september 2019, te Haarlem, ter behandeling van **Startnotities Regionale Energiestrategieën (VD-65)**

constaterende dat:

- Uit de systeemstudie energie-infrastructuur Noord - Holland blijkt dat er in Noord - Holland op grote schaal knelpunten zullen ontstaan op twee niveaus:

1. Hoogspanningsnet: In NH-Noord en rond Amsterdam ontstaat er op korte termijn al bij 37% van de bestaande 150 kV-stations een capaciteitsknelpunt en dat loopt in 2050 op naar 90-95%. Ongeveer 85% van die stations kampt in 2050 met een vraagknelpunt (door lokaal te hoge consumptie) en afhankelijk van het toekomstscenario kampt 50 tot 95% met een aanbod knelpunt (door lokaal teveel aanbod van zonne/windenergie). Tenminste 50% van de stations heeft in 2050 zowel een aanbod- als vraagknelpunt, op verschillende momenten in het jaar. Ook een deel van de 150 kV-verbindingen (TenneT) vertoont knelpunten in de scenario's, met name verbindingen die de toe- en afvoer van elektriciteit naar en van NH-Noord verzorgen.
2. Midden- en laagspanningsnet: Ook de Liander-netten van 50 kV en lager vertonen op grote schaal capaciteitsknelpunten in de scenario's. Afhankelijk van het toekomst- scenario vertoont 35-50% van de circa 200 onderverdeelininstallaties in 2050 een capaciteitsknelpunt. Dat geldt daarnaast voor 60-80% van de circa 11.500 midden- spanningsruimtes.

overwegende dat:

- de ongebreidelde groei van intermitterende en wiebelige energiebronnen in onze provincie een onverantwoord risico vormt voor de leveringszekerheid van elektriciteit;
- grote delen van Noord - Holland in de problemen kunnen komen wanneer er ongebreideld en zonder visie en kennis van zaken zonne- en windparken worden aangesloten op het huidige stroomnet.
- bij eventuele herhaaldelijke stroomstoringen tengevolge van het overladen van het stroomnet dit de economie in Noord - Holland niet ten goede komt en de aantrekkingskracht voor bedrijven zich in Noord - Holland te vestigen zal afnemen en bestaande bedrijven zou kunnen weggagen.
- in het uiterste geval de grootschalige aansluiting van intermitterende bronnen kan leiden tot 'black-outs' met potentieel catastrofale gevolgen.

Verzoekt Gedeputeerde Staten, tot nader order geen nieuwe vergunningen voor wind- en zonneparken te verlenen totdat er landelijk bevredigende oplossingen beschikbaar zijn die dit risico mitigeren,

en gaan over tot de orde van de dag.

Ondertekening,

Ralf Dekker
Forum voor Democratie

M44/30-g-2019
punt g

PARTIJ VOOR DE VRIJHEID

Noord-Holland

VERWORPEN

Motie thoriumkernenergie

De Provinciale Staten van Noord-Holland bijeen op 30 september 2019, hebben kennisgenomen van de Statenvoordracht Startnotities Regionale Energiestrategieën (VD-65),

Constaterende dat:

- Weersafhankelijke energiebronnen zonder leveringszekerheid altijd back-up nodig zullen hebben met extra kosten tot gevolg, alsmede het landschap aantasten en het milieu vervuilen;
- Kernenergie al decennia lang een stabiele, betrouwbare en betaalbare energievoorziening is;
- Welvaart en toegang tot betaalbare energie hand-in-hand gaan;
- Klassieke kernenergie zich ontwikkeld heeft tot een zeer veilige energievoorziening, maar thoriumkernenergie zelfs nog veiliger is, aangezien thoriumcentrales niet kunnen ontploffen en bij eventuele calamiteiten zichzelf kunnen uitschakelen zonder menselijk ingrijpen;
- Reeds volgend jaar in China twee (proef) centrales operationeel zullen zijn;
- In Petten momenteel al kleinschalige proeven worden gedaan met thorium;
- De TU Delft veel expertise in huis heeft op het gebied van thorium.

Overwegende dat:

- In voorliggende voordracht geen aandacht is voor (thorium) kernenergie;
- De Staten van de provincie Friesland op 25 september 2019 akkoord zijn gegaan met een voorstel om de ontwikkeling van kerncentrales met een thoriumreactor te volgen en er jaarlijks over te rapporteren aan Provinciale Staten;
- Een meerderheid van de Tweede Kamer ook geïnteresseerd is in thoriumkernenergie.

Roept het College op om:

- Kerncentrales met een thoriumreactor als energievoorziening niet uit te sluiten m.b.t. de Regionale Energiestrategieën, de ontwikkelingen inzake thoriumkernenergie op de voet te volgen en daar jaarlijks aan de Staten over te rapporteren.

En gaan over tot de orde van de dag.

N. Kaptheijns
PVV N-H

PS-vergadering

Dossiernummer	859
Extern Zaak ID	1206594
Vertrouwelijk	Nee
Vergaderdatum	30 september 2019
Agendapunt	10
Omschrijving	Uitbreiding fondsvermogen, voorstel tot scopewijziging, Participatiefonds Duurzame Economie Noord-Holland (PDENH, VD-70).
Organisatieonderdeel	BEL/RE&E

Geagendeerd	Vergaderdatum
PS-vergadering	30 september 2019
Ingekomen stukken ter kennisname	31 augustus 2019

Toelichting

De provincie heeft in 2014 het revolverende Participatiefonds Duurzame Economie Noord-Holland BV opgericht voor de verwezenlijking van de ambities op het gebied van duurzame energie. Provinciale Staten hebben daarvoor een fondsvermogen van maximaal 85 miljoen euro beschikbaar gesteld. Op dit moment bedraagt het fondsvermogen 66 miljoen euro en heeft het fonds in totaal 40,3 miljoen euro geïnvesteerd in 22 initiatieven. Het fonds verwacht op korte termijn voor 15-20 miljoen euro aan vervolginvesteringen te moeten doen. Daarnaast verwacht het fonds 16,1 miljoen euro aan nieuwe investeringen te kunnen doen op basis van de duurzame initiatieven waarmee men al in gesprek is (de zogenaamde "pijplijn"). Omdat het huidige fondsvermogen van 66 miljoen euro daarvoor ontoereikend is, vragen Gedeputeerde Staten aan Provinciale Staten om de laatste tranche van 19 miljoen euro aan het fonds beschikbaar te stellen. Tevens wordt voorgesteld om de scope van PDENH zodanig te wijzigen dat investeringen in houtige biomassa worden beperkt, als uitwerking van een toezegging aan PS.

Voorstel tot scopewijziging PDENH – Beperking van investeringen in houtige biomassa

Document ter consultatie voor de Statencommissie Economie, Financiën en Bestuur (EFB) op 16 september 2019

Tijdens de PS-vergadering op 8 juli 2019 heeft de gedeputeerde Circulaire Economie toegezegd een voorstel tot scopewijziging van het Participatiefonds Duurzame Economie Noord-Holland BV (PDENH) met uw Statencommissie te bespreken om investeringen in (houtige) biomassa te beperken. De achterliggende gedachte daarbij is dat de provincie met PDENH niet wil bijdragen aan bomenkap voor het gebruik als brandstof voor biomassacentrales. Hierbij sturen wij u een voorstel voor een scopewijziging van PDENH zoals wij de uitwerking voor ons zien. Dit document bevat een uitwerking van het onderwerp 'houtige biomassa' en een concreet voorstel aan PS om investeringen door PDENH in houtige biomassa op een uitvoerbare en controleerbare manier te beperken. Deze voorgestelde scopewijziging is uitsluitend van toepassing op de investeringen door PDENH, en niet voor het bredere provinciale biomassabeleid. Concreet wordt aan de commissie EFB gevraagd op dit voorstel te reflecteren.

Huidige scope PDENH

Volgens het investeringsreglement kan PDENH investeren in bedrijven en projecten binnen de sectoren Energietransitie, Circulaire Economie en Duurzame Mobiliteit. Deze sectoren zijn in het investeringsreglement als volgt onderverdeeld:

Energietransitie

- Energiebesparing
- Opwekking (duurzame) energie
- CO₂-reductie
- Energie-infrastructuur

Circulaire economie

- Grondstoffenreductie (waaronder hoogwaardige benutting van grondstoffen in bestaande ketens)
- Toepassing alternatieve grondstoffen (zoveel mogelijk duurzaam geproduceerde grondstoffen toepassen)
- Ketenoptimalisatie (nieuwe producten en productie- en consumptiemethodes)

Duurzame mobiliteit

- Energiebesparing (waaronder brandstofvermindering en alternatieve brandstoffen)
- Opwekking (duurzame) energie
- Grondstoffenreductie en alternatieve grondstoffen
- Elektrisch vervoer

– CO2-reductie

Biomassa valt binnen de sector Energietransitie, maar is tot nu toe niet als specifiek onderwerp in het investeringsreglement opgenomen. Volgens het huidige investeringsreglement gelden er dan ook nog geen specifieke beperkingen voor investeringen op het gebied van biomassa. Om investeringen door PDENH in houtige biomassa op een uitvoerbare en controleerbare manier te beperken, zodanig dat aan de wens van PS tegemoet wordt gekomen, is eerst onderzocht wat 'houtige biomassa' is en hoe het wordt toegepast voor de opwekking van duurzame energie.

Wens om investeringen in biomassa te beperken

PS hebben aangegeven de investeringen door PDENH in biomassa te willen beperken, zodat wordt voorkomen dat de provincie bijdraagt aan initiatieven waarvoor bomen worden gekapt voor de productie van warmte, elektriciteit of groen gas. Om die reden richten we ons op zogenaamde houtige biomassa (biomassa afkomstig van bomen). Het gaat dus niet om biomassa in de vorm van mest, zeewier of reststromen uit de land- en tuinbouw. Bij deze biomassa bestaat niet het risico dat er bomen voor worden gekapt. Het gaat zowel om geïmporteerde houtige biomassa als om houtige biomassa van Nederlandse herkomst. In beide gevallen willen we het kappen van bomen voor energiedoeleinden voorkomen.

Om invulling te geven aan de wens van PS is onderzocht welke duurzaamheidseisen gesteld kunnen worden aan investeringen door PDENH in bedrijven die houtige biomassa willen gebruiken voor de opwekking van duurzame energie. Daarbij wordt onderscheid gemaakt tussen binnenlandse en geïmporteerde (houtige) biomassa omdat hiervoor verschillende regimes gelden.¹ Van belang is duurzaamheidseisen te formuleren die uitvoerbaar en controlebaar zijn. Daarom wordt zoveel mogelijk aangesloten bij bestaande regelgeving. Voor geïmporteerde houtige biomassa speelt het probleem dat in de praktijk vaak moeilijk te controleren is of aan de gestelde eisen wordt voldaan.

Wet- en regelgeving inzake (houtige) biomassa

PDENH hanteert voor biomassa nu het duurzaamheidskader van de Richtlijn Hernieuwbare Energie van de EU (RED). Dit is een Richtlijn uit 2009 voor biobrandstoffen voor vervoer, dus een specifieke categorie biomassa, veelal suiker- en oliehoudend. Normaliter is dit geen houtige biomassa. De duurzaamheidscriteria van de RED hebben onder andere betrekking op het niet voor de teelt van biomassa gebruiken van land met een hoge biodiversiteit en/of een hoge koolstofvoorraad.

De RED is in 2018 herzien in de nieuwe Richtlijn RED2. Er zijn extra bepalingen opgenomen om de verdringing van voedsellandbouw door biomassalandbouw te voorkomen. Verder wordt de scope van die richtlijn verbreed naar alle grootschalige toepassingen van biomassa (> 20 MW). Nederland moet deze herziening nog implementeren.

¹ Een alternatief zou kunnen zijn om importbiomassa helemaal uit te sluiten, maar dit is niet wenselijk, omdat voor de energietransitie meer biomassa nodig is dan binnenlands voorhanden is.

In het kader van het Klimaatakkoord zijn afspraken gemaakt over biomassa. Er wordt een nieuw duurzaamheidskader ontwikkeld voor alle typen biomassa en alle toepassingen. Dit kader moet voorkomen dat Nederland te zwaar in zet op typen biomassa en typen toepassingen die mondiaal tot schaarste kunnen leiden. Het Rijk ontwikkelt dit duurzaamheidskader dat in 2020 klaar moet zijn. Op 4 juli 2019 is een brief gestuurd aan de Tweede Kamer over het proces om tot dat kader te komen (zie: <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/kst-32813-375.html>).

Eisen Nederlandse houtige biomassa

Binnenlandse houtige biomassa kan volgens RVO worden onderscheiden in rest- en afvalhout.²

Resthout is hout dat als reststroom overblijft bij bos- en groenbeheer, bij zagerijen of in de houtverwerkende industrie. Het gaat bij resthout om dunningshout, tak- en tophout, snippers, zaagsel, etc. Voor resthout worden dus geen bomen gekapt. Resthout kan daarom goed worden ingezet voor energiedoeleinden.³

Afvalhout is hout dat vrij komt na het gebruik van producten of materialen, zoals bij sloop. Het wordt verdeeld in drie categorieën: A, B en C. Alleen categorie A – schoon, onbehandeld afvalhout – wordt tot biomassa gerekend. Categorieën B en C betreffen geverfd/verlijmd en geïmpregneerd hout, wat niet tot biomassa wordt gerekend en alleen in speciale installaties mag worden verbrand. Categorieën B en C afvalhout zijn dan ook verder niet in het voorstel meegenomen.⁴

Idealiter wordt categorie A afvalhout eerst beoordeeld op herbruikbaarheid in de bouw of de meubelindustrie. We willen het gebruik ervan voor de productie van duurzame energie graag beperken tot dat deel dat niet hergebruikt kan worden, maar hiervoor bestaat geen regelgeving of vorm van certificatie. De economische waarde van het afvalhout bepaalt nu wat de afvalverwerkers ermee doen. Het is dus niet helemaal uit te sluiten dat ook herbruikbaar afvalhout wordt verbrand/vergast.

Vatten we het voorgaande samen, dan kan aan binnenlandse houtige biomassa als eis worden gesteld dat het moet gaan om:

- Resthout of;
- Categorie A afvalhout (en dan idealiter alleen dat deel dat niet hergebruikt kan worden).

² RVO onderscheidt ook nog houtige biomassa die speciaal voor energiedoeleinden wordt gekweekt, zoals wilgenplantages, maar dit komt in Nederland niet of nauwelijks voor. Daarom hebben we het hier niet meegenomen.

³ Vanuit oogpunt van circulaire economie zijn of komen er allicht toepassingen die hoogwaardiger zijn dan het verbranden of vergassen van biomassa voor productie van duurzame energie. Wanneer we echter als criterium hanteren dat er geen hoogwaardigere toepassingen mogen zijn, dan sluiten we het gebruik van houtige biomassa voor de productie van duurzame energie vrijwel uit en wordt de energietransitie erg moeilijk.

⁴ B- en C-afvalhout wordt door de AVI's wel gebruikt voor de productie van duurzame energie. Het wordt daarvoor ook geïmporteerd.

Eisen geïmporteerde houtige biomassa

Ook hier geldt als doel dat geen bomen worden gekapt voor energiedoeleinden. Dat is voor geïmporteerde biomassa in de praktijk echter niet altijd te controleren. Als geïmporteerde houtige biomassa voor PDENH zou worden toegestaan moeten hier duidelijke eisen aan worden gesteld, bijvoorbeeld zoals bij de biomassacentrale in Diemen via het aanvullende convenant. Het gaat dan om de combinatie van:

- 1) de wettelijke duurzaamheidseisen van de SDE-subsidie (voor bijstook van biomassa in kolencentrales en in biomassacentrales groter dan of gelijk aan 5 MW(th)). De SDE-eisen hebben betrekking op de duurzaamheid van het bosbeheer en op de CO₂-efficiency van de hele keten van bos tot energieproducent. Voldoen aan deze wettelijke criteria is voorwaarde voor het kunnen verkrijgen van subsidie uit de SDE+-regeling voor installaties die houtpellets gebruiken. Zie: <https://www.rvo.nl/subsidies-regelingen/stimulering-duurzame-energieproductie>;
- 2) de bovenwettelijke eisen van het zogenaamde bijstookconvenant uit 2015 van de milieuorganisaties en de energiesector, waarin voortvloeiend uit het energieakkoord afspraken zijn gemaakt over de duurzaamheidsvereisten voor het gebruik van biomassa voor bijstook in kolencentrales in Nederland. De eisen van het bijstookconvenant hebben betrekking op verdergaande vormen van duurzaamheid (zoals de vitaliteit van het bos en – voor ons belangrijk – het uitsluitend gebruiken van resthout), verder op sociaal-maatschappelijke aspecten en gezondheid en arbeidsomstandigheden. Zie: https://bestuur.gooisemeren.nl/uploads/media/1501018_Bijlage_bij_RM_-_Convenant_Stadsverwarmingscentrale_Diemen.pdf.

Het ziet er naar uit dat we voor ons doel – het voorkomen van de kap van bomen voor energiedoeleinden – niet met de SDE-eisen zouden kunnen volstaan, omdat die niet verplichten tot uitsluitend gebruik van resthout. Als we voor PDENH de aanvullende eisen uit het bijstookconvenant zouden hanteren, stuiten we op het probleem dat het bijstookconvenant minder goed uitvoerbaar en controleerbaar is dan de SDE-eisen. Voor het voldoen aan de SDE-eisen wordt gebruik gemaakt van internationaal erkende certificaten. De Nederlandse Emissieautoriteit ziet hierop toe in Nederland. Voor het bijstookconvenant is er nog geen eenduidigheid over de certificaten die hiervoor kunnen worden gebruikt. Over de naleving van het bijstookconvenant bestaat nu ook een geschil tussen de milieuorganisaties en de elektriciteitssector. De naleving ervan is dus moeilijk te controleren. In het convenant voor de biomassacentrale in Diemen zijn daarover om die reden extra afspraken opgenomen.

Gevolgen uitsluiten geïmporteerde houtige biomassa voor PDENH

Als geïmporteerde houtige biomassa voor PDENH wordt uitgesloten, kan het fonds alleen in ‘houtige biomassa’-initiatieven investeren waarbij uitsluitend binnenlandse biomassa wordt gebruikt. Die voorwaarde kan nadelig uitpakken voor de bedrijfsvoering van biomassabedrijven waarin PDENH heeft geïnvesteerd, als een tekort aan binnenlandse biomassa ontstaat.

Nederlandse biomassa kan dan veel duurder worden dan in de ons omliggende landen. Op dit moment zijn er naar verwachting (nog) geen bedrijven waarmee PDENH in gesprek is en waar de voorgestelde strengere criteria tot problemen leiden, maar in de toekomst kan dat voorkomen.

Verder is bij het verduurzamen van de energievoorziening – naast zon en wind – ook biomassa nodig. Omdat Nederland een dichtbevolkt land is, is er bij een stijgende vraag naar duurzame biomassa op termijn binnen Nederland onvoldoende aanbod. Import van biomassa is dan één van de mogelijkheden. Naast de voorgestelde criteria voor investeringen door PDENH in biomassa-activiteiten hebben GS toegezegd om met PS te verkennen welke criteria de provincie gaat hanteren bij de inzet van biomassa bij het verduurzamen van de energievoorziening in Noord-Holland. In het najaar wordt daartoe een breder overleg met PS ingepland. Deze voorgestelde scopewijziging geldt dan ook voor de investeringen door PDENH, en is niet richtinggevend voor het bredere provinciale biomassabeleid.

Het Planbureau voor de Leefomgeving heeft in een notitie voor het Klimaatakkoord de beschikbare kennis op het gebied van biomassa op een rij gezet en een aantal structurerende principes geformuleerd. In die notitie wordt gesteld dat op de lange termijn importbiomassa nodig is. De notitie is minder eenduidig over wat nodig is voor de korte en middellange termijn (naast de door het Rijk via de SDE mogelijk gemaakte import voor bijstook in kolen- en biomassacentrales). Het belangrijkste argument vóór het toestaan van importbiomassa is dat het nodig is voor innovaties om in 2050 klimaatneutraal te worden. Verder kan het gebruik van importbiomassa bijdragen aan het ontstaan van een mondiale markt voor duurzame biomassa, een markt die er nu nog nauwelijks is. De belangrijkste argumenten tegen importbiomassa zijn dat nu niet 100% kan worden gegarandeerd dat het werkelijk duurzaam geproduceerde biomassa betreft en dat bij ruimere beschikbaarheid voor allerlei toepassingen het risico van verdringing van alternatieve oplossingen en het ontstaan van 'lock-in' effecten groter wordt. Zie ook: <https://www.klimaatakkoord.nl/documenten?trefwoord=Structurerende+rationale+biomassa&periode-van=&periode-tot=&onderdeel=Alle+onderdelen&type=Alle+documenten>

Gezien de aanvullende eisen die specifiek voor PDENH gesteld zouden moeten worden, de moeilijke controleerbaarheid daarvan en gezien het beperkte aantal biomassabedrijven waarmee PDENH nu in gesprek is, vinden wij het te ver gaan specifiek voor PDENH eisen op te stellen voor gebruik van geïmporteerde houtige biomassa. Om te voorkomen dat met de investeringen door PDENH wordt bijgedragen aan bomenkap voor het gebruik als brandstof voor biomassacentrales, stellen wij voor om geïmporteerde houtige biomassa voor PDENH uit te sluiten.

Toepassing houtige biomassa in testfase nieuwe technologieën

Uit gesprekken met de fondsmanager van PDENH en deskundigen binnen de provincie op het gebied van Energietransitie blijkt dat biomassa-innovaties in de testfase vaak juist afhankelijk zijn van primair hout, bijvoorbeeld om een installatie goed te kunnen inregelen. Voor het testen en valideren van de technologie wordt bij biomassa vaak primair hout gebruikt vanwege de

homogene kwaliteit, de constante samenstelling, de hoge calorische waarde en de (betrouwbare) verkrijgbaarheid. Het gaat dan om innovaties waarvan de toepassing (na de testfase) is gericht op gebruik van biomassa dat aan alle door ons gestelde eisen voldoet, maar waarbij uitsluitend in de testfase primair hout nodig is voor technologische ontwikkeling van de innovatie. Om te voorkomen dat veelbelovende biomassa-innovaties die een positieve bijdrage kunnen leveren aan de energietransitie niet van de grond komen als gevolg van bovenstaande eisen, wordt voorgesteld een uitzondering te maken voor toepassing van biomassa in de testfase van biomassa-innovaties.

Voorstel tot scopewijziging PDENH

Op basis van bovenstaande stellen wij voor om de scope van PDENH als volgt te wijzigen:

- Voor initiatieven waarbij binnenlandse houtige biomassa wordt gebruikt, wordt de eis gesteld dat het moet gaan om resthout of categorie A-afvalhout;
- Initiatieven waarbij geïmporteerde houtige biomassa wordt gebruikt, worden uitgesloten;
- Een uitzondering op bovenstaande twee punten geldt voor gebruik van houtige biomassa in de testfase, voor technologische ontwikkeling van nieuwe innovaties. Deze uitzondering wordt uitgewerkt in het investeringsreglement van PDENH.

POSTBUS 3007 | 2001 DA HAARLEM

Provinciale Staten van Noord-Holland
door tussenkomst van de statengriffier mw. drs. K. Bolt
Dreef 3, tweede etage
2012 HR HAARLEM

Gedeputeerde Staten

Uw contactpersoon

dhr. A.A. Huijzendveld
BEL/REE

Telefoonnummer +31235144616
huijzendvela@noord-holland.nl

1 | 3

Verzenddatum

28 AUG. 2019

Kenmerk

1206594/1252006/

Uw kenmerk

Betreft: Verzoek tot uitbreiding fondsvermogen, en voorstel tot scopewijziging, Participatiefonds Duurzame Economie Noord-Holland (PDENH)

Geachte leden,

Hierbij ontvangt u ter besluitvorming de bijgaande statenvoordracht met het bijbehorende ontwerpbesluit, met bijlagen, over het verzoek tot uitbreiding van het fondsvermogen van PDENH met deel 2 van de derde tranche ter grootte van € 19 miljoen (de laatste tranche).

Tevens ontvangt u hierbij een voorstel tot wijziging van de scope van PDENH om investeringen in houtige biomassa te beperken. Wij verzoeken u dat wijzigingsvoorstel te agenderen op de B-agenda van de commissie Economie, Financiën en Bestuur (EFB) van 16 september 2019.

Naast de voorgestelde criteria voor investeringen door PDENH in biomassa-activiteiten hebben GS toegezegd om met PS te verkennen welke criteria de provincie gaat hanteren bij de inzet van biomassa bij het verduurzamen van de energievoorziening in Noord-Holland. In het najaar wordt daartoe een breder overleg met PS ingepland. Deze voorgestelde scopewijziging geldt dan ook voor de investeringen door PDENH, en is niet richtinggevend voor het bredere provinciale biomassabeleid

De reden hiervoor is

Tijdens de PS-vergadering op 8 juli 2019 heeft de gedeputeerde Circulaire Economie toegezegd een voorstel tot scopewijziging van PDENH, om investeringen in (houtige) biomassa te beperken, met uw Statencommissie te bespreken. In de bijlagen bij deze brief is daartoe een voorstel opgenomen.

Concreet wordt aan de commissie gevraagd

Concreet wordt aan de commissie EFB gevraagd te reflecteren op het voorstel tot scopewijziging van PDENH zodanig dat investeringen in houtige biomassa worden beperkt. Na consultatie van de commissie EFB wordt het investeringsreglement van PDENH aangepast. Wij zullen

Postbus 3007
2001 DA Haarlem
Telefoon (023) 514 3143

Houtplein 33
2012 DE Haarlem
www.noord-holland.nl
Kvk-nummer 34362354
Btw-nummer NL.0010.03.124.B.08

vervolgens besluiten om het investeringsreglement te wijzigen, waarna het gewijzigde reglement wordt gepubliceerd in het Provinciaal Blad.

Om deze vraag te kunnen beantwoorden is de volgende informatie van belang

Datum en inhoud GS besluit

Wij hebben op 27 augustus het volgende besloten:

1. Kennis te nemen van het verzoek (d.d. 9 augustus 2019) van de directie van het Participatiefonds Duurzame Economie Noord-Holland BV (PDENH) om het fondsvermogen uit te breiden;
2. Provinciale Staten te verzoeken financiële middelen voor deel 2 van de derde tranche van €19 miljoen ter beschikking te stellen en hiertoe bijgaande Statenvoordracht vast te stellen;
3. Onder voorbehoud van een positief besluit van Provinciale Staten deel 2 van de derde tranche van €19 miljoen conform het oprichtingsbesluit van PDENH aan het fondsvermogen van PDENH te doteren;
4. Naar aanleiding van de bespreking in PS een voorstel aan de Statencommissie EFB voor te leggen voor aanpassing van de scope van PDENH door investeringen in houtige biomassa te beperken;
5. Met bijgaande brief de Statenvoordracht voor ophoging van het fondsvermogen van PDENH aan Provinciale Staten te zenden, en de Statencommissie EFB te consulteren over de voorkeur van GS voor aanpassing van de scope van PDENH.

Eerdere behandeling in commissie of PS

In PS van 8 juli 2019 is door de gedeputeerde Circulaire Economie toegezegd om een voorstel te bespreken met uw commissie om de investering van PDENH in houtige biomassa te beperken.

Op grond van welk kader/beleid is dit voorstel gedaan

Het voorstel tot wijziging van de scope van het fonds wordt gedaan op basis van de toezegging tijdens de PS-vergadering op 8 juli 2019.

Motivatie keuzevrijheid

PS wordt gevraagd te besluiten om deel 2 van de derde tranche aan PDENH beschikbaar te stellen door een bedrag van € 19 miljoen te doteren aan het fondsvermogen van PDENH.

De commissie EFB wordt gevraagd te reflecteren op het voorstel tot scopewijziging van PDENH zodanig dat investeringen in houtige biomassa worden beperkt.

Effecten voorstel

Het voorstel tot scopewijziging van PDENH heeft als doel om de investeringen van PDENH in houtige biomassa te beperken.

Overleg heeft plaatsgevonden met

Het voorstel tot scopewijziging is afgestemd met het fondsmanagement van PDENH.

(Burger) participatie

Niet van toepassing.

Communicatie omtrent besluit

Niet van toepassing.

Evaluatie

Niet van toepassing.

Financiële aspecten/risico's

Niet van toepassing

Vervolgprocedure

Na consultatie van de Statencommissie EFB wordt het voorstel tot scopewijziging van PDENH verwerkt in een wijziging van het investeringsreglement van PDENH. GS besluiten vervolgens binnen hun bevoegdheden als aandeelhouder over het gewijzigde investeringsreglement, waarna het gewijzigde reglement zal worden gepubliceerd in het Provinciaal Blad.

Hoogachtend,
Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

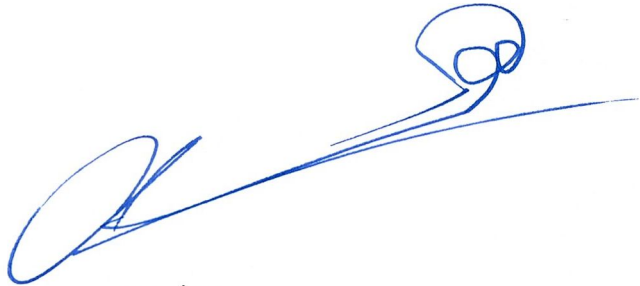

provinciesecretaris

R.M. Bergkamp

2 bijlage(n)

- Voorstel tot scopewijziging PDENH
- Statenvoordracht ophoging fondsvermogen PDENH

voorzitter

A.Th.H. van Dijk

Provinciale Staten van Noord-Holland

Haarlem, 27 augustus 2019

Onderwerp: Verzoek tot uitbreiding fondsvermogen, en voorstel tot scopewijziging,
Participatiefonds Duurzame Economie Noord-Holland (PDENH)

Kenmerk: 1206594/1252006

Bijlagen: n.v.t.

Inleiding

De provincie heeft een aantal fondsen en programma's om innovatie en duurzaamheid in het Noord-Hollandse MKB te stimuleren. Eén daarvan is het Participatiefonds Duurzame Economie Noord-Holland BV. Het is opgericht op basis van het door uw Staten (op 5 maart 2012) vastgestelde Koersdocument Duurzame Energie. Daarin is over de oprichting van een Duurzaam Energie Fonds het volgende opgenomen:

“Voor de verwezenlijking van de ambities op het gebied van duurzame energie wordt door Noord-Holland als belangrijkste financieringsinstrument het Duurzaam Energie Fonds Noord-Holland opgezet. Met de middelen uit dit fonds worden projecten mogelijk gemaakt die bijdragen aan de versterking van de sector duurzame energie. Het fonds volgt daarbij de provinciale focus op de drie speerpunten. [...] Het fonds zal een omvang krijgen van € 85 miljoen en heeft een revoluerend karakter.”

Het betreffende Duurzame Energie Fonds is op 2 april 2014 formeel opgericht als het Participatiefonds Duurzame Economie Noord-Holland BV (PDENH). Bij oprichting van PDENH is afgesproken dat voor iedere ophoging van het fondsvermogen een voorstel aan Provinciale Staten wordt voorgelegd voor beschikbaarstelling van financiële middelen voor de volgende tranche. Er is gestart met een fondsvermogen van €30 miljoen. Inmiddels bedraagt het totale fondsvermogen van PDENH €66 miljoen.

In de eerste jaren na oprichting kon PDENH alleen investeren met eigen vermogen (participaties) in bedrijven op het gebied van zonne-energie, windenergie (offshore), biomassa en duurzaam bouwen. Naar aanleiding van Motie M10/230516 (Verbeteren inzetbaarheid PDENH), die uw Staten op 23 mei 2016 hebben aangenomen, is een uitgebreide evaluatie van PDENH uitgevoerd. Deze evaluatie heeft geleid tot uitbreiding van het instrumentarium met reguliere en converteerbare leningen, en tot een verbreding van de duurzaamheidsfocus naar Energietransitie, Circulaire Economie en Duurzame mobiliteit.

Na voornoemde aanpassingen is het aantal investeringen behoorlijk toegenomen. Sinds oprichting heeft PDENH in 25 duurzame bedrijven en projecten geïnvesteerd. Daarvan zijn er tot nu toe drie beëindigd: twee investeringen (Wocozon en De Groene Aggregaat) zijn succesvol, met een positief rendement, verkocht en één bedrijf waarin het fonds heeft geïnvesteerd (Energyra) is recent failliet gegaan. Daarnaast is het fonds met een aanzienlijk aantal bedrijven in gesprek over een mogelijke investering (de zogenaamde pijplijn). Het aantal bedrijven in de pijplijn van PDENH groeit nog steeds omdat steeds meer bedrijven het fonds weten te vinden. Op basis van ervaringscijfers is een inschatting gemaakt van het bedrag dat PDENH naar verwachting op korte termijn nodig heeft voor nieuwe investeringen in bedrijven uit de pijplijn, en van het bedrag dat nodig is voor vervolginvesteringen in de huidige portefeuille.

Uitbreiding fondsvermogen

Van het totale fondsvermogen van € 85 miljoen hebben uw Staten tot nu toe € 66 miljoen beschikbaar gesteld. Inmiddels (medio augustus 2019) is daarvan door PDENH **€ 40,3 miljoen** geïnvesteerd, en daarnaast heeft het 37 projecten en bedrijven in de pijplijn. De totale pijplijn bedraagt circa € 62 miljoen euro, waarvan naar verwachting (op basis van ervaringscijfers) minimaal **€ 16 miljoen** ook echt zal worden geïnvesteerd. Het daadwerkelijk te investeren bedrag zal hoger uitvallen als blijkt dat meer van deze bedrijven de pijplijn succesvol doorlopen dan verwacht. Daarnaast verwacht het fondsmanagent van PDENH een bedrag van **€ 15–€ 20 miljoen** voor vervolginvesteringen te moeten reserveren om de portefeuille succesvol naar exits te kunnen brengen. Met de gerealiseerde investeringen en de op korte termijn verwachte

investeringen (zie bovenstaande vetgedrukte bedragen: € 40 mln + € 16 mln + € 15–€ 20 mln = € 71–€ 76 mln) wordt het huidige fondsvermogen ruimschoots overschreden. Het aantal bedrijven in de pijplijn van PDENH groeit bovendien nog steeds omdat steeds meer bedrijven het fonds weten te vinden. Het fondsmanagement voorziet dan ook dat het huidige fondsvermogen ontoereikend is om alle voorziene investeringen te kunnen doen.

Als het fondsvermogen niet wordt opgehoogd, betekent dit dat PDENH binnenkort niet verder kan investeren en in de markt “nee” moet verkopen, wat kan leiden tot afbreuk aan het gedane werk in de pijplijn (en daarmee de reputatie van het fonds). Daarom heeft de directie van PDENH aan de provincie per brief verzocht om de derde, tevens laatste, tranche van € 30 miljoen voor de zomer 2019 aan PDENH beschikbaar te stellen. Dat verzoek is conform de afspraken die bij oprichting met uw Staten zijn gemaakt, waarin is gesteld dat *“de provincie bereid is om een aanvullende tranche in besluitvormingen te brengen als minimaal 50% van het fondsvermogen is geïnvesteerd en aangetoond kan worden dat de nog aanwezige buffer gereserveerd moet blijven voor vervolginvesteringen”*. In het verzoek van PDENH zijn het aantal gerealiseerde en verwachte investeringen, en de bijbehorende bedragen onderbouwd en nader toegelicht.

Wij hebben tijdens ons vergadering op 14 mei besloten om de derde tranche te splitsen in twee delen van respectievelijk € 11 miljoen (deel 1) en € 19 miljoen (deel 2). Wij hebben besloten tot een splitsing van de derde tranche om het nieuwe college de mogelijkheid te geven eventuele nadere accenten in het fonds aan te brengen voordat deel 2 van de derde tranche beschikbaar wordt gesteld. Op 8 juli 2019 hebben uw Staten besloten om deel 1 van de derde tranche aan PDENH beschikbaar te stellen door een bedrag van € 11 miljoen te doteren aan het fondsvermogen van PDENH.

Met deze Voordracht vragen we u om ook deel 2 van de derde tranche aan PDENH ter beschikking te stellen, waarmee het fondsvermogen wordt opgehoogd tot het beoogde maximum van € 85 miljoen. Dat bedrag is voor naar verwachting voldoende voor het fonds om in de nabije toekomst te kunnen blijven investeren. Het besluit tot ophoging van het fondsvermogen met €19 miljoen betekent dat dit bedrag door ons wordt geormerkt voor

PDENH. PDENH legt voor iedere beoogde investering een investeringsvoorstel aan ons voor, voordat het fonds kan investeren. Pas nadat wij als aandeelhouder positief hebben besloten over een voorgenomen investering, wordt het benodigde bedrag voor die investering naar PDENH gestort. Die stortingen komen ten laste van het fondsvermogen van PDENH.

Risico's

Omdat PDENH wordt gefinancierd met provinciale middelen, leiden de investeringen door PDENH ook tot een financieel risico voor de provincie Noord-Holland. Als een lening aan een doelonderneming niet kan worden terugbetaald aan PDENH, of als een doelonderneming failliet gaat, wordt daarvoor door de provincie een (verlies-) voorziening getroffen. Ook gerealiseerde winsten bij exits, zoals winst bij verkoop van een deelneming, worden (positief) in deze voorziening verwerkt. Verder wordt voor iedere investering een uitgebreid boekenonderzoek uitgevoerd (due diligence). Het monitoren en beheersen van de risico's die met de investeringen gepaard gaan is belegd bij de fondsbeheerder.

Ondanks dat het risico relatief beperkt is gaat het in absolute zin om grote bedragen. Het faillissement van Energyra in maart 2019 laat zien dat de provincie geld kan verliezen als risico's zich daadwerkelijk voordoen. Daarentegen zijn in 2018 twee succesvolle exits door PDENH gerealiseerd (participaties die met een positief rendement zijn verkocht).

Met voorliggend besluit wordt het fondsvermogen van PDENH conform afspraak opgehoogd met deel 2 van de derde tranche tot de maximale omvang van € 85 miljoen, zodat PDENH in de nabije toekomst meer kan investeren. Als het uitgezette vermogen in de toekomst toeneemt, zullen de bestaande financiële risico's 'automatisch' ook toenemen. Ophoging van het fondsvermogen leidt voor de provincie echter niet tot nieuwe risico's.

Risicobeheersing

Bij oprichting van PDENH zijn de kaders waarbinnen het fonds mag investeren zodanig opgesteld (in het investeringsreglement) dat de provincie zo min mogelijk risico loopt met de

investerings door PDENH. Ook het beoordelingsproces van financieringsaanvragen is zo ingericht dat risico's worden beperkt. Voor iedere beoogde investering wordt door het fondsmanagement van PDENH intensief contact onderhouden met de ondernemer(s) en wordt een uitgebreid boekenonderzoek bij het bedrijf uitgevoerd. Indien het fondsmanagement voornemens is om te investeren, wordt het financieringsvoorstel eerst nog voorgelegd aan het (onafhankelijke) investeringscomité (IC) van PDENH. Daarnaast wordt intern getoetst of het voorstel beleidsmatig past bij de provinciale doelstellingen, en wordt door de afdeling Screenings- en Bewakingsaanpak (SBA) van de provincie een integriteitsonderzoek uitgevoerd. Als de uitkomsten positief zijn, en als zowel het fondsmanagement als het IC een positief oordeel / advies hebben afgegeven, wordt het investeringsvoorstel ter besluitvorming aan Gedeputeerde Staten voorgelegd. Ook met een negatief IC-advies kan het fondsmanagement besluiten om een investeringsvoorstel aan Gedeputeerde Staten voor te leggen, maar dat is niet gebruikelijk.

PDENH heeft een (intern) 'valuation committee' ingesteld dat twee keer per jaar voor alle investeringen beoordeelt of sprake is van toegenomen risico's, en of er aanleiding is voor afwaardering (of opwaardering). Eventuele op- en afwaarderingen worden, na afstemming met de accountant, opgenomen in de jaarrekening van PDENH. Na iedere beoordeling door het valuation committee wordt de provincie geïnformeerd over de uitkomsten.

De financiële risico's van de provinciale deelneming in PDENH worden uitgewerkt in de risicoparagraaf bij de begroting en jaarrekening van de provincie, en meegenomen bij de berekening van het weerstandsvermogen. Eventuele op- en afwaarderingen in de jaarrekening van PDENH worden daarbij meegenomen. In de begroting 2020 is dit risico voor het eerst opgenomen in de paragraaf weerstandsvermogen.

Communicatieve gevolgen

Het besluit zal in de publiciteit worden gebracht, met als doel om het Noord-Hollandse bedrijfsleven te informeren over de uitbreiding van het fondsvermogen van PDENH als bijdrage aan het stimuleren van duurzaamheid in de provincie.

Proces en procedure

Na uw besluit tot uitbreiding van het fondsvermogen van PDENH zullen wij de directie van PDENH daarvan op de hoogte stellen. Zoals in de Beheerovereenkomst (art. 4.14) is vastgelegd, kan PDENH uitsluitend middelen uit het fondsvermogen verkrijgen door middel van het uitoefenen van trekkingsrechten. De provincie zal de benodigde middelen pas aan PDENH beschikbaar stellen op basis van de daadwerkelijke behoefte, die gelijk is aan de te verstrekken financiering in overeenstemming met het Investeringsreglement. Daarbij geldt de verplichting voor PDENH die bedragen volledig en onverwijld ter beschikking te stellen aan de desbetreffende doelonderneming.

Voorstel

Wij stellen u voor te besluiten overeenkomstig het bijgaande ontwerpbesluit.

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

dhr. A.Th.H. van Dijk, voorzitter

mw. R.M. Bergkamp, provinciesecretaris

Ontwerpbesluit

Nr. 70-2019

Provinciale Staten van Noord-Holland;

gelezen de voordracht van Gedeputeerde Staten van 27 augustus 2019;

gelet op de behoefte van het Noord-Hollandse bedrijfsleven aan financiering van duurzame initiatieven;

besluiten:

1. Kennis te nemen van het verzoek van de directie van PDENH om het fondsvermogen uit te breiden.
2. Deel 2 van de derde tranche aan PDENH beschikbaar te stellen door een bedrag van € 19 miljoen te doteren aan het fondsvermogen van PDENH.

Haarlem, 30 september 2019.

Provinciale Staten voornoemd,

, voorzitter

, statengriffier

Advies aan Provinciale Staten

Uw contactpersoon

S. Neeskens

AD/STG

Doorkiesnummer +31 235145282

neeskenss@noord-holland.nl

27 september 2019

1 | 9

Tbv Statenvergadering d.d. 30-09-2019

Commissie M&B

Datum commissievergadering 16-09-2019

**Onderwerp: Voordracht uitbreiding fondsvermogen Participatiefonds
Duurzame Economie Noord-Holland**

Advies commissie M&F:

De Voordracht uitbreiding fondsvermogen, voorstel tot scopewijziging, Participatiefonds Duurzame Economie Noord-Holland (PDENH) als besprekstuk wordt doorgeleid naar PS van 4 maart 2019

Uittreksel van het concept-verslag M&B 16-09-2019:

5a. Voordracht uitbreiding fondsvermogen, voorstel tot scopewijziging, Participatiefonds Duurzame Economie Noord-Holland (PDENH)

De provincie heeft in 2014 het revolverende Participatiefonds Duurzame Economie Noord-Holland B.V. opgericht. Provinciale Staten hebben een fondsvermogen van maximaal 85 miljoen euro beschikbaar gesteld. Op dit moment bedraagt het fondsvermogen 66 miljoen euro. Het fonds verwacht op korte termijn voor 15 tot 20 miljoen euro aan vervolginvesteringen te doen. Daarnaast verwacht het fonds 16,1 miljoen euro aan nieuwe investeringen te kunnen doen op basis van duurzame initiatieven, waarmee men al in gesprek is, de zogenaamde 'pijplijn'. Gedeputeerde Staten vragen aan Provinciale Staten om de laatste tranche van 19 miljoen euro aan het fonds beschikbaar te stellen. Tevens wordt voorgesteld om de scope van de PDENH zodanig te wijzigen dat investeringen in houtige biomassa worden beperkt als uitwerking van een toezegging aan Provinciale Staten.

Provinciale Staten nemen op 30 september 2019 een besluit over de uitbreiding van het fondsvermogen. Over het voorstel tot scopewijziging wordt input gevraagd. Dat behoort niet tot de voordracht.

Statenlid **Kostic** (PvdD) complimenteert collega-Staten- en commissieleden voor hun bereidheid om kritisch te kijken naar mogelijke investeringen van het Participatiefonds in biomassa. Eenieder is verenigd op één punt: het leefbaar willen houden van deze planeet en daar het schaarse publieke geld zo efficiënt mogelijk in zetten. Ook complimenten voor de open houding van het college om constructief mee te denken.

Het is fijn om te lezen dat initiatieven waarbij houtige biomassa wordt gebruikt, worden uitgesloten van investeringen. Er wordt echter meteen een uitzondering gemaakt voor een testfase ten behoeve van ontwikkeling van andere biomassa projecten. Is die testfase alleen bedoeld om andere vormen van biomassa mogelijk te maken? Betekent het ook dat het college niet kan uitsluiten dat onder andere daarvoor toch nog bomen worden gekapt? Het lijkt de PvdD verstandig om hier als commissie wat langer bij stil te staan. Landelijk is een onderzoek opgezet dat loopt tot 2020. Het is raadzaam om op de uitkomst van dat onderzoek te wachten.

Statenlid Kostic mist in het voorliggende document een kritische kijk op biomassa. De inzet van laagwaardige biomassa (verbranding) gaat concurreren met hoogwaardige biomassa toepassingen, zoals compost. Graag een reflectie daarop van de gedeputeerde. Er hoeft niet te worden ingezet op het allerhoogste, maar ook niet op het allerlaagste. De PvdD stelt voor om voor wat betreft het fonds bio massa voorlopig uit te sluiten. Er kan beter worden ingezet op waterstof zonne-energie en wind.

De heer **Kanik** (D66) meldt dat D66 heel positief is over dit fonds. Het vele gebruik is dus ook positief. D66 stemt in met het vrijgeven van de tranche van 19 miljoen euro, ware het niet dat D66 uit de stukken had begrepen dat de scopewijziging ook onderdeel zou uitmaken van de besluitvorming. D66 is voor het beperken van houtige bio massa, terwijl in specifieke gevallen wel wat ruimte overblijft. D66 stelde technische vragen over de testfase en of deze niet misbruikt kan worden. Over de beantwoording was D66 tevreden. Als de commissie positief tegenover de scopewijziging staat, wanneer wordt daarover besloten? Wat gebeurt er met biomassa projecten die voor de scopewijziging worden aangevraagd?

De heer **Deen** (PVV) verwijst terug naar een jaar geleden toen ook werd gesproken over een uitbreiding van het fondsvermogen. De PVV heeft toen aangegeven dat het verstrekken van financiële middelen aan behoeftige ondernemers geen taak van overheid is, maar van de markt. Dat vindt de PVV nog steeds.

Op pagina 3 van de voordracht wordt geconstateerd dat het aantal bedrijven in de pijplijn van PDENH nog steeds groeit, omdat steeds meer bedrijven het fonds weten te vinden. Dat lijkt de fractie niet zo verwonderlijk. Er staat namelijk een grote pot belastinggeld te wachten van bijna 100 miljoen euro. Dat er animo is dat begrijpt de PVV wel.

De financiële risico's zijn groot. Denk aan het faillissement van zonnepanelen fabrikant Energira. Toen ging het participatiefonds voor maar liefst 3 miljoen euro het schip in. De PVV stemt tegen de voordracht.

Over de voorgestelde scopewijziging ten aanzien van het beperken van investeringen in biomassa. Het gaat de PVV niet ver genoeg. De fractie is tegen elke vorm van biomassa. Daarnaast wordt ze niet vrolijk van opgelegde EU-richtlijnen. Naar de mening van de PVV moet het uitstekend werkende netwerk van aardgas behouden blijven. Als gekeken moet worden naar investeringen in alternatieve vormen van energieopwekking dan ligt de focus, wat de PVV betreft, op kernenergie.

Bij interruptie vraagt de heer **Gringhuis** (GL) waarmee het gasnet moet worden ingevuld wanneer de gaskraan in Groningen wordt dichtgedraaid.

De heer **Deen** (PVV) verwijst naar Duitsland waar een grote pijpleiding vanuit Rusland voor de aanvoer van gas zorgt. De PVV is een groot voorstander van aardgas. Een veel groenere, milieuvriendelijk en schonere vorm van energiewinning bestaat er niet.

De heer **Van den Berg** (FvD) voegt toe aan het antwoord van de heer Deen dat aardgas ook vanuit Algerije, Noorwegen en de Verenigde Staten gehaald kan worden. Aardgas is wereldwijd ruim beschikbaar.

Met het Participatiefonds worden, naar de mening van FvD miljoenen euro's verkwist aan failliete bedrijven, zoals Energia. De markt vult het gat van economische business cases zelf wel, zeker met de kunstmatig laag gehouden rentetarieven, zoals die zijn geïnitieerd door de Europese Centrale Bank. De FvD is een common sense partij. De fractie steunt innovatieve, economisch renderende oplossingen, maar economisch onverstandige investeringen met publiek geld is niet in het belang van burgers.

De heer Van den Berg en FvD juichen het verbieden van de import van biomassa van harte toe. De beschikbaarheid van biomassa in Nederland is bij lange na niet voldoende. Biomassa heeft een slechte business case: Twee miljoen m3 aan groengas tegenover een verbruik van 37 miljard m3 aan aardgas, landelijk. Waterstof leidt tot grote energieverliezen. Bij het maken van waterstof, of de omzetting naar stroom gaat 40% energie verloren.

Bij interruptie merkt statenlid **Kostic** (PvdD) op dat verschillende toepassingen van waterstof mogelijk zijn. De door de heer Van den Berg genoemde is een van de minst effectieve toepassingen.

De heer **Van den Berg** (FvD) blijft bij zijn punt. Er blijft sprake van een groot energieverlies. Waterstof is niet duurzaam.

Bij interruptie wijst de heer **Kanik** (D66) erop dat dit fonds juist is bedoeld om oplossingen te vinden voor energieverlies. Daar zijn risico's aan verbonden, maar als geen risico wordt genomen, dan worden er ook geen nieuwe technieken gevonden.

De heer **Van den Berg** (FvD) vraagt of de heer Kanik zicht heeft op komende ontwikkelingen waaruit blijkt dat de omzetting van energie naar waterstof ineens veel efficiënter kan plaatsvinden en dat dit participatiefonds daarin iets zou kunnen betekenen.

De heer **Kanik** (D66) heeft dat inzicht niet. Hij ontwikkelt geen energiedragers. De provincie kan wel geld beschikbaar stellen aan bedrijven die dat wel kunnen.

De heer **Van den Berg** (FvD) veronderstelt dat wanneer er een business case komt vanuit de markt die zich richt op waterstof dat deze zich zeker zullen ontwikkelen. Daar is dit fonds niet voor nodig. Er mag niet worden gegokt met publiek geld. Perspectieven dat de energieverliezen bij de opwekking van waterstof kleiner worden, zijn er niet.

De FvD juicht het toe dat biomassa er met de scopewijziging uit wordt gehaald. FvD zou Gedeputeerde Staten willen verzoeken om toepassingen van waterstof in het fonds achterwege te laten, vanwege de enorme energieverliezen en de slechte business case.

Mevrouw **Alberts** (SP) zegt dat de SP kan instemmen met het verhogen van het fondsvermogen. Er zijn wel risico's aan verbonden. De SP ontvangt graag een overzicht van de verstrekte fondsbedragen en met welke

resultaten trajecten zijn afgerond. Eerder werd gemeld dat het bedrijfsgevoelige informatie betreft. Te denken valt aan een 'publieksvriendelijke' variant.

De SP wil geen biomassa, of slechts minimaal.

Bij interruptie vraagt statenlid Kostic (PvdD) of de SP bereid is om te zeggen: nu geen investeringen in biomassa doen en het landelijk onderzoek afwachten?

Mevrouw **Alberts** (SP) wacht graag op de resultaten van het onderzoek en het is verstandig om een pas op de plaats te maken. Er is veel verzet tegen biomassa centrales, die nu op de rol staan.

De PVV wil aardgas uit Rusland halen, of hier de gaskraan nog open laten staan. Daarmee laat de PVV Groningen zakken.

Bij interruptie benadrukt de heer **Deen** (PVV) dat hij pertinent niet heeft gezegd dat de PVV de gaskraan in Groningen open wil houden.

Mevrouw **Alberts** (SP) erkent dat zij de heer Deen heeft verward met de voorman van FvD.

De heer **Van den Berg** (FvD) zegt dat het kan kloppen dat de voorman van FvD heeft gezegd dat het oppompen van gas uit de Nederlandse bodem vooral moet blijven doorgaan. Het is belachelijk dat al in 2022 wordt gestopt met de aardgasproductie. Nederland zet zichzelf in de knel met de leveringszekerheid voor mensen die warmte nodig hebben in hun woningen en voor de industrie in Nederland. Er is nog 3 jaar om te bedenken waar het aardgas vandaan kan worden gehaald. FvD stelt voor om te kijken naar Verenigde Staten, Rusland en Algerije. Het gas kan overal vandaan komen.

De heer **Gringhuis** (GL) vertelt dat PDENH voor GL een belangrijk fonds is. Het levert een substantiële bijdrage aan de duurzaamheidsambities van de provincie. GL is erg blij dat er zoveel gebruik van het fonds wordt gemaakt. Het is verstandig om het fonds uit te breiden. GL zal dan ook instemmen met de laatste storting. Stel dat de laatste tranche is opgebruikt, zijn er dan nog mogelijkheden om het fonds te versterken?

De scopewijziging ziet GL als een eerste stap in de goede richting. Het is goed dat biomassa centrales, die met provinciaal geld worden gefinancierd, niet langer op hout worden gestookt. Het is voor GL acceptabel dat er ruimte is om in de testfase sloophout te gebruiken.

Bij interruptie vraagt statenlid **Kostic** (PvdD) of GL het acceptabel vindt dat hoogwaardige biomassa toepassingen moeten concurreren met laagwaardige biomassa toepassingen, zoals het verbranden van hout? Houtsnippers verbranden concurreert met de hoogwaardige toepassing door het verbranden van compost.

Bij interruptie komt de heer **Deen** (PVV) met een punt van orde. Statenlid Kostic heeft een middel gevonden om haar spreektijd te verlengen. Een interruptie betreft een vraag en geen betoog.

Bij interruptie wenst de heer **Klein** (CU) een correctie aan te brengen op het betoog van Statenlid Kostic. De uitstoot van CO₂ zou minder zijn bij de verbranding van compost. Dat is onjuist. Ook compost komt uiteindelijk in de lucht. Dan komt er nog steeds CO₂ vrij.

Statenlid Kostic (PvdD) legt uit dat wat de heer Klein benoemt CO₂ langdurige cycli betreft. Uiteindelijk duurt het lang voordat het in de lucht vrijkomt. Het is een natuurlijk proces en niet vergelijkbaar met snel heel veel hout verbranden.

De heer **Gringhuis** (GL) zegt dat GL de scopewijziging binnen fonds heel goed vindt. GL wacht het landelijk onderzoek af dat komen gaat. Op basis van de uitkomst van het onderzoek kan deze commissie bekijken wat nodig is.

De heer **Klein** (CU) vertelt dat de CU een groot voorstander is van het participatiefonds. De overheid is vaak essentieel gebleken voor het rendabel maken van innovaties. In het begin bestaat de business case vanuit de markt niet. Juist dan is de overheid nodig. De CU kan instemmen met de uitbreiding van het fonds. Het is een risicovol fonds, maar dat is part of the deal wat de fractie van CU betreft.

De fractie is onder de indruk hoe snel Gedeputeerde Staten een voorstel voor een scopewijziging presenteren. Het is goed om extra regels te stellen voor het gebruik van biomassa. De fractie snapt dat wordt voorgesteld om een uitzondering te maken voor de testfase. Waarom wordt categorie A hout voorgesteld en beperkt het zich niet alleen tot het gebruik van resthout?

Het is fijn om later nog te spreken over de bredere rol van biomassa in de energievoorzieningen in Noord-Holland.

Mevrouw **Van Geffen** (VVD) meldt dat dat VVD het voorstel steunt om de volgende tranche vrij te geven. Het fonds is gestart in een moeilijke tijd. De VVD houdt het wel voor mogelijk dat het plafond snel bereikt zal worden. Het is dus goed om te kijken wat de volgende stap zal zijn en om met de markt naar scenario's te kijken. De VVD wil liever geen rem op het fonds zetten, door de voltallige biomassa ter discussie te stellen, zoals door de PvdD gewenst.

Bij interruptie vraagt de heer **Van den Berg** (FvD) welk maximum bedrag voor het fonds de VVD voor ogen heeft.

Mevrouw **Van Geffen** (VVD) antwoordt dat het gaat om het maximum dat nu gesteld is, totdat duidelijk is wat de vervolgstappen zijn. De VVD is benieuwd naar de volgende stappen, ook in samenwerking met de markt. De VVD acht een vermarkting mogelijk.

De VVD ziet een volledige discussie over biomassa naar aanleiding van dit voorstel niet voor zich, maar het is wel goed om te praten over biomassa. De bijlage bij de voordracht over houtige biomassa volstaat voor dit moment, wat de VVD betreft.

Bij interruptie vraagt Statenlid **Kostic** (PvdD) of de VVD met de PvdD van mening is dat eerst alle feiten op tafel moeten liggen, voordat efficiënt in biomassa kan worden geïnvesteerd.

Mevrouw **Van Geffen** (VVD) zegt dat nooit alle feiten op tafel zullen liggen. Per voorstel zal kritisch bekeken moeten worden of het potentie heeft. De VVD is tevreden met het feit dat er een risicoanalyse aan verbonden is.

Hoelang duurt de voorgestelde testfase? Het is in ieder geval goed om een limiet te stellen aan houtige biomassa. De VVD staat zeer kritisch tegenover houtige biomassa.

Mevrouw **Doevendans** (PvdA) vertelt dat de PvdA erg blij is met het fonds en instemt met het vrijgeven van de laatste tranche. Er wordt een lening gegeven, die terugvloeit in het fonds als het rendeert. Daaraan is een risico verbonden. De overheid helpt met het op gang brengen van een innovatie. In verband met bedrijfsgeheimen en de positie van bedrijven op de markt kan niet worden gezegd welk soort bedrijven in de pijplijn zitten. Te zijner tijd hoort de PvdA graag wat de succesverhalen zijn. Mevrouw Doevendans heeft de scopewijziging als volgt gelezen. Op dit moment zijn er naar verwachting nog geen bedrijven waarmee PDENH in gesprek is, waar de voorgestelde eisen tot problemen leiden. In het najaar wordt besproken hoe met bio massa moet worden omgegaan. De PvdA sluit zich aan bij de vraag of deze scopewijziging wordt meegenomen in de laatste tranche van de voordracht. De PvdA kan daarmee instemmen.

Mevrouw **Koning** (CDA) zegt dat het CDA akkoord kan gaan met de financiële toevoeging van 19 miljoen euro uit de derde tranche. Ook kan de fractie ermee akkoord gaan om de scope te wijzigen.

Het CDA ziet goede voorbeelden van gebruik van houtige biomassa in testfases bij Esmee en Olga Mylene. De fractie vindt dan ook dat het nog wel mogelijk moet blijven.

Gedeputeerde **Pels** legt uit dat de twee onderdelen niet voor niets tegelijk worden behandeld. Het enige verschil zit in het mandaat. Het verhogen van de middelen is het mandaat van Provinciale Staten en het wijzigen van het investeringsreglement is een mandaat van Gedeputeerde Staten. Gehoord de commissie kunnen Gedeputeerde Staten straks het investeringsbesluit wijzigen. Het gevaar is dat een bredere biomassa discussie wordt ontlokt. Zoals de CU al aangaf, komt er nog een bredere discussie waarbij alle informatie en onderzoeken zullen worden meegenomen. De gedeputeerde verwijst naar dat moment voor die bredere discussie. Nu kan de focus worden gelegd op de wijziging met betrekking tot PDENH. Het college heeft ervoor gekozen om zich op houtige biomassa te concentreren. Biomassa ansich is ontzettend veel. Het is ook compost en superkritisch vergassen. Dat zijn allemaal dingen die wel wenselijk zijn. De houtige biomassa ziet het wat minder zitten. Daarom besluit het college om die grotendeels uit te sluiten voor de eigen investeringen. Hoe met houtige biomassa in totaal moet worden omgegaan, dat kan later worden besproken in de bredere sessie rondom biomassa. Op dit moment zijn er geen aanvragen die geblokkeerd zouden kunnen worden door deze wijziging. Het klopt wel dat huidige deelnemingen last zouden kunnen krijgen. Het risico bestaat dat er een tekort ontstaat aan biomassa. Dat zou moeten worden meegenomen in de discussie over hoogwaardig of laagwaardig. Hoogwaardig heeft een groter economisch rendement. Het gaat over de vraag: Waarom zouden we categorie A niet willen uitsluiten? Als categorie A-hout nog geschikt is om er meubels van te maken dan wordt daarvoor gekozen. Het hout brengt dan meer op. In categorie A hout zit wel hout wat daarvoor niet geschikt is maar wel zou kunnen dienen voor de testfase van biomassa. Het zou jammer zijn als dat deel dan wordt uitgesloten. Op het moment dat het hoogwaardig kan, levert het meer op en wordt er dus ook niet voor een laagwaardige verwerking gekozen. De focus die nu wordt aangebracht voor de eigen investeringen, om dus niet te importeren, belangrijk. Dan is het puur gericht op de Nederlandse markt.

FvD vroeg of waterstof kan worden uitgesloten. Het college van Gedeputeerde Staten ziet waterstof als een energiebron met een groot potentieel. Gedeputeerde Staten zullen waterstof dus niet uitsluiten voor PDENH.

Door de SP en de PvdA is gevraagd om een overzicht. Opnieuw moet worden geantwoord dat het bedrijfsgevoelige informatie is, omdat wordt geïnvesteerd via PDENH in die bedrijven en die informatie dus niet kan worden vrijgegeven. Wat wel kan wel is het op de hoogte brengen van Provinciale Staten als er een succesvolle uittreding is. Dan kan worden aangegeven hoe is geïnvesteerd en waartoe dat heeft geleid. Van het moment dat het tot een succes is gekomen en de provincie uittreedt kunnen Provinciale Staten op de hoogte worden gesteld. Het college hoopt natuurlijk op heel veel succesvolle uittredingen op de korte termijn. De pijn zit vol. Het is aan Provinciale Staten om er middelen voor vrij te maken. Helaas zijn die middelen nog niet groot.

Bij interruptie merkt mevrouw **Van Geffen** (VVD) op dat de VVD niet heeft gesuggereerd dat de Staten hiervoor middelen gaan vrijmaken. De VVD pleit juist voor samenwerking met de markt. Daar zijn heel veel middelen te halen. De bal daarin terugleggen bij Provinciale Staten lijkt de VVD niet terecht.

Gedeputeerde **Pels** had begrepen dat de VVD het fonds zou willen verhogen. Het college leent marktconform via PDENH. Het is een aanjaagfunctie. Op het moment dat de markt niet wil instappen, dan doet de provincie dat. Als een marktpartij besluit om in een deelneming van PDENH in te stappen dan zou de provincie succesvol kunnen uittreden, omdat er een andere financieringsbron gevonden is. PDENH is iets van de provincie. Om daarin te gaan samenwerken met marktpartijen dat lijkt de gedeputeerde een lastige constructie. Marktpartijen hebben hun eigen rol in het verloop van de investeringen. De provincie stapt in als de markt nog te risicovol is. De provincie ziet een taak in de ontwikkeling van deze duurzame bedrijven. Als het risico anders is en de markt durft het wel aan dan kan de markt het overnemen.

Mevrouw **Van Geffen** (VVD) snapt dat moet worden nagedacht over hoe het dan verder moet. De tijd is wel echt veranderd in de zin van: Er is geen belangstelling van de markt. Met het Klimaatakkoord zijn er oneindig meer middelen in de markt dan vijf jaar geleden. Als het fonds opnieuw het plafond dreigt te bereiken dan moet het fonds niet terug naar Provinciale Staten maar onderzoeken waar de middelen uit de markt kunnen worden gehaald.

Gedeputeerde **Pels** zegt dat als het college aan ziet komen dat het fonds vol raakt, zij bij Provinciale Staten terug zal komen. Dan kan het gesprek worden gevoerd.

Bij interruptie vraagt de heer **Van den Berg** (FvD) waarom de overheid zichzelf een rol toebedeeld ziet om met publiek geld dat mensen bij elkaar brengen door middel van belastingafdracht, een groot risico te nemen.

Gedeputeerde **Pels** vertelt dat wanneer een overheid iets wil stimuleren zij daarbij voor verschillende opties kan kiezen. Er kan worden gekozen voor een lening, een deelneming of een subsidie. In het laatste geval is de overheid het geld helemaal kwijt. Waarin FvD met het college van mening verschilt is of hierin geïnvesteerd zou moeten worden, of niet. FvD wil hierin niet investeren. Daarin verschilt de fractie van mening met het college.

De heer **Van den Berg** (FvD) verwijst naar fracties als GL en andere partijen die efficiënt met grondstoffen willen omgaan. Het lijkt hem niet iets waarin deze partijen mee zouden moeten gaan. De heer Van den Berg betwijfelt ten eerste of Gedeputeerde Staten kunnen verkopen dat 10 Kilowatt aan energie moet worden

opgewekt, door middel van windmolens, om daar uiteindelijk 1 kilowatt nuttige energie uit terug te halen. Kan het college dat verantwoorden?

Bij interruptie wijst de heer **Klein** (CU) erop dat er nu geen voorstel voorligt om te gaan investeren in het project dat de heer Van den Berg schetst. Daar zit niemand op te wachten. Het voorstel is om het fondsvermogen uit te breiden.

Bij interruptie komt de heer **Deen** (PVV) met een aanvulling op wat gedeputeerde Pels zei. Als het zou gaan om alleen het investeren, dan kan men zich afvragen waarom dan niet op andere vlakken dan alleen het Duurzaamheidsfonds wordt geïnvesteerd. Het is geen taak van de overheid, maar waarom doet de provincie dat dan niet?

Bij interruptie wijst de heer **Klein** (CU) erop dat het doel van het fonds niet is om winst te behalen. Het doel van het fonds is om dingen mogelijk te maken die nog niet door de markt worden opgepakt.

Gedeputeerde **Pels** zegt dat investeren om politiek keuzes draait. Jaarlijks wordt door de provincie op verschillende manieren 500 miljoen euro geïnvesteerd. De investering kan worden uitgezet als fonds, subsidie of als inkoop. Met elkaar worden politieke keuzes gemaakt waarin wel of niet wordt geïnvesteerd.

De heer **Deen** (PVV) ziet veel investeringen maar niet zozeer in bedrijven.

Gedeputeerde Pels legt uit dat in PDENH alleen maar wordt geïnvesteerd in bedrijven. Dit doet de Noord-Hollandse economie goed. De provincie is niet de enige financierder maar trekt daarin op met marktpartijen.

De heer **Deen** (PVV) doelt uiteraard op investeringen buiten PDENH.

Gedeputeerde Pels merkt op dat de heer Deen zich met die opmerking moet richten tot de portefeuillehouder Economie.

Statenlid Kostic (PvdD) vraagt of de gedeputeerde wil kijken of A-hout daadwerkelijk concurreert met hoogwaardige biomassa toepassingen. Voor het zomerreces stelde de PvdD vragen over een investering van het fonds.

Bij interruptie wijst mevrouw Koning (CDA) op het Reglement van Orde. De spreektijd van de PvdD is voorbij. De voorzitter vraagt of er nieuwe vragen zijn en geeft Statenlid Kostic vervolgens het woord.

Gedeputeerde **Pels** meent niets te hebben gezegd over enige vanzelfsprekendheid in hoe het hout wordt weggezet in de markt. Uit de onderzoeken die de provincie in huis heeft blijkt dat die concurrentie er op die manier niet is. Met het voorstel wordt besloten om import uit te sluiten. Daarmee wordt de markt beperkt en klein gemaakt en gebeurt de hoogwaardige verwerking in Nederland. Als statenlid Kostic haar bevindingen toestuurt, dan is de gedeputeerde zeker bereid er naar te kijken.

Tweede termijn:

De heer **Klein** (CU) zegt dat zijn vraag over het wel of niet toestaan van A-hout voldoende beantwoord is. De fractie kan akkoord gaan met de scopewijziging.

De **voorzitter** constateert dat de voordracht als bespreekstuk naar Provinciale Staten kan worden doorgeleid.

M48/30-g-2019
punt 10Forum voor
Democratie

VERWORPEN

Motie 'Geen investeringen vanuit het Participatiefonds Duurzame Economie Noord - Holland in waterstof voor mobiliteit'

Provinciale staten van Noord-Holland, in vergadering bijeen op 30 september 2019, te Haarlem, ter behandeling van **Uitbreiding fondsvermogen, voorstel tot scopewijziging, Participatiefonds Duurzame Economie Noord-Holland (PDENH, VD-70)**

Constateernde dat:

- er bij waterstof als energiedrager, met de rekenmethode van 'Well to Wheel' (W2W), relatief veel energie verloren gaat. In perspectief: mochten wij de 8,5 miljoen personenauto's in Nederland laten overschakelen naar batterijen, dan heeft ons land ongeveer een kwart meer elektriciteit nodig dan nu. Mochten wij dezelfde personenauto's laten overschakelen op waterstof dan hebben wij meer dan dan helft meer elektriciteit nodig dan nu.
- bij implementatie van waterstof in personenauto's, met de rekenmethode van 'Well to Wheel', 78% aan energie verloren gaat (22% efficiency). In perspectief, bij elektrische rijden gaat er, met de rekenmethode van 'Well to Wheel', 27% aan energie verloren (73% efficiency);

Overwegende dat:

- het efficiënt en zuinig omgaan met energie een nobel streven is;
- het onwaarschijnlijk is dat waterstof binnen afzienbare tijd een bruikbaar alternatief wordt voor mobiliteit op fossiele brandstoffen en/of accu's;
- investeringen in waterstof-projecten daardoor aanzienlijk grotere financiële risico's met zich meebrengen dan in andere duurzame projecten vanwege de lage efficiency van waterstof in relatie tot mobiliteit.

Verzoekt Gedeputeerde Staten projecten waarbij wordt ingezet op de ontwikkeling waterstof voor mobiliteit uit te sluiten van steun vanuit het Participatiefonds Duurzame Economie Noord - Holland tot het energieverlies van 'Well to Wheel' is teruggebracht naar minimaal 40% (dus 60% efficiency),

en gaan over tot de orde van de dag

Ondertekening,

M 49/30-g-2019
punt 10

VERWORPEN

motie

vergadering Provinciale Staten – 30 september 2019

agendapunt 10 – Uitbreiding fondsvermogen – voorstel tot scopewijziging

Participatiefonds Duurzame ~~Energie~~ Noord-Holland
Economie

transparantie binnen het financiële kader PDENH

Provinciale Staten van Noord-Holland in vergadering bijeen,

Constateerende dat:

- het Participatiefonds Duurzame Energie Noord-Holland een goed instrument is om (financiële) ondersteuning te geven aan de ontwikkeling van innovatie technieken binnen de energietransitie;
- het financieel vermogen na deze Statenvergadering zal zijn gemaximaliseerd tot € 85 miljoen.

Overwegende dat:

- het PDENH in principe gevuld is met provinciaal geld, geld dat is opgebracht door de belastingbetaler of in elk geval ter beschikking is gesteld door de Noord-Hollander;
- het verstrekken van een financiële bijdrage niet altijd per definitie succesvol is, maar dat er een onzekere mate van risico bestaat dat het geïnvesteerde geld in een project niet terug komt in het fonds;
- de burger van Noord-Holland recht heeft om te weten in welk project geld wordt geïnvesteerd.

Besluit het college van GS te verzoeken:

- te komen met een voorstel tot verregaande transparantie in het verstrekken alsmede terug ontvangen bedragen in het kader van de werking van het PDENH;
- een dergelijk voorstel op korte termijn, doch uiterlijk 1-1-2020, aan PS voor te leggen.

Wim Hoogervorst
SP

Provinciale Staten van Noord-Holland**Haarlem, 9 september 2019****Onderwerp: Benoemen nieuw jurylid en nieuwe voorzitter jury Ribbius Peletier Penning****Bijlagen:**

- bijlage met ontwerpbesluit benoeming kandidaat-voorzitter en -lid

1. Inleiding

In het kader van de viering van 100 jaar vrouwenkiesrecht organiseerde de werkgroep 100 jaar vrouwenkiesrecht dit jaar verschillende activiteiten. Een van die activiteiten is het uitreiken van een penning aan een Noord-Hollandse vrouw die zich verdienstelijk heeft gemaakt om de positie en rol van vrouwen in de politiek in Noord-Holland te verbeteren. In de vergadering van 11 juni 2018 stemde het presidium in met de organisatie van de uitreiking van een penning voor de komende 5 jaar.

Artikel 105 van de Provinciewet, artikel 10 lid 2 van de Wet openbaarheid van bestuur en artikel 3 van het Reglement van orde van de Ribbius Peletier Penning bepalen het kader waarbinnen uw Staten een jury als de onderhavige kan instellen en leden kan benoemen.

2. Benoeming van 1 vast lid jury Ribbius Peletier Penning

De onderhavige voordracht voorziet in de benoeming van 1 vervangend lid van de jury. Er is in de afgelopen periode 1 jurylid vertrokken, en deze dient te worden vervangen. Er is in mevrouw Rina Van Rooij een geschikte kandidaat gevonden die de jury in netwerk en achtergrond goed aanvult.

3. Benoeming van nieuwe voorzitter van jury Ribbius Peletier Penning

Mevrouw Broekers-Knol is sinds 11 juni 2019 Staatssecretaris Justitie en Veiligheid en heeft daarom het voorzitterschap van de jury van de Ribbius Peletier Penning opgegeven. Het presidium heeft op 9 september 2019 het profiel van de nieuwe voorzitter vastgesteld en aan de hand van dat profiel is gezocht naar een nieuwe voorzitter. Mevrouw Sybilla Dekker voldoet aan dat profiel en is bereid gevonden de taak van voorzitter voor de resterende periode op zich te nemen.

4. Voorstel

Voorgesteld wordt te besluiten overeenkomstig het bijgaande ontwerpbesluit tot benoeming van de nieuwe voorzitter en het nieuwe vaste lid van de jury.

A. Th. Van Dijk, voorzitter Presidium

E. Krijgsman, griffier

Ontwerpbesluit

Nr. 67-2019

Provinciale Staten van Noord-Holland;

Benoeming nieuwe voorzitter en nieuw lid van de jury van de Ribbius Peletier Penning;

gelezen de voordracht van het Presidium van 9 september 2019;

Gelet op artikel 105 van de Provinciewet, artikel 10 lid 2 van de Wet openbaarheid van bestuur en artikel 3 van het Reglement van orde van de Ribbius Peletier Penning

besluiten:

1. mevrouw S.M. Dekker te benoemen tot voorzitter van de jury van de Ribbius Peletier Penning;
2. mevrouw C. van Rooij te benoemen tot lid van de jury van de Ribbius Peletier Penning.

Haarlem, 30 september 2019

Provinciale Staten voornoemd,

, voorzitter

, statengriffier

Mondelinge vragen voor Vragenuur PS 30 september 2019

PvdD, Ines Kostic

over het bericht 'De grote uitstootkloof; Tata Steel en de cijfers'

Inleiding

Tata Steel stoot minstens twintig procent meer CO₂ uit dan het bedrijf officieel rapporteert. Tot die conclusie komt een gepensioneerd luchtdeskundige van de provincie Noord-Holland, die 25 jaar lang alle milieuraapportages van Tata, van alle installaties, heeft beoordeeld.¹ Dit is 2,5 miljoen ton CO₂, per jaar en al jarenlang. Als dit klopt, brengt dit zelfs het Klimaatakkoord in gevaar.

Er zijn twee methoden om te bepalen hoeveel CO₂ er vrijkomt bij het productieproces: berekenen en meten. Tata Steel hanteert de berekeningsmethode: het verschil in koolstof in de te verbranden grondstoffen (als steenkool en gas) en in het eindproduct, in dit geval staal. De gepensioneerd luchtdeskundige hanteert de meetmethode: meten in de schoorstenen wat er daadwerkelijk aan koolstof wordt uitgestoten.

Op zich zijn beide methoden toegestaan, maar ze zouden wel ongeveer dezelfde uitkomst moeten geven. Daarbij is de berekeningsmethode goed toepasbaar bij bijvoorbeeld een energiecentrale. Die verbrandt kolen of aardgas en dat is het. Maar bij een staalbedrijf is het plaatje complexer. Voor de uitkomst van de berekening is een enorme hoeveelheid data nodig.

Vragen

1. Hoe kijkt GS tegen de cijfers aan?
2. Deelt GS de mening dat het meten van de daadwerkelijke uitstoot van CO₂ een betrouwbaarder manier is om de uitstoot te bepalen dan een berekening? Mede gelet op het gegeven dat het vaker voorkomt dat de daadwerkelijke emissie hoger is dan de berekende (zie het artikel in De Groene).
3. Was GS op de hoogte van de naar alle waarschijnlijkheid veel hogere CO₂-uitstoot dan Tata Steel steeds opgeeft?
4. Zijn in de milieuvergunningen aan Tata Steel eisen aan maximaal toegestane CO₂-uitstoot opgenomen? Zo ja, heeft GS wel voldoende grip op de complexe data van Tata om de CO₂-uitstoot te berekenen? En is de provincie bereid om beter te gaan controleren op de daadwerkelijke CO₂-uitstoot van Tata Steel?
5. Wat vindt GS van de reactie van Tata Steel dat de gepensioneerd luchtdeskundige van de provincie ten onrechte is uitgegaan van de gegevens in de vergunningaanvraag, terwijl de Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied heeft gezegd dat de waarden die in de milieuvergunningen zijn opgenomen wel degelijk afkomstig zijn van daadwerkelijke metingen van de uitstoot (hetgeen betekent dat de luchtdeskundige ze terecht heeft gebruikt)?
6. Is hier sprake van manipulatie door Tata Steel? Zo nee, hoe waar baseert u zich op? Zo ja, welke consequenties verbindt GS hieraan?

¹ <https://www.groene.nl/artikel/de-grote-uitstootkloof>

Voor de zomer bespraken we het onderzoek van het RIVM rond de grafietregens. De resultaten van de risicobeoordeling laten zien dat voor de metalen lood, mangaan en vanadium de geschatte blootstelling zodanig hoog is dat dit ongewenst is voor de gezondheid.

Maar uit onderzoek van RIVM blijkt ook dat er vóór die grafietregens ook al sprake was van ernstige vervuiling: door de hoeveelheid aanwezige PAK's, kwam zelfs voor de grafietregen (bij het eerste veegmonster) naar voren dat het extra kankerrisico boven het verwaarloosbare ligt.²

Ofwel, er is een structureel probleem, dat breder is dan alleen de grafietregens. We hebben voor de zomer de Gedeputeerde al gevraagd wat hij gaat doen om dat extra kankerrisico weg te nemen. Hij verwees toen naar het advies voor vervolgonderzoek van RIVM, dat eind juli zou verschijnen.

7. Waarom hebben we dat advies nog niet ontvangen? Waarom duurt het zo lang? Wat is de Gedeputeerde van plan om te doen om de gevonden zorgwekkende hoeveelheden kankerverwekkende stoffen terug te dringen?
8. In 2010 heeft Tata volgens eigen metingen sitebreed 29.800 kg lood geëmitteerd. Hadden ze toen ook een vergunning voor 28.000 kg lood en zo ja, hoe is de overtreding van de afspraken in de vergunning toen bestraft?³
9. Het is overduidelijk dat de ruime milieuvergunning voor Tata niet alleen ongewenst is, maar ook onnodig. Tata stoot immers volgens de eigen cijfers inmiddels ruim onder het bizarre getal van 28.000 kg lood per jaar uit. Welke mogelijkheden ziet de Gedeputeerde om de vergunning aan te passen?)

² RIVM: "De analyseresultaten van 'eerste veegmonsters' (zie bijlage B) laten zien dat voor sommige locaties de hoeveelheden van de metalen en PAK's hoger zijn dan de grafietregenmonsters en voor sommige locaties lager. Bijvoorbeeld, de hoogst gemeten hoeveelheid PAK's (som van PAK8) van de 'eerste veegmonsters' ligt een factor 2,6-7,5 hoger dan de hoogst gemeten waarde van de grafietregenmonsters. Uitgaande van deze PAK hoeveelheden zou het extra kankerrisico gekoppeld aan dermale blootstelling en orale blootstelling via hand-mondcontact, in geval van een langdurende herhaalde blootstelling (scenario B 'langdurende blootstelling: huidige situatie, 3 jaar'), boven het verwaarloosbaar risico uitkomen ($1,2 \times 10^{-6}$ tot $3,4 \times 10^{-6}$; data niet gepresenteerd). Algemeen geldt ook dat hoe langer de uitstoot en dus ook de blootstelling door kan gaan, des te groter de gezondheidsrisico's kunnen worden."

³ Tata's uitstoot verschilt per jaar. Dat heeft o.a. te maken met andere samenstelling van grondstoffen (inclusief schroot) of variatie in het rendement van de emissiebeperkende techniek. Maar er is duidelijk flinke daling geweest in afgelopen 10 jaar. Voor 2018 was de uitstoot van lood 2300 kg, volgens Tata. In 2016 was dat 4452 (vergeleken met 1109 Nystar Budel Bv – een loodfabriek. 883 wegverkeer; 795 luchtvaart). In 2014 3300kg, 2012 11100kg en in 2010 29800 kg.

Mondelinge vragen voor Vragenuur PS 30 september 2019

Fractie PvdD, Ines Kostic

inzake Amerikaanse rivierkreeft als streekproduct

Inleiding

Op 28 mei 2019 stelde de Partij voor de Dieren Statenvragen over het provinciaal beleid rondom de Amerikaanse rivierkreeft. Op 2 juli 2019 kregen we antwoorden.¹ Een aantal zaken viel op bij de beantwoording en tijdens deze vergadering willen we een aspect uitlichten en verduidelijking over krijgen: het benoemen en vermarkten van de Amerikaanse rivierkreeft als *streekproduct*.

Op onze vraag of GS het met ons eens is dat “het absurd is om juist exoten – waarvan de provincie zegt dat ze niet in onze streek horen – te marketen als ‘streekproduct’”, kregen we een ontkennend antwoord. GS beweerde zelfs: “*de rivierkreeft wordt, juist omdat deze over land migreert, regelmatig in het gebied waargenomen en kan daardoor als streekproduct worden betiteld.*”

Wij hebben navraag gedaan over landelijk beleid rondom streekproducten en de regels rondom het benoemen van de Amerikaanse rivierkreeft als ‘streekproduct’. We kregen het volgende antwoord van het ministerie van LNV:

“De Amerikaanse rivierkreeft heeft geen keurmerk Erkend Streekproduct. Om in aanmerking te komen voor het keurmerk moet een product aan een aantal eisen voldoen t.a.v. productiegebied, gebruikte grondstoffen, be- en verwerking en maatschappelijk verantwoord ondernemen (zie: <https://t.co/57fAjQLQ8p>). Gezien het feit dat de Amerikaanse rivierkreeft een invasieve exoot is die wijdverspreid is in Nederland en de nodige problemen met zich meebrengt, is het niet aannemelijk dat de Amerikaanse rivierkreeft zich zal kunnen kwalificeren als Erkend Streekproduct.”

Dit gaat regelrecht in tegen de antwoorden van GS. Daarom een aantal vragen:

1. Waren GS op de hoogte van deze regels rond streekproducten?
2. Hoe rijmt u het antwoord van LNV met uw antwoorden op onze vragen als het gaat om het mogelijk vermarkten van de Amerikaanse rivierkreeft als ‘streekproduct’?
3. Bent u het met ons eens dat het onwenselijk is verwarring te scheppen over wat echte streekproducten zijn en dat het gebruik van het woord ‘streekproduct’ door de provincie daarom te allen tijde moet voldoen aan landelijke regels voor streekproducten? Dit ook om de devaluatie van het keurmerk streekproduct te voorkomen.
4. Gaat u stoppen met het beweren dat de Amerikaanse rivierkreeft als ‘streekproduct’ kan worden betiteld?

¹ <https://ibabsonline.eu/LijstDetails.aspx?site=NoordHolland&ListId=0d2cd4cf-37ed-4620-92ee-97d01507e23c&ReportId=c05589d2-0581-4a32-a9a0-c22e4eac90fb&EntryId=84cbe9af-e8e5-40cf-9789-961899a6e643&searchtext=>

5. In een antwoord op onze vragen stelt u ook: “Mocht het wegvangen echter een goede beheermaatregel zijn, dan is vermarkten – in plaats van vernietigen – een optie die nader overwogen zal worden. “

Gaat u, nu u de regels van LNV kent, uw onderzoek naar het vermarkten van de Amerikaanse rivierkreeft als ‘streekproduct’ staken?

AANGENOMEN

M 36 / 30-g- '19
punt 2

Provinciale Staten van Noord-Holland, in vergadering bijeen op 30 september 2019, te Haarlem, ter behandeling van de motie vreemd "Geen provinciale steun voor het levend koken van kreeften en krabben";

constaterende dat:

- de provincie in mei een 'exclusieve Masterclass Rivierkreeften' hebben ondersteund, waarvoor mogelijk rode Amerikaanse rivierkreeften levend werden gekookt;¹
- de projectleider en adviseur van de provincie Noord-Holland toen aangaf dat deze masterclass een opmaat zou zijn naar een groot festival, aan het einde van het seizoen, waaraan de provincie gaat bijdragen;²
- de provincie overweegt in te zetten op vermarkten van de Amerikaanse rivierkreeft, waarbij de mogelijkheid bestaat dat ook in de toekomst mede met hulp van de provincie deze dieren levend gekookt worden;³
- nu niet uitgesloten is dat er provinciaal geld kan gaan naar andere activiteiten waarbij kreeften en krabben levend worden gekookt;

overwegende dat:

- in Zwitserland het vanaf 1 maart 2018 verboden is om kreeften nog langer levend te koken. Daarnaast is het niet langer toegestaan levende kreeften te vervoeren op ijs of in ijswater en dienen de kreeften in een natuurlijke omgeving gehouden te worden. Dit met als reden dat dierenwelzijn bij zulke praktijken in het geding is. Ook in Nieuw-Zeeland geldt een vergelijkbaar verbod;⁴
- in Nederland kreeften vaak nog wel levend in een pan kokend water worden gegooid, maar daar steeds meer weerstand tegen is. 58 procent van de Nederlanders vindt dat er een verbod moet komen op het levend koken van de schaaldieren;⁵
- het levend koken van schaal- en schelpdieren volstrekt onnodig is en het dier blootstelt aan grote en langdurige stress. De doodsstrijd kan drie minuten duren waarbij het dier probeert te ontsnappen. Kreeften gaan spartelen en al hun spieren aanspannen als ze in een bak kokend water terechtkomt;^{6,7,8}

¹ <https://noordholland.partijvoordedieren.nl/vragen/amerikaanse-rivierkreeft>

² <https://noordholland.partijvoordedieren.nl/vragen/amerikaanse-rivierkreeft>

³ <https://noordholland.partijvoordedieren.nl/vragen/amerikaanse-rivierkreeft>

⁴ <https://eenvandaag.avrotros.nl/item/levend-kreeften-koken-ook-verboden-in-nederland/>

⁵ <https://www.nu.nl/dieren/4310889/helft-nederlanders-levend-koken-kreeften.html>

⁶ <https://eenvandaag.avrotros.nl/item/levend-kreeften-koken-ook-verboden-in-nederland/>

⁷ <https://www.youtube.com/watch?v=Y-X4QSGbfpE>

⁸ <https://www.telegraph.co.uk/pets/news-features/stop-boiling-lobsters-alive-time-kind-crustaceans/>

- volgens wetenschappelijk onderzoek kreeften en krabben aan belangrijke criteria voor pijnbeleving voldoen, maar is niet te zeggen hóe ze de pijn beleven. Zo is bijvoorbeeld aangetoond dat kreeften en krabben een morfine-achtige stof aanmaken als één van hun poten wordt afgeknipt en vermijden krabben en heremietkreeften een hokje waar ze een schok krijgen;⁹
- in Verenigd Koninkrijk hebben o.a. de RSPCA, de grootste dierenwelzijnsorganisatie van het land, neurowetenschappers en de belangenvereniging voor dierenartsen een brief ondertekend waarin ze vragen om een verbod op het levend koken van schaal- en schelpdieren;¹⁰¹¹
- steeds meer koks aangeven dat het levend koken van dieren zoals kreeften volstrekt onnodig is;¹²
- ook de minder aaibare dieren respectvolle behandeling verdienen;
- zelfs als nog niet zeker is dat dieren lijden, mogelijke pijn moet worden voorkomen (voorzorgsbeginsel);

verzoeken het college van Gedeputeerde Staten om:

- geen middelen meer te steken in evenementen en activiteiten waarbij niet uitgesloten kan worden dat krabben en kreeften levend worden gekookt;

en gaan over tot de orde van de dag.

Ines Kostic
Partij voor de Dieren

Michel Klein
ChristenUnie

Gerard Kohler
Forum voor Democratie

Gideon Everduim
DENK

Ayse Er
GroenLinks

⁹ https://www.nrc.nl/nieuws/2018/01/21/nrc-checktlevende-kreeften-voelen-pijn-bij-koken-a1589222?utm_source=NRC&utm_medium=banner&utm_campaign=Paywall&utm_content=paywall-juli-2019A

¹⁰ <https://www.bbc.com/news/science-environment-42873644>

¹¹ <https://www.change.org/p/michael-gove-mp-protect-crabs-and-lobsters-under-the-animal-welfare-act-england-and-wales-by-crustacean-compassion>

¹² <https://www.gelderlander.nl/uit-thuis/in-beeld-velps-restaurant-serveert-zeldzame-mega-kreeft~a2dca024/>

M139/30-9-2019
punt 2

Forum voor
Democratie

AANGENOMEN

Motie 'Aanleggen Erfgoedregisters Noord-Hollandse Gemeenten'

Provinciale staten van Noord-Holland, in vergadering bijeen op 30 september 2019, te Haarlem, ter behandeling van motie(s) vreemd aan de orde van de dag,

Kennis genomen hebbende van:

- het Noord-Hollandse monumentenbeleid dat op verscheidene punten te wensen overlaat, zoals ook beschreven in andere aanhangige moties van Forum voor Democratie;

Constaterende dat:

- verschillende Noord-Hollandse gemeenten momenteel geen erfgoedregister hebben, waaronder de gemeenten Hollands Kroon, Koggeland, Beemster en Medemblik;

Overwegende dat:

- gemeenten zonder erfgoedregister het risico lopen om gebrekkig(er) erfgoedbeleid te voeren, onvoldoende overzicht hebben en mogelijk financiën mislopen, althans het risico lopen deze niet goed te kunnen beheren;
- het aanleggen van erfgoedregisters in Noord-Hollandse gemeenten bovenstaande problematiek weg kan nemen;

Van mening zijnde dat:

- er simpelweg geen gedegen erfgoedbeleid gevoerd, of monumentenzorg verleend kan worden zonder het aanleggen van erfgoedregisters;

Verzoekt Gedeputeerde Staten de Noord-Hollandse gemeenten zonder erfgoedregister op te roepen om een erfgoedregister aan te leggen,

... en gaan over tot de orde van de dag.

Ondertekening,

AANGENOMEN

M40 / 30-9-2019
punt 2

Motie uitvoering 'Provinciestrijd' 2019

De Provinciale Staten in vergadering bijeen op 30 september 2019

Constateerend dat:

- Er in de vorige periode een succesvolle pilot gedraaid is ten behoeve van jeugdparticipatie in Noord-Holland
- De 'Provinciestrijd' van de NJR erg succesvol was en bijdroeg aan het informeren, raadplegen en mee laten beslissen van Noord-Hollandse jongeren aangaande Provinciale uitdagingen
- Tijdens de 'Provinciestrijd' Noord-Hollandse jongeren worden geselecteerd voor de nationale jeugdebatten in de Tweede Kamer
- De ingestelde werkgroep jeugdparticipatie samen met de communicatieafdeling een activiteiten- en communicatieplan opstelt over de periode 2020-2023
- De 'Provinciestrijd' dreigt in 2019 niet uitgevoerd te worden en daarmee de kans dat Noord-Holland geen deelnemers bijdraagt aan de nationale jeugdebatten

Overwegende dat:

- De provincie Noord-Holland staat voor het motiveren, informeren, adviseren, raadplegen en waar mogelijk mee laten beslissen van de Noord-Hollandse jeugd

Verzoeken het college om:

- Namens de provincie Noord-Holland steun uit te spreken dat er vanuit de communicatieafdeling eenmalig financiën worden vrijgemaakt zodat de 'Provinciestrijd' in november 2019 georganiseerd kan worden en er Noord-Hollandse jongeren geselecteerd kunnen worden voor de nationale jeugdebatten in de Tweede Kamer

En gaat over tot de orde van de dag.

M 37/ 30-9-2019
punt 2

Forum voor
Democratie

AANGEHOUDEN

Motie 'Terugdraaien Bezuinigingen Cultureel Erfgoed Noord-Holland'

Provinciale staten van Noord-Holland, in vergadering bijeen op 30 september 2019, te Haarlem, ter behandeling van moties vreemd aan de orde van de dag,

Kennis genomen hebbende van:

- het voornemen van GS om verder te bezuinigen op Noord-Hollands cultureel erfgoed - meer specifiek monumentenzorg - zoals neergelegd in de begroting 2020, in het bijzonder onder het punt 'investeren in behoud en herbestemming monumenten' van de begroting;¹

Constateernde dat:

- van de Noord-Hollandse monumenten *slechts 28% in goede conditie verkeert; 48% in redelijke conditie; 19% in matige conditie en 5% in slechte conditie*, en dit staat tegenover een landelijk gemiddelde van *41% dat in goede conditie verkeert; 42% in redelijke conditie; 14% in matige conditie en 4% in slechte conditie*;²
- in de begroting extra gelden zijn uitgetrokken voor het financieren van vergaande, controversiële klimaat-transitie projecten en 'inclusiviteitsbeleid';

Overwegende dat:

- monumenten, cultuurhistorische schatten en archeologische bezittingen van een land en in dit geval de provincie, van onschatbare waarde zijn;
- de Noord-Hollandse monumenten in slechtere staat verkeren dan het landelijke gemiddelde, hetgeen zorgelijk is en juist méér gelden voor monumentenzorg zou rechtvaardigen;
- monumentenzorg prioriteit verdient boven controversiële klimaatpolitiek, zeker in de provincie Noord-Holland, het Nederlandse visitekaartje voor toerisme;

Van mening zijnde dat:

- het niet verantwoord is dat in de begroting gelden worden uitgetrokken voor controversieel, voorbarig beleid dat ten koste gaat van monumentenzorg;

¹ Begroting 2020 PS, p. 137.

² Begroting 2020 PS, p. 126.

- dat er niet bezuinigd moet worden maar juist meer geld beschikbaar moet worden gesteld voor behoud van Noord-Hollandse monumenten, temeer nu de staat hiervan onder het landelijk gemiddelde ligt;

Verzoekt Gedeputeerde Staten de bezuinigingen, zoals aangekondigd in de begroting 2020, op monumentenzorg en cultureel erfgoed terug te draaien en deze te handhaven op het niveau 2018. Deze te financieren vanuit de extra uitgave (€19 mln) binnen het Participatiefonds Duurzame Economie Noord-Holland,

en gaan over tot de orde van de dag

Ondertekening,

Gerard Köhler

Forum voor Democratie

M 38/30-g-2019
punt 2

Forum voor
Democratie

VERWORPEN

Motie 'Ontwerp Uitvoeringsregeling Ondersteuning Onderhoud Gemeentelijk Erfgoed ("UROGE")'

Provinciale staten van Noord-Holland, in vergadering bijeen op 30 september 2019, te Haarlem, ter behandeling van motie(s) vreemd aan de orde van de dag,

Kennis genomen hebbende van:

- De problematische staat van Noord-Hollandse monumenten, de onduidelijkheid ten aanzien van het monumentenbeleid binnen de provincie en de *urgentie* van de huidige situatie;

Constaterende dat:

- Noord-Hollands monumentenbeleid voor gemeenten op het moment op punten onduidelijk is en dikwijls vragen oproept;
- het gemeenten ook niet altijd duidelijk is wat hun financiële positie is, en wat de (financiële) mogelijkheden zijn die voortvloeien uit de wet WABO en het provinciale monumenten-beleidskader;

Overwegende dat:

- het de Noord-Hollandse gemeenten – en de provincie in algemene zin – ten goede zou komen als er op de bovenstaande twee punten helderheid wordt verschaft door het implementeren van een uitvoeringsregeling 'ondersteuning onderhoud gemeentelijk erfgoed';
- dat deze regeling provincie-breed bestaande onduidelijkheden in het monumenten-beleidskader weg kan nemen; evenals het verbeteren van efficiënt monumentenbeleid en zo ook het versoepelen van provinciaal bestuur;

Van mening zijnde dat:

- Noord-Hollandse gemeenten, en de provincie in brede zin, aldus gebaat zijn bij een dergelijke regeling;

Verzoekt Gedeputeerde Staten een ontwerp voor een 'uitvoeringsregeling ondersteuning onderhoud gemeentelijk erfgoed' te maken die helderheid schept in het monumenten-beleidskader,

... en gaan over tot de orde van de dag.

M 41 / 30-9-2019
punt 2

Forum voor
Democratie

INGETROKKEN

Motie

Breng kosten faillissement AEB voor Provincie Noord - Holland in kaart

Provinciale staten van Noord-Holland, in vergadering bijeen op 30 september 2019, te Haarlem, ter behandeling van **motie(s) Vreemd aan de Orde van de Dag**.

constaterende dat:

- Het AEB in grote financiële problemen verkeert;
- er tot op heden geen vooruitzicht is op verbetering van de financiële situatie bij het AEB door het afketsen van verschillende overnamepogingen;
- uit de brief van Gedeputeerde Tekin van 6 augustus 2019 blijkt dat betrokken overheden verantwoordelijk worden voor de kosten die gemoeid zijn met het verwijderen van het achterblijvende afval en saneren van eventuele verontreinigingen van de grond;
- in welke mate of in welke omvang deze gevolgen ook de provincie Noord-Holland raken afhankelijk is van wat op het terrein van het AEB aanwezig is en achterblijft;
- de provincie Noord-Holland in alle gevallen als bevoegd gezag te maken kan krijgen met de kosten die zij en/of de OD NZKG maken voor intensivering van toezicht en handhaving en mogelijke juridische procedures.

overwegende dat:

- De financiële positie van het AEB dagelijks met €500.000 verslechtert en daarmee de kans op een faillissement iedere dag groter wordt;
- het daarom wenselijk is de financiële risico's voor de provincie Noord - Holland in kaart te brengen.

Verzoekt Gedeputeerde Staten, om een grove kostenraming te maken voor de provincie Noord - Holland bij een faillissement van het AEB.

en gaan over t

Ondertekening

Annabel Nanni
Forum voor De